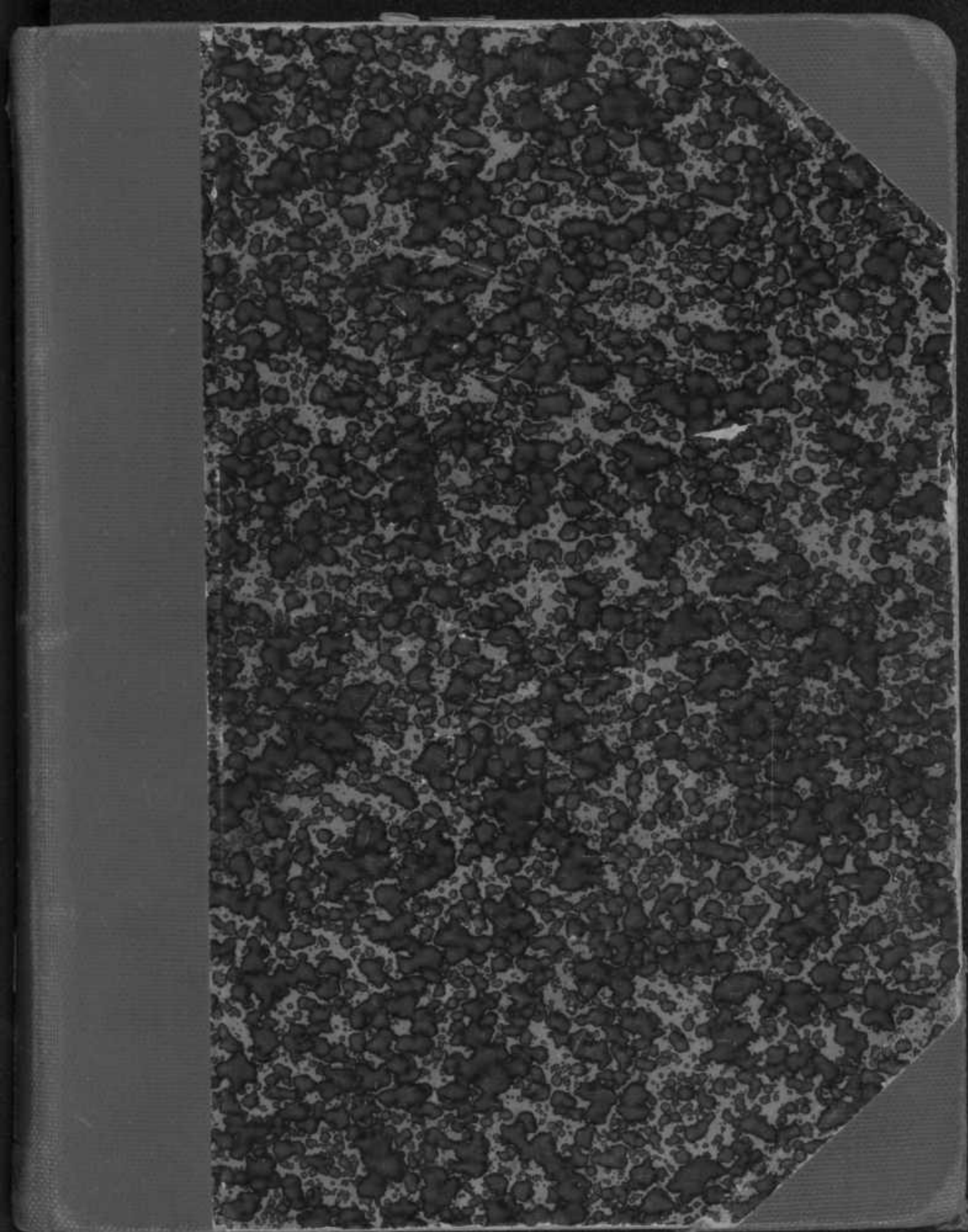

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0735 6014

VAN HEIDENDOM TOT PAGANISME

N.V. DRUKKERIJ
"DE MERCUUR"
HILVERSUM

JAC. P. VAN TERM

VAN HEIDENDOM TOT PAGANISME

STUDIËN OVER VRIJMETSELARIJ
MET 333 CITATEN EN 9 FACSIMILES

„Notre institution peut revenir avec orgueil au point d'où elle est partie"

Le F∴ J. M. Ragon, 33∴
(*Cours philosophique*, p. 39)

UITGEGEVEN IN HET JAAR MCMXXV BIJ DE N.V.
UITGEVERSMIJ. v/h PAUL BRAND TE HILVERSUM

INHOUDS-OPGAVE

TWEEDE DEEL: TEGEN HET CHRISTENDOM.

(Plaat: de vijfpuntige Ster).

VOORWOORD

Dit werk is in zekeren zin een vervolg op het voorgaande: ,,Het ontstaan, streven en einddoel der Vrijmetselarij. Met 333 citaten en 6 facsimiles"[1]).

De oorspronkelijke bedoeling was geweest, een werk te geven in drie deelen, elk met 333 citaten en 1 slot-citaat, zoodat den lezers dan een verzameling van duizend authentieke maçonnieke uitlatingen, in omschrijvend verband, ten dienste zou hebben gestaan: I Ontstaan, II Streven, III Einddoel. Bij het indeelen van de stof bleek echter reeds, dat dit een te logge verhandeling zou worden voor de groote menigte ontwikkelden, die zich wel op de hoogte willen stellen van een vraagstuk door de bestudeering van een enkel handboek, maar voor wie een breede uitwerking in drie deelen te lijvig zou zijn. Daarom werd van den eersten opzet afgezien, en de heele inhoud beknopt in één boekdeel verwerkt.

De schrijver stelde zich voor, in een tweede deel dezelfde stof meer uit te werken in bijzonderheden, die bij de summiere samenvatting in het eerste deel slechts kortelijk konden worden aangestipt; een middelbare cursus, als het ware, na den elementairen. Het derde deel had dan nòg verder uitgebreid kunnen worden; het hooger onderwijs, zou men kunnen zeggen, als dit niet te pedant klonk, na de dubbele voorbereiding.

Ook deze zuiver concentrische opzet heeft eenige afwijking ondergaan. Bij het gedurende meerdere jaren verzamelen en rangschikken van de stof drong zich een bepaalde lijn zoodanig op, dat er alle aanleiding was om deze te doen uitkomen, naar ze verdiende; en zoo kreeg dit tweede deel als onderwerp de beschrijving van den grooten intellectueelen band, die in den loop der beschavingsgeschiedenis de oude cultureele vrij-stroomingen met de meest moderne verbindt: den invloed van de Joodsch-Kabbalistische wijsbegeerte op de sociaal-ethische verschijnselen van onzen geheimgenootschappelijken tijd.

Dit werk, alhoewel het best verstaanbaar na doorlezing van zijn voorganger, vormt dus niettemin een op zichzelf begrijpelijke en bruikbare verhandeling,

[1]) Uitgave N.V. v/h Paul Brand, Hilversum, 1919.

en draagt door het aantal zijner citaten bij, het oorspronkelijk streven naar het voorleggen van een duizendtal ervan toch te helpen verwezenlijken.

Eene waarschuwing vooraf:

Dit boek behandelt zaken, welke het niet geschikt maken om het jongeren of halfrijpen in handen te geven. Uit zijnen aard zal het zijn weg enkel in wetenschappelijke en ontwikkelde kringen vinden, — maar voor jonge vrouwen en kloosterzusters bijv. is het niet aan te raden, wijl het genoodzaakt is dingen aan te stippen, die beter buiten haren gezichtskring blijven.

Wanneer den schrijver de ervoor noodige levensjaren vergund worden, zal dit tweede boek nog door een derde en laatste van ongeveer gelijken omvang dienen te worden gevolgd, waarvoor reeds vele citaten gereed liggen, en dat uiteraard de kwestie der geheime genootschappen uit nog een ander afzonderlijk oogpunt zal moeten bezien.

Welk dit oogpunt zal zijn, daaromtrent kan de schrijver, alhoewel de opzet hem reeds voor den geest staat, bezwaarlijk aanduiding geven, wegens de mogelijkheid dat bij de definitieve verwerking der stof wederom een andere behandeling dan de beoogde zich als vanzelf opdringt; en voorts wijl de voorstudie allicht leidt tot de ervaring, dat de bronnen, welke de schrijver zich voorstelt aan te boren, niet voldoende bereikbaar zijn, maar daarentegen een schat van geheel andere gegevens hem in handen komt.

* * *

De in dit werk voorkomende 333 citaten zijn, voor zoover ze door schrijver dezes persoonlijk uit de origineele werken ontleend zijn, vóór den titel van het stamwerk met een * geteekend. Van de overige is de bron, waaruit ze zijn aangehaald, onder elk citaat vermeld.

* * *

Van deze gelegenheid mag ik misschien gebruik maken om enkele fouten, die niettegenstaande de zorgvuldige correctie in mijn vorig boek: „Het ontstaan, streven en einddoel der Vrijmetselarij" zijn blijven staan, te verbeteren.

Op blz. 329 wordt in citaat no. 331 gesproken van Mazzini als grootmeester der Italiaansche Vrijmetselarij. Dit moest zijn Mazzoni, die in 1871 grootmeester werd. — Mazzini was reeds in 1872 gestorven en kon dus niet den van 2 November 1873 gedateerden brief hebben geschreven. In het aange-

haalde no. der *Rivista della Massoneria italiana* stáát trouwens Mazzoni. Bezitters van ons vorig werk gelieven deze drukfout er even in te corrigeeren.

Overigens hebben we op ons vorig werk slechts ééne steekhoudende bemerking ontvangen, en wel van den wereldvermaarden kenner der maçonnieke litteratuur: pater H. Gruber S. J., die tijdelijk in ons land vertoefde. Duidelijkheidshalve laten we hier de woordelijke vertaling van zijn, in het Duitsch gesteld, schrijven volgen:

BAEXEM, Holland (L.) 15, III, 1918.

Zeer geachte Heer.

Voor de vriendelijke toezending van uw mooi werk betuig ik u mijn besten denk.

Uwe methode schijnt mij zeer goed te beantwoorden aan het door u beoogde doel.

Bij het doorlezen van de door u aangehaalde bewijsplaatsen heeft mij slechts één vervalschte getroffen, en wel die op blz. 325, citaat no. 326 uit de *Rivista* van 1884, p. 357. De vervalsching is afkomstig van Rosen *(l'Ennemie Sociale* 1890, p. 102) en ging hieruit in vele anti-maçonnieke uitgaven over[1]). Zie Gruber: *Leo Taxil's Palladismus-Roman*, 1897, IIe deel, p. 50 v.v. Hier (blz. 51, noot 2) is uit de *Riv. della Mass. it.*, 1884, p. 356, de authentieke Italiaansche origineeltekst meegedeeld, die het tegendeel van het vervalschte zegt. De „Rex inferni" is daarin de Paus, en niet de Vrijmetselarij.

Op blz. 89 [van uw werk] is mijn standpunt onjuist weergegeven; vgl. *Stimmen der Zeit*, Juni 1917, *Cath. Encycl.* enz. Met Begemann, die verreweg de beste kenner en wetenschappelijkste navorscher is in zake de vóór- en eerste geschiedenis der moderne speculatieve Vrijmetselarij uit de periode 1723—1738, stem ik in, waar hij in zijne historisch-critische studiën eene energieke opruiming houdt onder den onwetenschappelijken rommel van Ludw. Keller's willekeurige beweringen, maar niet met zijne interpretatie van het Constitutie-boek van 1723. Begemann heeft zich met zijne niets-ontziende critiek de grootste verdienste verworven voor elke waarheidsgetrouwe navorsching op maçonniek gebied.

Voor een ev. tweeden druk of een nieuwe behandeling van het onderwerp zou ik u willen verzoeken aan deze kwestie bijzondere aan-

[1]) Schr. dezes ontleende den gewraakten tekst, gelijk ter plaatse vermeld, aan de *Riv. Antimass*, van April 1898, p. 169.

dacht te schenken met het oog op het kapitale belang, dat zij heeft voor de algeheele beoordeeling der Vrijmetselarij. *Zonder een vast en helder standpunt omtrent den oorsprong en het ware oorspronkelijk karakter der Vrijmetselarij heeft men geen vasten grond en basis onder de voeten en geen criterium voor de beoordeeling van, en voor een stellig begrip omtrent, de Vrijmetselarij.*

De wijze van uitgaaf van uw boek is voortreffelijk. Ik wensch u het beste succes.

Met bijzondere hoogachting,

uw toegenegen
H. GRUBER.

Het bedoelde citaat luidt in het door p. Gruber aangehaalde werk als volgt:

RIVISTA DELLA MASSONERIA ITALIANA, XV, 1884, p. 356:

[Il papa] Chiama tutti i devoti a raccolta e contro i massoni, come disse il poeta divino: Vexilla regis prodeunt inferni. — La Massoneria ha raccolto la sfida, e in tutte le parti del mondo fu messo dai nostri fratelli il dilemmo „o col papa, o con noi." — Vexilla regis prodeunt inferni! Sì, sì avanzano le bandiere del Rè dell' inferno e con falangi più numerose che la fantasia di Milton non abbia potuto inventare e con nomi più strani di quelli che Dante trovò per i demoni di Malebolge, tutto l'esercito avverso si muove e ci minaccia di totale sterminio.

Hij (de Paus) roept alle vromen te zaam tegen de vrijmetselarij, volgens het woord van den goddelijken dichter: De vanen van den hellevorst gaan vooruit. — De Vrijmetselarij heeft de uitdaging aanvaard, en in alle deelen der wereld werd door onze broeders de tweekeus gesteld: òf met den Paus, òf met ons! — De vanen van den hellevorst gaan vooruit. Ja, zeker gaan de banieren van den Hellevorst vooruit, en met talrijker scharen dan de fantasie van Milton had kunnen bedenken, en met vreemder namen dan Dante uitvond voor de duivelen van Malebolge, zet heel het leger der tegenstanders zich in beweging en bedreigt ons met algeheele uitdelging.

Inderdaad maakt deze correctie citaat no. 326 in ons vorig werk waardeloos. Aan het geslotene van het betoog ontneemt deze aldus onstaande lacune niets, daar de stelling: in de Italiaansche Vrijmetselarij wordt het Satanisme

officiëel erkend, door een viertal andere bewijsplaatsen (citaten nos. 322, 323, 324 en 325) ruim voldoende wordt gedekt.

Teneinde het aantal van 333 citaten echter niet te schenden, volge hier ter aanvulling van de leemte een

nieuw no. 326 (dl. I).

DISCORSI DEL GRAN MAESTRO ADRIANO LEMMI Roma, G. Civelli, 1893) p. 115:

TEXT:

Io bevo . . . al genio che inspirò al nostro Carducci un inno immortale, al genio della rivoluzione italiana.

VERTALING:

Ik drink . . . op den genius, die onzen Carducci een onsterfelijken lofzang ingaf, op den genius der Italiaansche revolutie.

Deze aanhaling uit den bundel ,,Redevoeringen van den Grootmeester Adriano Lemmi'' is genomen uit de toespraak, welke hij den 18 December 1892 aan een maçonniek feestmaal te Napels hield.

Wie de ,,genius der Italiaansche revolutie'' is geweest volgens Lemmi, blijkt duidelijk genoeg uit Carducci's Satanshymne zelve, die op p. 313—320 van ons vorig boek in haar geheel weergegeven is.

Lijst van geraadpleegde Werken.

De maçonnieke werken zijn met het teeken (.·.) gemerkt, de (tevens) occulte en theosophische met (·.·). De overige zijn „profane".

(.·.) Niet in den handel. Uitsluitend voor Vrijmetselaren. *Maçonniek Weekblad*, uitgegeven door de Naamlooze Vennootschap „Maçonniek Weekblad." Redacteur Br.·. H. VAN ASSENDELFT te Gouda, met vaste medewerking van de BBr.·. L. A. Langeveld, R. Metelerkamp, H. P. Priester, Aug. L. Reimeringer en A. L. Schmidt Jr. Commissie tot instandhouding: de BBr.·. H. van Assendelft, Aug. L. Reimeringer, A. L. Schmidt Jr. Adres voor Annonces en Expeditie: Rokin 29, Amsterdam. — N.B. H.H. Adverteerders ontvangen *alleen* den omslag als bewijsnummer.

(.·.) Niet in den handel voor Niet-Vrijmetselaren. Jaargang IX, 1918—1919. *Maçonniek Tijdschrift*. N.B. de geheele inhoud is, voor zoover niet het tegendeel bepaaldelijk blijkt, van de hand van den br.·. redacteur. Redacteur: Br.·. A. E. F. JUNOD, Emmastraat 59, 's-Gravenhage. Vaste medewerker Br.·. prof. mr. J. H. Carpentier Alting. Uitgave van de Boekhandel en Drukkerij v/h G. C. T. van Dorp & Co., Semarang, Soerabaia, 's-Gravenhage.

(.·.) Niet in den handel voor Niet-Vrijmetselaren! Jaargang XXIII, 1917—1918. *Indisch Maçonniek Tijdschrift* (Opgericht door A. S. Carpentier Alting). I. Indisch Gedeelte onder redactie van D. DE VISSER SMITS. Br.·. Correspondenten Ind.·. Maç.·. Tijdschrift: L.·. „De Ster in het Oosten", Weltevreden, Br.·. Gaster, Br.·. Ouwerkerk. L.·. „La Constante et Fidèle", Semarang, Br.·. Pels Rijcken. L.·. „De Vriendschap", Soerabaja, Br.·. Bloemsma. L.·. „St. Jan", Bandoeng, Br.·. Winter. L.·. „Deli", Medan, Br.·. Ackerstaff. L.·. „Malang", Malang. Maç.·. „Ver.·. De Dageraad", Kediri, Br.·. Pecqueur. O.·. van Madioen, Br.·. Pille. L.·. Humanitas, Tegal, Br.·. Loeven. L.·. Blitar, Br.·. Croese van Vinkeveen. — N.B. de geheele inhoud is, voor zoover niet het tegendeel bepaaldelijk blijkt, van de hand van den br.·. redacteur. Bbr.·. inzenders en correspondenten worden verzocht hunne bijdragen, voor zoover die speciaal *Indië* betreffen toe te zenden aan het adres van br.·. D. de Visser Smits, Pendrian 18, Semarang, en die welke ook Nederland betreffen, toe te zenden aan Br.·. A. E. F. Junod, te 's-Gravenhage. Uitgave: N. V. Boekh. en Drukk. v/h G. C. T. van Dorp & Co., Semarang — Soerabaia — 's-Gravenhage.

(.·.) *De Teekenplank*, Maandblad voor Meester-Vrijmetselaren. Redactie: Dr. W. H. DENIER V. D. GON, Amersfoort, Leusdensche Weg 277, en H. A. KOOY, Floraplein 28, Haarlem. Administratie-adres: 's-Gravenhage,

postbus 31. Dit blad wordt kosteloos aan alle M.M.V.V.M.M., leden van Nederl. loges, gezonden. Abonnement voor de Koloniën en het buitenland *f* 2.— per jaar. 6e jaargang (1918).

(.·.) 14e Jaargang: *Officieël Nederlandsch Odd-Fellowblad,* onder redactie van de Nederlandsche Groot-Loge. Alle correspondentie, de advertenties op het omslag betreffende, te richten tot Drukkerij „Jacob van Campen", Keizerrijk 9, Tel. C 800, Amsterdam. H.H. Adverteerders ontvangen slechts het omslag als bewijsnummer.

(.·.) *L'Union Fraternelle.* Vrijmetselaars-Weekblad. — Uitgave Loge „St. Lodewijk". Redacteuren: Th. G. G. VALETTE en C. H. ROLFFS. Administrateur: L. K. C. Röpcke. Adres voor de Redactie: Th. G. G. Valette, Beeklaan 492, 's-Gravenhage; voor de Arbeidstafel: Logegebouw, Waldeck-Pyrmont Singel, Nijmegen; voor de Administratie; Joh. Vijghstraat 67, Nijmegen. Abonnementsprijs per jaar fr. p. p. *f* 4.—; voor het Buitenland *f* 4.75 bij vooruitbetaling. Adres voor Ned. O.-Indië: Th. Balfoort, Batoetoelis 11, Weltevreden; — voor West-Indië: F. W. P. Winkel, Curaçao; — voor Zuid-Afrika: N. van Malsen, Public Accountant, Postbus 1331, Pretoria[1]). — Jaargang 1917.

→(.·.) *Vrijmetselarij en de Orde van Vrijmetselaren,* door A. F. L. FAUBEL, lid van het Hoofdbestuur der Orde onder het Groot Oosten der Nederlanden. Gedrukt bij de N.V. de 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij v.h. Gebr. Giunta d'Albani te 's-Gravenhage, Nieuwe Molstraat 20 A (1923).

(.·.) *Weekblad voor Vrijmetselaars,* Orgaan der Vereeniging: „Eendracht maakt Macht". — Uitgevers Petit & Sikken, Amsterdam, Hartenstraat 10.

(.·.) Feestviering der L.·. La Bien Aimée, ter gedachtenis van het *driehonderdjarig jubilé van het Charter van Keulen,* en het honderdjarig jubilé der stichting van de L.·. de la Paix, La Bien Aimée, in het O.·. van Amsterdam, 29 D.·., 10 M.·., 5835[2]).

---

[1]) Vroegere nummers van denzelfden jaargang vermelden, in plaats van laatstgenoemd adres, H. W. J. van der Brugge, Parkstraat 612, Arcadia, Pretoria.

[2]) Deze datum wil zeggen 29 December 1835 (Het maç.·. jaar vangt aan met Maart). Het werk vertoont geen aanduiding van uitgever. Het in bezit van schr. dezes zijnde exemplaar bevat aan het slot deze notitie:

„*Ten bewijze van echtheid, is dit* Exemplaar *uitgereikt aan den* Br.·. *A. Abeleven door of van wege mij, tijdens de* Feestviering *bekleed hebbende het* Voorzitterschap *als* Regeerend Meester: *.·. I: J: Voûte Hzoon.*"

De eerstvermelde naam is geschreven, de tweede in stempeldruk, de rest der notitie in boekdrukletter

(.·.) *Het wezen der Vrijmetselarij* en hare taak in den komenden tijd, door A. E. THIERENS. — 1914. N. V. Electr. Drukkerij „Luctor et Emergo", 's-Gravenhage[1]).

(.·.) *Pit en Merg van de Eindigende en de Komende Eeuw en de daarmede in betrekking staande positie van Vrijmetselarij & Jezuitisme.* Naar de Tweede Amerikaansche Uitgave. — Hollandia-drukkerij, Utrecht[2]).

(.·.) *Vrijmetselarij* en de Orde der Algemeene Gemeenschappelijke Vrijmetselarij welke de vrouw tot haar lidmaatschap toelaat. Officieële uitgave van den Vertegenwoordiger van den Opperraad der Algemeene Gemeenschappelijke Vrijmetselarij voor Nederland en Koloniën, 1916. (H. J. VAN GINKEL).

(.·.) *Fiat Lux!* Tweede herziene en verbeterde druk van *Sit Lux!* Inlichtingen voor candidaat-vrijmetselaren door W. M. VAN DEN BROEK.·. Uitgave van A. W. Bruna & Zoon — Utrecht. 1914[3]).

(.·.) *Een en ander over Vrijmetselarij* door Dr. R. RÖMER. De baten, voortspruitende uit den verkoop dezer brochure, komen ten voordeele van de Louisastichting, het opvoedingsgesticht voor nagelaten kinderen van minvermogende Vrijmetselaren te 's-Gravenhage. Uitgegeven voor rekening der loge „Deli" te Medan.

(.·.) *De vrouw in de Vrijmetselarij.* Een beknopt geschiedkundig overzicht door H. J. VAN GINKEL, hoofdredacteur van „de Swastika". — 1911. Uitgeversmaatschappij „Hermes", Bloemgracht 8, Amsterdam.

(.·.) LUDWIG KELLER. *De geestelijke grondslagen der Vrijmetselarij en het openbare leven.* Uit het Duitsch vertaald door J. F. Sikken, oud-redacteur van „L'Union Fraternelle". — „Wijsheid moet den bouw besturen". — Geautoriseerde uitgave. Bekroond prijswerk der Verein deutscher Freimaurer. — 1914. Uitgeversmaatschappij „Hermes", Amsterdam.

(.·.) *Meerdere inlichtingen* voor hen die het voornemen hebben om Vrijmetselaar te worden. Door H. J. VAN GINKEL, hoofdredacteur van „de Swastika". — 1911. Uitgeversmaatschappij „Hermes", Bloemgracht 8, Amsterdam.

---

[1]) Op de binnenzijde van den omslag dezer brochure adverteert de (Maç.·.) Uitgevers-Mij. „Hermes" te Amsterdam hare uitgaven.

[2]) Het geschrift draagt geen jaartal doch kwam uit in het jaar 1900.

[3]) Sit Lux! werd aanbevolen door de recensenten van *Maç.·. Weekblad* (30 Juli 1900), *Indisch Mac.·. Tijdschrift* (1 Juni 1900), *Revue Maç.·.* (Juni 1900), *Signale für die deutsche Maurerwelt* (Mai 1900) en *The Masonic Journal* (Johannesburg, June 30, 1911).

(.·.) *Beknopte Geschiedenis der .·.Vrijmetselarij.·.* door ROBERT FREKE GOULD, Past Senior Grand Deacon van Engeland. Nederlandsche overzetting naar de uitgave van 1903, gewijzigd en aangevuld tot op het jaar 1911, door H. J. van Ginkel, 30° — 1911. Uitgeversmaatschappij „Hermes", Bloemgracht 8, Amsterdam[1]).

(.·.) *Geschiedenis van de orde der Rozekruisers*, door Mr. Fr. WITTEMANS. Met een voorwoord van Dr. W. H. Denier van der Gon. Firma L. J. C. Boucher — Den Haag, 1921.

(.·.) *Geschiedenis der Vrijmetselarij en der geheime genootschappen* van vroegeren en lateren tijd. Naar het Fransch van F.-T. B.-CLAVEL. Versierd en opgehelderd door 25 fraaije staal-gravures. Derde druk. — Gouda, G. B. van Goor, 1865[2]).

(.·.) *Geschiedenis der Inwijdingen*, in twaalf voorlezingen; inhoudende een uitvoerig verhaal van de gebruiken, plegtigheden en leer aller geheime instellingen der Oude Wereld. Naar het Engelsch van G. OLIVER, door S. van Delden Az. Met een voorberigt van Mr. T. W. van Marle. — Deventer, A. J. van den Sigtenhorst, 1857.

(.·.) *Jaarboekje voor Nederlandsche Vrijmetselaren*. J.·. D.·. W.·. L.·. 5893. (Id. 5895). Uitgegeven ten voordeele der Louisa-Stichting. — 's-Gravenhage, Gebroeders Giunta d'Albani.

(.·.) *De onafhankelijke Vrijmetselaars-loge Post Nubila Lux*, te Amsterdam. Geschiedenis van haar wording en drie-en-dertigjarig bestaan. Naar authentieke bronnen bewerkt, door Dr. F. GÜNST, Oud-Voorzittend Meester van bovengenoemde Loge. — Amsterdam, J. F. Sikken, 1884.

Algemeene Geschiedenis door Dr. H. VAN GELDER, lector aan de Rijks-universiteit te Utrecht. Eerste deel. (Tot den dood van Pericles). — Te Groningen bij J. B. Wolters, 1903.

Mythen en Legenden van Egypte door LEWIS SPENCE. Voor Nederland bewerkt door Dr. J. W. van Rooijen. Met 48 gekleurde en zwarte platen. — Zutphen. W. J. Thieme & Cie, 1919.

De Vrijmetselarij voorheen en thans door G. J. P. J. BOLLAND, hoogleeraar der wijsbegeerte te Leiden. — Leiden, A. H. Adriani, 1913.

---

[1]) Dit is eene Nederlandsche bewerking van Gould's bekend werk *A concise History* enz., dat op zijne beurt weer een beknopte samenvatting is van *The History of Freemasonry* (zie p. XX-XXI).

[2]) Het oorspronkelijke werk: *Histoire pittoresque de la Franc-Maçonnerie* is volgens Max Doumic (*Le Secret de la F.-M.*, p. 110) wegens onhandige uitlatingen door het Gr.·. O.·. van Frankrijk verboden en zooveel mogelijk aan den omloop onttrokken.

JAC. P. VAN TERM. *Het ontstaan, streven en einddoel der Vrijmetselarij.* Uitgegeven in het jaar 1919 bij de N.V. Uitgeversmij. v.h. Paul Brand, te Bussum[1]).

Limburgsche Bijdragen, uitgegeven door het Leesgezelschap van Hasselt. — Hasselt, St. Quirinus-drukkerij. Jaargangen 1912—13 en 1913—14[2]).

Het Jodendom Nevenvader der Vrijmetselarij. Deszelfs huidige wetten en godsdienstige gebruiken. (Vertaald uit de Civiltà Cattolica). — G. Mosmans, 's-Hertogenbosch, Markt A 14. — 1883[3]).

* * *

(∴) Le docteur JULES VINDEVOGEL. *La Gnose*. Ire partie: Essai sur la haute Science. Les doctrines et écritures à travers les âges. IIde partie: Jésus de Galilée et le Christianisme révélés par la sagesse de l'Orient, ou la Philosophie ésotérique des Aryas de l'Inde. — Dépôt à la Mutuelle Médicale, 284 Chsée. de Haecht, Bruxelles.

(∴) *Cours philosophique et interprétatif des Initiations anciennes et modernes*, par J. M. RAGON. Edition sacrée à l'usage des Loges et des Maçons seulement. Nancy (Meurthe), M. Guérard, trésorier du Mont de Piété, place Saint-Jean. Seul éditeur[4]).

---

[1]) Dit werk trok bijzonder de aandacht der maç∴ pers. „Wij zijn bij de bespreking van dit werk uitvoeriger geweest dan bij menig maçonniek werk van ongeveer gelijken omvang" (*L'Union Fraternelle*, van 5 April 1919; 29ste jaarg., no. 14). Over het historisch deel ervan spreekt (Br∴) H. A. Kooy (*Nieuwe Courant*, 20 Mrt., 1919, Avbl.) als van „een betoog, dat menig Maçon hem (den schr.) niet zal verbeteren". In het *Maç∴ Weekblad* (12 April 1919) schreef Br∴ dr. B. J. C te Hennepe Jz. o.m.: „Ik heb met den schrijver zeer zeker dezen wensch gemeen, dat het werkelijk in de handen moge komen van vele ontwikkelden...... We kunnen..... het onzen vrienden warm aanbevelen..... Voor velen is er nog heel wat uit te leeren ..."

Het in de Portugeesche taal te Theophilo Ottoni (Brazilië) verschijnende orgaan *A Familia* ontleende er in Juni en Juli 1923 de stof aan voor verschillende artikelen over de Vrijmetselarij.

[2]) Bevat merkwaardige historische gegevens over de geschiedenis der Bokkenrijders.

[3]) De titel van dit boek beantwoordt niet aan den inhoud. Het behandelt het Talmudisme en de historie van den zgn. bloedmoord in een zwaren stijl, vermoedelijk een hervertaling uit een Duitsche overzetting van het Italiaansche origineel. Van een verwantschap tusschen Jodendom en Vrijmetselarij, zooals de titel zou doen vermoeden, gewaagt het zelfs niet.

[4]) Deze uitgaaf (1842) omvat slechts 160 bladzijden, terwijl de zeldzame eerste uitgaaf (Parijs 1841) er 410 telde en o.a. een hoofdstuk bevatte over de „Maçonnerie Rouge." — Ragon was ook schrijver van een werk over „la Maçonnerie Occulte."

(∴) *Dictionnaire „Rhéa"*. Théosophie — Esotérisme. — Occultisme. — Orientalisme. — Maçonnerie. — Editions „Rhéa", 1, Square Rapp, Paris (VIIe). 1921. (Tous droits réservés.).[1]).

(∴) *Le voile d'Isis*, journal hebdomadaire d'études ésotériques. Directeur: PAPUS. Rédacteur en chef: Lucien Mauchel. Secrétaires de la Rédaction: P. Sédir et Noël Sisera. Administration: 5, rue de Savoie, Rédaction: 4, rue de Savoie, Paris. — 1894, 1896.

(∴) *L'Initiation*. Revue philosophique des Hautes Etudes, publiée mensuellement sous la direction de PAPUS, docteur en médecine — Docteur en kabbale. Tout ce qui concerne la Rédaction et les Echanges doit être adressé Villa Montmorency, 10, avenue des Peupliers, Paris. Administration, Abonnements: 5, rue de Savoie. Chamuel, éditeur, 1899.

(∴) *Dogme et Rituel de la Haute Magie*, par ELIPHAS LÉVI, auteur de l'„Histoire de la magie" et de la „Clef des grands mystères". Troisième édition. Avec 24 Figures. Tome premier: Dogme. Tome second: Rituel. — Paris. Ancienne librairie Germer Baillière et Cie. Félix Alcan, éditeur. 108 Boulevard Saint-Germain. 1894[2]).

(∴) *La Royalle Chymie* de CROLLIVS. Traduite en françois par I. Marcel de Boulene. Avec priuilege du Roy. — A Lyon, par Pierre Drobet en Rue Merciere. 1627. Preface admonitoire, contenant les mysteres tres-profonds et plus rares de la Philosophie tant naturelle que de la grace, touchant l'excellence de la medecine Chymique, et grandeur du Microcosme[3]).

(∴) *Tuileur Général de la Franc-Maçonnerie* ou Manuel de l'Initié, par J. M. RAGON. — Paris, Collignon, 31, Rue Serpente.

(∴) La Franc-Maçonnerie rendue intelligible à ses adeptes. *Le livre de l'Apprenti*. Manuel à l'usage des nouveaux initiés. Publié par la L∴ Travail et Vrais Amis-Fidèles. 5, Rue Payenne, O∴ de Paris[4]).

---

[1]) De naam Rhea is dezelfde als die van Cybele, de gemalin van Saturnus en moeder der goden. Zij personifiëerde de wedergeboorte.

[2]) „Eliphas Lévi" is een schuilnaam voor den „abbé" Constant. Hij was diaken, toen hij den katholieken clerus verliet en zich in de beoefening van het occultisme stortte. Zijn naam Alphonse Louis Constant vertaalde hij in het Hebreeuwsch als Eliphas Lévi Zahed (zie I, 276 van bovengenoemd werk). Op het einde zijns levens — Mei 1875 — keerde hij echter berouwhebbend tot zijne moederkerk terug.

Van het bovenaangehaald werk verscheen een editie in 1854, een tweede te Parijs in 1861. *L'Initiation* (no. van Aug. 1899, blz. 103) noemde Eliphas Lévi „l'un des Maç∴ les plus savants de ce siècle".

[3]) Ter gemeente-bibliotheek te Maastricht.

[4]) Volgens de cataloog van De Graaf-Dopere (Brussel) serie BA no. 6463 is Br∴ Oswald Wirth de schrijver van dit zonder naam van auteur verschenen werkje (1e editie).

(∵) *A B C illustré d'Occultisme.* Premiers Eléments d'Etudes des grandes Traditions initiatiques par PAPUS (Docteur G. Encausse). Préface par Charles de Brhay. Avec 219 Figures et Tableaux. — Dorbon-Ainé, 19, Boulevard Hausmann, 19. Paris, 2e édition[1]).

(∴) *La Franc-Maçonnerie moderne,* par ERNEST GILON. — Paris, librairie Fischbacher, rue de Seine 33. — 1894.

Les Sociétés Secrètes et la Société, ou philosophie de l'histoire contemporaine. Par l'Auteur du *Monopole universitaire, destructeur de la Religion et des Lois* (N. DECHAMPS). 3 vols. — Avignon, Fr. Seguin aîné, imprimeur-éditeur, rue Bouquerie 13, 1874.

Le libéralisme, la Franc-Maçonnerie et l'Eglise catholique, par le chanoine LABIS, professeur de théologie. Deuxième édition. — Bruxelles, Victor Devaux & Cie., 1870.

La Franc-Maçonnerie contemporaine. Quelques pages de son histoire et de sa doctrine adressées à un homme du monde à propos de l'encyclique du Pape Léon XIII, par AUG. ONCLAIR, prêtre. — Liége, imprimerie de H. Dessain, rue Trappé no. 7. — 1885.

JEAN BIDEGAIN. *Le Grand Orient de France,* ses doctrines et ses actes. Documents inédits. — Paris, Librairie Antisémite, 45, rue Vivienne. 1905.

JEAN BIDEGAIN. *Masques et Visages Maçonniques.* Documents inédits. — Librairie Antisémite, 15 Rue Vivienne, Paris. — 1906.

La Franc-Maçonnerie, Synagogue de Satan, par Mgr. LÉON MEURIN, S. J., archevêque-évêque de Port-Louis. — Paris, Victor Retaux et Fils, libraires-éditeurs. 82, rue Bonaparte, 82. — 1893[2]).

A. DE LA RIVE. *Le Juif dans la Franc-Maçonnerie.* (Etude préliminaire). Paris. Librairie Antimaçonnique. A. Pierret, éditeur. 37, rue Etienne-Marcel. — 1895. Tous droits réservés.

L'Alchimie et les alchimistes. Essai historique et critique sur la philosophie hermétique, par LOUIS FIGUIER. Troisième édition. Paris, Librairie de L. Hachette et Cie. rue Pierre-Sarrazin, no. 14. 1860.

---

[1]) Uitgave van 1923. — Papus behoorde zoowel tot de Vrijmetselarij, waarin hij de hoogste graden bekleedde, als tot de Kabbalistieke Orde van het Rozenkruis, vernieuwd door Stanislus de Guayta (vgl. de Brhay in de voorrede van het werk, p. 17). Blijkens een uitlating van Papus zelf (p. 81) moet hij den 33en graad der Schotsche Vrijmetselarij hebben gehad. „Papus" is in de demonologie de geest, die Aesculaap bezielde; Encausse was doctor in de medicijnen.

[2]) Een werk, dat eenige feilen heeft maar, wat den hoofdinhoud betreft, door J. K. Huysmans in diens voorrede op Jules Bois' „Le Satanisme et la magie" (p. XV-XVI) loffelijk vermeld.

Le juif, le judaïsme et la judaïsation des peuples chrétiens, par le chevalier GOUGENOT DES MOUSSEAUX, auteur du livre „Dieu et les dieux", etc., etc. Deuxième édition. Paris, F. Wattelier & Cie., libraires-éditeurs, 5 rue du Cherche-Midi. — 1886[1]).

JULES BOIS. *Le Satanisme et la Magie*. Avec une étude de J.- K. Huysmans. Illustrations de Henry de Malvost. Cinquième édition. — Léon Chailley, éditeur, 41, Rue de Richelieu. 1895[2]).

Dictionnaire des Sciences Occultes (faisant partie de la Première Encyclopédie Théologique, par M. l'abbé MIGNE). 2 vols. prix 16 francs. — S'imprime et se vend chez J. P. Migne, éditeur, aux Ateliers Catholiques, rue d'Amboise 20, au Petit-Montrouge, autrefois Barrière d'Enfer de Paris, maintenant dans Paris. 1860—61[3]).

La Franc-Maçonnerie démasquée. Revue mensuelle des doctrines et faits maçonniques. Paraissant le 19 de chaque mois. — Paris. Librairie catholique internationale de l'Oeuvre de Saint-Paul, 6, rue Cassette.

Le Gnosticisme et la Franc-Maçonnerie, considérée dans son origine, son organisation, ses bases, son but, les moyens employés pour atteindre le but proposé et ses destinées. Ouvrage posthume de M. EDOUARD HAUS, procureur du Roi à Gand, membre correspondant de l'Académie de Législation de Toulouse, membre de la Société des Arts et des Sciences à Utrecht, chevalier de l'ordre du Christ de Portugal. — Bruxelles, H. Goemaere, libraire-éditeur, imprimeur pontifical. — 1875.

MGR. JOUIN. *Le péril judéo-maçonnique*. I. Les „protocols" des Sages de Sion. Deuxième édition. Prix: 7 fr. 50. — Paris, Revue Internationale des Sociétés Secrètes, 96, Boulevard Malesherbes, 96 (et) Emile-Paul, frères, 100, Faubourg Saint-Honoré, 100. — 1920. Tous droits réservés[4]).

---

[1]) Een boek, sterk getint met het Fransche anti-semitisme van de tweede helft der XIXde eeuw; een werk, dat zeker niet overal betrouwbaar is maar hier en daar niettemin belangrijke gegevens heeft vastgelegd.

[2]) J. K. Huysmans noemt dit boek „het nauwgezetste, volledigste, betrouwbaarste, dat nog over de overmaat van het Kwaad geschreven is." Hoewel Jules Bois' werk voor de Christenen dit voordeel heeft, dat zij zich kunnen beroepen op het getuigenis van een onkerksch schrijver, blijft het boek, beschouwd onder het opzicht van wetenschappelijke documentatie, verre onder deze loftuiting van Bois' landgenoot.

[3]) Dl. I van dit werk draagt het jaartal 1861, dl. II dat van 1860.

[4]) Dit werk bevat, naast de beweerde Protocollen der Wijzen van Sion, waarvan de authenticiteit tot dusver allesbehalve vaststaat, verschillende aanteekeningen van meerdere of mindere waarde over de historische gebeurtenissen na 1918.

* * **Le secret de la Franc-Maçonnerie.* — Paris. Librairie académique Didier. Perrin et Cie., libraires-éditeurs, 35, Quai des Grands-Augustins. — 1905. Tous droits réservés[1]).

MAX DOUMIC (Auteur du „Secret de la Franc-Maçonnerie"). *La Franc-Maçonnerie est-elle Juive ou Anglaise?* Paris, Librairie académique Didier. Perrin et Cie., libraires-éditeurs, 35, Quai des Grands-Augustins. — 1906. Tous droits réservés.

EDOUARD JOUKOWSKY. *Judaïsme.* Traduit du Polonais. — Paris, E. Dentu, éditeur, libraire de la Société des Gens de Lettres. Palais-Royal, 15, 17, 19, Galerie d'Orleans. 1886. Tous droits réservés[2]).

La Science mystérieuse des Pharaons par l'Abbé TH. MOREUX, directeur de l'Observatoire de Bourges. Avec figures dans le texte et 8 planches hors texte. — Paris, librairie Octave Doin. Gaston Doin, éditeur. 8, Place de l'Odéon, 8. — 1923. Tous droits réservés.

Université de Louvain. Recueil de travaux publiés par les membres des Conférences d'Histoire et de Philologie. 2me série, 1er fascicule. *La Franc-Maçonnerie Belge* sous le régime autrichien (1721—1794). Etude historique et critique par Bertrand Van der Schelden Ord. Min. Cap., docteur en sciences morales et historiques. — Louvain. Librairie Universitaire, Nystpruyst, éditeur, 10—12, rue de la Monnaie. 1923.

La Franc-Maçonnerie soumise au grand jour de la publicité, à l'aide de documents authentiques. — 2 volumes. — AMAND NEUT, Gand, Deuxième édition, 1866.

* * *

(.·.) *The New Age* Magazine. The Official Organ of the Supreme Council 33° A. & A Scottish Rite of Freemasonry S. J. U. S. A. Published at Sixteenth and S streets, N. W., Washington, D. C.

(.·.) *The History of Freemasonry.* Its Antiquities, Symbols, Constitutions, Customs, Etc. Embracing an Investigation of the Records of the Organisations of the Fraternity in England, Scotland, Ireland, British Colonies, France, Germany, and the United States. Derived from Official Sources.

[1]) Het werk verscheen zonder naam van den schrijver. Volgens het onmiddellijk daarna vermelde werk, bij denzelfden uitgever in hetzelfde formaat en lettertype verschenen, is de auteur Max Doumic, een niet-clericaal penvoerder.

De titel van het boek: *Le secret de la F.-M.* beantwoordt niet aan den inhoud. Het is meer een relaas van Engelands anti-Fransche politiek, waarbij de Britsche loges zich niet tegenover hun gouvernement in oppositie stelden.

[2]) Dit werk is van een ongeloovig, althans rationalistisch schrijver.

By ROBERT FREKE GOULD, Barrister-at-Law, Past Senior Grand Deacon of England; Author of „The Four Old Lodges", „The Atholl Lodges", Etc. Six volumes. London: Thomas C. Jack, 45, Ludgate Hill, 1887[1]).

(.·.) *Morals and Dogma* of the Ancient and Accepted Scottish Rite of Freemasonry. Prepared for the Supreme Council of the Thirty-Third Degree, for the Southern Jurisdiction of the United States, and published by its authority. Charleston: A.·. M.·. 5632[2]).

(.·.) *A concise history of Freemasonry*, by ROBERT FREKE GOULD, Past Senior Grand Deacon of England, Author of „The History of Freemasonry", „A commentary on the Regius MS.", „Military Lodges", Etc., Etc. London: Gale & Polden Ltd., 2 Amen Corner, Paternoster Row, E. C. 1903.

(.·.)*The Freemason's Quarterly Magazine and Review*[3]).

(.·.) *The Free Mason's Companion*, or Pocket Preceptor. Compiled for the use of the Craft. By JOHN PHILLIPS, Past Master of Lodge no. 2; and Chief J. of the H. R. A. C. no. 52. — Philadelphia, printed by Bartholomew Graves, no. 40, N. Fourth-Street. 1805.

A study in American Freemasonry. Based upon Pike's „Morals and Dogma of the Ancient and Accepted Scottish Rite", „Mackey's Masonic Ritualist", „the Encyclopaedia of Freemasonry", and other American Masonic Standard Works. Edited by ARTHUR PREUSS, Editor of the Catholic Fortnighthy Review. Second Edition. — St. Louis, MO., 1908. Published by B. Herder, 17 South Broadway. Freiburg (Baden) B. Herder. London and Edinburgh, Sands & Co.[4]).

Helps to the Study of the Bible, comprising summaries of the several Books, with copious explanatory notes and tables illustrative of Scripture history

[1]) Eene van dit werk verschenen samenvatting, in één deel onder den titel *A concise History*, wordt door Br.·. H J. van Ginkel in het voorwoord zijner Nederlandsche uitgave genoemd „Gould's beroemd werk", het „meest bekende standaardwerk over de officiëele Geschiedenis der Vrijmetselarij." In zijne *Meerdere inlichtingen*, p 9, noot, (1911) zegt Br.·. van Ginkel, dat „het beroemde Engelsche werk" (de *Concise History*) „nog enkele maanden geleden in België bekroond" is. Het eigenlijke standaardwerk van Gould is echter bovenaangehaald werk in zes kwarto deelen.

[2]) 5632 = 1872 Christelijke jaartelling. Dit werk is van ALBERT PIKE, 33.·., die volgens Gruber ("St. d. Z.", mai 1922), „algemeen geldt als de grootste Vrijmetselaar, dien de geheele Angelsaksische Vrijmetselarij tot dusver heeft voortgebracht."

[3]) Oude uitgaaf, waarvan het exemplaar niet meer voor mij beschikbaar is. Verscheen, indien ik mij wel herinner, te Londen. Taute's *Maurerische Bücherkunde* (1886) vermeldt ze niet.

[4]) Zeer aanbevelenswaardig werk voor wie de (maçonnieke) uiteenzetting van, en een (katholieke) critiek op, het theologisch-filosofische stelsel der Vrijmetselarij willen lezen.

and the characteristics of Bible lands, embodying the results of the most recent researches together with a dictionary of proper names, a biblical index concordance, and a new series of maps. Oxford, printed at the University press. London: Henry Frowde, Oxford University Press Warehouse, Amen corner. New York: 33, East 17th Street[1]).

Wonders of the Past. Edited by J. A. HAMMERTON. The Romance of Antiquity & its Splendours told in Photo, Picture & Story. (Printed and published by the Proprietors, The Amalgamated Press (1922) Ltd., Fleetway House, Farringdon Street, London, E. C. 4.) 1923.

The Library of Entertaining Knowledge. *Secret Societies of the Middle Ages.* — London, Charles Knight & Co., Ludgate Street MDCCCXXXVII[2]).

An Anti-Masonic Catechism of Freemasonry, in the words of English and English-speaking Masonic writers, by the Very Rev. FRANCIS M. WYNDHAM, M. A. — London, R. Washbourne, 18 Paternoster Row, E. C., and 9 Agar Street, Strand, W. C.

The Catholic Encyclopedia, an international work of reference, in fifteen volumes. — New-York, Appleton Company.

* * *

(.·.) *Maurerische Bücherkunde.* Ein Wegweiser durch die Literatur der Freimaurerei, mit literarisch-kritischen Notizen und zugleich ein Supplement zu Kloss' Bibliographie, von REINHOLD TAUTE. Leipzig. Verlag von J. G. Findel. 1886.

(.·.) *Latomia*, Monatschrift für Freimaurerei. Begründet von Br. B. Cramer. Verantwörtlicher Leiter: Br. (Dir. Dr.) HUGO SCHMIDT, Hainichen i. S. Dreiundvierzigster Jahrgang. — Leipzig 1920. Druck und Verlag von Bruno Zechel.

(.·.) *Allgemeines Handbuch der Freimaurerei.* Zweite völlig umgearbeitete Auflage von LENNING's Encyklopädie der Freimaurerei. — 3 Bände. — Leipzig. F. A. Brockhaus. 1863—1865—1867.

(.·.) *Allgemeines Handbuch der Freimaurerei.* Dritte, völlig umgearbeitete und mit den neuen wissenschaftlichen Forschungen in Einklang gebrachte Auflage von LENNING's Encyklopädie der Freimaurerei. Herausgegeben vom Verein deutscher Freimaurer. Erster Band A—L. Zweiter Band M—Z.

[1]) Een Anglicaansch werk (1893), dat in zeer compacten vorm een schat van wetenschappelijke gegevens bevat.

[2]) Bevat o.a. een uitvoerige studie over het proces der Tempeliers, die echter als partijdig en verouderd moet beschouwd worden.

Nachträge und Berichtigungen. Verzeichnis der Namen sämtlicher (eingegangenen und noch thätigen) deutschen Grosslogen, Logen, Kapitel und Kränzchen. Register. — Leipzig. Max Hesse's Verlag. 1900—1901[1]).

(.·.) *Geschichte der Freimaurerei*, von J. G. FINDEL. I Teil: Das Zeitalter der Verirrungen. Siebente Auflage. Leipzig, Verlag von J. G. Findel, 1907. — II. Teil: Von der Zeit ihres Entstehens bis auf die Gegenwart. Siebente Auflage, Leipzig, Verlag von J. G. Findel. 1900[2]).

(.·.) KARL HEISE. *Die Entente-Freimaurerei und der Weltkrieg*. Ein Beitrag zur Historie des Weltkrieges und zum Verständnis der wahren Freimaurerei. Mit einer geographischen Karte. Basel 1919, Ernst Finckh, Verlag.

(.·.) WILHELM OHR. *Der französische Geist und die Freimaurerei.* — Leipzig. Verlag von K. F. Koehler. 1916[3]).

(.·.) *Die Deutsche Freimaurerei*, ihre Grundlagen, ihre Ziele für Freimaurer und Nichtfreimaurer dargestellt von Prof. Dr. HERMANN SETTEGAST, geh. Regierungsrat. Achte neubearbeitete Auflage, mit Anhang: Der Darwinismus in seinem Verhältnis zur Naturforschung, Religion und Freimaurerei. Mit dem Bildnis des Verfassers. Berlin 1908. Verlag von Alfred Unger[4]).

(.·.) *Das Freimaurertum*, seine Geschichte und sein Wesen, mit besonderer Berücksichtigung der deutschen Freimaurerei, von Dr. OTTO NEUMANN, Mitglied des Vereins deutscher Freimaurer. Berlin 1909. Verlag von Alfred Unger[5]).

(.·.) *Freimaurerei als Lebenskunst*. Von Dr. C. N. STARCKE, Kopenhagen. Preisgekrönt vom Verein deutscher Freimaurer. Drittes und viertes Tausend. Berlin 1914. Franz Wunder, Verlag.

Die Technik des Altertums. Von dr. ALBERT NEUBURGER. Mit 676 Abbildungen. — R. Voigtländer's Verlag in Leipzig. 1919.

---

[1]) Opmerkelijk is, dat men in deze encyclopedie noch onder de M, noch onder de Nachträge, noch onder het „Verzeichnis von Namen" den naam Mazzini vindt.

[2]) Findel's werk wordt door Gould (*The History of Freemasonry*, dl. I, p 2) geprezen als „een hoogst verdienstelijk samenstel." Het vormt, zegt de gezaghebbende Engelsche auteur, „een zeer degelijke bijdrage tot onzen voorraad maçonnieke feiten."

[3]) Ohr was privaat-docent in de geschiedenis aan de Frankforter Universiteit. Hij sneuvelde den 23sten Juli 1916 in den slag aan de Somme.

[4]) „Br. Settegast streefde ernaar, ... de Vrijmetselarij op liberalen grondslag te brengen" (*Maç.·. Weekblad*, 5 April 1913, p. 243).

[5]) Otto Neumann trad in het voorjaar 1913 voor de Vrijmm.·. te Amsterdam en te 's Gravenhage als spreker op. (*Mac.·. Wbl.* 5 Apr. 1913, p. 243, en 12 Apr. 1913, p. 259.)

Moderne Theosophie und katholisches Christentum. Von Fr. LAUN, Domkapitular. — Rottenburg . Neckar. Verlag von Wilhelm Bader. 1920.

Monographien zur Weltgeschichte. *Die Blütezeit des Pharaonenreichs*. Von Professor Dr. G. STEINDORFF. Mit 3 Kunstbeilagen, 140 Abbildungen und einer Karte. — Bielefeld und Leipzig. Verlag von Velhagen & Klasing. 1900.

Wirksamkeit der Freimaurerei auf religiösem Gebiete. Von Dr. ROMAN RHEINISCH. — Berlin. Druck und Verlag der Germania, Aktien-Gesellschaft für Verlag und Druckerei.

Die Freimaurerei. Ein Beitrag zur Geschichte der politischen Geheimbünde, von J. U. Dr. HUGO WALTHER. II Auflage. Wien 1910. Kommissionsverlag von Josef Roller & Comp., III., Seidlgasse 8.

Weltfreimaurerei, Weltrevolution, Weltrepublik. Eine Untersuchung über Ursprung und Endziele des Weltkrieges, von Dr. FRIEDRICH WICHTL, Nationalrat. Titelbild von Br.·. Pictor Audax. 11. bis 15 Tausend. J. F. Lehmanns Verlag, München, 1919. Für Oesterreich: Dr. Wichtls Selbstverlag. Kommissionsverlag: Rudolf Lechner & Sohn, Wien 1, Seilerstätte 5[1]).

Die Mersener Bockreiter des 18. und 19. Jahrhunderts. Ergänzender Beitrag zur Geschichte des Deutschen Gaunerthums. Von Friedrich Christian Benedict AVÉ-LALLEMANT, Doctor beider Rechte. — Leipzig: F. A. Brockhaus. 1880.

Der Doppelmord von Sarajevo als Ergebnis der verbrecherischen groszserbischen Wühlereien der Narodna Obrana. Von HERMANN GRUBER S. J. Sonderabdruck aus den Stimmen der Zeit, 96, Band, 2. Heft November 1918. — Freiburg im Breisgau. Herdersche Verlagshandlung[2]).

Die .·.Brüder im Weltkrieg. Von Dr. iur. HEINZ BRAUWEILER. Verlag und Druck von J. P. Bachem, Köln. 1916.

Der stille Krieg der Freimaurerei gegen Thron und Altar. Aus Dokumenten (M. PACHTLER S. J.). — Freiburg im Breisgau, Herdersche Verlagshandlung. 1873.

[1]) De schrijver is een Duitsch-Oostenrijksch radicaal afgevaardigde. In zijn slotwoord schrijft hij o.m. (p. 188): „Das Buch *muszte* geschrieben werden, es war eine sittliche Notwendigkeit Und es muszte von einem deutschbewuszten Politiker stammen, nicht von einer Seite, die man als „klerikal", als „ultramontan" oder „jesuitisch angehaucht" verdächtigen konnte. Die „Klerikalen" haben wahrlich genug auf diesem Gebiete getan, um die Bevölkerung aufzuklären; wenn ihnen nicht geglaubt wurde, so ist es zum guten Teil unsere eigene Schuld."

[2]) Van Gruber zegt Wichtl (*Weltfreimaurerei*, p 187) in het algemeen, dat hij „zu den genauesten und belesensten Kennern der Freimaurerei gehört und von den Brüdern selbst ohne Nachprüfung zitiert wird, ein Zeichen seiner unbedingten Verläszlichkeit"

Monographien zur Weltgeschichte. *Die Kreuzzüge und das heilige Land.* Von ED. HEYCK. Mit 4 Kunstbeilagen, 163 Abbildungen und 3 Karten. — Bielefeld und Leipzig. Verlag von Velhagen & Klasing. 1900.

Der Talmudjude. Zur Beherzigung für Juden und Christen aller Stände dargestellt von Prof. Dr. AUG. ROHLING. Dritte Auflage mit einem Vorwort über Gottes- und Menschensatzung, über Herrn Rabbiner Dr. Kroner und eine Silberaussicht. — Münster. Adolph Russell's Verlag. 1872.

Die Geheimnisse der Weisen von Zion. Herausgegeben von GOTTFRIED ZUR BEEK. 4. Auflage. — Verlag „Auf Vorposten" in Charlottenburg 4. — 1920[1]).

Der „giftige Kern" oder Die wahren Bestrebungen der Freimaurerei actenmässig nachgewiesen von HILDEBRAND GERBER. — Berlin 1899. Verlag der Germania. Actien-Gesellschaft für Verlag und Druckerei[2]).

* * *

La Massoneria Speculativa, ossia le sue definizioni, simboli, origini e principii. Raccolti, tradotti ed ordinati dalle opere più classiche ed officiali dei Frammassoni e sottoposti alla considerazione del clero e delle società cattoliche, nella speranza di concorrere al trionfo dell' azione e del movimento cattolico, di assurare il frutto del primo Congresso Antimassonico Internazionale, e di consolidare e propagare l'Unione Antimassonica in tutto il mondo. Pel sac. VINCENZO LONGO, Consigliere effettivo dell' Unione Antimassonica Romana e del Comitato Centrale esecutivo del relativo 1° Congresso Internazionale. Vol I Definizioni e simboli. Vol II Origini e principii. Vol III I principii della Massoneria spiegati. — Genova, Gio. Fassicomo e Scotti, librai editori. 1896.

Giuseppe Mazzini, Massoneria e Rivoluzione. Studio storico-critico di ERMANNO GRUBER S. J., dedicato a tutti gli amici dell' ordine pubblico. Seconda edizione con i testi originali italiani, di molto accresciuta dall' A. — Traduzione dal Tedesco di Eugenio Polidori S. J. — Roma; Desclée, Lefebvre & C. Editori. Via Santa Chiara, 20—21. — 1901.

Rivista Antimassonica. Publicazione mensile edita dall' Unione Antimassonica. Roma, Piazza Capettrari 70, p°. 1°. (Palazzo Lante). — later: Roma, Via del Governo Vecchio no. 84, p°. 1°.

---

[1]) Dit boek is verre van objectief geschreven. Het draagt een scherp anti-semietisch karakter en bevat o.a. de — o.i. apocriefe — onthullingen van Nilus over geheime beraadslagingen bij gelegenheid van het eerste Zionisten-Congrès, in 1897 te Bazel gehouden. Het geeft evenwel ook veel feitenmateriaal, al is dit met voorzichtigheid te beoordeelen.

[2]) „Hildebrand Gerber" is een pseudoniem van Hermann Gruber, S.J.

LORENZO de' baroni LEONI. *La Massoneria* e le annessioni degli Stati Pontificii. — III vols. — Viterbo, Tipografia Agnesotti. 1893.

* * *

(.·.) *Manual de la Masoneria* ó sea el Tejador de los ritos Antiguo Escocés, Francés y de Adopcion. Contiene: las decoraciones, trajes, marchas, bat.·., aperturas, oraciones (enz.). Por ANDRES CASSARD, Ex-venerable de la Log.·. La Fraternidad, núm. 387, (enz.) . . . Representante General y Plenipotenciario del G.·. O.·. y Sup.·. Consejo de Cuba, ante *todos* los altos cuerpos masónicos de „Ambos Hemisferios"; Soberano Grande Insp.·. General de 33, etc., etc. Edicion ilustrada con cromos. — Barcelona, Deben dirigirse los pedidos á los Sres. Jané Hermanos, Editores.

* * *

(.·.) *Amphitheatrum Sapientiae Aeternae* solius verae, Christiano-Kabalisticum, Divino-Magicum, nec non physico-chymicum, tertriunum, catholicon: instructore HENRICO KHUNRATH Lips., Theosophiae amatore fideli, et medicinae utriusq. doct: Hallelu-Iah! Hallelu-Iah! Hallelu-Iah! Phy diabolo. E millibus vix uni. Anno MDCIV[1]).

Daemoniaci cum locis infestis et terriculamentis nocturnis. Id est, libri tres quibus spirituum homines obsidentium atque infestantium genera, conditiones, et, quas adferunt, molestiae, molestiarumq.; causae atque modi explicantur: rationes quoque ostenduntur, quibus ab eorundem molestijs contingit liberari. Auctore PETRO THYRAEO Novesiano, Societatis Iesu, Doctore Theologo. — Coloniae Agrippinae, Ex Officina Materni Cholini, sumptibus Gosuini Cholini. Anno MDCIIII. Cum gratia et privileg. Caes. Maiest.[2])

---

[1]) Aanwezig ter Gemeente-Bibliotheek te Maastricht.

[2]) Mede in de Gemeentebibliotheek te Maastricht.

INLEIDING

DE KROON VAN MARDOCHEUS.

„Ik verzoek U het prachtige Boek Esther te herlezen, waar gij de typische geschiedenis zult vinden van Haman en Mardocheus. Haman de alvermogende minister, zijt gij, Doorluchtigheid; Assuerus is Wilhelm (II), en Mardocheus is het Duitsche socialisme, gegrondvest door de Joden Lassalle en Marx en voortgezet door mijn naam- en geloofsgenoot Singer. Gij hebt Mardocheus willen vernederen en vernietigen, en gij zelf, de groote kanselier, zijt zijn slachtoffer geworden."

Aldus schreef, in de „Archives Israélites" van 16 October 1890, zekere Singer.

Wat is het Boek Esther?

Het maakt deel uit van den Bijbel (Oude Testament) en omvat, in de lezing zooals die door de Latijnsch-katholieke en Grieksch-katholieke Kerken erkend wordt, zestien hoofdstukken. De Hebreeuwsche tekst is nog slechts voorhanden van de negen eerste hoofdstukken en van de drie eerste verzen van het tiende hoofdstuk; het overige wordt daarom door de Joden niet als authentiek aanvaard[1]).

Ter aanduiding van hetgeen de schrijver in de „Archives Israélites" bedoelt, kan dus volstaan worden met een overzicht van het Boek, zoover als hij het erkent.

Men leze deze samenvatting aandachtig, want ze is de hoeksteen van den grondslag, waarop het gansche betoog van deze verhandeling is opgebouwd.

Als tekst gebruiken we de Latijnsche vertaling naar den Christelijken Kerkvader Hieronymus (340—420).

[1]) Allioli, I, blz. 1222.

De Perzische koning Assuerus (Ahasverus), waarvan in het boek Esther sprake is, zou waarschijnlijk Xerxes I (485—464 v. Chr.) zijn geweest[1]):

I.

1. In diebus Assueri, qui regnavit ab India usque Aethiopiam super centum viginti septem provincias;

2. quando sedit in solio regni sui, Susan civitas regni ejus exordium fuit.

In de dagen van Assuerus, die vanaf Indië tot Ethiopië over 127 gewesten regeerde,

en toen hij plaats nam op zijnen rijkszetel, was Susan de hoofdstad van zijn gebied.

II.

5. Erat vir Judaeus in Susan civitate vocabulo Mardochaeus filius Jair, filii Semei, filii Cis, de stirpe Jemini,

6. qui translatus fuerat de Jerusalem eo tempore, quo Jechoniam regem Juda Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat,

7. qui fuit nutritius filiae fratris sui Edissae, quae altero nomine vocabatur Esther; . . . pulchra nimis, et decora facie.

17. Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres . . . et posuit diadema regni in capite ejus, fecitque eam regnare in loco Vasthi.

19. . . . Mardochaeus manebat ad januam regis.

21. Eo igitur tempore, quo Mardochaeus ad regis januam morabatur, irati sunt Bagathan et Thares, duo eunuchi regis, qui janitores erant, et in primo palatii limine praesidebant: volueruntque insurgere in regem, et occidere eum.

Daar was in Susan een Joodsch man, Mardocheus genaamd, zoon van Jaïr; zijn grootvader heette Sem, diens vader Cis, en zij waren uit den stam Benjamin.

Cis was in den tijd, toen de Babylonische koning Nabuchodonosor koning Jechonias van Juda gevankelijk uit Jerusalem had weggevoerd, mede genomen. Mardocheus was pleegvader van zijn zusterskind Edissa, bijgenaamd Esther[2]), een zeer schoon en welgemaakt meisje.

Meer dan alle andere vrouwen viel zij den koning in den smaak. Hij zette haar de koninginnekroon op het hoofd en stelde haar in de plaats zijner verstooten vrouw.

Mardocheus vestigde zich in de poort van het koningspaleis.

Eens, dat Mardocheus voor de paleispoort stond, kwamen Bagathan en Thares, twee eunuchen des konings, die tot den wachtdienst behoorden en den buitenpost commandeerden, in verzet: zij wilden tegen den koning een opstand verwekken en hem dooden.

[1]) Allioli, I, blz. 1222.

[2]) Edissa w.z. „myrthe”. Esther (een Perzisch woord) „ster” (astra).

22. Quod Mardochaeum non latuit, statimque nuntiavit reginae Esther: et illa regi ex nomine Mardochaei, qui ad se rem detulerat.

23. Quaesitum est, et inventum: et appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, et annalibus traditum coram rege.

Dit bleef Mardocheus niet verborgen, en hij gaf er aanstonds kennis van aan koningin Esther, die den koning op de hoogte stelde namens Mardocheus, die het geval had uitgebracht. De zaak werd onderzocht en waar bevonden; beide eunuchen werden opgehangen, en het voorval in de geschied- en jaarboeken geschreven op last van den koning.

III.

1. Post haec rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag: et posuit solium ejus super omnes principes, quos habebat.

Later werd zekere Haman, zoon van Amadath, uit den stam Agag, verheven tot de hoogste waardigheid boven de prinsen, die om hem heen waren.

2. Cunctique servi regis qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, et adorabant Aman: sic enim praeceperat eis imperator; solus Mardochaeus non flectebat genu, neque adorabat eum.

Alle 's konings dienaren, die tot den poortdienst behoorden, bogen de knie voor Haman en huldigden hem, omdat de heerscher het hun alzoo bevolen had. Alleen Mardocheus boog de knie niet, noch wilde hij hem huldigen.

5. Quod cum audisset Aman, ... iratus est valde,

6. et pro nihilo duxit in unum Mardochaeum mittere manus suas;... magisque voluit omnem Judaeorum, qui erant in regno Assueri, perdere nationem.

8. Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, et a se mutuo separatus. ... et regis scita contemnens ...

9. si tibi placet, decerne, ut pereat ...

10. Tulit ergo rex annulum, quo utebatur, de manu sua, et dedit eum Aman ...

11. dixitque ad eum: ... de populo age quod tibi placet.

12. Vocatique sunt scribae regis ...

Toen Haman dit vernam, werd hij zeer toornig.

Hij achtte het beneden zich, alleen tegen Mardocheus wraak te oefenen en gaf er de voorkeur aan, het heele Joodsche volk, dat zich binnen Assuerus' gebied bevond, te verdelgen.

Dus zeide Haman tot koning Assuerus: Over al uwe gewesten verspreid, leeft een volk groepsgewijs.... dat uwe voorschriften minacht. Gelieve te bevelen, dat het uitgeroeid worde.

Daarop nam de koning den ring, waarvan hij zich (als zegelring) bediende, van zijnen vinger en gaf dien aan Haman, zeggende: „Doe met dat volk, wat u goeddunkt."

De schrijvers des konings werden opgeroepen, en volgens Haman's

et scriptum est, ut jusserat Aman, ad omnes satrapas regis, et judices provinciarum, diversarumque gentium, ut quaeque legere poterat, et audire pro varietate linguarum ex nomine regis Assueri: et litterae signatae ipsius annulo,

13. missae sunt per cursores regis ad universas provincias ut occiderent atque delerent omnes Judaeos, a puero usque ad senem, parvulos, et mulieres, uno die . . ., et bona eorum diriperent.

15. . . . Statimque in Susan pependit edictum . . .

bevelen, werden alle satrapen des konings en de gewestelijke en overige rechters namens koning Assuerus aangeschreven in dezer voege, dat elk volk het in zijne taal lezen en verstaan kon, en de brieven werden met zijnen ring gezegeld en door koninklijke koeriers naar alle gewesten gezonden. Het bevel luidde, dat alle Joden, van kind tot grijsaard, zuigelingen en vrouwen inbegrepen, op éénen dag moesten gedood en uitgeroeid en hunne goederen verbeurd verklaard worden. Te Susan werd het bevelschrift aanstonds uitgehangen.

IV.

3. In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quae crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judaeos, . . ululatus, et fletus . . .

12. Quod cum audisset Mardochaeus,

13. . . . mandavit Esther, dicens: Ne putes quod animam tuam tantum liberes, quia in domo regis es . . .

14. Si enim nunc silueris, per aliam occasionem liberabuntur Judaei: et tu, et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris, ut in tali tempore parareris?

In alle gewesten, steden en dorpen, waar het wreed bevel des konings binnenkwam, ontstond een luid geweeklaag onder de Joden, die huilden en schreiden . .

Toen Mardocheus dit vernam, stuurde hij aan Esther de boodschap: Meen niet, dat gij alleen, omdat gij in 's konings huis woont, uw leven zult redden! want als gij thans zoudt zwijgen, zullen de Joden nog wel op andere wijze gered worden, maar gij en uws vaders huis zullen vergaan. Wie weet, of gij niet juist hierom tot het koninginneschap gekomen zijt om ons in dezen tijd te kunnen helpen?

V.

1. . . . induta est Esther regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regiae . . .

2. Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis ejus . . .

3. Dixitque ad eam rex: Quid vis, Esther regina? quae est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.

Daarop deed Esther hare statiegewaden aan en ging naar de voorhal van de vertrekken des konings. Toen deze Esther daar als koningin zag staan, schiep hij groot behagen in haar.

En de koning zeide tot haar: Wat wilt ge, koningin Esther? Wat is uw verlangen? Zelfs al zoudt ge de helft van mijn rijk vragen, het zal u ge-

4. At illa respondit: Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie, et Aman tecum ad convivium, quod paravi.

5. Statimque rex, Vocate, inquit, cito Aman ut Esther obediat voluntati. Venerunt itaque Rex et Aman ad convivium, quod eis regina paraverat.

6. Dixitque ei rex...: Quid petis ut detur tibi? et pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

7. Cui respondit Esther: Petitio mea et preces sunt istae:

8. ...veniat rex et Aman ad convivium quod paravi eis, et cras aperiam regi voluntatem meam.

9. Egressus est ... Aman laetus et alacer. Cumque vidisset Mardochaeum sedentem ante fores palatii et non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suae, indignatus est valde;

10. et dissimulata ira, reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, et Zares uxorem suam:

11. et exposuit illis ... quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset.

12. Et post haec ait: Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, praeter me: apud quam etiam cras cum rege pransurus sum.

13. Et cum haec omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochaeum Judaeum sedentem ante fores regias.

14. Responderuntque ei Zares uxor ejus, et ceteri amici: Jube parari excelsam trabem, habentem altitudinis quinquaginta cubitos, et dic mane

geven worden. Maar zij antwoordde: Als de koning zoo goed wil zijn, verzoek ik dat hij vandaag met Haman ten gastmaal bij mij komt. Onmiddellijk beval de koning Haman te roepen om aan Esther's wensch gevolg te geven. Alzoo kwamen de koning en Haman aan het gastmaal, dat de koningin hun bereid had.

En de koning zei haar: Wat vraagt ge als geschenk? en waarmee kan ik u dienen? Zelfs als ge de helft vraagt van mijn Rijk, zult ge het hebben. Waarop Esther antwoordde: Dit heb ik te vragen en te verzoeken: dat de koning en Haman morgen nogmaals bij mij te gast komen, en dan zal ik den koning mijn wensch openbaren.

Blijde en opgewekt ging Haman heen. Toen hij voor de paleispoort Mardocheus zag zitten, en deze zelfs niet voor hem opstond, zich niet eens roerde, werd Haman zeer toornig, maar zijn gevoelens verbergende, ging hij naar zijn huis.

Daar riep hij zijn vrienden te zamen en Zares, zijne vrouw, en vertelde hun, met welk een glorie de koning hem boven alle vorsten en dienaren had gesteld. En hij voegde erbij: ook koningin Esther heeft niemand anders naast den koning ten gastmaal genoodigd dan mij; en ook morgen zal ik met den koning bij haar eten.

Maar al valt mij dit alles ten deel, het verblijdt me niet, zoolang ik den Jood Mardocheus voor de koningspoort zie zitten.

Zijne vrouw en de andere vrienden rieden hem, een paal van vijftig ellen hoog te laten oprichten en 's anderen daags aan den koning te zeggen, dat

regi ut appendatur super eam Mardochaeus . . . Placuit ei consilium, et jussit excelsam parari crucem.

VI.

1. Noctem illam duxit res insomnem jussitque sibi afferri historias et annales priorum temporum. Quae cum illo praesente legerentur,

2. ventum est ad illum locum ubi scriptum erat quo modo nuntiasset Mardochaeus insidias Bagathan et Thares eunuchorum, regem Assuerum jugulare cupientium.

3. Quod cum audisset rex, ait: Quod pro hac fide honoris ac praemii Mardochaeus constitutus est? Dixerunt ei servi illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit.

4. Statimque rex, Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiae intraverat, ut suggereret regi, et juberet Mardochaeum affigi patibulo, quod ei fuerat praeparatum.

5. Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: ingrediatur.

6. Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, et reputans quod nullum alium rex, nisi se, vellet honorare,

7. respondit: Homo, quem rex honorare cupit,

8. debet indui vestibus regiis, et imponi super equum, qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum

9. et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum ejus, et per plateam civitatis incedens clamet, et dicat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare.

hij Mardocheus daaraan zou laten ophangen.

Die raad beviel hem, en hij beval een hoog kruis op te richten[1]).

Dien nacht kon de koning den slaap niet vatten en liet zich de geschied- en jaarboeken uit zijn eersten regeeringstijd brengen en zich daaruit voorlezen. Toen men aan de plaats kwam, waar beschreven stond op welke wijze Mardocheus de listen had onthuld van de eunuchen Bagathan en Thares, die koning Assuerus hadden willen wurgen, zeide de koning, dit hoorende: Welke eerbewijzen en belooning heeft Mardocheus hiervoor gekregen? De knechten en ambtenaren zeiden hem: hij heeft in het geheel niets ontvangen.

Wie is daar in de voorhal? vroeg de koning. Haman was n.l. in de vertrekken langs den voorhof van het paleis getreden, om den koning te bepraten, dat deze bevelen zou Mardocheus aan de galg te hangen, die hij had doen gereed maken. — Haman staat in de voorhal, zeiden de knapen. En de koning beval, dat hij zou binnentreden.

Zoodra Haman was binnengetreden, zei de koning tot hem: Wat moet er met den man geschieden, wien de koning eer wil bewijzen?

Meenende, dat de koning niemand anders dan hem bedoelde, antwoordde Haman: De man, wien de koning eere wil aandoen, worde gehuld in koninklijk gewaad en gezet op een paard uit de koninklijke stallen; op zijn hoofd drage hij de koningsdiadeem, en de eerste der prinsen en gouverneurs des konings leide het

[1]) De kruisdood was een gebruikelijke vorm van doodstraf bij de Perzen.

10. Dixitque ei rex: Festina, et sumpta stola et equo, fac, ut locutus es, Mardochaeo Judaeo, qui sedet ante fores palatii. Cave ne quidquam de his, quae locutus es, praetermittas.

11. Tulit itaque Aman stolam et equum, indutumque Mardochaeum in platea civitatis, et impositum equo praecedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcunque rex voluerit honorare.

12. Reversusque est Mardochaeus ad januam palatii: et Aman festinavit ire in domum suam, lugens et oporto capite:

13. narravitque Zares uxori suae, et amicis omnia quae evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, et uxor ejus: Si de semine Judaeorum est Mardochaeus, ante quem cadere coepisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu ejus.

14. Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, et cito eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

VII.

1. Intravit itaque rex et Aman, ut biberunt cum regina.

2. Dixitque ei rex etiam secunda die . . . Quae est petitio tua, Esther, ut detur tibi? . . . etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

3. Ad quem illa respondit: . . . dona mihi animam meam pro qua rogo, et populum meum pro quo obsecro.

4. Traditi enim sumus ego et populus meus, ut conteramur, jugulemur, et pereamus . . .

5. Respondensque rex Assuerus ait:

paard bij den teugel en ga met hem door de straten en roepe: Zoo wordt degene geëerd, dien de koning eeren wil.

En de koning zeide hem: Maak spoed, neem een gewaad en een paard, en doe, gelijk gij gezegd hebt, met den Jood Mardocheus, die buiten aan de paleispoort zit. Zorg, dat ge niets nalaat van hetgeen ge gezegd hebt.

Zoo nam Haman het gewaad en het paard, kleedde Mardocheus op de openbare straat, zette hem te paard en ging hem voor, roepende: Zulke eer wordt waardig gekeurd hij, dien de koning eeren wil.

Mardocheus keerde naar de paleispoort weder, en Haman haastte zich naar zijn huis terug, terneergeslagen en met verhuld gelaat, en hij vertelde aan zijn vrouw Zares en aan zijne vrienden, wat hem overkomen was. De verstandigsten hunner, die hij raadpleegde, en zijne vrouw rieden hem: als Mardocheus, die het begin van uw ondergang is, van het Joodsche ras is, kunt gij hem het hoofd niet bieden maar zult het onderspit voor hem moeten delven. Terwijl zij nog spraken kwamen de eunuchen des konings en spoorden hem aan ijlings tot het gastmaal te komen, dat de koningin bereid had.

Zoo traden de koning en Haman bij de koningin binnen en dronken met haar. En ook dien tweeden dag sprak de koning, „Wat verzoekt gij, Esther, dat u gegeven worde? Ook als gij de helft van mijn rijk zoudt vragen, zult ge het krijgen." Waarop zij antwoordde: „Schenk mij het leven, waar ik om vraag, en ook mijn

Quis est iste, et cujus potentiae, ut haec audeat facere?

6. Dixitque Esther: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman..

7. Rex autem iratus surrexit . . .

9. Dixitque Harbona, unus de eunuchis, qui stabant in ministerio regis: En lignum, quod paraverat Mardochaeo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo.

10. Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardochaeo..

VIII.

1. . . . et Mardochaeus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Esther quod esset patruus suus.

2. Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi jusserat, et tradidit Mardochaeo. Esther autem constituit Mardochaeum super domum suam.

3. Nec his contenta, . . .

5. . . . ait: . . . obsecro ut novis epistolis, veteres Aman litterae, insidiatoris et hostis Judaeorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire praeceperat, corrigantur.

7. Responditque rex Assuerus Esther reginae et Mardochaeo Judaeo: Domum Aman concessi Esther, et ipsum jussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Judaeos.

8. Scribite ergo Judaeis, sicut vobis placet, regis nomine, signantes litteras annulo meo . . .

volk, waar ik voor bid. Want ik en mijn volk zijn verkocht om vernietigd, gewurgd, uitgeroeid te worden."

„Wie is degene," gaf koning Assuerus ten antwoord, „en op wiens gezag doet hij 't, die dit durft bestaan?" — „Onze vijand en ergste vervolger," zeide Esther, „is deze Haman."

Toornig stond de koning op. „Zie," zeide Harbona, een der dienaren van zijn gevolg, „in den hof van Haman staat een paal van 50 ellen hoogte, welken hij heeft laten gereed maken voor Mardocheus, die 's konings partij getrokken heeft." En de koning zeide hem, „Hang Haman daaraan."

Zoo werd Haman gehangen aan het strafhout, dat hij voor Mardocheus bestemd had.

Mardocheus werd tot den koning toegelaten, want Esther had dezen bekend, dat hij haar oom was. En de koning nam den ring, dien hij bevolen had aan Haman te ontnemen, en gaf dien aan Mardocheus. Esther van haren kant stelde Mardocheus aan tot hoofd harer hofhouding.

Hiermede niet tevreden, zeide zij: „Ik smeek nog, dat met nieuwe brieven de oude worden ingetrokken, waarmee Haman, die belager en vijand der Joden, bevolen heeft hen in alle gewesten des konings ter dood te brengen."

Koning Assuerus antwoordde aan koningin Esther en Mardocheus den Jood: „Het huis van Haman heb ik aan Esther gegeven en hem zelven aan het kruis laten hangen, omdat hij 't gewaagd heeft de hand te slaan aan de Joden. Schrijft nu nog aan de Joden, wat u beiden goeddunkt, uit

10. Ipsaeque epistolae ... missae per veredarios ...

11 Quibus imperavit rex, ut convenirent Judaeos per singulas civitates, et in unum praeciperent congregari ut starent pro animabus suis, et omnes inimicos suos cum conjugibus ac liberis et universis domibus, interficerent atque delerent, et spolia eorum diriperent.

12. Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies ...

15. Mardochaeus autem de palatio.. egrediens, fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet et aëreis, coronam auream portans in capite, et amictus serico pallio atque purpureo..

16. Judaeis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, et tripudium.

17. ... plures alterius gentis et sectae eorum religioni et ceremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaserat.

naam des konings en zegelt de brieven met mijnen ring."

Zoo werden brieven gezonden door middel van ijlboden, aan wie de koning beval, tot de Joden te gaan in alle steden en hun te bevelen saam te komen om hun leven te verdedigen en al hunne vijanden met vrouwen en kinderen te dooden, en al hun bezittingen te verwoesten, en hun goederen te nemen.

En er werd voor alle gewesten één dag der wrake vastgesteld.

Mardocheus nu, het paleis verlatend, glansde in koninklijke kleederen van wit en azuurblauw, dragende een gouden kroon en was gehuld in een purperen zijden mantel ...

Den Joden scheen een nieuw licht op te gaan: vreugde, eere en blijdschap

... en velen van vreemden stam en geloof gingen tot hun godsdienst en gebruiken over. Want groot was de vreeze, die de Joodsche naam aan allen had ingeboezemd.

IX.

1. Igitur ... die, quando cunctis Judaeis interfectio parabatur, et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Judaei superiores esse coeperunt, et se de adversariis vindicare.

2. Congregatique sunt per singulas civitates, oppida et loca ut extenderent manum contra inimicos, et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.

3. Nam et provinciarum judices, et duces, et procuratores, omnisque dignitas, quae singulis locis ac operibus

Alzoo ... op den dag, waarop de moord van alle Joden was voorbereid, en hunne vijanden naar bloed dorstten, vingen integendeel de Joden aan, de overhand te hebben en zich op hunne vijanden te wreken.

En zij zijn samengekomen in de afzonderlijke steden, dorpen en gehuchten om de hand te strekken tegen hunne vijanden en vervolgers. Niemand waagde hun te weerstaan, wijl de vrees voor hunne grootheid alle volkeren doordrongen had.

Want ook de gewestelijke rechters en legeraanvoerders en landvoogden en alle waardigheidsbekleeders van

praeerat, extollebant Judaeos timore Mardochaei.

4. quem principem esse palatii, et plurimum posse cognoverant: fama quoque nominis ejus crescebat quotidie, et per cunctorum ora volitabat.

5. Itaque percusserunt Judaei inimicos suos plaga magna, et occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere:

6. in tantum ut etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman . . .

7. Pharsandatha, et Delphon, et Esphatha,

8. et Phoratha, et Adalia, et Aridatha,

9. et Phermesta et Arisai, et Aridai et Jezatha.

11. Statimque numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.

12. Qui dixit reginae: . . . Quid ultra postulas, et quid vis ut fieri jubeam?

13. Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas Judaeis, ut sicut fecerunt hodie in Susan, sic et cras faciant, et decem filii Aman in patibulis suspendantur.

14. Praecepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susan pependit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt.

15. Congregatis Judaeis . . . interfecti sunt in Susan trecenti viri . . .

16. Sed et per omnes provincias, quae ditioni regis subjacebant, pro animabus steterunt Judaei, interfectis hostibus ac persecutoribus suis: in

elke plaats en tak van dienst, steunden de Joden uit vrees voor Mardocheus, dien zij kenden als den vorst van het paleis en alvermogend; waardoor de roem van zijnen naam dagelijks aangroeide en allerwegen op de lippen was.

Aldus versloegen de Joden hun vijanden met grooten smaad en doodden hen, hun vergeldende wat zij aan hen hadden willen doen: zoozeer dat zij in Susan 500 mannen doodden, ongerekend de tien zonen van Haman.

Pharsandatha, Delphon en Esphatha,

en Phoratha, Adalia en Aridatha,

en Phermesta, Arisai, Aridai en Jezatha.

Aanstonds werd het aantal dergenen, die in Susan gedood waren, aan den koning overgebracht,

die tot de koningin zeide: . . .Wat wenscht gij nog meer, en wat wilt gij, dat ik bevele te doen?

Waarop zij antwoordde: Indien het den koning behaagt, moge hij den Joden verlof geven om wat zij heden in Susan gedaan hebben, ook morgen te doen; en dat de tien zonen van Haman worden opgehangen.

En de koning beval, dat alzoo zou geschieden. Aanstonds werd het bevelschrift in Susan uitgevaardigd, en de tien zonen van Haman zijn opgehangen.

En de saamgekomen Joden hebben in Susan driehonderd mannen gedood.

Maar ook in alle gewesten, die onder het bevel des konings stonden, zijn de Joden voor hun leven opgekomen en hebben hun vijanden en

tantum ut septuaginta quinque millia occisorum implerentur . . .

17. Dies autem tertius decimus mensis Adar primus apud omnes interfectionis fuit, et quartadecima die caedere desierunt . . .

18. At hi, qui in urbe Susan caedem exercuerant, tertiodecimo et quartodecimo die ejusdem mensis in caede versati sunt: quintodecimo autem die percutere desierunt . . .

20. Scripsit itaque Mardochaeus . . . ad Judaeos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis, quam procul,

21. ut quartamdecimam et quintamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, et revertente semper anno solemni celebrarent honore:

22. quia in ipsis diebus se ulti sunt Judaei de inimicis suis, et luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt . . .

26. Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium: eo quod phur, id est sors, in urnam missa fuerit . . .

28. Isti sunt dies, quos nulla unquam delebit oblivio: et per singulas generationes cunctae in toto orbe provinciae celebrabunt: nec est ulla civitas in qua dies phurim, id est sortium, non observentur a Judaeis, et ab eorum progenie, quae his ceremoniis obligata est.

vervolgers gedood; zoodat het aantal neergevelden bereikte 75.000.

De 13e dag nu der maand Adar was de eerste van het algemeene moorden, en den veertienden dag hield het op . . .

Die echter, welke het dooden in Susan toepasten, hielden zich nog den 13en en 14en dierzelfde maand ermee bezig, en hielden den 15en met dooden op.

Dit alles heeft Mardocheus . . . beschreven aan de Joden, die in alle gewesten des konings woonden, zoowel in de nabij als veraf gelegene, . . .

dat zij den 14n en den 15n dag der maand Adar tot feestdagen zouden maken en ze bij elk terugkeerend jaar met plechtig feestbetoon zouden vieren,

dewijl op die dagen de Joden zich op hunne vijanden gewroken hebben, en smart en droefheid in blijdschap en vreugde verkeerd zijn . . .

En van dien tijd af heeten deze dagen Poerim, d.w.z. van het Lot; dewijl het phur, d.i. het Lot, in de urn geworpen was . . .

Deze zijn dagen, die nooit in vergetelheid mogen geraken; en alle geslachten in alle deelen des lands zullen ze vieren; en er zij geene stad, waarin de dagen van Poerim, d.w.z. van het Lot, niet door de Joden worden gevierd en door hun nageslacht, dat tot deze plechtigheden gehouden is.

Nog ten huidigen dage vieren de Joden het Purim-feest. Den daaraan voorafgaanden dag wordt gevast. Des avonds wordt het geheele boek Esther voorgelezen, waarbij de verzen 7, 8 en 9 van hfdst. IX, waarin de namen van Haman's zonen worden opgesomd, snel worden gelezen, zoo mogelijk

zonder ademonderbreking, om aan te duiden dat zij allen tegelijk zijn opgehangen. Onderwijl maken de hoorders een instemmend geruisch. Deze lezing wordt den anderen ochtend hervat, en dien tweeden avond is er feest. Volgens Vigouroux[1]) geven de Hebreeuwsche handschriften de drie genoemde verzen in drie naast elkander staande kolommetjes weer, om aan te duiden, dat de Hamans-zonen in drie groepjes: van 3 en 3 en 4, naast elkaar zijn opgehangen.

De gebeurtenis moet omtrent 475 v. Chr. hebben plaats gehad.

---

[1]) Manuel biblique, I. p. 153

HET DUALITEITSBEGRIP:
de God des Goeds en de God des Kwaads.

Ontleend aan: *Dogme et Rituel de la Haute Magie*. Eliphas Lévi, dl. I, titelplaat.

EERSTE DEEL
UIT HET HEIDENDOM

I. HET OUDE HEIDENDOM

.... Voilà pourquoi les Maçons, pour la plupart, ne connaissent rien à la Maçonnerie.

Le F.·. RAGON (*Cours Philosophique*, p. 143, noot)

Natuurgodsdienst. — Stel u voor, in de vlakten van het oude Azië, aan de oevers van rivieren, of althans in de nabijheid daarvan, de eerste menschelijke volksstammen, — familiegroepen nog slechts, in hoofdzaak levende van jacht en visscherij, ten deele ook van wat primitieven landbouw ...

Veel omhanden hadden zij niet; bestaanszorgen kwelden hen weinig in die toenmaals door klimaat en wasdom meer dan thans begunstigde streken; aan kleeding behoefden zij luttel, aan woninggelegenheid en huisraad niet veel, en dieren- en plantenrijk leverden voor de toen nog zoo schaarsche bevolking voedsel in overvloed op.

Nu zijn er te allen tijde, onder alle volken, ook de schijnbaar minst ontwikkelde, menschen geweest van een natuurlijk-scherp verstand; enkelingen, die zich niet, gelijk de groote massa ook thàns nog in onzen tijd doet, tevreden stellen met het gedachteloos doorleven van hetgeen zij zagen en ondervonden, doch die nadachten over het hoe en waarom der dingen. De groote menigte dier primitieven, in zooverre zij niet aan een geopenbaard godsgeloof hield, stond tegenover de soms geweldige ontwikkeling der natuurkrachten, die zij machteloos en hulpeloos onderging, als tegenover geduchte onbegrepen machten en deed, wat men overal de primitieve volken in Oceanië en Afrika nog thans ziet doen: zij beschouwde ze als angstwekkende godheden, wier toorn men door vereering en offers moest trachten te stillen. Thor, de Indo-Germaansche dondergod, is wel een der oudste typen dezer soort van godsvereering.

Maar de scherpzinnigen, de enkelen die, bij gebreke van kunstlicht, 's avonds voor hun spelonk of hut of tent zaten te schouwen naar de grootsch-

heid der omringende natuur en te denken over aard en wezen dier duizenden lichtpuntjes aan het nachtelijk uitspansel, werden al spoedig gewaar, dat zich daar iets bijzonders voordeed. Het heele sterrengewelf draaide elken nacht om de huns inziens onbeweeglijke aarde henen in min of meer dezelfde orde, — behalve enkele sterren, die zich waarneembaar verplaatsten.

Dàt moet de oorsprong geweest zijn van de kennis der planeten naast de van den aanvang af gedane waarneming der dagelijksche opkomst en verdwijning van zon en maan.

En zóó ook moet wel ontstaan zijn die dubbele leer van het Heidendom: de vereering der blinde natuurkrachten door het gewone volk, die van zon, maan en sterren door de meer ontwikkelden.

In de heele geschiedenis der oude godsdienstvormen vindt men die tweeledigheid terug: den groven vorm voor het volk, den z.g.n. exoterischen: zich naar buiten vertoonende; en de wijsgeerige kerngedachte voor de hooger ontwikkelden, als den esoterischen of inwendigen. En als later de toenemende cultuur de volksgoden onder symbolen, zichtbare gestalten afbeeldt, en zelfs de zonne- en sterrendienst zich vulgariseert, alzoo tot den exoterischen godsdienstvorm overgaat, dan is daarnaast reeds een heel stelsel van min of meer wijsgeerige theorieën, dat op zijne beurt zich in esoterischen kring opsluit.

Wat blijkens de opvattingen, die zich uit hun stelsels ontwikkeld hebben, en bij den louter zinnelijken mensch voor de hand ligt, de meer ontwikkelden uit de primitieve volken het meest heeft getroffen, is wederom een tweeheid. In zichzelven, in hunne medemenschen namen zij waar een lichamelijk element, dat met de dierlijke natuur overeenstemde, en een geestelijk: een herinnerings-, een denkvermogen, een wil, een geschiktheid om iets te bedenken, te ontwerpen, uit te vinden. Totdat de dood kwam en een lijk liet liggen voor wat eerst een denkend en wilskrachtig wezen was. Zoo erkenden zij vanzelf het bestaan, in den mensch, van een lichaam en eene ziel. — Een waarneming, die zij ook in de omringende natuur weervonden: in planten, in dieren, in de lucht, in de aarde een waarneembare stof, die door onzichtbare kracht leven en beweging kreeg.

Zóó moeten zij wel zijn gekomen tot de uit hun systemen bekende opvatting, dat de natuur, en daarin de mensch als volmaaktste wezen, bestond uit Stof en Kracht, beiden eeuwig, beiden de oorsprong van al het bestaande, beiden vormende alzoo de Godheid, het Al.

De hoogere hemellichamen, die zich bewogen, meenden zij, moesten ook

door hoogere krachten bezield zijn, en zoo namen zij aan, dat de geest der zon het hoogste zelfstandig goddelijk wezen was, en dat daarna de geesten der maan en der planeten in rangorde kwamen. In alle Heidensche godsdiensten vindt men het begrip Zon als dat der hoogste persoonlijke godheid terug.

Maar ook lagere godheden werden ondersteld te schuilen in de natuurlijke krachten, die men zien maar niet verklaren kon: donder en bliksem, noorderlicht en St. Elmusvuur en andere verschijnselen der aard-electriciteit.

En zoo kwam men vanzelf tot een veelgodendom, voor de massa verzinnebeeld in allerlei mensch-, dier- en fantasievormen, en dat de meer ontwikkelden zich uitsponnen tot een stelsel van denkbeelden.

Bijzonder werd de aandacht van den ontwikkelden natuurmensch getrokken door die ééne groote kracht, welke hij in de lagere natuur waarnam: de vruchtbaarheid, de teelkracht. Menschen, dieren, planten zag hij afsterven en verdwijnen maar vóór hun heengaan opgevolgd worden door een nog talrijker nakomelingschap. Voor hem was het groote geheim der natuur: het steeds vergaan in hare oude en steeds herboren worden in hare nieuwe uitingen. Het levenwekkend beginsel was voor den ouden Heiden de teelkracht, de Generatie. Deze zag hij ook in het wezen der al-Godheid terug: was niet de oer-Kracht, die de oer-Stof bezielde en ten leven wekte, als het mannelijk beginsel? de oer-Stof, die de vruchtbaarheid ontving en ze in stoffelijke vormen omzette, als het vrouwelijk beginsel in de Godheid?

Zoo ligt aan de oude Heidensche opvatting van het goddelijk oer-Wezen steeds de tweeheid, de dualiteit ten oorsprong, een begrip dat vaak tot tweeslachtigheid werd uitgezet.

Men moge deze, overigens vrij eenvoudige en begrijpelijke uiteenzetting wat dor en theoretisch vinden, — de lezer zij bij voorbaat gewaarschuwd, dat hij de voorgaande regelen liever tweemaal herleze dan ééns oversla, — omdat dáár de sleutel ligt van veel, wat volgen gaat en zonder deze verklaring niet goed in zijn innerlijken samenhang en redelijkheid te begrijpen valt.

Zoo bijv. is het uit het voorgaande vanzelf duidelijk, dat in de wereld van persoonlijke godheden, die de Heidenen zich schiepen, zoowel de mannelijke als de vrouwelijke voorstelling ontstond: de god en de godin; ook het kind-god en zelfs de hermaphrodiet.

* * *

Wellust. — Hier nu komen we tot een punt, waarvan de behandeling eenige omzichtigheid eischt.

Bij de zucht der oude volken, vooral der Oostersche, om zich van zinnebeelden te bedienen, kon het wel nauwelijks anders, of hun streven om de groote, volgens hen goddelijke kracht der natuur te symboliseeren: de Teelkracht, het Generatievermogen, moest zijne belichaming vinden in deels vrijwel schaamtelooze emblemen.

De kieschheid, de zedigheid, de kuischheid, of hoe men het noemen wil, die na 19 eeuwen inwerkens van de Christelijke opvatting als het ware aangeboren begrippen zijn geworden onzer latere Westersche maatschappij — dat ze individueel, en veelvuldig, met voeten worden getreden, neemt dit cultuurhistorisch verschijnsel niet weg — waren aan de Heidensche oudheid onbekend. Men gaf zich plompweg aan de grofste zinnelijkheid over, zoodat alle zedelijk gevoel ten slotte was afgestompt.

Zoo verhaalt Herodotus, dat in Babylon alle aan de godin Mylitta (dezelfde als Venus bij de Romeinen) toegewijde vrouwen, de schuchterste maagden niet uitgezonderd, verplicht waren zich minstens eenmaal in haar leven in het voorportaal des tempels aan een vreemdeling over te geven als eene niet te ontkomen daad van godsvrucht. Zoolang dit niet geschied was, golden ze als onrein!

Bij de Egyptenaren werden de vrouwen eerst achtenswaardig door met vele mannen gemeenschap te hebben gehad; als eereteeken droegen zij dan een ring om den enkel. Het was bij de jonge vrouwen de gewoonte zich op deze wijze een huwelijksgift bijeen te zamelen[1]).

Trouwens, de geheele opvatting der geslachtelijke verhoudingen uit dien tijd wijkt hemelsbreed, op voor ons gevoel zelfs stuitende wijze, van het natuurlijk begrip der goede zeden en openbare eerbaarheid af. Niet alleen dat de gemeenschap tusschen mannen en vrouwen eene los-bandigheid vertoonde, waarvan men zich thans nauwelijks een denkbeeld kan maken, maar ook wat wij als overspel, bloedschande en tegennatuurlijke ontucht wraken, werd toenmaals veelal als iets zeer gewoons beschouwd:

No. 1.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN,** OLIVER (Holl. uitgaaf), p. 213.

TEXT:

De Perzen trouwen met hunne moeders, de Egyptenaars met hunne zus-

TRADUCTION:

Les Persans épousent leurs mères, les Egyptiens leurs soeurs. Crysippe

1) *Gesch. der Inwijdingen*, Oliver, p. 237.

ters. Crysippus verzekert, in zijne verhandeling over de Policie, dat de vader bij de dochter, de moeder bij den zoon, en de broeder bij de zuster liggen mag. Plato zegt echter in het algemeen, dat alle vrouwen voor alle man behoorden te zijn.

assure, dans son traité sur la Police, que le père peut coucher avec sa fille, la mère avec son fils, le frère avec sa soeur. Platon cependant dit en général que toutes les femmes doivent appartenir à tous les hommes.

In de Grieksche fabelleer komt zelfs de sage voor van den Minotaurus, het menschenoffers eischend gedrocht op Kreta, half mensch, half stier, dat volgens de bedorven volksverbeelding ontstaan heette te zijn uit de gemeenschap van Pasiphaé, de vrouw van koning Minos, met een witten offerstier.

Dat ook zedelijk hooger staande stammen, als de voorloopers der Joden en hun naaste aanverwanten, in hun opvattingen ten deze schade leden onder de aanraking met de heidensche buitenwereld, kan men o.a. lezen in het eerste Boek Mozes, waar verhaald wordt, hoe Abraham, de latere stamvader van het Joodsche volk, met zijne halfzuster Saraï getrouwd, deze tijdens zijn bezoek aan Egypte overliet aan den Farao uit vrees van gedood te worden en later zij zijne reis naar het land van Gerara ze zich ook liet ontnemen; kan men ook lezen in hetzelfde boek, waar verhaald wordt, hoe de beide engelen, die in de gedaante van jongelingen Jehovah vergezelden bij de verschijning aan Abraham en daarna samen naar diens neef Loth te Sodoma gingen, in diens woonplaats 's avonds werden opgeëischt door eene voor diens huis saamgestroomde menigte mannen — van knaap tot grijsaard toe, het heele volk, zegt de tekst uitdrukkelijk — die de schoone jonge vreemdelingen als voorwerpen voor hunne onnatuurlijke lusten opvorderde, waarbij Loth het gastrecht trachtte te handhaven, door, alsof 't iets zeer gewoons ware, de bende voor te stellen heur zijn beide nog maagdelijke dochters uit te leveren; — hoe de maagddom in dien tijd blijkbaar als iets zeer minderwaardigs werd beschouwd, zoodat diezelfde beide dochters later hun vader in onderling overleg tot dronkenschap brachten en zich achtereenvolgens bij hem te rusten legden, teneinde van hem te ontvangen: *ut salvemus semen de patre nostro*, zooals de Schrift zegt.

Dit alles is verre van stichtelijke lectuur. Maar ze is onvermijdelijk om een goed begrip te geven van de toestanden in die ver vervlogen tijden. Waar zulke dingen bij de voorloopers van het Joodsche volk geschiedden, kan

men zich een denkbeeld vormen, tot welke uitersten wel in de Heidensche wereld werd gegaan.

Zóó kan men zich begrijpen, dat als symbool, godsdienstig symbool zelfs, van de Teelkracht der Natuur de teelorganen gekozen werden van den mensch, als hoogste lichamelijk wezen in die natuur, — met name van den man, omdat men de bevruchtende daad als meerwaardig dan de passieve bevrucht-wording beschouwde. Aldus komt de „phallus" allerwegen in de Heidensche godsdienstplechtigheden — de openbare of exoterische zoowel als in de geheime, de mysterieuze of esoterische — voor.

Dit feit dient te worden vastgelegd, omdat het een kijk geeft op de „moraliteit" van het Heidendom, naar welks herleving — al zij het dan „gezuiverd van de uitspattingen," zooals moderne stroomingen het uitdrukken — door velen wordt gestreefd als naar iets begeerlijks.

En 't is om deze reden, dat hier het bevestigend getuigenis volgt van een maç.·. schrijver, die op het gebied der oudheidkunde een grooten naam heeft, den Amerikaan Mackey:

No. 2.

ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, MACKEY, p. 577.

TEXT:

The phallus . . . as the symbol of the male generative principle, was very universally venerated among the ancients, and that too as a religious rite, without the slightest reference to any impure or lascivious application.

VERTALING:

De phallus . . . als het symbool van het mannelijke teelbeginsel, werd onder de Ouden algemeen vereerd, ook naar godsdienstigen ritus, en dat zonder de minste strekking tot onzuivere of wulpsche toepassing.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 132.

Of Mackey, het feit erkennend, met de laatste vergoelijkende verzekering 't bij het rechte eind heeft, mag eenigszins in twijfel worden getrokken. Het is bijna ondenkbaar, dat in de menschenmassa, waarvoor zùlke emblemen ten toon kwamen, — hoezeer ze ook mocht gewend zijn aan, en verstard in, de verstgaande vrijheid op sexueel gebied, — dat in eene menschenmassa, vooral in het zoo tot zinnelijkheid geneigde Oosten, enkel jongelieden van beider kunne voorkwamen, op wier sensualiteit dergelijke symbolen *niet* als een prikkel zouden hebben gewerkt.

De feiten hebben 't trouwens wel anders geleerd. De schrijvers over de geschiedenis der oude godsdiensten zijn nagenoeg eenstemmig in de erkenning, dat deze weerzinwekkende eeredienst tot de grofste buitensporigheden aanleiding is geweest.

De latere Engelsche geschiedschrijver der Vrijmetselarij getuigt het in zijn groot werk, waar hij verklaart:

No. 3.

***HISTORY OF FREEMASONRY,** GOULD, I, p. 16, 18, 19.

TEXT:

The worship of the phallus, which, we are told by Eissner, formed the essence of the Mysteries, is stated by Warburton to have been only its corruption.

... in the great Dionysiac festival at Athens the phallus was solemnly carried in procession.

.... the phallus corresponds to the lingam of the Hindu.

VERTALING:

De phallus-vereering, die naar Eissner's getuigenis het wezen der mysteriën uitmaakte, is volgens Warburton slechts hun bederf geweest...

... in het groote Dionysos-feest te Athene werd de phallus in plechtigen ommegang rondgedragen.

... de phallus komt overeen met de „lingam" der Hindoe's.

Dionysos, van wiens feest hierboven gesproken wordt, was dezelfde godheid, die door de Latijnen onder den naam Bacchus vereerd werd. Nog thans heeft het woord „bacchanaliën" de beteekenis van woeste festijnen der wildste ongebondenheid; en van welken aard de Bacchus-vereering was, toonen genoegzaam de schilderijen uit alle scholen, die Bacchus, den zwaarlijvigen, gebaarden man, voorstellen in dronkenschap, omringd van satyrs en naakte vrouwen.

Clavel, de Fransche maç.·. geschiedschrijver, wil het evenals Mackey doen voorkomen, alsof aanvankelijk in sommige beoefeningsvormen van den phallus-dienst deze wezenlijk niet aanstootelijk werkte, maar ook hij geeft toe, dat toch lang niet in allen dit zinnelijk embleem louter geestelijke neigingen opwekte:

No. 4.

*GESCHIEDENIS DER VRIJMETSELARIJ, CLAVEL, (Holl. uitgaaf) p. 317, 318.

TEXT:

. . . In andere mysteriën werd het gewijde beeld van den phallus niet langer beschouwd als het eerwaardig zinnebeeld van de goddelijke vruchtbaarmaking, maar als een mystiek appèl op de buitensporigheden der losbandigheid. De volkszeden verdierven, de tempels waren het tooneel der schandelijkste praktijken . . .; en de deugdzame Isis had te Rome, gelijk Belus die te Babylon had, schandtempels, die men de tuinen der godin geliefde te noemen.

RE-TRADUCTION:

En d'autres mystères l'image sacrée du phallus finit par ne plus être considérée comme le vénérable emblème de la génération divine, mais comme un appel mystique aux excès de la débauche. Les moeurs populaires se corrompaient, les temples devenaient les refuges des pratiques les plus abominables . . . et la vertueuse Isis avait à Rome, comme Bel à Babylone, des temples honteux qu'on se plaisait à appeler „les jardins de la déesse."

Baäl of Bel was een godheid, die bij verschillende volkeren vereerd werd. Ze gold als verpersoonlijking der teelkracht van de zon en werd geacht geen bepaalde sekse te hebben. De Moabieten hadden Baäl een heiligdom toegewijd op den berg Phegor. Vandaar de naam Beelphegor, die als een god van den wellust gold en door ontuchtige handelingen vereerd moest worden. De hem (haar) toegewijden droegen openlijk een band om het voorhoofd. Volgens de oude rabbijnen-litteratuur behoorden ook uitwerpselen tot de offergaven, die aan deze godheid werden gebracht.

Het onderwerp is wezenlijk onsmakelijk genoeg, om de behandeling ervan niet langer te rekken, dan onvermijdelijk is teneinde de overtuiging vast te zetten, dat deze plat-zinnelijke vorm der generatie-vereering een algemeen voorkomend verschijnsel in het oude Heidendom was. Bij dozijnen zouden de getuigenissen van met de Oudheid vertrouwde schrijvers nog zijn aan te halen; volstaan moge worden met dat van nog een vierden, in de Oostersche antiquiteiten geschoolden auteur, den bekenden maç∴ schrijver Oliver:

No. 5.

*GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN, OLIVER, p. 23, 24, 25.

TEXT:

De grot van Elephanta, de oudste,

TRADUCTION:

La grotte d'Elephanta, le plus an-

door menschenhanden gemaakte tempel der wereld . . . was door vier toegangen genaakbaar, elk bewaakt door twee reusachtige naakte beelden, versierd met juweelen en andere ornamenten. In dit heiligdom, slechts voor de ingewijden toegankelijk, bevond zich de godheid, voorgesteld door dat onkuisch zinnebeeld, hetwelk door alle heidensche volkeren in grootere en kleinere mate gebruikt werd, om haar voortbrengend vermogen voor te stellen . . .

De grotten van Salsette . . . overtreffen die van Elephanta verre weg in grootte . . .

Tusschen eene onnoemelijke menigte beelden en zinnebeeldige figuren, waarmede de muren bedekt waren, was overal de Linga of Phallus te onderscheiden, soms in eenen stand te walgelijk om genoemd te worden; ook wel eens afgebeeld door de bladeren en kelken der lotus, het punt binnen eenen cirkel, en de twee elkander doorsnijdende gelijkzijdige driehoeken.

cien temple du monde que main d'oeuvre ait construit . . . était accessible par quatre entrées, dont chacune était gardée par deux gigantesques statues nues, ornées de pierreries et d'autres ornements. C'est dans ce sanctuaire, qui n'était accessible qu'aux initiés, que se trouvait la divinité, représentée par cet emblème impudique qui fut usité plus ou moins par tous les peuples payens pour symboliser leur pouvoir générateur . . .

Les grottes de Salsette . . . dépassent celles d'Eléphante de loin en grandeur . . .

Parmi une multitude innombrable de statues et de figures symboliques dont les murs étaient couverts, on distinguait partout le linga ou phallus, parfois dans une position trop honteuse pour la nommer; — quelquefois il était représenté par les feuilles et les calices du lotos, le point au centre d'un cercle, ou les deux triangles équilatéraux à intersection.

Uit deze laatste toevoeging van den Engelschen maçonnieken auteur blijkt, dat ook de oude volken niet altijd met de brute afbeeldingen van hun leerstellingen te werk gingen maar ze ook wel onder onaanstootelijke emblemata verborgen. Vooral de beide laatste der drie door Oliver genoemde symbolen prente men zich in het geheugen; in den loop van dit werk zal er nader op teruggekomen worden.

Zulk een heiligdom, dat nog een grooten „lingam" bevat, waaromheen indertijd lampen brandden, bestaat o.a. in de merkwaardige bouwvallen der

rotstempels van Ellora, van wier beeldhouwwerk het bekende boek *Wonders of the Past*[1]) een aantal foto's vertoont.

* * *

Wreedheid. — Naast de onzedelijkheid was het groote kenmerk der oude afgodsdiensten hun bloeddorst. Wellust en wreedheid zijn in heel de Heidensche wereld altijd en overal hand in hand gegaan.

Dat ter eere van het beruchte afgodsbeeld der Ammonieten, den Moloch, kinderen werden verbrand, is algemeen bekend. Sommige schrijvers zeggen, dat het reusachtig van afmetingen was en een op een zetel geplaatste mansfiguur met een runderkop voorstelde. Het geheel was van brons en bevatte, behalve een in het midden gelegen stookplaats, zeven grootere en kleinere ovens, waarin onderscheidenlijk verbrand werden: meel, tortelduiven, een ooischaap, een ram, een kalf, een os en een kind. De Moloch schijnt het samenstel der zeven planeten te hebben vertegenwoordigd.

Ook aan Baalphegor werden menschenoffers opgedragen.

Men meene niet, dat deze gruwelen zich beperkten tot de Aziatische kustlanden; zelfs in een op zoo hoogen trap der toenmalige beschaving staand land als Egypte kwamen menschenoffers voor:

No. 6.

*GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN, OLIVER (Holl. uitgaaf), p. 162.

TEXT:	TRADUCTION:
Het is eene droevige waarheid, dat in de te Alexandrië beoefende mysteriën, kinderen van beiderlei sexe geslagt werden, om uit hunne ingewanden voorspellingen te doen en hun vleesch te eten.	C'est une triste vérité que, dans les mystères pratiqués à Alexandrie, des enfants des deux sexes furent sacrifiés, pour consulter leurs entrailles, et pour manger leur chair.

Als gewoonterecht gold daar, dat, wie zich aan de proeven der inwijding onderwierp, daarbij zijn leven op het spel zette; verwanten en overheid misten het recht om een onderzoek in te stellen in de onderaardsche gewelven van tempels en pyramiden, wanneer een adept niet van zijn vertoeven aldaar terugkeerde.

Oliver bevestigde ook dit in een zijner geleerde glossen:

---

[1]) Dl. I, p. 313 v.v.; zie den tekst van Deaville Walker op p. 325.

No. 7.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN,** OLIVER (Holl. uitgaaf), p. 200.

TEXT:

Indien een candidaat, door het ondergaan van deze gestrenge kastijdingen, bezweek, wat niet zelden gebeurde, zoo werd zijn lijk in eene inwendige grot geworpen, en nimmer werd iets meer van hem vernomen.

„In de vijfde eeuw der christelijke jaartelling," zoo als Socrates, een Christen schrijver, meldt, „ontdekten de Christenen van Alexandrië eene grot, die aan Mithras gewijd geweest was, doch reeds langen tijd was gesloten gebleven; zij besloten die te doorzoeken en te zien welke overblijfselen van die bijgeloovigheid nog daarin te vinden waren. Tot hunne groote verwondering was het voornaamste, dat zij vonden, eene menigte bekkeneelen en andere beenderen van menschen, die aldus opgeofferd waren; zij lieten ze er uithalen en openlijk ten toon stellen en verwekten den grootsten afkeer onder de inwoners dier groote stad."

TRADUCTION:

Quand un candidat expirait à la suite de ces épreuves sévères, ce qui arrivait assez souvent, son corps était jeté dans une grotte intérieure, et jamais on n'entendait plus rien sur lui.

„Au cinquième siècle de l'ère chrétienne," raconte Socrate, un auteur chrétien, „les chrétiens d'Alexandrie découvrirent une grotte qui avait été consacrée à Mithras, mais qui était déjà longtemps restée fermée; ils résolurent le l'explorer et de voir quels restes de cette superstition y seraient encore à retrouver. A leur grande surprise leur principale découverte consistait en une quantité de crânes et d'autres ossements provenant d'hommes qui avaient été ainsi sacrifiés. Ils les faisaient déterrer et les exposaient en public, causant une extrême répugnance parmi les habitants de cette métropole.

Ook in Griekenland, dat zijne mysteriën aan de Egyptische ontleend heeft, nam men hetzelfde gebrek aan eerbied voor het menschelijk leven waar. Wanneer een candidaat niet aan de vereischten tijdens de beproevingen voldeed, en hij reeds meer gezien had, dan men voor een niet-aannemeling wenschelijk achtte, zag men er geen been in hem eenvoudig uit den weg te ruimen. Oliver geeft dit in zijn 231ste glos in de volgende bewoordingen toe:

No. 8.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN,** OLIVER (Holl. uitgaaf), p. **215**.

TEXT:

Deze verwerping ging met omstandigheden gepaard, zoo kwetsende voor het gemoed, dat de ongelukkige persoon dikwijls onder de ten uitvoerlegging den geest gaf.

TRADUCTION:

Ce refus se faisait dans des circonstances si blessantes pour les sentiments moraux que le malheureux expirait souvent pendant l'exécution.

* * *

Sterrenleer. — Intusschen openbaarden de begrippen, die het oude Heidendom zich uit de natuur-waarnemingen had gevormd, zich niet enkel in de vleeschelijke en bloedige gedaanten, welke hier kortelijk zijn geschetst. Onder de meer geestelijk aangelegden, de denkers, ontwikkelde zich uit deze opvattingen een geheel wijsgeerig stelsel.

Philosophie nu is nooit het zwak der massa geweest. Waar men in onze dagen van algemeene schoolontwikkeling nog niet één wijsgeerig aangelegde op de duizend menschen aantreft, kan men zich voorstellen, dat in de primitieve tijden het gewone volk allerminst voor abstracte beschouwingen toegankelijk was, en deze het uitsluitend bezit bleven der geestelijk meer bevoorrechten, der „wijzen".

Ons tegenwoordig weten: dat de aarde slechts een nietig bolletje is temidden van een stelsel van millioenen wentelende lichamen, was den ouden vreemd. Den schijnbaar bewegingloozen grond, waarop zij zich bevonden, beschouwden zij als het middelpunt van het heelal. De waarneming van den schijnloop van zon, maan en vijf hun bekende planeten bracht hen tot het begrip, dat, gelijk er in en op de aarde eene groeikracht was, ook die zeven hemellichamen elk met eene eigen, andersoortige kracht bezield waren: eene drijfkracht. Die krachten moesten geesten zijn, daar zij in vuurbollen huisden, en stoffelijke materie in het vuur niet bestaanbaar was. De voornaamste dier geesten was dan wel de zon: de lichtgod, die belast moest zijn met het onderhouden van de vruchtbaarheid, de groeikracht, het voortplantingsvermogen op aarde. En als tweede in rang gold dan de maan, de grootste — naar men meende — der overige hemellichamen, de trouwe lichtbaak in den nacht.

Voor het gewone volk waren deze begrippen wel vatbaar; minder de hoogere, die de wijzen, de „magiërs" eraan vastknoopten. Zon, maan en

planeten waren toch maar een deel van het heelal, waarvan ook deel uitmaakten de overige — naar men meende — vaste sterren, de aarde met al wat erop en erin was. Alzoo moest de heele natuur wel de al-godheid zijn; en daar deze ontstaan moest zijn uit de inwerking van kracht op stof, zoo moest deze Algod wel drieledig zijn: zichzelf, zijn krachtwezen, zijn stofwezen

Zóó moet men wel gekomen zijn tot het algemeene besef bij de heidensche volken van een drieledige godheid met zeven dienende geesten. Waaraan zich dan later nog het begrip koppelde, dat ten slotte ook die drieledige natuurgod een oorsprong moet hebben gehad: dat ook zijn wezen, kracht en vorm ergens vandaan moesten komen, — en zoo plaatste men boven die godheid een vaag beginsel van een Onbegrepen Oorsprong, zonder wezen of vorm, maar dat het aanzijn aan den scheppensvermogenden god: één in afkomst, twee in functie, drie in wezen, gegeven had. Zoo was in zekeren zin de driegod ook weer de eerste dienaar van den oer-god . . .

Voor het profane volk was deze leer niet te begrijpen. De magiërs kleedden haar in dezen vorm: er was eene hoogste onbegrepen godheid met tien dienende goden. Vandaar dat men in de meeste oud-heidensche godsdienststelsels een elfdeelig systeem vindt.

En daar de fantasie des volks maar weinig getroffen werd door de abstracte begrippen omtrent de vier eerste godheden, wierp ze zich met des te meer ijver op die der zeven andere, vooral van de zon, die als het symbool der mannelijke vruchtbaarmaking in de natuur, naast de maan als het vrouwelijk bevruchtingbeginsel vereerd werd.

De meening van den Joodschen wijsgeer Maimonides (XIIde eeuw), een groot kenner van de oudheden zijner natie, was: dat reeds vóór den Zondvloed aanbidders van zon, maan en sterren gevonden werden.

Dit neemt niet weg, dat de godsdienstleeraren der oude volken hun drieheid-in-de-godheid boven de ster-aanbidding handhaafden. De oudste Indiërs hadden hun Varunna, Indra en Agni; de oudste Egptenaren hun Ptah (mannelijk), Rah (vrouwelijk) en Hor (uit beiden voortgekomen); de Perzen Ahura (Hij-die-is), Mazda (Wijsheid) en Atars (het Vuur). „Eer zij aan U, Ahura-Mazda, drievoudig boven alle schepselen!" luidt volgens Meurin[1]) een vers in het Heilige Boek der Perzen.

* * *

De menschvergoding. — Gelijk reeds gezegd, moet bij de denkers onder

[1]) *La Franc-Maçonnerie*, p. 21.

de oude Heidenen het besef levendig geweest zijn, dat het groote kenmerk der Godheid, naast haar scheppingsvermogen ook haar doelbewust denkvermogen was; zij zagen toch in gansch het bestel en het beloop der natuur, hoe alles doelmatig ineengreep en tot harmonische uitkomsten leidde. Aan het scheppingsvermogen vooraf moest dus gegaan zijn de rede: aan de Kracht de Wijsheid, wier paring tot de Schoonheid voerde.

Op het ondermaansche nu, in de tastbare wereld vonden zij als eenig redelijk wezen, dat tevens daden kon stellen, die tot welbewuste harmonie leidden, den mensch. Ook in den mensch leefde eene ziel. Vandaar dat zij in den mensch eene uitstraling der Godheid zagen.

Deze leer omhulden zij echter in een diep geheim. Wat trouwens voor de hand lag. Op welke wijze konden de wijzen hun overmacht op het volk behouden, wanneer zij dit verkondigden, dat het loutere bezit der menschelijke natuur een zekere goddelijkheid gaf? Zij namen aan, dat de eigenlijke goddelijkheid slechts aan die menschen viel toe te kennen, wier verstand hen tot groote hoogten verheven had, wier daden hen als zoodanig gestempeld hadden. Vandaar de verheffing van zoovele helden uit de geschiedenis tot halfgoden.

De feitelijke leer, dat de hoogste godheden geesten waren, en dat de persoonsgoden, mannen of vrouwen, die het volk vereerde, geen goden-van-oorsprong waren doch verheerlijking van het begrip: ,,de mensch als een uitstraling der godheid,'' werd door de ouden streng binnen den besloten kring hunner verborgen (occulte) wetenschappen gehouden en alleen aan de priesterkaste of aan degenen, die door deze tot de kennis der geheimen (mysteriën) werden toegelaten, toevertrouwd.

No. 9.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN, OLIVER** (Holl. uitgaaf) p. 231.

TEXT:

Augustijn bericht ons in zijn achtste boek, de Civitate Dei, dat Alexander aan zijn moeder geschreven heeft, dat zelfs de goden van hoogeren rang, Jupiter, Juno, Saturnus, enz. menschen geweest zijn, en dat dit geheim aan hem medegedeeld ,,is door Leo, den grooten priester van de heilige

TRADUCTION:

S. Augustin nous dit dans son huitième livre, ,,de Civitate Dei'' qu' Alexandre avait écrit à sa mère que même Jupiter, Junon, Saturne etc. ont été des êtres humains, et que ce secret lui avait été communiqué ,,par Léon, le pontife suprême des choses sacrées en Egypte. Il la pria en même temps

dingen in Egypteland; hij verzocht haar tevens den brief te verbranden, zoodra zij hem zoude gelezen hebben." Dezelfde Cypriër zegt, „hij zeide dat het slechts aan zijne moeder geschreven was insigni volumine, in een beroemd werk, dat zij de nagedachtenis bewaarden van hunne groote koningen, waaruit de gewoonte is voortgesproten om aan hen te offeren; de priesters hadden hem dat geheim medegedeeld. En opdat wij deze Christenschrijvers niet behoeven te wantrouwen, verzekert Tully, in zijn Tusculan Questions, niet ver van het begin, dat de ingewijden geweten moeten hebben dat zij de zielen van menschen aanbaden, die van hunne ligchamen gescheiden, in den hemel waren opgenomen; dat majorum gentium dii de zoodanigen waren; en dat de hemel genoegzaam geheel met menschen opgevuld was. Ik twijfel er niet aan of Alexander, Cicero, Atticus en ook Sanchoniato zijn in de hoogste mysteriën der heidensche godsdienstige instellingen toegelaten en met dezelve bekend gemaakt geworden; en dat zij ons naar waarheid hebben medegedeeld, dat het groote geheim van dezelve was, dat ze zulke groote menschen vereerden als de grondleggers der kunsten en als de stichters van den burgerlijken regeringsvorm. Natuurlijk werd zulks niet medegedeeld aan hen, die slechts in de lagere

de brûler la lettre aussitôt qu'elle l'aurait lue." Ce même Cypriot ajoute: „il disait que cela n'avait été écrit qu'à sa mère dans un volume insigne, et qu' ils gardaient la mémoire de leurs grands rois, ce qui est l'origine de la coutume de leur faire des sacrifices; les prêtres lui avaient communiqué ce secret.

Et afin que nous n'ayons pas à nous méfier de ces auteurs chrétiens, Tully déclare dans ses Tusculan Questions, près du commencement, que les initiés ont dû savoir qu'ils adoraient les âmes d'hommes qui, séparées de leurs corps, avaient été admises au ciel; que les dieux de la plupart des nations étaient tels; et que le ciel était à peu près rempli de mortels.

Il me semble hors de doute, qu' Alexandre, Cicéron, Atticus et Sanchoniato ont été initiés aux plus hauts mystères des institutions religieuses du paganisme et en ont pris connaissance. Sans doute ils nous ont communiqué suivant la vérité que le grand secret de ces mystères consistait à vénérer de si grands hommes comme les inventeurs des arts et les fondateurs du gouvernement civil. Il va sans dire que cela ne fut pas communiqué à ceux qui n'étaient initiés qu' aux mystères inférieurs (Cumb. Sanch., p. 348).

mysteriën waren ingewijd." (*Cumb. Sanch.*, p. 348).

Hoe Oliver ertoe komt, Augustinus een Cyprioot te noemen, terwijl deze — zoon van een heidenschen vader en een christelijke moeder — een Numidiër van geboorte was, is niet recht duidelijk. Dat hij in ieder geval den vroegeren Manicheeër, lateren Kerkleeraar Augustinus, bisschop van Hippo (IVde—Vde eeuw) bedoelt, blijkt wel uit de vermelding van diens geschrift *De civitate Dei*.

Zoo ook was de afgod Baäl of Bel, wiens wanstaltige eeredienst aangestipt is op blz. 21 hiervoren, slechts een vergoddelijkte voorvader. *Belus inventor fuit sideralis scientiae:* „Bel was de uitvinder der sterrenkunde", verklaart Plinius in zijn Natuurlijke Historie (I, 26), en Belus was de kleinzoon van Cham[1]).

Het groote geheim der oude mysteriën kan dus worden saamgevat in deze formule: *De vergoddelijkte menschheid*. Ook dit houde men in het oog, daar het den sleutel zal geven tot menig verschijnsel van lateren tijd.

* * *

De zielsverhuizing. — Uit dit geloof aan de onsterfelijkheid der ziel en den overgang tot een ander leven bouwde zich weer een heel stelsel van geloofsonderstellingen op: de Indiërs leeraarden, dat de ziel, na den dood van haar sterfelijk lichaam, in een ander overgaat, tot zij een voldoenden graad van zuiverheid heeft behaald om in het verblijf der goddelijke geesten te worden opgenomen; en bij de Egyptenaren ontwikkelde zich een geheel bijzondere doodencultus, met zorgen voor de verscheiden ziel, met praalgraven voor de lijken der hoogststaande en dus reeds als goddelijk beschouwde menschen (de Farao's).

Ook deze leer der zielsverhuizing heeft haren invloed op heel wat latere geestesstroomingen doen gelden, gelijk uit het verder beloop van dit werk blijken zal.

* * *

Met deze schets van het algemeen karakter der Heidensche Oudheid kan voor het kader van dit boek worden volstaan. Het is thans zaak een blik te werpen op de afzonderlijke vormen, waaronder zich de godsdienstige leerstellingen van het heidendom in verschillende streken openbaarden.

[1]) *Gesch. der Inwijd.*, Oliver, p 198.

DE GODSLEER DER BABYLONIËRS EN ASSYRIËRS.

3000—600 voor Christus.

De streek tusschen Euphraat en Tigris mag wel als het oudste bewoonde gedeelte van Azië worden beschouwd na de geweldige overstrooming, waarvan de herinnering in alle overleveringen der oude volken bewaard wordt[1]), die in den Bijbel als Zondvloed beschreven is, en die waarschijnlijk als natuurlijken factor een zee- en aardbeving met de daaruit ontstaande atmosferische storingen heeft gehad.

De weinige overlevende mannen en vrouwen — de maç.·. literatuur noemt hen de Noachieten naar den naam van den familievader, het stamhoofd — waren in den loop der jaren tot een zoodanige talrijkheid aangegroeid, dat voor den leeftocht van hen en hunne kudden uiteenspreiding onvermijdelijk werd. Alvorens uiteen te gaan, wilden zij een vaderstad met monumentalen toren bouwen als vereenigingspunt. Volgens het boek Mozes (I, XI) is deze eerste stedenbouw mislukt: *et cessaverunt aedificare civitatem:* „en zij staakten den bouw dier stad".

Het lijdt echter geen twijfel, of in de oorspronkelijke bakermat van dit reeds binnen den gezichtseinder der historie vallend geslacht, is de poging tot stedenbouw ook na de verspreiding der Noachieten hervat. Babylon mag wel als een der oudste steden, zoo niet de oudste stad, ter wereld beschouwd worden.

Het ligt voor de hand, dat zich daar hetzelfde maatschappelijk verschijnsel heeft voorgedaan, dat te allen tijde en overal, ook nu nog, valt waar te nemen: dat degenen, die niet door de behoeften van hun bedrijf — aanvankelijk in hoofdzaak veeweiderij, jacht en landbouw — of door de verzorging en bescherming der daarmee belaste gezinnen, aan uitgestrekte ruimten gebonden waren, zich bij voorkeur vestigden in de meer gerief opleverende samenhoopingen van menschen; en dat vooral de intellectueel begaafden onderlinge aanraking zochten, terwijl het buitenleven uiteraard meer het krachtige lichaamsleven in beslag nam. Ook thans nog is minder het platteland dan de stad woonsteê van ontdekkingen, kunst en beschaving.

[1]) Zoo, om slechts ééne te noemen, die der Babyloniërs, welke door v Gelder, *Alg Geschied.*, I; 84, als volgt wordt saamgevat: „De goden, met name Bel, waren gemelijk en besloten de menschheid te verdelgen Maar Ea, de watergod, openbaart dat besluit aan Chasisadra en laat hem met zijn gezin en alle diersoorten in een schip ontkomen."

Dit is zeker, dat de waarneming van het uitspansel al vroegtijdig te Babylon tot de vorming van een primitieve sterrenkunde leidde: men leerde uit den stand der zon de uren bepalen, den op- en ondergang der planeten berekenen, maansverduisteringen verklaren enz.

Opmerkelijk is in dit verband de vernuftig betoogde hypothese van den abbé Moreux, directeur van het observatorium te Bourges, dat de Babyloniërs de eerste beginselen der sterrenkunde van een noordelijker stam: de uit Armenië gekomen Noachieten, geleerd hebben, die hun alzoo de wetenschappelijke erfenis der voor-Zondvloedsche beschaving zouden hebben overgeleverd[1]). In ieder geval: eene vrij uitgebreide mate van sterrenkennis was den Babylonischen wijzen eigen.

Vanzelf ontwikkelden zich daarbij een cijferkunst, waarbij een gemengd zes- en tiendeelig stelsel gebruikt werd, en een schrijfkunst, waarbij spijkervormen in leem werden gedrukt: het z.g.n. spijkerschrift. Van hen dateert de verdeeling van den cirkel in 360 graden, de benaming der dagen van de week naar de zon, de maan en de vijf planeten.

Het was geen zuivere natuurwetenschap volgens onze tegenwoordige koel-rationeele begrippen. Het geloof aan de aanwezigheid van machtige geesten, die de vurige hemelbollen boven en onder onze aarde dreven, was onwrikbaar met die waarnemingen verbonden en maakte er een gemengd wetenschappelijk-godsdienstig stelsel van. Zoo werd de wetenschappelijke stand tegelijk de priesterlijke stand; de sterrenkundigen waren tevens de godgeleerden: zij waren de Wijze Mannen, de Magiërs. En zoo vond men in de bovenste verdieping van een Babylonischen tempel (later ook Assyrischen tempel, want de godsdienst dezer stamverwante volken verschilde nagenoeg niet) het eigenlijke heiligdom der godheid en tevens het observatorium van den priester-astroloog.

De Babylonische tempels hadden dan ook torens met zeven verdiepingen, waarvan de buitenbekleeding uit verglaasde tegels in verschillende kleuren bestond. Van onderen af was de volgorde deze: wit, zwart, purper, blauw, hardrood, zilver en goud[2]). De beide laatstvermelde kleuren, welke die van de maan en de zon waren, laten geen twijfel, of men had hier met de symbolische gesternte-kleuren te doen.

[1]) *La Science mystérieuse des Pharaons*, Moreux, 1923.
[2]) *Technik des Altertums*, Neuburger, p. 350.

Van de oude literatuur der Babyloniërs en Assyriërs is door de onvergankelijkheid der grondstof (de leemtegels, waarin de inschriften waren gedrukt, werden gebakken) vrij veel tot ons gekomen. Voor een groot deel zijn het handleidingen voor sterrenwichelarij en tooverij: men meende uit den loop der gesternten de toekomst te kunnen lezen, de sterregeesten ook wel te kunnen bezweren en gunstig te stemmen. „Vraagt men nu naar het eigenaardige van dien godsdienst," zoo kon dan ook Van Gelder schrijven[1]), „dan onderscheidt hem bovenal van alle andere ons bekende de ongeloofelijk breede plaats, die tooverij en wichelarij erin innemen. Men leefde er als het ware bij tooverformulieren, bij geestenbezweringen, bij voorspellingen uit de sterren of uit andere gegevens."

Niet echter onderscheidt het Babylonische heidendom zich van de andere heidensche godsdiensten in het algemeene kenmerk, dat in den aanvang van dit hoofdstuk is beschreven: de bijzondere vereering van de teelkracht in de natuur, op eene wijze die niet anders kon dan tot ongebondenheden leiden. Het is niet goed meer uit te maken, of het de geest van de maan of die van de planeet Venus was, welke voor het volk verbeeld werd onder eene godinnefiguur: Baälat-Isjtar; de wijze van vereering doet wel denken aan die, waarmee latere heidensche volken Astarté (naamsafleiding vermoedelijk van Isjtar) of Venus huldigden, d.w.z. in ongebondenheid. „Haar ter eere werden alle paden en bijpaden der menschelijke zinnelijkheid bewandeld. Ontucht in allerlei vormen op groote schaal in tempels en op markten ging gepaard met de razendste uitgelatenheid op godsdienstige feesten"[2]). Op blz. 21 van dit werk zal men onder citaat no. 4 Bel (Baäl) reeds vermeld hebben gevonden als god(in) van ontucht.

Eigenlijke mysteriën, in den zin van inwijding tot priesterlijke wetenschap voor niet tot de priesterschap behoorenden, valllen voor de oude Babyloniërs moeilijk te bewijzen, al spreken sommige maç.·. schrijvers er ook van, alsof 't een buiten kijf staand feit zou wezen. Wel staat het vast, dat de Magiërs of wijzen zich een theosophisch stelsel hadden ineengezet van meer abstracten aard. Meurin geeft het in de tabellen van zijn werk *La Franc-Maçonnerie* als volgt weer:

[1]) *Alg. Geschied.*, I, p. 82.
[2]) *Alg. Geschied.*, v Gelder, I, p. 95.

DE HEMEL.

1. De Heer van hemel, aarde en hel.

2. De Heer des hemels en der goden.
3. Bel (Baäl), god der teelkracht.
4. De Heer van Hel, Wijsheid en Noodlot.

5. De god van lucht, rijkdom en kracht.
6. De god van maan, kroon en schittering.
7. De god van zon en heelal.

8. De god der bezwangering.
9. De koning des gevechts.
10. De vernietiger der boozen.

11. Drager van den gouden scepter.

Van Gelder spreekt van een twaalf-godenstelsel (p. 82); vermoedelijk rekent hij er het begrip „de Hemel" bij.

Aanvankelijk waren er een Noord-Babylonisch rijk met Babylon als hoofdstad, en een Zuid-Babylonisch, met de hoofdstad Ur, geweest, die, later vereenigd, door de Assyriërs werden onderworpen. Het vereenigde Assyrisch-Babylonische Rijk kwam omstreeks 600 j. v. Chr. in handen van een Chaldeeuwsch vorst, die er een Nieuw-Babylonisch rijk van maakte, dat na de verovering van Niniveh zoowat geheel Vóór-Azië beheerschte.

Ook Israël moest onder het juk door: Nabuchodonosor II veroverde Jerusalem, verwoestte de stad en bracht den Joodschen koning en 18.000 der voornaamste inwoners van Judea naar zijn Rijk over.

Er schijnen nog meerdere zulke deportaties gevolgd te zijn, zoodat slechts het minstwaardige deel der Joodsche natie achterbleef, hetwelk weinig weerstandsvermogen had tegen de vreemde elementen, die toestroomen kwamen om de leege plaatsen te vullen, en zich daarin oploste.

De kern der Joodsche natie resideerde thans in Babylonië. Haar lot was niet hard; ze kon in koloniën bij elkaar blijven leven. Sommige harer leden, zooals Daniël, stonden bij 't hof in de gunst en kregen ambten van aanzien. Nabuchodonosor's opvolger liet hun gevangen koning zelfs vrij. Evenmin als nu vermengden de Joden zich met het vreemde ras.

Het Nieuw-Babylonische Rijk viel snel van zijn hoogtepunt af. In 536

of 538 v. Chr. vielen de Perzen onder Cyrus het land binnen en veroverden Babylon.

Twee of drie jaren daarna — vermoedelijk toen de nieuwe meesters het militair en burgerlijk bewind in al zijn omvang overgenomen en geregeld hadden — kregen de Joden bericht, dat de nieuwe regeering hen niet langer als gedeporteerden beschouwde en hen vrijliet om naar hun stamstad terug te keeren. Een deel hunner, 'n 50.000-tal, trokken met lastdieren, have en goed onder leiding van Zerubabel naar Jerusalem terug, om er de stad weer op te bouwen en er zich weer te vestigen. Later is nog een tweede, minder talrijke groep, onder Esra, gevolgd. Een groot deel echter vond zich onder de Perzische heerschappij, die nog zachter was dan de Chaldeeuwsche, wel te moe en bleef. Die henengingen, behoorden hoofdzakelijk tot den priesterstam Levi en tot de stammen Juda en Benjamin. Toenmaals deed zich reeds dezelfde splitsing voor, als men thans waarneemt onder de „Zionistische" en de in Europa verspreide Joden.

De Palestijnsche Joden hebben dus nauwelijks een halve eeuw onder den Babylonischen invloed geleefd; de anderen echter ondergingen uiteraard in sterker mate de inwerking hunner omgeving, die nu in het teeken van het Perzische overwicht kwam.

DE GODSLEER DER PERZEN

600—522 voor Christus.

In wezen verschilde de godsdienst der Perzen al niet van dien der Babyloniërs en Assyriërs. Ook bij hen vond men de sterrenaanbidding, de meening dat men de sterregeesten door bezwering en tooverij gunstig kon stemmen, de vereering van de teelkracht in de natuur, en de ontaarding daarvan in sexueele buitensporigheden.

Op slaande wijze valt dit te staven uit het getuigenis van een bekenden maç.·. schrijver over de godsdiensten der oudheid:

No. 10.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN,** OLIVER (Holl. uitgaaf). p. 59.

TEXT:

De phallus was een geheiligd zinnebeeld, dat tot de allerschandelijkste onkuischheid aanleiding gaf; en om de Perzische vorsten en grooten, die meermalen in bloedschandige betrekkingen leefden, tot zich te trekken, werden zoodanige betrekkingen eindelijk bekrachtigd en in de mysteriën aangemoedigd, terwijl in de Perzische godsdienst als eene onbetwistbare waarheid aangenomen werd, dat de vrucht van moeder en zoon de geschiktste persoon was om de betrekking van Priester waar te nemen.

TRADUCTION:

Le phallus était un emblème sacré qui fut la cause de la débauche la plus scandaleuse. Afin d'attirer les princes et les grands de Perse qui avaient souvent des relations incestueuses, on finit par légaliser de telles relations et par les encourager dans les mystères. La religion persane accepta même comme une vérité indubitable que le fruit de mère et de fils était la personne la plus qualifiée pour remplir l'office de prêtre.

Er wordt in dit citaat van mysteriën gesproken als van een vaststaand feit. Hebben de Perzen reeds mysteriën gekend? De Spaansch-Amerikaansche maç.·. schrijver Cassard hield zich daarvan niet enkel overtuigd maar plaatste den oorsprong zelfs der mysteriën bij de Perzen, 100.000 jaren vóór Christus, 95.000 vóór Indië, 97.000 vóór Egypte[1]), — een dier fantasieën, waaraan zich

[1]) *Manual de la Masoneria*, p 517.

wel meer oudere maç.·. schrijvers schuldig maakten, doch welke ten slotte toch aantoont, met welk een overtuiging deze in zijn kring gezagvolle auteur de Perzen als de vaders van het mysteriewezen erkent.

Omtrent de vormen, waarin zich het mysterie-wezen dan bij de Perzen zou geopenbaard hebben, is echter met zekerheid niets bekend. Wel staat vast, dat de wijzen of Magiërs, die over het algemeen door geboorte tot den hoogeren stand behoorden, eene meer ideale godsdienstopvatting hadden dan het aan lagere begrippen en practijken overgegeven volk. In zooverre zou men ook hier van een esoterische en een exoterische leer kunnen spreken. Bij de magiërs kwam zeer sterk het dualiteits-begrip op den voorgrond: hunne lichtgoden, meenden zij, voerden een onafgebroken kamp tegen de machten der duisternis, en dus moesten ook dezen wel geesten zijn van goddelijke macht en geaardheid.

Verhoopte men van de lichtgoden niets dan goeds, van de goden der onderwereld vreesde men slechts listen en lagen; vandaar dat zich een volledig systeem van bezweringsformules en tooverkunsten ontwikkelde, met behulp waarvan de invloeden van de machten der duisternis op het menschdom moesten gebroken worden. De Perzische godsleer kende zelfs een compleet stelsel van duivelen, in zeven klassen verdeeld, onder een algemeenen opperdemon Ahriman.

De eerbied voor den zonnegod en de planeten was zoo uitgewerkt, dat men het vuur op aarde als hun vertegenwoordigende uitstraling beschouwde.

No. 11.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN**, OLIVER (Holl. uitgaaf) p. 208—209.

TEXT:

Men geloofde dat de troon der godheid in de zon geplaatst was . . . In de Bhagvat Geeta (p. 54) zegt Krishna: „God is in het vuur, dat op het altaar brandt, . . .” Het was aan niemand dan aan den priester veroorloofd, om in tegenwoordigheid van deze Shekinah te verschijnen . . . Hij naderde alsdan met den meesten eerbied het

TRADUCTION:

On croyait que le trône de la Divinité était placé dans le soleil . . . Dans le Bhagvat Geeta (p. 54) Krishna dit: „Dieu est le feu qui brûle sur l'autel . . .” Au prêtre seul, il était permis de paraître en la présence de ce Shekinah . . . Il s'approchait avec un extrême respect de l'élément sacré, évitait soigneusement de le souiller

heilige element, vermeed zorgvuldig het te verontreinigen door het gebruik van eenig metalen gereedschap, maar gebruikte een instrument van het zuiverste hout gemaakt.

par l'usage d'aucun outil en métal, mais se servait d'un instrument taillé dans le plus fin bois.

Onder „Shekinah" valt te verstaan de eerste manifestatie-sluier, de halfverholen openbaring van de godheid.

De vuurvereering bij de Perzen ging zoo verre, dat de priester voor het altaar een doek om den mond gebonden had, ten einde het heilig vuur niet door zijn adem te verontreinigen, en dat het volk, bij brand, huis en inboedel liet verbranden, wanneer het de vlammen niet met zand kon dooven, liever dan er water — het aan 't vuur vijandig element — op te werpen.

Behalve amuletten tegen allerlei kwalen en gebeurlijkheden hadden de Perzen ook hun godsdienstige symbolen. Eén daarvan was de slang, die bij voorkeur in een ronden vorm werd afgebeeld, om den omtrek der zon of den dagelijkschen (schijn)kringloop daarvan voor te stellen.

No. 12.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN,** OLIVER (Holl. uitgaaf) p. 210:

TEXT:

De slang was een zinnebeeld der zon; waarom zij ook dikwijls in de gedaante van een ring werd afgebeeld, met het uiteinde van den staart in den bek, als een vergelijkend zinnebeeld van de oneindigheid der godheid, voor wie dit dier dikwijls in de plaats gesteld werd.

TRADUCTION:

Le serpent était un symbole du soleil. C'est pourquoi il était souvent représenté sous la forme d'un anneau; l'animal a alors la queue dans la gueule pour symboliser l'éternité de la divinité à laquelle il était souvent substitué.

Zooals men ziet, stond ook hier de priesterlijke opvatting in denkkracht hooger dan de volkswaan. Maar het eigenlijke theosophische stelsel is aan den Perzischen godsdienst gegeven door Zarathustra of Zoroaster — „Gouden ster." — Deze leefde tijdens koning Darius, onder wiens bewind

nog een talrijke nederzetting van Joden uit den tijd der Babylonische gevangenschap was overgebleven, hetgeen het vermoeden waarschijnlijk maakt, dat hij van de Joodsche geloofsleer tamelijk op de hoogte was. Hij legde zijn theosophisch stelsel in zijn groot boek „Zend-Avesta" (het „Vuur-Bekken") neer. Volgens de tabellen van Meurin is het als volgt te synthetiseeren:

HEMELKRING	HEMELSCHE SCHEPSELEN	AARDSCHE SCHEPSELEN
1. Het Wezen.	1. De Geest des Lichts.	1. Het Licht.
2. De Heer	2. De Zonnegeest.	2. De Zon.
3. De Wijsheid.	3. De Watergeest.	3. De Maan.
4. Het Vuur.	4. De Vuurgeest.	4. De ster Sirius
5. De Aartsengel.	5. De Gehoorzaamheid.	5. De Wet.
6. De Goede Geest.	6. De Rechtvaardigheid	6. De Gerechtigheid.
7. De Zuivere Waarheid.	7. Het bezit.	7. De H. Boeken.
8. De Heilige Moeder.	8. Het Huwelijk.	8. De Lucht.
9. De Rijkdom.	9. De Bescherming van het goede.	9. De Wind.
10. De Onsterfelijkheid.	10. De Aardziel.	10. De Aarde.
11. De Heerschappij.	11. De Geest der Overwinning.	11. De Hemel.

Zarathustra had aanvankelijk veel tegenkanting van de zijde der oude Magiërs te overwinnen, maar toen de koning zich aanhanger van zijn stelsel verklaarde, was het pleit spoedig beslecht: satrapen, edelen en hooger-ontwikkelden namen den nieuwen godsdienst aan. Zoo ook was Darius' opvolger Xerxes (Assuerus volgens de Joodsche benaming) volgeling van Zarathustra. Het volk bleef over het algemeen aan de oude vormen van zijn Mithras- of zonnedienst gehecht, waarop trouwens ook de nieuwe leer goeddeels gebaseerd was.

Het was onder deze verhoudingen in hun heidensche omgeving, dat de in het Babylonische (thans Perzische) rijk achtergebleven Joden de lotgevallen beleefden, in de Inleiding van dit werk volgens het boek Esther verhaald.

Onder stoffelijk opzicht hebben de Perzische heerschers veel voor hun gebied gedaan. Van oorsprong een steppenvolk, waren zij uitnemende ruiters,

en hiervan trokken zij o.a. profijt om een uitmuntenden ijlbodendienst door hun uitgestrekt rijk aan te leggen. „Niets ter wereld," zeggen de Grieksche berichtgevers, „is gezwinder dan de Perzische post. De postpaarden werden steeds op alle pleisterplaatsen in voldoend aantal gereed gehouden en reden onafgeroken in den snelsten draf. Zoo werd de afstand tusschen Sardes en Susa, ongeveer 450 uur, waarover een gewoon reiziger negentig dagen deed, door brieven van en aan den koning in vijf of zes dagen afgelegd" [1]).

Dit ter verduidelijking van hetgeen omtrent de brieven van Mardocheus aan de landvoogden der gewesten in de Inleiding vermeld is.

---

[1]) *Alg. Geschied.*, v. Gelder, I, p. 148.

DE GODSLEER DER HINDOES.

HINDOÏSME, 3000 v. Chr.

BRAHMANISME, 800 v. Chr. — BOEDDHISME, 500 v. Chr.

De godsdienstige opvattingen der oorspronkelijke bewoners van Hindostan zullen in wezen wel niet veel verschild hebben van die, welke in oud-Babylonië inheemsch waren. Van het Euphraat- en Tigrisdal uit toch is waarschijnlijk het land van de Ganges bevolkt.

Uit de reeds gegeven citaten 3 en 5 blijkt, dat het schaamteloos embleem van het generatie-vermogen in de natuur ook bij de oude Indiërs voorkwam, en dezen dus mede den z.g.n natuurgodsdienst moeten beleden hebben. Ongeveer elke natuurkracht werd door hen verpersoonlijkt en vergoddelijkt; toovermiddelen en amuletten waren bij hen in zwang; ook de zeven zichtbaar bewegende hemellichamen werden geacht door even zoovele geesten bewoond te worden.

Noël[1]) is van oordeel, dat de oude Hindoes den eersten wetgever, die hen uit hun nomadenstaat tot een landbouwend en handwerkend volk geordend heeft, vergood hebben in die mate, dat het volk hem als zijn hoofdgod aanvaardde en van meening was, dat hij, de schepper, met de godin aller wetenschap gehuwd was. Dit zou dan strooken met hetgeen in citaat No. 9, omtrent menschenvergoding elders, wordt medegedeeld.

De afstammelingen van dezen als „Brahma" vergoddelijkten wetgever stonden in zóó hoog aanzien, dat zij eene geheel aparte kaste vormden, de hoogste van alle maatschappelijke standen, in eerwaardigheid zelfs dien der koningen overtreffend.

In deze Brahmanen-kaste trok zich alle hoogere ontwikkeling en wetenschap samen. De bijzondere begaafdheid dezer inlanders op wiskundig gebied maakte hen tot die rekenmeesters uit het hoofd, waarvan de tegenwoordige tijd nog wonderbare staaltjes heeft te aanschouwen gegeven; zon- en maaneclipsen werden door hen zonder veel hulpmiddelen berekend, bijna zoo nauwkeurig als de beste Europeesche natuur- en wiskundigen vermogen; hun kennis van de plantenwereld stelde hen in staat tot toepassing van een primitieve geneeskunde, die hun bij het volk den roep van toovenaars verwierf. Met zorg hielden zij hun kundigheden geheim voor de andere standen,

[1]) *Dictionn. de la Fable*, I, 177.

die zij met minachting beschouwden, en deelden ze slechts mede aan de opgroeiende jeugd uit hunne eigen kaste.

Zoo schijnt zich in Indië wel een inwijdingsstelsel te hebben ontwikkeld, dat aanvankelijk zijn onderkomen vond in tot tempels ingerichte natuurgrotten (zie cit. No. 5), waar de mannelijke kinderen der Brahmanen reeds op 7- à 8-jarigen leeftijd de eerste plechtigheden doormaakten. Vermoedelijk werd de leer, die hun geleidelijk, naar gelang hun bevattingsvermogen groeide, werd meegedeeld, aanvankelijk enkel mondeling verstrekt. Ze moet hierop neergekomen zijn, dat de eigenlijke godheid was de Wereldziel, de levenskracht der waarneembare wereld, met welke de ziel van den grondlegger van hun volk na haar verscheiden zich vereenigd had. Uit de Wereldziel was een Scheppende kracht gevloeid, maar tevens een Vernielende en een weder Behoudende, zoodat er een drie-eenheid was, als eerst-ondergeschikte aan de Oppergodheid. Van de Wereldziel was ook de menschenziel een goddelijke uitstraling, en zij zou met deze weer in een eindeloos-gelukkig Niet (Nirvana) worden vereenigd, na in verschillende lichaamsvormen op aarde te hebben geleefd en een staat van volmaaktheid te hebben bereikt. Zoo ontstond eene geheele leer van zielsverhuizing, die o.a. den Brahmanen aanleiding gaf niets als spijs te gebruiken, wat geleefd had, maar zich tot plantaardig voedsel, melk enz. te bepalen.

Voor het gewone volk gold een minder abstracte, een exoterische leer, die Brahma, Wishnu en Siva als driegod kende, te wier vereering een ingewikkeld offer-ceremoniëel was vastgesteld, dat slechts door Brahmanen mocht bediend worden. Voor het volk golden verschillende openbaringsvormen van de godheid als goden: een Brahma-prajapâti, die de synthese der teelkracht was; een mannelijke vorm van de godheid: Brahma-Viraj, en een vrouwelijke of tweeslachtige: Brama-vâch, terwijl Brahma ook een gemalin had: Sarawasti of de Brahmi.

Dit alles kon bij een Oostersch volk al bezwaarlijk tot hoogstaande bespiegelingen leiden, althans wat de heffe ervan betreft. En zoo zal ook niemand verwonderd zijn er het volgend getuigenis over te lezen:

No. 13.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN**, OLIVER (Holl. uitgaaf), p. 187:

TEXT:	TRADUCTION:
Het is waar, dat het geheele aan-	Il est vrai que tout le système cultuel

biddingsstelsel van deze heidenen niets minder was en nog is, dan een walgelijk tooneel van ongebondenheid, onkuischheid en bloeddorstigheid.

de ces payens n'était — et n'est encore — qu'un tableau abominable de débauche, de luxure et de férocité.

Dit nam niet weg, gelijk gezegd, dat de esoterische leer der priesterkaste onder menig opzicht heelwat hooger stond dan de exoterische, die voor het gewone volk goed genoeg werd geacht. O.a. had deze leer emblemen en symbolen, die door het volk niet werden begrepen: de slang o.a. als zinnebeeld der eeuwigheid, den gelijkzijdigen driehoek als teeken voor hun drie-in-een-god.

In de eeuwen tusschen de tiende en zesde vóór Chr. schijnen de Brahmanen begonnen te zijn die tot een systeem vastgegroeide geheime leer neer te leggen en toe te lichten in geschriften: de Veda's of heilige boeken, waarvan de oorspronkelijke lezingen echter in den loop der tijden verloren zijn gegaan. Ze schijnen in drie hoofdboeken en een tooverboek, als vierde toegevoegd, bestaan te hebben.

Meurin geeft hun theosophisch systeem in zijne tabellen als volgt weer:

DE HEMEL	DE AARDE	DE ONDERWERELD	
1. De oneindigheid.	1. De zon.	1. De Bruller.	
2. De Schepper.	2. Het licht.	2.	Zijn 10 zonen.
3. De behouder.	3. De maan.	3.	
4. De Vuurgod.	4. De Poolster.	4.	
5. De god van Nacht en Water.	5. De voorloopers van den Dageraad.	5.	
6. De god van Dag en Licht.	6. (De voorloopers van den Dageraad.)	6.	
7. De vriend des harten.	7. De Dageraad.	7.	
8. De mannelijke oerkracht.	8. Het vuur.	8.	
9. Bhaga.	9. Het water.	9.	
10. Ansa.	10. De lucht	10.	
11. De Vormgever.	11. De aarde.	11.	

* * *

Omstreeks 550 vóór Chr. rees een geweldige reactie tegen het Brahmanisme, waarvan het kastenstelsel, met de blinde opperheerschappij der bovenste kaste, het volk ondraaglijk was geworden. Daar het geheele maatschappelijk leven op de godsdienstige begrippen gebaseerd was, was een maatschappelijke omwenteling zonder met een godsdienstige hervorming gepaard te gaan, ondenkbaar. Boeddha predikte tegenover het kastenstelsel de gelijkheid van alle menschen; hij verkondigde, dat niet het offerwezen (waaruit de Brahmanen hun voornaamste inkomsten trokken) het wezen van den godsdienst was, maar de naastenliefde, ook tegenover de dieren. Want zóóver ging Boeddha niet, dat hij het ingewortelde geloof aan de zielsverhuizing dorst aantasten, al leerde hij dan ook, dat ten slotte de gelouterde ziel zich niet met de Brahma-wereldziel maar met het Nirvâna, het gelukkige en onbestemde Niets vereenigde.

Het was, gelijk Cassard getuigt:

No. 14.

*MANUAL DE LA MASONERIA, CASSARD, p. 549.

TEXT:

La doctrina de la trasmigracion de las almas, universal entre los Indus y Egipcios de aquellos remotos tiempos, existe aun inalterable . . .

El fin de todos estos sistemas filosóficos . . . era el de dar á conocer los medios de libertar el alma . . . expuesta . . . á recibir las diferentes formas del mundo material, hasta su total fusion con Dios . . .

VERTALING:

De leer der zielsverhuizing, die algemeen was onder de Hindoes en Egyptenaren dier lang vervlogen tijden leeft nog onveranderd voort . . .

Het doel van al die wijsgeerige stelsels was, de middelen te leeraren om de ziel te bevrijden, die eraan blootstond de verschillende vormen der stoffelijke wereld te moeten aannemen, alvorens met God vereenigd te worden.

De min of meer revolutionnaire en atheïstische nieuwe leer sloeg geweldig in bij het Hindoe-volk. Een groot gedeelte ervan, vooral uit de lagere kasten, liet de Brahmanen in den steek en sloot zich bij den hervormer aan. Toen Boeddha in 480 v. Chr. stierf, stond zijn stelsel als de godsdienstleer van millioenen.

Ook nu weer gebeurde, wat de oude geschiedenis der heidenen telkens vertoont: de groote volksleider werd eerst als held, dan als halfgod, ten slotte als de godheid zelve vereerd. Driehonderd jaren na zijn dood was Boeddha de god zijner volgelingen.

Ziehier de synthese van het Boedhhisme volgens Meurin's tabellen:

1. De Viervuldigheid	1. De eeuwige stof.
2. Hemel der 33.	2. Bewoners der hel.
3. Hemel van Yama.	3. De dieren.
4. Vreugdeverblijf.	4. De duivelen.
5. Hemel der bekeering.	5. De bewaargeesten.
6. Hemel van Iswara.	6. De menschen.
7. Wereld der vormen en kleuren	7. Draken en wondervogels.
8. Verblijf in den ether.	8. Eerste trap v. d. Hemelberg.
9. Verblijf in de alwetendheid.	9. Tweede trap.
10. Verblijf in het niet.	10. Derde trap.
11. Nirvana.	11. Vierde trap.

Het Brahmanisme was echter niet gedood: het leefde voort, en omstreeks 600 jaren nà Chr. waren de toestanden zoodanig veranderd, had het Boeddhisme zoozeer zijn greep op de massa verloren, dat het nog steeds latente Brahmanisme zich tot een tegen-reformatie opwerkte en in vele streken wederom de overhand kreeg.

Sedert dien leven Brahmanisme en Boeddhisme in Indië naast elkander. Vooral het laatstgenoemde der beide stelsels lokt om zijn min of meer atheïstisch principe en zijn altruïstische moraal de bijzondere belangstelling van ontkerstende Europeanen en Amerikanen, waarvan velen er de kern van een godsdienstleer der toekomst in zien.

DE GODSLEER DER EGYPTENAREN

3000—300 voor Christus.

Reeds zéér vroeg, weinig later wellicht dan, van het Tigris-dal uit, het Ganges-dal bevolkt werd, schijnt een andere groep der oorspronkelijke bevolking van Azië zich westwaarts verplaatst en in het Nijldal neergezet te hebben.

Ook hier schijnt de oorspronkelijke vorm van godsvereering wel de natuurgodsdienst met zijn bijkomstige begrippen van sterregeesten, zonnehoogheid, teelkracht en verpersoonlijking van natuurkrachten te zijn geweest. Ook hier moet zich wel, onder ongeveer gelijksoortige omstandigheden als in oud-Babylonië, een afgesloten groep van meer-begaafden, van dieper-denkenden gevormd hebben, die zich al vrij spoedig tot een invloedrijken priesterstand ontwikkelde.

Het is niet gemakkelijk een begrip te geven van de godsdienstige opvattingen der Egyptenaren, wat de bijzonderheden betreft.

De meest overzichtelijke beschrijving van de Egyptische godenleer geeft wel Clavel[1]), wiens uiteenzetting als volgt is saam te vatten:

De Egyptenaren geloofden aan een goddelijk oer-wezen, dat zij Amon-Ra noemden, en waarin zij de dualiteit zagen: een mannelijk en een vrouwelijk beginsel, die samen natuurlijk een derde voortbrachten: het kind. Op aarde manifesteerde deze Amon-Moeth-Kons-triade zich onder de namen van Osiris, Isis en Horus. Als gesproten uit één begrip golden Osiris en Isis als broeder en zuster; Horus, mannelijk geslacht, had weer gemeenschap met zijn moeder, zoodat uit de voortvloeiing daaruit van hun zoon Maloeli weer een nieuwe drieheid ontstond. Heel het godenstelsel van Egypte schijnt een aaneenschakeling te zijn geweest van zulk een tot 'n kettingreeks uitgegroeid triadenstelsel, en elke Egyptische tempel was meer speciaal aan een dier drieheden toegewijd.

Osiris, Isis en Horus waren meer bijzonder belast met het behoud van de natuurlijke orde op aarde. De menschen voelden zich hun het naast; vandaar dat zij de meest populaire uit de driehedenreeks waren. Waarbij dan nog kwam, dat Horus de zon vertegenwoordigde en als eind-emanatie

[1]) *Cours philosophique*, noot p. 111 en 112.

tevens in Amon terugvloeide, zoodat dit Opperwezen begin en einde van alle godheid was.

Ook het begrip van een in den mensch wonende ziel, die het stoffelijk lichaam overleven moest, was den Egyptenaren eigen. Geheel in den geest van hun godenstelsel bouwden zij ook dat besef drieledig uit: de mensch bestond uit een lichaam, een dierlijke levenskracht: de Ka, en een geestelijke ziel: de Ba. De Ka werd gewoonlijk als dubbelganger van het menschelijk lichaam, de Ba als een gevleugeld wezen, meest een vogel, voorgesteld.

Vermoedelijk hangt hiermede de gewoonte samen om sommige godheden onder den vorm van een vogel af te beelden of in de gedaante van menschen met een vogelkop. Die schijnbaar monstrueuze samenstellingen waren in de Oudheid inheemsch, zooals de Sphinx (leeuw met menschenhoofd), de Assyrische leeuwen met mannentors enz. getuigen.

Zoo wordt Thoth meestal voorgesteld als mansfiguur met den kop van een ibis. — Deze Thoth is eene min of meer nevelachtige en legendarische figuur (door de Grieken Hermes geheeten), die volgens Ragon[1]) geacht werd omstreeks 1500 v. Chr. de hoogere wetenschappen der Indische geheimleer naar Egypte te hebben overgebracht. Volgens de gewoonte der oude volken werd hij eerst geëerd, later aanbeden als de „uitvinder" van allerlei menschelijke wetenschappen en aldus in het Egyptische veelgodendom opgenomen.

Want het was niet denkbaar, dat het logisch-afgeronde systeem van den priesterstand met zijn abstract-gedachte godheden zich aldus onder het volk kon handhaven. Dit personifiëerde allerlei godsbegrippen, liet den onderlingen samenhang los, gaf er toevoegsels aan, kortom vormde zich een veelgodendom, waaruit moeilijk meer wijs is te worden. Zoo is het te verklaren, dat, terwijl de teksten der eerste dynastieën slechts een 200-tal godheden opsommen, het latere Thebaansche Doodenboek er van wel 700 gewag maakt[2]).

Naast Thoth met den ibis-kop vond men Khnemu met den ramskop, Set met den kop van een kameel of een okapi, Bast met den kop van een kat, Anubis met dien van een jakhals, enz.

Nu moet men niet meenen, dat de oude Egyptenaren, misschien enkele zeer-laag in ontwikkeling staanden uitgezonderd, zulke steenen of houten menschfiguren met dierekoppen voor godheden-in-zich aanzagen. Uit alles

[1]) *Cours philosophique*, p. 30, noot

[2]) *Mythen en Legenden*, Spence p. 2

valt af te leiden, dat zij dezen als beeltenissen, als symbolen van hun godheden beschouwden. Eliphas Levi, die overigens veel zonderlinge dingen geschreven heeft, bezigt een zeer juiste vergelijking, wanneer hij zegt, dat die meening ongeveer dezelfde zou zijn, als wanneer iemand beweerde, dat de Christenen een godheid aanbidden, samengesteld uit een grijsaard, een terechtgestelde en een duif[1]).

Toch mag men gerust aannemen, dat het zuivere symboolbegrip bij de onontwikkelde massa niet zoo scherp omlijnd was als bij den geleerden priesterstand. Dit blijkt wel hieruit, dat verschillende dieren zelven, zoo niet als godheid vereerd werden, dan toch in bijna afgodische eer stonden, zooals het geval was met de kat, de krokodil, de ibis, den stier, e.a. Bekend is de vereering van den stier Apis — een dier welks huidteekening aan bepaalde eischen moest voldoen, om in den tempel gehuldigd te worden. De stier was in de oogen der Egyptenaren een frappant symbool van de mannelijke teelkracht.

In deze vormen van dierenvereering ligt de aanduiding reeds voor de hand van de ook overigens onloochenbare daadzaak, dat de Egyptenaren aan de zielsverhuizing geloofden en het generatievermogen in de natuur — het groote samentrekkingspunt van de heidensche oerbegrippen — vereerden. Dit alles ging, eveneens een gewoon verschijnsel onder de oude volken, gepaard met bezweringspogingen van den mensch tegenover de natuurgeesten, met gebeden om hen gunstig te stemmen, en zoo kan men de aanteekening van Van Gelder[2]) verklaren: „Er werd in het vrome land zeer veel gebeden, zeer veel geofferd, zeer veel getooverd en vooral zeer veel gewicheld. Bijna alle groote heiligdommen waren tegelijk orakels."

Dat onder deze omstandigheden de priesterschaar een uitgebreide en invloedrijke rol vervulde, vloeit natuurlijkerwijs uit de feiten voort.

Dit bleek o.a. bij de poging van een der farao's, Akh-en-Aten om den godsdienst te vereenvoudigen. Het was een ware reformatie, die hij ondernam: hij wilde slechts den zonnedienst erkennen, ruimde allen opsmuk bij den cultus van Ra, Osiris en dergelijke godheden op, wilde alleen den god Aten (de stralende zonneschijf) vereerd zien en liet de huldebetuigingen aan den ouden godsdienst van de monumenten weghakken. Maar het gelukte hem niet dien nieuwen vereenvoudigden godsdienst te vestigen. De priesters, de

[1]) *Dogme et Rituel*, II, p. 154.
[2]) *Alg Geschiedenis*, I, p. 23.

ingewijden, het volk hielden hardnekkig aan den ouden exoterischen cultus vast en na Akh-en-Aten's dood was de reformatie voorbij. Onder zijn opvolgers werden alle monumenten en tempels van den nieuwen godsdienst weer geslecht, en de vorige toestand keerde onveranderd terug.

* * *

Misschien is Thoth slechts een persoonsfiguur geweest voor het feit der overbrenging van geheime kundigheden en wetenschappen uit Babylonië of Hindostan naar Egypte. Dat deze daadzaak heeft plaats gehad, is zeer waarschijnlijk te achten.

Het Egyptische en het Babylonische Rijk hebben, de geheele oudheid door, naast elkaar geleefd, en de jongere opgravingen zoowel in het land der Farao's als in dat der Twee Stroomen, getuigen van de wisselwerking, die beider beschaving op elkander heeft uitgeoefend. Betrekkelijk ver van elkaar gelegen, hadden zij elk hun eigen volksgeest en cultuurstempel, maar toch waren de betrekkingen tusschen beide landen drukker, dan men met het oog op het gebrek aan verkeersmiddelen en gebaande wegen thans wel begrijpelijk zou achten. Reisde niet, blijkens het boek Mozes, reeds Abraham tusschen de eene streek en de andere?

Is het de geheimleer der Babylonische magiërs, die naar Egypte is overgebracht, of kwam de wijsheid van nog verder: uit het land der Brahmanen?

De meeste maç.·. schrijvers over heidensche oudheden zijn het laatste gevoelen toegedaan. Naast Ragon's reeds vermelde meening is de Amerikaan Albert Pike, wien op het gebied der studie van de antiquiteiten een groot gezag wordt toegekend, van ongeveer hetzelfde gevoelen, al neemt hij aan, dat Babylonië daarbij om zoo te zeggen als transito-terrein heeft gediend:

No. 15.

***MORALS AND DOGMA**, ALB. PIKE, p. 353.

TEXT:	VERTALING:
Where the Mysteries originated is not known. It is supposed that they came from India, by the way of Chaldea, into Egypt, and thence were carried into Greece.	Waar de Mysteriën hun oorsprong vonden, is onbekend. Men onderstelt, dat zij, over Chaldea, uit Indië in Egypte zijn gekomen en vandaar werden overgebracht naar Egypte.

Ook Cassard[1]) is van gevoelen, dat de Egyptische priesters een vriendschappelijke uitwisseling van wetenschappelijke inzichten en ontdekkingen hielden met de Brahmaansche magiërs.

De leerstellingen der eersten stonden geestelijk hooger dan de platmateriëele vormen, waaronder het volksgeloof in Egypte zich uitte. Ze kwamen neer op het vereeren van de levenskracht in de natuur, met de aan zon, maan en planeten toegekende bezieling door geesten. Vooral de zon was het middelpunt hunner vereering; talloos zijn dan ook de voor den exoterischen dienst bestemde godenbeelden, die den vorm der zonneschijf op het hoofd dragen. Toch, daar de zon eigenlijk de uitbeelding van het bevruchtingsvermogen in de natuur was, moet men niet meenen, dat in de mysteriën dat andere in de heele oudheid beruchte symbool van de generatie afwezig bleef. Evenmin als de leer, dat het voornaamste wezen in de natuur-als-god: de mensch, van deze godheid deel uitmaakte, althans voor zoover zijn geestelijk wezen, de Ba, betrof.

Er is veel geschreven over de Egyptische mysteriën, wat eigenlijk niet wel verantwoord kan worden. De Egyptische geschriften hebben omtrent den inhoud der mysteriën weinig of niets aan het licht gebracht; de inwijdelingen hebben het geheim daarvan met groote strengheid bewaard. Wat men ervan weet, berust hoofdzakelijk op gevolgtrekkingen uit opgravingen en op de afleiding uit hetgeen Grieksche schrijvers hier en daar hebben losgelaten omtrent de Grieksche mysteriën, die hun oorsprong aan de Egyptische ontleend hebben en dezen ongetwijfeld tot model hebben genomen[2]).

Een eigenlijk mysterie-stelsel, waarbij alle buitenstaanders, die zulks verlangden, werden ingewijd tot die hoogte, waartoe hun aanleg en geschiktheid hen naar het oordeel der inwijders geschikt maakte, schijnt vóór Egypte niet bestaan te hebben. In Babylonië was de geheime godsleer meer het uitsluitend bezit der sterrenkundigen van den hoogeren stand, in Hindostan was ze het privilege van de Brahmanen-kaste, die geen lagere kasten tot haar geheimleer toeliet. Vandaar dat de eigenlijk gezegde mysteriën wel gerekend kunnen worden hun oorsprong te hebben gevonden in Egypte. De Fransche historicus der Vrijmetselarij schrijft dan ook:

---

[1]) *Manual de la Masoneria*, p. 521.

[2]) *History of Freem.*, Gould I, p. 13 en 14.

No. 16.

***GESCHIEDENIS DER VRIJMETSELARIJ**, CLAVEL (Holl. uitgaaf) p. 318—319.

TEXT:

De Egyptische mysteriën zijn de moeder van alle andere, die het heidendom oplevert . . . De aannemeling verbeeldt er de zon. Gelijk dit gesternte wordt hij geboren, wast hij aan en sterft schijnbaar onder de slagen van een' machtigen vijand, den winter, die hem treft in de teekenen zijner mannelijkheid . . . maar weldra maakt de droefheid voor de vreugde plaats: er gaat eene andere straalrijke zonne op, welke andermaal den overvloed over de aarde uitstort, en die gebeurtenis wordt gevierd door de tentoonstelling van den phallus, een heilig zinnebeeld, het welk aan de hemelsche vruchtbaarmaking, het voorwerp van de dankbaarheid der ingewijden, doet denken.

RE-TRADUCTION:

Les mystères égyptiens sont la mère de tous les autres que le Paganisme nous montre . . . Le récipiendaire y représente le soleil. Comme cet astre il naît, grandit et semble mourir sous les coups d'un puissant ennemi, l'hiver, qui le frappe dans les signes de sa virilité . . . Mais bientôt la tristesse fait place à la joie: un autre soleil luisant se lève qui répand de nouveau l'abondance sur la terre, et cet événement est célébré par l'exposition du phallus, emblème sacré qui rappelle la fécondation céleste, l'objet de la gratitude des initiés.

Het is niet uitgesloten, dat de moderne critiek, op grond van de betrekkelijk weinige positieve zekerheid, die men omtrent de vormelijkheden van den Egyptischen mysterie-cultus heeft, de objectieve bewijskracht van deze en dergelijke getuigenissen loochent. Op den voorgrond zij daarom gesteld, dat het doel van dit werk niet is een historische studie te leveren over de plechtigheden der antieke inwijdingen. Voor het doel ervan dient te worden vastgesteld — gelijk uit den loop van dit boek zal blijken — wat gezaghebbende *maç.·. auteurs* daarover als aannemelijk aanvaarden en erkennen. En zoo heeft het zijne onmiskenbare waarde, als men Cassard als vaststaande het volgende ziet aannemen:

No. 17.

***MANUAL DE MASONERIA, CASSARD, p. 540:**

TEXT:

Los iniciados á estos Misterios . . . creian que el alma humana era una divinidad que residia en la mente, capaz, por su poder, de obtener el renombre de los héroes y de igualarse á los Dioses por la práctica del bien y la contemplacion de lo bello y lo verdadero.

VERTALING:

De in deze mysteriën ingewijden . . . geloofden, dat de menschelijke ziel eene godheid was, die in het verstand zetelde, dat door zijn vermogen in staat was den staat der halfgoden te bereiken en door de beoefening van het goede en de beschouwing van de schoonheid en de waarheid gelijk te worden aan de goden.

Op deze wijze waren in Egypte twee soorten van godsvereering: de oude, die het gemeengoed des volks bleef, en de geheime of esoterische, ook wel Hermetische genoemd, die alleen aan de ingewijden werd medegedeeld. Meurin's tabellen geven van beide de volgende veraanschouwelijking:

OUD-EGYPTISCHE.	HERMETISCHE
1. Nu	1. Eenheid
2. Neb-er-ter.	2. Verstand.
3. Shu	3. Woord.
4. Tefuut	4. Vuurgod.
5. Nut.	5.
6. Seb	6.
7. Osiris	7.
8. Isis	8. De zeven dienaren.
9. Horus	9.
10. Sut.	10.
11. Nephthys.	11.

Om tot de inwijding in de geheimenissen der godsdienstwetenschap te worden toegelaten, moesten de candidaten zich aan een reeks beproevingen

onderwerpen, waardoor de ernst hunner bedoelingen en hun wilskracht moesten worden vastgesteld. Deze beproevingen schijnen hoofdzakelijk in de onderaardsche gangen, gewelven en waterloopen van de uitgestrekte tempelgebouwen te hebben plaats gehad. De candidaat werd ontkleed en omlaag gevoerd, waar de verschillende verschrikkingen begonnen: vervaarlijke geluiden, angstwekkende bedreigingen, onheilspellende verschijningen, het opgesloten worden in kelders, het moeten overzwemmen van een onderaardschen stroom of waterloop, ondoordringbare duisternis, enz., enz. Volgens Ragon[1]) duurden de inwijdingsproeven negen dagen.

Na afloop daarvan zag de inwijdeling het daglicht terug, werd afgewasschen van de onreinheden, die zijn lichaam door het onderaardsche verblijf aankleefden, en werd met een wit gewaad bekleed. Degenen, die den moed misten om de eenmaal ondernomen beproeving tot het einde toe te doorstaan, werden uit den weg geruimd en zagen nooit het daglicht weder.

De eerste en oudste mysteriën schijnen de verklaring der mythe van Osiris en Isis tot onderwerp te hebben gehad. In verdere graden volgden dan mededeelingen over andere theosophische en natuurwetenschappelijke geheimen, sterren- en wiskunde, bouwkunst en geneeskunst, wichelarij, geestenbezwering, tooverij, enz. Br.·. H. J. van Ginkel is overtuigd, dat er bij de oude Egyptenaren tempels van inwijding in de zwarte magie waren[2]).

Aanvankelijk schijnen de inwijdingen zich ook in Egypte tot de meest bevattelijken, wat over het algemeen de leden der hoogste standen waren, te hebben bepaald; bij de uitbreiding der beschaving echter nam ook de kring, waaruit de adepten werden aangeworven, in omvang toe, zoodat volgens Van Gelder[3]) reeds onder het Middenrijk de middenstand was ingewijd.

Deze al te groote uitbreiding — die zich intusschen wel tot de lagere graden zal bepaald hebben — bracht natuurlijk het gevaar mee, dat de scheidingslijn tusschen volksgeloof en inwijdingsleer hoe langer hoe meer ging vervagen; dat het hooge aanzien, waarin het esoterisme stond boven het exoterisme, veel van zijn beteekenis inboette. Toen moet zich voorgedaan hebben, wat Oliver in den volgenden vorm beschrijft:

[1]) *Cours philosophique*, p. 111.
[2]) *De Groote Pyramide*, p. 45.
[3]) *Alg. Geschied.*, I, p. 42.

No. 18.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN,** OLIVER (Holl. uitgaaf) p. 12, 13:

TEXT:

De jaloezij van de opperpriesters of regeerders der mysteriën werd ten laatste zoo uitgestrekt, dat ze, vreezende hun geheim ontdekt te zien, van lieverlede eene nieuwe beeldspraak uitdachten, bestaande in heilige zinnebeeldige karakters, enkel en alleen verstaanbaar voor de hoogere graden van hunne orde, waarbij waarschijnlijk van nagenoeg dezelfde zinnebeeldige karakters gebruik gemaakt werd; doch de verborgene uitlegging daarvan was geheel veranderd, zoodat zelfs degenen, die in de eerste graden ingewijd en met de gewone beeldspraak bekend gemaakt waren, even onbekend waren als de oningewijden zelven met den aard en de geheimen der allerhoogste graden, waartoe slechts zeer weinigen de toegang vergund werd.

TRADUCTION:

La jalousie des pontifes suprêmes ou régents des mystères finit par s'étendre tellement qu'ils inventaient graduellement une nouvelle symbolique, par crainte de voir découvert leur secret. Ce symbolisme consistait en caractères emblématiques sacrés qui n'étaient intelligibles qu'aux degrés supérieurs de leur ordre. Selon toute probabilité on s'est servi d'à peu près les mêmes caractères symboliques, mais l'explication cachée en était tout à fait changée, de sorte que même ceux qui étaient initiés aux premiers grades et qui connaissaient le symbolisme usité, se trouvaient aussi ignorants que les non-initiés mêmes devant l'essence et les secrets des grades supérieurs, dont l'accès n'était permis qu'à bien peu de gens.

In dezen zin zal waarschijnlijk verstaan moeten worden de meening van Cassard[1]), dat toovenaars en goochelaars, die de publieke lichtgeloovigheid met kunstgrepen en bedrog verschalkten en zich door duivelen bezeten verklaarden, geen toegang tot de heiligdommen der mysteriën hadden. Het schijnt, dat sommige ingewijden in de zwarte magie uit winzucht naar buiten optraden met hun tooverkunsten en dezen aldus naar het oordeel der priesters profaneerden. Als deze marktvertooners onder den door Oliver omschreven maatregel vielen, behoeft men in Cassard's tekst slechts het woordje *meer*

[1]) *Manual de la Mas.*, p. 539.

in te schakelen: „geen toegang meer tot de heiligdommen der mysteriën hadden", om beide uitlatingen van de groote maç.·. auteurs kloppend te krijgen.

Dat de geheime wetenschappen in de Egyptische mysteriën op een voor dien tijd verbazend hoog peil stonden, valt niet te betwijfelen.

In de tempelruïnen uit de 15e eeuw vóór Chr. kan men aan weerszijden van de ingangpoort nog de groeven zien, waarin de masten van soms 30 M. hoogte bevestigd waren, die daar volgens oude reliefs stonden. Men zou meenen, dat dezen als vlaggestokken dienden, doch oude inscripties vermelden, dat zij als bliksemafleiders dienst deden en vaak met koper beslagen waren[1]).

De wiskundige kennis der oude Egyptenaren moet eveneens groot zijn geweest. Men zou 't misschien aan een toeval kunnen toeschrijven, dat de omvang der Cheops-pyramide ter hoogte van den beganen grond der koningskamer 25.827 pyramidenduim meet, precies hetzelfde getal als dat der jaren, dat de kringloop der precisie van dag- en nachtevening duurt, — zoo niet de omvang van het grondvlak weer 36524,2 pyramidenduim mat, wat precies het getal is van het zonnejaar onzer aarde (365.242 dagen). Dit kan bezwaarlijk toeval zijn. Te minder daar de 25 duim tellende pyramidenmeter (0.635 Meter) precies het tienmillioenste deel is van de halve Poolas der aarde, en de hoogte der pyramide nauwkeurig het 10^9e deel is van den afstand tusschen zon en aarde[2]). Zoo zijn er meerdere bijzonderheden te vinden.

De Ouden beschouwden den gelijkzijdigen *drie*hoek als het symbool der Godheid; het vierkant als het beeld der aarde. Den mensch stelden zij voor door den rechthoekigen driehoek: met een basis van 3 (het Goddelijk getal) en een opstaande zijde van 4 (het aardsche getal); het product van beiden is de schuine zijde, van 5, welks zelfvermenigvuldiging gelijk is aan de som der zelfvermenigvuldigingen van beide oorzaken. Pythagoras schijnt deze naar hem genoemde wiskundige stelling van de Egyptenaren geleerd te hebben[3]) tijdens zijn langdurig verblijf in hun land. Volgens Oliver zou Pythagoras een leerling van Zoroaster zijn geweest[4]).

De Egyptische mysteriëntempels waren in de oudheid als scholen van

[1]) *Technik des Altertums*, Neuberger, p. 351.
[2]) *Idem*, p. 346 en 347.
[3]) *Encyclopaedia*, Mackey, p. 829—830—Vgl. Preuss, p. 167.
[4]) *Geschied. der inwijd.*, p. 177.

hoogere wetenschap beroemd. Ze vervulden ongeveer de rol van onze tegenwoordige universiteiten. Van heinde en verre kwamen de wijsgeeren er op studie.

Ragon verhaalt[1]), dat er in Egypte vier groote inwijdingsscholen waren, en dat vele buitenlanders er kwamen studeeren. Hij noemt Pythagoras te Thebe, Demokritos en Orpheus te Memphis (ter plaatse ongeveer, waar thans Caïro ligt), Plato te Heliopolis, Lycurgus en Solon te Saïs.

* * *

Deze hooge verstandelijke ontwikkeling is evenwel geen waarborg geweest van het zich-zedelijk-hooghouden der mysteriën.

Clemens van Alexandrië, die ze van nabij kende, roept met verontwaardiging uit: „. . . .Zoodanig zijn uwe wellustige zinnebeelden, uwe bespottelijke godenkennis, de instellingen van uwe ontuchtige goden, uw satyrs, uw naakte nimfen, de gevechten uwer narren, in schaamtelooze naaktheid tentoongesteld." En Van Gelder verzekert, dat de uitspattingen, waarom wij de Grieken en Romeinen zoo scherp plegen te veroordeelen, bij de Egyptenaren niet minder hoogtij hebben gehouden[2]).

Hoewel de Egyptische beeldhouwwerken over het algemeen een heel wat kiescher aanzien vertoonen dan bijv. vele werken uit den bloeitijd der Grieksche kunst, kan men zich van de in Egypte in den tijd van het Nieuwe Rijk heerschende zeden eenig denkbeeld vormen, wanneer men op het bewaard gebleven fragment eener Thebaansche muurschildering[3]) de afbeelding ziet van een feestmaal, waaraan verschillende mannen gezeten zijn, voor wie twee slechts met een schaamtegordel gekleede danseressen hare kunst vertoonen en eene eveneens ontkleede vrouw als dienares optreedt. Ook vele beeltenissen o.a. van Hapi, den god der vruchtbaarmaking door den Nijl, en van Bes, den geboortehelper, missen vrijwel alle schaamtebegrip.

Hoezeer het zinnelijk leven tot in de ritueele ceremoniën van het oud-Egyptische volk was doorgedrongen, getuigen nog heden de muurschilderingen in de graven. Zoo kan men in het dusgenaamde Beeldhouwersgraf, dat uit omstreeks de XVde eeuw vóór Chr. dagteekent, te Sjeik-Abd-el-Koerna, een tafreel zien, waar de dienaren van een gestorven heer bezig zijn de uitrusting klaar te maken, die hem in het graf wordt medegegeven. Daartoe behooren

---

[1]) *Cours phil.*, p. 25.

[2]) *Alg. geschiedenis*, I, p. 27-28.

[3]) *Die Kunst des Altertums*, Lübke-Pernice, p. 47.

ook eenige z.g.n. Isis-gordels, die eigenlijk niets meer waren dan een vrouwenmaandverband en, niettegenstaande de styleering ervan, als zoodanig goed herkenbaar zijn. Dit embleem werd volgens Donald A. Mackenzie[1]) geacht, de bescherming van het heilig bloed der godin te verzekeren.

Een ander veel op de Egyptische monumenten voorkomend embleem is de heerschersstaf, die uit een staaf bestond, van boven de gestyleerde figuur van het mannelijk lid, van onderen die van het vrouwelijk geslachtsdeel dragend. Dit alles werd blijkbaar als iets zeer gewoons en vanzelf sprekend beschouwd.

Onder de meer ontwikkelde Egyptenaren, die niet tot de priesterkaste behoorden, werd blijkbaar wel eens de spot gedreven met de exoterische leer, die zij den volke verkondigde. Het teekenen en schilderen werd in de tempelscholen onderwezen, en de afgestudeerde kunstenaars waren dus wel op de hoogte van hetgeen binnen de heilige wanden, buiten de mysteriën dan, voorviel. Donald A. Mackenzie[2]) maakt melding van de vondst van een satyrieke teekening uit de Tutankhamen-periode, voorstellende een vos in priestergewaad, die een tempel-ceremonie verricht. Hetgeen levendig herinnert aan hetgeen in zooveel lateren tijd middeleeuwsche vrije metselaren (steenhouwers) aan kapiteelen van Christenkerken verrichtten[3]).

* * *

In het jaar 525 v. Chr. veroverde de Perzische koning Cambyses het Rijk van Egypte. Het Perzische godsdienstsysteem, al had het, in wezen beschouwd, grondtrekken met het Egyptische gemeen, week in vormendienst, gebruiken en wijze van voorstelling zoo hemelsbreed van Cambyses' opvattingen af, dat het geen wonder is, dat hij er zich niet mee kon vereenigen. Hij was echter politicus genoeg om niet aan den godsdienst van het onderworpen volk te raken. In de oudheid was evenwel het goeddunken van een regeerend vorst van thans bijna ondenkbaren invloed op de gezindheid van een volk, allereerst van de besturende en leidende standen. En zoo is 't niet vreemd te achten, dat met de komst van Cambyses, die, waar hij niet officiëel optrad, onverholen zijn minachting voor de Egyptische godsdienstleer te kennen gaf[4]), het toch reeds uitgeleefde en verzwakte theosophisme der Egyptische

[1]) *Wonders of the Past*, p. 264.
[2]) *Wonders of the Past*, p. 258.
[3]) *O., S. en E. der Vrijm.'.*, v. Term, p. 14.
[4]) *Alg. geschied.*, v. Gelder, I, p. 143.

priesterkaste zijn ondergang tegemoet ging. Volgens Ragon[1]) verspreidden de meeste Egyptische priesters zich over Griekenland en aanliggende landen.

In de 4de eeuw v. Chr. vestigde de verovering van Egypte door Alexander den Groote den Griekschen invloed als den overheerschenden in het land.

[1]) *Orthodoxie maç.*, p. 541 v.v.

DE GODSLEER DER GRIEKEN

2000—50 v. Chr.

„Van oorsprong . . . zijn de Grieksche goden, als overal, natuurkrachten, die de primitieve mensch zich als bezielde en belichaamde daemonen voorstelt, op wier macht hij door cultuurhandelingen invloed hoopt uit te oefenen." Aldus schetst Van Gelder[1]) in enkele regels het karakter der Helleensche godsleer van den voortijd.

Men ziet, dat de kenteekening past in de algemeene lijn, die als groot beloop van het Heidendom in dit werk werd aangegeven: natuurgodsdienst, met verpersoonlijkende begrippen, en bezwering.

De oorspronkelijke Grieksche beschaving huisde voornamelijk op de eilanden (de Mykeensche), en het stoute zeevarende volk, dat ze bewoonde, ontleende al spoedig allerlei beschavingsvormen aan de andere volken, die het omringden. Ook godsdienstige. De vereering van een mannelijke en een vrouwelijke oppergodheid miste hare aantrekkelijkheid op een poëtisch en zinnelijk aangelegd natuurvolk niet, en zoo klinkt de onderstelling van Gould aannemelijk:

No. 19.

*THE HISTORY OF FREEMASONRY, GOULD, I, p. 13, 14.

TEXT:

The first and original mysteries appear to have been those of Isis and Osiris in Egypt, and it has been conjectured that they were established in Greece somewhere about 1400 B. C. . . .

The Eleusinian were the holiest in Greece . . . Erectheus . . . is said to have brought them from Egypt.

VERTALING:

De eerste en alleroudste mysteriën schijnen die van Isis en Osiris in Egypte te zijn geweest, en men onderstelt, dat zij in Griekenland zijn overgeplant omstreeks 1400 v. C. . . .

De Eleusische waren in Griekenland de heiligste. Erectheus heet ze uit Egypte te hebben overgebracht.

[1]) *Alg. geschiedenis*, I, p. 179.

Ragon[1]) schrijft de invoering van de Eleusische mysteriën aan Triptolemos toe, „die in Egypte gereisd had." Het naamsverschil doet weinig ter zake; beide maç.·. auteurs zijn 't omtrent de herkomst der Grieksche mysteriën uit Egypteland eens.

Er is nog een ander punt van overeenkomst, dat deze opvatting bevestigt. Ook bij de oorspronkelijke Grieken was de voorstelling van hun godheden in diervorm gebruikelijk: Athene werd onder den vorm eener uil, Aesklepios onder dien van een slang, Zeus als een adelaar voorgesteld. Bij het opvoeren van deze godheden tot den meer waardigen menschvorm, lieten de Grieken hun het dierenbeeld als attribuut behouden.

De meeste schrijvers nemen aan, dat het eiland Samothracië het eerste Grieksche terrein geweest is, waarheen de Egyptische mysteriën werden overgebracht; zij heetten de Cabirische. De meer bekende Eleusische mysteriën moeten de vereering van Ceres, de aardmoeder en godin der vruchtbaarheid, tot onderwerp hebben gehad. De triaden-vorm van de Egyptische godsleer valt hierin zonder veel moeite te herkennen, terwijl de gebruikelijke ontaarding, bij de Heidensche volken, van het vruchtbaarheidsbegrip zich hier ook op onmiskenbare wijze manifesteerde. Te dezen aanzien valt een veelzeggende aanhaling uit Oliver's aanteekeningen te doen:

No. 20.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN**, OLIVER (Holl. uitgaaf) p. 225:

TEXT:

Psellus beschrijft de machienerie van deze mysteriën op de volgende wijze, in een Grieksch handschrift, dat door Taylor is aangehaald in zijne dissertatie over de mysteriën van Eleusis en Bacchus.

„De Eleusische mysteriën bestonden in de voorstelling van eene fabelachtige geschiedenis van Jupiter, waarin Ceres en hare dochter Proser-

TRADUCTION:

Dans un manuscrit grec que Taylor a cité dans sa dissertation sur les mystères d'Eleusis et de Bacchus, Psellus décrit la machination de ces mystères de la manière suivante. „Les mystères élusiniens consistaient dans la représentation d'une histoire fabuleuse de Jupiter, dans laquelle Cérès et sa fille Proserpine jouent aussi leur rôle. Mais l'union charnelle ayant été

[1]) *Cours philosophique*, p. 104, noot.

pine ook voorkomen. Maar, dewijl vleeschelijke vereeniging bij de inwijding ingevoerd was, zoo stelde men ook eene zee-Venus voor, die men uit zekere verdichte voorttelingsorganen deed voortkomen; daarna wordt het vermaarde huwelijk gevierd tusschen Proserpine en Pluto, en de ingewijden zingen: „Ik heb gegeten uit de trommel; ik heb gedronken uit de cymbaal; ik heb den mystischen beker gedragen; ik heb het bed beklommen".“

introduite dans l'initiation, on représentait aussi une Vénus marine qu'on faisait sortir de certains organes reproducteurs fantastiques. Puis on célèbre le fameux mariage entre Proserpine et Pluton, et les initiés chantent: „J'ai mangé dans le tambour; j'ai bu dans la cymbale; j'ai porté le calice mystique; j'ai ascendu la couche".“

Het Grieksche goden- en godinnenstelsel, hoewel uitgebreid tot een tamelijk samenhangend en aan diepzinnige fabelen rijk mythologie-systeem, vermocht uit den aard der zaak niet de groote denkers en de diepzinnige koppen, welke deze natie in zoo ruime mate heeft opgeleverd, te bevredigen. Het is ondenkbaar, dat geleerden als Plato, Aristoteles, Pythagoras en dergelijke schitterende geesten zich konden tevreden stellen met de sagen en fantasieën, welke het volk aan zijn tallooze goden, godinnen en godenkinderen vastknoopte. Ongetwijfeld zochten zij ook op godsdienstig gebied hun kennis bij de onder dit opzicht vooruitgeschreden volken te verrijken. Br.·. Vassal[1]) meent, dat zij de ondergeschikte graden van inwijding in de Eleusische mysteriën verwierven, de hoogere wetenschappen echter te Memphis en Heliopolis aan de Egyptische inwijdingsscholen gingen bestudeeren. Zoo zouden gedaan hebben: Orpheus — een vóór Homerus levend, naderhand tot halfgod verheven dichter-zanger —, Pythagoras, Plato, Minos, en anderen.

De Grieksche schrijvers zijn in het algemeen vrij geheimzinnig gebleven in hunne aanduiding van de grootere geheimen der mysteriën. De lagere mysteriën openbaarden zich echter naar buiten, in optochten en feesten en nachtelijke buitensporigheden, waarin die van Dionysos (Bacchus, Priaap) wel de meest beruchte zijn. Zoodat Oliver getuigen kan:

[1]) Aangehaald bij Cassard, *Manual de la Mas.*, p. 522.

No. 21.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN,** OLIVER (Holl. uitgaaf), p. 222:

TEXT:

Na verloop van tijd echter ontaardde het orakel, en bevestigde schandelijk de invoering van het Egyptische veelgodendom, met de plechtigheden van de Lingam of Priapus, enz., die ook even zoo te Samothrace gevierd werden, gelijk ons wordt medegedeeld in het eerlijk en rondborstig berigt van Herodotus, die zich over hunne onkuisheden schaamde.

TRADUCTION:

Au cours du temps, cependant, l'oracle dégénéra et affermit honteusement l'introduction du polythéisme égyptien, avec les solennités du Lingam ou de Priape etc. qui furent aussi célébrées en Samothrace, comme nous le dit le rapport franc et honnête d'Hérodote qui avait honte de leur impudicité.

Echter ook de hoogere kundigheden werden zonder eenigen twijfel door de mysteriën verspreid.

Wanneer men zich herinnert, hoe ook de voor-Romeinsche beschaving in Italië te danken is aan de zeevaarten van de Grieksche eilandbewoners, en op blz. 54 van dit werk even naslaat, wat er omtrent de bekendheid der oude Egyptenaren met het nut van den bliksemafleider is gezegd, dan wordt de passage zeer verklaarbaar, waarin Ragon[1]) constateert, dat volgens oude kronieken reeds 3000 jaren vóór Franklin, „de Toscaansche ingewijden, leermeesters der Romeinen, gezegd werden de kunst te kennen van den electrischen stroom en den donder te leiden."

De ondergang van het Grieksche Rijk en de erfopvolging in zijne beschaving door de Romeinen kan veilig als aanhangsel tot dit hoofdstuk behandeld worden. Een oorspronkelijke eigen cultuur hadden de Romeinen evenmin als een eigen godenleer; beiden waren adaptaties, lichtelijk naar de nationale behoeften gewijzigd, van de kunsten en wetenschappen der Grieken. De Romeinsche fabelleer is in hoofdzaak een transpositie van de Helleensche mythologie: Zeus werd Jupiter, Pallas-Athene werd Minerva, Poseidon Neptunus, enz. De Romeinen, wereldveroveraars en cosmopolieten als zij waren, toonden zich steeds geneigd, de vreemde godheden, die hun

[1]) *Cours phil.*, p. 100, noot 2.

aanstonden, in hun pantheon over te nemen. Het werd een zoodanige mode zelfs, dat volgens getuigenis van Gould[1]) in de tweede en derde eeuw van het Romeinsche Rijk, Serapis (Egypte) en Mithras (Perzië) in heel de Romeinsche wereld de oude Italiaansch-Grieksche goden hadden verdrongen.

Zoo is het mogelijk, dat hunne overal heentrekkende legerscharen en kolonisten in de Keltische en Germaansche landen sporen uit het Oosten hebben overgeplant, die de godsdienstvorschers in de leer der Druïden en Germaansche priesters meenen te hebben teruggevonden.

---

[1]) *The Hist. of Freem.*, I, p. 23.

Symbool van het kapittel (Rozenkruisers-loge)
„Les Amis Philantropes", te Brussel.

Ontleend aan het *Bulletin Antimaçonnique*, févr.-mars 1912, p. 25.

II. HET OUDE JODENDOM

Wie viele giebt es nicht unter euch, die von dem Geiste und dem Zweck des Ordens und seiner Geheimnisse eben so wenig und nur vielleicht weit unrichtigere Dinge wissen, als die Laien selbst!

Freimaurer-Bibliothek, 7tes Stück.
Manuscript für Brüder.

Van den aanvang der beschavingsgeschiedenis af zien we twee zeer ontwikkelde landen liggen aan de beide groote rivierstelsels, welke langs de vermoedelijke bakermat van het menschelijk geslacht stroomen: Babylonië langs Euphraat en Tigris, Egypte langs den Nijl, en daartusschen hun verbindingsweg over land achter de Middellandsche Zeekust: Syrië en Palestina.

De Joden kwamen dus in geregelde aanraking met de karavanen, die het verkeer tusschen beide groote natiën onderhielden; waren ook vaak getuigen van de botsingen tusschen beide volkeren; leden, als stootkussen, vaak zelven daaronder, zoodat zij nu eens naar het eene, dan naar het andere land gedeporteerd werden en alzoo beurtelings te midden van het Egyptische en van het Babylonische volk zelf woonden, er hunne gewoonten en zeden gadesloegen, en er deels ook den invloed van ondergingen, op eene wijze als alleen een volk kan ondergaan, dat te midden eener andere natie verplaatst wordt. Vergelijkenderwijs kan men hierbij in onze dagen denken aan het verblijf der negers in de V. S.

Het is dan ook volkomen verklaarbaar, hoe in den Bijbel telkens gewaagd wordt van neigingen in het Joodsche volk om, met verzaking van zijn zuiver monotheïstische Godsleer, te vervallen in de practijken van de hen omringende veelgoderij. Reeds David beschuldigt in zijnen psalm 105 (106) zijn stamgenooten, zich tijdens hun tocht door de woestijn, na hun uittocht uit Egypte onder Mozes, aan heidensche uitspattingen te hebben schuldig gemaakt:

28. Et initiati sunt Beelphegor: et comederunt sacrificia mortuorum.	En zij wijdden zich toe aan Baäl Phegor en aten van de offers der dooden.

Omtrent den heidenschen afgod Baäl Phegor zie men de aanteekening op cit. 4 in dit boek. — Onder het „eten van de offers der dooden" moet in David's zin misschien worden verstaan het eten van de offergaven, die aan

de doode goden — in tegenstelling tot der Israelieten levenden God — waren gebracht; het eten van de offergaven was een ritueele huldiging van de betrokken godheid. Noël[1]) verklaart echter, dat de Baäls-priesters hun god ook menschenoffers brachten, waarvan zij het vleesch aten.

Ook na de vestiging in hun land werkten verschillende omstandigheden ertoe mee om het Joodsche volk in aanraking met de heidensche volken te brengen.

Het Rijk der Joden was gesplitst in dat van Israël en dat van Juda, toen eerst Israël door de Assyriërs, later Juda door de Babyloniërs genomen werd, en de koning van dezen de Joden in zijn Rijk interneerde (omstreeks 590 v. Chr.), na hun door Salomon gebouwden Tempel te hebben verwoest.

Het lot der Joden in Babylonië was niet hard: meest in de hoofdstad en de omstreken daarvan gevestigd zijnde ,genoten zij er vrijheid van godsdienst, een zekere mate van onderling eigen beheer (zoo iets als de Chineesche volksgroepen in ons Ned.-Indië); zij konden er grondbezit verwerven, handel drijven en ambten bekleeden, zoodat, toen Cyrus, de koning der Meden en Perzen, in 538 v. Chr. op zijne beurt Babylonië veroverde en den Joden toestond naar hun land terug te keeren, de meesten — vooral de aanzienlijken, rijken en priesters — er de voorkeur aan gaven in Babylonië te blijven onder de Perzische heerschappij.

Het was onder de aldus achtergebleven Joden, dat de in de inleiding verhaalde gebeurtenis met Mardocheus plaats greep.

* * *

De wet- en schriftgeleerden onder de Babylonische Joden hielden zich met wijsgeerige en godsdienstige studiën bezig. Het valt niet te verwonderen, dat zij in hunne opvattingen min of meer onder den invloed raakten hunner omgeving welke op godsdienstig gebied het reeds op blz. 35 en v.v. van dit werk kortelijk beschreven stelsel aanhing.

Het was eene leer, die een drietal hoogere wezens erkende, met de Onbekende Oppergodheid boven en het Zichtbare Resultaat onder zich. Een systeem van elf wezens alzoo, te verdeelen aldus:

Een Goddelijke Oorsprong.
Een feitelijke Driegod.
Zeven emanaties.

[1]) *Dictionn. de la Fable*, i.v „Baal-Péor".

Op deze ordening — de hemelsche — bestonden nog twee bijbehoorende, gelijksoortige: de bovennatuurlijke en de natuurlijke schepping, elke eveneens van elf wezensbeginselen, — te zamen dus een ordening van 33. (Zie blz. 38 van dit werk).

Te midden eener van deze begrippen doordrongen bevolking ontwikkelden de schriftgeleerden der Babylonische Joden een tweeledige werkzaamheid.

Op hun heilige boeken schreven zij studies en commentaren, die bekend staan onder den naam van ,,Talmud."

Tweedens bestudeerden zij de natuurkrachten en de wetenschap van dien tijd en vatten het resultaat hunner bevindingen samen onder den naam *Kabbalah*.

DE TALMUD

Het staat volgens den Talmud vast, dat Mozes, naast de geschreven wet, welke op twee steenen tafelen gegrift werd, nog een mondelinge leeraarde; onder dezen verstande, dat de eenvoudige Tien Geboden het richtsnoer waren voor het geheele volk, de uitbreidende toelichting daarentegen slechts werd medegedeeld aan een raad van zeventig wijzen, die deze leer telkens mondeling overleverden aan degenen, die opvolgend de opengevallen plaatsen in dit college innamen. Volgens de gewoonte dier tijden eene exoterische leer alzoo en eene esoterische.

Deze dubbele leer onderscheidde zich echter van den tweevoudigen heidenschen cultus hierdoor, dat, terwijl de eerediensten der heidensche volken een geheimleer kenden, die vaak wezenlijk met den uitwendig gepreekten volksgodsdienst verschilde, de mondelinge overlevering der Joden eene uitbreiding en bevestiging van den volksgodsdienst was.

Zoo leerde het eerste gebod van Mozes het bestaan van een eenigen God. De geheimleer, die de Drievuldigheid Gods reeds schijnt onderwezen te hebben, was daarmee niet in strijd, wijl ze uitdrukkelijk de drie-eenheid van het Eéne Opperwezen zelf erkende.

Ook de Christelijke Kerkleeraar Hilarius (Ve eeuw) oordeelt in een van zijn werken, dat Mozes buiten en behalve de geschreven wet de mysteriën daarvan onderwees aan de zeventig ouden, die in de Synagoge als leeraren waren aangesteld om deze overlevering mondeling over te dragen.

Ook Augustinus[1]) was van oordeel, dat Mozes het toen nog niet voor openbaarheid bestemde geheim der Goddelijke Drievuldigheid kende, — daargelaten dat de Christelijke Kerkvader zich ten betooge daarvan baseert op een passage, die door vele Schriftuurverklaarders anders wordt opgevat; op het verhaal n.l. in het XVIII hoofdstuk van het eerste Boek Mozes, dat „de Heer" eensdaags aan Abraham verscheen (zie pag. 18), en deze, *drie* mannen ontwaren, ter aarde boog en zeide „Heer." — Sommige commentators oordeelen, dat Abraham zich tot één dier verschijningen richtte, en de beide andere gestalten engelen waren.

Sterker lijkt de verwijzing door Bossuet[2]) naar de plaatsen in Salomon's

[1]) *Contra Maximum,* III, c. XXVI; geciteerd bij Meurin, p. 15.

[2]) *Discours sur l'hist. univ.,* II, ch. XIX (Meurin, p. 17)

Spreuken (XXX, 4): „Hoe is Zijn Naam, en hoe de Naam Zijns Zoons, indien ge 't weet?" en in het Boek Isaïas (XLVIII, 16): „En nu zond mij God de Heer en Zijn Geest."

In de rabbinale commentaren „Targoemin" (IIIe—VIIIe eeuw), nu vrijwel onvindbaar, moet volgens den tot het Christendom overgeganen rabbijn Drach[1]) deze passage hebben gestaan: „Jehovah heeft tot Mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon. Deze twee, Vader en Zoon, zijn drie in eenheid met een derde Persoon, en deze drie zijn slechts één zelfstandigheid, één wezen, één God."

„Zij," zegt de in vergelijkende godsdienstwetenschap doorknede missie-aartsbisschop Léon Meurin S. J.[2]), „die met de alleroudste Joodsche litteratuur vertrouwd zijn, weten, dat men er zeer vaak de vermelding in aantreft van de Drie, welke genoemd worden Jehovah (die was, is en zijn zal), Memrah (het Woord) en Ruakh hakkadosch (Heilige Geest).

Deze leer nu kwam tijdens de Babylonische gevangenschap der Joden in nauwe aanraking met de Perzische van Zarathustra, die ook eene drie-in-één-leer kende maar deze (zie de tabel van Meurin op blz. 38) uit de Oppergodheid verplaatste naar een lagere, daaruit voortgevloeide godheid.

Deze leer heeft in zeer sterke mate de mondelinge geheimleer der Joodsche leeraren (rabbijnen) beïnvloed, gelijk bleek, toen zij het noodig vonden, na de nieuwe splitsing van hun volk de op het godsdienstig leven van hun natie betrekking hebbende mondeling-overgeleverde leer te boek te stellen.

Zulks geschiedde — nadat een deel der Joden uit de Babylonische gevangenschap naar Judea was teruggekeerd, een ander deel achtergebleven — bijna gelijktijdig zoowel door de eene groep als door de andere. En zoo zijn ontstaan een Babylonische en een Jerusalemsche Talmud. Terloops zij hieraan toegevoegd, dat de eerstgenoemde als de meest belangrijke, vrij spoedig den anderen verdrongen heeft.

„Talmud" is een rabbinistisch-Hebreeuwsch woord, dat „leer", „studie" beteekent. Het boek bestaat uit twee hoofddeelen: de Mischna (tekst) en de latere Ghemara (vervollediging).

De geheele inhoud toont aan, dat de oude Mozaïsche leer sterk onder de van het Heidendom overgenomen begrippen der rabbijnenschool geleden

[1]) *1827, Deuxième Lettre*, p. 263.

[2]) *La Franc-Maçonnerie*, p. 17.

had. Mettertijd is er dit niet beter op geworden: in den loop der eerste eeuwen van de Christelijke jaartelling werden er nog verschillende toevoegsels aan bijgebracht, totdat de Talmud in 't begin der VIde eeuw ongeveer in zijn tegenwoordigen vorm werd vastgesteld. Het werk bestaat uit 12 folio-deelen, heeft op vele plaatsen een scherp anti-christelijke strekking doch bevat aan den anderen kant ook weer sporen van de oude rabbinistische overlevering, die voor de Christelijke Bijbel-commentaar van belang zijn ter verklaring van duistere plaatsen in het Oude Testament.

Mozes Maimonides (geb. 1135 te Cordova, gest. 1204 te Caïro) heeft getracht de blijkbare tegenstelling tusschen de Mozaïsche en de Talmudische leer te verklaren als een schijncontrast, betoogende dat de eerste slechts allegorisch diende te worden opgevat, maar niet met zooveel succes, of de bekende kerkhistoricus Rohrbacher[1]) stelde als zijn oordeel over den Talmud vast, dat deze „vooral eene samengaring is van beweringen en fabelen, gelijkende op die der Gnostieken en Heidenen."

Ten aanzien der Gnostieken zou men eerder van een omgekeerde tijdsorde kunnen gewagen: de Gnostieke leerstellingen zijn veeleer aan de rabbinale ontleend, zooals uit de verdere ontwikkeling dezer historie-schets blijken zal.

Hoe nu is het te verklaren, dat de „Joden in de verstrooiïng," zooals de in Babylonië geblevenen genoemd worden, zoo opmerkelijk afweken van den zin hunner heilige boeken?

De oorzaak moet hierin worden gezocht, dat zij in hun materialistische omgeving het oog voor den verheven mystieken zin der Oude Schriftuur hadden verloren en tot een louter stoffelijke opvatting ervan neigden.

Oordeel nu zelf, hoe in zulke gesteltenis teksten verstaan werden als deze:

DEUTERONOMIUM V, VII: En Mozes riep gansch Israël bijeen en sprak het toe: Hoor, Israël ... De Heer onze God sloot een verbond met ons op den Horeb ... Van aangezicht tot aangezicht sprak Hij met ons op den berg uit het midden des vuurs ... Gij zijt een heilig volk voor den Heer uwen God. Ulieden heeft de Heer, uw God, uitverkoren om te zijn Zijn eigen volk onder alle volkeren, die op aarde zijn. Niet wijl gij alle volken in aantal overtreft, ... want gij zijt het kleinste der volken; maar omdat de Heer u heeft liefgehad en den eed hield, dien Hij uwen vaderen zwoer ... En weet,

[1]) *Hist. Univ. de l'Eglise*, V, 78; gecit. bij Des Mousseaux, p. 92.

dat de Heer, uw God, een sterke en getrouwe God is, die Zijn verbond en Zijne barmhartigheid bewaart voor degenen, die Hem liefhebben en Zijne geboden onderhouden, tot in het duizendste geslacht . . . Gezegend zult gij zijn onder alle volkeren . . . En gij zult alle volkeren verslinden, die de Heer uw God u geven zal . . . Als gij in uw hart zegt: deze volkeren zijn talrijker dan ik, hoe kan ik ze verdelgen? zoo vrees niet, maar bedenk, wat de Heer uw God den Farao heeft aangedaan en allen Egyptenaren . . . Zoo zal Hij ook doen met alle volkeren, die gij vreest, . . . tot Hij ze alle verdelgd heeft en verstrooid die voor u vluchten kunnen en zich verbergen. Vrees hen niet, want de Heer uw God is in uw midden, een groote en schrikkelijke God. Hij zal deze volken uitroeien voor uwe oogen, geleidelijk, het eene na het andere. Gij zult ze niet op eenmaal kunnen verdelgen . . . En de Heer uw God zal ze overgeven voor uwe oogen en zal ze dooden, tot ze algeheel verdelgd zijn. En Hij zal hunne koningen in uwe handen geven, en gij zult hunne namen verdelgen onder den hemel. Niemand zal u kunnen weerstaan, tot gij ze verdelgd hebt.

PSALM II: Waarom sidderen de heidenvolken (goïm) en zinnen op dwaasheid? De koningen der aarde zijn opgestaan en de vorsten saamgekomen tegen den Heer en Zijn gezalfde. Laten wij hunne banden verbreken en van ons werpen hun juk! .. Vraag Mij, en Ik zal U de heidenen geven tot uw erfdeel, en tot uw eigendom de uiteinden der aarde. Gij zult ze beheerschen met ijzeren scepter en ze als pottebakkerswerk verbrijzelen.

PSALM CIX: Een psalm Davids: De Heer sprak tot mijnen Heer . . .Zet u aan Mijn rechterhand, opdat Ik uwe vijanden stelle tot rustbank uwer voeten. Den scepter uwer macht zal de Heer uit Sion laten uitgaan. Heersch te midden uwer vijanden. Bij u is de heerschappij op den dag uwer kracht in de glansen der heiligen . . . De Heer aan uwe rechterhand zal koningen verpletteren op den dag Zijner gramschap; Hij zal de volkeren vonnissen, grootelijks verwoesten, de hoofden verbrijzelen in vele landen . . .

PSALM CXLIX. Jubelen zullen de heiligen in heerlijkheid en zich verheugen op hunne ruststeden; met de lofprijzing Gods in hunne kelen en met, in hunne handen, tweesnijdende zwaarden, om wraak te nemen op de volkeren, straf te oefenen tegen de natiën; om dezer koningen te slaan in ketenen en dezer edelen in ijzeren boeien.

ISAÏAS LX: Sta op, in glans, Jerusalem, want uw licht komt en de heerlijkheid des Heeren gaat op over u. Want zie, duisternis bedekt de aarde, en donkerte de volken, maar over u gaat de Heer op, en Zijne heerlijkheid verschijnt in U. De volkeren wandelen in uw licht, en de koningen in den glans, die van u uitgaat. Sla uwe oogen om u heen, en zie hoe zij allen

zich verzamelen en tot u komen. Uwe zonen naderen van verre, en uwe dochteren verheffen zich langs alle kanten. Dan zult gij uwe volheid aanschouwen, en uw hart zal zich verwonderen en verblijden, als de strandvolkeren zich tot u gewend hebben, en de macht der heidenen tot u gekeerd is, ...om uwe kinderen uit de verte tot u te brengen, met hun goud en zilver ... En de zonen der vreemdelingen zullen uwe muren bouwen, en hunne koningen u dienen ... En uwe poorten zullen steeds openstaan, bij dag noch bij nacht gesloten, opdat de macht der heidenen aan u gebracht en hunne koningen tot u geleid worden. Want het volk en het rijk, dat u niet dient, zal te gronde gaan; de heidenlanden tot eenzaamheid verwoest worden ... En gebukt zullen tot u komen de kinderen dergenen, die u vernederen; en allen, die u lasterden, zullen uwe voetsporen kussen en u noemen de Sterkte des Heeren, het Sion van het Heilig Israël. Juist daar ge verlaten waart en gehaat werdt, ... zal Ik u maken tot der eeuwen trots, tot vreugde van het eene geslacht na het andere ... In stêe van brons zal Ik u goud geven, in stêe van ijzer zilver ... Uwe zon zal niet meer ondergaan, en uw maan niet meer afnemen; want de Heer zal zijn uw eeuwig licht, en de dagen van uw rouw zullen een einde hebben. Uw volk zal louter uit rechtvaardigen bestaan, die de aarde in blijvend bezit zullen hebben ... Ik ben de Heer, en Ik zal het doen, eensklaps, wanneer de tijd zal gekomen zijn.

Lees dit alles nu, van oud-Joodsch standpunt uit bekeken, in den letterlijken, stoffelijken zin, zonder oog voor de mystieke beteekenis dezer zinsneden, en ge hebt de verklaring van het ideaal van het Babylonische en na-Babylonische Jodendom.

In dezen zin zijn de commentaren op de Mozaïsche wet en overlevering gemaakt door de rabbijnen, die den Talmud samenstelden, en het is te begrijpen, dat deze opvatting diep ingreep in het Joodsche volk, dat, sterk in zijn rasgevoel en in zijne verwachting van een toekomstig wereldrijk, waarin het aan de spits zoude staan, den Talmud als eene belofte van de Messiaansche toekomst aanvaardde.

Vandaar den tegenzin van het grootste deel der Joodsche natie in de prediking van Christus, die nadrukkelijk en openlijk verklaarde: „Mijn Rijk is niet van deze wereld."

* * *

De Messiaansche idee ligt in den Talmud in dezen zin, dat deze er de heerschappij van verwacht van het Joodsche volk over alle andere rassen. „De Messias zal den Joden de koninklijke heerschappij teruggeven; alle

volkeren zullen hem dienen, en alle koninkrijken hem onderdanig zijn"; aldus resumeerde Rohling den inhoud van meerdere door hem aangehaalde Talmudplaatsen[1]). In Oostersche beeldspraak drukt de Talmud, om een denkbeeld te geven van de macht en den rijkdom, die het Joodsche volk dan ten deel zal vallen, zich in de metaphoren uit: dat elke Jood dan 2800 knechten en 310 werelden zal hebben; alle schatten der volkeren komen in hunne hand, en zij zullen een schatkamer behoeven, zoo groot dat 300 ezelinnen noodig zullen zijn om de sleutels der deuren en kisten te dragen. Maar een groote oorlog zal daaraan voorafgaan, waarin tweederden der volkeren omkomen, zoodat de Joden zeven jaren zullen noodig hebben om de veroverde wapenen te verbranden. Van alle volkeren zal de Messias cijns aannemen, slechts van de Christenen niet. Alle volkeren zullen het Joodsche geloof aannemen, niet echter de Christenen: dezen zullen worden uitgeroeid.

De Israëlieten, zegt de Talmud, zijn Gode aangenamer dan de engelen, omdat een Jood van Gods zelfstandigheid is, gelijk een zoon van die zijns vaders.

Gelijk de menschen boven de dieren staan, zoo staan de Joden boven alle volken der wereld[2]). Wie niet besneden zijn, zijn gojim. De besnijdenis der Turken is volgens een commentator niet de ware[3]).

Over de godsleer van den Talmud enkele aanteekeningen: Sinds de verwoesting van den Tempel weent God vaak, wijl Hij gevoelt daardoor zwaar gezondigd te hebben. Hij weeklaagt: „Ai mij, dat ik mijn huis verwoesten, den tempel verbranden, mijne kinderen wegvoeren liet"[4]).

De geestenleer neemt een ruime plaats in den Talmud in.

Sommige engelen blijven in eeuwigheid, andere ontstaan en vergaan. Liefde en hartstocht, gunst en genade, vreeze en vrede, enz. hebben hun eigen engelen. Jorkemo is de engel van den hagel, Michaël de vorst van het water, Gabriël die van het vuur. Volgens Maimonides, den „adelaar der Synagoge," zijn ook de zielen der hemellichamen goede engelen, zoodat zon, maan en sterren verstandelijke wezens zijn[5]).

„Ook thans nog," schrijft Rohling, „worden (volgens den Talmud) voort-

---

[1]) Tractaten, pagina's en kolommen zijn vermeld in zijn geschrift *Der Talmudjude*, p. 30.

[2]) *Zetor.*, h f. 101, 2. Cecit. bij Rohling, *der Talmudjude*, p. 31.

[3]) *Tr. Aboda*, s. f. 27, 1. Tos. — Bij denzelfden auteur, p. 33.

[4]) Tr. Berach, f 3, 1; gecit. bij Rohling, *Der Talmudjude*, p. 21.

[5]) *Maim. More*, 2. 5. f 61. Rohling, id. p. 23.

durend engelen uit een vuurstroom geschapen. Zij zingen God ter eere een lied en vergaan dan weer. Met zijn pink heeft God een groote hoeveelheid engelen verbrand. En door elk woord, dat God spreekt, ontstaat een nieuwe engel." — Rohling neemt deze passages blijkbaar in de letterlijke beteekenis. Wanneer men evenwel een oogenblik denkt aan hetgeen de moderne sterrenkunde leert omtrent het ontstaan en het vergaan van sterren in de ongemeten wereldruimte, zou men veeleer geneigd zijn, aan deze uitlatingen van den Talmud eene diep-poëtische beteekenis toe te kennen.

Behalve goede geesten erkent de Talmud ook booze: de duivelen. Dezen hebben geen lichaam; hun wezen is vuur en water; eenige ook zijn uit lucht, andere uit aarde gemaakt, en hun zielen zijn van een materie, die onder de maan ligt en tot niets anders bruikbaar is[1]).

Lilith en drie andere vrouwelijke duivels gelden als „duivelsmoeders." (Uit deze daemonologie, die in de na-middeleeuwen talrijke beoefenaren vond, is waarschijnlijk de uitdrukking: „de duivel en zijn moêr" in het Nederlandsche spraakgebruik gekomen). Salomon heet macht over haar te hebben gehad en ze tot zijnen dienst gebezigd te hebben; hij had van de duivelen Afa en Asael het tooveren geleerd, gelijk ook Bileam, Job en Jethro.

De toovenarij, hoewel meer bijzonder in de Kabbalah behandeld, vindt ook in den Talmud bespreking. Dr. Rohling[2]) haalt daarvan verschillende bewijsplaatsen aan. Een van de stichters van het Talmudisme heet de macht te hebben bezeten om, als hij een mensch had gedood, een nieuwen te scheppen. Een Talmud-leeraar kon uit pompoenen en meloenen herten en reeën maken. Rabbi Jannai veranderde een vrouw in een ezel, waarop hij naar de markt reed. Aartsvader Abraham was in het bezit van een edelsteen, waarmee hij alle zieken kon genezen; de Talmud-leeraren echter hadden er een, waarmee zij dooden weer ten leven konden opwekken.

Ook dit geloof in de aan edelsteenen toegeschreven geheimzinnige krachten vindt men later in het na-middeleeuwsche hermetisme terug.

Het geloof in de meervoudigheid der ziel en in de zielsverhuizing, dat men thans weer bij de moderne theosophen aantreft, ontmoet men eveneens in den Talmud, die het blijkbaar aan het Egyptische Ka- en Ba-begrip (zie blz. 46 en de Indische leer der zielsverhuizing heeft ontleend.

Op den Sabbath, zegt de Talmud, krijgt de Jood een tweede ziel bij de

[1]) *Tub. haar.* f 9, 2. Bij Rohling, op. cit. p. 24.
[2]) *Der Talmudjude*, p. 26.

eerste[1]). Na den dood verhuist de ziel in een ander lichaam. Kaïn had drie zielen, waarvan de eene voer in Jethro, de andere in Core, de derde in den Egyptenaar, die door Mozes werd doodgeslagen. De ziel van Japhet ging over in Samson, die van Eva in Isaäc, die van Esau in Jesus. De ziel van Joden, die een geloofsgenoot doodden of afvallig werden, gaat over in planten of dieren, daarna in heidensche menschen en ten slotte weer in een Israëliet. Deze beschikking is te danken aan de barmhartigheid Gods, die wil, dat Zijn uitverkorenen gelegenheid hebben om zich te beteren, opdat gansch Israël deel moge hebben aan het eeuwig leven.

[1]) *Tr. Taanith*, f 27,2. — Rohling, p. 28. waar ook de bewijsplaatsen der verdere resumties staan aangehaald.

DE KABBALAH.

Naast hun eigenlijke godsdienstige literatuur hebben de Joden tijdens hun gevangenschap en naverblijf te Babylon ook schriftelijk de kern vastgelegd der profane wetenschappen, welke zij zich hadden eigen gemaakt. In nog meerdere mate dan de eerste is de tweede doortrokken van de heidensche begrippen, welke de wetenschap aankleefden van het cultureel hoogstaande volk, waaronder zij vertoefden. De bijgeloovige practijken, het geesten- en duivelengeloof, de bezweringen en toovenarijen der Magiërs hebben een onmiskenbaren invloed uitgeoefend op de samenstellers van de „Kabbalah", die aldus niet aan het merkteeken van de verheidenscht-joodsche godsdienstbegrippen der auteurs ontkomen kon.

Talmud en Kabbalah zijn alzoo aan één geestesgesteltenis ontsproten. En zoo is het te verklaren, dat de geleerde Fransche Oriëntalist Achille Laurent[1]) de Ghemara (Talmud) als den oorsprong van wat hij noemt „de hersenschimmen der Kabbalah" aangeeft, terwijl de op dit gebied mede bevoegde auteur Des Mousseaux[2]) de Zohar (het hoofdboek der Kabbalah) de basis van den Talmud noemt.

Nu moet men bij het begrip „Kabbalah" een scherp onderscheid in het oog houden.

Het woord zelf beteekent „overlevering." De oude overlevering, zooals Mozes die toevertrouwde aan de Zeventig, was van alle heidensche inmengselen vrij; de Bijbel verhaalt, hoe Mozes tegen zijn volk toornde, toen dit gedurende zijne korte tijdelijke afwezigheid, zich met heidensche practijken had ingelaten (zie blz. 64). Eenige aanduiding van den inhoud dier oude Kabbalah heeft men reeds op blz. 67 aangetroffen. Deze overlevering heet na de Babylonische gevangenschap door Esdras te Jeruzalem te boek gesteld; ze bevatte naast aanduidingen van de Goddelijke Drievuldigheid er ook van de Menschwording van Gods Zoon, — maar deze leer is door de rabbijnen en schriftgeleerden steeds voor het gewone volk geheim gehouden.

De volgens Franck in haren oorsprong te Babylon saamgestelde lezing der Overlevering („Kabbalah") week in zeer sterke mate van de voornoemde af. Vandaar dat van de oudere Kerkleeraars de eenen de Kabbalah verdedigen, de andere ze scherp veroordeelen, al naar gelang van het exemplaar,

[1]) *Relation des affaires de Syrie (1846)*, gecit. bij Des Mousseaux, p. 91.
[2]) *Le Juif*, p. 499.

dat zij in handen hebben gehad. Over 't algemeen raakte de oude Kabbalah zoodanig in vergetelheid, dat in de XVe eeuw de mededeelingen van Pic de la Mirandole en den geleerden Jood Paolo Ricci omtrent het bestaan daarvan eene openbaring waren voor de Christenwereld. Van de rabbijnen, die hunne studiën tot de oude Kabbalah uitstrekten, zijn er volgens Drach meerderen tot het Christendom overgegaan.

Waar in dit werk verder over de Kabbalah wordt gesproken, wordt niet meer de Mozaïsche overlevering bedoeld maar de rabbinistische, zooals die zich onder Perzisch-Chaldeeuwschen invloed heeft vervormd.

* * *

De grondslag van den tegenwoordigen vorm dezer Kabbalah is gelegd door rabbi Akiba en zijn leerling Simeon ben-Jochaï, die omtrent de verwoesting van Jerusalem leefde en het boek „Zohar" (Lichtglans) schreef, dat later met verschillende toevoegingen is uitgebreid. Vóór het einde der eerste eeuw van de Christelijke jaartelling was deze leer reeds onder de Joden verspreid, vermoedelijk bijwijze van propaganda, om hen van toetreding tot de leer der Christenen af te houden.

De letterknechterij der Farizeesche school deed zich in die mate gelden, dat men bijv. aan elke letter van het Hebreeuwsche alphabeth een bijzondere beteekenis toekende: de tien eerste stelden de 10 Sephiroth voor (zie blz. 79), de laatste, de T, was het symbool van den mensch als de bekroning der schepping en gold als „levensteeken." Volgens deze leer heeft God de wereld op het mystieke plan der Hebreeuwsche letters gebouwd. Vandaar de bijzondere kracht, die zij toeschreef aan de samenstelling van bepaalde letters, de rangschikking van bijzondere woorden. God maakt hiervan gebruik om in te werken op de engelen, dezen werken in op de sterren, en deze laatsten weder op de lotgevallen der menschen. Zoo ontwikkelde zich een geheel stelsel van bezweringsformulieren, sterrenwichelarij enz. De letterteekens hebben tevens een bepaalde getalswaarde, en daaruit ontstond weder een systeem van cijfergeknutsel.

De toenmalige wetenschap nam vier elementen aan: water, vuur, lucht en aarde; de Kabbalah kende elk dezer elementen de aanwezigheid eener menigte geesten, dubbelslachtig, toe, die geschapen waren ten dienste der menschen, en leerde dezen laatsten de kunst zich van hen te bedienen; zoo

ontstond een geheel stelsel van geestesoproepingen, bezweringen, toovenarij, waarbij niet slechts bepaalde woorden moesten worden uitgesproken, maar ook voorgeschreven omstandigheden in acht moesten worden genomen, zekere gebaren worden gemaakt, enz.

Een simpel staaltje, om den aard van de Kabbalah te doen kennen, is het volgende:

In the ,,Universal Classic Library, Hebraic Literature, ,,The Kabbala'' '' staat o.a. op pag 276 te lezen:

One should trim his fingernails every Friday, never on Thursday, otherwise the nails will commence growing on the following Sabbath. He should pare the nails of the left hand first, beginning at the fourth finger and ending with the thumb; and then he should pare the nails of the right hand, beginning with the thumb and ending with the fourth finger; he should not vary the following order: 4th, 2nd, 5th, 3rd, 1st, of the left hand; then the 1st, 3rd, 5th, 2nd, 4th of the right hand. Never pare two (contiguous) fingers one after the other, for it is dangerous and it also impairs the memory. The reason and mystery about the order for pairing the nails are well known to the expert.[1]

[1] *Kitzur Sh'lh*, fol. 61, col. 2.

Men moet zijn nagels elken Vrijdag knippen en nooit op Donderdag, anders beginnen ze weer te groeien op den volgenden Sabbath. Men moet eerst de nagels der linkerhand behandelen, beginnende met den ringvinger en eindigend met den duim, en daarna die der rechterhand, beginnende met den duim en eindigende met den ringvinger. Daarbij moet deze volgorde in acht worden genomen, vierden, tweeden, vijfden, derden, eersten vinger der linkerhand, dan den eersten, derden, vijfden, tweeden en vierden vinger van de rechterhand. Knip nooit twee aaneenliggende vingers achter elkaar, want dit is gevaarlijk en benadeelt ook het geheugen. De reden en het geheim van deze rangorde bij het nagelknippen zijn den ingewijde wel bekend[1]).

Een der eigenaardigheden van de Kabbalah is, dat ze aan de oude Schriften een anderen zin toekent dan den letterlijken en er allerlei verborgenheden in ziet, die ze door 'n heel complex van letterspelen tracht te ontdekken. Zoo kent ze een ,,temara,'' waarbij de letters der woorden van den ouden tekst naar vaste regelen worden omgezet door andere letters van het Hebreeuwsche alphabeth (bijv. door de omgekeerde volgorde te nemen); een ,,gematria,'' waarbij een woord willekeurig vervangen wordt door een

ander, mits het maar dezelfde getalswaarde hebbe (de Hebreeuwsche letters hebben elk een getalswaarde, zooals van het Romeinsche alphabeth eenige er hebben: de M, de C, de V enz.) een „notarikon," waarbij een woord gemaakt wordt uit de aanvangs- of eindletters van opeenvolgende woorden, of uit één woord meerdere gezocht worden, bijv. uit Adam (mensch): Adam, David, Messias.

Het is duidelijk, dat bij dusdanige behandeling van een tekst er allerlei dingen uit-gefantaseerd kunnen worden, die nooit in de bedoeling der schrijvers gelegen hebben, en die er vlakaf mee kunnen in strijd zijn.

Verschillende maçonnieke schrijvers zoeken den overwegenden invloed op het ontstaan van de heidensche begrippen in de Kabbalah niet in Babylonië maar in Egypte; een Christelijk auteur als Ach. Laurent acht hare godsleer ontleend aan Chaldea en Perzië[1]). Om de hiervoren ontwikkelde redenen lijkt de laatstvermelde opvatting de meest aannemelijke. Voor het betoog van dit werk doet het verschil er echter niet toe; beiderzijds is men het eens, dat die invloeden van heidenschen oorsprong zijn.

Zoo schrijft een Engelsch maç.·. historicus:

No. 22.

***THE HISTORY OF FREEMASONRY,** GOULD, III, p. 63-64 en 65-66.

TEXT:

This Cabbala was a mystical kind of traditionary doctrine, quite distinct from the Talmud, in which the Jews, while professing to follow the footsteps of Moses, turned aside into the paths of pagan philosophy. They pretended to derive their Cabbala from Esdras, Abraham, and even from Adam, but it is very evident, from the Cabbalistic doctrine concerning Divine emanations, that it originated in

VERTALING:

De Kabbalah was 'n soort mystieke overlevering, welker leer merkbaar afweek van die van den Talmud; hoewel bewerende de voetstappen van Mozes te drukken, sloegen hare volgelingen de zijpaden in der heidensche wijsbegeerte. Het heette, dat hun Kabbalah afkomstig was van Esdras, Abraham en zelfs van Adam, maar uit de kabbalistieke leer omtrent Goddelijke emanatiën blijkt overduidelijk,

[1]) *Relation des aff. de Syrie*, gecit. bij des Mousseaux, p. 91.

Egypt, where the Jews learned, by the help of allegory, to mix Oriental, Pythagorean, and Platonic dogmas with Hebrew wisdom.

dat ze haren oorsprong vond in Egypte, waar de Joden leerden de leerstellingen van het Oosten, van Pythagoras en van Plato met behulp der allegorie door de wijsheid der Hebreeuwen te mengen.

. . . The Cabbala itself may be divided into three portions, the Theoretical, which treats of the highest order of metaphysics, that relating to the Divinity and the relations of the Divinity to man; the Enigmatical, consisting of certain symbolical transpositions of the words or letters of the Scriptures, fit only for the amusement of children; and the Practical, which professed to teach the art of curing diseases and performing other wonders by means of certain arrangements of sacred letters and words.

. . . De Kabbalah zelf kan verdeeld worden in drie deelen: het theoretische, dat over de hoogste dingen van bovenzinnelijken aard handelt, n.l. betreffende de Godheid en de betrekkingen daarvan tot het menschdom; het raadselachtige, dat uit zekere zinnebeeldige omzettingen der woorden of letters van de Schrift bestaat en slechts een kinderachtig spel verdient te heeten; en het practische, dat beweerde de kunst te onderwijzen om kwalen te genezen en andere wonderen te doen uit krachte van zekere rangschikking van heilige letters en woorden.

. . . the book „Sohar" . . . is a summary of the Cabbalistic doctrine expressed in obscure hieroglyphics and allegories.

. . . Het boek „Zohar" . . . is een samenstelling van de kabbalistische leer, weergegeven in duistere teekens en zinnebeelden.

De leer, waarvan de Kabbalah uitgaat, is dat de Godheid bestaat als volgt: De *Ensoph* (het Oneindige) is de bron van alles, waaruit alles voortvloeit; uit die *emanaties* of voortvloeiingen ontstond op de eerste plaats eene drieheid van zoogenaamde *sephiroth* (getallen), n.l. de Kroon, de Wijsheid en het Verstand; deze heeten de opperste *sephiroth*. En op de tweede plaats ontstonden zeven andere, mindere, *sephiroth*.

De tien *sephiroth* en de *Ensoph* vormen het heilig elftal in den hemel, het heilig elftal in de wereld en het heilig elftal op aarde. Het volmaakte elftal is dus 33.

Een deel van de *Zohar* („Licht"), het voornaamste der kabbalistische boeken, heet *Idra rabra*, d.w.z. „Groote vergadering," wijl het de toespraken bevat, die rabbi Simeon ben Jochai tot zijne tien verzamelde leerlingen hield; de meester stelde hier den *Ensoph* voor te midden der tien *sephiroth.*[1])

Dit pantheïstische stelsel is volstrekt niet in de Mozaïsche leer te vinden, maar wanneer men het in zijn eenvoudigsten vorm, hieronder weergegeven, vergelijkt met de uiteenzetting van de Babylonische godsleer op blz. 33, zal men toch treffende punten van overeenkomst bevinden.

In eenvoudigen vorm is 't als volgt weer te geven:

1. De Ensoph (De onkenbare Godheid).	
2. De Kroon 3. De Wijsheid 4. Het Verstand	De Bouwmeester der Wereld.
5. De Genade 6. De Rechtvaardigheid 7. De Schoonheid	De Heilige Koning.
8. De Kracht 9. De Glorie 10. De Basis	De Matrone.
11. De Heerschappij	

Dit is het systeem der Uitvloeiing van de Godheid. De beide andere systemen van 11 hebben onderscheidenlijk betrekking op het Engelendom en op het Menschdom.

Meurin's tabellen geven het Kabbalistische systeem, in zijn perfect getal van 33, als volgt weer:

EMANATIE	FORMATIE	WERELDBOUW
1. De Ensoph.	1. De Metatroon.	1. Het Licht.
2. De Kroon.	2. Engel des Geheims.	2. Het vuur.
3. De Wijsheid.	3. Engel des Lichts.	3. De zon.
4. Het Verstand.	4. Engel des Vuurs.	4. De maan.

[1]) *La Kabbale*, Franck, blz. 126, noot.

5. De Genade.	5. Engel der Barmhartigheid.	5. De planeet Mars.
6. De Gerechtigheid.	6. Engel der Gerechtigheid.	6. De planeet Venus.
7. De Schoonheid.	7. Engel der Schoonheid.	7. Het uitspansel.
8. De Kracht.	8. Engel der Overwinning.	8. Plantengroei.
9. De Glorie.	9. Engel der Zuiverheid.	9. Dierenrijk.
10. De Grondslag.	10. Engel der Bevrijding.	10. Jaargetijden.
11. Het Koninkrijk.	11. Substantie des Hemels.	11. De mensch.

Men vergelijke deze tabel nu eens met die van de Perzische godsleer op blz. 38 en zal dan tot frappante bevindingen komen.

* * *

Hoewel men dus, zooals uit het voorgaande blijkt, goed onderscheiden moet tusschen

DEN TALMUD	en	DE KABBALAH
met zijne hoofdboeken		met hare hoofdboeken
Mischna (tekst)		*Jesirah* (Schepping)
Ghemara (commentaar)		*Zohar* (Lichtglans)

valt, althans in de commentaren, een wisselwerking niet te ontkennen, hetgeen niet te verwonderen is, daar men, om werkelijk Kabbalist te wezen, allereerst Talmudist moest zijn, terwijl de Talmud zijnen oorsprong dankt aan de toen reeds in het begrip der schrijvers ingedrongen theorieën, welke later hun belichaming in de Kabbalah vonden.

In dezen zin valt de uiting van Des Mousseaux te verstaan, dat de Zohar het wetboek der Kabbalah, en de Kabbalah de ziel van den Talmud is. Ook een bekend maç.·. schrijver[1]) volgt dien gedachtengang, als hij zegt, dat de Kabbalistische leer besloten ligt in het boek Jesirah, den Zohar en den Talmud.

De onder Cyrus en diens opvolgers in Babylonië achtergebleven Joden hielden standvastig aan hunne traditiën vast, doch bleven geregelde betrekkingen onderhouden met hunne rasgenooten, die naar Palestina waren teruggekeerd.

De Babylonische Joden maakten aanspraak op voorrang boven die van Jerusalem, bewerende dat hun ras en traditiën zuiverder waren gebleven.

[1]) *Hist. de la magie*, El. Lévi, p. 28. — Gecit. in *le Juif*, des Mousseaux, p. 518.

De Palestijnsche Joden boden daartegen niet al te veel verzet; zij schikten zich liever naar den invloed van Babylon dan naar dien van andere buitenlandsche scholen zooals die van Alexandrië.

Te Alexandrië was kort na Christus' geboorte een wijsgeerenschool — we zouden thans zeggen een academie of faculteit — gevestigd van Joden, die onder de Grieksche beschaving leefden. Naar haren voornaamsten leeraar wordt ze gewoonlijk de school van Philo genoemd. Zij trachtte de heidensche wijsbegeerte van Plato en Aristoteles te vereenigen met de leer, die in de Joodsche geschriften was vervat, hetgeen ten aanzien van den Bijbel natuurlijk niet anders ging dan door er voor een groot deel de waarde aan te ontzeggen. Zoo loochende zij de werkelijkheid van het Aardsche Paradijs, van de taalverwarring bij den Babelschen torenbouw, enz., leerarend dat dit alles slechts mythen waren met symbolieke beteekenis[1]).

De school van Alexandrië was in hoofdzaak theürgistisch. D.w.z.: in de magie of tooverkunst moet men twee richtingen onderscheiden: de goëtie en de theürgie. De eerste riep de duistere geesten op en ging gepaard met misdaden en menschenoffers; de tweede bezwoer de goede geesten met allerlei riten, wasschingen, onthoudingen, wierookgeuren, enz. Uit de toepassing der theürgie door Elias verklaarden de aanhangers van dit stelsel het Bijbelverhaal over Elias' oprijden in een vlammenden wagen, de overmacht van Mozes op de toovenaars van het Egyptische hof, die van Daniël op de uitgehongerde dieren in den leeuwenkuil.

Deze Grieksch-Joodsche school onderhield ook betrekkingen met de mysteriën in Griekenland; en dat dezen op hunne beurt aan Joodsche invloeden niet vreemd bleven, blijkt wel uit het door Oliver[2]) vermelde feit, dat de eed, waartoe men in de Grieksche mysteriën de candidaten verplichtte, was gegrond op het getal vier, door tien komma's uitgedrukt. Aldus:

,
, ,
, , ,
, , , ,

De komma nu is de heilige letter yod van het Hebreeuwsche alphabeth (vandaar de uitdrukkingen: „tittel noch jota" en „ik versta er geen jood

[1]) *Manuel biblique*, Bacuez et Vigouroux, I, p. 257.

[2]) *Geschied. der inwijd.*, p. 215.

van"), en de rangschikking, waarbij men naar alle drie de zijden (de drieheid) het aantal vier vindt (de vier elementen), samen het heilig getal zeven uitmakend, is zuiver kabbalistisch, gelijk elders in dit werk nader blijken zal. Niet ten onrechte schrijft Br.·. Oliver dan ook t.a.p.: „Men veronderstelt, dat het van 't Tetragrammaton der Joden afgeleid is."

Maar ook in de theürgie deden zich elementen voor, die, al bleef dan de practijk ervan vrij van de wandaden der goëtie of „zwarte" kunst, haar leerstellig onder denzelfden verzamelnaam van Magie (tooverij) vasthouden. Zoo vereerde ze soms dezelfde geesten als de goëtie maar onder een anderen naam; het warbegrip der dualiteit ook hier toepassend, eerden de theürgisten vaak de lichtzijde in denzelfden geest, waarvan de goëtisten de schaduwzijde vereerden. Zoo getuigt Lévi:

No. 23.

*DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LÉVI, II, p. 5.

TEXT:

Le Lucifer de la cabale n'est pas un ange maudit et foudroyé, c'est l'ange qui éclaire et qui régénère en brûlant.

VERTALING:

De Lucifer der Kabbalah is niet een vervloekte en neergeworpen engel maar de engel, die verlicht en al brandende herboren wordt.

Het is goed deze uitlating in het oog te houden, daar zij eene verklaring bevat van een opmerkelijk later verschijnsel: de duivelvereering.

DE ESSENERS EN FARIZEEËN.

In de meeste maçonnieke werken, die zich met de vóórstroomingen der Vrijmetselarij bezig houden, wordt nogal gewag gemaakt van de Esseners, een Joodsche sekte, die proefjaren aan hare aannemelingen stelde, en die, naar het heet, zou hebben bijgedragen tot het complex van factoren, waaruit de latere geheime genootschappen zijn ontstaan.

Het is ons niet mogen gelukken een duidelijk begrip te krijgen van de wijze, waarop die beweerde invloed zich voelbaar zou hebben doen gelden, al schrijft ook een wetenschappelijk waardevol werk[1]) in 't algemeen, dat veel van het kenmerkende hunner leer later in de leerstellingen der Gnostieken opdook.

De Esseners vormden, naast de Farizeeën en Sadduceeërs, een der drie godsdienstige sekten in het Jodendom van omtrent Christus' tijd, gelijk Flavius Josephus getuigt. Ook Philo van Alexandrië heeft een en ander over hen medegedeeld. De Esseners versmaadden het aardsche en zochten het geestelijke; daarom leefden zij buiten de steden. Hun leven was eenvoudig, tot in het armoedige toe, en gemeenschappelijk. Zij beoefenden het gebed en de liefdadigheid, gebruikten geen vleesch of wijn, en verstonden de zuiverheid in dien zin, dat zij het huwelijk verwierpen en dus door voortdurende aanwerving van nieuwe leden hun genootschap in stand hielden, dat dan ook nooit meer dan 4000 leden schijnt geteld te hebben. Ze hebben alzoo in zekere opzichten meer overeenkomst gehad met de Kwakers en Hernhutters van den lateren tijd of, wil men, met de kloosterorden, dan met een genootschap van paganistische strekking. Opmerkelijk is ook, dat de Bijbel geene waarschuwingen tegen hen bevat zooals tegen de Farizeeën en Sadduceeën.

Het voornaamste punt van overeenkomst met hun eigen genootschap zoeken de maç.·. schrijvers gewoonlijk in de liefdadigheid der Esseners en in de omstandigheid, dat hunne candidaten een noviciaat van drie verschillende trappen, elk van een jaar duur, moesten doormaken en zich daarna bij eede moesten verbinden tot afzondering en geheimhouding. Of dit nu als een voldoend kenteeken mag gerekend worden om de Esseners tot de voorvaderen der Vrijmetselarij te rekenen, mag in twijfel worden getrokken. Weldadigheid is ook een kenmerk der middeleeuwsche kloosters, en in de

[1]) *Helps to the study of the Bible*, p. 105.

kloosterorden verbindt men zich ook door eene gelofte, na drie proeftijden: van postulant, novice en klein-profes. Al hetgeen nog geen aanleiding is om de Esseners als een voorstrooming van het Christelijk kloosterwezen te beschouwen. Wat de geheimhouding betreft, vergete men niet, dat deze in den aard van alle toenmaals bestaande godsdienstvormen lag. Er schijnt dus alle aanleiding te zijn om den maç.·. schrijvers hier een uitlating van een hunner vooraanstaande BBr.·. ter overweging voor te houden:

No. 24.

*THE HISTORY OF FREEMASONRY, GOULD, I. p. 4.

TEXT:

Much of the early history of Freemasonry is so interspersed with fable and romance, that however anxious we may be to deal tenderly with long-cherished legends and traditions, some at least of these familiar superstitions — unless we choose to violate every canon of historical criticism — must be allowed to pass quietly into oblivion.

VERTALING:

Veel van de vroegste geschiedenis der Vrijmetselarij is zoodanig met fabels en romannetjes doorweven, dat hoe gaarne we ook zachthandig omgaan met lang-geliefkoosde legenden en tradities, we minstens een deel van dat gemoedelijk bijgeloof zoetjesaan in de vergetelheid moeten laten zinken, — tenzij we elken regel der historische kritiek zouden willen verkrachten.

Niettemin: dat de bedoelde maç.·. schrijvers de Esseners als een factor in de totstandkoming van de door hen voorgestane geestesrichting aanvaarden, getuigt op zichzelf reeds, dat zij allerminst hierin den invloed van een Joodsch element ontkennen.

Indien men eens minder op een uiterlijke vormelijkheid dan wel op inwendige overeenkomsten wil letten, rijst de vraag, of niet juist de beide andere godsdienstige sekten der Joden meer bijgebracht hebben tot de begunstiging van de anti-christelijke voorstroomingen van dien tijd. Dat de maç.·. schrijvers in het algemeen hier niet op ingaan, zou te verklaren vallen door het weinig sympathieke licht, waarin Farizeeën en Sadduceeën door de Bijbelsche en vroeg-Christelijke geschiedenis zijn geplaatst.

De Farizeeën toch hadden als kenmerkenden karaktertrek van hunne sekte de streng-vormelijke inachtneming van de Mozaïsche wet en van al de voorschriften, waarmede de rabbijnen die hadden omhuld en uitgebreid. Het waren ritualisten in de uiterste beteekenis van het woord en trouwe aanhangers van de geheimleer der rabbijnenschool. Zij noemden zich zelven Chassidim, d.w.z. ,,Vromen," terwijl de naam Perusjim (Farizeeën), d.w.z. Afgescheidenen, hun door hun tegenstanders gegeven werd.

In hun religieuze opvattingen stelden zij ,,de mondelinge traditiën der rabbijnen gelijk met, of zelfs boven, den tekst der Schrift zelve"[1]). Zij geloofden aan engelen en geesten. Josephus geeft hunne getalsterkte aan op ongeveer 6000 leden.

Over de Sadduceeërs behoeft hier niets gezegd te worden; zij waren de liberalen van hun tijd en verre van vriendelijk jegens de Farizeeën gezind.

Wat de Schriftgeleerden betreft, die door den Bijbel vaak in éénen adem met de Farizeeën worden genoemd, dezen moesten uiteraard wel verstandhouding met laatstgenoemden hebben, daar zij het korps vormden, dat de wetsuitleggingen der rabbijnen, die de gedragslijn voor de Farizeeën uitmaakten, te boek stelden, bewaarden en interpreteerden. Hun toevoegsels aan de Mozaïsche wet werden later verzameld in de Mischna of ,,tweede wet"[2])

De Wetgeleerden zijn vermoedelijk dezelfden als de Schriftgeleerden. De ,,Wetgeleerde" *(legis doctor)* van Mattheus XXII, 35 wordt door Marcus in de parallel-passus XII, 28 vermeld als ,,Schriftgeleerde" *(unus de Scribis)*. Het reeds aangehaalde werk acht het ,,zeer wel mogelijk, dat sommige schrijvers een speciale opleiding kregen om te pleiten in de kerkelijke rechtspraak . . . In dit geval zouden de wetgeleerden een groep in een groep vormen[3]), de groep Wet- en Schriftgeleerden n.l. in de partij der Farizeeën of Chassidim.

Een sterke bevestiging van de stelling, dat de Joodsche voorstrooming, welke door de Vrijmetselarij erkend wordt, niet bij de Esseners maar bij de Farizeeën te zoeken is, vinden we in het hoofdwerk van een harer beste schrijvers in een passage, welke het beroep van vele maç.·. auteurs op Philo's

[1]) *Helps to the Study of the Bible*, p. 104.
[2]) *Idem*, p. 106.
[3]) *Id. id.*

en Josephus' getuigenis omtrent de Esseners waardeloos maakt. Ze luidt als volgt:

No. 25.

***THE HISTORY OF FREEMASONRY**, GOULD, I, p. 31-32:

TEXT:

Rappaport, styled by Dr. Ginsburg the „Corypheus of Jewish critics," readily discovered that what Philo and Josephus describe as peculiarities of the Essenes, tallies with what the Mischna, the Talmud and the Midrashim record of the Chassidim, and that they are most probably the so-called old believers, who are also described in the Talmud as the holy community in Jerusalem.

VERTALING:

Rappaport, die door dr. Ginsburg de hoofdman der Joodsche critici genoemd werd, ontdekte al spoedig, dat wat Philo en Josephus als bijzonderheden van de Esseners beschrijven, strookt met hetgeen de Mischna, de Talmud en de Midraschim[1]) van de „Chassidim" berichten, en dat dezen zeer waarschijnlijk de aanhangers zijn van het z.g.n. oude geloof, die in den Talmud ook beschreven worden als „de heilige gemeenschap te Jerusalem."

Waar het nu vaststaat, dat de Esseners niet in de steden maar op het platteland woonden, kan het niet twijfelachtig zijn, of Philo en Josephus hebben geen scherp onderscheid tusschen de Esseners en de te Jerusalem sterk vertegenwoordigde groep der Farizeeën gemaakt.

Trouwens, dit is bij den Griek en den Latijn te verklaren: beide groepen behoorden tot de orthodoxe rabbijnenpartij: de Esseners echter hielden zich uit het openbare leven terug, terwijl de Farizeeën zich volop daarin mengden. Dit wordt trouwens door Gould erkend:

No. 26.

***THE HISTORY OF FREEMASONRY**, GOULD, I, p. 32:

TEXT:

In process of time their principles became too narrow, and they split up

VERTALING:

Na verloop van tijd werden hun beginselen te benepen, en zij scheidden

[1]) De Midraschim = de rabbijnen - Schriftverklaarders uit de IVe—XIIe eeuw.

into two divisions, the Essenes who insisted upon the rigid observance of the old laws and customs, and devoted themselves to a contemplative life, whilst the moderate party retained the name of Chassidim.

zich in twee groepen: de Esseners, die aan de strenge inachtneming van de oude wetten en gebruiken vasthielden en zich aan een bespiegelend leven wijdden, terwijl de gematigde partij den naam van Chassidim behield.

Hier wordt alzoo opnieuw getuigd, dat de naam Chassidim eigenlijk de bijzondere der Farizeeën was en niet der Esseners.

Als Frankel[1]) dan ook zegt, dat door Mischna, Talmud en Midraschim met lof wordt gewag gemaakt van de Chassidim als de genootschappelijken, de teruggetrokkenen, *de vrome vergadering in Jerusalem*, dan kan die lof niet zoozeer op de Esseners als wel op de Farizeeën slaan.

* * *

De laatste dagen van Jerusalem naderden.

De invloed der Romeinsche bezettingstroepen in Palestina had weer aan de naar het Heidendom overhellende neigingen, die in vele Joodsche harten sluimerden, nieuw leven gegeven, en de heidensche plechtigheden grepen tot zelfs in den tempel te Jerusalem om zich heen. Een teekenende uitlating dienaangaande is de volgende:

No. 27.

***GESCHIEDENIS DER INWIJDINGEN,** OLIVER (Holl. uitgaaf), p. 213:

TEXT:

In het laatste tijdperk der Joodsche geschiedenis, zien wij den tempel te Jeruzalem door deze verfoeijelijkheden ontheiligd; zelfs tot in het heilige portaal zien wij de voorbereidende ceremoniën van openbare onteering. De Joden werden genoodzaakt

TRADUCTION:

Dans la dernière période de l'histoire juive, nous voyons déshonoré le temple de Jérusalem par ces abominations; même jusque dans le portail sacré nous voyons les cérémonies préparatives de la profanation publique. Les Juifs furent forcés à prendre part

[1]) *Zeitschrift für die religiösen Interessen des Judenthums*, VIII, p. 441-461, gecit. bij Gould t.a.p.

tot deelneming in de plegtigheden van de Dionysiaca en tot verschijning bij de openbare processiën der Bacchanten, als Periphallia klimop takken dragende . . .

aux solennités dionysiaques et à assister aux processions publiques des bacchantes, portant des tiges de lierre comme ,,périphallia'' . . .

Het klimop gold n.l evenals de phallus als een zinnebeeld van de vruchtbaarheid, als ,,Levens-teeken.''

In den jare 70 n. Chr. werd, na een beleg door de Romeinsche troepen onder Titus, de tot oproer overgeslagen Joodsche hoofdstad ingenomen en ten deele verwoest. De tempel werd verbrand; 600.000 Joden verloren het leven.

VAN DEN VAL VAN JERUSALEM TOT HET BEGIN DER XVIIIde EEUW

Vijf-en-zestig jaren na de gedeeltelijke verwoesting van Jerusalem onder Titus wilden de Romeinen op de puinen een nieuwe stad bouwen: Aelia Capitolina, hetgeen onder de Joden een opstand veroorzaakte, die wederom aan 582.000 hunner het leven kostte.

Duizenden overgeblevenen vluchtten, weken in alle richtingen uit. Het was de z.g.n. ,,tweede verstrooiing."

Sedert dien openbaren zich twee stroomingen in het Jodendom: het verlangen dergenen, die zich in hun lot hebben geschikt en zich wel bevinden onder de vreemde volkeren, waaronder zij leven. Het is dezelfde dualiteit, die men reeds aantrof bij het Joodsche volk na de Babylonische gevangenschap.

Wat de dáár achtergebleven Joden betreft, — als de historie na een lang stilzwijgen wederom van hen gewag maakt, hebben zij aan hun hoofd een ,,Rosj Galuhta" of Vorst der Ballingschap, aan wien de Oostersche monarchen zekere rechtsbevoegdheid over hun rasgenooten hadden verleend; zoo ongeveer als de Chineesche ,,majoor" in Ned. Indië plaatselijk over zijne landgenooten aldaar had. Door alle wisselingen van bestuur, waaraan die streken in den loop der eeuwen onderhevig waren, handhaafde zich dat primaatschap tot in de XIde eeuw[1]).

Hun Talmud en hun Kabbalah hebben de Joden in de verstrooiing meegenomen. De Talmud was hun geloofsleer; de Kabbalah een bijkomstige wetenschap.

Dat hunne opvattingen zich al zeer slecht aanpasten aan die van het in de middeleeuwen geheel gekerstende Europa, ligt na het uiteengezette voor de hand. Vandaar dat zij zich nimmer mengden met de *gojim* (heidenvolkeren volgens hunne zienswijs), en dezen hen slechts als afgezonderde kolonies in hun midden duldden. Zoo waren den Joden bepaalde stadsbuurten (Ghetto, Judenviertel, Jodenbuurt) ter bewoning aangewezen; zij moesten ook door hun kleeding een uiterlijk verschil met de inlandsche bevolking aantoonen; meestal werd hiervoor de gele, reeds van verre opzichtige kleur gekozen.

De opvatting van het Talmudisme omtrent de uitverkiezing van het Joodsche volk boven alle andere natiën (men herleze, wat hieromtrent op

[1]) *Manuel biblique*, Bacuez et Vigouroux, I, p. 261.

blz. 69 en v.v. is gezegd) kon voor de Christenvolken, waaronder zijne aanhangers zich hadden neergezet, niet verborgen blijven. En dat dezen daaraan ergernis namen, is eenigszins begrijpelijk, als men weet, dat, om een voorbeeld te noemen, de Talmud, Amsterdamsche uitgave van 1645, tract. Baba-Metsigna, fol. 114 recto, volgens De Mousseaux *(Le Juif*, p. 127—8) zegt:

„De Heer heeft tot Israël gezegd: Gij zijt de schapen Mijner weide, gij hebt de hoedanigheid van menschen, terwijl de volkeren der wereld slechts de hoedanigheid van dier hebben."

In de Yalkut-re-Ubêni, fol. 10, kol. 3, luidt het volgens De Mousseaux (ibid. p. 129) „dat alle niet-joden varkens zijn."

De Christenen betaalden trouwens met gelijke munt terug. Volgens Bail *(Des Juifs*, 2e ed. 1816, p. 28) was te Frankfort aan den ingang van het wandelpark een opschrift geplaatst: „Verboden toegang voor Joden en zwijnen."

In Frankrijk moesten de Joden een wieltje of ster van geel vilt of laken, ter grootte van de oppervlakte eener hand, voor en achter op hunne kleederen dragen, ofwel een hoorn van dezelfde kleur op hun hoed, opdat ieder hen aan dat schelgetinte merkteeken toch maar reeds van verre zou herkennen, als behoorende tot het verachte ras. Op Goeden Vrijdag moest te Toulouse, te Béziers en op andere plaatsen een afgevaardigde der Joodsche gemeente in het openbaar een kaakslag komen ontvangen; van Palmzondag tot Paaschdag mochten de Joden in het geheel niet buiten hunne woningen verschijnen; en in Duitschland en Zwitserland werden de veroordeelde Joden opgehangen aan de voeten, naast een hond. In Le Puy werden de geschillen tusschen twee Joden door koorknapen beslecht, en in Bourgondië en Provence mochten zij niet van de openbare baden gebruik maken dan alleen op Vrijdag, den dag waarop zulks ook aan de danseressen en vrouwen van slechte zeden was toegestaan.

Reeds de Kruisvaarders waren op hun tochten hier en daar tegen de Joden te keer gegaan, soms zooals de Turken in Klein-Azië zich in het eerste kwart dezer eeuw nog gedroegen tegen de Armeniërs.

Terloops moge hier opgemerkt worden, dat de vermelde ruwheden van het volk zóó weinig met instemming der geestelijkheid geschiedden, dat het Groot Sanhedrin, den 5 Februari 1807 te Parijs gehouden, besloot „ter blijvende gedachtenis" in zijne notulen op te nemen en er afschrift van te zenden aan den minister van eeredienst, het volgende:

„De afgevaardigden van het Fransche keizerrijk en van het koninkrijk Italië op de Hebreeuwsche Synode, uitgeschreven 30 Mei l.l., — doordrongen van dankbaarheid wegens de opvolgende weldaden der Christelijke geestelijkheid in de verloopen eeuwen jegens de Israëlieten der verschillende Europeesche Staten;

„vol erkentelijkheid wegens het onthaal, dat verschillende Pausen en verscheidene andere geestelijken in verschillende tijden den Israëlieten van verscheiden landen hebben bewezen, toen de barbaarschheid, de vooroordeelen en de onwetendheid te zamen de Joden vervolgden en uit den boezem der maatschappijen banden;"[1]). Enz.

't Is trouwens een historisch feit, dat Paus Alexander II een schrijven richtte aan de Fransche bisschoppen, om de volksuitspattingen tegen de Joden te brandmerken.

Alleen: men verwarre hier niet. De Pausen keurden de *vervolging* der Joden af, maar nooit keurden zij af, dat dezen uit openbare ambten werden geweerd. Integendeel hebben de Kerkelijke Staten, tot het einde van hun bestaan onder Pius IX toe, zelven van die uitsluiting het voorbeeld gegeven.

En dat kon ook niet anders. De zeden- en geloofsleer van het Jodendom, zooals ze zich nà Christus in den Talmudischen vorm heeft ontwikkeld, druischte zoozeer tegen de toenmalige staatsidee in, dat het onmogelijk was, den aanhangers daarvan eenig ambt in dat Christelijk-confessioneele staatswezen te schenken. Maar de Kerk eischte, dat hare volgelingen de *personen* der Joden met rust zouden laten.

De invloed der Kerk was echter niet sterk genoeg om dit allerwegen te bewerkstelligen. Evenmin als zij verhinderen kon, dat de Kabbalistische practijken der Joden in uitgebreiden kring om zich heen grepen en zoowel onder de Arabieren, tijdens dezer overheersching in Spanje, als in de Christelijk geregeerde landen ijverige beoefenaren vonden. Wel trad de Katholieke Kerk met alle kracht daartegen op, maar dit vermocht het feit niet te keeren; de bezweringspractijken, tooverij, enz. hadden een te groote aantrekkelijkheid voor velen uit de massa.

Een teekenend feit in dit opzicht is o.m. hetgeen P. Bouhours in zijn *Vie de saint Ignace de Loyola* verhaalt over den geleerden Guillaume Postel, uit de eerste helft der XVIe eeuw, die zich als novice bij den stichter der Jesuïetenorde had aangemeld. Na twee jaren van vergeefsch pogen om Postel

---

[1]) *Procès-verbal des séances de l'assemblée des députés français professant la religion juive*, p. 169 en vv. Geciteerd bij Joseph Lémann, t.a.p., blz. 197 en 198.

los te maken van de begrippen, die zich bij hem door het lezen van rabbinistische litteratuur en het bestudeeren van de sterrenwichelarij hadden vastgezet, moest Ignatius van Loyola hem uit zijne Societeit wegzenden.

Men zie ook het verhaal van het verbranden der tooverboeken van Gerardus Magnus (XIVe eeuw) op de Brink te Deventer[1]).

Van kerkelijke zijde werd rusteloos getoornd tegen de magie, waarin men heidensche elementen erkende, die langs Joodsche traditie werden overgeleverd.

Hoefer, in zijn *Histoire de la Chimie* (I, 242), rechtvaardigt deze zienswijs, waar hij getuigt: „De mystieke leerstellingen en magische practijken der Oudheid zijn ten deele in de Kabbalah bewaard gebleven . . . De Joodsche en Arabische alchymisten kenden sedert lang de boeken der Kabbalah, die bij de ingewijden in even hooge eer stonden als die van Hermes Trismegistus."

Ook van maçonnieke zijde wordt deze toedracht vlotweg toegegeven. Zoo schreef de ex-abbé Constant:

No. 28.

DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LEVI, II, p. 220 (2 éd. Paris 1861)

TEXT:	VERTALING:
Il est certain que les Juifs, dépositaires les plus fidèles des secrets de la cabale, ont été presque toujours, en magie, les grands maîtres du moyen âge.	Vast staat, dat de Joden, als de getrouwste bewaarders der geheimen van de Kabbalah, bijna altoos de grootmeesters der tooverij in de middeleeuwen geweest zijn.

Geciteerd in *Le Juif*, Des Mousseaux, p. 506.

Op deze wijze is de scherpe toon te verklaren, die in vele middeleeuwsche en renaissance-geschriften tegen de Joden klinkt. Zoo schreef de XVIIde-eeuwsche bisschop Simon Maïol, in zijn *De perfidia Judaeorum:*

„Hodie etiam apud Judaeos, praesertim in Oriente, quid magia frequentius? . . . Tradunt ipsi Judaïci scriptores septuaginta seniores suos, seu sanhedrin, magiam apprimè calluisse, idque, inquit R. Semoloh ut praestigiatores eo facilius convincerent!" D. w. z.: „Wat is nog heden bij de Joden,

[1]) *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm.*, v. Term, p. 27-28.

vooral in het Oosten, gebruikelijker dan de magie? Joodsche schrijvers zelven zeggen, dat hun zeventig oudsten of Sanhedrin het allereerst de magie bestudeerd hebben, en dat, zegt R. Semoloh, om des te gemakkelijker de toovenaars te kunnen vonnissen!"

Rabbi Sjelomo-ben-Isjaï, d.w.z. Salomon, zoon van Isaïas, (1040—1105) ook wel Raschi geheeten, uit Troyes, in Champagne, commenteerde het Oude Testament in Talmudischen zin.

Het is duidelijk, dat het de bedoeling niet is, met deze aanteekeningen eenigerlei appreciatie te leveren. Ze bedoelen slechts een toestand te teekenen, waarmee men rekening heeft te houden bij de verder in dit boek te ontwikkelen feiten.

DE SABBATHSBOK. — BAPHOMET.

Ontleend aan *Dogme et Rituel de la Haute Magie*, Eliphas Lévi, dl. II. titelplaat.

III. DE GNOSIS

> The Masonry of the higher degrees teaches the great truths of intellectual science; but as to these, even as to the rudiments and first principles, Blue Masonry is absolutely dumb.
>
> Br∴ ALB. PIKE.
> *(The Inner Sanctuary, I, p. 311.)*

Het opkomende Christendom moest zijn aanhangers winnen onder de Joden en Heidenen van de eerste eeuw onzer jaartelling.

Waar nu de vorengeschetste begrippen bij een groot deel der belijders van Joden- en Heidendom waren ingedrongen, kon het wel niet anders, of velen moesten bij den overgang tot een nieuw geloof wel een restant dier opvattingen meêbrengen. En zoo is het te verklaren, dat van den aanvang van het Christendom af de leiders der Christelijke Kerk te kampen hadden tegen insluipselen, die de zuiverheid van hun afgerond leersysteem bedreigden. Wanneer men daarbij in acht neemt den grooten invloed, dien de Grieksche beschaving had op de cultuur der toenmalige maatschappij, de banden die de mysteriën van Griekenland aan de Egyptische vastknoopten (zie blz. 58 van dit werk), dan moet men den scherpen kijk loven van den Franschen maç∴ historicus Clavel, als hij in enkele trekken het volgende beeld ontwierp van den toestand der toenmalige maatschappij onder godsdienstig en wijsgeerig opzicht:

No. 29.

***GESCHIEDENIS DER VRIJMETSELARIJ**, CLAVEL (Holl. uitgaaf), p. 354-5:

TEXT:

Sedert het jaar 58 onzer jaartelling waren er in de christelijke leer gevoelens ingeslopen, die ontleend waren aan het jodendom, het stelsel van Zoroaster, de platonische wijsbegeerte, de theogoniën en pneumato-

RE-TRADUCTION:

Depuis l'an 58 de notre ère il s'était glissé dans la doctrine chrétienne des sentiments empruntés au Judaïsme, au système de Zoroastre, à la philosophie platonicienne, aux théogonies et aux pneumatogonies de l'Egypte, de la

goniën van Egypte, Chaldea en Griekenland. Die gevoelens werden geheimelijk aangekleefd door eene menigte secten, bekend onder den geslachtsnaam van Gnostieken, omdat zij beweerden in het uitsluitend bezit der ware gnosis of wetenschap te zijn. Ofschoon verdeeld omtrent enkele bijzonderheden hunner leer, waren al die verschillende secten het aangaande 't overige eens. Allen stelden, dat het Opperwezen, het, oneindig volmaakt en gelukkig wezen, niet de Schepper was van 't heelal; dat hij evenmin het eenig onafhankelijk wezen was; want ook de stof was, zoowel als hij, eeuwig ... Van hem waren andere onsterfelijke en geestige naturen, de eons uitgegaan ... Die van de beneden-gewesten waren het digtst bij de stof welke oorspronkelijk een logge, vormlooze klomp was, totdat een hunner, uit eigene beweging en zonder toestemming der godheid, haar bewerktuigde en gedeeltelijk bezielde. De dader van dit werk was de Dêmi-Ourgos, de Groote-Werkman. Maar de bedorvenheid der stof was zoo groot, dat zij, eenmaal eene gedaante gekregen hebbende, de bron van allerlei rampen werd. Om dit jammerlijk resultaat zoo veel mogelijk te verzwakken, voegde de godheid het rede-vermogen bij het leven, waarmede vele deelen der stof reeds bezield waren ... Ongelukkig was deze

Chaldée et de la Grèce. Ces sentiments furent partagés en secret par une multitude de sectes, connues sous le nom générique de Gnostiques, puisqu'elles prétendaient être les seules à posséder la vraie Gnose ou Science. Quoique divisées au sujet de certaines particularités de leur doctrine, toutes ces sectes étaient d'accord sur le reste. Toutes agréaient que l'Etre suprême, l'être éternellement parfait et heureux, n'était pas le Créateur de l'univers; qu'il n'était non plus le seul être indépendant; car la matière aussi bien que lui était éternelle ... D'autres natures immortelles et spirituelles étaient émanées de lui: les éons ... Les éons des régions inférieures approchaient le plus de la matière qui, d'abord, n'était qu'un chaos lourd et informe, jusqu' au moment qu'un d'eux de sa propre initiative et sans la permission de la divinité, l'organisait et l'animait en partie. L'auteur de cet ouvrage était le Dêmi-Ourgos, le Grand-Ouvrier. Mais la méchanceté de la matière était tellement grande, qu'après avoir pris forme, elle fut la source de toute espèce de calamités. Afin d'affaiblir autant que possible ce résultat désastreux, la divinité ajouta le pouvoir rationnel à la vie, dont plusieurs parties de la matière étaient déjà animées ... Malheureusement, cette intervention de l'Etre Suprême resta sans effet. Le Dêmi-

tusschenkomst van het Opperwezen een zonder gevolg. De Dêmi-Ourgos, fier op zijne magt, verleidde den mensch en zette hem aan om de aan God verschuldigde gehoorzaamheid af te schudden, terwijl hij tevens zichzelven door hem deed aanbidden.

Ourgos, fier de son pouvoir, séduisit l'homme et l'exhorta à s'affranchir de l'obéissance due à Dieu en se faisant adorer en même temps lui-même par l'homme.

Men zal hier zonder moeite de grondleer der oude Magiërs herkennen. In nog korter vorm vat een Engelsch maç.·. geschiedschrijver de kern der kwestie samen, als hij zich volgenderwijs uit:

No. 30.

*THE HISTORY OF FREEMASONRY, GOULD, I, p. 25:

TEXT:

Gnosticism was an attempt to solve the great problem of theology by combining the elements of pagan mysticism with the Jewish and Christian traditions.

VERTALING:

Het Gnosticisme was een poging om het groote vraagstuk der Godsleer op te lossen, door de bestanddeelen der heidensche mystiek saam te voegen met de Joodsche en Christelijke leerstellingen.

Met andere woorden: men poogde een amalgama tot stand te brengen tusschen de drie beschouwingen, welke de zienswijze der toenmalige wereld beheerschten.

Voor het talmudiseerende Jodendom had deze dooreenmenging geen bezwaar: de Joden hielden zich aan hun eigen stelsel en konden het slechts met ingenomenheid begroeten, als in de buiten hen staande oud-heidensche en jong-christelijke kringen zich opvattingen vastzetten, die hun nader stonden dan het polytheïsme en de erkenning van Christus als den Messias. — Voor de intellectueelen onder de Heidenen had de talmudistische opvatting, met hare sterk paganiseerende elementen, ook veel punten van aantrekkelijkheid. Flinders Petrie vermeldt, dat gnostieke gemmen uit den Romeinschen tijd

vaak de beeltenis van de Egyptische godheid Set vertoonen[1]). Het verzwakkende heidendom miste overigens de innerlijke kracht, om zich tegen de opkomende Gnose te verzetten. — In het jonge Christendom, met zijn scherp omschreven geloofsleer, vond de Gnosis een onverzettelijk tegenstander; het stelde zich niet tevreden met het overnemen, door de Gnostieken, van enkele Christelijke stellingen in hun systeem maar eischte kortaf: aanvaarding van zijn geheele leer, of verwerping ervan. Zoo zijn de eerste eeuwen der Christelijke Kerk een onafgebroken strijd geweest tegen de Gnostieken.

Reeds in den Apostelentijd was er afval onder de nieuw-bekeerden. Vermoedelijk is het de diaken Nicolaus geweest, naar wien de Gnostische groep der Nicolajieten zich genoemd heeft; reeds de apostel Joannes toornt in zijne geschriften[2]) tegen deze met name vermelde sekte. Irenaeus en Hieronymus zijn van oordeel, dat Joannes ook zijn Evangelie ten deele met het oog op de Gnosis geschreven heeft.

Aanvankelijk was er niet de minste eenheid onder de Gnostici; de eenen zetten dit stelsel op; de anderen een ander; dezen verkondigden gene zienswijze, gindschen weer een afwijkende. En zoo kent de geschiedenis allerlei groepen van dien aard: Valentinianen, Joannieten en tal van andere, die alle echter in één punt overeenkwamen: dat zij, den schijn van het veldwinnende Christendom aannemende, er in wezen tegen gekant waren en hunne veel vrijer opvattingen op het gebied van godsdienst en moraal wilden doen zegevieren over de in hun oogen steil-starre principiepen van het oorspronkelijke Christendom. De Nicolajieten bijv. pasten het beginsel toe van het gemeenschappelijk bezit hunner vrouwen, zooals het ook gehuldigd werd door den ouden Heiden Plato (zie cit. No. 1).

Tegenover de Evangeliën, Epistelen en andere geschriften der eerste predikers van het Christendom stelden de Gnostici de hunne, en deze werden met zooveel handigheid geschreven, dat naderhand de Kerk uitdrukkelijk heeft moeten vaststellen, welke van de in 't bezit harer leden zijnde oude geschriften als authentiek, welke als apocrief moesten beschouwd worden.

Voor sommige, die duidelijk de afwijkende leer verkondigden, was dit al zeer gemakkelijk; voor andere minder. In eerstbedoelde — de meeste dier geschriften zijn wel teloor gegaan — werd vaak zonder omwegen, of althans weinig bedektelijk, eene met het Christendom strijdige leer gepreekt. Uit het

[1]) *Wonders of the Past*, p. 172.

[2]) Apocalyps, II, 6, 15.

getuigenis van een Fransch maç.·. schrijver bijv. blijkt, dat sommige der oude Gnostici zich Luciferisten bekenden, en de Christenen hen aldus als duivelvereerders moesten verafschuwen. We lezen n.l.:

No. 31.

***DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LÉVI, II, p. 10, 13:**

TEXT:

Voici comment un évangile gnostique, retrouvé en Orient par un savant voyageur de nos amis, explique, an profit du symbolique Lucifer, la genèse de la lumière: ... ...

La négation de l'ange qui, en naissant, refusa d'être esclave, constitua l'équilibre du monde . . .

Et les espaces infinis admirèrent cet amour de la liberté, assez . . . fort pour porter la haine de Dieu.

VERTALING:

Een Gnostiek evangelie, dat in het Oosten door een met ons bevriend geleerde op zijn reizen werd teruggevonden, beschrijft als volgt het ontstaan van het licht ten gunste van den symbolieken Lucifer: ... ...

Het verzet van den engel, die bij zijn ontstaan weigerde in slavernij te verkeeren, stelde de wereld in evenwicht.

En de eindelooze ruimten bewonderden deze vrijheidsliefde, die . . . sterk genoeg was om Gods haat te weerstaan.

Slaat men nu even de onder No. 23 in dit werk geciteerde aanhaling op, dan blijkt al vrij duidelijk, welk een grooten invloed de Joodsche Kabbalah op de vorming der Gnostieke denkbeelden uitoefende.

In zijn *Spirit of Masonry*[1]) geeft Oliver, wien een groote vertrouwdheid met de geschiedenis van de leerstellingen en gebruiken der oude godsdiensten niet kan ontzegd worden, de volgende samenvatting van de leer der Gnostieken. Zij namen aan, dat het Opperwezen, hoewel eindeloos volmaakt en gelukkig, niet de schepper van het heelal was en ook niet het eenig onafhankelijk wezen: volgens hen was ook de stof eeuwig. Zij erkenden dus een eeuwigen Geest, het mannelijk beginsel, en een eeuwige Stof, het vrouwelijk beginsel. De God-Geest vulde de hemelruimte met uitstralingen van zichzelf,

[1]) Gecit. in *La Mass. Spec.* van Longo, III, p. 108.

en een dezer geesten, zonder opdracht en slechts om zijne macht te toonen, ordende den chaotischen toestand, waarin de stof verkeerde, en bracht er levende wezens op. Deze geest werd de Groote Werkman, de Opperbouwheer, de Architect genoemd. Aan een deel der aldus geschapen levende wezens gaf het Opperste Wezen toen, om den aldus ontstanen toestand te verbeteren, een deel der directe uitstraling van zijnen geest: het Verstand, de Rede. — Aldus ontstond de mensch. Maar de Groote Bouwmeester wist de menschen van het onbegrepen Opperwezen af te wenden en zelf, als hun schepper, aller aanbidding tot zich te trekken. (Zie ook cit. no. 29).

* * *

Pas in de derde eeuw na Christus werd er een zekere eenheid gebracht onder de vele Gnostieke genootschappen, die zich langzamerhand allerwegen, met name in Klein-Azië en het aangrenzende Egypteland, hadden gevormd.

De grondlegger dezer eenheidsbeweging was een Pers, zekere Manes, naar wien zij de benaming kreeg van „het Manicheïsme."

Manes (overleden in 277) is, naar het algemeen gevoelen, uit Babylon afkomstig. Sommigen meenen, dat hij in dienst gestaan heeft van een prediker van het Christendom. Als de meening van Wetzer en Welte in hun *Kirchenlexikon* juist is: dat hij te Babylon als slaaf werd gekocht, zou dat niet onmogelijk zijn. Hoewel in elk geval geen Christen, moet hij van de Christelijke leer een vrij juist begrip hebben gehad. Meurin[1]) meent, dat hij een Jood was.

Ook Claudio Jannet is van dit gevoelen[2]). Manes zou dan een afstammeling kunnen geweest zijn van de Israëlieten, die na de Babylonische gevangenschap te Babylon zijn gebleven. Archelaüs, bisschop van Mesopotamië, die Manes tot een twistgesprek uitdaagde, verhaalt in de *Acta disput. contra Manetem*, dat Manes verscheen „met een Babylonisch boek onder den arm." Welk boek dit was, wordt niet gemeld. Vermoedelijk zal het de Kabbalah zijn geweest, daar de Manicheïstische leer geheel op dezer systeem gegrond was.

De Christen-schrijver en bisschop Epiphanius (gest. in 402), die in zijn jeugd Manicheeër en dus een betrouwbaar getuige was volgens Gould[3]),

[1]) *La Franc-Maçonnerie*, p. 134.

[2]) *Les sociétés secrètes*, Deschamps, III.

[3]) *History of Free-Masonry*, I. p. 21-22.

kenschetste Manes als huichelachtig van karakter. De Talmud echter prijst hem[1]).

Meurin geeft in zijne tabellen het Manicheïstische stelsel aldus synthetisch weer:

RIJK DES LICHTS	RIJK DER WERELD	RIJK DER DUISTERNIS
1. God.	1. De stof.	1. De duivel.
2. Het licht.	2. De kruipdieren.	2. De duisternis.
3. De lucht.	3. De tweevoetigen.	3. De rook.
4. Het vuur.	4. De viervoeters.	4. Het booze vuur.
5. Het water.	5. De visschen.	5. Het booze water.
6. De wind.	6. De vogels.	6. De booze wind.
7. De levensmoeder.	7. Het uitspansel.	7. Barbaarschheid.
8. De oorspronkelijke mensch.	8. Zon en maan.	8. Huichelarij.
9. De machtige geest.	9. De hoorders.	9. Dwingelandij.
10. De maagd des lichts.	10. De uitverkorenen.	10. Overweldiging.
11. De H. Geest.	11. De meesters.	11. Bijgeloof.

Het volmaakte Kabbalistisch getal van 33 (zie blz. 79) is in dit stelsel voorhanden.

Een meer Christelijk uiterlijk had het stelsel, ontworpen door den geestelijke Arius, uit Alexandrië, waar hij in nauwe aanraking moet zijn geweest met de heidensche en Joodsche filosofenscholen. Deze (in 336 gestorven) hervormer begon in 313 met de prediking zijner leer, welke grootelijks om zich heengegrepen heeft in de Christenkerk, waar ze als de ketterij van het Arianisme fel bestreden werd. Het Arianisme van zijn kant is gedurende zijn geheele bestaan, zoowel in zijn oorspronkelijken vorm als in zijn latere gestalten, steeds een onverzoenlijke vijand van de oorspronkelijke Kerk geweest.

Terecht kon dan ook een bekend maç.·. auteur — al week hij in de opsomming van de chronologische volgorde af — schrijven:

---

[1]) *History of Free-Masonry*, p. 32-33.

No. 32.

HISTOIRE DE LA MAGIE, ELIPHAS LÉVI, p. 222:

TEXT:	VERTALING:
Le gnosticisme, l'arianisme, le manichéisme étaient sortis de la cabale mal entendue.	Gnosticisme, Arianisme en Manicheïsme ontsproten uit de kwalijk begrepen Kabbalah.

Geciteerd in *Le Juif*, Des Mousseaux, p. 519-520.

Over de juistheid van Eliph. Lévi's uitdrukking „kwalijk begrepen" zou kunnen getwist worden en wordt ook feitelijk getwist (o.a. door Des Mousseaux), maar deze bijzaak moge ons niet van den weg afvoeren, dien dit werk zich getrokken heeft. Hiervoor is voldoende de erkentenis te constateeren van een bekend beoefenaar der occulte wetenschappen, dat de drie genoemde stroomingen in ieder geval de Kabbalah tot oorsprong hebben.

Er was in de wereld van dien tijd, waarschijnlijk onder den invloed der Romeinsche kolonisatie, een ietwat cosmopolietische geest gevaren. Zelfs de Joden hadden hun stug afzonderings-systeem opgegeven en waren, al bleven zij leerstellig met hun Talmudisme geïsoleerd staan, practisch over de Aziatische, Grieksche en Afrikaansche kusten verspreid, waar zij het doordringen van den geest hunner Kabbalistische wetenschap niet anders dan met een fier vergenoegen konden gadeslaan. Zij begrepen, dat het Jodendom geen werfkracht onder de volkeren had, streefden ook niet daarnaar, maar zagen met ingenomenheid een gemengd heidensch-joodsch-christelijk systeem oprijzen, dat een geduchte mededinger dreigde te worden voor de gemeenschap der volgelingen van den Nazarener, in wien zij het Messias-schap ontkenden, daar hij immers niet gebracht had de Joodsche heerschappij over de vreemde volken, die zij met alle stelligheid van den Messias hùnner verwachtingen tegemoet zagen.

De Joodsche godsdienst als gesloten cultus met een tempel, een priesterschap en offeraars, was voorbij. Nu mocht een wereldgodsdienst rijzen, toegankelijk voor heidenen en christenen, mits hij maar het Talmudistisch begrip nader stond dan de onverkorte leer der Christen-apostelen. Ook hier alzoo weer het dubbel-verschijnsel van een exoterisme (leer voor de buitenwereld) en een esoterisme (leer voor de ingewijden).

De Fransche Br.·. Ragon appreciëerde het verschijnsel in de volgende bewoordingen:

No. 33.

***COURS PHILOSOPHIQUE,** RAGON, p. 31.

TEXT:

... le judaïsme ne devait avoir qu' un temps, et de son sein initiatique devait naître une religion libérale, plus pure, qui n'appelle plus seulement une nation, mais tous les peuples du monde à la participation de ses mystères. Ce nouveau culte parut, et ses formes, et la hiérarchie de ses prêtres, se trouvent imitées des usages et des rituels des initiés prédécesseurs des Maçons.

VERTALING:

Het Jodendom kon slechts tijdelijk duren, en uit den kring zijner geheimenissen moest een vrijzinniger, zuiverder godsdienst spruiten, die niet meer één enkele natie maar alle volken der wereld opriep tot deelneming aan zijne mysteriën. Deze nieuwe eeredienst verscheen, en zijne vormen alsook de rangorde zijner priesters vinden navolging in de gebruiken en ritualen der ingewijden, die de voorloopers werden der Vrijmetselaars.

* * *

Later drong zich in het Oosten een nieuw element naar voren: het Arabische. Gekomen uit het Zuiden, spreidde het zich van Klein-Azië uit westwaarts: over Egypte, de noordkust van Afrika heen tot in Spanje, en voorts over een aanzienlijk deel van den Balkan, waar het Grieksche keizerrijk ervoor ten onder ging.

Hoewel godsdienstig-leerstellig vijandig aan Joden- en Christendom beide, trok de drang des bloeds de Arabieren cultureel meer naar de eersten dan naar de anderen. Ismaël, de stamvader, was van een Joodschen vader (Abraham) en eene Egyptische moeder (Hagar); in steê van het doopsel namen zij de besnijdenis aan; en meer dan de Bijbel trok hen de Kabbalah.

Onder de Arabische geleerden zijn bekende en vooraanstaande beoefenaars van de kabbalistische wetenschap geweest. Zoo breidde het Gnosticisme zich uit niet enkel over Heidensche en Christelijke kringen maar ook over Mahomedaansche.

DE TEMPELIERS.

Europa leefde, na het oprijzen van het Christendom uit de Catacomben, tot omstreeks 1000 jaren na Christus vrijwel afgescheiden van het Oosten. Het Westen was op weg zichzelf te transformeeren tot een nieuwe beschaving en nieuwe organisatie: de middeleeuwsch-Christelijke, met de Germaansch-katholieke onder den naam van „het Heilige Roomsche Rijk" als zwaartepunt.

Toen het eenmaal tot rust en bevestiging was gekomen, enkele eeuwen na de verschijning van den geduchten Westerschen keizer Karel den Groote, hervatte Europa het oude contact. De inleiding was niet van vredelievenden aard; ze paste zich aan op het manhafte, krijgszuchtige karakter dier tijden.

Het H. Land verkeerde onder de verdrukking der Muzelmannen; het moest bevrijd worden. En onder deze leus stuurde Europa duizenden zijner edellieden en honderdduizenden zijner hoorigen, laten en poorters, naar de oevers van den Jordaan — en bij gelegenheid ook van den Nijl. Zeer zeker droeg de aandrift tot die uittochten het ideale stempel; maar alwie de samenstelling van vrijwilligerslegers kent, weet, dat zich daarbij ook voegen tal van elementen, die zich meer door avontuurlijken zin, vechtlust, hoop op eer en gewin gedreven voelen dan door ideologische motieven. Zóó is het nog, en zóó was het steeds; ook vroeger.

Denk u nu in: het optrekken van onontwikkelde massa's — ook onder de edellingen was de gemiddelde ontwikkeling zoo gering, dat zij de lees- en schrijfkunst over 't algemeen niet verstonden en daarvoor geestelijken, clerici, „klerken" bezigden — naar streken, waar zij in aanraking komen en, door hun vaak langdurig verblijf, langen tijd in aanraking blijven, met volksdeelen, onder wie zeer ontwikkelde menschen staan met eene van hen afgewende doch door hare vreemdheid vaak aantrekkelijke beschaving. Zullen zij cultureel daartegenover hun zelfstandigheid kunnen bewaren?

Menigeen zeer zeker niet; en historisch staat vast, dat bepaaldelijk onder de adellijke elementen velen geraakt zijn onder de betoovering van hetgeen hun op den duur in geheimzinnige vertrouwelijkheid ter oore kwam van leerstellingen en practijken, zoo ganschelijk verschillend van hetgeen hun door de — niet steeds in hoog aanzien staande — slotkapelaans en monniken gepredikt was.

Met name de militaire ridderorde, die zich aanvankelijk heette: Arme

Ridders der H. Stad, Soldaten van Christus, later „Militie van Salomon"[1]), en die in de geschiedenis meer bekend staat als de Orde der Tempeliers, is sterk onder den invloed gekomen der Gnostieke beschouwingen, die de zwijgende dalen van het Oosten duizend jaren lang in hare bewoners bewaard hadden.

Omtrent dit feit bestaat eenstemmigheid tusschen de meest uiteenloopende schrijvers. Gezwegen van de christelijke, zijn ook de maçonnieke het tegenwoordig daarover eens:

No. 34.

TRAITÉ MÉTHODIQUE DES SCIENCES OCCULTES, PAPUS, p. 684:

TEXT:

Les sept croisés fondateurs de l'Ordre du Temple avaient été initiés en Palestine même aux secrets de la Gnose.

Gecit. in *la Fr. Maç. dém.*, août 1897.

VERTALING:

De zeven kruisvaarders, die de orde der Tempelieren stichtten, waren in Palestina zelf in de geheimen der Gnosis ingewijd.

No. 35.

LE TEMPLE DE SATAN, par STAN. DE GUAITA, p. 279:

TEXT:

Cet Ordre fameux reste dogmatiquement entaché de manichéisme.

Gecit. in *la Fr. Maç. dém.*, août 1897.

VERTALING:

Deze befaamde Orde blijft leerstellig besmet met Manicheïsme.

En dan deze, die bijzonder merkwaardig is, omdat de lezing ervan onmiddellijk herinneringen oproept aan de kabbalistische manier van tekstverklaring (zie blz. 77), aan het heidensch begrip eener tweeslachtige Godheid (zie blz. 16), aan de onkiesche keuze van zinnebeelden (zie blz. 56) en soms demonische omkeering van begrippen (zie blz. 100). De tekst luidt:

[1]) *Manual de la Mas∴*, Cassard, p. 527.

No. 36

RITUEL, ELIPHAS LÉVI, p. 241-242:

TEXT:

„le Baphomet des Templiers, dont le nom doit s'épeler cabalistiquement en sens inverse TEM OPH AB. „Templi omnium pacis hominum abbas," le père du temple paix universelle des hommes . . .

Un coffret sculpté a été déterré dernièrement dans les ruines d'une ancienne commanderie du temple et les antiquaires y ont observé une figure baphométique . . . Cette figure est barbue avec un corps entier de femme . . . Le signe . . . a été trouvé obscène et diabolique par les savants qui l'ont observé.

Gecit. in la F.M.D., août 1897.

Zie ook de plaat op blz. 95.

VERTALING:

„Van de Baphomet der Tempeliers moet de naam volgens kabbalistische manier in omgekeerde volgorde worden gelezen: TEM OPH AB: Templi omnium pacis hominum abbas: „de vader des tempels van aller menschen vrede."

In den laatsten tijd is een gebeeldhouwd kistje opgegraven uit de puinen eener oude commanderij van de Tempeliers; de oudheidkundigen hebben daar eene Baphomet-figuur op gevonden: een baardige kop met een volledig vrouwenlichaam. Het gebaar is door de geleerden, die het stuk onderzocht hebben, bevonden onkuisch en diabolisch te zijn.

Maar niet enkel Fransche occultisten huldigden eenstemmig deze opvatting. Ook een practisch, nuchter vrijmetselaarsorgaan als het Amerikaansche *New Age Mag.* geeft zonder aarzelen dezelfde conclusie weer in een redactioneel artikel, dat het schreef naar aanleiding van de verdrijving, in den wereldoorlog van 1914—18, van de Turksche heerschappij over Palestina:

No. 37.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, no. 1, January 1918, p. 18:

TEXT:

The Templars are supposed to have become imbued with the Oriental

VERTALING:

Men houdt het ervoor, dat de Tempeliers doortrokken zijn geweest met

philosophies and to have secretly endeavored to overthrow Papal pretensions in the East. At any rate they were accused of sorcery, magic and heresy by the Church and bitterly prosecuted.

de Oostersche wijsbegeerte en heimelijk getracht hebben de Pauselijke aanspraken in het Oosten te vernietigen. In ieder geval werden zij door de Kerk beschuldigd van tooverij, magie en ketterij, en bitter vervolgd.

Ook de groote auteur der Spaansch-Amerikaansche Vrijmetselarij laat zich in bewoordingen uit, die geen twijfel aangaande de bedoeling ervan overlaten:

No. 38.

*MANUAL DE LA MASONERIA, CASSARD, p. 527.

TEXT:

Si imposible es negar á aquellos Caballeros el valor y la generosidad, nadie podrá tampoco desmentir la costumbre comun entre ellos, de unirse en asambleas misticas en donde solo podian conservar, con el mayor celo y escrúpulo, la herencia de la antiqua iniciacion.

VERTALING:

Zoo men al aan deze ridders geen dapperheid en edelmoedigheid kan ontzeggen, zoo kan ook evenmin geloochend worden, dat zij de gewoonte gemeen hadden in mystieke vergaderingen saam te komen, de eenige waarin zij met de meeste vlijt en zorgvuldigheid de erfenis der antieke inwijding konden bewaren.

Het aantal aanhalingen van maç.·. auteurs op dit punt zou nog te vermenigvuldigen zijn, maar de voorgaande kunnen tot staving van het feit voldoende geacht worden. Wie omtrent dit onderwerp meer wil weten, kan er nog verschillende aanteekeningen over vinden in het vorig werk van schr. dezes[1]).

* * *

Het is wel in hoofdzaak de Tempel-orde geweest, wier verspreide aanhangers, na hare ontbinding de Gnostieke leerstellingen door den loop der middeleeuwen heen hebben overgeleverd en ze in verschillende groepen en organisaties hebben ingefilterd.

[1]) *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm.·.*, van Term.

Er is strijd over de vraag, of de Tempel-orde na hare opheffing in het geheim is blijven voortbestaan of niet. Vele maç.·. schrijvers ontkennen het; andere bevestigen het en beroepen zich daartoe op een beweerd document, hetwelk door genen weer voor een vervalscht stuk wordt uitgemaakt. Een belangrijk maç.·. historiewerk zegt ervan:

No. 39.

*THE HISTORY OF FREEMASONRY, GOULD. II. p. 504.

TEXT:

Lastly, Dr. (afterwards Sir James) Burnes abserves of the so-called „Tabula Aurea", or Charter of Transmission:— „Startling as is the assertion, there has been a succession of Knights Templars from the twelfth century down even to these days; the chain of transmission is perfect in all its links. Jacques de Molay, the Grand Master at the time of the persecution, anticipating his own martyrdom, appointed as his successor, in power and dignity, Johannes Marcus Larmenius, of Jerusalem, and from that time to the present there has been a regular and uninterrupted line of Grand Masters. The charter by which the supreme authority has been transmitted, is judicial and conclusive evidence of the Order's continual existence!" [1]

[1] *Sketch of the History of the Knights Templars, 1840, pp. 39, 40.*

VERTALING:

Dr. (later Sir James) Burnes schrijft over de z.g.n. Gulden Tafel of het Charter van Overdracht:

„Verrassend als de verzekering moge lijken: er is inderdaad een opeenvolging van Tempeliers geweest, van de 12de eeuw af tot den dag van heden toe. De overdrachtsketen is in al hare schakels volkomen. Jacques de Molay, de Grootmeester tijdens de vervolging, zijn eigen martelie voelende aankomen, wees Johannes Marcus Larmenius, te Jerusalem, als zijn opvolger in macht en waardigheid aan. Van dien tijd af tot heden toe is er een geregelde en onafgebroken reeks van Grootmeesters geweest. Het Charter, waardoor het oppergezag is overgedragen, is een rechtsgeldig en doorslaand bewijs van het voortdurend bestaan der Orde." [1])

[1]) Aanhaling als hiernevens.

Er zou hier menig citaat uit maç.·. geschriften aan kunnen worden toegevoegd, dat precies het tegenovergestelde beweert, maar het voor en tegen

over den twist omtrent het heimelijk „*formeele*" voortbestaan der Orde doet hier niet ter zake. Dat de *geest* der Orde levendig is gebleven en zich onverdroten heeft gehandhaafd en voortgeplant, staat buiten alle kijf. Historische onderzoekingen hebben hieromtrent allen twijfel uitgesloten. Zoo leest men in een voornaam standaardwerk der Amerikaansche Vrijmetselarij:

No. 40.

ENCYCLOPAEDIA, MACKEY, p. 746.

TEXT:

The prevalence of Gnostic symbols such as lions, serpents, and the like — in the decorations of churches of the Middle Ages, have led some writers to conclude that the Knights Templars exercised an influence over the architects, and that by them the Gnostic and Ophite symbols were introduced into Europe.

VERTALING:

Het veelvuldig voorkomen van Gnostieke symbolen, als leeuwen, slangen en dergelijke in de versiering der middeleeuwsche kerken heeft sommige schrijvers tot de opvatting geleid, dat de Tempeliers hun invloed op de bouwmeesters deden gelden, en dat daardoor de zinnebeelden der Gnostieken en Ophieten in Europa zijn binnengebracht.

Geciteerd in *The History of Freemasonry*, Gould, I, p. 26.

Doorslaand kan deze vergelijking echter niet geacht worden. Ook de Christelijke symboliek, die zich in de middeleeuwen sterk ontwikkeld had, kende het zinnebeeld van den leeuw als teeken van sterkte, van de slang als oerbeeld van voorzichtigheid, enz.

Sterker is wat de reeds meermalen aangehaalde Br.·. Cassard schrijft:

No. 41.

***MANUAL DE LA MASONERIA,** CASSARD, p. 527.

TEXT:

A fines del siglo XVII, se encontró en Alemania en el túmulo de un Templario, muerto antes de la perse-

VERTALING:

Tegen het einde der XVIIde eeuw vond men in Duitschland, in den grafheuvel van een Tempelier die vóór

cucion de la Ord.·., una especie de talisman, el cual contenia, además de muchos otros simbolos proprios de su Ord.·., los siguientes: el Compás, la Escuadra, la Esfera, el Pentágono de Pitágoras y el Ogdoado Gnóstico, que simbolizan los ocho Dioses Cabiri de Samotracia, los ocho principios Egipcios y Fenicios, los ocho Dioses de Xenócrates y los ocho ángulos de la piedra cúbica. Además los Templarios recibian, como divisa de su órden, un cinturon, sustituido despues por una banda de la cual proceden todos los cordones modernos y las insignias usadas hoy generalmente. Tal es la opinion de G. Dumast y de varios escritores.

de vervolging van zijne Orde gestorven was, een soort van talisman, welke behalve vele andere, aan zijn Orde eigenaardige zinnebeelden, de volgende bevatte: passer, vierhoek, bol, den vijfhoek van Pythagoras en den Gnostieken achthoek, die de acht Kabyrische goden van Samothracië, de acht Egyptische en Phenicische grondbeginselen, de acht godheden van Xenokrates en de acht hoeken van den kubieken steen voorstelden. Later kregen de Tempeliers als ordeteeken een gordel, die sindsdien vervangen is door een sjerp, — en hiervan stammen alle linten en insignes af, die tegenwoordig algemeen in zwang zijn. Aldus is de meening van G. Dumast en van vele andere schrijvers.

„Asi es que, la Ord.·. del Templo de la cual se ha hablado de un modo tan diverso, no era segun Vassal, sino un anillo de la gran cadena de la Iniciacion mistica, colocado visiblemente entre los tiempos antiguos y modernos.”

Zoo komt het, dat de orde der Tempeliers, waarvan op zoo verschillende wijze gewaagd wordt, volgens Vassal niets anders was dan een ring in de groote keten der mystieke inwijding, welke zichtbaar de antieke en de moderne tijden verbindt.

Overigens is het duidelijk, dat in de massa der Kruisvaarders de Tempeliers niet de eenigen kunnen geweest zijn, die gevoelig waren voor de invloeden hunner Gnostieke omgeving. Ook naar andere zijden hebben deze zich geopenbaard, en daaraan hebben heterodoxe bewegingen als die der XIIId'eeuwsche Albigenzen, Waldenzen, Katharen, of hoe ze zich onder verschillende benamingen aandienden, alle met hetzelfde doel: den strijd tegen de door Rome gepredikte orthodoxie, haar ontstaan te danken gehad.

Fessler duidde de Albigenzen (1209—1229) ronduit aan als navolgers,

onder anderen vorm en namen, van het Gnostiek-Manicheïstische leerstelsel. Brischar erkende eveneens, dat de groote meerderheid ervan tot de Manicheïstische richting behoorde, en teekende nog deze bijzonderheid aan, dat de Albigenzen buiten hun profane aanhangers drie graden hadden: de getroosten, de volmaakten en de bekleeden.

No. 42.

***DE GEESTELIJKE GRONDSLAGEN DER VRIJMETSELARIJ.**
KELLER, p. 29:

TEXT:

Eeuwenlang hebben de... Waldenzen of Kathari... in den volksmond den naam „Wevers" (Tisserands) gedragen. De „Waldenzen" hadden n.l. hun voornaamsten zetel en hun steun in het weversgilde; in de werkplaatsen daarvan hielden de ingewijden hun bijeenkomsten van eeredienst.

TRADUCTION:

Durant des siècles les... Vaudois ou Cathares... ont porté le surnom de „tisserands." C'est qu' ils avaient leur siége principal et leur base dans la guilde de ces artisans. Les ateliers des tisserands servaient aux initiés pour y tenir leurs réunions cultuelles.

Uit dit citaat blijkt, dat niet, gelijk sommigen wel eens meenen, alleen de bouwgilden door den anti-kerkelijken geest aangestoken zijn geweest — wat trouwens een moeilijk verklaarbaar verschijnsel zou moeten heeten — maar dat ook andere gilden niet aan den adem van hun tijd ontkwamen.

Bij het gedurig verval der beteekenis van den adel in de na-middeleeuwsche tijden en de verplaatsing van de intellectueele centra naar de burger-maatschappij, kon het wel niet anders, of een krachtige invloed in bepaalde richting moest minder van adellijke kringen dan van burgerlijke uitgaan.

De Gnostieke traditiën leven dan ook, sinds de Kruistochten, in Europa voornamelijk voort door de werking van andere factoren, — factoren wier voorgangers, naast de Tempelridders, ongetwijfeld óók in Klein-Azië den eersten bewegingsstoot gevonden hebben.

DE ROZENKRUISERS

No. 43.

*GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS, WITTEMANS, p. 11, k. 2:

TEXT:

De Kruistochten, die het licht van het Oosten aan het Christendom terug brachten, huldigden een tijdperk in, waarin de vrije mystieke geest geen vrede meer hebben kon met de cristallisatie van het levenswoord in kerkelijke dogmatiek, en deden eene beweging ontstaan, die in de Orde der Rosekruisers zou uitloopen.

TRADUCTION:

Les Croisades qui rendirent à la Chrétienté la lumière de l'Orient, inaugurèrent une période, dans laquelle le libre esprit mystique ne pouvait plus se contenter de la cristallisation du verbe de la vie dans une dogmatique cléricale; elles firent naître un mouvement qui devait aboutir à l'Ordre des Rose-Croix.

In korter en bondiger vorm, dan de Vlaamsch-Belgische Br.·. Wittemans het hier doet, kan al moeilijk de verbindingsketen geschetst worden, die de Gnostiek uit den Kruistochtentijd met de moderne Gnosis verbindt.

De Kruistochten vulden de geheele XIIde en XIIIde eeuw, de Rozenkruisers bestaan in georganiseerden vorm nog heden in onze XXste eeuw.

Het is nu zaak, eveneens in den meest beknopten trant, den loop der geschiedenis uit te lijnen, waaruit de aaneenschakeling van die keten blijkt.

Even zal men zich hebben te herinneren, dat de Gnosis — de erflating van Magiërdom, Egyptische inwijding en Kabbalah — aanvankelijk door Heidenen en Christenen, later, bij de geleidelijke verdwijning van het Heidensche en het opkomen van het Arabische element, door Christenen en Mahomedanen naarstig beoefend werd. Zoo drong de Gnosis langs twee wegen Europa binnen: door vele der terugkeerende Kruisvaarders — niet enkel de adellijke — in Midden- en West-Europa, door de Arabische overheersching van Spanje in Zuid-Oost-Europa.

Voorts bedenke men, dat die Gnosis een tweeledig karakter droeg: een profaan-wetenschappelijk, dat de studie der natuurverschijnselen, de sterren-

kunde, geneeskunde en andere kundigheden omvatte, — en een godsdienstig-wijsgeerig, dat als grondslag had de erkentenis van de Natuur als Algod, met het generatie-vermogen als bevruchtende kracht en den mensch als kroontype daarin. De opvatting, dat er in die natuur naast het zichtbare leven ook een onzienlijk was, geconcentreerd in goede en kwade geesten, waarover de mensch onder zekere omstandigheden macht vermocht uit te oefenen, waarde tusschen die beide wetenschappen in, beheerschte zoowel de eene als de andere en verbond ze tot een geheel, waarvan de samenhang niet verbroken werd door de omstandigheid, dat de eenen onder de aanhangers dier Gnose zich meer op het natuurkundig, de anderen meer op het wijsgeerig deel der leer toelegden.

De beoefenaren der (filosofische) natuurkunde worden in den loop der historie meer bijzonder onder den naam Alchymisten of Natuurkundigen, de beoefenaren der (natuurlijke) godsleer en moraal onder dien van Filosofen of „Rozenkruisers" (naar het meest verspreide hunner genootschappen) aangeduid. Wat niet verhindert, dat er tusschen hen uiteraard een principiëele samenhang was.

Na deze verduidelijking volge nu een kort chronologisch overzicht:

XIIe eeuw. Spanje, sinds vier eeuwen goeddeels door de Arabieren veroverd, vertoonde al spoedig een opbloei der Oostersche wetenschappen. Arabische hoogleeraren als Dzjeber, Avicenna Rhases en Averrhoës onderwezen er aan de hoogescholen van Toledo, Salamanca en Barcelona de alchymie, magie en astrologie (1126—1198).

XIIIe eeuw. In den overgangstijd van de XIIIde op de XIVde eeuw schijnt het aantal dier gezelschappen van natuurvorschers zich zoodanig uitgebreid en onderlingen samenhang gezocht te hebben, dat Lullius (1235—1315) in zijne „Theoria" reeds spreekt van een opperhoofd dier physici: „Rex physicorum" [1]).

XIVe eeuw. In de XIVde eeuw schijnt het genootschap zich zoodanig te hebben uitgebreid, dat de koninklijke titel voor zijn leider niet meer voldoende werd gevonden, en men hem een keizerlijke waardigheid toekende.

Een XVIIId'eeuwsch afschrift van een XIVd'eeuwsch manuscript vermeldt den titel hiervan als „Compendium totius Philosophiae et Alchemiae Fraternitatis Rosae Crucis ex mandato Serenissimi Comitis de Falkenstein, Imperatoris nostri. Anno Domini 1374," d.w.z.: „Kort begrip der geheele Wijsbegeerte en Alchymie der Broederschap van het Rozekruis, op bevel van

[1]) *Geschied. van de orde der Rozekruisers,* Wittemans, p. 12, k. 1-2

den Doorluchtigen graaf van Falkenstein, onzen Keizer. In 't jaar O. H. 1374."[1])

De onderstelling, dat men hier met een XVIIId'eeuwsche vervalsching te doen zou kunnen hebben (in 1717 was de bestaande „Orde van Vrijmetselaren" opgericht, en is nu en dan nogal een apocrief geschrift verschenen) wordt minder aannemelijk gemaakt door het feit, dat reeds in een XVIId'eeuwsche uitgave: „*Theatrum chemicum Argentatorum*" (1613) deze graaf van Falkenstein eveneens vernoemd wordt als „de zeer vermaarde en verlichte prins en vader der wijsgeeren" van de XIVde eeuw[2]).

XVe eeuw. In de XVde eeuw daagt als „imperator" van de Orde op zekere Frisau, eigenlijk geheeten Johann Carl Friesen, schrijver van een werk „*Toeltii coelum alchymicum referatum,*" waarin o.a. gezegd wordt, dat op de honderd alchymisten ternauwernood één waard is een waar Rozekruiser te worden, en dat de geheele broederschap niet meer dan 77 leden mocht tellen. Een ander werk van hem: „*Clavis Sapientiae*" (1468) vermeldt hem als „imperator", hoofd der orde.

XVIe eeuw. Eerste helft. Begin XVIde eeuw richtte Cornelius Agrippa van Nettesheim (1486—1531), die toenmaals het ambt van imperator bekleedde, te Parijs een aan de Rozekruisers verwant geheim genootschap *(Sodalitium)* op, dat, blijkens een brief van zekeren dr. Landolf te Lyon (1509) aan Agrippa, een indeeling in „kapittels" had, en volgens Yarker ook een kapittel te Londen telde[3]).

Na hem is de bekende Paracelsus imperator der orde geweest. Zijn eigenlijke naam was Theophrastus Bombastus baron van Hohenheim (1493—1541). Zijn familienaam latiniseerde hij, volgens de Renaissance-gewoonte van dien tijd, in „Paracelsus." Hij was een leerling van denzelfden meester, als Agrippa had gehad: Johann Trithemius, en had, als hoogleeraar te Bazel, een grooten naam op het gebied der chirurgie, genees- en scheikunde. Hij had zeer radicale begrippen (o.a. brak hij met de oud-Grieksche en de Arabische geneesleer en doceerde — wat een gedurfd stuk was in dien tijd! — niet in het Latijn maar in de volkstaal) en was een vriend van Erasmus. Hij was een ijverig beoefenaar der Kabbalah en der alchymie en noemde zich zelf „Monarcha Secretorum": den koning der geheimenissen.

Velen hebben gemeend, dat de eigenlijke Rozekruisers-beweging pas in het begin der XVIIde eeuw ontstaan zou zijn, en zij beroepen zich daartoe op de verschijning der bekende werken „Fama Fraternitatis" (1614) en „Chymische Hochzeit" (1616)[4]), waarin als stichter der Orde genoemd wordt zekere Christian Rosencreutz. Blijkbaar is dit een allegorische figuur, om

[1]) *Geschied. van de orde der Rozekruisers,* Wittemans, p. 12, k. 2.

[2]) Idem, p. 12, k. 2.

[3]) Idem, p. 15, k. 1-2.

[4]) Zie *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm.* — van Term, p. 34, vv.

de orde zelve te verzinnebeelden. Het verhaal, dat Rosencreutz werd opgevoed in een klooster, dan bij de Arabieren in het Oosten, vervolgens in Egypte studeerde, later in de magie en de Kabbalah onderwezen werd, bedoelt blijkbaar alleen te symboliseeren, uit welke grondlagen het genootschap de beginselen zijner wijsheid putte.

Vandaar dat de *Confessio* de geboorte van „Vader Christiaan" in de XIVde (1378) en de *Themis Aurea* ze zelfs in de XIIIde eeuw kon stellen.

In elk geval erkenden de Rozenkruisers uit het begin der XVIIde eeuw, dat hunne organisatie vóór de XVde eeuw bestond.

In Spanje leefden nog vele beoefenaren van de door de Arabieren ingevoerde geheim-kunsten en -wetenschappen. Zij noemden zich „Alumbrados" (verlichten) en wenschten een algemeenen godsdienst, afwijkende van den katholieken, met vrijheïd voor ieders persoonlijke inzichten. De Inquisitie vond in 1529 daarin aanleiding om met name te Toledo tegen hen op te treden.

Faustus Socinus, wiens anti-kerkelijk drijven onomstootelijk vaststaat na de geheime bijeenkomst van Vicenza (1546), die tegen de Roomsche Kerk en den Pauselijken Stoel gericht was[1]), heeft blijkbaar tot de Rozenkruisers behoord, te oordeelen naar de omstandigheid, dat de XVI—XVIId'eeuwsche Rozenkruis-propagandist Barnaud te Leiden eene vertaling van diens werken uitgaf[2]).

XVIe eeuw. Tweede helft. Deze periode kenmerkt zich door een uiterst levendige roering in Rozenkruiskringen. In 1559 begint de Franschman Barnaud zijne propaganda onder de theoretisch meer ontwikkelde beoefenaren der alchymie om hen in de genootschappen der Rozenkruisers te doen toetreden.

Een ander propagandist van het genootschap, Heinrich Kunrath (1560—1605), die zich in zijne geschriften een overtuigd aanhanger der theorieën van Paracelsus toonde, wees er uitdrukkelijk op, dat de Rozenkruisers niet zoozeer het goudzoeken najoegen als wel het verspreiden van een bepaalde levensbeschouwing:

No. 44.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,** WITTEMANS, p. 17, k. 1:

TEXT:	TRADUCTION:
Niet het stoffelijk goud, schreef hij, is de steen der wijzen, maar de zuiver geestelijke schatten, die niet kunnen bedorven worden.	Ce n'est pas l'or matériel, écrivait-il, qui est la pierre des sages, mais c'est les trésors purement spirituels qui ne peuvent se corrompre.

[1]) Zie *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm.*, v. Term, p. 31.

[2]) *Geschied. van de Orde der Rozekruisers*, Wittemans; p. 30, k. 1.

Deze propaganda, en die van anderen, bleef niet zonder effect. Vóór de XVIde eeuw ten einde was, waren er verschillende Rozenkruisers-centra ontstaan. Een daarvan, dat zich de broeders van het Gouden kruis noemde, ontstond omstreeks 1570, doch bood in zijn afwijkende organisatie geen wezensverschil met de broeders van het Roze Kruis aan. Ze vormden een gelijkloopende beweging, zooals men in onze dagen naast het Roode Kruis (een humanitair-hygiënische actie, niet te verwarren met de in besprek zijnde organisaties) ook weldadig-hygiënische groepeeringen onder de titels van het Witte-, het Groene-, het Oranje-Kruis aantreft.

Barnaud heeft ook Nederland bezocht. Of dit bezoek aanleiding dan wel gevolg was van het na te noemen feit: zeker is, dat in of reeds vóór 1592 hier te lande een Societeit van Rozenkruisers bestaan heeft, aan wier hoofd een zekere Isaäc stond, vermoedelijk een Jood, en die in de historie dezer beweging een Europeeschen naam verworven heeft als ,,Isaacus Hollandus."

XVIIe eeuw. De XVIIde eeuw is wel het hoofdtijdperk geweest van de zich naar buiten ontvouwende actie der Rozenkruisers. In 1614 en '15 verschenen hun bekende manifesten *,,Fama"* en *,,Confessio Fraternitatis"* in Duitschland, waarbij dr. Valentin Andreae een groote rol speelde.

In de Zuidelijke Nederlanden had J. B. van Helmont (1577—1644) te Vilvoorde, bij Brussel, die geheel in de voetsporen van Paracelsus trad, een wijde vermaardheid. Zijne stellingen bezorgden hem in 1632 eene veroordeeling vanwege de Brusselsche Inquisitie, welke hem noopte tijdelijk naar Engeland de wijk te nemen.

Dat de katholieke regeering het genootschap der Rozenkruisers met een ongunstig oog aanzag, was trouwens reeds eerder (in 1620) gebleken, toen eenige leden van het genootschap, alhoewel zich daaronder Adam Haselmeijer, Vlaamsche klerk van aartshertog Maximiliaan, bevond, door den Grooten Raad van Mechelen levenslang tot de galeien veroordeeld werden als ,,ketters en toovenaars," en hun vereeniging in het vonnis als een ,,perniciosa magorum societas": een verderfelijk genootschap van geheim-beoefenaren, werd gebrandmerkt.

Begin XVIIIe eeuw. Zoo werd de achttiende eeuw ingegaan, in welker eerste jaren tal van Engelsche Rozenkruisers gebruik maakten van het in 1702 door de regeering van koningin Anna gegeven verlof, dat ook nietbouwlieden mochten lid worden van de (sterk in verval zijnde) bouwgilden. Zij traden in grooten getale tot deze vereenigingen toe, om te profiteeren van dezer privilege van besloten vergadering, en zetten ze al spoedig in filosofische colleges om, zoodat de weinige overgebleven vakmenschen, zich te midden dier geleerde heeren niet op hunne plaats voelende, eruit verdwenen. Door de vereeniging van een viertal dier aldus getransformeerde gilden te Londen ontstond in 1717 de Vrijmetselarij, wier eerste voormannen: Anderson, Desaguliers en Payne, allen Rozenkruisers waren, en in wier decoratiën nog menig symbool op oude herkomst wijst.

Het was op dezen grond, dat King kon getuigen:

No. 45.

***THE HISTORY OF FREEMASONRY,** GOULD, I, p. 25:

TEXT:

The Manichean talismans and amulets have kept an unbroken existence through the Sectaries of the Lebanon, . . . the Templars, and the Brethern of the Rosy Cross.

VERTALING:

De Manicheïstische talismans en amuletten hebben onafgebroken voortbestaan via de sekteleden van den Libanon, . . . de Tempeliers en de Broeders van het Rozenkruis.

* * *

Na dit algemeene overzicht kunnen eenige toelichtende kantteekeningen misschien op hare plaats geacht worden.

Uit de chronologische opsomming blijkt, dat reeds in de XIIIde eeuw het Gnosticisme bedektelijk over Europa gepredikt werd. Een der factoren, die hiertoe medewerkten, schijnt wel het werken van vele minstreels of minnezangers te zijn geweest. Wanneer men nagaat, dat deze, meestal vrij ontwikkelde, dichter-zangers half Europa doortrokken, op alle burchten graag geziene gasten waren, die er meestal meerdere dagen vertoefden en de avonden, behalve met hun voordrachten, kortten met hun verhalen van avontuur en het nieuws uit andere streken, dan begrijpt men, dat zij als propagandisten van leerstellingen, die zij hadden leeren kennen en opgenomen hadden, een machtig verspreidingsmiddel waren van denkbeelden in dien tijd.

Onder deze troubadours, die met hunne voordrachten van burcht naar kasteel, van hof naar paleis trokken en door hun mondelinge litteratuur een minstens even grooten invloed op de ontwikkelden van dien tijd hadden, als de geschreven letterkunde van thans op de denkwijze der beschaafde kringen van onze eeuw uitoefent, bevonden zich ook aanhangers van de nieuwe wijsbegeerte:

No. 46.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,**
WITTEMANS, p. 11, k. 2, noot 2:

TEXT:

Er bestonden verschillende richtingen tusschen de Troubadouren, de

TRADUCTION:

Il y avait des courants divers parmi les troubadours: la galanterie, l'histoi-

galante, de geschiedkundige, de didactische, de satirische, de theologische, de mystieke en de hermetische. De laatste was vertegenwoordigd o.a. door Wolfram von Eschenbach, schrijver van een Graalgedicht, waarin het stelsel van het voortbestaan en de verhuizing der ziel verkondigd wordt.

re, la didactique, la satyre, la theologie, le mysticisme et l'herméticisme. Le dernier était représenté par Wolfram d'Eschenbach, auteur d'un poème du Graal, dans lequel il prêche le système de l'immortalité de l'âme et la métempsycose.

Ook Guillaume de Lorris, die in 1260 het eerste deel van den „Roman de la Rose" schreef, wordt in dit verband door den schrijver van het geciteerde werk als een geestverwant van Eschenbach gekenschetst. Hij noemt den „Roman de la Rose" „behalve een satire tegen de grooten en de geestelijken van dien tijd, tevens eene gesluierde openbaring van de beginselen van het hermetisme en de alchemie."[1])

En dan gaat dezelfde schrijver voort:

No. 47.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,**
WITTEMANS, p. 12, k. 1:

TEXT:

Andere „Rozeromans" werden nog gepubliceerd door Arnoldus Villanova, de beroemde Provençaalsche doctor (rond 1243), en zijn voornaamste leerling Lullius (1235—1315), de ingewijde, die met hem in Spanje aan de voeten zat van de groote meesters, voor hen ook door Ortholanus, Roger Bacon, (1214—1294) bijgenaamd „doctor admirabilis" . . .

Het is waarschijnlijk, dat al deze ingewijden onder hetzelfde symbool

TRADUCTION:

D'autres „romans de la Rose" furent encore publiés par Arnauld de Villeneuve, le fameux docteur provençal (environ 1243) et son principal élève Lullius (1235—1315) l'initié qui, avec lui, seyait en Espagne aux pieds des grands maîtres, et avant eux encore par Ortolan, Roger Bacon (1214—1294) surnommé „le docteur admirable" . . .

Selon toute probabilité, tous ces initiés ont fondé, sous le même sym-

[1]) *Gesch. van de Orde der Rozekruisers,* Wittemans, p. 11, k. 2.

van het Rozekruis vereenigingen oprichtten, waar zij ongehinderd hun ideaal nastreefden. In het ,,Rosarium" van Arnoldus de Villanova is er spraak van eene ,,Societas Physicorum."

bole de la Rose-Croix, des associations, dans lesquelles ils poursuivaient leur idéal sans être inquiétés. Dans le ,,Rosaire" d'Arnauld de Villeneuve, mention est faite d'une ,,Société de physiciens."

(„Physicus": „natuurkundige" was de naam, waaronder de beoefenaren van de wijsbegeerte, die op de kennis der natuur stoelde met verwerping van de Christelijke Openbaring, zich aandienden.)

Langzaam drongen in den loop der XIVe en XVe eeuw de aldus verkondigde begrippen in vele meer-ontwikkelde kringen binnen. Dat ze niet bevorderlijk waren aan dezer orthodoxie in zake den Roomschen Staatsgodsdienst, ligt voor de hand.

Bij het geleidelijk minderen van het overwicht van den adel vonden ze hun weg ook onder de voormannen der poorters: geleerden, stedelijke regenten, ambachtsdekens. Onder dezen en de gelijkgezinde adellijke heeren schijnt een soort van sympathieken band bestaan te hebben, die hun een gezamenlijken naam bezorgde. Naar het Evangelie van Joannes, dat zij in Gnostieken zin uitlegden, noemden zij zich de Joannes-broeders. Zij stonden evenwel in zooverre los van de oude Gnostieke opvatting, die leden van allerlei geloof: Christenen, Joden, Mahomedanen, tot haar wezen toeliet, dat zij den invloed der toenmalige maatschappij voelbaar ondergingen: de afkeer van de Joden, de haat tegen de Sarracenen was zoodanig, dat zij geen anderen dan Christenen in hun midden konden toelaten; een afwijking van dien regel zou hun de aanwerving van leden zoo goed als onmogelijk hebben gemaakt. (Een vroege toepassing alzoo van de tactiek, welke men thans nog bij de Vrijmetselaars in Noord-Amerika aantreft, die, alhoewel in principe de gelijkheid en broederschap van alle rassen erkennend, zich genoodzaakt zien afzonderlijke loges voor negers en kleurlingen te organiseeren, daar in loges van gemengden bloede weinig of geen blanke Amerikanen zouden willen toetreden).

Reeds openbaarde zich in verschillende landen de invioed dezer antikerkelijke gezindheid naar buiten; midden in de XIVde eeuw trad de Engelsche priester John Wiclef, met zijn aanhang van Lollaarden — dissidente priesters — als verkondiger van heterodoxe leerstellingen op, einde dier eeuw en begin der volgende nagestreefd door den Boheemschen priester

Johann Hus, die wegens ketterij door den paltsgraaf Ludwig te Konstanz naar den brandstapel werd verwezen. Het waren als 't ware de wegbereiders van den Duitschen priester Martin Luther, wiens streven naar het brengen van een godsdienstige omwenteling met meer succes bekroond werd dan dat zijner beide genoemde voorgangers.

Tusschen den dood van Hus en het optreden van Luther was een eeuw voorbijgegaan: de XVde, en in dien tijd had de beweging zich voortdurend uitgebreid, en waren de gemoederen rijp geworden voor het groote verzet, dat zich tegen de machtige Roomsche Staatskerk ging voltrekken.

In Oechsle's „Beiträge zur Geschichte des Bauernkrieges" (Heilbronn 1830) wordt een in het Oehringer archief voorhanden exemplaar besproken van een gedrukt pamflet uit het begin der XVIde eeuw, waarin de 12 eischen van den Boerenstand zijn opgesteld. Tusschen den titel en de 12 artikelen staat het volgende geheimzinnige motto:

M. cccc. quadratum, l x et duplicatum
. cum transibit, christiana sekta peribit.

Ein M. vier c. zwei l. dabei
Und ein x das zwiefach sei.
Bald man ein v darzu ist schreiben
Werden nit soviel sekten der christen bleiben.

Telt men de in het quatrijn aangegeven letters bijeen, dan krijgt men MCCCCLLXXV ofwel MDXXV = 1525, hetgeen slechts tien jaren verschilt met het optreden van Luther.

Het Latijnsche vers geeft: MCCCCLLXX = 1520, wat nog vijf jaren nader bij den datum van 1515 staat.

Bobrik, een maç.·. Duitsch schrijver, gaf als zijne meening te kennen, dat de ongelooflijk snelle verspreiding van Luther's Hervorming over geheel West-Europa bij de langzame verkeersmiddelen van dien tijd niet te verklaren is, wanneer men daarbij niet de hulp en bijstand aanneemt van een machtig, over heel het avondland vertakt geheim genootschap.

Dit gevoelen wordt door meerdere maçonnieke schrijvers gedeeld:

No. 48.

***DRIEHONDERDJARIG JUBILÉ VAN HET CHARTER VAN KEULEN,** p. 38.

TEXT:

De V. M. is, mijns inziens, zoodanig in de Hervorming ingeweven, dat zij gerekend kan worden, of dezelve te hebben voorbereid, of althans derzelver uitbreiding bevorderlijk te zijn geweest.

VERTALING:

D'après mon avis, la F. M. est tellement liée à la Réforme qu'on peut dire qu'elle l'a préparée on tout au moins qu'elle a favorisé son extension.

Woorden uit de rede van den feestredenaar (vermoedelijk Br.·. A. de Bruine; zie „Voorberigt" op. cit., p. XVI).

De spreker duidde hier — ietwat oneigenlijk — reeds als Vrijmetselarij aan, wat feitelijk het aan de stichting van 1717 voorafgaand geheim filosofengenootschap was, — eene overigens in de maç.·. litteratuur niet ongebruikelijke zinswending.

Ook de Duitsche auteur Br.·. Otto Neumann oordeelde desgelijks:

No. 49.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** 12 April 1913, p. 259-260.

TEXT:

O.·. van 's-Gravenhage. In de Loge „l'Union Royale" trad als spreker op Br.·. Dr. Otto Neumann, Oberstabsarzt te Elberfeld . . .

Het was een waar genoegen den welsprekende Br.·., die door zijn vele maçonnieke geschriften voor velen geen onbekende is, te mogen hooren. Hij behoort niet tot hen, die het jaar 1717 of 1721 als het geboorte-jaar der

TRADUCTION:

O.·. de LA HAYE. Le F.·. docteur Otto Neumann, médecin militaire à Elberfeld, tint un discours dans la loge „l'Union Royale" . . .

C'était un vrai plaisir d'entendre ce F.·. éloquent qui, par ses nombreuses publications maçonniques, s'est gagné un renom. Il n'est pas de ceux qui considèrent l'an 1717 ou 1721 comme origine de l'Ordre, mais il estime que

Orde beschouwen, maar hij beschouwt de Maçonnerie als voortgekomen uit de renaissance, de reformatie en het humanisme . . .

la Maçonnerie est née de la Renaissance, de la Réforme et de l'Humanisme . . .

Het is zelfs de vraag, of Luther zelf niet deel uitgemaakt heeft van het Rozenkruisersverbond. Zijn motto toch luidde:

Des Christen Herz auf Rosen geht,
Wenn's mitten unter 'm Kreuze steht[1]).

De gewrongen vorm hiervan maakt het naar sommiger meening niet onmogelijk, dat ook hij Rozenkruisers-idees had.

Een feit is, dat de Rozenkruisers, evenals Luther, slechts twee Sacramenten in de Christelijke Kerk aannamen[2]), in tegenstelling tot de Katholieke leer, die er zeven kent.

Renaissance en humanisme waren duidelijk herkenbare uitingen van den geest der nieuw-oplevende klassieke cultuur, de nadere voorstrooming van de Maçonnerie. Het belang van het citaat steekt dan ook in de vermelding van de reformatie in het aangegeven verband.

* * *

Onder de geconstitueerde lichamen, waarin de geest dezer filosofen of Joannes-broeders zich merkbaar indrong, behoorden vooral de afdeelingen van het meest intellectueele vakgenootschap: het internationaal vertakte gilde der vrije metselaars, — aldus geheeten omdat de hiertoe behoorende bouwmeesters, beeldhouwers, glasschilders enz. vrij waren van de jurisdictie der locale metselaarsgilden, waar zij den bouw van een belangrijk werk kwamen ondernemen. Wie hieromtrent nadere bijzonderheden wenscht te weten, kan die vinden in ons vorig werk[3]).

Van deze gilden konden ook hooggeplaatste persônen als kunstbeschermers deel uitmaken. En zoo is het te verklaren, dat er reeds in 1519 te Amsterdam eene „broederschap van de vryemetselaeren" bestond als afdee-

---

[1]) *Cath. Encyclop.*, XIII, i.v. „Rosicrucians".

[2]) *Instructions à la France sur la vérité de l'histoire des frères de la Rose-Croix*, par G. Naudé. Gecit. bij Figuier, *Les Alchimistes*, p. 300.

[3]) *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm.*, v. Term, p. 11 v.v.

ling van een in Engeland bestaand genootschap, en dat ze vergaderde onder den naam van „loge Het Vreededall."

Vasari (1574) bericht over geheime bijeenkomsten van een „Compagnia della Cazzuola" (genootschap van het Truweel) welker leden in „abito di moratori e manovali" (de kleeding van metselaars en handwerkslieden) vergaderden en troffels als kenteeken voerden[1]).

Men houde deze beide datums: 1519 en 1574, in het oog; binnen het daarin besloten tijdvak valt eene gebeurtenis, waarop, verder in dit boek (zie dl. I, hfdst. III, onderafd. „Het Charter van Keulen") zal worden teruggekomen, en waarbij het van belang is, ze in de lijst van haren tijd te beoordeelen.

* * *

Haar hoogtepunt heeft de beweging, die zich in diverse vormen openbaarde, wel bereikt in de XVIIde eeuw. Gedurende de XVIde had de Hervorming zich met groote snelheid verspreid, en de alchymisten, uit wier midden veelal de filosofische beoefenaren van de Kabbalistiek opkwamen, hadden meerdere vrijheid van beweging gekregen, dan zij onder de heerschappij der Inquisitie genoten. Het is van toen af, dat aan de filosofische groep meer algemeen de naam van „Rozenkruisers" werd gegeven.

In Duitschland verscheen omstreeks 1614 op verschillende plaatsen, en nagenoeg gelijktijdig, een propaganda-geschrift, vermoedelijk van de hand van Valentin Andreä, voor een filosofisch genootschap, dat hij „het Rozenkruis" heette. (Het kruis is een gewijzigde vorm van de T, het Egyptische teeken voor het mannelijk beginsel, terwijl de roos het gnostieke teeken is voor het vrouwelijk vruchtbaarheidsvermogen).

Ziehier wat een Ned. maç.·. bron van deze stichting van Andreä schrijft:

No. 50.

***JAARBOEKJE VOOR NED. VRIJMETSELAREN,** 5893, p. 199-200:

TEXT:

Het is jammer, dat de meeste documenten hieromtrent verloren zijn geraakt, waardoor over de toen ont-

TRADUCTION:

C'est dommage que la plupart des documents ayant trait à cette affaire soient perdus, de sorte qu'on ne peut

[1]) *De geestelijke grondslagen der Vrijm.·.*, Keller, p. 29.

stane R.·. ✠ vereeniging niet meer licht verspreid kan worden.

Alleen uit zijne geschriften is op te maken:

... Dat het eene vereeniging van Protestantsche geleerden was, wat men uit sommige stellingen der Fama kan opmaken, bijv.:

„... Wij hebben ook twee Sacramenten, met alle woorden en gebruiken, zooals zij door de nieuw opgerichte kerk zijn ingezet."

Uit deze stelling is op te maken, dat Andreae gebruik heeft gemaakt van de Orde ... als dekmantel en ladder, om de Reformatie, welke zich over een groot deel van Europa verspreid had, meer algemeen te maken.

... Het vorenstaande is ... voldoende om te doen zien, dat ... het oude R.·. ✠ niets gemeen had met de toen bestaande goudmakers ... maar waarschijnlijk wel is de vereeniging, onder leiding van Prins Maurits, Landgraaf van Hessen, vergaderende te Cassel, in het paleis van Frederik Hendrik van Nassau, zoon van den Zwijger: want daar is Andreae volgens zijn brieven, in 1620 bij geweest.

guère donner de précisions sur la confrèrie des Rose-Croix qui prit alors naissance.

Il ressort de ses oeuvres ... que c'était une association de savants protestants, ce qu'on peut déduire de quelques thèses de sa „Fama"; par exemple:

„... Nous avons aussi deux sacrements, avec toutes les paroles et cérémonies qui ont été instituées par l'église nouvellement fondée."

On peut conclure de cette thèse que l'Ordre a servi à Andreae ... de manteau et d'échelle, pour populariser la Réforme qui s'était répandue sur une grande partie de l'Europe.

... Cela suffit ... pour montrer ... que l'ancienne Rose-Croix n'avait rien de commun avec les alchimistes d'alors ... mais qu'elle est probablement l'association que tenait ses réunions sous la présidence du prince Maurice, landgrave de Hesse, à Cassel, dans le palais de Frédéric Henri de Nassau, fils du Taciturne, — car Andreae, suivant ses lettres y a assisté en 1620.

Het aangehaalde is ontleend aan een bouwst.·. van Br.·. J. D. Oortman Gerlings, Groot-Meester der Oppergraden.

Een andere, eveneens Ned. maç.·. bron, is van oordeel, dat Andreä niet

de stichter was van een nieuw, maar de propagandist van een reeds bestaand genootschap.

Over de ,,Fama Fraternitatis R(osae) C(rucis)" zegt:

No. 51.

***FIAT LUX!** p. 41-42:

TEXT:

... *De uitgave ging blijkbaar uit van een zelfstandig lichaam.*

In het werkje wordt herhaaldelijk gesproken over ,,de Broederschap" terwijl de titel het woord ,,Orde" vermeldt.

Volgens dit werkje vormde de Broederschap eene theosophische vereeniging, die strijd voerde tegen schrille kerkelijke en kerkelijk-politieke instellingen, die vreemd aan het wezen van den godsdienst, gevaarlijk waren voor het algemeen ...

TRADUCTION:

... Apparemment, la publication venait de la part d'une corporation autonome.

Plusieurs fois, dans cet ouvrage, il est question de ,,la Fraternité," tandisque le titre contient le mot ,,Ordre."

D'après cette publication, la Fraternité consistait en une association théosophique qui combattait les institutions par trop cléricales et clérico-politiques, lesquelles, étant étrangères à l'essence de la religion, présentaient un danger pour le bien public...

In deze geschriften kwam, voor wie lezen wilde, de ware aard van het genootschap der Rozenkruisers reeds zeer goed uit. In de ,,*Fama*" toch wordt op minachtenden toon gesproken over ,,de goddelooze en vervloekte goudmakerij, die in den tegenwoordigen tijd zoozeer de overhand verkregen heeft, dat avonturiers en gewetenloozen het goede omlaaghalen, terwijl voor de ware wijzen het goudmaken slechts bijzaak is."

En in de ,,*Confessio*" wordt de Roomsche Paus onomwonden als een bedrieger, een adder, de Antichrist afgeschilderd.

De bekende opvoedkundige Comenius behoorde blijkens een in zijn ,,*Opera Didactica*" (1657) opgenomen briefwisseling met Andreä tot de broederschap der Rozenkruisers. Ook Spinoza, de vermaarde Joodsche wijsgeer (1632—1677) maakte deel uit van hun kring; zijn zegel vertoont de symbolieke roos.

Wat de Rozenkruisers als grondgedachte voorstonden, wordt door een hunner naneven en moderne bewonderaars als volgt zakelijk geteekend.

No. 52.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,**
WITTEMANS, p. 53, k. 1 en 2.

TEXT:

Zij geloofden in de wet van wederbelichaming en het oude Hermetische leerstelsel van 't algemeene levensbeginsel, dat telkens hoogere vormen van leven aanneemt op de verschillende trappen der natuur . . .

De wereld is ontstaan door de emanatie Gods. God scheidde bij de schepping een deel van zijn wezen af uit den chaos, om zich te openbaren in drie werelden, de engelenwereld, de hemelsche en de elementaire . . .

TRADUCTION:

Les Rose-Croix acceptaient la doctrine de la Métempsycose et la vieille philosophie hermétique du principe général de la vie qui prend des formes vitales toujours plus perfectionnées dans les diverses étapes de la nature...

Le monde, suivant eux, s'est formé par l'émanation de Dieu. Lors de la création Dieu sépara une partie de son être du chaos, pour se révéler en trois mondes: le monde angélique, le monde céleste et le monde élémentaire . . .

Wie nu even blz. 80—81 van dit werk opslaat, zal aanstonds hun geestelijke verwantschap met de Kabbalah erkennen.

Deze loochenden zij trouwens niet; de Kabbalah stond bij hen in hooge eer, zooals ook uit hunne practijken bleek.

Om één voorbeeld aan te halen: in historische musea zijn nog wel talismans uit den Rozenkruiserstijd voorhanden. Een daarvan, de z.g.n „Abacus," dien men in den vorm van penningen kan aantreffen, was een vierkant, in 4 × 4 kwadraten verdeeld, waarin cijfers zóó gesteld staan, dat, in welke richting men er ook vier van optelt — rechtop, dwars, of in een der beide schuiningen — men als uitkomst altijd het getal 34 krijgt. Aldus bijv.:

4	14	15	1
9	7	6	12
5	11	10	8
16	2	3	13

Men kan deze cijfers, met hetzelfde resultaat, nog op andere wijze rangschikken. Zulk een variant vindt men, bovenaan rechts, in de kopergravure (omtrent 1513) ,,Melancholie'' van Albr. Dürer[1]).

Men vergelijke dit cijfergeknutsel nu maar even met hetgeen gezegd is op blz. 78 over de getalswaarden volgens het Kabbalistische systeem en op blz. 82 over de van het Joodsche Tetragrammaton afgeleide figuur, om een bevestiging van den hierdoor verwekten indruk te krijgen.

Het geval wordt trouwens zonder omwegen van maç.·. zijde erkend. Sprekende over den reeds op blz. 115 van dit werk vermelden Paracelsus (begin XVIde eeuw), luidt het in de

No. 53.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS.**
WITTEMANS, p. 16, k. 2:

TEXT:	TRADUCTION:
Het occultisme van Paracelsus was voornamelijk dat der Neo-Platonici en der Kabbala.	L'occultisme de Paracelse était principalement celui des néo-platoniciens et de la Kabbale.

Aldus erkent een ter zake kundig schrijver, dat de wijsbegeerte van den leider dezer beweging op oud-heidensche en Talmudistische principen stoelde.

Volgens Naudé, in zijn *Instructions à la France*[2]), leerden de Rozenkruisers o.m.:

dat zij bestemd waren om alle dingen in een volmaakter staat te herstellen, vóór het einde der wereld naderde;

dat de vroomheid en wijsheid in de hoogste mate hun deel zijn;

dat zij een boek hadden, waaruit zij alles konden leeren, wat in andere boeken stond of nog zou komen te staan;

dat zij machtige geesten en duivelen konden dwingen zich te hunnen dienste te stellen;

dat een der eerste Broeders van het Rozenkruis, zeer ervaren in de

[1]) Zie o.a. Lübke's *Grundriss der Kunstgeschichte*, 14e Aufl., dl. III (die Renaissance), blz. 467.
[2]) Gecit. in *Les alchimistes*, Figuier, p. 299-300.

Kabbalah, den graaf van Norfolk van diens melaatschheid had genezen;

dat door middel van hen de driekroon des Pausen tot stof zou vergruisd worden;

dat de Paus de Antichrist is;

dat zij Mahomed en den Paus veroordeelen en slechts twee Sacramenten erkennen; (zie blz. 123);

dat zij de vierde monarchie erkennen en den keizer der Romeinen als hun hoofd en dat van alle Christenen;

dat hun college het College is van den H. Geest;

dat hunne leer tot aan het einde der wereld zal duren;

En zoo voort.

Lang heeft de door Andreä gestichte of uitgebreide vereeniging in dezen vorm niet bestaan. De geest echter, die haar bezielde, wel verre van te wijken, breidde zich meer en meer uit, en al verdween dan ook Andreä's „Fraternitas germanica," de Rozenkruiserij, als men het systeem zoo noemen mag, zocht en vond onderkomen in bestaande organisaties, waar ze niet zoozeer de aandacht trok als in eene afzonderlijke belichaming. Het feit wordt van maç.·. zijde bevestigd.

No. 54.

***FIAT LUX!** p. 41-42:

TEXT:

Deze broederschap ook wel „Broederschap der Rozekruizers" genaamd ging volgens een geschrift van Frizius „Summum Bonum", uitgegeven in 1629 over in de broederschap der Vrijmetselaren . . .

De broederschap der Rozekruizers ging in Duitschland tengevolge van den 30-jarigen oorlog te niet, maar leefde in Engeland voort; na 1725 wordt alleen van Rozekruizers in Engeland melding gemaakt. Bij de reformatie der Rozekruizers werden hunne beginselen neergelegd in den

TRADUCTION:

Cette confrérie qui portait aussi le nom de „Confrérie des Rose-Croix" se résolut d'après un écrit „Le bien suprême" de Frisius (1619), en la confrérie des Francs-Maçons . . .

La confrérie des Rose-Croix disparut en Allemagne, à la suite de la guerre de Trente Ans, mais elle continua son existence en Angleterre. Depuis 1725 on ne fait plus mention de Rose-Croix qu'en Angleterre seulement.

Lors de la réformation des Rose-Croix, leurs principes furent conser-

vorm van gelijkenissen en symboliseering van het metselaarshandwerk. vés sous la forme de paraboles et de symboles du métier des maçons.

Ook prof. Bolland was van dit gevoelen. „Bij den overgang van het Rosicrucianisme tot de Vrijmetselarij," zoo schreef hij in zijne „*Orphische Mysteriën*"[1]), „heeft de symbolentaal der bouwkunst die der alchemie doen wijken, wijl deze deed denken aan een afkomst, die men meer en meer ontveinsde . . . Het lijdt geen twijfel, dat de afleiding van de Vrijmetselarij der XVIIde eeuw uit de oude Engelsche bouwvereeniging een mystificatie is . . ."

Bedoeld wordt natuurlijk de afleiding uit den geest der oude Engelsche bouwgilden, die, gelijk trouwens maç.·. geschiedschrijvers zelven getuigen en met de documenten bewijzen[2]), oorspronkelijk een zuiver christelijke en katholieke was.

Het waren inderdaad vooral de Engelsche gilden der vrije metselaren, die de beoefenaars van de geheime wijsbegeerte als buitengewone doch deelgerechtigde leden herbergden, van welke een internationale propaganda uitging, zooals uit het verhaalde op blz. 116 van dit werk blijkt. De reeds in de XVIde eeuw aldus uitgaande invloed werd, door de vrijheid van denken, welke het veldwinnend Protestantisme meebracht, in het glorietijdperk der Hervorming, de XVIIde eeuw, nog belangrijk uitgebreid.

In Nederland heeft de Rozenkruisers-loge „Het Vreedendal" zich niet kunnen handhaven; ze werd in 1601 opgeheven. Ook in Frankrijk, waar de Hervorming tevergeefs voet had pogen te vatten, waren de tijdsomstandigheden niet gunstig genoeg, om er den Rozenkruisers een blijvende organisatie te verschaffen. Geheel anders waren de verhoudingen in Engeland, waar geen strijd tusschen verschillende Protestantsche kerkgenootschappen bestond, en heel het land, met het vorstenhuis incluis, één vorm van de nieuwe leer beleed. En zoo moet Wittemans getuigen:

No. 55.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,**
WITTEMANS, p. 39, k. 1:

TEXT:

De pogingen der Rozekruisers om het nieuwe geestelijke gebouw der

TRADUCTION:

Les efforts des Rose-Croix pour établir le nouvel édifice spirituel de

[1]) Aangehaald bij Wittemans: *Geschied. v. d. Orde der Rozekruisers*, p. 49, k. 2
[2]) Zie o.a. Gould, *The History of Freemasonry*, I, p. 101.

menschheid op te trekken, mislukt in Duitschland, Nederland en Frankrijk, zouden in Engeland ten volle bekroond worden. Hier zou de orthodoxie de ontwikkeling der menschelijke gedachte niet aan banden leggen, en ontstond eene geestelijke beweging, later hare voornaamste vertolking vindend in de Vrijmetselarij, geworden de algemeene Tempel van Wijsheid en Broederschap.

l'humanité, qui avaient échoué en Allemagne, aux Pays-Bas et en France, trouveraient leur plein couronnement en Angleterre. Ici, l'orthodoxie n'entraverait pas le développement de la pensée humaine. Un mouvement spirituel y prit son essor et trouverait plus tard sa principale expression dans la Franc-Maçonnerie, devenue ainsi le Temple universel de la Sagesse et de la Fraternité.

Dezelfde erkentenis vindt men bij de beste Engelsche maç.·. schrijvers. Zoo zegt:

No. 56.

***THE HISTORY OF FREEMASONRY,** GOULD, III, p. 81.

TEXT:

Soane . . . in his ,,New Curiosities of Literature,"[1] *asserts that they* (the Rosicrucians) *were forced to shelter themselves under the cloak of Freemasonry, a view which was first broached in Germany,*[2] *and with slight variation has been adopted by many English writers, notably by Mr. King, who finds ,,the commencement of the real existence of Freemasonry" in ,,the adaptation to a special purpose of another society, then in its fullest bloom, — the Rosicrucians."* [3]

[1] *Vol. ii., 1848, p. 63.*

[2] Cf. *J. G. Buhle, Ueber den Ursprung und die vornehmsten Schicksale des Ordens der Rosenkreuzer und Freimaurer, 1804.*

[3]) *The Gnostics and their Remains,* 1865, p. 177.

VERTALING:

In zijne ,,New Curiosities of Literature"[1]) verzekert Soane, dat de Rozenkruisers genoodzaakt waren beschutting te zoeken onder den mantel der Vrijmetselarij, eene opvatting, die het eerst geopperd werd in Duitschland[2] en met eenige wijziging door meerdere Engelsche schrijvers is overgenomen, o.a. door King, die ,,den aanvang van het wezenlijk bestaan der Vrijmetselarij" zag in ,,de bruikbaarmaking, tot een bijzonder doeleinde, van een ander, toen in zijn hoogsten bloei verkeerend genootschap: dat der Rozenkruisers"[3]).

[1]) [2]) [3]) Zie aanhalingen hierneven.

Het is zaak het hier besproken punt buiten allen twijfel te stellen, en zoo moge hier nog een enkel doorslaand getuigenis volgen. Waite, wiens navermeld werk ons niet ter beschikking staat, zegt volgens Br.·. Wittemans het volgende:

No. 57.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,** WITTEMANS, p. 42, k. 1:

TEXT:

Het is duidelijk, zegt Waite in zijn werk ,,The secret Tradition of Freemasonry" dat leidende personen van aanzien in oudere occulte en mystieke genootschappen, Tempeliers, Rozekruisers, Alchemisten, enz. na de heftige vervolging dezer bewaarplaatsen der mysteriën-kennis, waarbij deze orden grootendeels vernietigd werden, door allerlei middelen in de gilden traden, om verder aan vervolging te ontkomen en toch voeling met elkander te houden, terwijl zij de traditie konden voortplanten. Het is anders niet te verklaren, dat in de Loges der arbeidersgilden van verschillende landen een vrij groot aantal edellieden en andere hooggeplaatste personen zich als leden lieten aannemen.

TRADUCTION:

Il est clair dit Waite, dans son ouvrage ,,La tradition secrète de la Franc-Maçonnerie", que des personnalités dirigeantes et considérées dans les anciennes associations occultes et mystiques: des Templiers, des Rose-Croix, des alchimistes etc. entrèrent, par divers moyens, dans les guildes. C'est que, après la violente persécution de ces asyles des connaissances mystiques, qui furent détruits en grande partie ils voulaient se soustraire à une persécution continuelle afin de garder entre eux un contact qui leur permît de transmettre la tradition. Il n'y a pas d'autre explication du fait que, dans les divers pays, un assez grand nombre de nobles et d'autres personnes de qualité se faisaient inscrire comme membres des loges des guildes ouvrières.

Op deze wijze is het te verklaren, hoe koning Willem van Engeland (1650—1702), welbekend als Prins Willem III, stadhouder van Holland, vrije metselaar was vóór de stichting der Vrijmetselaars-orde (1717) en blijkens een boekje, voorkomende in de Klossiaansche verzameling der bibliotheek van het Gr.·. O.·. der Nederlanden, getiteld *A brief history of Free Masons,*

Second Edition by Thomas Johnson, London, 1784, de belangen der vrije metselarij bevorderde[1]).

Ook de zeer bekende Engelsche Rozenkruiser Elias Ashmole deed zich in 1646 met eenige andere groepsgenooten in de bouwgilden opnemen. 't Verdient terloops aanteekening, dat Elias Ashmole geen Christen was en uit het Jodendom stamde.

Te dezer plaatse moge even herinnerd worden, dat niet enkel in de bouwgilden de geheimgenootschappelijke beweging zich indrong. Ze nestelde zich in meerdere organisaties, die haar een bruikbare schuilplaats schenen aan te bieden. Zoo goed als de Gnostieke leer in den riddertijd verspreiding vond door de troubadours, vond zij in de na-renaissance schuiling bij vele beoefenaars der klassicistisch-doortrokken letterkunde, met name ook in sommige rederijkerskamers in de Nederlanden.

Er wordt in eenige historische studiën van maçonnieke zijde wel eens wat generaliseerend gesproken over het aandeel, dat van rederijkerszijde in Nederland aan de verdoken beweging der Rozenkruiserij werd genomen. Zoo beweert Ludwig Keller, dat „de" kamers van Rhetorycke dezelfde rol vervulden als de Academies in Italië. Het zou onvoorzichtig zijn, deze zegswijs in den letterlijken zin van het woord op te vatten; veilig mag worden aangenomen, dat, zoo goed als er gilden waren, die niet door geheime invloeden waren aangetast, er ook rederijkerskamers bestonden, die van vreemde smetten vrij waren.

Dat Nederlandsche Rozenkruisers echter ingedrongen waren in sommige kamers, zooals de Engelsche in meerdere gilden, blijkt vrijwel uit het in onderstaand citaat vermelde. Het constitutie-patent der Rozenkruisers-loge „Het Vreedendal" is na de ontbinding van deze in bewaring genomen door de Amsterdamsche rederijkerskamer „De Rozenstok." De gelijkluidendheid in de naamsvormen was hier misschien niet geheel toevallig.

No. 58.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,**
WITTEMANS, p. 33, k. 2:

TEXT:

Het Constitutie-patent van de Loge „Vredendal" van Amsterdam berustte

TRADUCTION:

La patente de Constitution de la loge „Vredendal," d'Amsterdam, se

[1]) *Maç∴ Wbl∴*, 17 Jan. 1914, p. 40.

in de rederijkkamer „De Rozenstok," ook genoemd „De Egelantier in Liefde Bloeyende"[2]*). Haar bul was door den Engelschman John Allen uitgereikt geworden . . .*

[2]) *Merkwaardig is, dat er ook een verband schijnt bestaan te hebben tusschen de Rederijkskamer „De Egelantier in Liefde Bloeyende" en de Rozekruisers zelf. Haar blazoen vertoonde den Christus hangende aan een in kruisvorm bloeiende eglantier of hageroos.*

trouvait sous la garde de la chambre des rhétoriciens „Le Rosier," qu'on appelait aussi „L'Eglantier fleurissant par la Charité"[2]). Elle tenait son diplôme d'institution de l'Anglais John Allen. . .

[2]) Il est à noter que selon toute vraisemblance il y a eu aussi des rapports entre la chambre des rhétoriciens „L'Eglantier fleurissant par la Charité" et les Rose-Croix. Son blason représentait le Christ, pendant à un églantier ou rosier sauvage qui fleurissait en forme cruciale.

Ook dr. W. Meyer, een warm bewonderaar der Rozenkruisers, erkent dat in zijn in 1915 te Haarlem uitgekomen werk „De Rozekruisers of de Vrijdenkers der XVIIe eeuw":

No. 59.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,**
WITTEMANS, p. 34, k. 1:

TEXT:

In Nederland bleef de geest der Rozekruisers werkzaam in de Rederijkkamers, waar ten spijt der Orthodoxie de Grieksche en Romeinsche wijsheid op de planken gepredikt werd, zegt Dr. Meyer.

TRADUCTION:

Aux Pays-Bas, l'esprit des Rose-Croix restait actif dans les Chambres de Rhétorique, où, selon le docteur Meyer, on prêchait la sagesse grecque et romaine sur la scène, en dépit de l'orthodoxie.

De rederijkerskamers hadden echter geen blijvend bestaan; reeds in de tweede helft der XVIIde eeuw gingen zij een snel verval tegemoet.

Met de Engelsche bouwgilden was dit in zekere mate ook wel het geval, maar de gelegenheid tot toetreding van niet-vaklieden redde althans hun

formeel bestaan. Dat daarbij het innerlijk wezen gansch veranderde, is aan geen twijfel onderhevig.

Aldus moeten er, logischerwijs en onvermijdelijk, reeds in de tweede helft der XVIIde eeuw in Engeland loges van ,,vrije metselaren" geweest zijn, die niet meer, of nog slechts ten deele, bestonden uit leden van het vrije ambachtsgilde doch althans goeddeels uit filosofen, wier richting nu met ,,Vrijmetselarij" wordt aangeduid.

De vier loges, die zich in 1717 in dezen zin aaneensloten en de, thans allerwegen verspreide, moderne ,,Orde van Vrijmetselaren" stichtten, konden toch niet plotseling uit den grond getooverd zijn!

Deze nuchtere redeneering wordt door de historische feiten volkomen bevestigd. Alle maç.·. geschiedschrijvers zijn 't eens om het verdoken bestaan van maçonnieke loges te erkennen vóór 1717, het jaar der officiëele constituëering. Lees bijv.

No. 60.

***A CONCISE HISTORY OF FREEMASONRY**, R. F. GOULD. p. 196—199.

TEXT:

"The Old Lodge at York City" was in a very flourishing condition in 1705, but, in the absence of documentary evidence, its earlier history must remain of conjecture . . .

The York Lodge, however, from at least 1705, was exclusively the home of speculative or symbolical masonry. No minutes of earlier date than 1712 have been preserved, but from that date they extend to and overlap those of the Grand Lodge of England, at London, established in 1717 . . .

VERTALING:

De oude loge te York verkeerde in 1705 in een zeer bloeienden staat, maar bij ontstentenis van geschreven documenten moet haar oudere historie aan onderstellingen worden overgelaten. . .

Van minstens 1705 af echter was de loge te York de uitsluitende wijkplaats der beschouwende of symbolische vrijmetselarij. Er zijn geen akten van vóór 1712 bewaard gebleven, maar van dien datum af bereiken en overtreffen ze die der Engelsche Grootloge, die in 1717 te Londen werd gesticht. . .

. . . Traces of speculative masonry in the north of Britain are found in greater abundance and of higher antiquity than in the south; while the recent research of Dr. Chetwode Crawley has clearly established, that in Irish academical circles Freemasonry was well known before . . . 1690.

. . . In het noorden van Engeland worden talrijker en ouder sporen van beschouwende vrijmetselarij gevonden dan in het zuiden; en de jongste navorschingen van dr. Chetwode Crawley hebben duidelijk vastgesteld, dat in Iersche academische kringen de Vrijmetselarij reeds bekend was vóór 1690.

Van vrijwel dezelfde strekking is deze Duitsche stem:

No. 61.

***DIE ENTENTE-FREIMAUREREI UND DER WELTKRIEG,** HEISE, p. 1:

TEXT:

„Geraume Zeit," sagt der Hallenser Prov. Dr. Joh. Semler in seinem 1786 zu Leipzig erschienenen Werke „Unparteiische Sammlung zur Historie der Rosenkreuzer", „waren Rosenkreuzer und Freimaurer in enger Verbindung, die sich in der Folge recht weit ausgebreitet hat."

VERTALING:

Geruimen tijd, zoo zegt de Hallesche prov(isor?) dr. Joh. Semler in zijn in 1786 te Leipzig verschenen werk: „Onpartijdige samenlezing voor de geschiedenis der Rozenkruisers", stonden Rozenkruisers en Vrijmetselaars in nauwen samenhang, hetgeen zich in verloop van tijd zeer sterk heeft uitgebreid.

* * *

Aldus stelt de geschiedenis de afkomst der Vrijmetselarij langs Gnostieke lijnen uit nog hoogere oudheid buiten twijfel. In het tweede deel van dit werk zal deze herkomst overigens nog nader betoogd worden.

Alvorens hiertoe over te gaan, is het echter noodig kennis te nemen van de beweging, die tegelijkertijd met die der Rozenkruisers zich in Europa openbaarde, duidelijker waarneembaar dan deze, maar die er onverbreekbaar mee samenhing en voor een groot deel de elementen leverde, waarop het Rozenkruis zijne werfpogingen toepaste.

Hieraan ga intusschen eerst nog een vervolgstuk op de Rozenkruisersbeweging vooraf.

HET CHARTER VAN KEULEN.

In 1818 ontving prins Frederik der Nederlanden, broeder van den lateren koning Willem II en grootmeester van de Nederlandsche Vrijmetselarij, uit Rotterdam van mevrouw N. C., geboren v. T. een schrijven ten geleide van eenige merkwaardige oude zaken, die ze onder zijne berusting wilde stellen. Deze waren afkomstig uit de nalatenschap van wijlen baron Van Boetzelaer, in leven eveneens grootmeester der Ned. Vrijmetselarij.

Onder deze merkwaardigheden was een perkament in plano, beschreven met geheimschrift, en dragende negentien handteekeningen in gewoon schrift, dat het type vertoonde van het in de XVIde eeuw gebruikelijke loopende handschrift.

Prins Frederik deed het stuk onderzoeken, en de sleutel van het gebruikte geheimschrift was aldra gevonden: het bleek volgens Br.·. Lenning[1]) het volgende te zijn:

a l u	b m v	c n x
d o	e p	f q
g r	h s	i t

alzoo: _| = a   _.| = l   _..| = u, enz.

De overbrenging, letter voor letter, in gewoon schrift, toonde aan, dat men met een in het Latijn gesteld stuk had te doen.

Het geschrift bleek nogal eenige fouten te bevatten, hetgeen bij een copiëeren van louter hoeken en punten verklaarbaar is; maar die fouten waren niet zoo talrijk, of het was mogelijk den geheelen inhoud met de meeste zekerheid vast te stellen. Het stuk dateerde uit 1535.

[1]) *Allg. Hdb. d. Freim.*, II, 137. In de 3e uitgave dl. I, p. 554.

Prins Frederik deed er een vertaling van maken door een commissie van drie Amsterdamsche Vrijmetselaren, bekende Latinisten, n.l. de BBr.·. J. Konijnenburg, M. C. van Hall en R. H. Arntzenius, en tekst en vertaling publiceeren. Beide teksten laten we hier volgen, zooals ze afgedrukt staan in het gedenkboek, dat in 1835 van maçonnieke zijde werd uitgegeven, en dat men in de „Lijst van geraadpleegde werken" vooraan in dit ons boek met zijn volledigen titel vermeld vindt:

No. 62.

***DRIEHONDERDJARIG JUBILÉ VAN HET CHARTER VAN KEULEN,** p. 94—107 voor den Latijnschen tekst en p. 134—143 voor de Nederlandsche vertaling:

A. M. G. D. O.

Nos electi magistri venerandae Ioannique sacrae societatis sive liberorum caementariorum ordinis, socii, moderatores mansionum seu tabernaculorum, quae Londini, Edimburgi, Viennae, Amstelaedami, Parisiis, Lugduni, Francofurti, Hamburgi, Antverpiae, Rotteraedami, Madriti, Venetiis, Gandavi, Regiomonte, Bruxellis, Dantisci, Medioburgi, Fabirai, atque in Agrippinae civitate constituta sunt, capitulatim in eadem civitate Agrippinae, anno, mensi, diebusque infra designatis, tabernaculi, hac in civitate fundati magistro, fratre venerando, viro doctissimo, prudentissimo et providentissimo, praeside, unanimis nostris suffragiis his ut negotiis praeesset coöptato, congregati, hisce ad omnes supra dictas mansiones transmittendis

TER GROOTMAKING VAN DEN NAAM DES ALMAGTIGEN GODS.

Wij, uitverkorene Meesters der eerwaardige Broederschap van St. Jan, ofte Leden van de Orde der Vrije Metselaren, Bestuurders der Loges of Werkplaatsen, gevestigd te Londen, Edemburg, Weenen, Amsterdam, Parijs, Lions, Frankfort, Hamburg, Antwerpen, Rotterdam, Madrid, Venetië, Gendt, Koningsbergen, Brussel, Dantzig, Middelburg, Bremen en Keulen, en wel in dezelve stad Keulen gezamenlijk vergaderd, ten jare, maande en dage, hieronder vermeld; onder voorzitting van den zeer geleerden, voorzigtigen en waakzamen Meester des Tempels, in deze stad gevestigd, onzen eerwaarden Broeder, door ons met eenparige stemmen tot deze voorzitting gekozen; Verklaren door deze aan alle voornoemde Werk-

literis tam praesentibus quem futuris sociis manifestamus:

Siquidem nobis attendentibus ad ea, quae hisce temporibus calamitosis, et per civium dissentiones et discordias turbatis, nostrae supra dictae societati, omnibusque, qui huic caementariorum liberorum vel Ioannis ordini adscripti sunt, fratribus, imputantur, consilia, opiniones, machinationes tam occultae quam palam compertae, quae omnia, uti a nobis ,ita quoque ab indole, proposito, praeceptisque hujus consociationis vel maxime sunt aliena, insuper constitit, hujus ordinis socios eo praesertim, quod inextricabilibus quae nos ligant quaeque sanctissime ab omnibus observantur arcanis atque pactis devincti sumus, utque certius ab exteris et profanis vituperemur, et publicae execrationi devoveremur, de redintegrandi templariorum ordinis crimine accusari, nosque publice ita vulgo designari, perinde ac si eo consilio essemus devincti et conjurati, ut huic quasi ordini adscripti, ejus bona atque dominia recuperare postremi qui fuit huic ordini praefectus, summi magistri necem in regum et principum, qui hujus criminis rei, atque dicti ordinis exstinctionis auctores exstiterunt, posteros vindicare vellemus, hanc in finem in ecclesia schismata, in temporalibus autem imperiis et dominationibus conturbationem et seditionem moliremur, odio atque

plaatsen gerigte brieven, aan alle zoo tegenwoordige als toekomende Leden:

Nademaal het ons, achtgevende op zoodanige oogmerken, meeningen, en zoo geheime als openbare aanslagen, welke in deze ongelukkige, door burgerlijke geschillen en tweedragt beroerde dagen, aan gemelde onze Broederschap en aan alle Broeders Vrije Metselaren, of in de Orde van St. Jan opgenomen, aangetijgd worden, en welke echter even vreemd zijn aan ons, als hoogst strijdig met den geest, de bedoeling en voorschriften dezer Broederschap, nog boven dat alles gebleken is: dat de Leden onzer Orde, ten einde met te meerdere zekerheid door menschen, die buiten ons en niet ingewijd zijn, veracht en aan de algemeene vervloeking prijs gegeven te worden, wel bijzonderlijk betigt worden met de misdaad der wederoprigting van de Orde der Tempelieren, en wel omdat wij door onoplosbare geheimen en overeenkomsten vastgesnoerd zijn, die ons verbinden en door allen heiliglijk geëerbiedigd worden; en dat wij doorgaans bij het publiek worden afgeschilderd, alsof wij bijzonderlijk met dat oogmerk verbonden en zaamgezworen waren, om, als Leden dier Orde, de goederen en eigendommen te herkrijgen van hem, die derzelver laatste hoofd geweest is; dat wij den moord diens Grootmeesters zouden willen wreken

invidia in papam pontificem maximum, imperatorem, omnesque reges flagraremus, nullorum exterorum potestati, solis vero superioribus et electis nostrae consociationis, per omnem terrarum orbem disseminatae, magistris obtemperantes, secreta ipsorum mandata et clandestina consilia secretis epistolarum commerciis, missisque nunciis, exsequeremur, nullis denique aliis ad nostra arcana aditum daremus, quam qui, corporis tormentis explorati et pertentati, exsecrando sacramento se nostris ligaverint atque consecraverint conclavibus: propterea, omnibusque iis perpensis, utile atque perquam necesse visum esse, verum statum nostrique ordinis originem, quoque tendat ipsius charitatis institutum, sicut ea singula a praecipuis maxima in arte peritis, et genuinis instituti scientiis illuminatis magistris comperta sunt et comprobata, exponere, eaque ita exposita singulis nostrae societatis conclavibus vel mansionibus in exemplar, a nobis subscriptum obsignatumque, redacta atque exarata edere, quibus, in perpetuam rei memoriam, de hoc nostro pacto renovato, deque intacta propositi integritate, constare possit: utque etiam, si qua civium gentiumque ad odia, invidiam, intolerantiam, bella proclivitate in diem increbrescente, haec nostra consociatio in posterum magis magisque gravaretur, quo minus

op de Nakomelingen der Koningen en Vorsten, die, met dit misdrijf beschuldigd, de bewerkers van den ondergang dier gezegde Orde geweest zijn; dat wij ten dien einde scheuringen in de Kerk en wanorde en oproer in de wereldlijke Staten en Regeringen zouden verwekken; dat wij zouden branden van haat en vijandschap tegen den Paus als Opperpriester, tegen den Keizer en alle Koningen, zonder te gehoorzamen aan eenig ander gezag van menschen buiten ons, maar alleenlijk aan de Hoofden en uitverkorene Meesters van onze over den ganschen aardbodem verspreide Broederschap; en dat wij derzelver geheime bevelen en oogmerken door bedekte briefwisseling en zendelingen zouden uitvoeren; eindelijk, dat wij aan niemand anders den toegang tot onze geheimen zouden verleenen, dan die, na door ligchaamsfolteringen op de proef gesteld en door-en-door getoetst te zijn, zich, met eenen ijsselijken eed, aan onze geslotene Loges verbonden en geheiligd zouden hebben: Zoo is het ons, na dat alles rijpelijk overwogen te hebben, hoogstnuttig en noodzakelijk voorgekomen, den waren oorsprong en toestand onzer Orde, en de strekking harer weldadige instelling, zoo als zulks in alle opzigten door de voornaamste, in onze kunst ervarene en met de echte kennis verlichte Meesters, bevonden

statum substantiamque suam conservare, eam in quibusdam terrae regionibus dilatari, seque ipsam temporum progressu minus incolumen, intactam et incorruptam servare possit, nihilominus, meliori tempore tempestateque magis commoda, si non omnia, attamen vel unum alterumve harum literarum exemplar remaneat, quarum ad normam, si labefactus, restituatur, sique corruptus vel a proposito consiliisque abalienatus sit, redintegratur ordo. Has ob causas hisce literis katholikais, *secundum antiquissimarum chartarum, et quae de instituti consiliis, ritibus et consuetudinibus vetustissimique secretissimi nostri ordinis exstant, monumentorum contextus redactis, nos electi verae lucis studio ducti magistri, per sanctissimam fidem obtestamur omnes, quibus hae literae nunc vel in posterum perveniant collaboratores, ne se ab hocce veritatis documento segregent: insuper, tam illuminato quam obscuriori orbi, quorum utriusque incolumitas nos tenet atque strenue agitat nunciamus atque praedicamus.*

en bevestigd geworden is, te ontvouwen, en hetzelve, alzoo ontvouwd, in een afzonderlijk, door ons onderteekend en verzegeld, geschrift te stellen, en aan elke Loge onzer Broederschap te doen toekomen, ten einde zij zich ter eeuwige gedachtenisse dezer zaak, wegens de hernieuwing van ons verbond en de onbesprokene zuiverheid onzer bedoelinge, stellig zouden mogen verzekeren, en te gelijk, wanneer eenmaal onze Broederschap door de gestadig toenemende overhelling van Burgerstaten en Volken tot haat, nijd, onverdraagzaamheid en oorlog, in het vervolg wederom meer en meer mogt benadeeld worden, zoodanig, dat zij haar bestaan en hare zelfstandigheid te minder behouden, zich alzoo in sommige gewesten minder verspreiden, en zich zelve, bij verloop van tijd, min zuiver, ongeschonden en onbesmet mogt bewaren, deze Oorkonden, zoo niet alle, ten minste ééne of meerdere derzelven, bij gunstiger oogenblik en tijdsgelegenheid, zullen mogen overblijven, om de Orde, bijaldien zij al mogt wankelen, wederom opterigten, ofte indien zij geschonden, of van doel en oogmerk vervreemd mogt zijn, overeenkomstig derzelver rigtsnoer geheellijk te herstellen. Het is uit dezen hoofde, dat wij, uitverkorene Meesters, door den ijver voor het ware licht gedreven, bij deze algemeene Oorkonde, vervaardigd naar

den inhoud der oudste archiven en bescheiden onzer aloude en geheimzinnige Orde, zoo als die omtrent hare bedoelingen, plegtigheden en gebruiken, thans nog voor handen zijn, alle onze Mede-arbeiders, aan welken dezelve, nu of in het vervolg, onder het oog komen zal, op onze heiligste gelofte bezweren, dat zij zich nimmer van dit gedenkstuk der waarheid verwijderen. Eindelijk, verkondigen en verklaren wij, ten behoeve zoo wel der gewijde als ongewijde wereld, welker beider welstand ons ter harte gaat en krachtiglijk aanspoort:

A. Societatem vel liberorum caementariorum S. Ioannis sacris adscriptorum fratrum ordinem neque ex equitibus templariis, neque ex ullo alio vel ecclesiasticorum vel saecularium equitum ordine segregatum, uno pluribusve juncto, ortum ducere, neque cum iis vel directe vel quocunque vinculo intermedio ullam vel minimam habere communionem, omnibus vero hujusmodi equitum ordinibus esse antiquiorem, tamque in Palestina et Graecia, quam in una alteraque Imperii Romani parte jam ante bella sacra equitumque supra memoratorum in Palaestinam demigrantium tempora exstitisse, idque nobis ex variis comprobatae vetustatis monumentis palam et cognitum evasisse, hancce nostram consociationem jam inde a tempore quo primum, ob varias etho-

A. Dat de Broederschap ofte Orde der Vrije Metselaren, aan St. Jan geheiligd en op zich zelve afgezonderd, noch van de Ridders Tempelieren, noch van eenige andere, het zij kerkelijke of wereldlijke Ridderorde, op zich zelve of met meerdere in verband, haren oorsprong ontleent, noch met dezelve, het zij regtstreeks, of door tusschenkomst van eenige verbindtenis, zelfs de minste gemeenschap heeft; maar dat zij veel ouder is, dan alle deze Ridderorden, als hebbende zoo wel in Palestina en Griekenland, als in deze en gene gedeelten des Romeinschen Gebieds, reeds lang bestaan vóór de kruistogten en vóór die tijden, waar in voornoemde Ridders naar Palestina getogen zijn; en dat het ons uit onderscheidene echte gedenkstukken der

logiae christianae sectas, pauci, vera ethices doctrina arcanorumque sana interpretatione imbuti, sese a multitudine segregarent adepti, exorsam fuisse. Tunc enim temporis docti et illuminati homines, veri illi et paganismi erroribus minime infecti christiani, quum existimarent, per contaminatam religionem, schismata non vero pacem, non tolerantiam et charitatem, sed bella nefanda promulgari, sese sanctissimo sacramento devinxerunt, quo principia hujus religionis ethica, hominum animis insita, melius et incontaminate servarent, iis se devoverent, quo magis magisque vera lux e tenebris exoriretur, prodessetque ad superstitiones debellandas, omniumque humanarum virtutum sectatione, pacem atque salutem inter homines stabiliendam: hisce faustis auspiciis hujus communionis magistros fratres Ioanni sacros esse dictos, exemplo et imitatione utentes Ioannis Baptistae, lucis oriundae praecursoris, primique inter luciferos martyris: eos porro doctores scribasque, consuetudine illorum temporum, magistros esse vocatos, ex peritissimis et optimis discipulorum collaboratores collegisse atque coöptasse, unde nomen socii exortum, quum caeteri collecti, non vero coöptati, more hebraeorum, graecorum et romanorum philosophorum, discipuli appellatione designarentur.

oudheid met volkomene zekerheid gebleken is, dat deze onze Broederschap, reeds van dien tijd af, haar aanzijn ontvangen heeft, toen sommige ingewijden, door en door onderrigt in de gezonde zedeleer en gegronde uitlegging der geheimenissen, uithoofde van verschillende sekten des Christendoms, zich van den grooten hoop moesten afzonderen. Immers, van dien tijd af, hebben eenige wijze en verlichte mannen, zijnde echte Christenen, geenszins met de dwalingen des Heidendoms bezoedeld, zoodra zij begrepen, dat de scheuringen, bij de schennis van den Godsdienst, noch vrede, noch verdraagzaamheid en liefde, maar schandelijke oorlogen verkondigden, zich met den heiligsten eed verbonden, om de zedelijke beginselen van dezen Godsdienst, als in het menschelijk gemoed ingeplant, beter en ongeschonden te bewaren en zich aan dezelve te heiligen, ten einde het ware licht uit de duisternis meer en meer opdagen, en door de beoefening van alle menschelijke deugden gunstig medewerken zoude om het bijgeloof te bestrijden, en vrede en geluk onder het menschdom te bevestigen: Dat alzoo de Meesters dezer Broederschap, onder zoodanige gelukkige voorbedoelingen, St. Jans Broeders geheeten zijn, daar zij het spoor drukten en het voorbeeld volgden van Joannes

den Dooper, den voorganger van het Licht, dat opgaan zoude, en eersten Martelaar onder de verlichters: Dat voorts de leeraars en schrijvers, volgens de gewoonte dier tijden Meesters genoemd, uit de bekwaamsten en braafsten hunner Leerlingen, Medearbeiders verzameld en verkozen hebben, waaruit de naam van Medgezel ontstaan is; terwijl de overige zamen vergaderden, doch niet verkozen, naar den stijl der hebreeuwsche, grieksche en romeinsche wijsgeeren met den naam van Leerlingen zouden betiteld worden.

B. Consociationem nostram, ut olim ita et nunc, tribus hisce, discipuli, socii magistrique gradibus, postremos autem magistros electis magistris summisque electis magistris constare: omnes vero consociationes vel fraternitates sic dictas, quae plures aliasve admittunt denominationes, subdivisiones, aliamve sibi adsciscunt originem, politicis vel ecclesiasticis negotiis se admiscentes, odium et invidiam cuipiam juratae, pollicentur atque obtestantur quibuscunque id tandem fiat titulis caementariorum liberorum, fratrumve Ioannis sacris adscriptorum aliisve, non ad nostrum pertinere ordinem, sed, veluti schismaticas, ex eo repelli atque ejici.

B. Dat onze Broederschap, even als voorheen, zoo ook tegenwoordig, bestaat uit deze drie graden van Leerling, Medgezel en Meester, de laatste echter ook uit uitverkorene Meesters en uitverkorene Grootmeesters: maar dat alle andere zoogenoemde Vereenigingen of Broederschappen, welke meerdere of andere benamingen en onderafdeelingen toelaten, of zich eenen anderen oorsprong toeëigenen, zich mengende in burgerlijke of kerkelijke zaken, eenen ieder haat en nijd bezwerende, en onder den naam van Vrije Metselaren, of aangenomene St. Jans Broeders, ofte onder welke andere titels ook, belijdenissen of betuigingen doende, tot onze Orde niet behooren, maar, als scheurmakers, uit dezelve geweerd en gebannen worden.

Γ. Illos inter doctores hujusque ordinis magistros, mathematicas, astronomicas, aliasve disciplinas exercentes, post illorum per totum terrarum orbem dispersum, mutuum doctrinae atque lucis commercium constitisse, quo factum est, ut ex iis quidem electis magistris unus insuper eligi coeptus sit, veluti prae caeteris excellens, qui ut summus electus magister vel patriarcha veneraretur, solis electis magistris cognitus, simulque et visibile et invisibile totiusque consociationis nostrae caput et princeps haberetur, quemadmodum et hodie hoc pacto supremus magister atque patriarcha, siquidem paucissimis notus, re vera existit.

Γ. Dat onder die Leeraars en Meesters dezer Orde, die de meetkunde, sterrekunde en andere wetenschappen beoefenden, na derzelver verspreiding over den ganschen aardbodem, eene onderlinge gemeenschap van kennis en licht stand gegrepen heeft, waar uit ontstaan is, dat men begonnen heeft, uit dezelve uitverkorene Meesters bovenal éénen te verkiezen, als uitmuntende boven de overigen, die als uitverkoren Grootmeester of Opperhoofd geëerbiedigd, en alleen aan de uitverkorene Meesters bekend, te gelijk als het zigtbare en onzigtbare Opperhoofd van onze gansche Broederschap zoude erkend worden; gelijk dan ook, ten huidigen dage, de Grootmeester en het Opperhoofd, ofschoon slechts aan zeer weinigen bekend, inderdaad op die wijze bestaat.

Hisce igitur praemissis, ex vetustissimorum membranorum ordinis ipsiusque chartarum congerie collatis, nostri patriarchae auctoritate sanctis cum documentis, in posterum praesidis ejusque successorum fidei commissis, sedulo comparatis, ejusdem illustrissimi patriarchae auctoritate muniti, statuimus atque praecipimus.

Na deze voorafgaande aanmerkingen, uit een menigte der oudste handschriften van onze Orde en hare archiven, op last van ons Opperhoofd, bijeengebragt, met de heilige gedenkstukken vergeleken, en voor de toekomst aan de goede trouw des Voorzitters en zijne Opvolgers toevertrouwd wordende, bepalen en gebieden wij, als voorzien met het gezag van dat zeer doorluchtig Opperhoofd.

Δ. Societatis nostrae regimen, modus atque ratio, quibus lucis igneae radii ad illuminatos fratres, sicuti et in orbem profanum, deferantur atque

Δ. Het bestuur, de vorm en wijze, hoe de stralen van het helderste licht op de verlichte Broeders, en tevens op de onverlichte wereld, afdalen en

promoveantur, sunt penes summos electos magistros: iis vigilandum est et videndum, ne quid contra vera societatis nostrae principia moliantur cujuscumque status et ordinis socii: iisdem etiam ordinis proceribus incumbit societatis defensio, ipsiusque incolumitatis conservatio atque tutamen: hanc, si casus inciderit, suarum fortunarum devotione vitaeque periculo contra omnes instituti nostri agressores, quoties et ubicunque conveniat, tueantur.

zich verspreiden zullen, berusten bij de uitverkorene Grootmeesters. Zij behoren te waken en toetezien, dat geene Leden, van welken staat of rang, iets tegen de echte beginzelen onzer Orde ondernemen. Op dezelfde Bestuurders der Orde berust ook de handhaving der Broederschap, en de bewaring en bescherming harer zuiverheid. Zij behooren haar, bij voorkomend ongeval, met opoffering van goed en bloed, zoo dikwerf en waar het noodig zij, tegen alle belagers onzer Orde te verdedigen.

E. Neutiquam nobis eluxit, hanc fratrum consociationem ante annum millesimum quadringentesimum quadragesimum post Christum natum alia quam Ioannaeorum fratrum denominatione notam fuisse, tunc vero primum, ut nobis patuit, fraternitatem liberorum caementariorum nomine, sicque quidem speciatim intra Valenciam Flandrorum, vocari coepisse, quo tempore, in alioquibus Hannoniae plagis, eorum fratrum ope et opibus, hospitia ad egenos, qui igne sacro, malo sancti Anthonii dicto, laborarent, sanandos aedificari coeperunt.

E. Het is ons nimmer gebleken, dat deze Broederschap, vóór het jaar een duizend vierhonderd en veertig na Christus geboorte, onder eenen anderen naam, dan van St. Jans Broeders bekend geweest is; maar dat alstoen, zoo als aan ons gebleken is, de Broederschap, voor het eerst, met den naam van Vrije Metselaren is begonnen genoemd te worden, en dat wel bijzonderlijk te Valenciennes in Vlaanderen, als wanneer, door den rijkdom en bijstand dier Broederen, in sommige streken van Henegouwen, voor het eerst gasthuizen opgerigt zijn geworden, ter genezinge van behoeftigen, die door het zoogenaamde St. Anthonijs-vuur aangetast waren.

Z. Quamvis in benefaciendo nullam religionis vel patriae rationem habemus, necesse tamen et tutum adhucdum putamus, non alios quam

Z. Hoe zeer wij in de beoefening van weldadigheid, noch godsdienst, noch vaderland in aanmerking nemen, oordeelen wij het echter voor als nog

qui se in profanorum vel obscurorum coetibus christianos profitentur, ordine nostro recipere. In inquirendo et periclitationes instituendo eorum, qui se primi gradus initiationi qui discipulorum est offerunt, nulla corporis tormenta sed ea sola quae ad inquirendum de novitiorum ingenio, voluntatibus et indole juvant, tentamina adhibenda sunt.

noodzakelijk en voorzigtig, om geene anderen in onze Orde aan te nemen, dan die, in de bijeenkomsten der ongewijden en duisterlingen, het Christendom belijden. Bij het onderzoek en de beproevingen van hun, die zich ter inwijding tot den eersten graad, dien van Leerling, aanbieden, behooren geene ligchaamsfolteringen, maar alleenlijk zoodanige proefnemingen gebezigd te worden, welke dienen kunnen om het verstand, de geneigdheden en de geaardheid der Aankomelingen te doen kennen.

H. Iis quae jubentur et solemni sacramento obtestanda sunt officiis, adnumerantur fidelitas et obedientia secularibus et legitime nobis praepositis imperantibus.

H. Onder de pligten, die bevolen en met plegtigen eede bezworen worden, behooren de getrouwheid en gehoorzaamheid aan de wereldlijke en wettiglijk over ons gestelde Overheden.

Θ Principia nostrorum actuum et omnia ea, quo quorsumque tendant nostra molimina, hisce duobus praeceptis enunciantur: Omnes homines veluti fratres et propinquos ama et dilige: Deo quod Dei, imperatori quod imperatoris est tribuito.

Θ De beginselen onzer daden en de strekking van alle onze bedoelingen zijn in twee voorschriften begrepen: Bemin alle menschen en heb hen lief als broeders en uwe naasten: Geef Gode, dat Godes, en den Keizer, dat des Keizers is.

I. Secreta atque arcana, quibus nostra conanima occultantur, huic unico scopulo inserviunt, ut sine ostentatione beneficiamus et absque turbatione agendo nostra proposita ad extremum prosequamur.

I. De geheimenissen en verborgenheden, waarin onze bedoelingen verscholen liggen, dienen alleenlijk om zonder uiterlijke vertooning wel te doen, en door ongestoord te volharden, ons doel ten volle te treffen.

K. Sancti Ioannis, Christi praecursoris, et communionis nostrae patroni, memoriam quotannis celebramus.

K. Jaarlijks vieren wij de gedachtenis van St. Jan, als den voorganger van Christus en den Patroon onzer Orde.

A. Hae instituti caeteraeque his consentaneae ceremoniae, dum in fratrum coetibus vel designando vel dicendo aliisve modis peraguntur, ab ecclesiarum ritibus nihilominus sunt alienissimae.

A. Deze plegtigheden onzer instellinge, en de overige daar mede overeenstemmende, welke in de broederlijke bijeenkomsten, of door teekenen of door woorden, ofte op andere wijzen verrigt worden, zijn echter ten eenenmale van kerkgebruiken verwijderd.

M. Solus is quidem Ioannaeae societatis frater vel caementarius liber reputatur, qui legitimo modo, auxilio, praesidioque cujusdam magistri electi, adjuvantibus ad minimum septem fratribus, nostris mysteriis est initiatus, aptusque signis et tesseris, quibus caeteri utuntur fratres, suam adoptionem comprobare. Quibus tamen signis et verbis et ea complectuntur, quae mansione vel tabernaculo Edimburgensi ipsiusque affiliatis, nec non Hamburgensi, Rotteraedamensi, Medioburgensi, et eo quod Venetiis exstructum invenitur, tabernaculis in usu sunt, quorum ministeria et labores, quamquam scotorum more ordinati, in eo tamen, quae originem, propositum, et institutionem spectant, non ab iis, quibus nos utimur, divergunt.

M. Hij alleen wordt als St. Jans Broeder, of Vrijmetselaar erkend, die, op eene wettige wijze, met behulp en onder toezigt van eenen uitverkorenen Meester, in het bijzijn van ten minste zeven Broeders, in onze geheimenissen ingewijd en in staat is, zijne aanneming met de teekenen en woorden te bewijzen, die bij de overige Broeders in zwang zijn. Onder welke teekenen en woorden echter ook die begrepen worden, welke in de Loge of Werkplaats te Edinburg en derzelver aanhoorige, voorts te Hamburg, Rotterdam, Middelburg en ook bij die te Venetië is opgerigt, in gebruik zijn; terwijl derzelver verrigtingen en bedrijven, ofschoon naar de schotsche form geordend, in dat gene, wat den oorsprong, de bedoeling en instelling betreft, geenszins van die verschillen, welke bij ons gebruikt worden.

N. Haec dum nostra societas uno tantum et generali principe, diversa autem magisteria, quibus constat, variis superioribus magistris, pro variarum regionum regnorumque

N. Daar, nu, onze Broederschap slechts door één en algemeen Hoofd, maar de verschillende Meesterschappen, waaruit zij bestaat, door onderscheidene Grootmeesters, naar de

ratione atque egestate, regantur, nihil magis necesse est, quam conformitas quaedam omnium per totum terrarum orbem dispertitorum, quasi membrorum unius vero corporis compositi, sicuti etiam nunciorum et literarum commercium, ubicunque locorum sibi suisque doctrinis consentaneum: quam ob rem hae praesentes naturam atque indolem nostrae societatis testantes literae ad omnia singulaque ordinis quae adhucdum exstant collegia mittentur.

Harum itaque ob supra memoratas causas, hunc in modum confectarum literarum, novemdecim exemplaria unisona ejusdem plane tenoris, nostris subscriptionibus et subsignationibus confirmata et munita, data sunt Coloniae Agrippinae ad Rhenum, anno millesimo quingentesimo tricesimo quinto, die vicesimo quarto mensis Iunii, secundum aeram quae Christiana inscribitur.

HARMANUS †. CARLTON. JO BRUCE. FR. v. UPNA. CORNELIS BANNING. DE COLLIGNI. VIRIEUX. JOHAN SCHRÖDER. HOFMANN, 1535. JCOBUS PREPOSITUS. A. NOBEL. IGNATIUS DEL LA TORRE. DORIA. JACOB UTTENHOVE. FALCK. NICLAES v. NOOT. PHILIPPUS MELANTHON. HUYSSEN. WORMER ABEL.

wijze en behoeften der verschillende Gewesten en Rijken, bestuurd worden, is er niets noodzakelijker, dan de gelijkvormigheid van allen, over den ganschen aardbodem verspreid, als leden van één zamengesteld ligchaam, gelijk mede de gemeenschap door middel van boden en brieven, zoo als voor iedere plaats en leerwijze het beste voegt: waarom dan ook deze tegenwoord(ig)e Oorkonde, als kenmerkende den aard en geest onzer Broederschap, aan alle en iedere thans afzonderlijk bestaande Loges zal gezonden worden.

Om bovengemelde redenen, zijn van deze alzoo bijzonderlijk ingerigte Oorkonde, negentien eensluidende afschriften, van denzelfden volkomen gelijken inhoud, met onze namen en onderteekeningen bekrachtigd en bevestigd, afgegeven te Keulen aan den Rhijn, in het jaar een duizend vijf honderd vijfendertig, den vierentwintigsten dag der maand Junij, volgens de Christelijke jaartelling.

Over dit stuk is veel te doen geweest. En dit is begrijpelijk: in den aanvang en om de helft der XIXe eeuw had de opvatting, dat de Vrijmetselarij van de Engelsche bouwgilden afstamde en van niets anders, bij vele maç.·. schrijvers van de z.g.n. critische school zich zoodanig vastgezet, dat zij de echtheid dezer oorkonde niet konden aanvaarden, zonder daarmede hun heele stelsel omver te werpen. Immers, daaruit bleek, dat de Vrijmetselarij eene voorstrooming had gehad, die zich o.a. in politieke, anti-katholieke en het Jodendom werende richting bewoog.

Er is een heele strijd gevoerd over de echtheid van het stuk. BBr.·. als Krause, Lenning, Gould, Findel, Kloss, Clavel ontkenden de authenticiteit, terwijl er door andere BBr.·. als Van Rappard (in den *Vrijmetselaars-Almanak* van 1821), door Brettschneider, die geen vrijmetselaar en dus onpartijdig was, e.a. voor werd opgekomen, en Oliver het in een zijner werken als gezaghebbend document citeert[1]).

Het best begrip der eigenlijke beteekenis van dezen strijd krijgt men bij lezing van de volgende aanhaling uit de oude uitgave van Lenning's maç.·. encyclopedie:

No. 63.

***ALLGEMEINES HANDBUCH DER FREIMAURERЕI,** LENNING.
2e Ausg. II, p. 129.

TEXT:

Kölner Urkunde *(Charter van Keulen, Charter of Cologne, la charte de Cologne). Unter allen freimaurerischen Urkunden, welche nach und nach zum Vorschein gekommen sind, hat keine so viel Aufsehen erregt und die Brüderschaft in Bewegung gesetzt als die sogenannte Kölner Urkunde, d. h. die Urkunde von 1535, welche zu Köln ausgestellt worden sein soll und Melanchthons Unterschrift führt,*

VERTALING:

Keulsche oorkonde *(Charter van Keulen, Charter of Cologne, la charte de Cologne)*. Onder alle maçonnieke oorkonden, welke voor en na aan den dag zijn gekomen, heeft geene zooveel opzien gebaard en roering in de broederschap verwekt als de zoogenaamde Keulsche oorkonde, d.w.z. de oorkonde van 1535, die te Keulen heet te zijn opgemaakt en Melanchton's handteekening draagt. Als n.l.

[1]) *Historical Landmarks* (1846), II, p. 19.

denn wenn deren Echtheit erwiesen wäre, so würde die Freimaurergeschichte eine ganz andere sein und alles, was in den verschiedenartigsten Lehrarten und Systemen bisjetzt für Freimaurerei gegolten hätte, wäre eitel Irrthum gewesen. Aus diesem Grunde ist von den verschiedensten Seiten her durch die geachtetsten und gelehrtesten Brüder Deutschlands die Urkunde beleuchtet worden, theils um dieselbe als echt zu erweisen, theils deren Unechtheit mit triftigen Gründen festzustellen.

de echtheid ervan zou bewezen zijn, zou de geschiedenis der Vrijmetselarij heel anders luiden; alles, wat in de meest verschillende leerstelsels en riten tot dusver als Vrijmetselarij heeft gegolden, zou dan op dwaling berusten. Om deze reden is van de meest verschillende zijden door de aanzienlijkste en geleerdste Broeders van Duitschland de oorkonde besproken, deels om de echtheid ervan te betoogen, deels om de onechtheid ervan met deugdelijke bewijzen vast te stellen.

Als men deze aanhaling rustig naleest, zal men toegeven, dat de beweegreden, welke de betwisters der echtheid van de oorkonde drong, niet objectief was: zij hadden een vooroordeel en wilden dit standpunt met hunne bewijsvoering waar maken. Aan de onpartijdigheid hunner onderzoekingen kon dit niet ten goede komen.

Het valt buiten het bestek van dit werk, hier een uitvoerige toetsing te leveren van het pro en contra, van weerszijden aangevoerd. Wanneer we echter den indruk van het velerlei daarover gelezene hier kortelijk mogen samenvatten, dan is het deze: dat de bestrijders van de authenticiteit der oorkonde niet in het leveren van een overtuigende bewijsvoering geslaagd zijn. Hun argumentatie komt in hoofdzaak op het volgende neer:

„Documenten hadden te dien tijde gewoonlijk zegels. Dit stuk heeft ze niet." — Hetgeen ontwijfelbaar juist is. Maar daarom is een handschrift zonder zegels nog niet onecht.

„De datum is met letters geschreven in plaats van met cijfers." — Hetgeen, wanneer men een geheimschrift gebruikt, dat enkel uit letterteekens bestaat en cijfer-hiërogliefen mist, voor de hand ligt.

„Het maken van verschil tusschen de u en de v is tegen het gebruik van dien tijd." — In Romeinsch majusculen- (en ook wel minusculen-)schrift zeer zeker, maar in een ander letterschrift had het wegwerken van het fonetisch scherp-hoorbare verschil tusschen de „oe" en de „vee" geen zin.

„Er is geen *k* in het geheim-alphabet." — Waartoe zou een k gediend hebben, waar men van eene taal gebruik maakte, die deze letter niet kent? Het heeft immers ook geen *z*.

„Van de 19 exemplaren, waarvan het Charter gewaagt, is nooit eenig ander dan het in Nederland gevondene te voorschijn gekomen; dus zal 't wel een falsificatie zijn." — Vrage: moeten van de incunabelen, die in heelwat grooter getale zijn gedrukt, alle uitgaven, waarvan nog maar één exemplaar voorhanden is, als onecht aangemerkt worden? Indien een vervalscher aan 't werk ware geweest, zou hij, zelf van 19 exemplaren gewagende, allicht gezorgd hebben, dat er hier en daar nog enkele aan het licht moesten komen.

„De Joannesviering in de Vrijmetselarij ontstond eerst na 1718." — In de Stichting van 1717 zeer zeker; maar bij de filosofen en Rozenkruisers van vóór dien tijd was de Gnostieke opvatting der Joannes-figuur reeds in hooge eere. Dit wordt zijdelings ook door Br.·. Oscar Wirth toegegeven, waar hij erkent: „Onze instelling stamt inderdaad af van de „confraternités de Saint-Jean""[1]), en erop wijst, dat ze dateert van vóór 1717, het jaar der stichting van de tegenwoordige Vrijmetselaarsorde, „want de ideeën, die toen zijn kunnen belichaamd worden, hadden reeds in vroegere tijdperken aanleiding gegeven tot tal van pogingen om dergelijke lichamen te vormen""[2]).

„Er was in 1535 geen Vrijmetselaarsbroederschap in den zin der oorkonde; dus kòn er geen samenkomst zijn." — De logica is ietwat bedenkelijk: men begint met het betoogde feit te loochenen en concludeert uit die loochening-ter-eenre, dat het betoog-ter-andere „dus" valsch is!

„De lichamelijke beproeving kwam eerst in 1740 op." — Alwederom: in de stichting van 1717; maar bewijst dit, dat de geheime genootschappen van vóór de XVIIde eeuw geen toelatingsproeven kenden?

„De patriarchale inrichting, waarvan het Charter gewaagt, is strijdig met de organisatie van den Vrijmetselaarsbond." — Met die van den aanvankelijken zeer zeker, maar niet met die der Rozenkruisersgenootschappen van vroeger eeuwen, zooals o.a. blijkt uit het op blz. 115 van dit werk vermelde omtrent de titels der XVde eeuwsche hoofden der Rozenkruisers.

Dat het door het Charter vermelde XVId'eeuwsche genootschap slechts Christenen toeliet en eene tegen het Katholicisme vijandige houding aannam, hetgeen ook als bewijs tegen de echtheid van het document wordt aangevoerd,

---

[1]) *Le livre de l'Apprenti*, p. 7.

[2]) Idem, p. 10.

kan toch werkelijk niet als argumentatie gelden. Lezen we niet in een Ned. maç.·. geschrift de volgende bekentenis?

No. 64.

***EEN EN ANDER OVER VRIJMETSELARIJ**, RÖMER, p. 28.

TEXT:

Uit vele geschriften blijkt het, dat de Vrijmetselarij zich reeds in de middeleeuwen ontwikkelde, dat zij ten slotte in de hervorming zoodanig is ingeweven, dat zij gerekend kan worden òf deze te heben voorbereidt, òf althans hare uitbreiding bevorderlijk te zijn geweest, (zooals Mr. v. Diggelen in de A.·. Loge „Fides mutua" uitsprak) en waaraan de naam van Melanchton nauw verbonden is.

TRADUCTION:

Nombre de documents prouvent que la F.·. M.·. s'est déjà développée au Moyen-Age et que finalement elle était tellement tissue dans la Réforme qu'on peut dire qu'elle l'a préparée ou tout au moins favorisé son extension. C'est aussi ce que le M.·. Van Diggelen a dit dans la R.·. Loge „Fides Mutua" [Zwolle, Pays-Bas]. Le nom de Melanchton y est étroitement lié.

De drukfouten staan aldus in den tekst.

Men sla ten deze overigens ook nog even de citaten 48 en 49 op, uit welk laatste mede blijkt, dat een modern maç.·. geschiedvorscher als dr. Otto Neumann zich in 't geheel niet op het standpunt plaatst, van waar de XIX-eeuwsche aanvechters van de echtheid der Keulsche oorkonde hun uitvallen maakten.

Op dit gebied zoowel als ten aanzien van de beweerde onschuld der Tempeliers is de nieuwere critiek van vele doctrinaire dwalingen harer voorgangster teruggekomen.

Als een geheim genootschap in de XVIde eeuw als voorstrooming der Vrijmetselarij ondenkbaar was, alleen omdat het zich exclusief en antipapistisch toonde, hoe valt dan te verklaren, dat in de XVIIde, toen de verdraagzaamheidsidee toch al merkelijk veld had gewonnen in vergelijking met den Luther-tijd, niettemin mannen, die in de annalen der Vrijmetselarij

als hare wegbereiders geëerd worden, op dit punt niets aan de in het Keulsche Charter vermelden toegaven?

Ten blijke:

No. 65.

*HET WEZEN DER VRIJMETSELARIJ, THIERENS, p. 6.

TEXT:

De prinsen van Oranje, graven van Nassau, de graven van Solms en Anhalt, de Zweedsche rijkskanselier Oxenstierna en zijn koning, verder mannen als Hugo de Groot, Comenius, Giordano Bruno, Bacon, Leibnitz en vele anderen o.a. Fransche Hugenoten komen voor in de onlangs door dr. Ludwig Keller gevonden ledenlijsten van een groot maçonniek verbond, dat een daadwerkelijken strijd voerde om de vrije individueele ontwikkeling, waarbij het zich daadzakelijk tegenover de Kerk van Rome en hare politieke volgelingen geplaatst vond.

TRADUCTION:

Les princes d'Orange, qui étaient en même temps comtes de Nassau, les comtes de Solms et d'Anhalt, le chancelier suédois Oxenstierna et son roi, puis des hommes comme Hugo Grotius, Comène, Giordano Bruno, Bacon, Leibnitz et plusieurs autres — parmi lesquels des huguenots français — sont inscrits sur les listes des membres d'une grande corporation maçonnique qui ont été retrouvées récemment par le docteur Louis Keller. Cette alliance luttait effectivement pour le libre développement individuel, en se rangeant de fait contre l'Eglise de Rome et ses adhérents politiques.

Het is opmerkelijk, dat de critici, die allen de echtheid der Keulsche oorkonde ontkennen, tot de meest uiteenloopende conclusies komen, als zij moeten gissen, waar de herkomst ervan dan wèl te zoeken is. De eenen meenen, dat het een ondergeschoven stuk is van de Oranje-partij op het einde der XVIIIde eeuw — welk doel deze daarmee zou hebben voorgehad, is niet duidelijk, — anderen zoeken de makelij bij Berlijner falsarissen, een derde (Br.·. Bobrik) ziet de katholieken als de makers ervan aan.

* * *

Heelwat sterker lijkt de argumentatie van de voorstanders der echtheid van het Charter van 1535.

Melanchton's handteekening onder het stuk luidt: „Melanthon." Dit klopt met de historische daadzaak, dat Melanchton zich van 1532 af met genoemde spelling teekende.

Munterus, Luthersch bisschop van Seeland, vrijmetselaar en nauwkeurig kenner van de geschiedenis der Hervorming, heeft Melanthon's handteekening als echt erkend.

In de verzameling brieven van Melanthon ontbreekt elk schrijven uit het tijdperk 13 Juni—7 Juli 1535. Dit is een zijdelingsche bevestiging van het Charter, dat hem op 24 Juni 1535 te Keulen plaatst.

No. 66.

***ALLGEMEINES HANDBUCH DER FREIMAUREREI,** LENNING II. 2e Ausg., p. 139 en 140.

TEXT:

Bellermann in Berlin nimmt die Urkunde für echt an, . . . weil Bretschneider Melanchthon's Aufenthalt in Köln erwiesen habe . . .

Melanchthon gehörte gewiss dem Freimaurerbunde an, wie aus einzelnen Wendungen seiner Briefe erhellt, ja in einem Briefe an Camerarius steht sogar: „(epistolam) quam non ostendis, nisi fidis amicis," was wol auf unsere Urkunde zu beziehen ist. Camerarius der selbst Maurer gewesen zu sein scheint, nicht ahnend, dass das Original des Briefes erhalten bleiben würde, hat das in „omnibus ostendebatur" umgeändert, damit Melanchthon nicht in übelm Lichte erscheinen sollte.

VERTALING:

Bellermann te Berlijn houdt de oorkonde voor echt, dewijl Bretschneider het verblijf van Melanchton in Keulen bewezen heeft . . .

Melanchton behoorde stellig tot den bond der vrije metselaren, zooals uit enkele zinsneden zijner brieven blijkt. In een zijner brieven aan Camerarius staat zelfs: „welken brief gij alleen aan vertrouwde vrienden moogt vertoonen," hetgeen wel op onze oorkonde betrekking moet hebben. Camerarius, die zelf (vrije) metselaar schijnt te zijn geweest, heeft — niet voorziende dat het origineel van den brief zou bewaard blijven — dat (bij de uitgave ervan) veranderd in „welken brief gij aan allen moogt toonen," teneinde Melanchton niet in een ongunstig licht te doen verschijnen.

Cornelis Banning, mede als onderteekenaar vermeld, was burgemeester van Amsterdam. Het Justitieboek van 1524—1567, hetwelk gevonden werd ter griffie van de „Regtbank van Eersten Aanleg te Amsterdam" vermeldt zijn aanwezigheid aldaar op 6 Maart 1535 en 2 Maart 1536; daartusschen niet. Reeds in 1534 was hij aangeklaagd van onachtzaamheid in het handhaven van de Kerkleer. In 1547 stierf hij; „vermoedelijk heeft hij zelf zich van het leven beroofd om den marteldood te ontkomen, waarmede de Inquisitie hem bedreigde"[1]).

Harmanus, de eerste onderteekenaar, achter wiens naam een kruisje de bisschoppelijke waardigheid aanduidt, moet geweest zijn Harmanus V, graaf van Wied, keurvorst en aartsbisschop van Keulen. Hoewel Pauselijk legaat, was hij vriend van Melanthon en ging in 1542 openlijk tot de Luthersche leer over. In 1546 werd hij door den Paus geëxcommuniceerd en afgezet.

Jacobus Prepositus heette eigenlijk Jacob Spreng. Hij nam den Latijnschen naam aan naar het ambt van proost, dat hij te Antwerpen over het Augustijnenklooster aldaar had uitgeoefend. Hij ontvluchtte uit de gevangenis te Brussel, waarin hij wegens het prediken van Luthersche leerstellingen was opgesloten, en vestigde zich in 1532 als protestantsch super-intendent te Bremen.

De naam van een der onderteekenaars van het Charter: A. Nobel, komt in de historie-papieren van Rotterdam, die van Jacob Uttenhove in de archieven te Gent, die van Niclaes van Noot te Brussel, die van Huyssen te Middelburg voor, en ze staan in dezelfde volgorde als het Charter in den aanvang de vertegenwoordigde plaatsen opsomt, — behoudens dat de vertegenwoordiger van de laatstvermelde plaats: Keulen, het eerst onderteekende, wijl hij voorzitter geweest is. — Een falsaris zou de volgorde van plaatsen en namen allicht precies hebben gehouden.

Het is volstrekt ondenkbaar, dat een vervalscher op het eind der XVIIIe eeuw alle bijzonderheden van vóór 250 jaren zoo nauwkeurig zou geweten hebben, dat ook het scherpste historisch onderzoek geen enkel detail onjuist hadde bevonden.

* * *

Voor de echtheid van het stuk pleit op de tweede plaats de herkomst. De stamboom ervan valt op te maken op eene wijze, als met menig document, dat onbetwist als historisch wordt aangenomen, niet het geval is.

---

[1]) *Charter van Keulen*, p. 81.

Men zie, wat op blz. 123 v.v. van dit werk vermeld wordt over het bestaan te Amsterdam van eene loge ,,Het Vreededall' in 1519, waarvan de ledenlijst nog in het bezit moet zijn van het Gr.·. O.·. der Nederlanden. Het bestaan dezer groep van St. Jansbroederen is verklaarbaar, daar Amsterdam de wijkplaats was van alle om godsdienst en politiek verbannenen en gevluchten. Er waren rederijkers, die in 1521 een boekje tegen de Roomsche geestelijkheid en een vertaling van Luther's Duitsche lezing van het Nieuwe Testament uitgaven. Wat is aannemelijker dan dat ,,Het Vreededall" Cornelis Banning als afgevaardigde naar de bijeenkomst te Keulen zond, en deze het afschrift van het stuk aan die loge in bewaring gaf?

In 1601 ging de loge ,,Het Vreededall" te niet.

Zes-en-dertig jaren later werd in den Haag een nieuwe loge opgericht, ,,Fredericks Vreedendall" geheeten, naar Prins Frederik Hendrik, die er de leiding van had, en waarvan deel uitmaakten graaf Jan van Nassau, Constantijn Huygens, Jacob van Wassenaar, heer van Obdam e.a. Deze tweede Loge stelde zich in betrekking met de nog overlevende leden der eerste (Amsterdamsche) loge, zijnde de heeren De Vlaming, Van Neck, Bakker en Veldhuyssen, en kocht van dezen den nog voorhanden inventaris en de papieren.

Dat men hier met eene voortzetting van de Amsterdamsche loge te doen had, bleek uit den eisch van lord Stanhope, den Engelschen grootmeester, dat ook de Haagsche loge zich als dochterloge van de Engelsche had te erkennen. De nieuwe loge erkende het historisch verband met de Engelsche grootloge, zoo deelt Br.·. Ludwig Keller in het ,,Hohenzollern-Jahrbuch" van 1906 mede.

Ook deze loge heeft niet lang bestaan. Na den dood van Frederik Hendrik in 1647 verdween ze alras.

Hoe nu kreeg in 1818 prins Frederik der Nederlanden deze papieren in handen, waaronder zich het befaamde exemplaar van het Keulsche Charter bevond?

De dame: ,, N. C., geb. v. T." uit Rotterdam, die de stukken aan den Grootmeester Nationaal van het Gr.·. O.·. der Nederlanden zond, is volgens Lenning[1]) geweest eene dochter van den heer Van Teilingen, die grootmeester-nationaal was in 1795 en een afstammeling van den grootmeester Van Boetzelaer. Deze laatste had omstreeks 1785 de stukken gekregen uit de erfenis van den heer Van Wassenaar van Obdam, een achterkleinzoon

[1]) *Allg. Hdb. d. Freim.*, II, p. 130.

van Jacob van Wassenaar, heer van Obdam, die lid was van de in 1647 verdwenen Haagsche loge „Fredericks Vreedendall".

* * *

En nu wat voor ons den laatsten doorslag geeft in de klemmende betoogenreeks: de inhoud van het Charter van Keulen past volkomen in het kader der feiten, zooals de jongste geschiedvorsching naar de voorstroomingen der Vrijmetselarij die heeft vastgesteld. Men geve zich nogmaals rekenschap van den stand van zaken in 1535, den datum vallende tusschen de beide feiten, op de vorige bladzij omschreven.

Het Charter zegt eerst, dat er begin XVIde eeuw georganiseerde groepen van anti-kerkelijke filosofen in Europa bestonden, die onderling verband hielden;

dat dezen zich St. Jansbroeders, later ook wel vrije metselaren noemden;

dat zij door de menigte verward werden met andere geheime genootschappen, die de herleving van de orde der Tempelieren voorstonden;

dat de geest hunner organisatie uit de Heidensche en Joodsche tijden dagteekent;

dat hij bewaard is gebleven in Gnostieke kringen („zijnde echte Christenen");

dat de mannen van de Keulsche bijeenkomst niet allen, die zich onder den naam van St. Jansbroeders of Vrije Metselaren aandienen, als leden hunner organisatie erkennen;

dat zij een geheim opperhoofd erkennen (hetgeen strookt met het op de blzn. 114 en 115 van dit werk vermelde omtrent de opperhoofd-, keizer- en prinsentitels voor de hoofden der Rozenkruisers);

dat de anti-kerkelijke geest het bouwgilde der vrije metselaren pas in de XVde eeuw in opmerkelijke wijze heeft overweldigd;

dat, hoewel in principe voor de erkenning der gelijkheid van alle godsdiensten, het genootschap zich om wille van tactische overwegingen tot de aanneming alleen van Christelijke leden bepaalde;

dat St. Jan bijzonder bij hen in eere was, zonder dat daaraan een kerkelijke beteekenis valt te hechten;

dat het genootschap geheime herkennings-teekens en -woorden had;

dat het streefde naar centralisatie van de verspreide gewestelijke organisaties.

Dit alles nu is zóózeer in overeenstemming met de historische feiten, dat

de inhoud zelf van het stuk een getuigenis voor de echtheid mag geacht worden.

Intusschen: nemen we eens 'n oogenblik aan, dat de niet-objectieve bestrijders van de authenticiteit der Keulsche oorkonde met hunne loochening gelijk hebben, dan bereiken zij nog niets. Met het veelbesproken Charter blijft noch valt een onmisbare schakel uit den ketting van het historisch betoog. Ook zonder dit document staat de ontwikkeling der filosofische genootschappen uit de Heidensch-Joodsche beginselen langs den weg der gnostiek onomstootelijk vast.

DE ALCHYMISTEN.

De afdeeling „De Rozenkruisers" van dit hoofdstuk werd besloten met de aanteekening, dat met de daarin geschetste geestesbeweging eene andere samenhing, duidelijker naar buiten waarneembaar, en die goeddeels het werfmateriaal leverde voor de gnostieke filosofen van den nieuweren tijd.

Leiden we deze beschouwing met een teekenend citaat in:

No. 67.

*GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,
WITTEMANS, p. 19, k. 1:

TEXT:

Barnaud (1535—1601) een Fransch Rozekruiser, vertelt dat hij sedert 1559 in alle landen van Europa reisde om de liefhebbers der chemie op te zoeken en hun zijn politieke ideeën mede te deelen.

TRADUCTION:

Barnaud (1535—1601), Rose-Croix français, raconte que depuis 1559 il parcourait tous les pays de l'Europe à la recherche des amateurs la chimie afin de leur communiquer ses idées politiques.

Waarom nu beschouwde deze werfagent der Rozenkruisbeweging „de liefhebbers der chemie" als geschikt materiaal voor zijn propaganda? Volgens onze hedendaagsche begrippen zou men geneigd zijn te zeggen: scheikundigen, alzoo lieden die zich speciaal met physica bezighouden, moeten juist wel ongeneigd zijn zich in filosofische, alzoo metaphysische, beschouwingen te verdiepen.

Men herinnere zich hier, wat omtrent het tweeledig karakter der Gnostische wetenschap en den samenhang tusschen de beide splitsingen daarvan op blz. 113 en 114 van dit werk is gezegd. De hedendaagsche chemie stelt zich op louter natuurlijk standpunt; met hare voorgangster de alchymie was dit niet het geval; evenals in de Oudheid gingen in de middeleeuwen en nog lang daarna natuurlijke en buitennatuurlijke wetenschap hand in hand. De alchymisten achtten de beoefening hunner kunst onmogelijk zonder de toepassing van zekere abstracte stellingen, meestal aan Kabbalistische en Gnostieke bronnen ontleend, en daar zij aldus een zekere mate van elementaire

kennis hadden der grondslagen, waarop de Rozenkruisers al of niet met uitsluiting van de practische alchymie, hun theses hadden uitgebouwd, vormden de alchymisten een korps, waaronder de recruteering hun inderdaad de meeste vruchten opleverde.

Meermalen kan men in de Rozenkruisers-geschriften uit dien tijd vermaningen lezen aan de alchymisten, dat zij hunne oogen niet enkel op het tijdelijke, op het goudgewin moeten vestigen maar hun blik hooger moeten richten: naar de wetenschap, die den mensch verheft, hem tot koning maakt, enz. (zie cit. no. 44).

Het is 't doel van dit werk niet, het technisch gedoe der alchymisten in breede lijnen te schetsen. Erkend moet worden, dat zij met hun eindeloos distilleeren, mengen, verdampen en andere proefnemingen onwillekeurig tot een schat van bevindingen zijn gekomen, die van groote waarde voor de latere ontwikkeling zijn geweest. Reeds in de VIIIste eeuw had de Arabier Dzjeber het sterkwater en het koningswater, de helsche steen, in de IXde had zijn rasgenoot Rhases de bereiding van brandewijn, van borax e.a. zelfstandigheden gevonden. Paracelsus maakte het eerst het zink bekend, Van Helmont het bestaan van gassen, Rudolf Glauber vond het naar hem genoemde zout, Bötticher in Saksen de manier om porcelein te vervaardigen, enz.

Men sla alzoo de alchymisten niet te laag aan. Door hun eeuwenlange scheikundige proeven, waarbij een gedeeltelijk gevonden geheim procédé vaak als kostbare erfenis overging van vader op zoon, van meester op leerling, hebben zij in den loop der tijden tal van ontdekkingen gedaan, waarvan onze moderne scheikunde nog thans een dankbaar gebruik maakt. Aan hen bijv. is behalve het reeds genoemde nog te danken het vinden der bereidingswijze van potasch, alcohol, laudanum, fosfor, calomel, bloem-van-zwavel, kwikchloride e.a.

Ook de strijd, in hoeverre deze of gene onder de alchymisten er al dan niet in geslaagd is nu en dan een zekere hoeveelheid metaal samen te stellen, welks hoedanigheden niet van de bekende eigenschappen van het goud te onderscheiden waren, valt buiten het bestek van dit werk.

Het gaat hier in hoofdzaak om *die* practijken van de goudzoekers na te vorschen, welke op wijsgeerig en godsdienstig gebied indruischten tegen de Christelijke moraal en dogmata.

Ten goeden verstande diene, dat de alchymisten niet enkel naar de kunst

van goudmaken zochten maar ook naar allerlei andere geheimenissen, die zij in de natuur en de natuurkunde verborgen waanden: het universeel geneesmiddel tegen alle kwalen, het levens-elixer dat ouden van dagen weer kon verjeugdigen en hun leven onbepaald verlengen, de quadratuur van den cirkel, enz.

Dit vooropgezet, volge een samenvattende schets van hunne geschiedenis, die vrijwel parallel loopt met de historie der Rozenkruisers, op de blzn. 114 tot 117 van dit werk gegeven.

* * *

XIIe eeuw. De Kruistochten waren pas in gang. De daaraan deelnemenden hadden de Oostersche wetenschap der alchymie nog niet in merkbare mate naar het Westen overgebracht. Wel doceerden reeds Arabische leeraren in Spanje deze kunst.

XIIIe eeuw. Begrijpelijk is dan ook, dat de alchymie hare eerste beoefenaren onder de Christenen op het Iberische schiereiland vond. Een dezer was de in 1284 gestorven koning Alfons X van Castilië, die een alchymistisch geschrift naliet: „Clavis Sapientiae": Sleutel der Wijsheid. Maar de eigenlijke voormannen der beweging waren wel Albertus Magnus en Raymond Lullius.

XIVe eeuw. De Kruistochten waren afgeloopen, en hunne nawerking deed zich in Europa gevoelen. De alchymie begon een zekere vlucht te nemen. Vooral het optreden van Nicolas Flamel — over wien elders nader — in Frankrijk baarde groot opzien en droeg veel tot de verspreiding der goudmakerskunst bij. Deze ging echter van zoodanige heterodoxe verschijnselen vergezeld, dat Paus Joannes XXII in 1317 eene bul: *Spondent pariter* uitvaardigde, waarin hij de alchymisten, geestelijken zoowel als leeken, met strenge straffen bedreigde.

XVe eeuw. Koning Hendrik VI van Engeland verleende in 1440 aan drie, in 1444 aan nog eens drie, in 1446 en 1449 aan een, en in 1452 aan nog een andere verlof om in zijne Staten goud en levens-elixer te vervaardigen. Hij riep zelfs de hulp der geestelijkheid in, want, zoo redeneerde hij, als zij het vermogen heeft om brood en wijn in Christus' lichaam en bloed te veranderen, hoeveel gemakkelijker kan zij dan niet onedele metalen in edele omzetten — De clerus wees deze opdracht verontwaardigd af.

XVIe eeuw. De goudmakerskunst had zich geleidelijk over alle beschaafde landen baan gebroken. In wetenschappelijke kringen was zij een mode geworden. Een der meest beroemde alchymisten was Paracelsus, dezelfde die in de geschiedenis der Rozenkruisers eene belangrijke rol speelt. (Zie blz. 115 van dit werk).

In deze eeuw werd er door den geleerden doctor Joachim Tancke openlijk op aangedrongen, dat aan alle universiteiten een leerstoel voor alchymie zou

worden opgericht, en dat naast de werken van Hippocrates en Galienus die van Dzjeber en Raymond Lullius zouden bestudeerd worden.

Overgang XVIe—XVIIe eeuw. Paracelsus' leerlingen en andere goudmakers trokken als predikers van hun stelsel stad en lande af en bezorgden het daardoor eene altijd grootere verspreiding.

Hoe dit te verklaren? Want het is toch duidelijk, dat, als deze alchymistische apostelen werkelijk de kunst van het goudmaken hadden ontdekt, ze die zorgvuldig moesten verzwijgen, wilden ze niet binnen enkele jaren de wereld overstroomd zien met een metaal, dat dan juist door zijne veelheid tamelijk waardeloos zou zijn geworden.

En toch staat vast, dat zij rondreisden als propagandisten voor hun systeem, zelven geen voordeel uit die tochten trekkend, integendeel offers eraan brengend. Blijkbaar waren zij idealisten; predikers van eene leer, die hun eene de menschheid geluk aanbrengende toescheen. Hoor, wat een deskundig schrijver zegt — en wat tastbaar ook op de XVIe eeuw toepasselijk is — over den XVIId'eeuwschen Setonius Scotus (waarschijnlijk een adellijk heer uit het grafelijk geslacht der Winton's, wier kasteel Sethon House aan de Schotsche kust, niet ver van Edinburg, lag):

> „Als hij overal, waar de drang zijner hermetische propaganda hem riep, zijn woorden gezag bijzette door daden, die werkelijk wel voor wonderen konden doorgaan; als hij bij elke aanvraag goud en zilver maakte, zoo deed hij dit niet om zich te verrijken maar om ervan te geven aan de twijfelaars en aldus hun ongeloovigheid te overwinnen. Trouwens, de meeste adepten van dat tijdvak vertoonen dien zonderlingen karaktertrek. De alchymie is in hunne oogen eene eenmaal vaststaande wetenschap, die nog slechts verbreid behoeft te worden, niet onder de vulgaire hebzuchtigen maar ter verlichte bewondering van de keurmenschen en geleerden. Zij gaan van stad tot stad, hunne wetenschap predikend zooals men een godsdienst predikt, d.w.z. dat zij, hoewel niets nalatend om de waarheid ervan te bewijzen, zich onthouden van het onthullen der mysteriën ervan. In één woord, het is een soort apostolaat, dat deze adepten vervullen te midden eener eeuw van critiek en verlichting, een altoos moeilijk, soms gevaarlijk apostolaat" . . .[1])

Setonius was geboortig van „Molia, een eiland in den Oceaan," zegt Dienheim (XVIIe eeuw). Het moet Mull geweest zijn, aan Schotland's Westkust, waar in 1311 een vestiging ontstond van uit Frankrijk gevluchte Tempeliers[2]). Dienheim wilde zijn woonplaats niet noemen en noemde hem een „heilige" en een „halfgod," — dezelfde geheimzinnigheid en vereering, die men bij de Rozenkruisers jegens hun leiders aantreft.

In de XVIIde eeuw was de alchymie een ware furie geworden en viel

[1]) *L'Alchimie et les alchimistes*, Louis Figuier, p. 256-257.

[2]) *Ontstaan, Streven en Einddoel der Vrijm.·.*, v. Term, p. 51.

alzoo samen met het hoogtepunt der Rozenkruisersbeweging. (Zie blz. 117). De vorsten namen alchymisten in hun paleizen op om goud voor hen te maken. Maria de Medicis gaf daartoe aan een gevangene in de Bastille twintigduizend kronen. Van Helmont, reeds uit de geschiedenis der Rozenkruisers bekend, was ook alchymist; hij had te Brussel een laboratorium, waar hij met behulp van poeder van den „Steen der Wijzen" kwikzilver in goud heette te veranderen. Helvetius bekeerde zich van tegenstander tot propagandist der alchymie, en Spinoza maakt in een brief aan Jarrig Jellis, gedateerd Voorburg 27 Maart 1667, van Helvetius' proefnemingen gewag. Keizer Ferdinand III, zelf een beoefenaar der Hermetische filosofie, deed van het door den alchymist Richthausen gemaakte goud een gedenkpenning slaan, die in 1797 nog in de keizerlijke schatkamer te zien was[1]).

XVIIIe eeuw. Deze eeuw was niet gunstig voor de alchymisten. De vele mislukkingen van de XVIId'eeuwsche proeven hadden de eens zoo hooggeroemde kunst in discrediet gebracht; er stak een geest op van kouden spot, cynisme en positivisme, die in de Fransche filosofenschool dier eeuw zijn scherpste uiting vond. Geheel verdwenen was de alchymie echter niet. Een geheimzinnig personage, dat zich onder den Griekschen naam Lascaris verborg, reisde Europa rond als Hermetisch propagandist en vertoonde zich ook aan het hof van Frederik I van Pruisen. Van zijne leerlingen werkten Bötticher en Gaetano in Duitschland, Delisle in Frankrijk. De eerste vond het Saksisch porselein uit, de tweede werd in 1709 wegens majesteitsschennis te Berlijn opgehangen, de derde stierf in de Bastille te Parijs.

XIXe eeuw. Deze eeuw, met haar koel materialisme zal, denkt men misschien, de uiteindelijke begraafplaats der alchymie zijn geweest, verdrongen als deze was door de practisch-wetenschappelijke scheikunde. Dit is echter zoo niet. In 1819 nog bestond in Westfalen een vereeniging van alchymisten, „Hermetisch Genootschap" geheeten. In 1837 diende een alchymist uit Thuringen bij de Mij. v. Nijverheid te Weimar een vocht in, dat volgens hem de verandering van metalen kon bewerkstelligen. Omstreeks dienzelfden tijd doceerde een Munchener hoogleeraar nog „hermetische filosofie." In 1860 waren volgens Figuier in Hannover en in Beieren nog geheele families, die zich met alchymie bezig hielden. Dezelfde schrijver verzekert, dat er toen ook in Italië en in de meeste groote steden van Frankrijk nog goudmakers te vinden waren. Een in 1844 te Parijs verschenen „Traité de chimie" verdedigt het hermetisme. In 1854 werden aan de Parijsche Academie van Wetenschappen door den heer Tiffereau, te Nantes, verscheidene memories aangeboden betreffende de middelen om kunstmatig goud te maken.

In aanzien stond het stelsel echter niet: de wetenschappelijke wereld haalde er de schouders voor op; en het is te begrijpen, dat maç.·. critici er weinig voor voelden, de echtheid van het Keulsche Charter toe te geven, welke erkenning de filosofische voorstrooming der Vrijmetselarij onverbreek-

[1]) *Les alchimistes*, Figuier, p. 247.

baar zou ketenen aan de aanverwante alchymie, hetgeen haar volgens de opvatting dier dagen aan de belachelijkheid zou hebben prijsgegeven.

XXe eeuw. Bij de boekhandels, die zich speciaal met den omzet van oude en nieuwe „occulte" en aanverwante werken bezighouden — men vindt zulke o.a. te Parijs en te Brussel — is nog geregeld navraag naar oude alchymistische en astrologische uitgaven. Beteekenisvoller nog is, dat er geregeld werken van dien aard blijven verschijnen; in 1903 verscheen te Londen een „Manual of Astrology" van Sepharial; in 1909 kwam te Parijs een Fransche vertaling uit naar Paracelsus: „Les sept livres de l'Archidoxe magique"; in 1911 gaf Schwaeble te Parijs de tooverboeken van Paracelsus in 't Fransch uit; in 1913 verscheen te Berlijn een nieuwe uitgave der „Chemische Hochzeit" Christiani Rosencreutz; in 1921 gaf Kirchweger te Berlijn een „Annulus Platonis" in 't licht „oder physikalisch-chymische Erklärung der Natur," enz., enz., enz. We noemen slechts enkele.

Schijnbaar gaat de bijna ondergegane beweging weer een nieuwe opleving tegemoet.

Zoo ziet men, dat tot in onze dagen tot het oude Hermetisme en Kabbalisme, nu eens meer, dan wederom minder verspreid, soms openlijk, dan verscholen, zijn staart door de eeuwen heensleept.

Thans is het zaak den aard ervan eenigszins nader te karakteriseeren.

* * *

Waarin nu bestaat de leer der alchymisten?

De oude alchymisten gingen van de idee uit, dat de metalen in de aarde groeiden en slechts verschillende vormen waren van eenzelfde oercel, die echter tweeledig was (een begrip, waarmee zij vrij dicht naderden bij de hypothese der jongste natuurwetenschap omtrent de samenstelling der atomen door de draaiïng der eonen om een kern). Die oercel der metalen bestond volgens hen uit twee grondstoffen: zwavel en kwikzilver; en al naar gelang van de proporties ontstonden uit de verbinding onder bepaalde voorwaarden de verschillende metalen. Zoo goed als suiker zich onder den invloed van gisting in melkzuur omzet zonder van samenstelling te veranderen, zoo goed, meende men, moest men ook de metalen kunnen omzetten. Het kwam er maar op aan, het middel te vinden om die verandering te bewerkstelligen. Dat middel heette „de Steen der Wijzen."

Tot een hoogeren graad van volmaking gebracht, moest dat middel, naar zij meenden, ook de kwalen kunnen genezen, waaraan het menschdom onderhevig is, en het leven kunnen verlengen. Dan heette 't „het Panacée."

In den hoogsten staat van perfectie heette het „Spiritus mundi": ziel der

wereld, verbrak de banden, die den mensch van de onzichtbare geestenwereld scheiden, en stelde hem in staat zich daarmee in betrekking te stellen en de geheimen van het hiernamaals te ontsluieren.

Voor de organische stoffen namen de alchymisten vier grondbestanddeelen aan: zuurstof, waterstof, koolstof en stikstof. Dat getal van vier speelde bij hen een gewichtige rol: zij zagen er het *tetractis* van Pythagoras in, het *tetragrammaton* dat een zoo groote rol speelde in de theorieën van Chaldea en de mysteriën van Egypte. Onder den invloed der oude geschriften, die deze theorieën leerden, geloofde men aan den invloed der planeten op de aardsche stoffen, en zoo werd de astrologie eene der hulpwetenschappen Tycho Brahé en Keppler zaten nog volop in het astrologische stelsel. De Kabbalah, die al deze kundigheden behandelde, stond bij de beoefenaars ervan dan ook in hooge eer. Men reisde zelfs naar het Oosten, om diepere kennis van de verborgen („occulte") wetenschap bij de daar gevestigde leeraars op te doen.

Een andere stelling der alchymisten was, dat de mensch een verkleinde samenvatting van het heelal was: het microcosmos in het macrocosmos. Hij moest dus ook de elementen bevatten, die in de aarde tot de vorming van het goud geleid hadden. Met krankzinnige consequentie doorzocht men alle bestanddeelen van het zoowel mannelijk als vrouwelijk menschenlichaam: allereerst het bloed, dan de moedermelk, later ook de uitwerpselen, de urine en nog andere lichaamsvochten die men als bijzonder productief beschouwde. Zoo waren er onder de alchymisten verschillende richtingen: urinisten, stercoristen, seminalisten, enz. Dat dit ten slotte tot moorden, grove onzedelijkheden en, toen men 't geheim ook in de lijkvochten ging zoeken, tot walgingwekkende dingen leidde, behoeft hier wel niet in bijzonderheden te worden uiteengezet.

Het vertrouwen in deze wetenschap, die nog wel de Koninklijke Kunst geheeten werd, was bij het volk zoo algemeen en zóó diep doorgedrongen, dat men van sommige alchymisten, die veel geld hadden, waarvan men de herkomst niet kon nagaan, stellig geloofde, dat zij het geheim van „den steen der wijzen" hadden ontdekt. En die innige overtuiging, dat de kunst van goudmaken reeds door meerderen gevonden maar telkens door hen in het graf meegenomen was, verklaart de hardnekkige vasthoudendheid, waarmee geslacht na geslacht, zes eeuwen lang, zich op die „verborgen kunst" heeft toegelegd.

Een typisch staaltje van de stelligheid, waarmede velen zich in het hoofd hadden gezet, dat de kunst van goudmaken werkelijk bestond, verhaalt Figuier[1]), waar hij den dood beschrijft van den XVI—XVIId'eeuwschen Franschen alchymist Gabriel Pénot. Deze had heel zijn leven rondgereisd als verdediger der stellingen van Paracelsus en van het Hermetisme; hoewel hij zijn geheele vermogen daaraan had opgeofferd en arm als een kerkrat in het hospitaal van Yverdun stierf, snelden vele personen naar zijn stervenssponde en bezwoeren hem met gevouwen handen hun zijn geheim na te laten. En hoewel de man al bij hoog en laag betuigde, dat hij niets wist, kon hij hun die overtuiging niet bijbrengen. Toen al hun bidden en smeeken vergeefsch was, sloegen zij over tot scheldwoorden, beleedigingen en verwenschingen: „Sterf dan, ellendige vrek, die in je graf een geheim wilt meenemen, waar ge niets meer aan hebt."

En het waren heusch niet alleen de luyden uit het volk, die er zoo over dachten. Tot in de XVIIde eeuw toe lieten de Duitsche vorsten vermaarde alchymisten, die beweerden goud te kunnen maken, opvangen en in hun slot te werk stellen. Viel de proef, door de handigheid der goudmakers gunstig uit — zij wisten zich van de vernuftigste kunstgrepen te bedienen — dan werden zij met eerbewijzen overladen; zoo bijv. de monnik Augustijn Wenzel Zeyler, die door keizer Leopold I tot markgraaf van Reinersberg, en Kelley die door Rudolf II tot markgraaf van Bohemen werden verheven. Liep de proef echter mis, of werden hun bedriegerijen ontdekt, dan kostte het hun soms het verlies van een paar ledematen, ofwel zij werden, in een klatergoud kleed gestoken, aan een vergulde galg opgehangen, — hetgeen o.a. aan Müllenfels in 1607 onder hertog Frederik en aan Gaëtano in 1709 te Berlijn overkwam.

In 1580 velde het gerecht van Leipzig een vonnis tegen David Beuther, die, zoo zeide het, moest beschouwd worden als bezitter van den steen der wijzen; bijgevolg werd voorgeschreven, dat zijn geheim hem op de pijnbank zou worden afgedwongen; dat hij, wegens ontrouw aan zijn vorst (August, keurvorst van Saksen, die hem vruchteloos te werk had gesteld) gegeeseld zou worden, dat twee vingers hem moesten worden afgekapt, en dat hij het overige zijns levens in de gevangenis zou doorbrengen „teneinde hem te beletten met zijn geheim eenig ander vorst te verrijken"[2]).

[1]) *L'alchimie et les alchimistes*, p. 188.
[2]) *Id.*, p. 186.

Dit vonnis was geen unicum; ook in de rechtspraak werd de mogelijkheid van de omzetting der metalen als een onbetwistbare daadzaak aangenomen.

De Pausen van Rome waren minder lichtgeloovig. Aurelius Augurella, die aan Leo X een Latijnsch gedicht had opgedragen, kreeg een leege beurs tot belooning. Als goudmaker kon hij die zelf naar welgevallen vullen, zeide de Paus ironisch.

Het hiervoren gegeven voorbeeld van Gabriel Pénot was het eenige niet van de armoede, waartoe velen, in hun hartstochtelijk najagen van „het groot geheim", vervielen. Duizenden en tienduizenden gegoeden hebben er hun fortuin aan verkwist en zijn doodarm gestorven. Teekenend zeide het 't opschrift van een grafsteen op een der Duitsche kerkhoven:

PROPTER LAPIDEM ISTAM
DILAPIDAVI BONA MEA:

„Terwille van dezen steen heb ik al mijne bezittingen verspild."

Toch hebben ook wel enkele alchymisten fortuin gemaakt. Was het door handigheid, bedrog, of hebben zij werkelijk de kunst van goudmaken verstaan? De moderne scheikunde beweert, dat dit laatste onbestaanbaar is; maar de hedendaagsche alchymisten — want ze zijn er ook nu nog — brengen daartegen in, dat er indertijd zoovele uitvindingen gedaan zijn, waarvan later het geheim weer is te loor gegaan.

In ieder geval: de middeleeuwers en wie na hen kwamen waren overtuigd, dat zulke fortuinlijke alchymisten hun rijkdom dankten aan de gelukkige omstandigheid, dat zij het middel tot goudmaken: het poeder of het vocht, dat onedel metaal in goud kon veranderen, gevonden hadden.

Zoo werd dit voor vast en zeker aangenomen van den Franschman Nicolas Flamel, openbaar schrijver aan een boekenstalletje te Parijs in de XIVde eeuw. Deze bracht het plotseling tot een fortuin, dat hem in staat stelde gast- en armhuizen te bouwen en te begiftigen, bedehuizen te doen verfraaien, fondsen aan kerken te schenken. Onder het beeldwerk der portalen of in de gebrandschilderde vensters dier kerken kon men tot aan de Fransche Revolutie herhaaldelijk de beeltenis van Flamel, ook wel van het echtpaar Flamel aantreffen[1]). Het archief der parochie St. Jacques-la-Boucherie alleen bevatte meer dan 40 schenkingsbrieven van Flamel. Nu tracht Figuier wel te betoogen, dat Flamel's schrijversambt in dien tijd, waarin de schrijfkunst

[1]) *L'alchimie*, Figuier, p. 212.

verre van algemeen was, en voor verluchte miniaturen veel geld werd gegeven, hem die rijkdommen kan hebben aangebracht, maar heel aannemelijk klinkt dit niet, en het wordt dan ook door verschillende Fransche historici niet aanvaard.

De lichtgeloovigheid der goê-gemeente in dien tijd was echter verbazend. Men hield zich vast overtuigd, dat de patriarchen der oudheid hun hoogen ouderdom van vijf, zes en meer eeuwen, in den Bijbel vermeld, aan het „levens-elixer" van den steen der wijzen dankten, en speurde ijverig naar het vinden van die te loor gegane kunst. Men liet zich steeds opnieuw wijsmaken, dat deze en gene het geheim ontdekt had, en geloofde bijv. dat de Venetiaansche Rozenkruiser Frederico Gualdo vierhonderd jaren oud was. De alchymist Artephius was zoo zeker van de lichtgeloovigheid zijner tijdgenooten, dat hij in een door hem uitgegeven geschrift strakweg volhield, dat hij reeds gedurende bijna duizend jaren op aarde vertoefde.

Luther geloofde blijkbaar niet veel van de alchymistische kunst, maar hij wilde vermoedelijk een zoo sterke partij, die hem goeddeels gunstig gezind was, niet door bestrijding van zich vervreemden en prees de hermetische wetenschap „wegens de schoone vergelijkingen, die zij ons biedt met de verrijzenis der dooden ten Laatsten Oordeelsdag"[1]).

Met alchymisten, die zich aan handtastelijk bedrog schuldig maakten — en dit gebeurde nogal eens, want niet ieder kon zijn opsnijden: het goudmaken te verstaan, waar maken tenzij met scheikundige handigheidjes — werden korte metten gemaakt; de galg was altijd beschikbaar.

Wie handig was, kon 't echter een heel eind brengen. Zoo bijv. Leonard Thurneyssen, een XVIde eeuwsche Zwitser, leerling van Paracelsus, en een groot geleerde (hij gaf o.a. een verhandeling uit over 32 Europeesche dialecten en 68 vreemde talen) die in zijn laboratorium een personeel van meer dan tweehonderd man had en voor de uitgave zijner werken een eigen lettergieterij en boekdrukkerij had opgericht.

De XVIId'eeuwsche schilders namen de alchymistische werkplaats vaak tot onderwerp van hun voorstellingen: van Jan Steen is er zoo'n geval in het Sted. Museum te Frankfurt, van David Teniers een in de Gemälde-Gallerie te Dresden, een in de Kon. verzameling in den Haag en een in het voormalig Hertogelijk Museum te Brunswijk, enz.

---

[1]) *L'alchimie*, Figuier, p. 22.

De alchymisten pasten precies hetzelfde systeem toe van verberging hunner geheimen voor oningewijden, als thans nog de Vrijmetselarij doet.

Arme dwaas! zoo riep de alchymist Artephius den lezer van zijn boek toe:

„Arme dwaas! Zoudt ge simpel genoeg zijn om te meenen, dat wij u openlijk en duidelijk het grootste en belangrijkste aller geheimen gaan leeren, en dat gij onze woorden letterlijk kunt verstaan? Ik verzeker u, dat wie volgens den gewonen en letterlijken zin de geschriften der filosofen wil uitleggen, zich verdwaald zal zien in de kronkelgangen van een doolhof, waar hij nooit uit zal komen, omdat hij den Ariadne-draad niet heeft om erin en eruit te geraken; hoeveel werk hij zich ook geve, 't zal alles verloren moeite zijn[1]."

Vergelijk hiermede cit. no. 18, voorkomende op blz. 53 van dit werk.

Heel duidelijk waren de voorschriften inderdaad niet. Zoo wordt in de *Turba philosophorum* gezegd:

„Ik beveel u, zoon der leer, doe het kwikzilver stollen. Maak van meerdere dingen 2, 3 en 3, 1, 1 en 3 is 4, 3, 2 en 1. Van 4 tot 3 is 1; van 3 tot 4 is 1, dus 1 en 1, 3 en 4; van 3 tot 1 is 2, van 2 tot 3 is 1, van 3 tot 2, 1, 1, 1, 2 en 3. En 1, 2, van 2 en 1, 1 van 1 tot 2, 1, dus 1. Ik heb u alles gezegd."

Deze manier om kwikzilver te doen stollen lijkt nu juist niet de kortste en bevattelijkste.

(Het kwikzilver was bij de alchymisten in hooge eer. Zij beschouwden het als den neerslag in de metalenwereld van de maan, het goud als dien van de zon. De zon gold als het bevruchtend mannelijk, de maan als het vruchtdragend vrouwelijk beginsel. Een vereeniging van goud en kwikzilver moest volgens hen ook vruchtbaar zijn en nieuwe goud- en kwikkorrels kunnen opleveren.

„In mercurio est quidquid quaerunt sapientes": „in het kwikzilver bevindt zich datgene, wat de wijzen zoeken," — dit beginsel, dat van Hermes zelf, den grondlegger der hermetische wetenschap afkomstig heette, stond in hooge eere).

Ook in ander opzicht waren de uitingen der alchymisten dikwijls raadselachtig. Zoo bijv. het motto *Divi leschi genus amo*, waaronder Sendivogius in 1604 een nagelaten geschrift van Alexander Sethonius uitgaf.

[1]) Geciteerd in *L'alchimie*, p. 37.

Niet alleen Rozenkruisers trokken rond, om onder de goudmakers propaganda te maken, gelijk met citaat no. 67 is aangetoond, ook onder de alchymisten zelven waren er, die zich geroepen gevoelden om als apostelen van hunne kunst op te treden, die immers in hare filosofische verder-ontwikkeling geheel met de Rozenkruiserij samenviel.

Ook Figuier houdt zich overtuigd, dat, althans in de XVIIde eeuw, de goudmakerij nog slechts de dekmantel was voor de filosofische propaganda. Hij schrijft:

„Sedert de eerste jaren der XVIIde eeuw hebben we adepten door Europa zien trekken, niet meer, zooals voorheen, om de samenstelling van den Steen der Wijzen te leeraren, maar om door werkelijk wonderbaarlijke daden de geloofwaardigheid te betoogen eener wetenschap,, waarvan zij beweerden het ware geheim voor zich te behouden. Uit dit zoo lang in de laboratoria bebroede „filosofisch ei" scheen ten slotte het „kuiken" te zijn voortgekomen. Hoewel ze klein in getal waren, zouden de blaasbalg-hanteerders, die erin geslaagd waren het groote werk [der goudmakerij. v. T.] te volvoeren, voldoende geweest zijn om de wereld rijk te maken of tot ondergang te brengen; maar de meesten hadden haar slechts willen bekeeren. Zij bedienden zich daartoe van feitelijke bewijzen, die meer inwerkten op het gemoed dan elk wetenschappelijk betoog. Wanneer zij verlangden geloofd te worden, deden zij dit op grond der wonderdaden, die zij wisten te verrichten; en om de ongeloovigen des te beter te overtuigen, deden zij deze wonderen meestal door derden verrichten. Vervolgens verdwenen zij zoo dra mogelijk, niet echter dan na ter plaatse de opbrengst dier practische demonstraties te hebben uitgedeeld, aldus hun spoor teekenend met een gouden zaaisel."[1])

---

[1]) *Les alchimistes*, Figuier, p. 320.

ZWARTE KUNST EN HEKSENSABBATH

Bij de uiteenzetting van de leer der alchymisten is er (blz. 166) met een korte aanduiding reeds op gewezen, dat hun systeem tot zeer immoreele uitersten kon leiden. En dat dit ook metterdaad het geval is geweest, staat buiten elken redelijken twijfel.

De magiërskunsten, in de door hen ijverig bestudeerde kabbalistische geschriften geleeraard, misten hun invloed niet op de licht ontvankelijke verbeelding van velen. Na jaren vergeefsch pogen, om hun doel langs den natuurlijken weg van smeltoven en distilleerkolf te bereiken, wendden zij ook het bovennatuurlijke middel aan der aanroeping van geesten. Leerde hun geheimleer hun niet, dat zij dezen onder bepaalde voorwaarden aan zich konden dienstbaar maken?

Oude geschriften uit dien tijd vermelden soms gebeden en aanroepingen, die zij tot God en de Heiligen richtten; van den anderen kant waren er ook, die hun heil meenden te vinden in aanroeping van de geesten der duisternis. Figuier o.a. maakt melding van twee alchymisten uit het einde der XVIde eeuw, Talbot en dr. Dée, die „in hun wanhoop ertoe overgingen de helsche geesten te hulp te roepen; men heeft nog de gebeden en bezweringen gevonden, die zij tot den boozen geest richtten."[1]).

Shakespeare heeft zijn „Macbeth" dan ook geheel in den stijl geschreven van zijn tijd, die hem volkomen begreep, terwijl de „verlichte" XIXe eeuw geheel vreemd tegenover dit werk stond. Volgens opvattingen in den overgangstijd der XVIde en XVIIde eeuw waren in het drama optredende figuren als de spookgodin Hecate (zie cit. no. 70) de drie heksen, het opkomen van Banquo's schim en andere geestverschijningen zeer natuurlijk, en klonk het lied van den heksenketel:

> Zwarte en witte geesten,
> Roode en grijze ook,
> Roert nu, roert en roert nu,
> Wat ge roeren moogt[2])

den hoorder als iets heel-gewoons-van-hooren-zeggen in de ooren.

In zijn werk „*De sigillis*" geeft Arnauld de Villeneuve een groot aantal duivelbezweringen aan, en Paracelsus (die door den XIXe eeuwer Figuier

---

[1]) *L'Alchimie et les alchimistes*, Louis Figuier, p. 237.

[2]) 4e bedrijf, 1e tooneel.

als de ontdekker van het zink genoemd wordt) schreef in zijn tractaat *De tincturâ physicorum:* „Als gij de gebruiken der Kabbalisten en der oude sterrenwichelaars niet begrijpt, heeft God u niet geschapen voor de Spagyriek, en de Natuur u niet verkoren voor het werk van Vulcaan."

Ook de liefde meende men te kunnen bezweren: men moest zich naakt opstellen in een tooverkring en dan verschillende ceremoniën doen en formules uitspreken. Een schilderij uit den tijd van Jan van Eyck o.a. heeft hierop betrekking. Het stuk wordt bewaard in het Sted. Museum te Leipzig. De maker van dit Vlaamsche stukje geloofde blijkbaar niet veel van dit alles; de wijze, waarop hij de bezwering als zóó krachtdadig voorstelt, dat ze, nog niet afgeloopen zijnde, den minnaar reeds te ongelegener ure aanlokt, heeft een onmiskenbaren spot ten grondslag. David Teniers ontleende zijne stof soms aan de duivel-vereering; zijn „Lecture diabolique" (een man die te midden van vreemdsoortige monsters grijnzend zit te lezen) is er een sprekend staal van. De ets van Rembrandt „Doctor Faust", die een geheimzinnige lichtfiguur op het venster ziet verschijnen, is bekend.

Alchymisten als Thurneyssen (zie blz. 169), de Milanees Borri (XVIIe eeuw) en anderen beweerden, dat hun een demon van ondergeschikten rang ten dienste stond, dien zij slechts hadden op te roepen, om alle aanwijzingen te verkrijgen, welke zij verlangden.

De middeleeuwen onderscheidden twee soorten van tooverij: de witte en de zwarte kunst. Onder de laatste benaming werden die practijken verstaan, waarbij men zijne toevlucht nam tot helsche machten, om het begeerde effect te verkrijgen. Het was dáártegen, dat de scherpe rechtspleging van dien tijd was gekeerd.

De beoefenaren der „verborgen kunst" of het occultisme maakten zelven ook die onderscheiding, waarbij zij de eene manier de „theurgie," de zwarte kunst de „goëtie" noemden.

Lessen in de Kabbalistische leer waren te dien tijde zeer gezocht, en kenners van de Hebreeuwsche en Chaldeeuwsche talen, die de oorspronkelijke geschriften in de volle „getalswaarde" hunner letters (zie blz. 78) konden genieten, stonden in hoog aanzien. Vooral bij geletterde Joden werden in 't geheim vele lessen in taal- en uitlegkunde genomen.

Hieruit is het te verklaren, hoe een schrijver als Bail[1]) kon getuigen „dat

[1]) *Les Juifs au dix neuvième siècle,* p. 91-94, 2e édit. Geciteerd door De Mousseaux, in *Le Juif,* p. 521.

er bijna geen proces wegens tooverij gevoerd werd, of er was een Jood in betrokken." De auteur verklaart dit geenszins in 't verband eener tenlastelegging, — integendeel, hij schrijft het feit toe aan de vermeende onwetendheid en barbaarschheid der toenmalige maatschappij.

De tooverij of zwarte kunst heeft, vooral in de na-middeleeuwen, een verbazende uitbreiding onder het volk genomen. De tallooze heksenprocessen, die er gevoerd zijn, vallen werkelijk niet alle op een blind vooroordeel en dom bijgeloof te schuiven, zooals in de materialistische, kortzichtige XIXe eeuw maar al te veel gedaan is. Er werd werkelijk en metterdaad de duivelskunstenarij beoefend in een omvang, waarvan men zich heden ten dage nauwelijks een voorstelling kan maken.

Om hun gewaande geneesmiddelen te bereiden, of om de helsche geesten gunstig te stemmen, door wier hulp zij den „Steen der Wijzen" hoopten te ontdekken, deden natuuronderzoekers en alchymisten de weerzinwekkendste dingen.

De moderne geschiedvorsching is dit beter beginnen in te zien dan hare nivelleerende, veel-„verneinende" voorgangster der XIXe eeuw. Den 12 Febr. 1923 nog hield de Gorcumsche dr. Van Andel een voordracht, over de oude geneeskunde, voor het Kon. Oudheidkundig Genootschap te Amsterdam, waar hij o.a. zeide[1]):

„Volgens de pharmacopee van die dagen moest b.v. iedere apotheker voorradig hebben vet van een mensch, dat gewoonlijk kwam van ter dood gebrachte misdadigers, gedroogd bokkenbloed, gedroogd addervleesch, kreeftenscharen, het beentje dat in het hart van sommige herten moest voorkomen, enz. Dat waren allemaal geneesmiddelen die hoog in aanzien stonden op grond van oeroude tradities en oeroud bijgeloof, waarvan de aanwijzingen veelal aan de klassieken ontleend waren. Aanknoopingspunten met oude religieuse of wijsgeerige wereldbeschouwingen bepaalden veelal den aard en de samenstelling van de middelen waaraan geneeskracht werd toegeschreven..

„Van beteekenis in de oude artsenijbereidkunde was ook het beginsel, dat stoffen, afkomstig van bij volle gezondheid, dus door geweld om het leven gekomenen, een zekere levens-energie behielden, welke op lijdenden overging. Vandaar dat menschenvet gebruikt werd voor massage en in het algemeen de reputatie had van een buitengewone geneeskracht te bezitten. Nog kent het volksbijgeloof het armezondaarsvet; het was gewoonlijk afkomstig van ter dood gebrachte misdadigers. Tegenwoordig is het gewoon varkens-

[1]) Uit het verslag in de *N.R.C.* van 13 Febr. 1923, avondblad B. — *Het Alg. Handelsblad* van denzelfden datum bracht een relaas van gelijke strekking.

vet, maar de naam is gebleven. Maar in vroegere eeuwen moest elke apotheker, die zich aan zijn pharmacopee hield, het in voorraad hebben; in den Bartholomeusnacht hebben de apothekers een ware roofexpeditie op de lijken georganiseerd om menschenvet machtig te worden. Anders was de beul de geregelde leverancier van dit geneesmiddel . . .

„De wetenschap, dat de oude Egyptenaren hun dooden conserveerden met allerlei aromatische stoffen als aloë, wierook en ook asphalt, heeft geleid tot de meening, dat er geneeskracht in school, in de eerste plaats voor inwendige kneuzingen maar ook voor huidaandoeningen van allerlei aard. Zoo groot werd echter de vraag naar mummies, dat Egypte er niet voldoende kon leveren; toen is men er toe overgegaan, ze zelf te fabriceeren. De galg leverde al weer het materiaal."

Na deze inleiding zal het niet meer onwaarschijnlijk klinken, als men een Fransch vrijmetselaar en occultist hoort verklaren:

No. 68.

***DOGME ET RITUEL,** ELIPHAS LÉVI, II, p. 208—9:

TEXT:

Au moyen âge, les nécromans profanaient les tombeaux, composaient des philtres et des onguents avec la graisse et le sang des cadavres; ils y mêlaient l'aconit, la belladone et le champignon vénéneux; puis ils recuisaient et écumaient ces affreux mélanges sur des feux composés d'ossements humains et de crucifix dérobés aux églises; ils y mêlaient des poudres de crapauds desséchées et de la cendre d'hosties consacrées; puis ils se frottaient les tempes, les mains et la poitrine de l'onguent infernal, traçaient le pentacle diabolique, évoquaient les morts sous les gibets ou dans les cimetières abandonnés...

. . .Les grimoires que l'autorité au-

VERTALING:

In de middeleeuwen schonden de toovenaars de graven en maakten dranken en zalven uit het vet en het bloed der lijken; zij mengden er monnikskap, belladonna en vergiftige paddestoel doorheen; dan kookten zij die afschuwelijke mengsels op, en schuimden ze af op vuren, gestookt met menschenbeenderen en uit de kerken gestolen kruisbeelden; zij deden er poeders door van gedroogde padden en asch van geconsacreerde hosties. Met die duivelsche zalf smeerden zij zich polsen, handen en borst in, maakten het teeken van de duivelsche 5-puntige ster, riepen de dooden op onder de galgen of op verlaten kerkhoven . . .

trefois faisait saisir et brûler partout où elle les rencontrait, n'étaient certes pas des livres innocents. Le sacrilège, le meurtre et le vol sont indiqués en sous-entendus comme moyens de réalisation dans presque toutes ces oeuvres.

De tooverboeken, welke de overheid in beslag deed nemen en verbranden, overal waar zij ze aantrof, waren zeker geen onschuldige boeken. Heiligschennis, moord en diefstal werden er in bedekte termen in aanbevolen als middelen om in bijna al dat gedoe te slagen.

Nu moet men deze dingen niet ten laste van Rozenkruisers en alchymisten willen leggen. Wel ten laste van het algemeen geheimgenootschappelijke leerstelsel (zie blz. 114), dat drie uitingen van beoefening vond: het goudmaken, de genezing van het menschdom, de kennis van het bovennatuurlijke. De alchymisten beoefenden het eerste, de geneeskunde het tweede, de Rozenkruisers het derde. Deze laatsten deden het echter in maatschappelijken zin: zij wilden een nieuwe samenleving stichten op andere moreele en religieuze grondslagen dan de Christelijke. De grenzen tusschen de drie groepen liepen natuurlijk niet scherp; de eenen en de anderen bewogen zich, om zoo te zeggen, op en over elkaars grensgebied. Er werd magie beoefend in alchymistische, alchymie in Rozenkruisers-kringen. Wat zich aan tooverij in haar meest wanstaltigen vorm overgaf: de Zwarte Kunst of „Necromancije," zooals ze toenmaals in de Nederlanden genoemd werd, was veelal het rebuut, het uitschot der bevolking. De minstwaardige elementen in de maatschappij grepen maar al te graag naar al die vermeend-krachtdadige middelen om kwaad te brouwen.

„De oude toovenaars," zegt een modern schrijver[1]), met een zeer juisten kijk op de verhoudingen, „de oude toovenaars waren de anarchisten van voorheen. Ook zij koesterden haat tegen al wat priester, koning of rijkaard was. Ook zij vervaardigden in besloten bijeenkomsten vernielingswerktuigen; zij grepen vooral naar het vergif, vernielden op breede schaal, strooiden over de akkers hun graandoodend poeder, deden de kudden in hunne stallen verkwijnen."

In de geschiedenis der tooverprocessen is voortdurend sprake van den „Heksensabbath," geheimzinnige bijeenkomsten, vooral van aan de Zwarte Kunst overgegeven vrouwen, die op een bezemsteel door de lucht heetten te

[1]) *Satanisme et Magie*, Jules Bois, p. 196.

rijden of op uilen- of vleermuisvlerken gedragen te worden naar een nachtelijke plaats van bijeenkomst, om daar hun meester, den Satan, te vereeren. Op de pijnbank hebben honderden vervolgden deze dingen bekend.

Men moet daar echter geen overdreven waarde aan hechten. De folteringen waren zóó wreed en uitgezocht, dat men ten slotte er bijna iedereen alles mee kon doen „bekennen," wat men wilde. En de vraag is, of ook niet de suggestie (want ook buiten de folterkamer zijn zulke bekentenissen wel afgelegd) in menig geval haar aandeel in de totstandkoming der verklaring zal hebben bijgebracht.

Een nuchtere beschouwing der daadzaken stelt het buiten kijf, dat de beoefenaren der geheime wetenschappen elkaar bezochten. Gelijkgezinden zoeken altoos elkanders gezelschap. De Rozenkruisers kwamen onder den dekmantel van rederijkerskamers, gilden en andere erkende genootschappen bijeen. Van de alchymisten is het bekend, dat zij in groote steden op bepaalde dagen, uren en plaatsen openlijk bijeenliepen, als in een soort beurs, om elkanders bevindingen en verwachtingen mee te deelen en te hooren, „tips" te krijgen, enz. De beoefenaren der duivelskunstenarijen zochten hun heil voorzichtigheidshalve in nachtelijke samenkomsten op afgelegen plaatsen — want het gerecht was niet malsch! — en het ligt voor de hand, dat zij ook daar gezamenlijk hun ritueele practijken hebben toegepast.

Bijzonderlijk op de bijeenkomsten der aanhangers van de Zwarte Kunst moet het daar somwijlen op walgingwekkende wijze zijn toegegaan. Geheel onbekend konden zulke dingen niet blijven; maar de beoefenaren wisten door angstwekkende middelen: gehoornde koppen, waarin achter rood-doorschijnende oogen licht brandde, stankverspreidende stoffen enz., de nieuwsgierigen uit het over 't algemeen zeer bijgeloovige volk op een afstand te houden; en de overdreven geruchten, die onder het volk liepen, dikten zij gaarne met allerlei monsterachtige bijzonderheden aan, zoodat geen boer of burger het wagen dorst zich te middernacht in de omgeving van een kerkhof, een gerechtplaats (de geliefkoosde plaatsen van bijeenkomst der toovenaars en heksen) of dergelijke te wagen. En zoo konden daar vrijwel ongehinderd de grofste wandaden, de wellustigste orgieën plaats grijpen.

Hoor, wat een goed kenner dezer dingen schrijft:

No. 69.

*DOGME ET RITUEL, II. ELIPHAS LÉVI, p. 238—9:

TEXT:

Le sabbat orgiaque ne doit . . . pas être considéré comme celui des véritables adeptes.

Quant au nom même du sabbat, on a voulu le faire venir du nom de Sabasius; d'autres ont imaginé d'autres étymologies. La plus simple, selon nous, c'est celle qui fait venir ce mot du sabbat judaïque, puisqu'il est certain que les juifs, dépositaires plus fidèles des secrets de la kabbale, ont été presque toujours, en magie, les grands maîtres du moyen âge.

Le sabbat était donc le dimanche des cabalistes, le jour de leur fête religieuse ou plutôt la nuit de leur assemblée régulière . . .

Quant au sabbat diabolique des nécromanciens, c'était une contrefaçon de celui des mages . . .

VERTALING:

Men moet den Orgieën-Sabbath . . . niet beschouwen als den waren Sabbath der ingewijden.

Wat den naam „Sabbath" zelven betreft, men heeft dien van den naam Sabasius willen afleiden; anderen hebben andere afleidingen bedacht. De eenvoudigste is o.i. die, welke de herkomst van het woord zoekt in den Joodschen Sabbath. Vast toch staat, dat de Joden, de trouwste bewaarders van de geheimen der Kabbalah, bijna altijd de grootmeesters der magie in de middeleeuwen geweest zijn.

De Sabbath was dus de Zondag der Kabbalisten, hun godsdienstige feestdag, of liever de nacht hunner geregelde bijeenkomst . . .

Wat den duivelschen Sabbath der zwarte-kunstbeoefenaars betreft, deze was een namaaksel van dien der magiërs.

Sabasius was een godheid der Romeinen, die veelal met Dionysos of Bacchus wordt geïdentificeerd en de slang als symbool had.

Nu is de meening dergenen, die aan deze afleiding dachten, zoo onredelijk niet: de heksensabbath wàs inderdaad een bacchanaal, en ook de hierbij veronderstelde heidensche inslag is niet zoo verwerpelijk, al pleit voor Lévi's woordverklaring de meerdere waarschijnlijkheid.

Men verlieze niet uit het oog, dat sommige sporen van het oude Heidendom nooit uit Europa verdwenen. Ook nù nog niet, nu de folkloristen uit

de St. Maartens-, de St. Nicolaas-, de Carnavalsviering en andere gebruiken de aanwezigheid van restanten Germaansch en Romeinsch heidendom tot in onze dagen betoogen. Eeuwen geleden was daarvan nog heelwat minder weggevaagd en uitgeslepen dan thans. Dat in de nachtelijke Sabbaths der duivelvereerders oud-heidensche plechtigheden in eere werden gehouden (het oude Druïdisme heeft zich eeuwen na de invoering van het Christendom nog heimelijk gehandhaafd), valt nauwelijks te betwijfelen.

Deze opvatting wordt volkomen gedeeld door een bekend maç.·. schrijver:

No. 70.

***GESCHIEDENIS DER VRIJMETSELARIJ,** CLAVEL (Holl. uitgaaf) p. 341:

TEXT:

In den ganschen loop der middeleeuwen werden de mysteriën van Diana of van Hecate, onder den naam van togten van Diana, en de mysteriën van Pan, onder den naam van Sabbatten, in het open veld uitgeoefend. Zoo ziet men bij Ducange, dat eene menigte vrouwen des nachts bijeen kwamen op afgelegene plaatsen, om Dame-Habonde of Hecate te vereeren; dat zij er maaltijden vierden, dansen uitvoerden, zich met allerlei dingen bezig hielden, terwijl zij tevens, om de lichtgeloovige lieden te verbazen en voor de Christenen de plaats harer bijeenkomsten te verbergen, beweerden, dat zij op wonderstaltige dieren door de lucht heen gevoerd werden en alzoo in éénen oogwenk, het grootste gedeelte van de aarde doorvlogen . . . Maar de meest

RE-TRADUCTION:

Pendant tout le cours du moyen-âge, les mystères de Diane ou d'Hécate furent célebrés en pleine campagne sous le nom de courses de Diane, ceux de Pan sous le nom de Sabbats. Ainsi l'on voit chez Ducange qu'une multitude de femmes s'assemblaient la nuit dans des lieux isolés afin d'y rendre hommage à Dame-Habonde ou Hécate; qu'elles y célébraient des festins, s'occupaient de toutes espèces de choses, en prétendant, afin d'ébahir les gens simples et de cacher aux Chrétiens les lieux de leurs réunions, qu'elles étaient transportées dans les airs sur des bêtes monstrueuses et qu elles traversaient ainsi en un clin d'oeil la plus grande partie de la terre . . . Mais les mystères les plus pratiqués étaient ceux de Pan, empruntés aux anciennes lupercales. Les

gevolgde mysteriën waren die van Pan, ontleend aan de oude lupercaliën. De vergaderingen werden des nachts gehouden in woeste plaatsen; de deelgenooten hadden herkenningsteekenen, en verbonden zich bij eede tot geheimhouding. De voorzitter of bestuurder omhing zich met eene bokkenhuid; hij had hoornen op het hoofd en aan zijne kin een' bokkebaard.

assemblées se tenaient pendant la nuit en des lieux solitaires; les convives avaient des signes de reconnaissance et se liaient par serment au secret. Le président ou directeur se revêtait d'une peau de bouc; il avait des cornes sur la tête et une barbe de bouc au menton.

Herinnert deze laatste beschrijving niet onwillekeurig aan den tooi der Egyptische farao's, die, hoog-ingewijden in de Egyptische mysteriën, vaak op de monumenten staan afgebeeld met twee hoornen op het hoofd, die de daarop geplaatste zonneschijf aan weerszijden omvatten, een slangekop op den voorhoofdsband als koninklijk versiersel, terwijl hun van de kin (de Egyptenaren droegen het gelaat geschoren evenals de latere Romeinen) een kunstmatige baard afhangt? . . .

Hekate, in de hooge oudheid oorspronkelijk de maangodin, werd in de Grieksche mysteriën de nachtspookgodin, die met een bende woestblaffende honden door de lucht rijdt, vergezeld van allerlei gevlerkte monsters. Zij ging in de Germaansche godenleer over en werd bijzonder op driesprongen vereerd, waar men honden te harer eer slachtofferde om op die wijze toovermacht te erlangen.

De deelnemers aan den Sabbath beoefenden een reeksgebed tot de duivelen, in den vorm zooals de Kath. Kerk hare litanieën tot God en de Heiligen heeft. Volgens Garinet[1]) luidde dit:

Lucifer, ontferm u onzer
Belzebub, ontferm u onzer.
Leviathan, ontferm u onzer.
Baal, vorst der Serafijnen, bid voor ons.
Baal-Berith, vorst der Cherubijnen, bid voor ons.
Astaroth, vorst der tronen, bid voor ons.

Zoo gaat het nog voort met een 24-tal namen, waaronder die van Behemoth, Belphegor e.a. voorkomen.

[1]) *Histoire de la magie en France*; gecit. in *Dic. des Sc. occ.*, I, k. 1010.

Volksoverleveringen hebben een taai leven. Hebben velen onzer lezers zich al eens rekenschap gegeven, dat nog thans in de heele beschaafde wereld de herinnering voortleeft aan de gruweldaden van een berucht alchymist? . . .

Ieder kent het sprookje van Blauwbaard. Hoevelen weten, dat deze werkelijk heeft bestaan? Hij heette Gilles de Laval, baron van Rais en was een afstammeling der Bretonsche hertogen. De Laval was een verwoed alchymist, die meende met behulp van het bloed van vrouwen en kinderen goud te kunnen maken. Meer dan 150 vrouwen en kinderen moet deze man vermoord hebben, onder wie zijne zeven echtgenooten. Den 25 October 1440 vond hij, van tooverij beschuldigd, op den brandstapel den dood.

Dringt zich hier niet onwillekeurig de gedachte op aan Landru, den Franschen vrouwenmoordenaar, die, overtuigd van zijne misdaden, cynisch en geheimzinnig weigerde eenige verklaring van de drijfveer tot zijn raadselachtige gruwelen te geven en zwijgende den dood inging, toen hij in 1921 het hoofd onder de guillotine moest laten?

Dergelijke onderstellingen zijn in dezen tijd niet mogelijk! hooren we zeggen.

En waarom niet? hebben we op blz. 165 niet bewezen, dat in het begin der XXste eeuw de alchymie, met name ook te Parijs, het hoofd weder opsteekt?

Nog in de allerlaatste jaren der XIXe eeuw verklaarde een ten deze gezaghebbend auteur, dat zelfs de heksensabbaths nog bestaan:

No. 71.

***DOGME ET RITUEL,** ELIPHAS LÉVI, II, p. 235.

TEXT:	VERTALING:
Mais le sabbat n'a pas toujours été un rêve, et il a existé réellement; il existe même encore des assemblées secrètes et nocturnes òu l'on a pratiqué et où l'on pratique les rites de l'ancien monde.	Maar de Sabbath is niet altijd een droombeeld geweest; hij heeft werkelijk bestaan. Nog thans zelfs bestaan er geheime nachtelijke bijeenkomsten, waarin men de plechtigheden der Oudheid vierde en nog viert.

Een bekend feit is, dat op Haïti, onder de negers in de Fransche Antillen, in Guyana en op Madagascar, in Midden-Afrika en misschien elders, nachte-

lijke ceremoniën plaats hebben, waarbij toovenarij en demonenvereering deel uitmaken van de ritueele plechtigheden.

De bekende oudheidvorscher L. E. Elliott schreef in 1923 in zijne beschrijving van de antieke Maya-bouwwerken in Midden-Amerika[1]), dat de Lacandones-stam in de streek van Petén algemeen den naam heeft, nòg het oude geloof aan te hangen en copal en bloemen te offeren aan de oude Maya-goden.

Uit het verband, waarin Eliphas Lévi zijn laatstvermelde zinsnede schreef, valt te vermoeden, dat hij niet eens op zoo ver-afgelegen streken doelde . . .

---

[1]) *Wonders of the Past*, Hammerton, p. 108—9.

TWEEDE DEEL
TEGEN HET CHRISTENDOM

Voor wie met aandacht de ontwikkeling der maçonnieke stichting van 1717 uit de gnostieke, kabbalistische en heidensche vóórstroomingen heeft gevolgd, kan het karakter van de grondgedachte, welke in de Vrijmetselaarsorde belichaamd is, geen onderwerp van redelijken twijfel meer uitmaken.

Niettemin is het zaak, dit punt boven alle betwisting vast te stellen. Aan het historisch bewijs valt dus ter versterking de erkentenis van de betrokkenen zelven toe te voegen.

Het is dat, wat de eerstvolgende bladzijden beoogen te brengen.

Alvorens hiertoe over te gaan, geve men zich goed rekenschap van het feit, dat het oude Heidendom veel taaier en langer leven in Europa gehad heeft — zij het ook in verborgen vertakkingen — dan uit de traditioneele jaartallen der evangelisatie- en ersteningsgeschiedenis van de Europeesche volken blijkt.

Tot in de XVIde eeuw toe, lang na het middeleeuwsche bloeitijdperk der Katholieke Kerk, en zelfs nog na de Hervorming van Luther, leefde, in sommige streken van Pruisen bijv., het oud-Heidendom nog voort, waarbij men zich dient te herinneren, dat de Heidensche goden bepaalde krachten of geesten symboliseerden.

Avé Lallemant[1]) verhaalt op gezag van Nerreter het volgend teekenend voorval als de persoonlijke ervaring van den kroniekschrijver Simon Grünau in 1520:

„Toen Simon Grünau eens in een boerenhuis kwam, waar verscheiden boeren heimelijk, tegen het verbod in, waren saamgekomen, wilden dezen, zoodra zij Grünau bemerkten, hem dooden. Deze sprak hen in zijn angst in 't oud-Pruisisch aan en verzocht hem niet te deren. Op het hooren van hunne taal werden zij zachter gestemd, sprongen op en riepen: *Sta nussen Rikie,*

[1]) *Die Mersener Bockreiter*, p. 15.

nussen Rikie: "dat is onze heer, onze heer!" Hierop heeft Grünau hun in den naam van hun god Perkunos een eed moeten zweren, onder belofte dat hij niets zeggen zou aan den bisschop, onder wiens gebied zij woonden. Bij de bokswijding gebeurde het volgende. De landlieden, die uit een of meer dorpen waren saamgekomen, legden in het midden van de schuur een vuur aan. De mannen brachten een bok ter plaatse, waar het offerdier zou geslacht worden; de vrouwen brachten tarwe- of roggemeel en kneedden het. Toen alles gereed was, zette zich de *waidelot* (gekozen Heidenpriester) op een verhoogde plaats en sprak tot het volk over verschillende dingen, zooals van hun komst (in die streken), heldendaden en andere deugden, alsmede van de geboden der goden, hetgeen zij eischten van de menschen, en dergelijke dingen meer. Daarna leidde hij den bok in het midden, legde zijne handen op het dier en riep alle goden in volgorde aan. Hierna beleden de priesters openlijk hunne zonden, waarmede zij de goden gramstorig meenden te hebben gemaakt. Alsdan hebben zij allen, zoovelen als er in de schuur vergaderd waren, wier aantal toen vijftien bedroeg, den bok met de handen opgetild en zoo lang omhoog gehouden, tot men den lofzang voleindigd had. Daarna zetten zij den bok weder op den grond, en vermaande de *waidelot* de omstanders opnieuw, dat zij het gebruikelijke offer, hetwelk door hun voorvaderen loffelijk was ingevoerd, met den diepsten ootmoed jegens de goden moesten verrichten en zoo ook aan hun nakomelingen overdragen. Toen deze preek ten einde was, heeft de *waidelot* den bok geslacht, het bloed in een schotel opgevangen en daarmee de vergadering besprenkeld. Waiselius voegt erbij, dat zij ook tehuis met hetzelfde bloed hun vee besprenkelden" (enz.)

Het ligt voor de hand, dat dit geval het eenige niet was. Ook elders leefden fragmenten der geheime en verspreide traditiën voort, en ze zochten aansluiting in van de orthodoxie afwijkende kringen, zoodat hetgeen volgen gaat meer begrijpelijk dan verwonderlijk is.

DE VIJFPUNTIGE STER

Het symbool volgens *Le Livre du Compagnon*
van Br∴ OSWALD WIRTH [1])

[1]) Blz. 46 der editie van 1922.

I. DE VRIJMETSELARIJ

„Ik vertel slechts, wat ieder weet, als ik zeg dat men uiterst zeldzaam een vrijmetselaar ontmoet, die tot het Ned. Groot-Oosten behoort, en die van *inwijdingen, symboliek, enz.* IETS *afweet*".

Br∴ H. J. VAN GINKEL
(„Meerdere inlichtingen", p. 29.)

HEIDENSCHE SPOREN IN DE VRIJMETSELARIJ

Wie een weinig met de lectuur der maçonnieke handboeken en ritualen vertrouwd is, dien springt, na een wat nauwkeuriger kennisneming van de leer der oude godsdiensten en van hunne mysteriën, aanstonds de sterke overeenkomst op vele punten in het oog tusschen menig oud-Heidensch leerstuk en gebruik en menige maçonnieke leerstelling en ritueele plechtigheid.

Nog minder dan den buiten de Vrijmetselarij staande kon dit samentreffen den geschiedvorschers onder de BBr∴ zelven verborgen blijven. En velen hunner hebben niet geaarzeld dat openlijk te bekennen.

Zoo schrijft de groote Engelsche historievorscher der Vrijmetselarij:

No. 72.

*THE HISTORY OF FREEMASONRY, GOULD, I, p. 15.

TEXT:

A well known masonic writer, now gone to his rest,[3] *in a careful examination of the analogies between the Ancient Mysteries and Modern Freemasonry, dwells with much force upon the identity of design and method in*

VERTALING:

Een bekend maçonniek schrijver, nu overleden, heeft de overeenkomst tusschen de Oude mysteriën en de hedendaagsche Vrijmetselarij nauwkeurig onderzocht. Hij wijst zeer nadrukkelijk op de gelijkheid van doel

the two systems, as illustrated by the division — into steps, classes, or degrees — to which both were subjected, viz., lustration (purification or preparation), initiation, and perfection.

en werkwijs der beide organisaties, gelijk blijkt uit beider indeeling in étappen, klassen of graden, en wel: loutering of voorbereiding, inwijding en volmaking.

[3] Dr. Mackey, *Voice of Masonry*, U.S.A., November 1876.

De uitlating is vrij voorzichtig gesteld: ze bepaalt zich tot het aanwijzen van „gelijkheid van doel en werkwijs", zonder eenige conclusie daaruit te trekken.

Een ouder maç.·. auteur van denzelfden landaard had reeds eerder op die gelijkvormigheid gewezen en ze zelfs eenigszins scherper omlijnd:

No. 73.

ILLUSTRATIONS OF MASONRY, PRESTON, p. 42:

TEXT:

The usages and customs of Masons have ever corresponded with those of the ancient Egyptians, to which they bear a near affinity.

VERTALING:

De zeden en gebruiken der Vrijmetselaars zijn altijd overeenstemmend geweest met die der oude Egyptenaren, waarmeê ze een nauwe verwantschap vertoonen.

Geciteerd bij Wyndham, *An anti-masonic catechism of Freemasonry*, p. 9.

Een later Amerikaansch schrijver doet dezelfde bekentenis naar aanleiding van de, soms zeer gewrongen, uitleggingen, die wel eens van de beteekenis der ritueele vormen in de Vrijmetselarij gegeven worden:

No. 74.

MACKEY'S MASONIC RITUALIST, p. 41:

TEXT:

It must be confessed that many of the interpretations . . . are unsatisfact-

VERTALING:

Toegegeven moet worden, dat vele uitleggingen . . . het beschaafd ge-

ory to the cultivated mind, and seem to have been adopted on the principle of the old Egyptians, who made use of symbols to conceal rather than to express their thoughts.

moed niet bevredigen en overgenomen schijnen te zijn van de oude Egyptenaren, die van zinnebeelden gebruik maakten om hun gedachten eerder te verhelen dan kenbaar te maken.

Geciteerd in *American Masonry*, Preuss, p. 42.

Niet alle maç.·. schrijvers zijn het omtrent de preciese herkomst van de symbolen hunner Orde eens, — wat verklaarbaar is, daar de maç.·. symboliek niet aan een bepaald stelsel der Oudheid is ontleend; ze werd in 1717 ineengezet door — het moet erkend worden — knappe oudheidkundigen, die het rituaal samenstelden uit gegevens, door hen ontleend aan de verschillende stelsels, welke hun sympathiek waren. De eene latere schrijver had oog voor de eene, de andere meer voor de andere overeenkomst, en zoo kan men naast Preston's en Mackey's opteeren voor oud-Egypte, anderen voor Babylonië, Perzië en Griekenland zien pleiten:

No. 75.

*MANUAL DE LA MASONERIA, CASSARD, p. 518:

TEXT:

Respecto á las fábulas aparentemente impias, los verdaderos sucesores de los Magos, los Masones, son los únicos que no han perdido de vista el motivo de su origen.

VERTALING:

Ten aanzien der schijnbaar ergerlijke overleveringen der Magiërs, zijn hun werkelijke opvolgers, de Vrijmetselaars, de eenigen die de aanleiding tot hun oorsprong niet uit het oog verloren hebben.

No. 76.

* THE HISTORY OF FREEMASONRY, GOULD, I, p. 13:

TEXT:

. . . if Masonry is regarded as the direct descendant, or as a survival of the mysteries, the peculiarities of the

VERTALING:

Als men de Vrijmetselarij beschouwt als direct gesproten uit, of als een overblijfsel van, de Mysterjën,

Mithraic worship — the latest form of paganism which lingered amidst the disjecta membra of the old Roman Empire — will mainly claim our notice.

It is almost certain, therefore, that if a set of philosophers in the seventeenth century ransacked antiquity in order to discover a model for their newly-born Freemasonry, the „Mysteries properly so called" furnished them with the object of their search. Also, that if without break of continuity the forms of the Mysteries are now possessed by the Freemasons their origin must be looked for in the rites of Mithraism.

vereischen vooral de bijzonderheden van den Mithras-cultus (den laatst overgebleven vorm van het Heidendom onder de verspreide stukken van het Romeinsche Rijk) onze aandacht.

Het is daarom zoo goed als zeker, dat, àls in de XVIIde eeuw een groep wijsgeeren de Oudheid doorsnuffelde om een voorbeeld te vinden voor hun nieuw-gestichte Vrijmetselarij, de echte Mysteriën hun het gezochte boden. En eveneens, dat, àls de riten der Mysteriën zonder onderbreking in handen der Vrijmetselarij zijn geraakt, hun oorsprong in die van het Mithras stelsel moet worden gezien.

No. 77.

*MANUAL DE LA MASONERIA, CASSARD, p. 553:

TEXT:

Es á los Griegos á quienes debemos la division en tres partes ó grados de la iniciacion simbólica moderna.

VERTALING:

De verdeeling van de symbolische moderne inwijding in drie deelen of graden danken wij aan de Grieken.

Daargelaten in hoeverre deze stelling objectief juist is, blijkt er eens te meer uit, hoezeer een maçonniek schrijver van aanzien ook de formeele verwantschap van zijn genootschap met de inwijdingen der Heidensche oudheid als een werkelijkheid aanvaardt.

Oppervlakkig zou men geneigd zijn, Cassard in tegenspraak met zichzelven te achten, waar hij, blijkens citaat 75, de (Babylonische en Chaldeeuwsche) magiërs, en elders (cit. 77) de Grieken als geestelijke voorvaders der Vrijmetselarij aanduidt. Die tegenspraak is echter slechts schijnbaar: geen enkel

maç.·. schrijver van eenig gezag zoekt den oorsprong der oude mysteriën bij de Grieken zelven; het is van algemeene bekendheid, dat ze in oud-Griekenland van buitenaf zijn ingevoerd. De Grieksche beschaving is slechts een transportmiddel — maar een machtig! — geweest om ze aan de latere westersche cultuur over te brengen. Zoo duidt Fort de rol der Grieksche mysteriën voor de Vrijmetselarij zeer juist aan, als hij zegt:

No. 78.

ANTIQUITIES OF FREEMASONRY, FORT, p. 183:

TEXT:

In all the legends of Freemasonry the line of ascent leads with unerring accuracy through Grecian corporations, back to the Orient.

VERTALING:

In alle legenden der Vrijmetselarij vindt men, tot den oorsprong opklimmende, met nooit falende zekerheid langs den weg der Grieksche genootschappen het Oosten terug.

Geciteerd in *The History of Freemasonry*, Gould, I, p. 13, noot.

De openhartigheid, waarmee de maç.·. litteratuur de afstamming der Vrijmetselaarsorde naar den geest — en deels zelfs naar den vorm — van het Heidendom erkent, is zoo algemeen, dat het gemakkelijk zou wezen hiervoor alleen citaten bij twintigtallen aan te brengen. Volstaan moge worden met een vijftal uitlatingen van schrijvers van verschillenden landaard:

Eerst een Nederlander:

No. 79.

*VRIJMETSELARIJ, H. J. VAN GINKEL, p. 24.

TEXT:

. . . geschiedkundig niet of wèl aantoonbaar, is de evidentie van het aaneengeschakeld voortbestaan van het wezen der Vrijmetselarij van de Oudste Mysteriën af tot op het huidig

TRADUCTION:

Qu'on puisse la prouver historiquement ou non, l'évidence d'une existence ininterrompue de l'entité maçonnique, dès les plus anciens mystères jusqu' au moment actuel, est si

oogenblik zóó groot, dat degenen die de Vrijmetselarij afleiden van de Oudste Mysteriën, met even veel gezag hunne meening kunnen en mogen verkondigen als degenen, die haar niet verder terugvoeren dan tot het ontstaan der huidige organisaties in 1717 uit oudere overblijfselen van werkdadige en bespiegelende gilden.

grand que ceux qui dérivent la Franc-Maçonnerie des mystères primitifs peuvent et osent proclamer leur opinion avec autant d'autorité que ceux qui ne reconnaissent son origine que dans les organisations modernes, nées en 1717 des restes anciens de guildes effectives et contemplatives.

Dan een Franschman:

No. 80.

CE QUE C'EST QUE LA FRANCMAÇONNERIE, P. DE JOUX,

TEXT:

Est-il vraisemblable que les mystères d'Athènes et de Memphis, offrant, et dans leurs hiéroglyphes, et dans leur but, les rapports les plus frappants avec les emblèmes et l'institution de l'Ordre maçonnique, celui-ci ne soit point la continuation de ces antiques sociétés. S'il ne se voit point de lacune ni d'interruption dans le monde physique, pourquoi y en aurait-il dans le monde moral?

VERTALING:

Is het nu aannemelijk, dat, terwijl de mysteriën van Athene en van Memphis in hunne hiërogliefen en strekking de treffendste overeenkomst met de zinnebeelden en het doel der Vrijmetselaarsorde vertoonen, deze laatste niet de voortzetting zou zijn dier oude genootschappen? Als men geen onderbreking of leemte onder werktuiglijk opzicht ziet, waarom zouden die er dan wèl zijn onder zedelijk opzicht?

Geciteerd in *Cours philosophique*, Ragon, p. 61, die de blz. van zijn citaat niet aangeeft.

Vervolgens een Amerikaan:

No. 81.

MACKEY'S MASONIC RITUALIST, p. 41-42:

TEXT:

Learned Masons have been always disposed . . . to look in the history and

VERTALING:

Geleerde Vrijmetselaren hebben... in de geschiedenis der oude gods-

philosophy of the ancient religions and the organization of the ancient mysteries for true explanation of most of the symbols of Masonry, and there they have always been able to find this true interpretation.

diensten en in de inrichting der oude mysteriën altijd de ware uitlegging willen zoeken van de meeste zinnebeelden der Vrijmetselarij, en het is hun altoos gelukt dien waren uitleg dáár te vinden.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 127.

Hierna een Duitscher:

No. 82.

*DIE ENTENTE-FREIMAURERREI, KARL HEISE, p. 42.

TEXT:

Und der deutsche Br.·. Dr. August Horneffer („Symbolik der Mysterienbünde") sagt:

„Die Freimaurerei ist ein Glied der groszen Familie der Mysterienbünde . . . Die Linie geht von den . . . Kultverbänden der Babylonier, Aegypter, Inder, Perser, Vorderasiaten, Griechen, Römer zu . . . den christlichen . . . Engbünden des Mittelalters . . . und endlich zu den Symbolschöpfungen der neueren Zeit . . ." (S. 13/14)[3]).

VERTALING:

En de Duitsche Br.·. dr. August Horneffer zegt in zijn „Symboliek der Geheime Genootschappen":

„De Vrijmetselarij is een lid van de groote familie der Geheime Genootschappen . . . De lijn loopt over de eeredienst-genootschappen der Babyloniërs, Egyptenaren, Indiërs, Perzen, Voor-Aziaten, Grieken, Romeinen naar . . . de christelijke . . . besloten gezelschappen der Middeleeuwen . . . en eindelijk naar de symboolvormen van den nieuweren tijd..." (blz. 13—14)[3]).

---

[3]) *Lazar B. Hellenbach sagt in seinem „Tagebuche eines Philosophen" (Wien 1881, S. 122): „Es zieht sich ein roter Faden von Aegypten, Indien und Eleusis durch alle Gesellschaften vom Pythagoräischen Bund durch die Templer, Andreasritter und Rosenkreuzer bis in die Logen des Freimaurerordens."*

[3]) Lazar B. Hellenbach zegt in zijn te Weenen uitgekomen „Dagboek van een wijsgeer" (p. 122): „Een roode draad loopt van Egypte, Indië en Eleusis af door alle genootschappen van natuurlijk-wijsgeerigen aard, over de Tempeliers, Andreas-ridders en Rozenkruisers tot in de loges der Vrijmetselaarsorde."

Ten slotte een Spaansch-Amerikaan:

No. 83.

*MANUAL DE LA MASONERIA, CASSARD, p. 536:

TEXT:

De los simbolos usados en las ceremonias de la Iniciacion referentes á la agricultura, conserva hoy la Masoneria, el que forma una de las palabras del grado de Companero, no obstante que en aquellas solo aludian á fenómenos astronómicos.

VERTALING:

Van de symbolen, die bij de plechtigheden der Inwijding betrekking plachten te hebben op den landbouw, bewaart de Vrijmetselarij nog die, welke een der kernwoorden vormt van den graad van Gezel, alhoewel daarin enkel op astronomische verschijnselen gezinspeeld wordt.

De erkenning, dat de Vrijmetselarij zich de erfgename acht van den geest van het Heidendom, wordt dus vrijwel universeel in maç.·. kringen aangenomen.

In dezen zin moet men het dan ook opvatten, dat bekende Vrijmetselaars midden in een Christelijk land soms uitlatingen deden, die hun profane omgeving aanstoot gaven doch hun broederkring geenerlei aanleiding tot ergernis waren. Schreef niet Renan in het meest bekende wetenschappelijke tijdschrift van die dagen:

No. 84.

Br.·. RENAN, REVUE DES DEUX-MONDES, 15 October 1863.

TEXT:

Le culte du soleil est le seul culte raisonnable et scientifique ... Le soleil est le dieu particulier de notre planète.

VERTALING:

De zonaanbidding is de eenige redelijke en wetenschappelijke eeredienst ... De zon is de bijzondere god van onze planeet.

Geciteerd in *Le Gnosticisme*, door Ed. Haus, p. 124, noot.

Den dieperen zin der uitlating zal men doorgronden, als men in het *Woordenboek voor Vrijmetselaren*, i.v. „Zon", blz. 357, leest:

„De zon is het zinnebeeld van het onzigtbare, onbegrijpelijke licht, dat alles onderhoudt en koestert."

Le soleil est le symbole de la lumière invisible et incompréhensible qui alimente et réchauffe tout.

Doch niet alleen BBr.·. in profane tijdschriften, ook officiëele maç.·. uitgaven namen somwijlen zuiver-Heidensche uitlatingen op. Zoo bijv. de quasi-voorzichtig gestelde maar in het verband van deze uiteenzetting veelzeggende volzin, voorkomend in een Nederlandsch orgaan der Orde:

No. 85.

*MAÇONNIEK WEEKBLAD, 5 Dec. 1914, p. 710

TEXT:

In z.g. heidendom zie ik van het echte Christendom; in veel Christendom zie ik de openbaring van een onchristelijken geest.

TRADUCTION:

Je vois beaucoup de véritable christianisme dans ce qu'on appelle le paganisme; par contre je vois la révélation d'un esprit non chrétien dans beaucoup de christianisme.

Het artikel is ongeteekend en komt dus ter verantwoording van den redacteur, Br.·. H. van Assendelft.

Volkomen met de uitlating van Renan, in cit. no. 84 vermeld, strookt de „Hymne au soleil", gepubliceerd in de *Mélanges de Philosophie, d'Histoire et de Littérature maçonnique*, p. 286 v.v.[1]).

* * *

De maç.·. beteekenis der Christelijke symbolen. — De vraag is al eens meer opgeworpen en beantwoord: Maar indien de Vrijmetselarij Heidensche herkomstbrieven heeft, hoe verklaart ge dan de vele Christelijke symbolen in hare plechtigheden? Hoe bijv., dat ze het St. Jansfeest viert, het Evangelie van den apostel Joannes bij zekere ceremoniën gebruikt, ook wel andere Bijbelteksten aanvoert?

[1]) Afgedrukt in *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm.·.*, v. Term, p. 271 v.v.

Men zou deze vraag met een wedervraag kunnen beantwoorden: Zijt ge er wel zoo zeker van, dat dit alles geen schijn voor werkelijkheid aanbiedt?...

Maar dat zou misleidend zijn! meent ge. — Mogelijk. 't Is hier niet om een appreciatie te doen, maar om daadzaken vast te stellen, en dan moge allereerst even de tegenwerping omtrent het St. Jansfeest en het St. Jans-Evangelie hier behandeld worden.

Om te beginnen, doet men voorzichtig, niet steeds den voor de hand liggenden uitleg van maç.·. symbolen en plechtigheden als den juisten te beschouwen. In de maç.·. ritualen zelve worden den ingewijden der lagere graden daarvan verklaringen verstrekt, die later, bij de inwijding tot hoogere graden, door andere, „diepgaander uitleggingen", zooals het dan heet, vervangen worden.

De Vrijmetselarij vertoont, zooals iedereen bekend is, gaarne passer, driehoek en andere aan het metselaarsgilde ontleende werktuigen naar buiten. Maar een bejaard oud-Meester der Vrijm.·. en oud-ingewijde in de graden der „Royal Arch" — hij onderteekende Sit Lux — schreef onder de „Correspondence" in de:

No. 86.

***FREEMASON'S QUARTERLY MAGAZINE AND REVIEW,** 1850, p. 347:

TEXT:

We have adopted the implements of operative Masons, only to conceal the mysteries which they convey, from the uninitiated in accordance with the plan adopted by the ancient Egyptians, while yet their mysteries were unmixed with impurities, and it is not for their uses in an operative but a speculative sense that we are called upon to regard them.

VERTALING:

Wij hebben de werktuigen der beroepsmetselaars alleen overgenomen om de geheimenissen, die zij verbergen, verre te houden van de oningewijden, — geheel in overeenstemming met het stelsel der oude Egyptenaren, toen dezer mysteriën nog niet met onzuiverheden waren doormengd. Wij moeten ze dan ook niet aanzien als dienstig voor toegepast gebruik maar in beschouwenden zin.

Zóó ook moeten de St. Jansvereering en de huldiging van het St. Jans-Evangelie in „beschouwenden zin" begrepen worden.

Het wordt al heel duidelijk door den „auteur sacré" der Fransche Vrijmetselarij gezegd, als hij zich volgenderwijs uitlaat:

No. 87.

***COURS PHILOSOPHIQUE,** RAGON, p. 156—158.

TEXT:

En effet, ce n'est pas pour adresser des prières à saint Jean que nous nous trouvons réunis; nos cérémonies ne nous prescrivent rien de semblable, et l'esprit de l'Ordre s'y oppose même, puisque la Maçonnerie est indépendante des religions . . . D'ailleurs, que dirait un Indien qui viendrait se faire initier? . . . il se présente parmi nous et nous lui dirions que les sages modernes se rassemblent sous l'invocation de saint Jean! Non, mes frères, disons-leur . . . qu'à pareille époque l'univers offre, chaque année, . . . un des plus grands phénomènes de la nature, le triomphe complet de la lumière sur les ténèbres . . .

VERTALING:

Waarlijk, 't is niet om gebeden te richten tot St. Jan, dat wij bijeenkomen; onze plechtigheden schrijven ons niets dergelijks voor, en het strijdt zelfs tegen den geest der Orde, daar de Vrijmetselarij zich buiten de godsdiensten houdt . . . Trouwens, wat zou een Indiër zeggen, die zich kwam laten inwijden? . . . Hij zou bij ons komen, en wij zouden hem vertellen, dat de moderne wijzen samenkomen onder aanroeping van den H. Joannes? Neen, mijne broeders, laten we hun zeggen . . . dat op dit tijdstip het heelal jaarlijks . . . een der meest grootsche natuurverschijnselen vertoont: de algeheele zegepraal van het licht over de duisternis.

Met andere woorden: het is de natuurgodsdienst, die hier onder een Christelijk heiligen-symbool vereerd wordt.

En al even duidelijk laat een Ned. maç.·. tijdschrift zich uit, als het schrijft:

No. 88.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** uitgaaf voor Broeders, 31 Jan. 1853, p. 3:

TEXT:

. . . Ook wordt in den regel bij de opneming van duisterlingen het eerste

TRADUCTION:

En initiant les obscurantins, on ouvre généralement le premier cha-

hoofdstuk van zijn [St. Jan's] *Evangelie opgeslagen, omdat wij daar lezen: „het licht schijnt in de duisternis.” Maar wordt den Leerl.·., wanneer hem het licht wordt gegeven, ook op het licht in Christus gewezen? Denken wij, wanneer wij van het licht der V.·. M.·. spreken, alleen en bepaald op het licht, zoo als het door de christelijke kerk geleerd wordt?*

pître de l'Evangile de St. Jean, puisqu'on y lit: „La lumière brille dans les ténèbres.” Mais en donnant cette lumière à l'Appr.·., est-ce qu'on appelle son attention sur la lumière en le Christ? Est-ce que nous, en parlant de la lumière de la F.·. M.·., nous ne pensons qu'à la lumière telle que l'église chrétienne nous la découvre?

Neen, — het moet toegegeven worden — dat doet en dat denkt de Vrijmetselarij inderdaad niet.

En nu, wat den Bijbel betreft, die zeer zeker ook in sommige ritussen en landen — niet alle — in de Loge dienst doet.

Is ook de Bijbel misschien niet meer dan een symbool, zonder dat men er wezenlijke waarde aan hecht?

Wie zoo vraagt, heeft juist gegist. — Ja, zegt het

No. 89.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** uitgaaf voor Broeders, 31 Jan. 1853, p. 3.

TEXT:

Wij stemmen toe, dat in onze ritualen, catechismus enz. meermalen spreuken uit den Bijbel worden aangevoerd, maar daarom kunnen wij toch niet toegeven, dat de Bijbel de leiddraad is, die ons bij onzen arbeid den weg wijst. De Bijbel is voor den V.·. M.·. niets anders dan het eerwaardige en heilige symbool der algemeene godsdienst, waarin alle menschen overeenstemmen.

TRADUCTION:

Nous admettons que souvent des paroles bibliques sont usitées dans nos rituels, catéchisme etc., mais cela ne nous oblige pas à avouer que la Bible soit le norme qui nous guide dans nos travaux. Pour le F.·. M.·. la Bible n'est que le symbole saint et vénérable de la religion universelle dans laquelle toute l'humanité s'accorde.

Ainsi l'histoire et les symboles de

Zoo leeren dan de geschiedenis en de symbolen der V.·. M.·. ten duidelijkste, dat zij geen kind des Bijbels, geen spruit der christelijke kerk is, en dat er dien ten gevolge geene redenen bestaan om hen, die de christelijke godsdienst niet belijden, van onze Orde uit te sluiten.

la F.·. M.·. enseignent clairement qu'elle n'est ni enfant de la Bible, ni rejeton de l'église chrétienne et que, par conséquent, il n'y a aucune raison pour exclure de notre Ordre ceux qui ne professent pas la religion chrétienne.

Gemeld maç.·. weekblad staat met zijne opvatting niet alleen. Verschillende „teekenplanken" van loges („teekenplanken" heeten volgens het maç.·. spraakgebruik, wat de profaan „circulaires" noemt) stellen zich op hetzelfde standpunt. Bijv.:

No. 90.

TEEKENPL.·. DER LOGE „DE OPGAANDE STER" IN HET O.·. VAN GOES AAN BBr.·. GROOT-OFFICIEREN, 1865.

TEXT:

Ja, de Bijbel is een „symbool der eeuwige waarheden" voor hem, die dat boek beschouwt als een openbaring Gods . . .; maar niet voor hem, die den Bijbel — evenals den Koran en de heilige Boeken der Veda's enz. — beschouwt als een gedenkboek... Neen, de Bijbel is niet een „symbool der eeuwige waarheden" voor hem, die de innige overtuiging koestert, dat alles, wat over de onzienlijke dingen wordt geleerd, . . . slechts relatieve waarde heeft voor sommigen, maar alle absolute waarde mist en geen aanspraak kan maken op „onfeilbaarheid". De Bijbel is niet „een

TRADUCTION:

Oui, la Bible est un *„symbole des vérités éternelles"* pour ceux qui considèrent ce livre comme révélé par Dieu . . .; mais il n'en est pas ainsi pour ceux qui considèrent la Bible — tout comme le Coran et les Livres sacrés des Védas etc. — comme un livre commémorial . . . Non, la Bible n'est *pas* un „symbole des vérités éternelles" pour ceux qui ont la ferme conviction que tout ce qui est enseigné sur les choses invisibles, . . . n'a qu'une valeur *relative* pour d'aucuns, mais qu'il manque de toute valeur *absolue* et qu'il ne peut pas faire valoir des droits sur „l'infailli-

symbool van eeuwige waarheden" *voor duizenden . . .*

De Bijbel, — beweert men, — „ordent en richt ons geloof." Maar wordt dan . . . de leer van den grooten Nazarener niet geheel en al uit haar verband gerukt en in de enge kluisters van het paulinische systeem geworpen? . . .

Neen, de Bijbel kan ondanks het voortreffelijke, dat dit boek op veel plaatsen bevat, nimmer door allen worden beschouwd als een „symbool der eeuwige waarheden", als een ordening van, een richtsnoer voor het geloof! . . .

. . . wij kunnen alzoo niet besluiten om den Bijbel op het Altaar te plaatsen, maar zullen, — gelijk wij dit tot op heden hebben gedaan, — den candidaat zijn gelofte laten afleggen op het Wetboek der Orde.

bilité." Pour des milliers, la Bible n'est aucunement *„un symbole de vérités éternelles."*

On prétend que la Bible „règle et guide notre foi." Mais alors est-ce que la doctrine du grand Nazzaréen n'est pas complètement mise en lambeaux et enserrée dans les liens étroits du système pauliniste? . . .

Non, malgré tout ce qu'il contient de supérieur en maints lieux, ce livre ne peut jamais être considéré par *tous* comme un *„symbole des vérités éternelles"*, comme un réglement, un guide de notre foi! . . .

. . . ainsi nous ne pouvons nous résoudre à placer la *Bible* sur l'Autel, mais nous ferons émettre par le candidat sa promesse sur le *Code de l'Ordre*, ainsi qu'il fut fait jusqu' ici.

Geciteerd in *De onafhankelijke Vrijmetselaars-loge „Post Nubila Lux"*, door Br.·. F. Günst, p. 135, 136, 137.

In volkomen denzelfden gedachtengang als de Zeeuwsche, liet zich een der meest bekende Zuid-Hollandsche loges uit:

No. 91.

TEEKENPL.·. DER LOGE „DE DRIE KOLOMMEN" IN HET O.·. VAN ROTTERDAM AAN BBr.·. GROOT-OFFICIEREN.

TEXT:

. . . Van daar dat zelfs de Bijbel niet door de Ritualen als symbool der

TRADUCTION:

. . . Aussi les Rituels n'osent pas mettre en relief la Bible comme un

eeuwige waarheid op den voorgrond behoort gesteld te worden. Hij, die den Bijbel als het woord Gods beschouwt, zal in zijn gevoel gekwetst worden, doordien de Bijbel slechts als symbool dient; hij zal dat boek daartoe te heilig achten. De ander zal in zijn vrijzinnige gezindheid den Bijbel uit den maçonnieken Tempel willen weren, omdat al wat er in staat geen waarheid, veel minder eeuwige waarheid kan zijn.

symbole de la vérité éternelle. Quiconque considère la Bible comme la parole de Dieu, se sentira lésé par le fait que la Bible ne sert que de *symbole;* pour cela il estimera ce livre trop *sacré*. Tel autre, d'inclinaison libérale, voudra que la Bible soit exclue hors du Temple maçonnique puisque son contenu entier ne peut être vérité, moins encore la vérité *éternelle*.

Geciteerd in *De onafhankelijke Vrijmetselaars-loge „Post Nubila Lux,* Br∴ F. Günst, p. 139.

Wat het buitenland betreft, er zouden vele citaten zijn aan te voeren, die deze aanhalingen in nog scherper bewoordingen bevestigen. Met name in de Fransche loge-litteratuur, die zich nogal eens vaak op atheïstisch en anti-clericaal standpunt plaatste, liet men zich vaak harde woorden op dit stuk ontvallen. Nemen we dus liever een fragment uit de maç∴ litteratuur van een land, waar de Vrijmetselaarsverbonden den naam hadden zich toentertijd meer op Christelijken grondslag te plaatsen, dan wel met het algemeen maç∴ beginsel vereenigbaar was. En dan lezen we in een oudere Duitsche uitgaaf:

No. 92.

***ALLGEMEINES HANDBUCH DER FREIMAURERREI** (LENNING).
2e Ausg., I, p. 107:

TEXT:

. . . *Demgemäss hat auch die Bibel innerhalb der Freimaurerei kein dogmatisches Ansehen, sodass sie als die alleinige Quelle der Glaubenslehren zu betrachten wäre; sie hat eben nur ein symbolisches, sinnbildiges An-*

VERTALING:

. . . Dientengevolge staat ook de Bijbel binnen de Vrijmetselarij niet in dogmatiek aanzien, zoodat hij beschouwd zou worden als de eenige bron der geloofsleer. Hij heeft enkel maar een symbolieke, zinnebeeldige

sehen . . . Da nun die Bibel nur ein Symbol und auch die Religiosität des Maurers als solchen keine dogmatische, confessionnelle, glaubensgesetzliche ist, so ist jede dogmatische Bestimmung über die Werthschätzung der Bibel sicher widermaurerisch . . .

beteekenis . . . Daar nu de Bijbel slechts een symbool en de godsdienstzin van den Vrijmetselaar als zoodanig geene leerstellige, kerkgenootschappelijke, aan een geloof gebondene is, zoo is ook elke dogmatische bepaling nopens de waardeering van den Bijbel zeker anti-maçonniek . . .

In de derde uitgave is deze passage belangrijk verzwakf (I, 106).

Sterker dan dat: de grondvesters der moderne Vrijmetselaarsorde hebben er met bijzondere zorg naar gestreefd, zooveel mogelijk elken positief-christelijken stempel van hunne stichting verwijderd te houden. Ook dit wordt zonder omwegen toegegeven:

No. 93.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** uitgaaf voor Broeders, 31 Jan. 1853, p. 3:

TEXT:

Veeleer maken wij op, dat men van de vroegste tijden af aan getracht heeft in de taal der MM.·. alle uitdrukkingen, die op de christelijke kerk kunnen teruggebragt worden, te vermijden . . . De O.·. B.·. H.·. d.·. H.·., niet de vader onzes Heeren J. C. of de Vader, die in de hemelen is, wordt in onze Werkplaatsen aangeroepen. In geene van dezen zien wij een kruis, dat beteekenisvolle teeken des Christendoms . . . Neen, de symbolen der V.·. M.·. zijn even min christelijk als hare taal, en toch zijn beiden levensvoorwaarden van onze Orde: — hoe kan men derhalve met eenigen grond haar een christelijk-kerkelijken stem-

TRADUCTION:

Nous concluons plutôt qu'on s'est efforcé, dès les temps les plus reculés, d'éviter dans le langage maçonnique toutes les expressions empruntées à l'église chrétienne . . . C'est le G.·. A.·. de l'U.·., non pas le père de N. S. J.-C. ni le Père qui est aux cieux, qui est invoqué dans nos ateliers. Dans aucun de ceux-ci nous ne voyons une croix, ce symbole significatif du Christianisme . . . Non, les symboles de la F.·. M.·. sont aussi peu chrétiens que son langage, — et pourtant les deux sont tenus pour conditions vitales de notre Ordre; — donc comment peut-on lui imposer avec quelque raison un sceau clérico-

pel toeschrijven? De algemeene vormen, waaronder de V.·. M.·. zich vertoont, zijn niet aan de christelijke kerk ontleend; in die vormen openbaart zich haar wezen: deze moeten derhalve bij eene algeheele beoordeeling tot grondslag gelegd worden, en niet kleine overeenkomsten.

chrétien? Les formes générales sous lesquelles la F.·. M.·. apparaît, ne sont pas empruntées à l'église chrétienne; dans ces formes, c'est l'essentiel qui s'y révèle. Celles-ci donc doivent être la base de tout jugement général, et non les petites ressemblances.

Een zeer enkele maal — bij den 18n. graad bv. van den Schotschen ritus — treft men het kruis aan, maar dan voorzien van een embleem, dat er een geheel andere beteekenis aan geeft. Ook hier moet men zich wel wachten, eenig Christelijk begrip aan dat symbool vast te knoopen. Een der grootste maç.·. leeraars van genoemden ritus, de Amerikaan Albert Pike, die den naam heeft het opperhoofd te zijn geweest van een verbond der Grootloges van dien ritus, beijverde zich om alle christelijke beteekenis eraan te ontzeggen en het in heidenschen zin te verklaren:

No. 94.

*MORALS AND DOGMA, PIKE, p. 290:

TEXT:

The Cross has been a sacred symbol from the earliest Antiquity. It is found upon all the enduring monuments of the world, in Egypt, in Assyria, in Hindostan, in Persia, and on the Bouddhist towers of Ireland. Bouddha was said to have died upon it. The Druids cut an oak into its shape and held it sacred, and built their temples in that form. Pointing to the four quarters of the world, it was the symbol of universal nature. It was on a cruciform tree, that Chrishna was said

VERTALING:

Het kruis is van de vroegste tijden af een geheiligd zinnebeeld geweest. Ge vindt het terug op alle oude gedenkteekenen ter wereld: in Egypte en Assyrië, in Hindostan en Perzië, alsook op de Boeddhistische torens in . . . Ierland (??). Boeddha heet op het kruis te zijn gestorven. De Druïden sneden een eik in den kruisvorm en achtten dien heilig; hun tempels bouwden zij in denzelfden vorm. Wijzende naar de vier windstreken, was 't het zinnebeeld der gansche

to have expired, pierced with arrows. It was revered in Mexico.

natuur. Krisjna heet, met pijlen doorschoten, den geest te hebben gegeven op een kruisvormigen boom. Tot in Mexico werd het kruis vereerd.

Kort en goed kan men dan ook met den vermaarden Duitschen maç.·. schrijver Findel instemmen, als hij betuigt:

No. 95.

DIE MODERNE WELTANSCHAUUNG UND DIE FREIMAUREREI, FINDEL (Leipzig, 1855), p. 84.

TEXT:

Sagen wir es offen, meine Brüder, der Maurerbund ist keine christliche Union.

VERTALING:

Laten we 't openlijk erkennen, Broeders: de Vrijmetselarij is geen christelijk verbond.

Geciteerd in *Wirksamkeit der Freimaurerei*, Rheinisch, p. 30.

* * *

De bewaring der oud-Heidensche ritualiën. — Na al het voorgaande valt de afleiding van de moderne Vrijmetselarij uit Heidensche (de maç.·. litteratuur bezigt bij voorkeur hiervoor het woord „antieke") voorbeelden nog nader uit de innerlijke vormen van haar rituaal toe te lichten.

In het eerste deel van dit werk is erop gewezen, hoe de meer-ontwikkelde vorm van den natuurgodsdienst der Heidenen ontstond uit de nauwgezette waarneming, door de fijnere geesten onder hen, van hetgeen zij om zich heen en boven hun hoofd aan het uitspansel zagen gebeuren. Hoor nu Br.·. Cassard getuigen, hoe zelfs de ritueele kleuren in de Loges daarop eene zinspeling zijn:

No. 96.

***MANUAL DE LA MASONERIA,** CASSARD, p. 372.

TEXT:

Los fenómenos naturales ménos visibles ó bien el movimiento regular de los astros, todo era objeto de estu-

VERTALING:

De minder waarneembare natuurverschijnselen, de regelmatige bewegingen der sterren, alles was voor de

dio entre los iniciados. Pudiéramos decir otro tanto de los Masones modernos. El color azul de las Lógias; el Sol, la Luna y las estrellas que aparacen en ella, qué otra cosa puede ser que la representacion indudable de los templos antiguos? En estos se encontraban dos columnas que el neófito, al entrar en ellos, reconocia ser una de la Fuerza y otra de la Sabiduria. Tambien nuestros templos las poseen con el mismo fin.

ingewijden een onderwerp van studie. We zouden hetzelfde van de tegenwoordige Vrijmetselaren kunnen zeggen. De blauwe kleur der loges, de zon, de maan en de sterren, die men er ziet, wat anders kunnen ze beteekenen dan de voorstelling van de oude tempels? Daarin trof men twee zuilen aan, die de nieuweling bij het binnentreden erkent als te zijn: de eene de Kracht, de andere de Wijsheid. Ook onze tempels richten ze op met dezelfde bedoeling.

De laatste zinsnede van Cassard moet gerekend worden tot die verklaringen, waarvan reeds op blz. 195 van dit werk gezegd is, dat ze voor meergevorderden in de Kon.·. Kunst door andere vervangen worden. De twee kolommen in den maç.·. tempel, Jakin en Boaz geheeten, hebben wezenlijk nog wel een andere beteekenis dan de hier aangegevene. In den loop van dit werk zal daarop nader worden teruggekomen.

Nemen we nu eens de toelating van een ,,profaan" tot de Orde, waarin hij allereerst in den laagsten graad, dien van Leerling, wordt aangenomen. Bij de inwijding in de Egyptische mysteriën werd de neophiet naakt — hij moest in den natuurstaat zijn — gevoerd door onderaardsche gangen en verblijven; aldus verbeeldende nog gedragen te worden in den moederschoot der aarde. Allerlei beproevingen moest hij ondergaan van de vier elementen, waaruit volgens de toenmalige begrippen de natuur bestond: verschrikkingen van het water, van het vuur, van den wind en van de aarde. Na deze alle doorstaan te hebben, waartoe ook een gestaalde geestkracht werd vereischt, zag hij het daglicht weder en werd dan met een pronkgewaad bekleed. — Dat waren de Egyptische proeven.

Herinnert men zich nu nog even, wat in het Eerste Deel van dit werk verteld is omtrent de Perzische priesters, die bij de bediening van het vuur geen metalen mochten hebben (zie cit. no. 11), dan wordt de volgende aanhaling duidelijker:

No. 97.

***COURS PHILOSOPHIQUE,** RAGON, p. 114—115:

TEXT:

Le récipiendaire est présenté en Loge, les yeux couverts d'un bandeau épais; . . . il est dépouillé de ses métaux, et en partie de ses vêtements, nos moeurs ne pouvant plus souffrir la nudité . . . Initié, il reçoit aussitôt un vêtement nommé par nous décoration, pour lui rappeler qu'il appartient à la civilisation, et que celle-ci doit son origine et ses progrès aux mystères anciens.

VERTALING:

De aannemeling wordt de Loge binnengeleid met een dikken blinddoek voor de oogen. Hij wordt beroofd van zijne metalen en ten deele van zijne kleederen, daar de naaktheid niet meer met onze zeden strookt . . . Eenmaal ingewijd, ontvangt hij aanstonds een kleedingstuk, dat wij versiersel noemen, om hem te herinneren, dat hij aan de beschaving behoort, en deze haar ontstaan en haren vooruitgang dankt aan de oude mysteriën.

(De gedeeltelijke ontkleeding van den aannemeling bij de toelatingsplechtigheid in de Loge bestaat in een ontbloot zijn van linker arm en rechter onderbeen[1]).)

Elders verhaalt dezelfde Fransche auteur:

No. 98.

***COURS PHILOSOPHIQUE,** RAGON, p. 123, noot:

TEXT:

Dans les anciens mystères, le récipiendaire était plongé en entier dans un bassin plein d'eau. On se contente aujourd'hui d'une seule ablution.

VERTALING:

In de oude mysteriën werd de aannemeling geheel in een met water gevuld bekken gedompeld. Tegenwoordig bepaalt men zich tot een enkele afwassching.

En dan, om niet wijdloopig te worden, in dit verband nog deze eene aanhaling uit hetzelfde gezaghebbende werk:

---

[1]) Zie plaat in het *Manual* van Cassard, p. 508/9.

No. 99.

*COURS PHILOSOPHIQUE, RAGON, p. 107, noot.

TEXT:

Les épreuves modernes sont de deux sortes: physiques et morales. Les premières sont réduites à ce qui est nécessaire de faire pour donner une idée de l'initiation antique qui . . . avait à sa disposition des moyens immenses et terribles. La terreur dont il était alors nécessaire de frapper l'aspirant n'est plus utile aujourd'hui, l'institution maçonnique n'ayant plus, chez les peuples, la haute importance qu'avaient les mystères anciens. Mais ce qui se pratique, à ce sujet, dans les Loges, est une imitation assez exacte des épreuves égyptiennes.

VERTALING:

De hedendaagsche beproevingen zijn tweeërlei: lichamelijke en geestelijke. De eerste zijn teruggebracht tot het hoognoodige om een denkbeeld te geven van de inwijdingen der Oudheid, . . . aan welke uitgebreide en geduchte middelen ten dienste stonden. Het is thans niet meer noodig, zooals toen, den adspirant met vreeze te bevangen, daar de Vrijmetselarij niet meer het hooge belang in de oogen der volken heeft, dat de oude mysteriën hadden. Maar wat onder dit opzicht in de Loges gebeurt, is een tamelijk juiste nabootsing van de beproevingen in Egypte.

Nu moet men niet meenen, dat de moderne Loge geheel en al heeft afgezien van alles wat aan de lichamelijke beproevingen der Oudheid herinnert. Verschillende Loges zetten bij het toelaten van profanen tot den Leerlinggr.·. nog een heele mise-en-scène op, waarvan anti-maçonnieke „onthullingen" soms nogal gekleurde beschrijvingen geven, doch waaromtrent men in de serieuze maç.·. pers gewoonlijk weinig aantreft. De vermoedelijke reden van dit stilzwijgen is wel, dat een natuurgetrouwe beschrijving vaak weinig met den ernst strooken zou, dien ze zich voorschrijft. Dit belet niet, dat er wel authentiek bewijsmateriaal is aan te voeren voor de aanwezigheid in sommige loges, van requisieten om een aannemingsplechtigheid te ensceneeren. Ziehier bijv. een aanhaling uit het bekende Duitsche Vrijmetselaarsblad:

No. 100.

BAUHÜTTE 1867, p. 147.

TEXT:

Ein 1843 aufgenommenes Inventarium (der Loge Pythagoras) weist unter den von der Loge in Gebrauch gezogenen Gegenständen Schwerter und Fahnen, allerlei Fabrikate aus einem Pappwarengeschäft, eine Falltüre mit Griffen, ein Fallbrett mit zwei Böcken, einen Durchwerfrahmen, eine blaue und weisze Schnur mit Quasten, ein Totengerippe aus Papier, Blaselichter mit Röhren, Spirituslampen, verschiedene Nagelbretter, eine rotangestrichene Bank, einen Schlüssel van Blech, einen Trichter und eine rottuchene Binde zum Aderlassen, ein Kästchen mit Kolophonium, einen Stempel (der den Kandidaten angeblich heisz aufgedrückt wurde), einen runden Stein (auf dem der Kandidat eine Zeitlang zu sitzen hatte), Donnermaschinen und dergleichen mehr Theaterrequisiten nach; unter den (Logen-)Beamten war in Einklang damit der, fürchterliche Bruder'.

VERTALING:

Een in 1843 opgemaakte inventaris (van de loge Pythagoras) vermeldt onder de bij de loge in gebruik zijnde voorwerpen: degens en vaandels, allerlei maaksels van papier, een valdeur met handvatten, een valluik met twee steunsels, een raamlijst om iemand door te gooien, een blauw en een wit koord met kwasten, een geraamte van karton, blaaspijpen met luchters, spirituslampen, verschillende planken met spijkers, een roodgeverfde bank, een blikken sleutel, een trechter en een roode katoenen band voor aderlaten, een kistje met hars, een stempel, (die den candidaat blijkbaar heet op de huid werd gedrukt), een ronde steen (waarop de candidaat een tijdlang moest zitten), dondermachines en meer dergelijke schouwburg-requisieten. In verband daarmee behoorde tot de (loge-) beambten „de verschrikkelijke Broeder."

Mededeeling van den vz∴ mr∴ der Duitsche loge *Pythagoras* Nr. 1, R. Barthelmesz te Brooklyn (V.S.) aan Br∴ J. G. Findel te Leipzig, in Januari 1867.

Dit ietwat potsierlijke loslatend, mogen we thans den blik vestigen op een heelwat serieuzer zijde van de kwestie: de leer der Vrijmetselarij, waarvan deze symboliek slechts omkleeding en aanhangsel is. Het onder-

werp moge ietwat zwaarder zijn, het is de aandacht heelwat meer waard dan het voorafgaande. .

In den catechismus van den meestergraad (3en) in den Schotschen ritus, en ook in de inwijdingsrede daarbij van den voorz.·. mr.·., is nogal eens sprake van Hiram, koning van Tyrus. Dit ten goeden verstande der volgende uitlating van Clavel:

No. 101.

***GESCHIEDENIS DER VRIJMETSELARIJ,** CLAVEL (Holl. uitgaaf), p. 65:

TEXT:

Hiram, de zelfde als Osiris, als Mithra, Bacchus, Balder, als al de goden, die in de oude mysteriën worden gehuldigd, is een der duizend persoonsverbeeldingen der zon... Men noemde hem ook Adon-Hiram, Hiram den vader, gelijk de Latijnen zeiden: Jovis Pater, Jovis vader; Liber Pater, vader Bacchus.

RE-TRADUCTION:

Hiram, de même que Osiris, Mithra, Bacchus, Balder, et toutes les divinités des anciens mystères, est une des mille personnifications du soleil. On l'appelait aussi Adon-Hiram, c'est à dire Hiram le Père, comme les Latins disaient Jovis Pater: Jupiter le père; Liber Pater: Bacchus le père.

Ook de Egyptische godinnefiguur Isis staat in sommige maç.·. kringen in groot aanzien als embleem der wijsheid. Begin XIXe eeuw werd te Parijs zelfs ,,de heilige orde des Sophisiens" door Br.·. Cuvelier de Frie gesticht[1]). Opmerkelijk is, dat Isis in verband wordt gebracht met Astarté (dezelfde als Venus[2]).

No. 102.

***MANUAL DE LA MASONERIA,** CASSARD, p. 535:

TEXT:

Suplica á Isis aquella reina (Astarté) que fuese el aya de su hijo y que

VERTALING:

Deze koningin (Astarte) verzocht Isis de opvoedster te willen zijn van

[1]) *Allg. Hdb. d. Freim.* (1900) I, i. v. ,,Isis", p. 492.

[2]) *Dict. de la Fable,* Noël. I, i. v. ,,Astarte", p. 123.

residiese en su palacio, una de cuyas columnas era el brezo ó tamariz, en que estaba depositado el cesto que contenia el cuerpo de Osiris, columna que el rey su esposo habia derribado, ignorando su destino, columna cedida despues á Isis, que extrajo de ella el cuerpo de su esposo . . .

La Masonería azul ó simbólica, mal enterada del verdadero sentido de esta alegoria, conserva entre sus emblemas el de una mujer llorando sobre una columna rota, la cual tiene en una mano una rama de Acacia, mirto ó tamariz . . .

haar zoon en haar intrek te nemen in haar paleis, waarvan een der zuilen de rozemarijn of tamarisk was, waarin zich de mand bevond, die het lijk van Osiris bevatte. De koning, haar gemaal, de bestemming ervan niet gissende, had deze zuil afgebroken, welke daarop aan Isis werd afgestaan, die er het lijk van haar echtgenoot uit haalde . . .

De blauwe of symbolieke Vrijmetselarij, slecht onderricht omtrent de in deze allegorie besloten waarheid, bewaart onder hare zinnebeelden dat van eene vrouw, treurende over een gebroken kolom en houdende in de hand een acacia-, myrte- of rozemarijntak . . .

(Bij de inwijding van een Gezel tot Meester dragen in sommige riten de twee kolommen aan den ingang lijkurnen, die elk een acacia-tak inhouden).

De blauwe of Symbolieke Vrijmetselarij (d.w.z. de gewone, der drie lagere graden: leerling, gezel en meester) is alzoo volgens dezen 33er.·. „slecht onderricht omtrent de in deze allegorie besloten waarheid." Een bevestiging van hetgeen op blz. 195 en 204 gezegd werd omtrent het voorbehoud, dat men omtrent sommige maç.·. „onderrichtingen" dient te maken.

Er is nu wel omtrent de maç.·. symbolen genoeg gezegd, om de afleiding van een deel ervan uit het Heidendom aannemelijk te doen zijn. Een blik op de eigenlijke leer der Vrijmetselarij zal het onderhavig punt nog verduidelijken.

* * *

De herkomst der maç.·. gods- en zedenleer. — Het beste denkbeeld omtrent de innerlijke grondleer der maçonnieke filosofie krijgt men uit het diepgaande werk *Morals and Dogma* van den grootleeraar der Noord-Amerikaansche Vrijmetselarij, wijlen generaal Albert Pike. Het boek is echter zeer moeilijk te krijgen; de inzage ervan dankt schr. dezes aan den vermaarden

kenner der maç.·. wereldlitteratuur, den Duitschen pater Hermann Gruber S. J. Bij gebreke daarvan kan men zich uitmuntend bedienen van het werk „*American Freemasonry*", van Preuss (in de bibliografische inleiding dezes vermeld), die Pike's boek aan een zeer uitvoerige critiek onderworpen heeft en, naar schr. dezes uit de vergelijking is gebleken, volledig juist citeert, al komt er wel eens een drukfoutje in de pagineering voor.

Pike is overigens niet de eenige, uit wiens werken doorslaande aanwijzingen van de diepere grondleer der Vrijmetselarij zijn aan te voeren.

Herinneren we ons eerst even de groote beginselen van den natuurgodsdienst der dieper-ingewijden onder de oude Heidenen. Het dualiteitsbeginsel zagen zij in de natuur: de zon bevruchtte de aarde; de natuurgodheid bestond dus uit een mannelijk en een vrouwelijk beginsel; de vrucht daarvan vormde met den dubbelen oorsprong de drieheid; al wat waarneembaar is, vergaat, en uit zijne ontbinding kiemen nieuwe vormen op; boven dat alles moet ook nog iets zuiver geestelijks en abstracts zijn, dat zich in den mensch manifesteert door het verstand, de rede; en de geest der natuur moet dus een hoogere, onkennelijke godheid zijn.

Zie nu, hoe volkomen deze opvatting weerklank vindt in de maçonnieke:

No. 103.

COURS DE MAÇONNERIE PRATIQUE: enseignement supérieur de la Franc-Maçonnerie (rite Ecossais Ancien et Accepté) par le très-puissant Souverain Grand-Commandeur d'un des Suprêmes Conseils confédérés à Lausanne (1875), Paris, Letouzey & Ané éditeurs:

TEXT:

Les deux principes, matière et forme, feu et eau, homme et femme, sont toujours deux en un seul, et un en deux éternellement générants. — Si le principe générateur est un en son intégrité, il est triple dans ses manifestations (I: 177).

Vie et mort sont toutes deux le principe, et toutes deux le terme, de

VERTALING:

De beide beginselen: stof en vorm, vuur en water, man en vrouw, zijn altoos twee-in-een, en een-in-twee, eeuwig voortbrengend. — Zoo het voortbrengingsvermogen op zichzelf één is, het is drievuldig in zijn manifestatiën (I : 177).

Leven en dood zijn beiden het beginsel, en beiden ook de eindpaal,

tout ce qui existe, et l'une ne peut exister sans l'autre (I : 185).

van al wat bestaat, en het (de) eene kan niet bestaan zonder den (het) andere (I : 185).

Tout est formé par voie de génération, et non par voie de création, et la corruption ou destruction suit la génération dans toutes ses oeuvres; la régénération rétablit, sous d'autres formes, les effets de la destruction (I : 212—213).

Alles wordt door middel van generatie gevormd, en niet door schepping; en het bederf of de vernieling volgt de voortbrenging in al hare uitingen; de wedergeboorte herstelt, onder andere vormen, de uitwerking der vernieling (I : 212—213).

En résumé, les grades hermétiques et cabalistiques du rite écossais nous enseignent que Dieu non manifesté est la Raison Pure, que Dieu manifesté est la Nature, et que la sympathie des contraires et la proportionnalité de l'invisible au visible constituent le grand secret de la Nature (I : 434).

Saamgenomen, leeren de hermetische en kabbalistische graden van den Schotschen ritus ons, dat de ongeopenbaarde Godheid is: de Zuivere Rede, en dat de geopenbaarde Godheid is de Natuur, wier aantrekking van tegenstellingen, en wier evenredigheidszin tusschen het onzichtbare en het zichtbare haar groot geheim vormen (I : 434).

Geciteerd in *De Vrijmetselarij voorheen en thans*, Bolland, p. 122-123.

Men weet, dat de Oude en Aangenomen Schotsche ritus in de Vrijmetselarij „de" ritus is, zooals de Latijnsche ritus „de" ritus is der Katholieke Kerk. Uit dit citaat onthoude men, naast de betuiging dat de Rede de eigenlijke oppergodheid is, de verklaring, dat alles wordt voortgebracht door het Generatie-vermogen en niet door eene Scheppingskracht. Dit zal hier en daar merkelijke opheldering geven.

Het in de tweede en derde alinea van bovenstaand citaat weergegevene wordt door Ragon aldus bevestigd:

No. 104.

***COURS PHILOSOPHIQUE,** RAGON, p. 29, voetnoot.

TEXT:

Notre antiquité part de l'Inde. D'après cela, les Brames ou Brach-

VERTALING:

Onze oudheid stamt uit Indië. Diensvolgens zijn de Brames of Brah-

manes sont les premiers philosophes, les premiers théologiens et les premiers législateurs connus.

. . . Leur culte est tout allégorique . . . Ils adoraient un Dieu unique et éternel . . . faisant naître la reproduction de la destruction. (Voir le grade de Maître).

manen de eerste wijsgeeren, de eerste godgeleerden en de eerste wetgevers geweest.

Hun eeredienst was louter zinnebeeldig. Zij aanbaden een eenigen en eeuwigen God en deden de wedergeboorte uit de vernietiging ontstaan. (Zie den meestergraad).

De verwijzing naar den meestergraad heeft deze strekking: bij de toelating tot dezen graad ondergaat de Gezel eene ceremonie, waarbij hij eerst den dooden Hiram voorstelt („Mac Benac") en daarna den ten leven gewekten Hiram („Mahabone"); een herinnering dus aan de op blz. 210 vermelde heidensche filosofie van de ontkieming uit de ontbinding.

Zien we nu, wat Albert Pike over dit punt zegt. Hij is — wat niet altoos het geval is — zeer verstaanbaar:

No. 105.

***MORALS AND DOGMA**, ALBERT PIKE, p. 575-576.

TEXT:

Behold the true masonic trinity; the Universal Soul, The Thought in the Soul, the Word, or Thought expressed; the Three in one, of a Trinitarian Ecossais . . .

While the Indian tells us that Parabrahma, Brehm, and Paratma, were the first Triune God, revealing Himself as Brahma, Vishnu, and Siva, Creator, Preserver, and Destroyer;...

The Egyptian, of Amun-re, Neith, and Phtha, Creator, Matter, Thought or Light; . . .

And while the pious Christian

VERTALING:

Ziehier de ware maçonnieke drievuldigheid: (1) de wereldziel, (2) de gedachte in de ziel, (3) het woord of de uitgesproken gedachte; — de drie-in-een, als bij een Schotschen Trinitariër . . .

Terwijl de Indiër ons leert, dat Parabrahma, Brehm en Paratma de eerste drie-eene God waren, die zichzelven openbaarde als Brahma, Visjnoe en Siva: de Schepper, de Behouder en de Vernieler; . . .

terwijl de Egyptenaar ons spreekt van Amun-re, Neith en Phta, Schep-

believes that the Word dwelt in the Mortal Body of Jesus of Nazareth, and suffered upon the Cross; and that the Holy Ghost was poured out upon the Apostles, and now inspires every true Christian Soul: ...

While all these faiths assert their claims to the exclusive possession of the Truth, Masonry inculcates its old doctrine and no more.

per, Stof en Gedachte of Licht; ...

en terwijl de vrome Christen gelooft, dat het Woord verbleef in het sterfelijk lichaam van Jesus van Nazareth en op het kruis geleden heeft, en dat de H. Geest over de apostelen werd uitgestort en nu elke ware Christenziel inspireert ...

terwijl al deze gelooven aanspraak maken op het uitsluitend bezit der Waarheid, prent de Vrijmetselarij enkel en alleen hare oude leerstellingen in.

Hoe nu beschouwt deze gemoderniseerd-Antieke opvatting den mensch in zijne verhouding tot de Natuur-algod?

De ouden zagen in den mensch een verkleinde samenvatting van het groote natuurgeheel; en zoo doet Pike:

No. 106.

*MORALS AND DOGMA, ALBERT PIKE, p. 667.

TEXT:

God, in the view of Pythagoras, was ONE, a single substance, whose continuous parts extend through all the Universe, without separation, difference, or inequality, like the soul in the human body ...

The World or Universe was thus compared to man: the Principle of Life that moves it, to that which moves man; the Soul of the World to that of man. Therefore Pythagoras called man a microcosm, or little

VERTALING:

Naar de meening van Pythagoras was God één, een enkele zelfstandigheid, wier blijvende gedeelten zich uitstrekken door het gansche Heelal, zonder scheiding, verschil of ongelijkheid, zooals de ziel in het menschelijk lichaam ...

De wereld of het heelal werd aldus met den mensch vergeleken: het levensbeginsel, dat de (het) eerste bezielt, met dat hetwelk den mensch bezielt; de wereldziel met de men-

world, as possessing in miniature all the qualities found on a great scale in the Universe; by his reason and intelligence partaking of the Divine Nature: and by his faculty of changing aliments into other substances, of growing, and reproducing himself, partaking of elementary Nature.

Thus he made the Universe a great intelligent Being, like man — an immense Deity, having in itself, what man has in himself, movement, life, and intelligence, and besides, a perpetuity of existence, which man has not; and, as having in itself perpetuity of movement and life, therefore the Supreme Cause of all.

schenziel. Daarom noemde Pythagoras den mensch een mikrokosmos of wereld in 't klein, als bezittende al de hoedanigheden, die op groote schaal in het heelal gevonden worden; als door zijn rede en verstand deel hebbende aan de Goddelijke natuur en, door zijn vermogen spijzen in andere stoffen om te zetten, te groeien en zich voort te planten, deel hebbende aan de elementaire natuur.

Aldus maakte hij van het heelal een groot verstandelijk Wezen, zooals de mensch, — eene onmetelijke Godheid, die in zichzelve heeft wat de mensch in zichzelven heeft: beweging, leven en verstand, en daarenboven een voortdurend bestaan, wat de mensch niet heeft, en, als in zichzelve een voortdurende beweging en leven hebbende, dus ook de Opperste Oorzaak van alles.

Voor wie meenen mocht, dat Pike hier louter een objectieve waarneming boekstaaft en daar geene conclusie uit wenscht getrokken te zien, kan, na herlezing van de slot-alinea in cit. no. 105, kennisneming van de volgende uiting leerzaam zijn:

No. 107.

*MORALS AND DOGMA, PIKE, p. 732.

TEXT:

The dunces who led primitive Christianity astray, by substituting faith for science, reverie for ex-

VERTALING:

De lummels, die het oorspronkelijk Christendom op een dwaalspoor leidden, door het geloof voor de weten-

perience, the fantastic for the reality; and the inquisitors who for so many ages waged against Magism a war of extermination, have succeeded in shrouding in darkness the ancient discoveries of the human mind; so that we now grope in the dark to find again the key of the phenomena of nature.

schap in te schuiven, droomen voor ervaring, fantasie voor werkelijkheid, en de inquisitie, die zoovele eeuwen lang tegen het Magiërdom een verdelgingsoorlog voerde, zijn erin geslaagd de oude ontdekkingen van den menschelijken geest in duisternis te plonsen; zoodat wij nu in den donker moeten rondtasten om den sleutel der natuurverschijnselen terug te vinden.

Volkomen zuiver in de leer was ook de groote wetgever der Italiaansche Vrijmetselarij:

No. 108.

OPERE DI GIUSEPPE MAZZINI. Scritti editi e inediti di Giuseppe Mazzini. Milano e Roma; 18 volumi 1861—1891. Vol. XVIII. p. 41.

TEXT:

L'umanità è il verbo vivente di Dio. Lo spirito di Dio la feconda e si manifesta sempre più puro, sempre più attivo d'epoca in epoca in essa, un giorno per mezzo d'un individuo, un altro per mezzo d'un popolo. Dio s'incarna successivamente nell' umanità.

VERTALING:

De menschheid is het levende woord Gods. De geest Gods bevrucht haar en manifesteert zich in haar van tijdperk tot tijdperk telkens zuiverder, telkens werkdadiger, nu eens bij middel van een persoon, dan weer bij middel van een volk. God belichaamt zich geleidelijk in de menschheid.

Geciteerd in *Giuseppe Mazzini*, Gruber, p. 29.

Met ronde woorden wordt hier dus aangenomen, dat, zoo niet de individueele mensch een god is, het menschdom als zoodanig groeiende is tot eene Godheid.

* * *

De maç.·. moraal. — Met elke geloofsleer hangt onverbrekelijk eene zedenleer samen.

Welke nu is de moraal, die zich uit de maçonnieke godsleer ontwikkelt? Ook hier is het zaak, de betrokkenen zelf aan het woord te laten.

No. 109.

THE SYMBOLISM OF FREEMASONRY, MACKEY, p. 185.

TEXT:

Elsewhere I have very fully alluded to the prevailing sentiment among the ancients, that the Supreme Deity was bisexual, or hermaphrodite, including in the essence of his being the male and female principles, the generative and prolific powers of nature. This was the universal doctrine in all the ancient religions, and was very naturally developed in the symbol of the phallus and cteis among the Greeks, and in the corresponding one of the lingam and yoni among Orientalists; from which symbols the Masonic point within a circle is a legitimate derivation. They all taught that God, the Creator, was both male and female.

VERTALING:

Elders heb ik breedvoerig gewaagd van het in de Oudheid overheerschende gevoelen, dat de Opperste Godheid tweeslachtig of hermaphrodiet was, doordien ze in haar wezen het mannelijke en het vrouwelijke beginsel, de telende en de voortbrengende kracht der natuur bevatte. Dit was de algemeene leer van alle oude godsdiensten, en ze werd op zeer natuurlijke wijze ontwikkeld in het symbool van den phallus en de cteis bij de Grieken en in het gelijksoortige van den lingam en de yoni bij de Oosterlingen. De maçonnieke punt in den cirkel is de wettige afstamming van die zinnebeelden, die alle leeraarden, dat God, de schepper, zoowel mannelijk als vrouwelijk was.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 153.

Uit den aard van de zaak is het een ietwat hellend terrein, waarop men zich begeeft, wanneer men, de consequentiën niet aanvaardend, wel het beginsel eener stelling aanneemt en die zelfs in een erkend symbool belichaamt. Nu zal geen modern Vrijmetselaar eraan denken, de in de Oudheid gebruikelijke toepassing van de toenmalige moraal te prediken. Maar toch moet men niet meenen, dat de Vrijmetselarij de algemeen geldende Christelijke moraal aanvaardt. Reeds een ouder maç.·. schrijver zegt het zeer duidelijk:

No. 110.

MACKEY'S ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, p. 508.

TEXT:

'A Mason,' say the old Charges of 1722, 'is obliged by his tenure to obey the moral law.' Now, this moral law is not to be considered as confined to the Decalogue of Moses, within which narrow limits the ecclesiastical writers technically restrain it, but rather as alluding to what is called the lex naturae, or the law of nature.

VERTALING:

,,Een Vrijmetselaar," zeggen de Oude Plichten van 1722, ,,is door zijn positie verplicht de zedenwet te onderhouden." Nu moet men deze zedenwet niet beschouwen als beperkt binnen de Mozaïsche Tien Geboden, in welker nauwen kring de kerkelijke schrijvers haar feitelijk begrenzen, maar veeleer als betrekking hebbende op hetgeen men noemt de *lex naturae* of natuurwet.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 297.

Bij een andere gelegenheid hebben we reeds gezegd, dat men niet alle uitingen van sexueelen aard in loge-uitgaven, bijzonder in Fransche, moet aanzien als typen van algemeene opvatting, maar toch is het wel een bewijs, dat het niet strijdig is met de maç.·. moraal, als men in een erkend maç.·. handboek een gedicht vindt als het volgende, waarvan de zinnelijke bedoeling maar heel slecht verborgen is:

No. 111.

DICTIONNAIRE MAÇONNIQUE, DE SAINT QUANTIN, p. 218 v.v.

TEXT:

... ...

Les amateurs d'architecture
Vantent la loge de Paphos.
En fait, un temple sans défauts,
Dômes charmans, blanches colonnes
Mettent l'enthousiasme en jeu;
Mais, comme moi, bien des personnes
Sont pour la Chambre du milieu.

VERTALING:

... ...

De minnaars der bouwkunst prijzen de loge van Paphos.
Inderdaad: een feillooze tempel, bekoorlijke koepels, blanke zuilen maken de geestdrift gaande.
Maar velen, en ik ook, geven de voorkeur aan de Middenkamer.

Cette gaillarde allégorie
Dans le mystérieux sentier
De l'antique maçonnerie
Vous met; si je sais mon métier,
L'hypothèse n'est point trop forte:
Rois, paysans, plus: l'Homme-Dieu
Sont au monde entrés par la porte
De notre Chambre du milieu.

Deze lustige beeldspraak zet u op het geheimvolle pad der oude Metselarij. Als ik mijn vak goed versta, is het niet al te moeilijk te raden: Boer en koning, meer: de Godmensch zelf zijn ter wereld gekomen door de poort van onze Middenkamer.

Geciteerd in *La Mass. Spec.*, Longo, III, p. 341.
Paphos was een stad op Cyprus, waar Venus bijzonder vereerd werd.
De „middenkamer" is de naam, die aan de Meesterloge gegeven wordt.

Bovenstaande coupletten zijn het derde en vierde van de „Cantique", zooals het opschrift luidt, en die in haar geheel er vijf telt. De lezer zal ons de overige schenken; de aangehaalde strofen zijn voldoende om de „symboliek" van dit sensueele gerijm te doen uitkomen.

Heelwat erger dan deze onder méér dan één opzicht onsmakelijke verzenmakerij is, dat de Vrijmetselarij een bepaald obsceen embleem onder hare symbolen opneemt.

Gelijk in het Voorwoord gezegd is, moet dit werk somwijlen onderwerpen behandelen, die men bij voorkeur liever zou vermijden, maar wie een zooveel mogelijk volledigen kijk op de feiten wil geven, moet beginnen er geene te verzwijgen.

En zoo is het noodig ook de volgende bekentenis in ruimer kring bekend te maken:

No. 112.

*DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LÉVI, I, p. 132.

TEXT:

L'insertion du phallus vertical dans le ctéïs horizontal forme le stauros des gnostiques, ou la croix philosophique des maçons.

VERTALING:

Het inbrengen van den rechtstaanden phallus in de liggende cteïs vormt het gnostieke „stauros" of filosofisch kruis der vrijmetselaren.

Lees nu nog eens in cit. no. 94 de verklaring na, die Albert Pike over de beteekenis van het kruis voor de Vrijmetselarij gaf, en ge zult erkennen, dat hij, voorzichtigheidshalve vermoedelijk, ook niet volledig is geweest.

* * *

Het volgende geval is teekenend: het werpt een duidelijk licht op de opvattingen althans der Fransche Vrijmetselarij en tevens op de democratie, welke, naar door sommige schrijvers beweerd wordt, den grondslag van het bestuur der Vrijmetselarij zou uitmaken.

Br.·. Meslier, afgevaardigde van het dép. de la Seine, had in de Kamer eene rede gehouden over de ontvolking van Frankrijk. Daarin verdedigde hij de leerstellingen van den bekenden Paul Robin, die te Cempuis een gemeenschappelijk opvoedingsgesticht voor jongens en meisjes had gehouden en de vrije geslachtsgemeenschap met voorkoming van de gevolgen voorstond. De storm, die daartegen in de Fransche pers van alle kleur en richting was opgestoken — „La porcherie de Cempuis", het varkenskot van Cempuis noemde ze 't — had de regeering gedwongen in te grijpen en een eind te maken aan het schandaal. Br.·. Meslier had de theorieën van Robin nader voor het Convent (algemeene vergadering der vertegenwoordigers van de Loges des lands) van 1900 verdedigd, en de vergadering was daarmee zoozeer ingenomen geweest, dat de 350 aanwezigen, vertegenwoordigende plm. 20.000 Vrijmetselaren, besloten hadden de rede afzonderlijk te doen drukken in een propaganda-brochure.

Dit scheen echter het hoofdbestuur der Fransche Vrijmij.·. bij nader inzien te gewaagd. Het vergaderde den 12 November 1900 met het bestuur van het genoemde Convent en Br.·. Meslier, en in deze bijeenkomst van totaal elf personen werd het besluit van het Convent aan een nadere bespreking onderworpen. Het letterlijke proces-verbaal is door den gewezen beambte van het Fransche Gr.·. O.·., Jean Bidegain, die als hulp-secretaris de zitting bijwoonde, gepubliceerd[1]). De lezing ervan is te teekenachtig, om er althans niet de hoofdzaken uit te laten volgen:

TEXT:	VERTALING:
Le F.·. *Bouley* rappelle que ... le F.·. Blatin a déposé, sur le bureau du Conseil, les épreuves du discours	Br.·. *Bouley* herinnert, dat ... Br.·. Blatin bij het bestuur van den Opp.·. Raad de proefdrukken heeft ingediend

[1]) *Le Grand Orient de France*, p. 201-214.

prononcé par le F.·. Meslier et qu'il a déclaré, au nom de celui-ci et autorisé par lui, retirer purement et simplement ce discours. Il demande, non seulement que la publication n'en soit pas faite par tirage à part, comme l'Assemblée l'avait voté, mais encore qu'il soit supprimé du compte rendu *in extenso*, ainsi que tout ce qui s'y rattache ou le rappelle. — Il paraît impossible au F.·. Bouley que, même avec l'assentiment du F.·. Meslier, on puisse opérer cette suppression... (La) . . . publication a été ordonnée . . . par . . . le Convent . . . Le compte rendu, par suite de cette suppression serait incomplet . . . Il ajoute, cependant, que, pour éviter les attaques qui se produiraient certainement si ce discours était publié en son intégralité, on pourrait, à la rigueur, d'accord avec son auteur, le revoir et en supprimer certains passages plus particulièrement significatifs.

Le F.·. *Blatin* . . . partage les idées émises par le F.·. Meslier, mais il redoute les conséquences de cette publication. Nos adversaires en tireraient parti et lanceraient contre l'Ordre des accusations violentes . . . Il s'agit . . . de l'intérêt supérieur de la Franc-Maçonnerie toute entière et, devant cette considération, les questions secondaires doivent disparaître.

. . . Le F.·. *Bouley* dit que . . . il y a, dans le discours . . ., certaines images, certains passages, dont on pourrait se servir contre nous et ce sont seulement ces passages qu'il suffirait de supprimer.

. . . Le F.·. *Sincholle* . . . Peut-être

van de rede, door Br.·. Meslier uitgesproken, en daartoe gemachtigd namens dezen, verklaard heeft die rede geheel en al in te trekken. Hij verzoekt niet alleen, dat ze niet afzonderlijk zal worden uitgegeven, zooals de vergadering had beslist, maar dat ze ook uit het volledig verslag zal worden geschrapt zoomede alles, wat daarmee in verband staat of eraan herinnert. — Br.·. Bouley is van oordeel, dat deze schrapping, zelfs met toestemming van Br.·. Meslier, niet kan worden toegepast. . . (De) openbaarmaking ervan . . . is . . . door het Convent bevolen . . . Het verslag zou door die uitschrapping onvolledig worden . . . Hij voegt er echter bij, dat men, om de aanvallen te voorkomen die zich zeker zouden voordoen, als deze rede onverkort werd gepubliceerd, ze desnoods in overleg met den spreker kon worden herzien en van enkele uitlatingen, die meer bijzonder sprekend waren, kon worden ontdaan.

Br.·. *Blatin* . . . deelt de door Br.·. Meslier geuite meening, maar hij ducht de gevolgen dezer openbaarmaking. Onze tegenstanders zouden er partij van trekken en geweldige beschuldigingen tegen de Orde slingeren . . . Het gaat hier . . . om het hooger belang van de gansche Vrijmetselarij, en voor deze overweging moeten beschouwingen van minderen aard wijken.

. . . Br.·. *Bouley* zegt . . . dat er in de redevoering . . . zekere beelden en passages zijn, waarvan men zich tegen ons zou kunnen bedienen; het is voldoende die passages weg te schrappen.

. . . Br.·. *Sincholle*. . . Misschien zou

pourrait-on expurger le discours du F.·. Meslier, mais on ne peut pas le supprimer, à cause des réponses qu'il a amenées et du vote du Convent.

Le F.·. *Fontainas* est également d'avis que l'on peut tirer de la publication de ce discours par le Grand Orient la conclusion que celui-ci est partisan des idées émises par le F.·. Meslier. Aussi doit-on le modifier, en restreindre la portée. . .

Le F.·. *Blatin*[1]) dit que la Franc-Maçonnerie est une association de combat. Nous suivons une direction, comme un corps d'armée devant l'ennemi. Le Conseil de l'Ordre donne cette direction; il est élu pour cela; il a donc le droit de supprimer un discours qu'il juge dangereux puisqu'il a la charge de veiller aux intérêts de la Franc-Maçonnerie. Il ne peut pas être parlé, en cette circonstance de droit ou de liberté. Le Conseil a, à sa disposition, les fonds votés par le Convent pour l'impression en brochure du discours du F.·. Meslier. Il n'y a qu'à dire à ce F.·. ,,Transformez votre discours, si vous le jugez bon, et faites-le imprimer vous-même. Nous paierons les frais d'impression et vous publierez, ensuite, à titre personnel, cette brochure de propagande.'' Lorsque cette question aura été tranchée, on devra supprimer du compte rendu des travaux de l'Assemblée générale, non seulement ce discours, mais tout ce qui s'y rapporte.

Br.·. *Bouley* vreest vooral de laster-

[1]) President van het Groot-College der Riten.

men de rede van Br.·. Meslier kunnen besnoeien, maar men kan ze niet weglaten wegens de antwoorden, die ze heeft uitgelokt, en wegens de stemming die erover heeft plaats gehad.

Br.·. *Fontainas* is eveneens van oordeel, dat men uit de openbaarmaking van deze rede door het Gr.·. Oosten de slotsom kan trekken, dat dit aanhanger is van de door Br.·. Meslier voorgestane denkbeelden. Men moet ze dus wijzigen, er de draagwijdte van beperken . . .

Br.·. *Blatin* zegt, dat de Vrijmetselarij een strijdvereeniging is. Wij volgen eene leiding, zooals een legerkorps, dat voor den vijand staat. Die leiding wordt door het Hoofdbestuur der Orde gegeven; daartoe is het gekozen; het heeft dus het recht een rede te schrappen, die het gevaarlijk acht, omdat het tot taak heeft voor de belangen der Vrijmetselarij te waken. Er is bij deze kwestie geen sprake van recht of vrijheid. Het Hoofdbestuur heeft de gelden, die door het Convent zijn toegestaan om de rede van Br.·. Meslier in brochure-vorm te doen drukken, tot zijne beschikking. Het behoeft dien Br.·. slechts te zeggen: ,,Werk uw rede om, als ge wilt, en laat ze zelf drukken; wij zullen de drukkosten betalen, en gij zult dan op uw eigen naam dit propagandageschrift uitgeven. Als deze kwestie is uitgemaakt, zal men uit het verslag der zittingen van de Algemeene Vergadering niet enkel deze rede moeten schrappen maar alles, wat er betrekking op heeft.

Br.·. *Bouley* vreest vooral de laster-

les calomnies relatives à l'immoralité qui peuvent être échafaudées sur certains passages de ce discours. Là, évidemment, il y a lieu à quelques suppressions, mais c'est là le maximum des concessions à faire à la prudence . . .

Le F.·. *Blatin* répète que rien ne doit être publié par le Grand-Orient. Quand une occasion se présente de supprimer un discours dangereux pour l'Ordre, il n'y pas à hésiter. Nous avons les fonds pour l'impression de la brochure. Donnons-les au F.·. Meslier qui fera le nécessaire. Le Grand-Orient pourra dire alors qu'il ignore ce discours.

. . .Le F.·. *Meslier*, consulté, dit qu'il est, avant tout, un Maçon discipliné et qu'il est prêt à se ranger à l'avis que le Conseil croira devoir émettre . . .

Le F.·. *Emile Lemaître* a fait, dans deux Loges de province, des comptes rendus des travaux du Convent, et il a parlé du discours du F.·. Meslier. On en a entendu le résumé avec plaisir, mais on a exprimé aussi le voeu de ne point le voir publier par le Grand-Orient . . .

Le F.·. *Sincholle* désirerait savoir ce que redoute le F.·. Blatin. L'accusation d'immoralité? . . . Mais la Maçonnerie a soutenu Robin, directeur de l'Orphelinat de Cempuis. Lorsqu'on s'est déclaré partisan des principes émis par Robin, on n'a plus de calomnies à redouter au sujet de l'immoralité.

taal over onzedelijkheid, die op sommige uitlatingen in deze rede kan gebouwd worden. Het ligt voor de hand, dat dáár eenige besnoeiingen moeten gemaakt worden, maar dat is ook het maximum der concessiën, die men aan de voorzichtigheid kan doen . . .

Br.·. *Blatin* herhaalt, dat het Gr.·. Oosten niets moet publiceeren. Als de gelegenheid zich voordoet om eene voor de Orde gevaarlijke rede achter te houden, moet men niet aarzelen. Wij hebben het geld voor het drukken van de brochure. Laten wij dat aan Br.·. Meslier geven, die dan het noodige kan verrichten. Het Groot-Oosten kan dan zeggen, dat het van die rede niet afweet.

. . . Br.·. *Meslier*, desgevraagd, zegt, dat hij vóór alles een disciplinair Vrijmetselaar is, en dat hij bereid is zich te schikken naar het advies, dat het Hoofdbestuur zal meenen te moeten uitbrengen.

Br.·. *Lemaître* heeft in twee loges buiten Parijs verslag uitgebracht over de zittingen van het Convent, en hij heeft er gesproken over de rede van Br.·. Meslier. Men heeft er de samenvatting met genoegen vernomen maar ook den wensch uitgedrukt ze niet te zien openbaar maken door het Groot-Oosten.

Br.·. *Sincholle* zou wel eens willen weten, wat Br.·. Blatin eigenlijk vreest. De beschuldiging van onzedelijkheid? . . . Maar de Vrijmetselarij heeft Robin, directeur van het Weeshuis te Cempuis, toch gesteund! Als men zich eenmaal voorstander heeft verklaard van de door Robin verkondigde beginselen, behoeft men geen laster-

praat over onzedelijkheid meer te duchten.

Le F.·. *Emile Lemaître* répond que Robin a été vaincu; qu'il est une victime des cléricaux, qui sont arrivés à faire modifier les bases de son Orphelinat. Or, il ne faut pas se faire vaincre, aller au-devant de la défaite. Il faut propager nos idées, tâcher de les faire triompher, mais la Franc-Maçonnerie ne doit pas souffrir de notre propagande.

Br.·. *Emile Lemaître* antwoordt, dat Robin het heeft moeten afleggen; dat hij een slachtoffer is der clericalen, die erin geslaagd zijn, den grondslag van zijn Weeshuis te doen veranderen. Welnu, men moet zich niet laten onderduwen, de nederlaag tegemoet gaan. Men moet onze ideeën verspreiden, trachten ze te doen zegepralen, maar de Vrijmetselarij moet niet onder onze propaganda lijden.

Het einde der beraadslagingen was, dat met algemeene stemmen besloten werd, aan Br.·. Meslier het geld te geven, dat ter beschikking van het hoofdbestuur was gesteld om zijne rede in brochure-vorm te doen drukken, opdat hij ze zou uitgeven op eigen verantwoordelijkheid.

't Zou aan de belangwekkendheid der feiten afbreuk doen, hierop een nabetrachting te schrijven.

GNOSTIEKE SPOREN IN DE VRIJMETSELARIJ

Het Heidendom is niet tot ons gekomen door een opdelving van de oude handschriften tijdens de Renaissance. Het heeft ook een traditie naar onze dagen gehad, mondeling en schriftelijk, zooals reeds in het eerste deel van dit werk is uiteengezet: via de Kabbalisten en oudere Gnostieken, over de Tempeliers, Rozenkruisers en andere Hermetisten naar de Orde.·.-stichters van het begin der XVIIIde eeuw. Zoo min als het Heidendom zelf, kon het voertuig dier gedachte: de Gnosis, zonder sporen gebleven zijn in de stichting van 1717.

Het is het aantoonen van deze sporen in de Vrijmetselarij, wat het doel is van de hier volgende beschouwing.

't Gemakkelijkst vindt men ze weer terug in de meest consequente en organische belichaming van de maçonnieke idee: het Schotsche stelsel.

No. 113.

***LE VOILE D'ISIS,** 4 mars 1896, p. 2.

TEXT:

. . . le rite écossais est le plus élevé et le plus scientifique des systèmes maçonniques . . . Il englobe les principaux degrés des grandes écoles philosophiques du siècle dernier, quand la réorganisation maçonnique de Desaguliers démontra aux Hermétistes, aux Rose ✠ Croix, et aux Kabbalistes isolés, les immenses avantages d'une hiérarchie, d'une coopération, et de la distribution adaptée de la science . . .

VERTALING:

De Schotsche ritus is de verhevenste en meest wetenschappelijke van alle maçonnieke stelsels . . . Hij omvat de voornaamste graden der groote wijsgeerenscholen van de achttiende eeuw, toen de nieuwe maçonnieke organisatie van Desaguliers den afzonderlijken Hermetisten, Rozekruisers en Kabbalisten toonde, welk een onmetelijke voordeelen er staken in rangorde, samenwerking en geschikte verbreiding der wetenschap . . .

Met andere woorden: Desaguliers zette in zijn nieuwe stichting de poort open, waardoor alle variaties van de Gnostiek toegang konden vinden tot een genootschap, dat hen allen wilde omvangen.

De Gnostieken — er is in het desbetreffende hoofdstuk reeds een en ander over gezegd — verborgen hunne heidensch-kabbalistische beginselen onder een, soms bedrieglijken, schijn van Christendom. Zij beweerden in hunne van de leer van Christus' apostelen afwijkende begrippen de ware leer van Christus te hebben. Van de apostelen en andere evangelie-predikers, beweerden ze, had niemand ze begrepen dan Christus' bevoorrechte leerling Joannes; deze alleen was door Jesus ingewijd in de mysterievolle wetenschap, die deze uit zijn verblijf in Egypte had meegebracht. En als bewijs daarvoor voerden ze den geheimnisvollen vorm aan, waarin Joannes vele zijner geschriften had gekleed, met name de Apocalyps. De Gnostici heetten zich dan ook „Joannietische Christenen". Er is in die oude dagen menig gnostiek geschrift verschenen, waarmee propaganda werd gemaakt tegen de epistelen der apostelen; en hier en daar zijn nog wel van die documenten overgebleven, althans in den vorm van latere afschriften.

De lezer weet, langs welke lijnen van verborgenheid het Gnosticisme zich door de eeuwen heen heeft voortgezet, in de tijden dat het apostolische Christendom overal de bovenhand had gekregen en zijn stempel had gezet op de inrichting der Europeesche Staten.

Wanneer men zich van dit alles rekenschap geeft, wordt de volgende aanhaling uit een werk van een in de maç.·. litteratuur zeer bekend Duitsch schrijver zoo veelzeggend!

No. 114.

*DE GEESTELIJKE GRONDSLAGEN DER VRIJMETSELARIJ,
L. KELLER (Holl. uitgaaf) p. 59-60.

TEXT:

Hier . . . vertoont zich een nauwe verwantschap van de maçonnieke gronddenkbeelden met het Johannëisch-Christendom . . .; het Johannëisch-Christendom stond innerlijk de Platonische gedachtenwereld nader... Deze geschriften nemen daarom bij de vrijmetselaars de plaats in, welke

TRADUCTION:

Ici on rencontre une étroite affinité entre les principes maçonniques et le christianisme joannite; . . . celui-ci s'approchait davantage des idées platoniques. Aussi, ces écrits occupent, chez les francs-maçons, le rang que l'Ancien Testament et la Loi de Moïse occupent dans l'Eglise d'Etat

in de Christelijke staatskerk het Oude Testament en de Mozaïsche wet bekleeden; de verzoening van de Grieksche wijsheid met de Johanneïsch-Christelijke wereldbeschouwing, d.w.z. de verzoening van het kruis met de roos was het ideaal, dat den vrienden der humaniteit voor den geest stond.

En dit ideaal was reeds levend bij degenen, die wij als grondleggers en eerste leiders van de Groot-Loge van Engeland hebben leeren kennen, bij den dissenterpredikant Dr. James Anderson en den Hugenoot Theophile Desaguliers . . .; daar beiden echter ook in buitenkerkelijke vereenigingen verkondigers en uitleggers van den Christelijken geest waren, moet men het als bewezen aannemen, dat zij den eersten als den grondslag van den laatsten beschouwden en in het Christendom . . . de volmaking der Grieksche wijsheid zagen . . . En zou deze Groot-Loge hen wel tot hare leiders en wetgevers gekozen hebben, indien zij in hen niet geest van haar geest en vleesch van haar vleesch had erkend?

chrétienne. L'idéal qui souriait aux amis de l'humanité, c'était la conciliation de la sagesse grecque avec la philosophie joannito-chrétienne, c'est à dire la conciliation de la croix avec la rose.

Et cet idéal vivait déjà en ceux que nous avons appris à connaître comme les fondateurs et premiers chefs de la grande-Loge d'Angleterre: le ministre dissident James Anderson et le huguenot Théophile Desaguliers. Comme ils étaient cependant tous les deux des propagandistes et commentateurs de l'esprit chrétien dans les associations non-cléricales, il faut conclure qu'ils considéraient l'idée signalée plus haut comme la base de l'autre et ne voyaient dans le christianisme que la perfection de la sagesse grecque. Or, est-ce que cette Grande-Loge les aurait élus comme ses chefs et législateurs, si elle n'avait pas reconnu en eux l'esprit de son esprit et la chair de sa chair?

Neen, dat zou ze inderdaad niet gedaan hebben; de redeneering van Br.·. Keller mag vrijwel overtuigend heeten.

Er blijkt dus uit, dat naar het oordeel van de stichters der moderne Vrijmetselaarsorde het heidensch element in de Gnostiek niet genoegzaam tot uitdrukking kwam, en dat er feitelijk aan de overlevering der Gnosis nog Antieke tradities dienden te worden toegevoegd. ,,De verzoening van het (Joannietische) kruis met de roos", zooals Keller het uitdrukt.

Wat wil de roos hier zeggen?

De roos was in de heidensche mysteriën-symboliek een embleem van het vrouwelijk generatie-orgaan. De samenkoppeling van deze beide zinnebeelden, die voor het Christelijk gemoed al bijzonder stuitend moet zijn, is vermoedelijk toe te schrijven aan invloed van die kringen, waar het door de apostelen gepredikte kruis een voorwerp van haat en verachting was, en wier Farizeesche opvattingen in het Kabbalistisch stelsel uiting vonden.

Als men nu bij Gould leest:

No. 115.

*HISTORY OF FREEMASONRY, GOULD I, p. 25.

TEXT:	VERTALING:
... Many genuine Gnostic symbols have come down to us, or reappear in speculative Masonry ...	Heelwat echte Gnostieke symbolen zijn nog tot ons gekomen of verschijnen weer in de bespiegelende Vrijmetselarij.

dan kan men na al het voorgaande al aanstonds toestemmen „Althans ten aanzien van den Rozenkruisgraad (den 18n) in de Vrijmetselarij is dit duidelijk."

Waar het nu vaststaat, dat de leer der Vrijmetselarij is samengesteld uit een ineenvloeiïng van Heidensche en Gnostieke begrippen, kan het niet de minste verwondering wekken, als zij niet, gelijk het Christendom, Godzelf als den Schepper der wereld beschouwt maar als zoodanig een minderwaardigen geest aanziet, zooals de Gnostieken (zie blz. 97) den Demiurgos beschouwden. Niemand minder dan Pike getuigt dan ook:

No. 116.

*MORALS AND DOGMA, PIKE, p. 252.

TEXT:	VERTALING:
... the Mason is familiar with these doctrines of Philo: that ... the world was created, not by the Supreme	... De Vrijmetselaar is vertrouwd met de leerstellingen van Philo: dat... de wereld niet door het Opperwezen

Being, but by a secondary agent, who is but his WORD (the Λόγος) ....

werd geschapen maar door een ondergeschikte kracht, die slechts zijn *woord* („logos") is.

Philo was, zooals reeds vroeger gezegd, het hoofd eener Grieksch-Joodsche leerschool te Alexandrië.

Herlees nu, in citaat 93, de uiting van het Ned. *Maç.·. Weekblad:* „De Opperbouwheer des Heelals, niet de Vader onzes Heeren Jesus-Christus of de Vader, die in de hemelen is, wordt in onze werkplaatsen aangeroepen," — en men zal overtuigd zijn, dat het Christelijk begrip van God en de maç.·. aanduiding van O.·. B.·. H.·. d.·. H.·., al schijnen de zegswijzen hetzelfde te moeten beteekenen, in wezen elkander lang niet dekken.

* * *

De St. Jansfiguur in de Vrijmetselarij. — Waar, meer terug in dit hoofdstuk, erkentenissen van maç.·. schrijvers werden aangevoerd ten bewijze dat de viering van St. Jansfeesten in de Loge geen Christelijk stempel op deze laatste drukte (cit. no. 87 en 88) werd geene verklaring gegeven van hetgeen die viering dan wèl beteekende. Na kennisneming van de opvatting der Vrijmetselarij omtrent de Joannes-figuur en het Joannietisch Christendom, zal de ware strekking der maç.·. St. Janshuldiging voor niemand meer een raadsel wezen.

Wil men nu nog een typeerend staaltje lezen van de vrijmoedigheid, waarmede in de Vrijmetselarij ook de lagere ingewijden, wat de beteekenis van sommige symbolen betreft, om den tuin worden geleid, dan leze men eens het navolgende.

No. 117.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** uitgaaf voor Broeders, 31 Jan. 1853, p. 3:

TEXT:

Johannes de Dooper, de hoogeerwaardige patroon onzer Orde, was geen Christen; niettemin is hij degene, op wiens naamdag al de VV.·. MM.·. over de geheele aarde het grootste

TRADUCTION:

Jean Baptiste, le révérendissime patron de notre Ordre, n'était pas chrétien; néanmoins, tous les FF.·. MM.·. de l'univers célèbrent leur plus grande solennité le jour de sa fête.

feest vieren. Wordt al in sommige Werkplaatsen de Apostel Johannes in groote eere gehouden, dan geschiedt dit vooral daarom, omdat deze ons van den Dooper de meest volledige berigten mededeelt.

Que si dans quelques Ateliers, l'apôtre Jean est tenu en grande vénération, cela tient surtout à ce que celui-ci nous communique les détails les plus complets au sujet du Baptiste.

De voorstelling, alsof de eigenlijke patroon der Vrijmetselaarsorde St. Joannes de Dooper is, en de apostel Joannes slechts als zijn levensbeschrijver in eere wordt gehouden, is vlakaf misleidend.

Nog erger maakt het Ragon, die in één adem[1]) Joannes noemt: ,,hem, wien de God-Mensch de zorg voor zijne moeder overdroeg" en Br.·. Le Rouge aanhaalt, die Joannes noemt: ,,het product eener engeloverschaduwing van een onvruchtbare en bejaarde vrouw", ,,gedurende dertig jaren bewoner van de woestijn", — aldus, onwetend of opzettelijk, den Evangelist met den Dooper verwarrend.

Mackey is juister, als hij meedeelt:

No. 118.

MACKEY'S MASONIC RITUALIST, p. 199.

TEXT:

In every country where Freemasonry is encouraged, its festival days are celebrated with great ceremony. These are the festival of St. John the Baptist, on the 24th of June, and that of St. John the Evangelist, on the 27th of December.

VERTALING:

In elk land, waar de Vrijmetselarij steun vindt, worden hare feestdagen met groote plechtigheid gevierd. Dezen zijn: de feestdag van den H. Joannes den Dooper, op 24 Juni, en die van St. Jan den Evangelist, op 27 December.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 82.

Hier worden beide feestdagen dus als gelijkgerechtigd voorgesteld. De vereering van den Evangelist in den Gnostieken zin is nu te begrijpen, maar

[1]) *Cours philosophique*, p. 157, noot.

wat heeft de hulde aan den Dooper te beduiden, die met het „Joannietische Christendom" niets te maken heeft?

Dit wordt nog raadselachtiger, als men weet, dat de feestdag van Joannes den Evangelist de verjaardag der moderne Vrijmetselarij is, gelijk Keller getuigt:

No. 119.

***DE GEESTELIJKE GRONDSLAGEN DER VRIJM.·.,** L. KELLER (Holl. uitgaaf) p. 60.

TEXT:

De nieuwe Groot-Loge koos als dag harer oprichting den Johannesdag van het jaar 1717, en van de vroegste tijden af beschouwt dezelfde Groot-Loge den 27sten December, den dag van Johannes den Evangelist als haar hoogste feest, om niet te spreken van het feit, dat in al hare tempels de bijbel bij Johannes I opengeslagen op het altaar lag, zooals in vroeger eeuwen bij de zoogenaamde Kathari en de Waldenzen het geval was.

TRADUCTION:

La nouvelle Grande-Loge choisit comme jour de sa fondation la fête de St. Jean, de l'année 1717. Dès les temps les plus reculés la dite Loge considère le 27 décembre, jour de S. Jean l'Evangéliste, comme sa principale fête. Ajoutons que, dans tous ses temples, la Bible, placée sur l'autel, était ouverte au premier chapître de St. Jean, comme c'était aussi le cas, dans les siècles antérieurs, chez les Cathares et les Vaudois.

De Katharen en Waldenzen waren, zooals reeds gezegd, Gnostieke sekten.

De vraag wordt dus dringender: Wat beduidt die feestdag van Joannes den Dooper in de Vrijmetselarij?

De figuur van den Voorlooper van Christus dient enkel en alleen om een zuiver Heidensch denkbeeld weg te dekken. Clavel erkent het zonder omwegen, als hij zegt:

No. 120.

***GESCHIEDENIS DER VRIJMETSELARIJ,** CLAVEL (Holl. uitgaaf) p. 69:

TEXT:

Bij al de ceremoniën, die in de loge plaats hebben, zult gij gedurig

RE-TRADUCTION:

Dans toutes les cérémonies en usage dans la loge, vous rencontrerez tou-

het zelfde denkbeeld weder vinden. Zoo heeft onze broederschap zich St. Jan, dat wil zeggen, Janus, de zon der stilstanden, tot patroon gekozen, en wij vieren ook op die beide tijdstippen des jaars zijn feest met een geheel astronomische plegtigheid . . . Bij de tafelwerkzaamheden, stellen wij zeven gezondheden in; dit getal is dat der planeten, aan welke de oude ingewijden ook zeven plengoffers bragten.

jours la même idée. C'est ainsi que notre fraternité s'est choisi comme patron St. Jean, c'est à dire Janus, le soleil des équinoxes ; et nous célébrons aussi à ces deux epoques de l'année sa fête avec une solennité tout astronomique . . . Au banquet, nous proposons sept toasts; c'est le nombre des planètes, auxquelles les initiés de l'antiquité, eux aussi, faisaient sept libations.

Ziedaar den werkelijken zin der schijnvereering, die de Gnostieken aan den dag legden voor Christus' bevoorkeurden leerling, van wien zij zeer goed wisten, dat hij niet tot de hunnen behoorde.

Voor de navolgers der Gnostieken heeft de naam St. Jan nog een bijzondere beteekenis. Het is deze:

No. 121.

MANUEL DU FRANC-MAÇON, BAZOT, i.v. St.-Jean, p. 162, ed. 1819:

TEXT:

Bien des frères dans l'art royal croient que nos loges dédiées à saint Jean, le sont à Saint Jean-Baptiste, ou l'Evangéliste, c'est une erreur: celui à qui elles sont dédiées est Saint-Jean l'Aumônier, qui était le grandmaître des chevaliers de saint Jean de Jérusalem, au XIIIe siècle, et qui a toujours été le plus bel ornement de l'ordre, et le patron des Templiers.

VERTALING:

Heelwat Broeders in de Koninklijke Kunst meenen, dat onze aan St. Jan toegewijde Loges het zijn aan den H. Joannes den Dooper of den Evangelist. Dat is een dwaling: degene, aan wien zij zijn toegewijd, is St. Jan de Aalmoezenier, die in de XIIIde eeuw grootmeester was der ridders van St. Jan van Jeruzalem en altijd het grootste sieraad der Orde en de patroon der Tempeliers is geweest.

Geciteerd in *Allg. Handbuch der Freimaurerei,* 2e Ausg., II, p. 62.

Lenning noemt deze lezing een vertelseltje. Het is duidelijk dat een schrijver, die de Tempeliers-orde als genereerenden factor in de geschiedenis der Vrijmetselarij a priori verwerpt, tegenover Bazot's bovenvermelde meening bezwaarlijk een ander standpunt kon innemen.

Wie echter met eenige aandacht het volgende onderdeel van dit hoofdstuk naleest, zal de verklaring van Br.·. Bazot minder verwerpelijk vinden, dan Br.·. Lenning voorgaf te doen.

De Tempeliers-traditie. — Een der Christelijke genootschappen, onder wier leden de geest der Gnostiek het scherpst is binnengedrongen, was de middeleeuwsche ridderorde der Tempeliers.

Volgens den Augustijner regel omstreeks 1118 door Hugues des Payens gesticht *(fuitne nomen omen?)* droeg zij oorspronkelijk den naam „Ridders van de H. Maagd". Al spoedig na zijne aankomst in Palestina zou hij volgens sommige schrijvers door het hoofd der Joannietische sekte, den sterrenwichelaar en Kabbalist Theokletes, in het Gnosticisme zijn ingewijd. Heer Hugues moet zich met zooveel ijver in de voor hem nieuwe wetenschap hebben ingewerkt, dat hij later Theokletes als leider van diens genootschap opvolgde.

Het kasteel der ridderorde te Jerusalem stond ter plaatse, waar zich weleer de tempel van Salomon bevond. Hiernaar wijzigden zij hunne benaming in die van „ridders van den Tempel."

De rol, welke de Tempelorde gedurende de Kruistochten heeft vervuld, staat historisch onder zware verdenking. Reeds in de eerste eeuw van haar bestaan rezen er ernstige klachten over uitspattingen van vele leden in hunne levenswijs en over de trouweloosheid der Orde als militair korps. Ook van kerkelijke zijde rees bezwaar tegen het streven der Tempelorde om zich aan de bisschoppelijke rechtsmacht te onttrekken. „Meermalen heulden zij met de Saracenen, en zij wilden keizer Frederik II op zijn kruistocht in hunne handen overleveren"[1]). Met de Johannieter ridders (men verwarre deze zuiver Christelijk gebleven Westersche ridderorde niet met de Joannietische Gnostici van het Oosten) leefden zij voortdurend in gespannen verhouding. De orde van St. Jan verweet die van den Tempel bitter, dat laatstgenoemde ten slotte

[1]) Vgl. *Geïll. Encyclopaedie*, Winkler Prins, i. v. „Tempelheeren".

ronduit weigerde langer de Mahomedanen te bestrijden, en dat Akka, het laatste bolwerk der Christenen in Palestina, door den bevelhebber der vesting, Willem van Beaujeu, een Tempelier, in handen der Saracenen werd overgegeven.

De verhouding tusschen Kruisvaarders en Saracenen was overigens niet altijd zoo vijandig, als men wellicht zou meenen. Richard Leeuwenhart bijv. sloeg een der zonen van sultan Saladin wel tot ridder[1]). Zijn neef, graaf Henri van Champagne, stelde zich gaarne als Muzelman aan en liep bij voorkeur in Saraceensche kleederdracht[2]). De omgang van de Tempelridders met inlandsche elementen van allerlei aard wekte dus niet zoo'n bijzonder opzien.

Dat vele ridders zich aan dronkenschap overgaven, 't met vrouwen aanlegden, werd niet zoo heel erg gevonden — er gebeurden wel meer zulke dingen onder de avonturiers, die zich uit alle landen van Europa bij de Kruisvaarten aangesloten hadden —, maar de steeds meer en meer veldwinnende geruchten, dat vele Tempeliers het Manicheïsme aanhingen (zie de leer van Manes op blz. 101 van dit werk) den Christus verzaakt hadden, een afgodsbeeld aanbaden, tooverij pleegden en zich aan schandelijke buitensporigheden overgaven, waren de in elk geval nog steeds christelijk-geloovige massa der Kruisvaarders te machtig. De eene aanklacht na de andere liep bij de kerkelijke en wereldlijke overheden in Europa in, legaten kwamen onderzoekingen instellen, en hoewel niet alle verdenking bewijsbaar bevonden werd, waren er toch aanwijzingen genoeg voorhanden om in 1308 Paus Clemens V te bewegen, slag op slag bullen tegen de Tempeliers uit te vaardigen, tot zeven toe.

Het jaar tevoren had de Fransche koning Philippe-le-Bel, de in zijne Staten aanwezige Tempelridders doen gevangen nemen en een gerechtelijk onderzoek tegen hen ingeleid. Een proces volgde, en het einde was, dat de grootmeester, Jacques de Molay, met eenige lotgenooten den 18 Maart 1314 te Parijs de doodstraf ondergingen. Volgens het strafrecht dier dagen was de brandstapel het executie-middel.

Er is in den loop der XIXde eeuw veelvuldig getracht de Tempeliers van alle schuld vrij te pleiten en het voor te stellen, alsof de Fransche koning slechts gedreven werd door de begeerte om zich van de schatten der Tempel-

[1]) *Die Kreuzzüge*, Heyck, p. 118.
[2]) Id., p. 120.

orde meester te maken. Deze zienswijze is sinds jaren losgelaten; wie omtrent de onhoudbaarheid der bewering van de onschuld der Tempeliers, althans der Fransche, meer wil weten, kan elders daarover materiaal vinden[1]).

„De zeven kruisvaarders, die de stichters waren van de orde van den Tempel, waren in Palestina zelf in de geheimen der Gnose ingewijd". Aldus Papus[2]), doctor in de medicijnen, hoofd der Fransche Martinisten en algemeen afgevaardigde van de kabbalistische Orde der Rozenkruisers.

Stanislas de Guaita betuigt, dat de Tempeliers, beschuldigd van tooverij en eerlooze zeden, zelfs door hunne verheerlijkers niet in het daglicht der historische controvers zijn kunnen schoongewasschen worden. En hij erkent: „Die vermaarde Orde blijft onder leerstellig opzicht besmet met Manicheïsme"[3]). (Stanislas de Guaita is de herschepper van het kabbalistische Rozenkruis in Frankrijk).

Eliphas Lévi maakt in een zijner werken gewag van de vondst, onder de puinen eener oude commanderij, van een gebeeldhouwd kistje, dat in zijn houtsnijwerk o.a. een bepaald afgodsbeeld, een z.g.n. „baphomet", vertoonde.

De voornaamste aan de vervolging ontkomen Tempeliers namen de wijk naar Schotland, waar zij, naar het heet, te Kilwinning eene bijeenkomst belegden en een geheim verbond der wrake sloten tegen den Franschen koning en diens huis. Dezen bond gaven zij een andersluidenden naam, maar met gelijke beteekenis, als hun ontbonden Orde, die naar den Tempel heette. Zij noemden dien de orde van „Herodom", d.w.z. Heilig Huis.

In hoever deze bijzonderheden juist zijn, staat niet geheel vast. In ieder geval staan ze niet in tegenspraak met het feit, dat er later invloeden, die aan de Tempeliers herinneren, op de Schotsche loges ingewerkt hebben, nog vóórdat de Engelsche Rozenkruisers uit een viertal Londensche loges de kern der moderne Vrijmetselarij gevormd hadden.

Hierin zal de verklaring wel te zoeken zijn van het feit, dat er volgens Gould nog notulen van Schotsche loges zijn uit het eind der XVIde eeuw, terwijl de oudste uit Engelsche loges van het begin der XVIIIde dateeren[4]).

Een der oudere maç.·. ritussen heette de ritus van Herodom.

---

[1]) *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm.·.*, v. Term, p. 43 v.v.

[2]) *Traité méthodique des sciences occultes*, par Papus, blz. 684.

[3]) *Le Temple de Satan*, par S. de Guaita, blz. 279 en 282.

[4]) *The Hist. of Freem.·.*, I, p. 2.

De herinnering aan de Tempeliers is trouwens op meerdere punten in de Vrijmetselarij terug te vinden.

No. 122.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, No. 1, January 1918, p. 18:

TEXT:

The romantic story of the Crusades, the valiant deeds of the Knights Templars and the Knights of St. John would fill volumes. All Freemasons of the York Rite are interested in the subject. The Scottish Rite has a Templar basis, but is not sectarian, as its votaries know.

VERTALING:

Met de romantische geschiedenis der Kruistochten, de dappere daden der Tempeliers en der Ridders van St. Jan zou men boekdeelen kunnen vullen. Alle Vrijmetselaars van den ritus van York zullen belang stellen in de kwestie. De Schotsche ritus heeft een Tempelieren-ondergrond, maar hij is niet sektarisch, zooals zijne leden weten.

Over de al of niet juistheid der laatste bewering in dit citaat zal de verdere ontwikkeling van dit hoofdstuk zoo aanstonds nader licht werpen.

Vast staat, dat de Schotsche ritus een specialen Tempeliersgraad heeft in den 30sten van zijn stelsel. In eene door een hooger vrijmetselaar voor een gehoor van lager gegradueerde BBr.·. gehouden rede werd o.a. het volgende gezegd:

No. 123.

LE GLOBE, t. I, p. 296 v.v.

TEXT:

. . .Il me serait facile d'accumuler de nombreuses preuves, tirées de la comparaison des Rituels en usage dans les deux Ordres, et l'on serait étonné, d'abord, d'y remarquer un système identique de réception, pro-

VERTALING:

. . . Het zou mij gemakkelijk vallen, tal van bewijzen bij te brengen door vergelijking van de in beide Orden gebruikte *Ritualen*, en men zou verbaasd zijn allereerst een zelfde stelsel van toelating waar te nemen, n.l. het

cédant par voie d'épreuves physiques et morales. On ne serait pas moins frappé de cette singulière analogie dans les deux Ordres, d'un même mode d'initiation, d'une certaine série de grades, parmi lesquels on trouve parfois une ressemblance telle avec la chevalerie templière, qu'elle peut à bon droit passer pour une parfaite similitude.

Le degré auquel nous tenons en ce moment, ne permet point que je me rende plus explicite en ce qui touche ces preuves. Mais ceux de nos vénérables Frères qui possèdent les hauts grades du rite écossais, s'ils sont aussi chevaliers de l'Ordre du Temple, admettront sans conteste la vérité de ma thèse.

toepassen van lichamelijke en geestelijke beproevingen. Niet minder zou men getroffen zijn door de zonderlinge overeenkomst in beide Orden van een zelfden trant van inwijding, van een zekere reeks graden, waaronder men somwijlen een zoodanige gelijkenis aantreft met de ridderschap der Tempeliers, dat ze terecht een volmaakte gelijkvormigheid mag heeten.

De graad, waarin wij op het oogenblik werken, staat mij niet toe, over deze bewijzen nader uit te weiden. Maar diegenen onzer Eerwaardige Broeders, die de oppergraden van den Schotschen ritus bezitten en tevens ridders zijn van de Orde der Tempeliers, zullen de juistheid mijner verzekering niet betwisten.

Geciteerd in *la Franc-Maçonnerie,* Neut, t. I, p. 41.

De woorden zijn ontleend aan eene rede, den 8sten Augustus 1839 in de loge *des Chevaliers de la Croix* te Parijs gehouden door Br∴ de Branville, oud-officier van het Gr∴ O∴ van Frankrijk.

Nu behoeft men geen houder van een Schotschen oppergraad te zijn en evenmin lid te zijn van de nieuwere Tempeliers-orde, om te weten, dat de adept van den 30sten gr∴ den naam voert van Kadosch, een Hebreeuwsch woord, dat „heilig", „toegewijd", „gelouterd" beteekent. Gewoonlijk gaat deze benaming van den riddertitel vergezeld, zoodat de BBr∴ van dezen graad „Ridder Kadosch" of Vrome Ridders heeten.

De heiligheid van dezen graad wordt door den „auteur sacré" der Fransche Vrijmetselarij geïllustreerd met de volgende beschouwing, die tevens het toegezegde licht werpt op de bewering (cit. no. 122), dat de Schotsche ritus niet sectarisch zou zijn. Men herinnere zich even, dat in den meestergraad (3n) der Vrijmetselarij den inwijdeling een verhaal over den dood van Hiram wordt voorgehouden:

No. 124.

***TUILEUR GÉNÉRAL OU MANUEL DE L' INITIÉ,** par J. M. RAGON, p. 208, en noten 208/209.

TEXT:

Nous avons vu, dans le grade précédent, l'Institution des Chevaliers Templiers par Hughues des Payens, Geoffroi de Saint-Omer, et sept autres Chevaliers. Le Kadosch [dans l'Ecossisme Réformé. — note de v. T.] *a pour objet l'abolition de cet Ordre par Philippe le Bel et le pape Clément V, et, surtout, le supplice du dernier Grand-Maître Jacques Molay.*

Ici, la scène change; il n'est plus question d'Hiram ni de sa fin tragique. Ce personnage allégorique est remplacé par Molay, dont, comme Elu le Récipiendaire doit venger la mort, soit figurativement, sur les auteurs même de son supplice, soit, implicitement sur leurs successeurs...

... Le vrai Kadosch est horrible, c'est l'Elu dans son ultracisme; il a pour maxime fondamentale: Guerre aux trônes et aux autels.

[Notes] *Au premier point, on enflamme l'imagination du récipiendaire par le tableau du supplice de Molai et de ses confrères; au second, on exerce l'aspirant à la vengeance par un acte atroce, on lui fait frapper au*

VERTALING:

In den vorigen graad hebben wij de instelling van de Tempelridders gezien door Hugo des Payens, Godfried van St. Omer en zeven andere ridders. De Kadosch heeft als onderwerp: de opheffing van die Orde door Philips den Schoone en Paus Clemens V en — vooral — de marteling van den laatsten Grootmeester, Jacques Molay.

Hier verandert het tooneel: er is geen sprake meer van *Hiram* en diens droevig einde. Deze zinnebeeldige figuur maakt plaats voor *Molay*, wiens dood de inwijdeling als *Uitverkoren Mr.·.* wreken moet, hetzij figuurlijk op de volvoerders van diens foltering, hetzij zijdelings op dezer opvolgers. . .

. . . De ware Kadosch is verschrikkelijk: het is de Uitverkorene in zijn wraakzucht, die als grondstelling heeft: *Oorlog aan de tronen en altaren.*

[Noten] Eerst werkt men op de verbeelding van den inwijdeling door het tafreel van den folterdood van Molai en diens gezellen; vervolgens oefent men den aspirant in het wraakoefenen door een bloedige daad: met

coeur, avec son poignard, un mouton vivant qu'on lui dit être un homme (il a les yeux bandés); puis, on ouvre la victime, on en arrache le coeur palpitant, qu'il apporte en loge au bout de son poignard, et qui le couvre de sang . . .

zijn dolk laat men hem een levend schaap in het hart stooten, hem zeggende (hij is geblinddoekt), dat het een mensch is. Daarna snijdt men het slachtoffer open en rukt er het lillende hart uit, dat hij op de punt van zijn dolk de loge moet binnendragen, terwijl het hem met bloed bespat . . .

Il parait bizarre que des hommes, qui voulaient faire du poignard un usage utile à leurs desseins, se soient donné le nom de SAINTS; mais ils ont voulu exprimer par là qu'eux seuls sont les Elus, les hommes par excellence, purifiés de toute la souillure des préjugés.

Het schijnt zonderling, dat mannen, die van hun dolken een voor hun plannen dienstig gebruik wilden maken, zich den naam hebben gekozen van HEILIGEN; maar zij wilden daarmeê te kennen geven, dat zij alleen de *Uitverkorenen* zijn, de menschen bij uitstek, *gezuiverd* van alle smet en vooroordeel.

Elders zegt Ragon nog:

No. 125.

COURS D' INITIATION, RAGON (pagina niet vermeld):

TEXT:

Le vrai chevalier Kadosch est le résumé de la plus sublime philosophie: c'est le complément essentiel de la véritable maçonnerie; il porte avec raison le titre de nec plus ultra — les trois degrés au-dessus ne sont qu' administratifs — et ne doit être composé que de l'élite des maçons. Sanctuaire, foyer d'intelligence pour les sages qui se trouvent admis, il est

VERTALING:

De ware Kadosch-ridder is het kort begrip der meest verheven wijsgeerigheid, de wezenlijke aanvulling van de ware vrijmetselarij; terecht voert hij den titel van *nec plus ultra* (de drie hoogere graden zijn slechts administratief); hij mag slechts komen uit de keur der vrijmetselaren. Hij is het heiligdom, de haard van wetenschap voor de wijzen, die men toe-

destiné à signifier le but de la Franc-Maçonnerie dans tous ses degrés . . .

laat en heeft tot taak het doel der gezamenlijke Vrijmetselaarsgraden uit te beelden.

Ce grade est le seul dans lequel la haute maçonnerie, dite philosophique, soit réellement digne de son objet, et le seul que puisse ambitionner un maçon éclairé. C'est le but même de la Maçonnerie dans tous ses degrés.

Deze graad is de eenige, waarin de hoogere, zoogenaamd wijsgeerige vrijmetselarij, haar doel wezenlijk waardig is, de eenige ook die door een verlicht vrijmetselaar kan begeerd worden. Het is het doel zelf van de Vrijmetselarij in al hare graden.

Geciteerd in *Les Sociétés secrètes*, Deschamps, III, 312.

Men onthoude dezen laatsten volzin, die een erkentenis vormt van veelomvattende beteekenis, — om zich even af te vragen, of het voor een verlicht vrijmetselaar werkelijk zoo begeerenswaardig is, toosten te drinken uit een menschenschedel. Dergelijk kannibalistisch genoegen schijnt min geloofelijk, en toch staat het feit van het bestaan ervan ontwijfelbaar vast, niet door bevestigingen van ex-vrijmetselaars — zulke onthullingen kunnen niet altijd den schijn van gewilde verdachtmaking ontgaan — maar uit de erkentenis eener authentiek-maçonnieke uitgave zelve.

Men leze slechts

No. 126.

THE TEXT BOOK OF ADVANCED MASONRY, London. — Reeves and Turner, 196 Strand, 1873. Entered at Stationers Hall, p. 177 en 180:

TEXT:

The sir Knights stand to order, the Novice takes the skull and lighted taper as directed and proceeds slowly by himself round the Encampment; while the Novice is performing the year of penance a solemn dirge may be played . . . The next libation is

VERTALING:

De heeren Ridders staan in de houding; de aspirant neemt den schedel en de brandende kaars als voorgeschreven en doet alleen, langzaam, de ronde om het kamp. Terwijl hij aldus zijn boetejaar volbrengt, kan er een plechtige klaagzang gespeeld

called the obligation toast and is drunk from the skull.

worden . . . De volgende heildronk heet de Verplichte toost en wordt uit den schedel gedronken.

Geciteerd in *Rivista Antimassonica*, 15 Luglio 1897, p. 351.

Nu wat betreft de uitlating van Br.·. Ragon, dat de wraak-idee tegen het Christelijke Koningschap niet enkel het doel van den Oppervrijmetselaar is, maar dat „van de Vrijmetselarij in al hare graden." Alzoo ook van de lagere z.g.n. „symbolieke" graden, die van Leerling, Gezel en Meester, wien men in plaats van de Molay-geschiedenis de Hiramsage voorschuift? (zie cit. no. 124).

Ja, ook van dezen. Een bekend orgaan der Latijnsche Vrijmetselarij heeft de bekentenis ervan niet kunnen weerhouden:

No. 127.

LE GLOBE, t. I, p. 296 v.v.

TEXT:

Et veuillez remarquer la double allégorie qui existe dans les grades dits symboliques, du temple de Salomon et de la mort du maître Hiram, assassiné dans un guetapens . . . Mais, en verité, tout cela sera évidemment l'histoire du Temple et du supplice du Grand-Maître Jacques de Molay, sous peine de ne passer aux yeux des hommes graves que pour un conte arabe on une historiette orientale.

VERTALING:

Gelieve de dubbele allegorie op te merken, die in de z.g.n. *symbolieke* graden bestaat: die betrekkelijk den tempel van Salomon, en die nopens den dood van meester Hiram, die in een hinderlaag vermoord werd . . . Maar in trouwe, dat alles moet blijkbaar òf de geschiedenis van de Tempeliers en van den folterdood van den grootmeester Jacobus van Molay zijn, òfwel in het oog van elk ernstig mensch een Arabische sproke of een Oostersch vertellinkje wezen.

Geciteerd in *la Franc-Maçonnerie*, Neut, t. I, p. 40.

Den Tempelierengraad vindt men, min of meer verkapt en verborgen, naast den Schotschen ritus in alle maçonnieke stelsels terug. In dat van het

Nederlandsch Gr.·. O.·. heette hij die van ,,Opper Uitverkoren Meester."

Buitendien bestonden en bestaan nog geheime Tempeliersvertakkingen in en buiten de Vrijmetselarij. In de XVIIIe eeuw werd in Duitschland door baron Von Hundt, uit den Schotschen ritus en Prof. Weishaupt, die in 1777 te Munchen in de Vrijmetselarij werd opgenomen[1]), de orde der Illuminaten of Nieuw-Tempelieren gesticht. Lenning[2]) zegt, dat Weishaupt ,,een der uitstekende mannen van zijn tijd" geweest is, met een ,,diepen en helderen wijsgeerigen kijk".

Ook de in de maç.·. geschiedenis veelbesproken Cagliostro had het Tempeliers-idee tot ideaal:

No. 128.

***MORALS AND DOGMA,** PIKE, p. 823:

TEXT:

Cagliostro was the Agent of the Templars ... He had introduced into Masonry a new Rite called the Egyptian, and endeavored to resuscitate the mysterious worship of Isis. The three letters L.·. P.·. D.·. on his seal, were the initials of the words ,,Lilia pedibus destrue": tread under foot the Lilies [of France], and a Masonic medal of the sixteenth or seventeenth century has upon it a sword cutting off the stalk of a lily, and the words ,,talem dabit ultio messem", such harvest revenge will give.

VERTALING:

Cagliostro was de zaakgelastigde der Tempeliers ... Hij had een nieuwen ritus, den Egyptischen genaamd, in de Vrijmetselarij ingevoerd en trachtte de geheimzinnige vereering van Isis te doen herleven. De drie letters L.·. P.·. D.·. op zijn zegel waren de aanvangsletters der woorden ,,Lilia pedibus destrue": trap de [Fransche konings-]lelies onder den voet), en een maçonnieke gedenkpenning uit de XVIde of XVIIde eeuw vertoont een zwaard, dat een leliestengel afsnijdt, en de woorden ,,Talem dabit ultio messem" (zulk een oogst zal de wraak [u] brengen).

Die wraak hebben de hulptroepen der Tempeliers-gedachte zich niet laten ontgaan. Pike getuigt het op dezelfde bladzijde van zijn vorenaangehaald werk:

---

[1]) *Acta Latomorum*, I, p. 130.

[2]) *Encyklopädie*, oude uitgaaf, i. v. Weishaupt.

No. 129.

*MORALS AND DOGMA, PIKE, p. 823:

TEXT:

A Lodge inaugurated under the auspices of Rousseau, the fanatic of Geneva, became the centre of the revolutionary movement in France, and a Prince of the blood-royal went thither to swear the destruction of the successors of Philippe le Bel on the tomb of Jacques de Molai.

VERTALING:

Een onder leiding van den Geneefschen dweper Rousseau opgerichte loge werd het middelpunt der revolutionnaire beweging in Frankrijk; en een prins van koninklijken bloede is daarhenen getogen om de vernietiging der opvolgers van Filips den Schoone te zweren op het graf van Jacques de Molay.

De hier bedoelde prins is de hertog van Orleans geweest, die zelf grootmeester der Vrijmetselarij was, dit ambt later neerlegde en ten slotte ook niet ontkomen is aan het doodvonnis, gewezen tegen de leden van het huis, waartoe ook hij behoorde.

Er is maar al te weinig aandacht aan geschonken, dat de groote Revolutie te Parijs, op bevel van hare geheimzinnige leiders, het allereerst de Bastille verwoest heeft, welke de gevangenis was geweest van Jacques de Molay, en dat de gevangenis, waarin Lodewijk XVI werd opgesloten, de Tempel was, het oude gebouw der Tempeliers. Eliphas Levi, zelf een Br.·. van beteekenis, verhaalt, dat bij de moorden, die op de priesters werden gepleegd, steeds een zwaar gebouwde, langbaardige man tegenwoordig was, die hun toesnauwde: „Daar, dat is voor de Albigenzen, dat voor de Tempeliers!" en dat diezelfde onbekende na den dood van Lodewijk XVI op het schavot klom, het vorstelijk bloed met beide handen opschepte en het over de menigte wierp met de woorden: „Volk van Frankrijk, ik doop u in den naam van Jacques en van de vrijheid!"[1]).

Vele leden van den Franschen adel maakten trouwens tot kort voor de Revolutie deel uit van de Vrijmetselarij. Bidegain[2]) geeft een naamlijst van aristocraten, die van 1773—1789 leden van Parijsche loges waren. Daaronder

[1]) *Histoire de la magie*, p. 443 en 444.

[2]) *Masques et Visages*, p. 19—21.

zijn een aantal, wat men noemde, „abbés"; Bidegain maakte er echter de opmerking bij, dat velen hunner „abbés commendataires" waren, d.w.z. personen, die wel de inkomsten van een kerkelijk ambt trokken maar niet de priesterwijding hadden ontvangen.

Zelfs waren er hier en daar Loges, die een min of meer kerkelijk embleem vertoonden. Bij Bidegain[1]) bijv. kan men in facsimile twee oproepingsbrieven vinden van de Parijsche kapittel-loge der „Disciples de Saint-Vincent-Depaul", uit het jaar 1836, waarvan de eene het borstbeeld, met de priester-stola getooid, van den bekenden katholieken weldadigheids-apostel vertoont, en de andere prijkt met een liefdezuster, een kind opnemend, terwijl Vincentius zich, staande voor wolken, vertoont, — eene afbeelding die meer aan een katholiek devotie-prentje dan aan een maçonniek embleem doet denken.

Maar het uithangbord verandert den inhoud van een magazijn niet. Van „kerkelijke smetten" heeft de Loge zich inderdaad méér vrij weten te houden, dan sommige harer geschiedschrijvers wel beweren.

Longo maakt in een zijner werken de opmerking, dat Amerika in den oorlog tegen Spanje het wraakprogram der in de V. S. zéér verspreide maç.·. oppergraden ten deele heeft uitgevoerd: het ontnam aan Spanje al zijne koloniën. Het thans regeerende Spaansche koningshuis stamt af van Philips den Schoone, die Jacob de Molay deed ter dood brengen; de eerste Spaansche koning van de tegenwoordige dynastie was Philips van Anjou, kleinzoon van Lodewijk XIV.

Opmerkelijk is ook, dat den Johannieter ridders, die reeds tijdens de Kruistochten de tegenstanders der Tempeliers waren en zich als souvereine orde hadden gehandhaafd op het eiland Malta, deze souvereiniteit ontnomen is door de Fransche Revolutie, welke volgens het getuigenis van maç.·. bronnen het werk der Vrijmetselarij geweest is[2]). De naam Jacob*ijnen* bijv. is niet ontstaan, zooals wel eens beweerd wordt, doordat sommige samenzweerders in de kerk der Jacob*ieten* zouden bijeengekomen zijn — eene geschied- zoowel als taalkundig zeer betwistbare uitlegging — maar waarschijnlijk omdat zij zich wilden doen kennen als wrekers van Jacobus de Molay, den laatsten grootmeester der Tempeliers. In 1798 zond het revolutionnair bewind generaal Bonaparte met eene vloot naar Malta en maakte een einde aan het souverein bestaan dezer orde.

---

[1]) *Masques et Visages*, p 40 en 41.

[2]) Vgl. *Ontstaan, Streven en einddoel der Vrijm.*, v. Term, p. 238 v.v.

De Maltezer ridders, zooals ze gemeenlijk geheeten worden (de tijdens de Hervorming afgescheiden, sindsdien Protestantsche tak is zich de Johannieter orde blijven noemen), zijn een katholieke adelsorde gebleven; de Tempeliers vormen een maçonniek korps. De onverzoenlijke tegenstelling heeft zich dus tot den huidigen dag voortgezet.

Ziehier nog een uiting van Pike over het onderwerp:

No. 130.

***MORALS AND DOGMA,** PIKE, p. 814-815:

TEXT:

An hundred years ago, it had become known that the Kadosch were the Templars under a veil, and therefore the degree was proscribed, and, ceasing to be worked, became a mere brief and formal ceremony, under another name. Now, from the tomb in which after his murders he rotted, Clement the Fifth howls against the successors of his victims, in the Allocution of Pio Nono against the Free-Masons. The ghosts of the dead Templars haunt the Vatican and disturb the slumbers of the paralyzed Papacy, which, dreading the dead, shrieks out its excommunications and impotent anathemas against the living.

VERTALING:

Een eeuw geleden was het bekend geraakt, dat de Kadosch' verkapte Tempelieren waren. Deswege werd de graad verboden en verviel, toen hij niet meer beoefend werd, tot een korte en louter vormelijke ceremonie onder een anderen naam. In de allocutie van Pius IX tegen de Vrijmetselaren huilt Clemens V uit het graf, waarin hij na zijne moorden lag te rotten, tegen de opvolgers zijner slachtoffers. De schimmen der doode Tempeliers spoken door het Vaticaan en storen de sluimering van het verlamde Pausschap, dat, beangst voor de dooden, zijn banvloeken en machtelooze anathema's uitkraait tegen de levenden.

Clemens V was de Paus, die het tegen de Tempeliers onder Filips den Schoone gewezen vonnis bevestigde.

Zooals de actie der nakomelingen van de Tempelieren in de na-middeleeuwen parallel geloopen heeft met het maatschappelijk en godsdienstig oogmerk der Rozenkruisers en Alchymisten, zoo moet zich ook dit laatste

logischerwijze geopenbaard hebben in de samenstelling van aller gemeenschappelijke erfgename, de Vrijmetselarij.

De navolgende documenten gaan het bevestigen.

* * *

De alchymisten en Rozenkruisers. — Na hetgeen in de historische ontwikkeling van de actie der Alchymisten en Rozenkruisers is aangevoerd, is 't wel niet meer noodig te herhalen, dat beide groepen uitingen waren van één streven: de alchymisten mochten zich als zoodanig meer met de goudmakerij en daaraan verwante wetenschappen, de Rozenkruisers meer met het bespiegelend gedeelte en de daarop gebaseerde sociaal-religieuze hervormingsplannen bezighouden, beiden hielden één grondleer, de Gnostieke, en bewogen zich veelvuldig op elkanders terrein.

De Rozenkruisers hebben hun voortzetting gevonden in den 18n. graad der Vrijmetselarij: dien van Souverein Prins Rozenkruis. Zij vormen tusschen de Symbolieke of Blauwe graden (de lagere) en de Kadosch- of Tempelridders (de oppergraden) de middelbare, z.g.n hooge graden.

De herkomst van deze hooge gr.·. is aan geen bedenking onderhevig.

No. 131.

*MANUAL DE LA MASONERIA, CASSARD, p. 374:

TEXT:	VERTALING:
No dudamos que exista alguna analogia entre los Rosa C.·. modernos y los alquimistas Rosi-Crucians.	Wij betwijfelen niet, dat er zekere overeenkomst bestaat tusschen de moderne Rozenkruisers en de Rozenkruisers-alchymisten.

Zoo goed als in de lagere graden, alhoewel onherkenbaar voor de ingewijden, de Tempeliers-idee reeds verborgen ligt (zie cit. no. 127), zoo ligt er ook, wel omsluierd, de herinnering aan de oude Rozenkruisers en hun spitsbroeders de alchymisten in weggedekt.

Hoe dit mogelijk is: dat de vrijmetselaren der lagere graden zoo kortzichtig zijn? 't Is hier de plaats niet om dat te onderzoeken. Maar hoor het, terloops, in een bijzin, een wel ter faam staand Ned. vrijmetselaar als Br.·. J. D. Oortman Gerlings, zelf erkennen:

No. 132.

JAARBOEKJE VOOR NED. VRIJM., 1897, p. 111:

TEXT:

Het is bekend, dat de ceremoniën, die de meeste ingewijden zelf niet begrijpen, ontleend zijn aan oude en nieuwe overleveringen en zinnebeeldig worden voorgesteld.

TRADUCTION:

Il est avéré que les cérémonies, incomprises par la plupart des initiés mêmes sont empruntées à des traditions anciennes et modernes et qu'on les représente symboliquement.

Geciteerd in *De Vrijmetselarij voorheen en thans*, Bolland, p. 94.

Maç.·. schrijvers, die wat dieper op de beteekenis van het Loge-leven ingaan dan het gros der lagere Vrijmetselaren, aarzelen niet hunne bevinding mee te deelen:

No. 133.

*GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS, WITTEMANS, p. 50, k. 1:

TEXT:

De Quincey komt tot hetzelfde besluit als Buhle, dat de Vrijmetselarij der drie graden niets anders bevat in hare beginselen, ritualen en symbolen, wat niet in de eerste geschriften der Rozekruisers teruggevonden wordt. Beiden zijn dan ook van oordeel, dat de Vrijmetselarij niets anders is dan de Rozekruiserij . . .

TRADUCTION:

De Quincey aboutit à la même conclusion que Buhle, c'à.d. qu' aux trois grades primaires la Franc-Maçonnerie ne contient rien dans ses principes, ses rituels et ses symboles, qui ne se trouve déjà dans les premiers écrits des Rose-Croix. Aussi les deux auteurs sont d'avis que la Franc-Maçonnerie n'est autre chose que le Rosecrucianisme . . .

Men weet, dat de Rozenkruisers en Alchymisten hunne wetenschap de „Hermetische kunst" noemden, naar den Griekschen naam Hermes, waaronder Thot, de stichter der Egyptische geheimkunst, door hen werd aan-

geduid. Al wat op de geheimen der Hermetische kunst betrekking had, moest zoo absoluut van alle openbaarheid worden uitgesloten, dat de latere scheikunde de uitdrukking „hermetische" voor luchtdichte afsluiting heeft overgenomen. Met dit voor oogen, is de volgende uitlating beter te begrijpen:

No. 134.

***A CONCISE HISTORY OF FREEMASONRY,** R. F. GOULD. Letter from Albert Pike to the author, p. 87-88:

TEXT:

I have been for some time collecting the old Hermetic and Alchemical works in order to find out what Masonry came into possession of from them. I have ascertained with certainty that the square and compasses, the triangle, the oblong square, the three Grand Masters, the idea embodied in the substitute word, the Sun, Moon, and Master of the Lodge, and others [were included in the number].

The symbols that I have spoken of as Hermetic may have been borrowed by Hermeticism, but all the same it had them, and I do not know where they were used, outside of Hermeticism, until they appeared in Masonry.

I think that the Philosophers, becoming Free-Masons, introduced into Masonry its symbolism — secret, except among themselves — in the Middle Ages, and not after the decline of operative Masonry began.

Whoever endowed Masonry with

VERTALING:

Sinds eenigen tijd verzamel ik oude hermetische en alchymistische werken, teneinde uit te visschen wat de Vrijmetselarij daaraan ontleend heeft. Ik heb met stelligheid bevonden, dat kwadraat en passer, drie- en vierhoek, de drie grootmeesters, de verberging van een denkbeeld onder een ingeschoven woord, de zon, de maan, de leider der loge en andere [symbolen daartoe behoorden].

De symbolen, die ik aangeduid heb als hermetische, kunnen ook door de hermetische kunst van elders overgenomen zijn, maar in ieder geval: zij had ze, en ik zou niet weten, waar ze overigens zouden gebruikt zijn geweest, alvorens ze in de Vrijmetselarij verschenen.

Ik houd 't ervoor, dat de Philosofen, toen ze Vrije Metselaars werden, die symboliek — geheim als ze was voor een ieder behalve henzelven — in de middeleeuwsche gilden hebben gebracht, en niet pas toen de werkmetselarij in verval geraakte.

these particular symbols, they were Hermetic symbols; and I know what they meant to the Hermetic writers, French, German, and English. I should think it most likely that Ashmole became a Mason because others who were Hermeticists had become Masons before him.

Maar wie ook de Vrijmetselarij met deze eigendommelijke zinnebeelden begiftigd heeft, — hermetische waren ze, en ik weet, wat ze voor de hermetische schrijvers: Fransche, Duitsche en Engelsche, beteekend hebben. Het komt me hoogst aannemelijk voor, dat Ashmole (vrije) metselaar is geworden, omdat anderen, Hermetisten, 't reeds vóór hem geworden waren.

Gould noemt Pike „een der meest geleerde Vrijmetselaars, die ooit bestonden" — (t. a. p., blz. 87).

Elias Ashmole was een XVIId'eeuwsch Engelsch alchymist, die met een vriend, den overste Mainwaring, reeds 70 jaar vóór de stichting der eigenlijke Vrijmetselarij, lid eener loge van vrije metselaren werd: die van Warrington in Lancashire.

Een halve eeuw ouder dan hij was Robert Fludd, een Engelsch arts, Rozenkruiser, alchymist en theosoof, die door zijne geschriften veel tot de verspreiding zijner opvattingen heeft bijgedragen, zooals Andreä (zie blz. 124, v.v.) 't in Duitschland gedaan heeft. Vandaar dat men lezen kan:

No. 135.

FREEMASON'S MAGAZINE, April 1858.

TEXT:

Fludd must be considered as the immediate father of Freemasonry, as Andreä was its remote father.

VERTALING:

Zooals Andreä de voorvader der Vrijmetselarij was, moet Fludd beschouwd worden als de rechtstreeksche vader ervan.

Geciteerd in *The History of Freemasonry*, Gould, I, p. 9, noot.

Nicholai noemt in zijn *Versuch über die Beschuldigungen* (gecit. bij Gould, op dezelfde bladzijde) Fludd den Engelschen leerling van Andreä, en Bacon beïnvloed door beiden

De afstamming der Vrijmetselarij van de richting, die de Gnostieke beginselen tot de hare had, wordt hier wel zeer ondubbelzinnig erkend.

Volkomen in de geschiedkundige lijn ligt dan ook het feit, dat het in 1889 te Rome opgerichte standbeeld van Giordano Bruno, den gewezen Dominicaner monnik en Rozenkruiser, die in 1600 te Rome werd verbrand, vervaardigd is door den beeldhouwer Br.·. Ettore (Hector) Ferrari, den lateren leider der Italiaansche Vrijmetselarij, en dat de Italiaansche loges aan de feestelijkheden der inhuldiging deelnamen.

Men stelle zich echter niet voor, dat de Rozenkruisers geheel in de Vrijmetselarij zijn opgegaan. Zij hebben er vasten voet in genomen, speciaal de hooge graden (d.w.z. de middelbare) voor zich gereserveerd maar daarnaast ook nog een afzonderlijke organisatie behouden. Een der getuigenissen hiervan volgt hier:

No. 136.

***GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS,**
WITTEMANS, p. 51, k. 2 en p. 52, k. 1:

TEXT:

Het geestelijke doel door de Rozekruisers gevolgd was te hoog, dan dat het geheel bereikt kon worden, alleen door het gebruik van symbolisme en ritual in de Vrijmetselarij; . . . om het na te streven, is een hoogere levenskunst noodig, meer dan het bijwonen van maçonnieke bijeenkomsten . . . De Orde der Rozekruisers is dan ook niet geheel overgegaan in die der Vrijmetselaren, en heeft na een tijdelijk samengaan steeds een afzonderlijk bestaan gehad.

TRADUCTION:

Le but spirituel des Rose-Croix était par trop élevé pour pouvoir être atteint complètement rien que par l'usage du symbolisme et du rituel maçonniques . . . Pour poursuivre ce but, il faut une conception d'un ordre plus élevé que celle qui se manifeste par l'assiduité aux réunions maçonniques . . . Aussi, l'Ordre des Rose-Croix ne s'est pas résous entièrement dans l'Ordre Maçonnique; après une fusion temporaire il a toujours mené une existence séparée.

Een dier speciale Rozenkruisersgroepen, die naast, en in verband met, de Vrijmetselarij leefde, was die der Martinisten, die in de laatste helft der

XVIIIde eeuw in Frankrijk ontstond en machtig bijgedragen heeft tot het ontketenen van de Fransche Revolutie, waarbij de Vrijmetselarij als werktuig gebezigd werd. Op het befaamde maç.·. convent van Wilhelmsbad (16 Juli 1782), waar het eerste plan tot het veroorzaken van die omwenteling gevormd werd, hadden de Fransche Martinisten hun vertegenwoordiger in den graaf van Virieu, wiens adellijke en christelijke begrippen echter nog sterk genoeg waren, om, na hetgeen hij te Wilhelmsbad gehoord en gezien had, de samenzwering den rug toe te keeren, met zooveel beslistheid dat hij later een ijverig bestrijder van de Jacobijnen werd.

Het Martinisme is nog in leven. Het is in de XIXde eeuw hervormd door den in den wereldoorlog (1916) als Fransch majoor-arts 1e kl. gestorven dr. Encausse, die toen president van den Opp.·. Raad dier Orde was en, niet tevreden met het positivistisch streven der Fransche Vrijmetselarij, waarin hij de hoogste graden bekleedde[1]), als ,,Papus'' het Martinisme in de banen van spiritisme en theosofie heeft geleid. Het Martinisme heeft ook elders vertakkingen; einde XIXde eeuw was een gedelegeerde van het genootschap voor de V. S. zekere dr. Blitz te Nevada (Miss.), die de voornaamste organisator van het ,,Congres der godsdiensten'' te Chicago was. Ook behoorde ertoe Jules Doinel, die later onder den pennenaam Jean Kostka anti-maç.·. werken schreef.

Van het voortbestaan der Rozenkruisers als afzonderlijke groep getuigt Wittemans nogmaals, als hij zegt:

No. 137.

*GESCHIEDENIS VAN DE ORDE DER ROZEKRUISERS, WITTEMANS, p. 78, k. 1:

TEXT:

... gedurende de tweede helft der XVIIIde eeuw ... was de herinnering aan den grooten tijd der Rozekruisers vastgelegd geworden in den 18den graad der Schotsche Vrijmetselarij, als

TRADUCTION:

Au cours de la seconde moitié du XVIIIième siècle ... le souvenir de la grande époque des Rose-Croix avait été fixé dans le 18ième degré du Rite Maç.·. Ecossais, comme une

[1]) *A.B.C. ill. d'Occultisme*, préface de Ch. de Brhay, p. 17.

eene cristallisatie van eene veel meer omvattende leer.

Echte Rozekruisers van den ouden stempel waren nochtans overgebleven om de zuivere overlevering aan nieuwe ingewijden over te brengen...

De oorspronkelijke oude Orde der Rozekruisers bestaat nog heden in vele landen. Zij telt n.l. ook leden in Nederland; maar dezen, overeenkomstig de beginselen van alle scholen van inwijding, timmeren niet aan den weg.

cristallisation d'une doctrine bien plus vaste.

De véritables Rose-Croix, cependant, étaient restés pour transmettre à de nouveaux initiés la tradition pure . . .

L'ancien Ordre inaltéré des Rose-Croix existe, aujourd'hui encore, dans plusieurs pays. Il compte aussi des membres en Hollande, quoique ceux-ci conformément aux principes de tous les systèmes d'initiation, ne travaillent pas en public.

De feiten bevestigen die opvatting. Papus (Encausse) was ook lid van „de kabbalistische Orde van het Rozenkruis"[1]), die vernieuwd was door Stanislas de Guaita, een bekend Fransch occultist, die in zijn „La Muse Noire" o.a. twee satanistische sonnetten schreef, waarvan tekst en vertaling reeds door schr. dezes gepubliceerd zijn[2]).

[1]) *A.B.C. ill. d'Occultisme*, préface de Ch. de Brhay, p. 17.

[2]) *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm∴*, v. Term, p. 322 en 323.

DE VRIJMETSELARIJ EENE ANTI-KERK

De godsleer der Vrijmetselarij. — Eene godsleer die, aan het Heidendom ontleend, door de Gnose overgeleverd, in de Vrijmetselaarsorde opnieuw belichaamd is, moet uiteraard het kenmerk harer herkomst dragen. Was het Heidendom eerst on-, later anti-Christelijk, de Gnose gedurende heel haar bestaan on- èn anti-Christelijk, dan zou het onlogisch zijn, als de Vrijmetselarij anders ware.

De Vrijmetselarij is *niet* onlogisch.

Het oud-Heidensche denkbeeld van een latente, onbegrepen Godheid, die zich tot een begrijpelijke godheid manifesteert in een zich tot de hoogste rede en beschaving ontwikkelend menschdom, is haar trouw bijgebleven. Voor haar is de hoogste ontwikkeling van de Rede, van den Geest, de ontwikkeling tot de Godheid. Zij gelooft aan de godwording van den mensch, niet aan de menschwording Gods. Het is heel duidelijk gezegd door den modernen evangelist der Europeesche Vrijmetselarij, als hij zich in eene philippica tegen de Christengeloovigen als volgt uitliet:

No. 138.

OPERE DI GIUSEPPE MAZZINI, vol. XVIII, p. 182.

TEXT:

Il nostro dogma si compendia nei due termini: Dio e progresso . . . Termine intermedio per noi tra Dio e la sua legge è l'incarnazione progressiva di quella legge nell' umanità, chiamata a scoprirla lentamente e compierla verso un avvenire incommensurabile, indefinito. Noi crediamo nello spirito, ma non nel Figlio di Dio. E quella voce di progresso suona per noi, non un semplice fatto di scienza e di storia . . .; ma un concetto reli-

VERTALING:

Onze geloofsleer valt saam te vatten in deze beide punten: God en de vooruitgang. De verbindende schakel tusschen God en zijne wet is voor ons de geleidelijke belichaming van die wet in het menschdom, dat bestemd is om ze langzaam-aan te ontdekken en ze in een onmetelijken, onbepaalden tijd tot vervulling te brengen. WIJ GELOOVEN IN DEN GEEST MAAR NIET IN DEN ZOON GODS. En die stem van den vooruitgang betee-

gioso della vita, diverso radicalmente dal vostro.

kent voor ons niet een gewoon wetenschappelijk en historisch feit... maar een godsdienstig levensplan, dat weliswaar van het uwe radicaal verschilt.

Geciteerd in *Giuseppe Mazzini*, Gruber, p. 41.

Voor den Christen is de Gods-idee belichaamd in de Godheid, die boven en afzonderlijk-van den mensch staat; voor Heidendom, Gnose en Vrijmetselarij is de Menschheid, de „Humaniteit", de tot den Godsrang groeiende. Ziehier het getuigenis van een bekend Duitsch vrijmetselaar-auteur:

No. 139.

***DE GEESTELIJKE GRONDSLAGEN DER VRIJM∴, L. KELLER,** (Holl. uitgaaf), p. 39-40.

TEXT:

Onder de gronddenkbeelden, waarop het stelsel [der humaniteitsidee] *berust, bekleedt het begrip van het hoogste wezen de eerste plaats. En hier is het feit beslissend, dat dit begrip ons thans niet in zijn Oud-Testamentische of Paulinische gestalte, maar in zijn platonischen vorm tegemoet treedt. Het bewijs daarvoor is, dat de woordvoerders der vrijmetselaars op platonische wijze van den „almachtigen bouwheer" spreken...*

De naam God, die langzamerhand algemeen gebruikt werd door de Westersche volken, komt wel is waar ook in het hier bedoelde spraakgebruik voor en zelfs in het ambtelijk gebruik der ritualen enz., doch het geeft te

TRADUCTION:

Parmi les principes de l'idée humanitaire, l'idée de l'Etre Suprême occupe le premier rang. Le fait est concluant que nous rencontrons cette idée ici, non point dans sa forme pauline ou dans celle de l'Ancien Testament, mais dans sa forme platonique. La preuve en est que les chefs de la Franc-Maçonnerie parlent, selon la manière de Platon, de „l'Architecte tout-puissant."

Le nom „Dieu", usité peu à peu généralement par les peuples de l'Occident, se rencontre, il est vrai, dans le dit langage et même dans l'usage officiel des rituels, mais il est remarquable que les nombreux mots composés (dans les langues germani-

denken, dat al de talrijke samenstellingen als godsdienst, godsvrees, godsrijk enz. aan den woordenschat der humaniteitsleer ontbreken en in ambtelijk gebruik nooit of bijna nooit voorkomen.

ques. Trad.) comme culte-divin, crainte-de-Dieu, royaume-de-Dieu etc. manquent tous dans le vocabulaire de la doctrine humanitaire et ne figurent jamais, ou presque jamais, dans l'usage officiel.

Ook dit is logisch. Volgens het standpunt der Vrijmetselarij kan — in de natuur, die de eenig begrijpelijke Godheid is — de mensch, het eenig begrijpende en dus het voornaamste deel dier God-natuur, bezwaarlijk vrees of vereering hebben voor het minder voorname deel ervan. Den persoonlijken God der Christenheid erkent de Vrijmetselarij niet:

No. 140.

UNA VOCE, FRAPOLLI (Oriente della Massoneria italiana) A.·. V.·. L.·. 000864. E.V. 1864, p. 13.

TEXT:

La riunione della materia e dello spazio, quel tutto che ci racchiude, e cuí diamo nome di Natura, Universo, solo è senza principio, senza fine e senza limiti: è l'Infinito.

VERTALING:

Alleen de vereeniging van stof en ruimte, dat geheel 't welk ons omvat, en waaraan wij den naam van Natuur of Heelal geven, is zonder begin, zonder einde en zonder grenzen: dàt is het Oneindige.

Geciteerd in *La Massoneria,* Leoni, II, p. 213.

Het Godsbegrip der Vrijmetselarij is dus het zuiver naturalistische of materialistisch-pantheïstisch-rationalistische.

Een God-Schepper, gelijk het Christendom dien leeraart, aanvaardt de Vrijmetselarij niet. Zij erkent eene natuurkracht, voortvloeiende uit den onbegrepen Algod-Natuur, als schepper der wereldorde: den „Opperbouwheer des Heelals" (den „demiurgos" der Gnostieken). Een God-in-den-Hemel, als de Christenen leeraren, verwerpen de Vrijmetselaars, die de werkelijke consequentie van hun stelsel kennen:

No. 141.

*MORALS AND DOGMA, ALBERT PIKE, p. 736.

TEXT:

In the heaven of human conceptions, it is humanity that creates God; and men think that God has made them in His image, because they make Him in theirs.

VERTALING:

In den hemel der menschelijke begrippen wordt God door de menschheid gevormd, en de menschen gelooven, dat God hen naar zijn beeld heeft geschapen, omdat zij Hem naar het hunne maken.

Feitelijk komt dit ontkennen van een persoonlijken kenbaren God en de aanvaarding van het groot heelal met al wat er aan stof en krachten in ligt, als Godheid, neer op hetgeen de Christenen noemen godloochening.

Maar *dit* aanvaardt de Vrijmetselarij niet. Toelating van het atheïsme zou het gevaar meebrengen, dat èlk Godsbegrip terzij werd geschoven, óók dat der Humaniteit, en ze eischt dus handhaving van ,,een" Godsbegrip, — welk is haar onverschillig — gelijk ze den mensch als sterfelijk maar het Menschdom als onsterfelijk beschouwt, wijl dit zich, genereerend en regenereerend, voortdurend voortzet.

Deze grondslagen zijn door de stichters der Vrijmetselarij van de oude voorstroomingen overgenomen en als dogmata, onveranderlijk en onwrikbaar, in de statuten der Orde neergelegd. Deze, niet voor herziening vatbare geloofspunten werden door de stichters ,,Landmarks" (landmerken, bakens aan 't strand) genoemd:

No. 142.

*VRIJMETSELARIJ, H. J. VAN GINKEL, p. 26-27.

TEXT:

Zekere bepaalde gebruiken en gewoonten, in het bijzonder eigen aan maçonnieke organisaties, zijn bekend als ,,landmerken", d.w.z. bepaalde

TRADUCTION:

Certains usages et coutumes spécialement propres aux organisations maçonniques, sont connus comme des ,,landmarks", c'est à dire des points

punten die men steeds in het oog moet houden om den juisten koers te volgen.

Deze landmerken zijn o.a. (zie Text-Book of Masonic Jurisprudence):

... ...

4. Geloof in het bestaan van God.

5. Geloof in een leven na dit leven.

de repère qu'il ne faut jamais perdre de vue pour suivre la bonne voie.

Ces „landmarks" sont, entre autres (cfr. le livre anglais des textes de la jurisprudence maçonnique):

... ...

4. La croyance en l'existence de Dieu.

5. La croyance en une vie future.

Het moge eenigszins vreemd klinken, dat er zulke onwrikbare, van alle evolutie uitgesloten begrippen bestaan aan eene zijde, in welker litteratuur men wel eens scherpe critiek op de onveranderlijkheid of „versteening" van dogmata der Christelijke Kerken kan aantreffen, toch staat het feit buiten betwisting. Als een doorslaand bewijs mag wel het getuigenis van den hieronder aangehaalden, bij de Vrijmetselarij in hooge eer gehouden schrijver gelden:

No. 143.

MASONIC JURISPRUDENCE, MACKEY, p. 15.

TEXT:

Were it possible for all the Masonic authorities at the present day to unite in a universal congress, and with the most perfect unanimity to adopt any new regulation, although such regulation would, so long as it remained unrepealed, be obligatory on the whole Craft, yet it would not be a landmark. It would have the character of universality, it is true, but it would be wanting in that of antiquity.

Another peculiarity of these Land-

VERTALING:

Zelfs als 't allen maç.·. overheden thans mogelijk ware in één algemeen congres bijeen te komen en met volstrekt algemeene stemmen een nieuw statuut vast te stellen; en al zou zulk een statuut, zoolang het niet werd ingetrokken, van kracht blijven voor het gansche Genootschap; — toch zou 't nog geen Landmerk zijn. 't Zou weliswaar het karakter der algemeenheid hebben, maar het zou dat der oudheid missen.

Een andere eigendommelijkheid

marks is that they are unrepealable. As the Congress to which I have just alluded, would not have the power to enact a Landmark, so neither would it have the prerogative of abolishing one. The Landmarks of the Order, like the laws of the Medes and the Persians, can suffer no change. What they were centuries ago, they still remain, and must so continue in force until Masonry itself shall cease to exist.

dier Landmerken is, dat zij niet kunnen worden vervallen verklaard. Evenmin als het Congres, waarover ik zoo aanstonds sprak, in staat zou zijn een Landmerk vast te stellen, evenmin zou het de macht bezitten er een af te schaffen. De Landmerken der Orde dulden zoo min wijziging als de wetten van Meden en Perzen Wat ze eeuwen geleden waren, blijven ze nog, en ze moeten van kracht blijven, tot de Vrijmetselarij zelve ophoudt te bestaan.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 324-325.

Men weet dan ook, dat er in de XIXe eeuw een formeele uitstooting van de Fransche Vrijmetselarij plaats vond, toen eene atheïstische meerderheid van BBr.·. de formule ,,A la gloire du Grand-Architecte de l'Univers" uit de riten der Vrijmetselarij had geschrapt en zich alzoo op het standpunt der botte godloochening stelde.

Later heeft zich onder den naam ,,Grande loge nationale indépendante et régulière pour la France et les Colonies françaises" een nieuwe maç.·. Grootmacht gevormd, die wèl den O.·. B.·. d.·. H.·. aanvaardde en om deze reden door de Grootloge van Engeland in vriendschappelijke betrekking erkend werd[1]).

Er zijn echter wel vooraanstaande Vrijmetselaars, die geneigd zijn met de rigoureuze toepassing van de ,,Landmerken" de hand te lichten, zonder echter formeel aan de onwrikbaarheid daarvan te tornen. Zoo bijv. Pike, die de tegenstelling tusschen atheïsten en Landmerken tracht weg te praten met de volgende redeneering:

No. 144.

***MORALS AND DOGMA**, ALBERT PIKE, p. 643, 644.

TEXT:

There is a mere formal Atheism, which is a denial of God in terms,

VERTALING:

Er is een louter vormelijk Atheïsme, dat eene ontkenning van God is in

[1]) *Maç.·. Wbl.·.*, 10 Jan. 1914.

but not in reality. A man says, There is no God; that is, no God that is self-originated, or that never originated . . . But, he says, . . . Nature is self-originated, or always was and had been . . .

In such cases, the absolute denial of God is only formal and not real. The qualities of God are admitted, and affirmed to be real; and it is a mere change of name to call the possessor of these qualities, Nature, and not God. The real question is, whether such Qualities exist, as we call God; and not, by what particular name we shall designate the Qualities. One man may call the sum total of these Qualities, Nature; another, Heaven; a third, Universe; a fourth, Matter; a fifth, Spirit; a sixth, God, Theos, Zeus, Alfadir, Allah, or what he pleases. All admit the existence of the Being, Power or ENS, thus diversely named. The name is of the smallest consequence.

woorden maar niet in werkelijkheid. Men zegt bijv.: er is geen God, d.w.z. geen God, die uit zichzelf ontstaan, of die van alle eeuwigheid is . . . Maar, zegt men dan: de natuur is wel uit zichzelve ontstaan of heeft altijd bestaan.

In zulke gevallen is de volstrekte Godloochening enkel vormelijk en niet wezenlijk. De hoedanigheden Gods worden erkend, en als wezenlijk toegegeven; 't is een loutere naamsverwisseling, den drager dezer eigenschappen „Natuur" in plaats van „God" te noemen. De kwestie is maar, of zulke eigenschappen, als wij God noemen, bestaan, en niet, bij welken naam wij ze aanduiden. Men kan de totaliteit dier eigenschappen Natuur noemen, of Hemel, ofwel Heelal, of ook Stof, of Geest, of God, Theos, Zeus, Alvader, Allah, of wat men wil. Al die benamingen erkennen het bestaan van het Wezen, de Macht, het Zijnde, dat aldus op verschillende wijze wordt aangeduid. De naam doet er al bitter weinig toe.

Pike zelf geeft dus feitelijk toe, dat er in de Vrijmetselarij een Godsbegrip moet zijn, vormelijk of onvormelijk, positief of desnoods negatief, hoe dan ook, mits er maar een zij.

Maar waarom dan?

Omdat, als het Godsbegrip zelf valt, de Gods-hoedanigheid, die de Vrijmetselarij aan de Rede, het menschelijk verstand, den mensch-zelf alzoo in de werking zijner hoogste functie, wil toekennen, mede verdwijnt.

Hoor Pike het zelf getuigen:

No. 145.

***MORALS AND DOGMA,** ALBERT PIKE, p. 737.

TEXT:

The absolute, is Reason. Reason is by means of Itself. It is because it is, and not because we suppose it. It is where nothing exists; but nothing could possibly exist without It. Reason is Necessity, Law, the Rule of all Liberty, and the direction of every Initiative. If God is, he is by Reason. The conception of an Absolute Deity, outside of, or independant of, Reason, is the idol of Black Magic, the Phantom of the Daemon.

VERTALING:

Het volstrekte is de Rede. De Rede is uit zichzelf. Ze is, omdat ze is, en niet omdat wij ze onderstellen. Ze is, waar niets bestaat; maar niets zou bij mogelijkheid kunnen bestaan zonder haar. De Rede is noodzakelijkheid, wet, het richtsnoer van alle vrijheid en de leiding van elk initiatief. Als God bestaat, bestaat hij door de Rede. Het begrip van een volstrekte Godheid buiten of onafhankelijk van de Rede, is de afgod der zwarte tooverkunst, het spookbeeld van den duivel.

Waar deze opvatting bestaat: God is het product der menschelijke rede, kan men onderstellingen verwachten, dat gelijkwaardig product en oorzaak met elkander in botsing komen. En zoo is — het vooropgezette eenmaal aanvaard — de gevolgtrekking van Benjamin Constant niet onlogisch:

No. 146.

***DOGME ET RITUEL DE LA HAUTE MAGIE,** ELIPHAS LÉVI, I, p. 20-21:

TEXT:

Oui, nous appelons la révolution française une expérience divine, parce que Dieu, à cette époque, permit au génie humain de se mesurer contre lui . . .

VERTALING:

Ja, wij noemen de Fransche Revolutie een goddelijke proefneming, omdat God te dien tijde aan het menschelijk genie heeft toegestaan zich met hem te meten . . .

Incarnée et résumée dans Napoléon, la révolution cessa d'être un désordre . . . C'est alors qu'on vit . . . l'homme tendre à son tour la main à Dieu, comme pour le relever de sa chute.

Vleesch geworden en saamgevat in Napoleon, hield de revolutie op, eene wanorde te wezen . . . Toen zag men den mensch op zijn beurt God de hand reiken, als om Hem op te heffen uit zijn val.

Het behoeft wel niet nader aangetoond te worden, dat een gedachtengang als deze op alle denkbare wijzen in strijd is met de fondamenteele leer van elk Christelijk kerkgenootschap.

Eenmaal het beginsel aannemende, dat de menschelijke rede niet een Godsvonk, d.w.z. een door God aan den mensch geschonken licht, maar een God-vonk is, d.w.z. een deel van het Godswezen zelf, moet men er ook onvermijdelijk toe komen, in de menschen, die zich door een groote mate van hooggaande verstandelijkheid onderscheiden van het gros der menschheid, een hoogere mate van goddelijkheid te zien, — juist gelijk de Heidenen hun heroën tot halfgoden of zelfs godheden verhieven.

En waar de Vrijmetselarij, zich ten deze diametraal tegenover alle positief Christendom stellend, in Christus *niet* den Zoon Gods erkent, kan ze in Hem niet anders zien dan een godsdienstig hervormer, gelijk zoovele anderen, met een groote sprank van Redelijkheid, dus mensch-Goddelijkheid in zich, gelijk zoovele anderen — en ook de vereering en achting van den Vrijmetselaar waardig, mede gelijk zoovele anderen. Br.·. Renan beschouwde in zijne geschriften in dezen zin Jesus van Nazareth, en Br.·. Pike oordeelt niet anders:

No. 147.

***MORALS AND DOGMA,** PIKE, p. 524, 525.

TEXT:

Masonry, of no one age, belongs to all time; of no one religion, it finds its great truths in all . . .

It reverences all the great reform-

VERTALING:

De Vrijmetselarij, van geenen tijd zijnde, behoort aan elken tijd; van geenen godsdienst, vindt ze hare grondwaarheden in alle godsdiensten . . .

Zij houdt alle groote hervormers in

ers. It sees in Moses, the Law-giver of the Jews, in Confucius and Zoroaster, in Jesus of Nazareth, and in the Arabian Iconoclast, Great Teachers of Morality, and Eminent Reformers, if no more: and allows every brother of the Order to assign to each such higher and even Divine Character as his Creed and Truth require.

eere. Zij ziet in Mozes, den wetgever der Joden, in Confucius en Zoroaster, in Jesus van Nazareth en in den Arabischen beeldenbestrijder groot-leeraren der zedelijkheid en hoogstaande hervormers, zoo niet meer. En ze staat elken Ordebroeder toe, aan een iegelijk van hen zoodanige hoogere, zelfs Goddelijke hoedanigheden toe te kennen, als zijn geloof en overtuiging verlangen.

Dat naast deze rede-leer ruimte blijft voor eene sterk materialistische opvatting van hetgeen de God-Natuur naast het geestelijke aan stoffelijks in zich bevat, is duidelijk. En zoo leert de Amerikaansche theosoof der Wereld-vrijmetselarij:

No. 148.

*MORALS AND DOGMA, PIKE, p. 539.

TEXT:

. . . matter changes ever, but no single atom is annihilated . . .

And thus, in the bread we eat, and in the wine we drink to-night, may enter into and form part of us the identical particles of matter that once formed parts of the material bodies called Moses, Confucius, Plato, Socrates, or Jesus of Nazareth . . .

VERTALING:

. . . De stof verandert steeds, maar geen enkele atoom gaat ooit verloren . . .

En zoo is het mogelijk, dat door het brood, dat we eten, en den wijn, dien we van-avond drinken, dezelfde stofdeeltjes in ons binnenkomen en deel van ons uitmaken, die eenmaal deel uitmaakten van de stoffelijke lichamen, welke Mozes, Confucius, Plato, Socrates of Jesus van Nazareth geheeten werden . . .

Alles saamgenomen, onderscheidt dit alles zich echter niet door een groote scherpte van begrenzing der maç∴ Gods-idee. Een korte, zakelijke formule

als antwoord op de vraag: ,,Wat is God?" ontbreekt in de maç.·. catechismussen van alle graden. En deze leemte wordt — tot dusver althans — opzettelijk leemte gelaten:

No. 149.

***EEN EN ANDER OVER VRIJMETSELARIJ,** RÖMER, p. 21.

TEXT:

De Vrijmetselarij ontzegt . . . vooralsnog aan een ieder de bevoegdheid eene bepaalde omschrijving of voorstelling van de alles besturende macht voor ,,waarheid" te willen doen doorgaan.

TRADUCTION:

Provisoirement, la Franc-Maçonnerie interdit encore à qui'que ce soit la faculté de présenter comme ,,vérité" une désignation ou représentation précise du pouvoir qui régit tout.

,,Vooralsnog" zegt de schrijver voorbedachtelijk.

Dat de Vrijmetselarij, wanneer zij in haar streven slaagt, tot de formuleering harer Gods-idee komen zal, is zeker; omdat de bereiking en handhaving van haar einddoel niet mogelijk zal zijn zonder die formuleering, gelijk aan het einde van dit werk voldoende zal blijken.

* * *

De zedenleer der Vrijmetselarij. — In elk geval staat vast, dat de Vrijmetselarij eene, zij het nog vage, Godsleer heeft.

Geene Godsleer nu, of ze brengt een zedenleer mee.

Heeft de Vrijmetselarij *dus* ook een eigen moraal?

Zeer zeker. En daar de Godsleer der Vrijmetselarij Heidensch-Gnostisch is en rechtstreeks tegenover de Christelijke Godsleer staat, *moet* dus hare zedenleer óók Heidensch-Gnostisch zijn en indruischen tegen de Christelijke moraal.

Beantwoorden de feiten aan dit postulaat van het gezond verstand?

No. 150.

BULLETIN DU GRAND-ORIENT (français), 1892, p. 520:

TEXT:

La Franc-Maçonnerie a une morale particulière: elle exalte ce que le ca-

VERTALING:

De Vrijmetselarij heeft een bijzondere zedenleer: zij prijst, wat het

tholicisme condamne, elle condamne ce qu'exalte le catholicisme.

Katholicisme veroordeelt, en zij veroordeelt, wat het Katholicisme prijst.

Geciteerd in *la Franc-Maçonnerie démasquée*, Oct. 1897, p. 384.
De woorden zijn ontleend aan eene tafelrede van Br∴ Blatin, voorz∴ van het Convent 1892.

Voor velen kan deze uitlating eenigszins verrassend klinken, omdat de moraal van het Katholicisme gebouwd is op de Tien Geboden, zooals ze reeds door Mozes aan zijn volk verkondigd werden.

Wanneer men echter even aan de afstamming der Vrijmetselarij via de Gnose uit Heidendom en Kabbalah denkt, dan ziet men dadelijk in, dat de eerste dezer beide oorsprongsfactoren de Mozaïsche wet niet kende, en dat de tweede de beteekenis ervan in aanzienlijke mate heeft omgehaald.

Op deze wijze wordt het weer volkomen natuurlijk, als men een maç∴ standaardwerk hoort verklaren:

No. 151.

MACKEY'S ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, p. 205.

TEXT:

DECALOGUE. The ten commandments of the Mosaic law, as delivered from Mount Sinai and recorded in the twentieth chapter of Exodus, are so called... They are not obligatory upon a Mason as a Mason, because the Institution is tolerant and cosmopolite... No partial law prescribed for a particular religion can be properly selected for the government of an Institution whose great characteristic is its universality.

VERTALING:

Decaloog. Aldus heeten de Tien Geboden der Mozaïsche wet, uitgevaardigd op den berg Sinaï en vermeld in het XXste hoofdstuk van Exodus... Zij verplichten den Vrijmetselaar als zoodanig niet, omdat de Orde verdraagzaam is en cosmopolietisch... Geen bijzondere wet, uitgevaardigd voor een specialen godsdienst, kan met recht worden uitgezocht voor het bestuur van een Instelling, welker hoofdkenmerk hare algemeenheid is.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 295-296.

Voor de samenleving in de maatschappij is het niet zonder beteekenis, dat aldus óók de tot in twee geboden toe door Mozes herhaalde regeling van de sexueele verhoudingen door de Vrijmetselarij niet wordt erkend hare leden te verplichten.

Uiteraard leidt dit tot tegenstellingen, als in cit. no. 150 bedoeld, daar het Katholicisme zijne leden gestrengelijk tot erkenning en inachtneming van de Tien Geboden verplicht. Zoo moest de Kath. Kerk, wilde ze logisch zijn, de werken van Emile Zola op hare lijst van verboden boeken zetten, terwijl de Italiaansche grootmr.·. Adriano Lemmi en verschillende Italiaansche loges telegrammen van hulde zonden[1]) aan den auteur, die door het Vaticaan als pornograaf werd gewraakt.

Nu de verdere consequentie. — Verwerpend den grondslag der Christelijke moraal, aanvaardend het gronddenkbeeld der Heidensche godsleer, — kàn de Vrijmetselarij, dusdoende, zich aan de logica van haren opzet onttrekken? *Moet* ze niet, noodwendigerwijs en vanzelf, de Heidensche moraal aanvaarden? . . .

Lang redeneeren heeft hier geen nut. Laat de feiten spreken. Men kent de beteekenis van het phallisme in de Oudheid. Men weet ook, dat een cirkel met een punt in het midden, winkelhaak, passer, schietlood en dergelijke emblemen maç.·. symbolen zijn. Welnu, men leze:

No. 152.

*THE HISTORY OF FREEMASONRY, GOULD, I, p. 26.

TEXT:

The square and compasses . . . appear to have convinced Dr. Mackey that originally a phallic meaning was attached to these symbols, as there was to the point within the circle . . . „The compasses . . . would represent the male generative principle, and the square . . . the female productive principle. The subsequent interpretation given to the combined square and compasses was the trans-

VERTALING:

Passer en winkelhaak . . . schijnen dr. Mackey overtuigd te hebben, dat in den beginne aan deze symbolen een phallische beteekenis werd gehecht, evenals aan de punt in den cirkel . . . „De passer . . . vertegenwoordigde dan het mannelijk bevruchtend, de winkelhaak . . . het vrouwelijk voortbrengend beginsel. De latere verklaring van het saamgestelde beeld van passer en winkel-

[1]) *Riv. della Mass. It.*, 15 Jan., 31 Jan., 15 Febr. 1898. Geciteerd in *Riv. Antim.*, Mei 1898, p. 237.

mutation from the hermetic talisman to the Masonic symbol."[4]

[4]) Mackey, Encyclopaedia (Talisman).

haak was een aanpassing van den hermetischen talisman aan het maçonnieke symbool.[4])

[4]) Aanhaling hierneven.

Waar de Vrijmetselarij het saamgestelde beeld van passer en winkelhaak tot den huidigen dag toe als een harer minst geheime zinnebeelden behouden heeft, doet zij den dieperen beschouwer de gevolgtrekking maken, dat zij op de handhaving van dit generatie-symbool nog steeds prijs stelt.

* * *

Maç.·. gebeden. — Na al hetgeen in dit hoofdstuk gezegd is over de Gods- en zedenleer der Vrijmetselarij, alsmede over hare tegenstelling tot het Katholicisme, zal men ten volle de strekking begrijpen van de beide gebeden, in het officieël orgaan der Italiaansche Vrijmetselarij gepubliceerd als tegenstellingen tot het „Onze Vader" en het „Wees gegroet" der Roomsch-Katholieke Kerk.

Het eerste gebed volgens den maç.·. zin richt zich tot den Vader-God: de Zuivere Rede.

No. 153.

RIVISTA DELLA MASSONERIA ITALIANA, strenna 1890-'91, p. 100:

TEXT:

Pater.

O padre mio, o Vero, *che leggi nelle menti e nei cuori umani:*

1°. Sia glorificato il santo nome tuo.

2°. Venga presto il regno tuo.

3°. Sia fatta la tua Luce *come nel pensiero, così nella coscienza.*

4°. Dammi oggi il pane quotidiano — lo scibile.

5°. E rimettimi il peccato dell' odio per gl'ingannatori, come rimetter devo

VERTALING:

O mijn vader, o *Ware*, die leest in de geesten en harten der menschen.

Uw heilige naam zij verheerlijkt.

Laat uw Rijk spoedig komen.

Uw *Licht* verschijne in de gedachte, zoo ook in het geweten.

Geef mij heden het dagelijksch brood, het eetbare.

En vergeef mij de zonde van haat jegens de bedriegers, gelijk ook ik

quello dei dommi, dei soprusi, e delle sentenze ingiuste dei preti, alle polizie ed ai giudici.

moet vergeven de nadeelen, de listen en de onrechtvaardige vonnissen der priesters, alsook aan politie en rechters.

6°. *E fa che non sia indotto nella tentazione del dubbio.*

En leid mij niet in de bekoring van den twijfel.

7°. *Ma liberami dall' errore e dal falso. Così sia.*

Maar verlos mij van de dwaling en de onwaarheid. Amen.

Geciteerd in *La Massoneria speculativa*, per V. Longo, vol. III, p. 422.

Het tweede maç.·. gebed richt zich, in steê van tot de Moeder Christi, tot de Moeder-Aarde:

No. 154.

RIVISTA DELLA MASSONERIA ITALIANA, strenna 1890—'91, p. 101:

TEXT:

Ave.

Ave, alma Terra, *piena di grazia; la eterna materia è teco, tu sei benedetta tra gli astri del firmamento: e benedetto è il gran frutto del ventre tuo, l'Uomo. Santa Terra, madre dell'Uomo, svela ogni tuo mistero adesso e nell' ora della morte. Così sia.*

VERTALING:

Wees gegroet.

Wees gegroet, zorgzame *Aarde*, vol van gratie; de eeuwige materie is met u, gezegend zijt gij onder de sterren van het firmament, en gezegend is de grootsche vrucht van uwen schoot: de mensch. Heilige Aarde, moeder des Menschen, ontsluier al uwe geheimen nu en in het uur van onzen dood. Amen.

Geciteerd in *La Massoneria speculativa*, per V. Longo, vol. III, p. 422-423.

Dit „gebed" gaat uit van de stelling van den „natuurgodsdienst" dat de Zon-god een „engel", d.i. een emanatie, een lichtenden warmtestraal, zendt over de Maagdelijke Aarde, die daarop het leven voortbracht. Aldus, volgens Longo, (t.a.p. vol. II, blz. 192) de *Dictionnaire Maçonnique* van S. Quantin.

Rationalisme en materialisme, die samen den pantheïstischen grondslag der maç.·. wereldbeschouwing vormen, hebben in deze twee gebeden ieder hunne huldiging bekomen.

* * *

De Anti-Kerk. — Uit het voorgaande blijkt overvloedig, dat de Vrijmetselarij in haar wezen op een standpunt staat, onvereenigbaar met de Christelijke wereldbeschouwing.

Hoe dan is het mogelijk, dat zij ook Christenen tot haar lidmaatschap toelaat?

Hierbij is de onderscheiding in het oog te houden, dat de lagere graden niet toestaan tot het dieper wezēn der Vrijmetselarij door te dringen, en dat de bekleeders der hoogere graden zich voorbehouden, uit de lagere alleen de naar hun oordeel geschikten tot de hoogere rangen toe te laten. De Orde neemt Christenen op, zooals ze ook godloochenaars en zuiver-materialisten toelaat.

Deze allen echter krijgen geen posten van aanbelang; ze zullen het „religieuze" standpunt der Vrijmetselarij, zooals zich dit blijkens hare officieële godsleer afteekent, nooit leeren innemen. Br.·. Van Ginkel getuigt het in korte woorden, als hij zegt: „Een materialist of atheïst zal het in *ware* Vrijmetselarij nooit ver brengen"[1]).

En nog duidelijker wordt het in 't bekende orgaan der Duitsche Vrijmetselarij gezegd:

No. 155.

BAUHÜTTE, 1891, p. 332.

TEXT:

Wir haben noch nie gefunden dasz der ein rechter Freimaurer war, der noch im Banne einer Konfession sich befindet. Wer wird die Konfessionen historisch nicht begreifen? Wer wird sie nicht achten? Da aber die Freimaurerei über diese historischen Konfessionen erhaben und eine eigene Konfession ist, so müssen die Freimaurer auch über diesen Konfessionen stehen und sich der Pflege der

VERTALING:

Wij hebben nog nooit bevonden, dat hij, die nog onder den invloed staat van een kerkgenootschap, een degelijk Vrijmetselaar was. — Wie zal de kerkgenootschappen niet historisch begrijpen? Wie zal ze geen achting toedragen? Maar aangezien de Vrijmetselarij verheven is boven deze historische kerkgezindten en een eigen kerkgenootschap uitmaakt, moeten de Vrijmetselaars ook boven deze

[1]) *Vrijmetselarij*, v. Ginkel, p. 18.

freimaurerischen Konfession widmen. confessies staan en zich wijden aan de beoefening van de maçonnieke.

Geciteerd in *Wirksamkeit der Freimaurerei*, Rheinisch, p. 31-32.
De woorden zijn van Br.·. Märker.

Deze citaten zouden met vele te vermeerderen zijn[1]; de opsomming ervan zou echter slechts noodelooze herhaling in andere woorden geven.

Ze komen ten slotte alle hierop neer: een Vrijmetselaar moge in afstamming in maatschappelijke verhouding, voor den vorm tot een kerkgenootschap behooren, inwendig dient hij daarvan los te staan en de Vrijmetselarij aan te hangen:

No. 156.

LATOMIA, XII, p. 168.

TEXT:

Es ist ebenso einseitig ein Katholik, als ein Lutheraner, Quäker u. s. w. zu sein. Der Gebildete, und der Maurer insbesondere, sei frei von allen diesen Farben.

VERTALING:

Het is even eenzijdig, Katholiek als Lutheraan, Kwaker enz. te zijn. De beschaafde, en met name de Vrijmetselaar, moet van al die kleuren vrij zijn.

Geciteerd in *Der Stille Krieg*, Pachtler, p. 15.

En nog wat duidelijker dan het Duitsche orgaan drukt een Fransch maç.·. schrijver het uit, als hij zegt:

No. 157.

HISTOIRE POPULAIRE DE LA FRANC-MAÇONNERIE,
F.·. GOFFIN, p. 517:

TEXT:

Lorsque la Maçonnerie accorde l'entrée de ses temples à un juif, à un mahométan, à un catholique, à un protestant, c'est à la condition que

VERTALING:

Als de Vrijmetselarij den toegang tot hare tempels verleent aan een Jood, een Mahomedaan, een Katholiek, een Protestant, dan is het op

[1]) Vgl. *Geschied. der Vrijm.*, Findel; p. 141-142 — *Maç.·. Wbl.*, 5 Dec. 1914, p. 704. — *Freim. Ztg.*, Fischer, 1848, p. 31. — *Latomia*, Bnd. II, Juli 1849, p. 176. — *Bauhütte*, 1890, p. 277.

celui-ci deviendra un homme nouveau, qu'il abjurera ses erreurs passées, qu'il déposera les superstitions et les préjugés dont on a bercé sa jeunesse. Sans cela, que vient-il faire dans nos assemblées maçonniques? Quelles notions va-t-il y puiser? De quoi va-t-il s'occuper?

voorwaarde dat deze een nieuwe mensch worde, dat hij de dwalingen van zijn verleden afzwere, dat hij het bijgeloof en het vooroordeel, dat zijn jeugd vervuld heeft, aflegge. Zoo niet, wat komt hij dan doen in onze maçonnieke bijeenkomsten? Welke begrippen kan hij er opdoen? Waar zal hij zich mee bezig houden?

Geciteerd in *le Libéralisme, la Franc-Maçonnerie* etc., Labis, p. 129.

Het is wat „cru" gezegd maar volkomen openhartig. Inderdaad, wie met Christelijke, Mahomedaansche, orthodox-Joodsche begrippen in de Loge komt, hoe zal hij ooit hare Gnosis op zich kunnen laten inwerken?

Daarom:

No. 158.

BAÜHUTTE, 1888, p. 103.

TEXT:

Darum, wer ein Mitglied des Freimaurerbundes geworden ist, und er hängt doch noch an irgend einer Konfession, an irgend einer zeitlichen Form, dasz sie ihm die ursprüngliche Religion, das Wesentliche, das Ewige ersetzen, der ist noch kein Freimaurer, oder man kann sagen, der ist kein Freimaurer und wird auch nie einer werden.

VERTALING:

Daarom: wie lid geworden is van de Vrijmetselarij en toch nog eenig kerkgenootschap aanhangt, eenigen tijdelijken vorm, zóó dat die voor hem den oorspronkelijken godsdienst, het wezenlijke, het eeuwige vervangt, dezulke is nog geen Vrijmetselaar, — of liever: hij is geen Vrijmetselaar en zal 't ook nooit worden.

Geciteerd in *Wirksamkeit der Freimaurerei,* Rheinisch, p. 31.

Het merkwaardige in deze aanhaling is, dat ze niet stamt uit een atheïstisch milieu, als bijv. de Fransche Vrijmetselarij door hare uitbanning van den Opperbouwheer des Heelals blijk gaf te zijn, maar uit de maçonnieke ver-

takking, welke steeds den naam had bij de Angelsaksische, Latijnsche en Slavische BBr.·., nog het naast bij de oud-Christelijke opvatting te staan.

En toch was reeds meer dan een dozijn jaren tevoren van diezelfde zijde vlakaf geschreven:

No. 159.

BAÜHUTTE, 28 März 1874:

TEXT:

Wir sind keine Christen mehr, wir sind Freimaurer, nichts mehr und nichts weniger, — damit Punktum!

VERTALING:

Wij zijn geene Christenen meer, wij zijn Vrijmetselaren, niets meer en niets minder, — en daarmee basta!

Geciteerd in *Wirksamkeit der Freimaurerei*, Rheinisch, p. 6.
Woorden van Br.·. Conrad, vz.·. mr.·. der loge *Pestalozzi* in het O.·. van Napels.

Dit is een eerlijk woord. Het strookt met wat op het Internationaal Maç.·. Congres van 1901 Br.·. Mayoux onder veelzijdigen bijval uitriep: „Kan een Vrijmetselaar materialist zijn? Ja. Positivist? Ja. Deïst? Ja. Kan hij katholiek zijn, protestant of Jood? Nooit, nooit, nooit!"[1])

Hier volge nog een beteekenisvolle uitlating over dit onderwerp:

No. 160.

BULLETIN VAN HET GROOT-OOSTEN DER NEDERLANDEN,
43ste jaargang, 1919, p. 95:

TEXT:

Bij beoordeeling, of de candidaat naar zijne levensopvattingen geschikt voor de opname in de Orde is, moet rekening gehouden worden met zijne opvattingen ten aanzien van godsdienst en politiek. Men is geneigd te verklaren, dat godsdienstige noch politieke richting een bezwaar tegen

TRADUCTION:

En se demandant si la mentalité du candidat le rend apte à être admis dans l'Ordre, il faut tenir compte de ses idées sur la religion et la politique. On est enclin à déclarer que les opinions religieuses et politiques ne peuvent être un obstacle à l'admission; on se plaît même à prê-

[1]) *Les Jacobins au pouvoir*, Nourrisson, — Perrin, Paris, 1904. — p. 247-254.

toelating kan zijn; men verkondigt dat zelfs gaarne met breed gebaar, wellicht om te toonen, hoe neutraal de Orde tegenover alle richtingen op godsdienstig en politiek gebied is. Maar dat is toch niet juist. Iemand, die tot de Roomsch-Katholieke Kerk behoort, is voor ons onaannemelijk; niet uit vijandige gevoelens jegens die Kerk, maar omdat het lidmaatschap daarvan onafwijsbaar verplichtingen en opvattingen medebrengt, die maken dat hij onze opvattingen niet in alle opzichten kan deelen.

cher cela avec ostentation, peut-être afin de montrer comme l'Ordre reste neutre devant toutes les opinions religieuses et politiques. Cependant, ce n'est pas vrai. Une personne appartenant à l'Eglise romaine-catholique est inacceptable pour nous; non pas à cause de sentiments ennemis envers cette Eglise mais parce que le fait d'y appartenir comporte inévitablement des obligations et des idées qui ont pour conséquence qu'on ne peut pas partager sous tous les rapports nos idées à nous.

Geciteerd in de *Javapost*, 27 Juli 1923.

De woorden zijn gesproken op de ,,Maçonnieke Samenkomst, gehouden in het gebouw der Orde van Vrijmetselaren, onder het Groot-Oosten der Nederlanden op Zaterdag 14 Juni 1919, onder voorzitterschap van den H.Ew. Grootmeester Br.·. M. S. Lingbeek'', door dhr. A. F. L. Faubel, Groot-Officier van het Groot-Oosten der Nederlanden, en oud-Gedeputeerd Grootmeester in Nederlandsch-Indië.

Dhr. A. F. L. Faubel, die op Dinsdag 12 Juni 1923 te Maastricht een openbaar debat over Vrijmetselarij voerde met den schrijver van het onderhavig werk en toen o.a. verklaarde den hoogst-bereikbaren rang in de Vrijmetselaars-orde te bekleeden (alzoo den 33sten graad), heeft bij die gelegenheid volgehouden, dat de Vrijmetselarij *niemand* om zijn godsdienstige of politieke overtuiging uitsloot. In de kath. pers[1]) van dien tijd is nadrukkelijk op deze tegenspraak gewezen.

Erkend zij intusschen, dat dhr. Faubel dusdoende slechts in het voetspoor treedt van de maçonnieke moraal, die door haren meest gezaghebbenden schrijver als volgt geformuleerd wordt:

---

[1]) O.a. *Javapost*, loc. cit., *Centrum*, 30 Aug. 1923 en *Limb. Koerier* van 6 Sept. 1923, lo blad.

No. 161.

*MORALS AND DOGMA, PIKE, p. 104-105.

TEXT:

Masonry, like all the Religions, all the Mysteries, Hermeticism and Alchemy, conceals its secrets from all except the Adepts and Sages, or the Elect, and uses false explanations and misinterpretations of its symbols to mislead those who deserve only to be misled; to conceal the Truth, which it calls Light, from them, and to draw them away from it. Truth is not for those who are unworthy or unable to receive it, or would pervert it.

VERTALING:

Gelijk alle godsdiensten, alle mysteriën, hermeticisme en alchymie verbergt de Vrijmetselarij hare geheimen voor iedereen behalve de Ingewijden en Wijzen, of de Uitverkorenen, en bezigt valsche verklaringen en verkeerde uitleggingen van hare symbolen om degenen te misleiden, die slechts verdienen misleid te worden; om de Waarheid, die ze Licht noemt, voor hen te verbergen en hen ervan af te trekken. De Waarheid is niet voor degenen, die niet waardig of niet bekwaam zijn ze te ontvangen, of die ze zouden verwringen.

Filosofisch alzoo mag de Vrijmetselaar elke opinie aanhangen — hij moet dan zelf weten, met welke hij 't het verst in het maç.·. stelsel brengt — maar geene Kerkleer in den positieven, orthodoxen zin.

Waarom niet?

Omdat de Vrijmetselarij zelf eene Kerk beoogt te vormen. Zij heeft alles, wat er uiterlijk toe noodig is: eene geloofsleer-in-dogmata (Landmerken), eene zedenleer (de Heidensche), eenen ritus — een veelvormigen zelfs —, eene hiërarchieke orde van bedienaren.

Van maç.·. zijde wordt, tegen deze evidentie in, veelal ontkend dat de Orde een eeredienst wezen of worden wil. Er zijn echter ook Vrijmetselaren, die hier den tip van den sluier hebben durven oplichten, en het is de moeite waard hunne getuigenissen te hooren.

Dat de ritueele vormen der Vrijmetselarij-beoefening een cultus uitmaken, geeft de Duitsche Br.·. Schultze onomwonden toe als hij het maç.·. rituaal

noemt: „feitelijk . . . een vorm van een eeredienst zonder godsdienstig dogma"[1]).

De bekende Fransche maç.·. auteur Rebold vindt het blijkbaar naïef, dat men op dit punt nog door ontkenningen twijfel tracht te wekken. Waarom, zoo geeft hij te kennen, zouden we onze Orde ingericht hebben, gelijk we deden, als dit niet met eene voorop gezette bedoeling was geschied?

No. 162.

LA FRANC-MAÇONNERIE PHILOSOPHIQUE, REBOLD, p. ??:

TEXT:	VERTALING:
Pourquoi donc la Franc-Maçonnerie, instituée dès son origine comme une société civile et religieuse, a-t-elle eu de tout temps des temples qu'elle a consacrés, comme cela se pratique dans toutes les religions? Pourquoi a-t-elle son culte propre, ses symboles particuliers?	Waarom toch heeft de Vrijmetselarij, die van haren oorsprong af ingesteld is geweest als een burgerlijke en godsdienstige maatschappij, te allen tijde tempels gehad, die zij ingewijd heeft, gelijk dat geschiedt in alle godsdiensten? Waarom heeft zij een eigen eeredienst, hare bijzondere zinnebeelden?

Geciteerd in *La Franc-Maçonnerie* (1874), A. Onclair, p. 202.

Ligt het antwoord niet besloten in den vraagvorm dezer redekunstige figuur zelve?

De Vrijmetselarij heeft tempels, gelijk alle Kerken, en een eeredienst, gelijk alle Kerken, omdat — de gevolgtrekking is onafwijsbaar — ze zelf eene Kerk wil zijn of worden.

De bewering is niet zoo stout, als ze schijnt. Van maç.·. zijde wordt het Kerk-karakter der Vrijmetselarij niet alleen toegegeven, maar zelfs de aard ervan nader bepaald:

No. 163.

CIRCULAIRE DU CONSEIL DE L'ORDRE (en France) du 15 février 1904:

TEXT:	VERTALING:
Notre Ordre est essentiellement une Contre-Eglise.	Onze Orde is in wezen eene Tegenkerk.

Geciteerd in *Le Grand Orient de France*, Bidegain, p. 15.

[1]) *Het maç.·. geheim*, dr. Ernst Schultze, (Holl. uitgaaf) p. 9.

Bidegain was Rozenkruiser, secretaris van het bestuur van het Fransche Groot-Oosten; kon zich niet met het daar gevoerd beleid vereenigen, verliet zijn post en de Orde, en schreef — hoewel anti-clericaal blijvend — verschillende boeken tegen haar, daarin meerdere geheime documenten onthullend, waarvan de juistheid nooit is betwist geworden.

Ook het Parijsche maç.·. maandschrift *l'Acacia* sprak meermalen van de Vrijmetselarij als „de Tegenkerk" in haar no. van Febr. 1908, no. 62, p. 81—99, en in haar no. van Mei 1908, no. 65, p. 328—329.[1])

De Maçonnieke Kerk wil eene universeele zijn, een algemeene of — volgens de Grieksche benaming — eene „katholieke." „Wij," zegt het Constitutie-boek der Orde[2]), „zijn van den oudsten katholieken godsdienst." En Cassard herhaalt het duidelijk:

No. 164.

***MANUAL DE LA MASONERIA,** CASSARD, p. 8:

TEXT:	VERTALING:
Poco amigos de disputas teológicas, los Franc-Masones. . . olvidáronse hasta cierto punto de que su Institucion era el depósito de la verdadera religion católica . . .	Ongeneigd tot theologische disputen, vergeten de Vrijmetselaars tot zekere hoogte, dat hunne Orde de bewaarplaats werd van den waren katholieken godsdienst . . .

De geweldige eenheid der Katholieke Kerk wordt in alle maç.·. geschriften, die zich met dit onderwerp bezig houden, volmondig erkend:

No. 165.

BAUHÜTTE, 28 März, 1874.

TEXT:	VERTALING:
Vom Protestantismus, der sich in verschiedene machtlose Konfessionen zerbröckelt hat, ist nur noch als von	Van het Protestantisme, dat zich in verschillende machtelooze belijdenissen heeft gesplitst, valt nog slechts als

[1]) *Die Freimaurerei*, Walther, p. 116 en 16.

[2]) *The Charges*, VI. § 2. Edit. 1723.

einer statistischen Rubrik zu handeln. Aber die jesuitisch zusammengeschweiszte Organisation der katholischen Welt ist noch ein Faktor, der beim Entwicklungsgange der Menschheit zur Humanität als formidabler Hemmschuh mitspielt. Das dürfen die Maurer nicht übersehen.

van een statistische rubriek te gewagen. De Jesuïetisch-ineengezette organisatie echter der katholiciteit is nog een factor, die op den ontwikkelingsgang der menschheid naar de humaniteit als een geweldige remklos meêtelt. Dat moeten de Vrijmetselaars niet over het hoofd zien.

Geciteerd in *Wirksamkeit der Freimaurerei*, Rheinisch, p. 33 en 6. Woorden van Br.·. Conrad vz.·. mr.·. der loge *Pestalozzi* in het O.·. van Napels.

Het is dat ongebroken een-zijn van het Katholicisme, die eenheid van leer bij verscheidenheid van ritussen (Latijnsche, Grieksche, Rutheensche, enz.), die de Vrijmetselarij met hare ritussen (Schotsche, Fransche, oud-Engelsche enz.), als navolgenswaardig voorbeeld voor oogen staat:

No. 166.

ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, MACKEY, p. 650.

TEXT:

In each Masonic jurisdiction, it is required, by the superintending authority, that the ritual shall be the same; but it more or less differs in the different Rites and jurisdictions. But this does not affect the universality of Masonry. The ritual is only the external and extrinsic form. The doctrine of Freemasonry is everywhere the same. It is the body which is unchangeable — remaining always and everywhere the same. The ritual is but the outer garment which covers this body, and is subject to continual variation. It is right and desirable

VERTALING:

In elke maç.·. jurisdictie wordt door de besturende overheid geëischt, dat het rituaal eenvormig is, maar het verschilt min of meer in de verschillende riten en jurisdicties. Dit doet echter geen afbreuk aan de algemeenheid der Vrijmetselarij. Het rituaal is slechts de uitwendige en uiterlijke vorm. De leer der Vrijmetselarij is overal dezelfde. Het lichaam is onveranderlijk, blijft altijd en overal hetzelfde. Het rituaal is maar het opperkleed, dat het lichaam bedekt, en kan voortdurend verwisseld worden. Het is goed en wenschenswaard,

that the ritual should be made perfect, and everywhere alike. But if this be impossible, as it is, this at least will console us, that while the ceremonies, or ritual, have varied at different periods, and still vary in different countries, the science and philosophy, the symbolism and the religion of Freemasonry continue, and will continue, to be the same wherever true Masonry is practised.

dat het rituaal volkomen wordt gemaakt en allerwegen gelijk; maar als zulks onmogelijk is, en dat is het, dan kan ons dit tenminste troosten: dat, zoo de ceremoniën, of het ritueel, verschild hebben op verschillende tijdstippen, en nog verschillen in verschillende landen, toch de wetenschap en wijsbegeerte, de symboliek en de godsdienst der Vrijmetselarij steeds dezelfde zijn en zullen zijn, overal waar de ware Vrijmetselarij beoefend wordt.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 385-386.

Maar . . . het Katholicisme heeft een priesterschap. Heeft ook de Vrijmetselarij dat?

Zou het u verwonderen, waar toch het Gnosticisme, waaruit de Vrijmetselarij ontsproot, het zijne had?

Een eigenlijken priesterstand, zooals de Katholieke en Orthodoxe Kerken dien kennen, heeft de Vrijmetselarij niet; maar dat de Orde de leidende ambten in hare organisatie metterdaad als een *priesterschap* beschouwt, blijkt uit verschillende plaatsen in hare litteratuur. Zoo werd, bij de viering van het gouden feest als Grootmr.·.-Nat.·. van prins Frederik der Nederlanden, in de Loge *De Ster in het Oosten* te Batavia, in de feestrede door Br.·. H. J. Bool als eerste-redenaar, gezegd:

> Wij, die de Vrijmetselarij beschouwen als eene school van wijsbegeerte, . . . wij mogen juichen bij het voorregt dat haren Hoogenpriester ten deel valt.[1]).

In de daarna uitgevoerde feestcantate heette het:

> Dankt, Broed'ren! dankt den Vorstenzoon,
> Dankt Neerlands eersten Metselaar,
> Die nu reeds sedert vijftig jaar,
> Als Opperpriester zit ten troon.[2])

[1]) *Het Gouden Jubelfeest*, maç.·. gedenkboek, p. 143.

[2]) Idem, p. 146.

Onmiddellijk daarop volgde de voordracht, door den Br.·. tweede-redenaar, G. Warnar, van een door hem vervaardigd gedicht, waarvan de zes eerste strofen telkens met den gelijkluidenden regel aanvangen:

Hoogwaarde Priester, Hoofd van Neêrlands Metselaren![1]).

In dit verband kan den Protestanten, die het Avondmaal, en den Katholieken, die de Communie in eere houden, navolgende uitlating bezwaarlijk anders dan ergerniswekkend toeklinken.

No. 167.

ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, MACKEY, p. 126.

TEXT:

Consecrated bread and wine, that is to say, bread and wine used not simply for food, but made sacred by the purpose of symbolizing a bond of brotherhood, and the eating and drinking of which are sometimes called the 'communion of the Brethern,' is found in some of the higher degrees, as in the Order of High Priesthood in the American Rite, and the Rose Croix of the French and Scottish Rites.

VERTALING:

Gewijd brood en wijn, d.w.z. brood en wijn die niet enkel als voedsel gebruikt worden maar geheiligd zijn door de bedoeling om een broederschapsband te verzinnebeelden, en waarvan het eten en drinken somwijlen genoemd wordt ,,de Communie (gemeenschap) der Broederen'', worden in sommige hoogere graden gevonden, zooals in de Orde van het Hoogepriesterschap in den Amerikaanschen Ritus, en bij de Rozenkruisers van den Franschen en den Schotschen ritus.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 261.

Het is duidelijk, dat een Orde, die zich tot eene Tegenkerk wil ontwikkelen, naast heur eigen godsleer, ritus en priesterschap ook de eigen moraal in dien zin moet opzetten. Ze moet, zich tegenover het Christendom stellend, de Christelijke zedenleer niet enkel verwerpen maar ook eene eigene verbindend daartegen opzetten.

Ook dat doet ze:

---

[1]) *Het Gouden Jubelfeest*, p. 147-148.

No. 168.

COURS PHILOSOPHIQUE ET INTERPRÉTATIF DES INITIATIONS ANCIENNES ET MODERNES, RAGON, p. 38.

TEXT:

La Maçonnerie . . . est la morale universelle . . . elle ne reçoit pas la loi, elle la donne, parce que sa morale, une et immuable, est plus étendue et plus universelle que celle des religions natives, toujours exclusives.

VERTALING:

De Vrijmetselarij is de wereldzedenleer . . . Zij laat zich geen wetten opleggen, zij gééft ze, omdat hare moraal, een en onveranderlijk als ze is, uitgebreider en algemeener is dan die van de altijd onverdraagzame landsgodsdiensten.

Geciteerd in *La F.-M. démasquée*, 2ième année, p. 148. Komt t.a.p. niet voor in de „Edition sacrée".

En nu de practijk, die uit dit alles voortvloeit.

Kàn een systeem, dat consequent te werk gaat en zich in de plaats wil stellen van wat het daarvoor als den hinderlijksten slagboom beschouwt, anders doen dan onvermoeid trachten dien slagboom uit den weg te werken?

De Vrijmetselarij kàn niet anders, uit haren aard zelf, dan anti-clericaal optreden. Indien sommige leden of verbanden het niet doen, dan zijn ze inconsequent tegenover hunne eigen beginselen, zooals men in elk genootschap, ook elk kerkgenootschap, leden en groepen vindt, die hun handelwijze niet richten naar het beginsel der organisatie, waartoe zij behooren. Maar in de Vrijmetselarij zijn de zoodanigen uitzonderingen. De massa der Vrijmetselaren, en de algeheelheid der maç.·. besturende lichamen is anticlericaal. Waar de leus van verdraagzaamheid wordt aangeheven, heeft dit de waarde, die het aanheffen van elke leus heeft: een verbale. De practijk der feiten ~~en daadzaken~~ moet het onverhulde beginsel aantoonen. En nu is het een onloochenbaar feit, dat men in de geschiedenis der jongste eeuwen de Vrijmetselarij als zoodanig nooit aan de zijde der Christelijke groepeeringen in eenigen Staat zal aantreffen maar altoos aan de overzijde. Wie daaromtrent feitenmateriaal wil zien aangevoerd, kan dit elders vinden[1]).

En men houde dit niet voor een zwartgalligheid van bevooroordeelde schrijvers. Een bekend Fransch maç.·. orgaan erkende ronduit, dat dezen 't bij het rechte eind hadden:

---

[1]) *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm.·.*, v. Term. Uitgever Brand.

No. 169.

CHAîNE D' UNION, août 1882, p. 269:

TEXT:

Il est de notre devoir de faire connaître au monde profane ce qu'est la Maçonnerie; car il ne faut pas toujours juger des institutions par les résultats apparents qu'elles peuvent donner. Aussi se fait-on dans la société, et dans la société française surtout, une très fausse idée de la Maçonnerie. Les uns la considèrent comme une association exclusivement politique; les autres, comme une manière de société de secours mutuel; quelques autres — je parle des naïfs — nous prennent pour des banqueteurs et des bons vivants. Les cléricaux seuls ont donné la caractéristique exacte de cette institution en la définissant: un instrument de lutte contre les associations religieuses, contre l'envahissement du cléricalisme dans la société moderne.

VERTALING:

Het is onze plicht de profane wereld te doen weten, wat de Vrijmetselarij is; want men moet de instellingen niet altoos naar hun schijnbare resultaten beoordeelen. Men maakt zich dan ook in de wereld, in Frankrijk vooral, een geheel verkeerd denkbeeld van de Vrijmetselarij. De eenen beschouwen ze als een uitsluitend politiek lichaam; anderen houden ze voor 'n soort van genootschap tot onderlinge hulp; weer anderen — de onnoozelen — houden ons voor smulpapen en feestgangers. Alleen de clericalen hebben onze instelling juist gekenschetst, als zij haar noemden een strijdwerktuig tegen de godsdienstige genootschappen en tegen de overweldiging van de hedendaagsche maatschappij door het clericalisme.

Geciteerd in de *Bien Public* (Gand), supplément, du 2 déc. 1900, die erbij voegde, dat de aangehaalde woorden zijn genomen uit eene redevoering van den Br∴ Redenaar der L∴ *les Emules de Montyon,* in 't O∴ van Orleans.

In België werd het al even openhartig uitgeluid:

No. 170.

BULLETIN DU GRAND-ORIENT DE BELGIQUE, 1901, p. 58.

TEXT:

Que l'on réveille le pays, que l'on ne perde pas de vue que le clérica-

VERTALING.

Dat men het land wakker schudde, dat men niet uit het oog verlieze, dat

lisme ne peut progresser qu' à l'ombre des églises; abattre l'Eglise est donc le but que doivent poursuivre tous ceux qui s'intéressent à l'émancipation et à l'amélioration sociale de l'humanité.

het klerikalisme alleen kan gedijen in de schaduw der kerken; de kerk ten onder brengen is dus het doel dat al degenen moeten nastreven die belang stellen in de maatschappelijke ontvoogding en verbetering van het menschdom.

Geciteerd in de *Annales parlementaires de Belgique*, 1912-'13, p. 578, rede de Broqueville. De vertaling is ontleend aan het officiëele Vlaamsch Verslag.

Er wordt — ook onder anti-Vrijmetselaren — wel eens gezegd: „Men moet de uitlatingen der Latijnsche Vrijmetselaren niet op rekening der algemeene Vrijmetselarij stellen; krachtens hunne omgeving zijn ze vanzelf antipapistisch. Geheel anders oordeelt bijv. de Germaansche Vrijmetselarij; vóór den wereldoorlog althans had deze een tamelijk Christelijke tint; den waren geest der algemeene Vrijmetselarij moet men in hare bakermat zoeken: bij de Angelsaksische."

Is deze opvatting — ze werd o.a. door een kath. Duitsch blad als de Köln. Volksztg. verkondigd — de juiste?

Nemen we eens het antwoord van een orgaan der Germaansche Vrijmetselarij uit den tijd vóór den wereldoorlog zelf daarop. Het stelt zich vierkant op het standpunt, dat de Duitsche Vrijmetselarij den zelfden weg op moet als de Fransche:

No. 171.

DER HEROLD, 5 Dezember 1909, Nr. 45, p. 9-10.

TEXT:

Es ist in der Tat ein bedenkliches Zeichen der Zeit, wenn ultramontane Blätter vom Schlage der ‚Kölnischen Volkszeitung' die deutsche Freimaurerei als eine unschuldsvolle Spielerei hinstellen, ja sie loben. Die deutsche Freimaurerei kann darauf nicht stolz sein. Ihr Feind ist der Ultramontanis-

VERTALING:

't Is inderdaad een bedenkelijk teeken des tijds, als ultramontane bladen van het slag der Kölnische Volkszeitung de Duitsche vrijmetselarij voorstellen, zelfs prijzen, als een onschuldig spelletje. De Duitsche Vrijmetselarij kan daarop niet grootsch gaan. Haar vijand is het ultramonta-

mus und seine Macht zu brechen, das ist ein Ziel, das des Schweiszes der Edelen wert ist. Der Grand Orient de France hat es erreicht.

nisme, en dáárvan de macht te breken, is een doel, dat edele zweetdruppels waard is. Het Groot-Oosten van Frankrijk heeft dat bereikt.

Geciteerd in *Die Freimaurerei*, Walther, p. 81.

De over het algemeen vrij kalme Nederlandsche Vrijmetselarij laat ook weinig twijfel over omtrent hare meening ten deze:

No. 172.

***EEN EN ANDER OVER VRIJMETSELARIJ**, RÖMER, p. 14.

TEXT:

... paus Clemens XIV ... zag in de Vrijmetselarij een geduchte macht, die zich krachtig tegenover de Katholieke Kerk plaatste, eene orde, die tot zekere hoogte en bepaalde punten een geheimhouding voorschrijft, gevaarlijk omdat die ook wordt volgehouden zelfs tegenover den priester, zoowel in de biecht als elders.

Het Vaticaan en de navolgers van Lojola beschouwden, en terecht, de Vrijmetselarij als het grootste onheil voor het gezag der Roomsche Kerk.

TRADUCTION:

Le Pape Clément XIV vit dans la Franc-Maçonnerie un pouvoir menaçant qui se plaçait résolument contre l'Eglise catholique; cet Ordre, prescrivant jusqu' à un certain point et dans des cas déterminés le secret, il le regardait comme dangereux, puisque ce secret est gardé même envers le prêtre, tant dans la confession qu'ailleurs.

Le Vatican et les disciples de Loyola considéraient — et à juste titre — la Franc-Maçonnerie comme la plus grande calamité pour l'autorité de l'Eglise Romaine.

„Terecht", zegt Br.·. Römer ...

Een der inconsequente Vrijmetselaren, waarvan zooëven sprake was — inconsequent omdat ze tot degenen behooren, die den waren aard hunner Orde niet doorzien en zich door leuzen laten vastleggen — constateert eveneens, het feit betreurende, den in de Ned. loges ingedrongen „haat tegen de katholieken"[1]).

En de zoo geprezen Engelsche Vrijmetselarij, wat zegt ze?

[1]) Br.·. M. Reepmaker in het *Jaarb. v. Ned. Vrijm.*, 5893, p. 93.

Koel, flegmatisch, de volle draagwijdte der woorden overschouwend, schreef reeds veertig jaar geleden:

No. 173.

FREEMASON'S CHRONICLE, 1884, II, p. 17.

TEXT:

The two systems of Romanism and Freemasonry are not only incompatible, but they are radically opposed to each other.

VERTALING:

De beide stelsels: Roomschheid en Vrijmetselarij zijn niet enkel onvereenigbaar maar zijn radicaal aan elkander tegenovergesteld.

Geciteerd in *the Cath. Encyclopedia,* IX, Gruber, p. 785.

Radicaal staan tegenover elkander wil zeggen, dat geenerlei overeenstemming ooit mogelijk is.

De Vrijmetselarij aanvaardt die consequentie, en het is niet een orgaan uit een warmbloedig land maar een uit het koel-wijsgeerige Noorden, dat toestemt:

No. 174.

BAUHÜTTE, 1898, p. 158 v.v.

TEXT:

Dieser Jahrhunderte alte Kampf kann nur endigen mit der gewaltsamen Unterdrückung der Freimaurerei oder mit dem Zerfall der päpstlichen Macht.

VERTALING:

Deze eeuwenoude strijd kan slechts eindigen met de gewelddadige onderdrukking van de Vrijmetselarij of met het verval der Pauselijke macht.

Geciteerd in *Der „giftige Kern"*, Gerber, I, p. 275.

Woorden van Br.·. Aug von Reinhardt, grootmr.·. der Bayreuther Grootloge en waarn. voorzitter van den Bond van Duitsche Grootloges, op 1 Mei 1898 in de loge *Johannes zum wiedererbauten Tempel* te Ludwigsburg, bij gelegenheid der her-installatie van Br.·. Findel.

De Latijnsche Vrijmetselarij zegt het wat feller maar in wezen toch niet anders:

No. 175.

BULLETIN DU GRAND-ORIENT DE BELGIQUE, 1908.

TEXT:

Nous pouvons espérer que l'union de nos. FF.·. de toute nuance finira par gagner dans le monde profane tous ceux qui se réclament de principes maçonn.·. et qu'alors, s'inspirant du mot célèbre par lequel notre F.·. Voltaire terminait toutes ses lettres aux encyclopédistes, ils courront à la bataille en criant tous ensemble: ,,Erasons l'Infâme!'' et que cette fois ils l'écraseront si bien qu' elle ne s'en relèvera plus jamais.

VERTALING:

Wij mogen hopen, dat de eendracht onzer BBr.·. van alle schakeering eindelijk in de profane wereld al degenen zal winnen die de vrijmetselaarsbeginselen deelen en dat alsdan, naar het beroemd woord met hetwelk onze Br.·. Voltaire al zijn brieven tot de encyklopedisten besloot, zij ten strijde zullen snellen en allen samen zullen roepen: ,,Dood aan de eerlooze!'' En dat ze ditmaal de Kerk zoo goed zullen verpletteren dat ze zich nooit meer zal oprichten.

Geciteerd in de *Annales parlementaires de Belgique*, 1912-'13, p. 578, rede de Broqueville. De vertaling is ontleend aan het officiëele Vlaamsch Verslag.

* * *

Dit alles ligt als gevolg-ontwikkeling logisch in de lijn der maç.·. leer. Niemand kan ten deze de Vrijmetselarij een verwijt van inconsequentie maken.

Ligt het ook in het verband harer historische lijn?

Eén enkel punt tot antwoord.

De Vrijmetselarij (zie citn. 124 en 125) volvoert het program der Tempeliers: wraak tegen het koningshuis, dat Jacques de Molay verdelgde.

Maar dit program is tweeledig: wraak ook tegen de Driekroon, welker drager dat vonnis goedkeurde en bekrachtigde (zie cit. no. 130). Met de wraak alleen tegen Lodewijk XVI volstond de in de Vrijmetselarij ageerende Tempelgraad niet:

No. 176.

***MORALS AND DOGMA,** PIKE, p. 823-824.

TEXT:

The Templars compromitted the King; they saved him from the rage

VERTALING:

De Tempeliers compromitteerden den koning; zij ontrukten hem aan de

of the People, to exasperate that rage and bring on the catastrophe prepared for centuries; it was a scaffold that the vengeance of the Templars demanded. The secret movers of the French Revolution had sworn to overturn the Throne and the Altar upon the Tomb of Jacques de Molai. When Louis XVI was executed, half the work was done; and thenceforward the Army of the Temple was to direct all its efforts against the Pope.

volkswoede, om die woede ten top te drijven en de eeuwenlang voorbereide ramp te ontketenen: de wraakzucht der Tempeliers eischte een schavot. De geheime drijvers der Fransche Revolutie hadden gezworen, troon en altaar omver te werpen op het graf van Jacques de Molay. Toen Lodewijk XVI was terechtgesteld, was het halve werk volbracht; van nu af aan kon het leger der Tempeliers al zijne krachten aanwenden tegen den Paus.

En men weet, dat de Vrijmetselarij de erfgename is van den Tempel.

Zie den tekst, voorafgaande aan citaat 22'

Ontleend aan *A.B.C. illustré d' Occultisme*, Papus, p. 214.

II. UITBOUW DER VRIJMETSELARIJ

Les Apprentis, les Compagnons et même les Maîtres ignorent tout ce qui se passe au-dessus d'eux; ils doivent .... obéir ...

Annales maç.·. des Pays-Bas (III, p. 592.)

DE HOOGE GRADEN.

Om de beteekenis der Hoogere Graden te begrijpen, kan men niet beter doen dan zich rekenschap geven van de indeeling der Vrijmetselaarsorde, zooals die door een alleszins bevoegd lid daarvan bevattelijk wordt uiteengezet. We vertalen daarom letterlijk een paar bladzijden uit een der vele geschriften van wijlen den 33er.·. Br.·. Encausse[1]):

„Men moet niet vergeten, dat de Vrijmetselarij gemengd is geworden in heelwat politieke gebeurtenissen. De bruikbaarheid dezer prachtige instelling ten volle begrijpend, hebben sommige staatslieden, en ook wel enkel eerzuchtigen, ze willen gebruiken voor doeleinden, die aan de maatschappelijke toepassing der Maç.·. Wetenschap geheel vreemd waren. Vandaar het loslaten der symboolstudiën door de Vrijmetselarij en hare omzetting in een genootschap tot politiek-voeren, waarbij ze een wijsgeerig onderricht met materialistische strekking behield. De Loges, die dezen weg hebben ingeslagen, neigen uiteraard tot het loslaten van de symboolstudie, die voor hun leden van geen nut meer is, en tot het miskennen van de Hoogere Graden, waarin deze studie moet worden voortgezet.

„Van den anderen kant — en dit is vooral buiten Frankrijk merkbaar — hebben de Vrijmetselaars, die aan de oude formuleering hechten, hun bijzondere nasporingen omtrent de zuivere Maç.·. Wetenschap niet opgegeven.

„Door dit verschil van strevingen zijn de afzonderlijke maç.·. stelsels ontstaan voor het onderrichts-genre, voor den arbeid en zelfs voor het Inwijdingsritueel.

„Volgens het maç.·. spraakgebruik worden deze stelsels Riten genoemd. Die riten kunnen in drie hoofdsoorten verdeeld worden, waarvan de andere door samenvoeging of navolging zijn afgeleid.

„1e. De Riten voor lagere wijsgeerige studie, voor rechtstreeks politiek gedoe. Al wat buiten deze sfeer valt, wordt geminacht of niet begrepen, en men ziet daar van alle bestudeering der zuiver Maç.·. Wetenschap af. Het

[1]) *A.B.C. ill. d' occ.*, Papus, p. 310-312.

aantal graden is tot weinige teruggebracht, de lichamelijke en andere beproevingen zijn losgelaten, en het ritueel der Hoogere Graden wordt niet in aanmerking genomen. De strekking dezer Riten is, de Vrijmetselarij in een profaan genootschap om te zetten.

„Het Groot-Oosten van Frankrijk, ook wel Moderne Fransche Ritus genaamd, en eenige Groot-Oostens in andere landen behooren tot dit systeem.

„2e. Naast deze Riten, die het traditioneele Symbolisme vervormen, zijn er ook andere, waarin de hiërarchie en de Hooge Graden nauwgezet in acht worden genomen. De opeenvolging der Graden vertoont dan ook de geschiedenis der geheime overleveringen in de profane maatschappij, van Salomon af tot de Alchymisten toe, en wel langs de lijn der Kruisvaarders, Tempeliers en van alle slachtoffers der Pauselijke doemvonnissen. Daarenboven staat de opeenstapeling van het onderricht in Blauwe, Roode, Zwarte en leidend-Witte Vrijmetselarij een geregelde ontwikkeling toe van de Maç.·. Wetenschap, die achtereenvolgens in de Loges, de Kapittels en de Areopagen kan worden bestudeerd, en waarvan het onderricht kan geregeld worden door de Algemeene Leiding of Oppersten Raad."

Laten we ter verduidelijking voor den lezer hier invoegen, dat de vergaderingen der Lagere of Blauwe graden (1—3: Leerling, Gezel en Meester) loges heeten, die der Hoogere (waarvan de 18de of Rozenkruisersgraad de kern is) den naam van kapittels dragen en de Oppergraden (met den 30sten of Kadosch-graad als hoofdgraad) dien van areopagen voeren. De leiding van alles is dan in handen der z.g.n. Souverein Groot-Inspecteurs-Generaal (33sten en laatsten graad). — Papus gaat dan, betrekkelijk de indeeling in de tweede groep voort:

„Deze Riten behooren tot het Schotsche stelsel, dat van Schotland alleen den naam heeft maar onder dezen naam algemeen bekend is."

Papus had erbij kunnen voegen, dat het stelsel zijn naam ontleent aan Schotland, omdat dáár de overgebleven kern gevestigd was van de geestelijke nakomelingschap der ongebogen Tempelridders, die op de door de Engelsche Rozenkruisers hervormde bouwgilden hùn systeem entten. —

Papus vervolgt:

„Onder de tot dit Schotsche systeem behoorende Riten vallen:
De Oude Aangenomen Schotsche ritus van Morin, hervormd door Pike.
De Oude Aangenomen en Schotsche ritus van Cerneau.
De Primitieve en Oorspronkelijke ritus der Vrijmetselarij.

De Nationale Spaansche Ritus, Oude en Primitieve ritus enz.
De Algemeene Gemengde Ritus.

„Het woord oud of primitief wijst gewoonlijk op het verband met het Schotsche stelsel, terwijl het woord modern het verband met het eerstgenoemde stelsel aanwijst.

„3e. Sommige Vrijmetselaars, die tot Rozenkruisgenootschappen behooren of zich op een bijzondere wijze aan de studie der Maçonnieke Wetenschap wijden, hebben deze Wetenschap willen verdiepen door er kabbalistische en mystieke graden aan te verbinden.

„Dit soort van Vrijmetselarij is altijd voorbehouden gebleven voor een uitgelezen groep en bevat vaak enkel hooge graden, waarbij aan de andere riten de zorg voor het voorbereiden der toekomstige inwijdelingen wordt overgelaten.

„De meest bekende dezer riten is die van Misraïm, dan die van Memphis, welke beiden met een bijzonder doel gesticht zijn. Zij hebben vaak een vereenigde grootmacht gevormd onder den naam van Memphis-Misraïm. Deze ritus heeft 90 ofwel 96 graden.

„Gewoonlijk zijn de leden der Opperste Raden buiten Frankrijk in de drie Riten ingewijd en bezitten den 33sten, den 90sten en den 96sten graad."

D.w.z. den 33sten in den Schotschen ritus, den 90sten in dien van Misraïm, den 96sten in dien van Memphis.

„Vele Fransche Vrijmetselaars kennen deze allereerste gegevens van alle maç.·. organisatie niet. Men spant zich daarenboven zeer in om zoo eenvoudige dingen voor hen te verbergen.

„Ten slotte heeft elke ritus de eigenaardige pretentie alleen de echte te zijn. Vandaar eindelooze twisten en banvloeken."

Na hierover in den breede uitgeweid te hebben, betoogt Papus, dat de al of niet regelmatige afkomst der riten er eigenlijk niet toe doet: men moet van zijn tijd wezen, waarin iemand zich een positie maken kan zonder op voorouders te kunnen wijzen. Alle maç.·. riten, zegt hij, hebben in hun midden mannen van groote waarde voor de Maç.·. Wetenschap. „De Vrijmetselaars danken hun oorsprong aan ingewijden, die het beter gevonden hebben onbekend te blijven en ritussen hebben ingesteld zonder charter, om hun plan bedekt te houden".[1])

* * *

[1]) Papus, t. a. p., blz. 315.

Vorenstaande uiteenzetting is eene betrouwbare.

Men kan dit niet van alle maç.·. mededeelingen omtrent de beteekenis der Hooge en Opper-graden zeggen. In vele gevallen is het hiervoren aangehaalde woord van Br.·. Encausse (Papus) toepasselijk: dat men zich zéér inspant om de waarheid daaromtrent voor de lagere vrijmetselaars te verbergen.

Op welke dubbelzinnige en slingerende wijze maçonnieke schrijvers met hun lezers kunnen omspringen, blijkt al zeer sterk uit het bekende werkje van den ,,auteur sacré" der Fransche Vrijmetselarij, Ragon, die op de eene plaats de hooge vrijmetselarij laakt, en ze op de andere prijst. Erkennende, dat sommige graden van Tempeliers, Uitverkoren Meesters en Kadosch den ponjaard niet enkel als symbool maar ook als wraakwerktuig hebben gebruikt[1]), voegt hij erbij, dat die graden ,,niets maçonnieks hadden dan den vorm", en dat ,,elke onderwezen Vrijmetselaar ze verwerpt en veracht"[2]).

Merk wel op, dat een 20-tal blz. te voren, in de opdracht van hetzelfde werkje aan de kapittel-loge ,,St. Jean de Jérusalem" in het O.·. van Nancy, diezelfde schrijver pas erkend heeft tot den hoogsten graad te behooren, waar hij zich teekent ,,Uw toegenegen Br.·. Ragon, 33e graad"[3]).

Dit belet hem niet, elders te herhalen, dat het drijven der hoogere graden in de richting van wraaknemingen, ,,naar de theosophie, . . . de Kabbalah, het hermetisme, de alchymie, het Illuminisme, de Tempeliers" enz. ,,voor de ware Vrijmetselaars afdwalingen zijn, . . . vreemd aan het algemeen doel der V.M.", dat de oorsprong van de meeste graden der 30 boven de 3 eerste, maçonniek gesproken, niet te rechtvaardigen is"[4]), en dat zij ,,hoovaardij en ijdelheid kweeken"[5]).

En een half dozijn bladzijden verder heet het onvervaard:

No. 177.

***COURS PHILOSOPHIQUE,** RAGON, p. 51:

TEXT:	VERTALING:
L'existence des hauts grades est devenue, en Maçonnerie, une sorte de	Het bestaan der hooge graden is in de Vrijmetselarij een soort noodzake-

[1]) *Cours philosophique*, p. 38.

[2]) Terzelfder plaatse.

[3]) Id., p. 16.

[4]) Id., p. 43.

[5]) Id., p. 45.

nécessité . . . parce que quelques-uns de ces grades, bien conférés, excitent à l'étude de la science maçonnique et entretiennent une émulation qui tourne à l'avantage de l'institution.

lijkheid geworden, . . . omdat sommige daarvan, als ze behoorlijk verleend zijn, een prikkel vormen tot het bestudeeren van de maç.·. wetenschap en een wedijver in stand houden, die ten voordeele der instelling komt.

En dan zegt de ,,auteur sacré'': ,,de aspirant naar maç.·. graden kan ons dan ook lezen met vertrouwen en zonder gevaar van den weg bijster te worden (p. 81).

Met eene verwijzing naar de uitlating van een Ned. Vrijm.·. orgaan, dat als motto voor dit hoofdstuk gebruikt is, kan van deze uitweiding worden afgestapt en tot de verdere behandeling van het onderwerp overgegaan.

Gewoonlijk wordt den leden der Blauwe Vrijmetselarij (drie laagste graden) verzekerd, dat het geheel der ,,Koninklijke Kunst'' in de door hen beoefende graden ligt, en dat de overige graden slechts een overbodige uitbouw zijn, vooral berekend op het streelen van de ijdelheid der genootschapsleden, die veel voelen voor een uitgelezen kringetje met hoogdravende titels, kleurige sjerpen en andere insignes. Zoo spreekt een Ned. Vrijmetselaar van ,,zoogenaamde'' hoogere graden:

No. 178.

***VRIJMETSELARIJ**, H. J. VAN GINKEL, p. 26.

TEXT:

. . . *(zoogenaamde hoogere graden, die echter slechts eene verdieping bedoelen van de symboliek der eerste drie graden, bijv. 1e : 18°, 2e : 30°, 3e : 33°, want zelfs bij een systeem van 33° wordt slechts in enkele graden practisch gearbeid) . . .*

TRADUCTION:

. . . Les soi-disant degrés supérieurs ne visent qu'à un approfondissement de la symbolique des trois premiers grades; ainsi donc le premier correspond au 18ième, le second au 30ième, le troisième au 33ième degré. Car, même dans un système de 33 degrés, ou ne fait oeuvre pratique que dans quelques-uns de ceux-ci.

In een zijner andere werkjes laat dezelfde Br.·. echter wat meer los, en geeft hij zijdelings toe, dat de lagere graden metterdaad aan de hoogere ondergeschikt zijn:

No. 179.

*MEERDERE INLICHTINGEN, H. J. VAN GINKEL, p. 31:

TEXT:	TRADUCTION:
Maar wel is er een afzonderlijke Orde van Hoogere Graden naast het Groot-Oosten, die wèl of half erkend worden en die feitelijk de lakens uitdeelen.	Cependant à côté du Grand-Orient, il existe un ordre spécial de hauts grades, officiellement ou officieusement reconnus et qui tiennent les ficelles.
Wij zullen daar voorloopig maar niet op ingaan, nietwaar?	Il vaut mieux ne pas y insister, provisoirement, n'est-ce pas?

Voor ons is er geen reden om op dit onderwerp niet wat dieper in te gaan. Vastgesteld dient integendeel te worden, dat de Hooge Graden hun plaats in de hiërarchieke rangorde innemen met al het recht, dat hun hoogere rang hun verleent.

Men onderstelle eens een leger, waarin men den compagnieën wijsmaakt, dat de eigenlijke militairen de soldaten, onderofficieren en officieren zijn, en dat de rest: hoofdofficieren en opperofficieren, maar nutteloos aanhangsel is, verzot op gouden kragen en veel borduursel . . . Een nuchter soldaat zal vragen: waarom handhaaft ge dan die rangen in het militair verband? Waarom erkent ge die als hooger dan de onze? Waarom ontvangt gij hen met eerbewijzen, als zij op bezoek of inspectie komen?

Zoo wil de bekende Duitsche geschiedschrijver der Vrijmetselarij, Br.·. Findel, zijn lezers doen gelooven, dat alleen de drie lagere graden met het wezen der Vrijmetselarij overeenstemmen, en er slechts bij ,,eenige afdeelingen (leersoorten)'' van de Vrijmetselaarsorde ook ,,zoogenaamde'' hoogere graden bestaan, die echter ,,vreemd aan den waren geest der Vrijmetselarij en een misvormend toevoegsel uit den tijd der vrijmetselaarsafdwalingen'' zijn[1]).

[1]) *Geschied. der Vrijm.*, Findel (Holl. uitgaaf), p. 12 en 13.

Ook van Engelsche zijde trachtte men dit den lezer diets te maken[1]).

Anderen zijn echter openhartiger. Een eerelid van het Fransche Gr.·. O.·., die de lagere en hoogere graden kent, zegt ronduit, dat pas de Ridder-Rozenkruis (18e graad) ,,den eersten lichtstraal bemerkt''[2]). En de grootmeester van het verband der Opperste Raden van den Schotschen ritus (die zoowel de lagere en hoogere als oppergraden omvat) laat zich minachtend uit over het gebrek aan maç.·. kennis zoowel van de lagere als middelbare graden: ,,Nooit waren aanspraken op het bezit van mysterie-kennis zoo dwaas en ongerijmd als bij de Blauwe en Royal Arch-graden''[3]).

,,± 97 van de 100 (Orde-leden) laat men . . . in . . . stikdonkere duisternis ronddolen'', verklaarde een Ned. maç.·. orgaan[4]), dat nog geen half jaar tevoren erkend had, dat zelfs meesters Vrijmm.·. soms nog niet weten, dat er maç.·. graden boven den hunnen bestaan[5]).

,,'t Is maar gelukkig, dat ze (over de zinnebeelden en gebruiken der Vrijmetselarij) alleen de gewone en vulgaire uitlegging konden geven, waarmee de Wijzen, die wisten, de al te nieuwsgierigen en degenen, die met kinderpraat tevreden waren, afscheepten'', zegt het officiëele bulletin van den Oppersten Raad te Charleston in een bespreking van de oude ritualen[6]).

Rustig en kalm zet een Ned. maç.·. orgaan den feitelijken staat van zaken uiteen:

No. 180.

*MAÇONNIEK WEEKBLAD, 4 Jan. 1913, p. 12-13.

TEXT:

Van oudsher hebben de voornaamsten en de besten van ons het nut en de noodzakelijkheid van Hooge Gra-

TRADUCTION:

Depuis un temps immémorial, les meilleurs et les plus notoires parmi nous ont reconnu et démontré l'uti-

---

[1]) Vgl. o.a. *Freem. Chron.*, 1880, II, p. 179, geciteerd in *Ontstaan, streven en einddoel der Vrijm.*, v. Term, p. 108.

[2]) *Explic. de la Croix Phil. der Chev.·. Souv.·. Princ.·. R.·. C.·.*, Chéreau, 5806. — Geciteerd als voren, p. 109.

[3]) *The inner Sanctuary*, Alb. Pike, IV, p. 388 v.v. Geciteerd als voren, p. 110.

[4]) *Weekbl. v. Vrijm.*, 18 Febr. 1883, p. 55.

[5]) Idem, 24 Sept. 1882, p. 322.

[6]) 1884, p. 442 v.v. — Gecit. als voren, p. 115.

den . . . ingezien en aangetoond, terwijl anderen, die daarbuiten stonden, . . . getracht hebben de verkeerdheid . . . er van te bewijzen. Maar, aangezien de inhoud der H.·. G.·. voor deze bestrijders een gesloten boek was, konden hun pogingen . . . slechts zwakke aanvallen . . . zijn op een onneembare vesting . . . Gemakkelijker zou het te bewijzen zijn, dat zij een voortzetting zijn van het systeem der 3 blauwe- of Johannesgraden . . .

Het bestaan van H·.· G.·. kan ook in onzen tijd zijn nut hebben, vooral om dieper in het wezen der Vrijmetselarij door te dringen . . . Men hoort wel eens zeggen, dat de maçonnieke idee in den 3en graad tot volmaaktheid wordt gebracht, maar dit is niet juist, want men vergeet dat daar . . . alleen sprake kan zijn van een vormelijk karakter, . . . terwijl daarentegen de H.·. G.·. . . . verruiming beteekenen.

lité et la nécessité des Hauts Grades, tandisque d'autres, étrangers à notre organisation, se sont efforcés d'en prouver l'influence pernicieuse. Mais puisque le contenu des H.·. G.·. resta un livre fermé pour ces adversaires, leurs efforts ne pouvaient être que de faibles attaques contre une forteresse imprenable . . . Il serait assez facile de démontrer que ces hauts grades forment une continuation du système des trois degrés bleus ou de St. Jean.

L'existence de certains H.·. G.·. peut avoir son utilité en notre temps encore, surtout pour approfondir de plus en plus l'essence de la Franc-Maçonnerie . . . On entend bien dire parfois que l'idée maçonnique est portée à la perfection dans le troisième degré, mais cela n'est pas exact; on oublie que dans ce degré-là il ne peut s'agir que d'un caractère formel, tandisque les H.·. G.·. au contraire, veulent dire: extension.

Uit een artikel van Br.·. L. A. Langeveld, vast mēdewerker van het *Maç.·. Wbl.·.*

En overtuigender, dan een „profaan" 't zou kunnen — al zou deze een afwijkende terminologie gebruiken — wordt in hetzelfde no. van hetzelfde blad betoogd:

No. 181.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** 4 Jan. 1913, p. 13.

TEXT:

Is het dan zoo ondenkbaar, dat de geestelijke opvatting van Roode Graden het begrip Vrijmetselarij in een

TRADUCTION:

Est-il donc si inimaginable que la conception spirituelle des degrés rouges relève la conception „Franc-

hooger licht stelt, en dat de historische overlevering gewag maakt van de maçonnieke hiërarchie en van een gradatie van geestelijk hooger staande leiders, hoofden, bekend of onbekend, die bewaarders zijn van kennis, mannen van meerdere ervaring en inzicht in de Koninklijke Kunst; die boven het meerendeel uitsteken en uitblinken, en in staat zijn, meer dan anderen, de voltooiing van den Tempel der Menschheid te benaderen en die anderen in dat voorrecht laten deelen?

maçonnerie" sur un plan supérieur? que la tradition historique fasse mention d'une hiérarchie maçonnique et d'une gradation de chefs d'une supériorité intellectuelle, de chefs connus ou inconnus, gardiens de la science, hommes d'une expérience et d'une perspicacité supérieures dans l'Art Royal? hommes qui s'élèvent et brillent au-dessus de la moyenne et qui, plus que les autres, sont capables d'approcher du Temple de l'Humanité et de faire participer les autres à ce privilége? . . .

Neen, dat is inderdaad niet ondenkbaar; en het beste bewijs daarvoor is, dat reeds vijftig jaar geleden door een orgaan der Germaansche Vrijmetselarij werd gezegd: „Het zwaartepunt van onzen arbeid ligt in de hooge graden. Daar maken wij den vooruitgang, de staatkunde en de wereldgeschiedenis"[1]).

Vraagt men nu: bestaan ook in de Nederlandsche Vrijmetselarij hoogere graden, dan moet het antwoord luiden: Ja, maar ze worden lang niet zoo talrijk beoefend, als het geval zou geweest zijn, wanneer in de eerste helft der vorige eeuw prins Frederik, de grootmeester-nationaal zoowel van de Blauwe Vrijmetselarij als van de hoogere graden, dezen laatsten niet een spaak in het wiel gestoken had. Prins Frederik voelde van nature Christelijk; wat hij van de symbolen en gebruiken der hoogere graden had waargenomen, had hem zoo tegengestaan, dat hij ze in zijne maç∴ jurisdictie niet ongewijzigd wilde dulden.

Na deze toelichting zal het hier volgend citaat duidelijker zijn:

No. 182.

***FIAT LUX!** p. 54:

TEXT:

De Hooge Graden (Schotsche ritus) hadden ook in Nederland en België,

TRADUCTION:

Les Hauts Grades (Rite Ecossais) avaient fondé en Hollande et en

[1]) *Freimaurer Zeitung*, 1874, no. 19, p. 150. Geciteerd in *O., S. en E. der Vrijm.*, v. Term, p. 121.

Hoofdkapittels en Kapittels opgericht, die eveneens den Prins tot Grootmeester benoemden; — in 1820 echter verklaarde de Prins: dat hij niet langer aan den arbeid der Hooge Graden wilde deelnemen en legde daarvan het Grootmeesterschap neder.

Tot uitbreiding van den werkkring der Meesters werden daarop door Z. K. H. de beide afdeelingen van den Meestergraad (Uitverkoren en Opper-Uitverkoren Meesters) opgericht.

Deze geheel nieuwe maçonnieke instelling, die in geen ander land bestaat, telde zes Bouwhutten; reeds op het einde van zijn leven en na den dood van den Prins kwijnde deze instelling en telt nu nog slechts ± 80 leden.

Belgique des aréopages et des chapîtres qui désignaient aussi le Prince (Frédéric d'Orange) comme leur grand-maître. En 1820 cependant le Prince déclara qu'il ne voulait plus prendre part au travail des Hauts Grades et se démit de la grande-maîtrise. Afin d'élargir le champ d'action des maîtres, S. A. R. fonda les deux „sections du grade de Maître" (les Elus et les Sublimes Elus).

Cette institution absolument nouvelle, qui n'existe en aucun autre pays, compta six ateliers. Vers la fin de la vie du Prince et après sa mort l'institution languissait et elle ne compte plus aujourd-hui qu'environ quatre-vingts membres.

De hier meegedeelde bijzonderheid, dat in de maç.·. ritussen van andere landen geen „afdeelingen van den Meestergraad" bestaan, is *naar den vorm* ontwijfelbaar waar. Een juister begrip van den feitelijken toestand zou de schrijver echter zijnen lezers gegeven hebben, als hij hun had medegedeeld, dat *in wezen* de beide afdeelingen van den Meestergraad een ietwat gewijzigde en verzachte vorm zijn der Rozenkruisers-kapittels (18e gr.·.) en Kadosch-areopagen (30e gr.·.) van den Schotschen ritus. Het boekje is echter blijkens den titel bestemd voor candidaat-vrijmetselaren, profanen nog alzoo . . . De recensent in het *Indisch Maç.·. Tijdschrift*[1]) vond zelfs de geciteerde uitlating nog te veel en oordeelde „de opgave van verschillende riten onnoodig, te meer daar een, die nog geheel buiten den Bond staat, dit alles moeilijk kan begrijpen". — Zóó onverstaanbaar is de uiting toch waarlijk niet!

Intusschen bestaan in Nederland thans kapittels van hoogere en areopagen van opper-Vrijmetselaars volgens het Schotsche systeem.

---

[1]) Afl. 9, 1 Juni 1900; vgl. *Fiat Lux!* p. 9.

DE VROUW IN DE VRIJMETSELARIJ

In eene openbare voordracht, in Mei 1915, zeide de Nederlandsche Br.·. Junod: „In *onze* Vrijmetselarij is de meerderheid nog altijd tegen de toelating der vrouw, al wordt de minderheid, die er voor is, steeds grooter"[1]).

En Br.·. Carpentier Alting, in zijne brochure (1915) over Vrijmetselarij, zegt: niet in bijzonderheden te willen treden over de redenen, die de „regelmatige" vrijmetselaars-organisaties nopen *vooralsnog* de vrouw uit te sluiten[2]).

Hieruit valt af te leiden, dat in een deel der Vrijmetselarij — zij 't dan het „onregelmatige", waaromtrent men echter de uitlating van den „regelmatigen," Br.·. Papus op blz. 288 zie — de vrouw reeds wordt toegelaten, in een ander deel — de „echte," zooals hare leden ze noemen — niet.

Nu neme men dit laatste ook niet al te letterlijk. Ook de regelmatige Vrijmetselarij heeft wel vrouwen tot haar lidmaatschap toegelaten, zooals bijv. in 1875, in Hongarije, eene gravin Hadik-Barkiczy, in 1882 in Frankrijk eene Zr.·. Marie Deraismes, enz. Maar dit is strijdig met de grondwet der Vrijmetselaarsorde:

No. 183.

MASONIC JURISPRUDENCE, MACKEY, p. 96.

TEXT:

As to sex, it is an unquestionable Landmark of the Order, and the very first pre-requisite to initiation, that the candidate shall be 'a man' . . . This, of course, prohibits the initiation of a woman.

VERTALING:

Wat de sexe aangaat, is 't een onwrikbaar grondbeginsel der Orde, en de allereerste voorwaarde tot inwijding, dat de candidaat „een man" zij. Daaruit volgt vanzelf de uitsluiting der vrouw.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 324.

De uitsluiting der vrouw uit de stichting van 1717 wordt alzoo door dezer onwrikbare „Landmerken" (zie blz. 255 v.v.) voorgeschreven, en het is daarom

[1]) *De Vrijmetselarij*, v. Ginkel, p. 37.

[2]) Serie *Kerk en Secte*, no. LVII; vgl. *De Vrijmetselarij*, v. Ginkel, t.a.p.

niet recht duidelijk, wat de ,,regelmatige" Ned. Vrijmetselarij zou doen, ook wanneer de sterke minderheid van thans, die nog tegen de toelating der vrouw gekant is, in eene meerderheid zou veranderen.

Het Gr.·. O.·. van Hongarije handelde correct, toen het wegens de toelating van gravin Hadik-Barkiczy ,,ernstige tuchtmaatregelen" toepaste ,,op allen, die bij het geval betrokken waren"[1]).

Een der bijkomstige redenen, waarom vele Vrijmetselaren tegen de toelating der vrouw zijn, ligt niet alleen in de opspraak, welke dergelijke bijeenkomsten van leden der beide seksen in streng-besloten en scherp tegen onbevoegd bezoek bewaakte lokalen zouden uitlokken, maar ook in de feitelijke bedenking, die ertegen aan te voeren valt en door een Br.·. Vrijm.·. in eene Ned. loge-bijeenkomst aldus werd geformuleerd:

No. 184.

*MAÇONNIEK WEEKBLAD, 25 Oct. 1913, p. 654-656.

TEXT:

O.·. van Zwolle. In de Loge ,,Fides Mutua" hield Br.·. J. Polak op 8 Oct. j.l. een . . . voordracht . . . 't Tweede gedeelte . . : ,, De Vrouwenbeweging in verband met de Maçonnerie" gaf vooral aanleiding tot een levendige discussie . . . Br.·. Polak vond het een conservatief beginsel der Vrijmetselarij om de vrouw niet toe te laten in de Loge . . . Een van de grootste bezwaren, door verschillende BBr.·. van naam erkend, noemde Spr.·. de intieme verhouding die er tusschen BBr.·. en ZZ.·. zou kunnen ontstaan. Br.·. Polak geloofde niet, dat geestelijke verwantschap tot andere gedachten aanleiding zou geven. Over dit

TRADUCTION:

Or.·. de Zwolle. Le 8 octobre courant, le F.·. J. Polak prononça un discours dans la loge ,,Fides Mutua". Surtout la deuxième partie: ,,Le féminisme par rapport à la Franc-Maçonnerie" donna lieu à une vive discussion. Le F.·. Polak était d'avis que le principe maçonnique de ne pas admettre les femmes dans la loge était entaché de conservatisme. Un des principaux obstacles reconnus par plusieurs FF.·. notoires c'étaient selon l'orateur les relations d'intimité qui pourraient se nouer entre FF.·. et SS.·. Il ne croyait cependant pas qu'une affinité intellectuelle ferait surgir un autre ordre d'idées.

[1]) *De vrouw in de Vrijmetselarij*, v. Ginkel, p. XIII.

laatste punt verschilden vele BBr.·. met den Inleider van opinie . . . Er waren er, die geloofden, . . . dat het geestelijke en 't meer zinnelijke in den mensch niet zoo streng gescheiden zijn en dat het heel natuurlijk was, dat geestelijke gevoelens vaak reflecteeren op meer zinnelijke gevoelens.

Quant à ce dernier détail, plusieurs FF.·. ne partageaient pas l'avis de l'orateur. D'aucuns croyaient que l'élément spirituel et l'élément sensuel ne sont pas si absolument séparés en l'homme, et ils jugeaient qu'il est tout naturel que les sentiments spirituels influent souvent sur les sentiments plus sensuels.

Het onderwerp is ietwat precair voor de leden der Vrijmetselaars-orde. En zoo schreef een Ned. Br.·.

No. 185.

*EEN EN ANDER OVER VRIJMETSELARIJ, RÖMER, p. 19.

TEXT:

Vooral bij de vrouw vindt vaak de Vrijmetselarij groote tegenkanting. Ingevolge onze Reglementen wordt vooralsnog de vrouw niet tot den logearbeid toegelaten . . . Wel degelijk wordt de vrouw deelgenoot gemaakt onzer principes, alléén de herkenningsteekenen blijven ook voor háár geheim; . . . Ik kan helaas thans hierop niet dieper ingaan. —

TRADUCTION:

La F.·. M.·. se heurte souvent à une forte opposition, surtout chez les femmes. Nos réglements n'admettent pas encore la femme aux travaux maç.·. ... Cependant, on initie la femme à nos principes; seuls, les signes de reconnaissance restent secrets pour elle . . . A mon grand regret, je ne puis pas traiter à fond cet ordre d'idées.

Profanen zijn niet aan de geheimhouding als Br.·. Römer gebonden en kunnen op dit onderwerp wel wat verder ingaan.

En dan valt allereerst te zeggen, dat ook de regelmatige Vrijmetselarij de medehulp der vrouw nu niet zóó verre weert, als de meeste niet-vrijmetselaren misschien wel geneigd zouden zijn uit het voorgaande op te maken.

Zij heeft n.l. zoogenaamde Adoptie-loges; sprekenderwijs zou men kunnen zeggen: aparte vrouwenloges. Deze vrouwenloges zijn echter niet zelfstandig

maar werken onder medetoezicht van waardigheidsbekleeders der mannelijke Vrijmetselarij. Hieruit blijkt, dat de officiëele Vrijmetselarij minder beducht is voor het samenzijn van mannen en vrouwen in geheime vergaderingen dan wel voor het inwijden van de vrouwen in de geheimen der mannen.

Want wat in die Adoptie-loges de vrouwen te zien en te hooren krijgen, is niet hetzelfde als wat den mannen wordt voorgehouden. Men hoore een bevoegd getuigenis:

No. 186.

*DE VROUW IN DE VRIJMETSELARIJ, VAN GINKEL, p. XV:

TEXT:

Wat zijn en wat waren Adoptie-loges? Juist omschreven is dit nooit of nergens. Soms noemde men ze vrouwen-loges. Maar wat blijkt? Deze loges zijn loge-bijeenkomsten, die in alle onderdeelen van vorm, zoowel als in strekking, meer overeenkomen met gewone Open-Loge-vergaderingen, z.g. Zuster-bijeenkomsten, die men ook thans wel hier te lande en in Engeland houdt. Er werden ritualen gebruikt, recepties gehouden, graden verleend, teekens en paswoorden medegedeeld, maar deze alle vertoonden volkomen afwijking van de overeenkomstige ritualen, recepties, graden, teekens, paswoorden, enz. bij de gewone Vrijmetselarij gebruikelijk. Eenvoudig dus schijn voor wezen.

TRADUCTION:

Qu' est-ce et qu'était-ce que les Loges d'Adoption? On n'en a jamais donné une description exacte. Parfois, on les a nommées des „loges de femmes." Mais en vérité ces Loges sont des réunions maç.·. qui, sous tous les rapports, tant de forme que de but, ressemblent plus à de simples réunions de loge ouverte; des conférences dites de soeurs qu'on rencontre aussi en Hollande et en Angleterre. On s'y servait de rituels, on tenait des réceptions, on octroyait des grades, on communiquait des signes et des mots de passe, mais tout cela différait absolument des rituels, réceptions, grades, signes et mots de passe correspondants en usage dans la Franc-Maçonnerie ordinaire. On y donne simplement l'apparence au lieu de l'essence.

Ziehier nog een ander maç.·. getuige, die het nog wat steviger uitdrukt, dat de vrouwen, die meenen in de Adoptie-loges ware Vrijmetselarij te vinden, eenvoudig om den tuin worden geleid:

No. 187.

MACKEY'S ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, p. 70.

TEXT:

In some parts of the United States, these degrees are very popular, while in other places they are never practised, and are strongly condemned as improper innovations. The fact is, that by their friends as well as by their enemies, these so-called degrees have been greatly misrepresented. When females are told that in receiving these degrees they are admitted into the Masonic Order and are obtaining Masonic information under the name of 'Ladies Masonry,' they are simply deceived . . .

If she is told . . . that she is by their possession no nearer to the portals of Masonry than she was before, . . . then I can see no harm . . . But all attempts to make Masonry of them, and especially that anomalous thing called Ladies' Masonry, are wrong, imprudent, and calculated to produce opposition among the well-informed and cautious members of the Fraternity.

VERTALING:

In sommige deelen der V. S. zijn deze graden zeer populair, terwijl ze in andere plaatsen nooit beoefend worden en strenge afkeuring vinden als ongepaste nieuwigheid. Feitelijk worden deze z.g.n. graden zoowel door hun vrienden als tegenstanders grootelijks miskend. Als men aan vrouwen vertelt, dat zij door het ontvangen van deze graden toegelaten zijn in de Orde van Vrijmetselaren en Maçonniek onderricht krijgen onder den naam van ,,Dames-Vrijmetselarij'', dan worden zij eenvoudig bedrogen.

Geen opwerping kan ik maken, als men haar vertelt, dat zij door het bezit dier graden niets nader dan tevoren bij den voorhof der Vrijmetselarij is gekomen . . . Alle pogingen om ze tot Vrijmetselarij te verklaren, en met name dat tweeslachtig ding hetwelk men Dames-Vrijmetselarij heet, zijn verkeerd, onvoorzichtig en kunnen slechts tegenspraak uitlokken bij de wel-onderrichte en behoedzame leden der Broederschap.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 303-304.

Nederland en Duitschland hebben geen vrouwenloges, — hadden die althans tot voor korten tijd nog niet.

In Frankrijk, Spanje, Zuid-Amerika en elders bestaan ze echter wel:

No. 188.

***LATOMIA,** 1920, p. 95:

TEXT:

Im Allgemeinen zeigen die Frauenlogen Frankreichs heute folgendes Bild. Das Ritual kennt neun Grade, einige Logen arbeiten mit zehn Graden. Wie in den Männerlogen teilt man der Suchenden Zeichen, Wort und Griff mit . . . Damit eine Adoptionsloge gerecht und vollkommen ist, musz sie mit dem Groszmeister und der Groszmeisterin, dem Aufseher, der Sprecherin, der ersten und zweiten Aufseherin, einem Bruder und einer Schwester als Sekretäre und einem Bruder als Zeremonienmeister besetzt sein.

VERTALING:

In Frankrijk ziet 't er met de vrouwenloges in 't algemeen thans als volgt uit. Het rituaal kent 9 graden; sommige loges arbeiden er in 10. Evenals in de mannenloges deelt men den candidaten het teeken, het woord en de handgreep mee.

Eene adoptie-loge moet, om rechtmatig en volkomen te zijn, naast den grootmeester en de grootmeesteres een opziener tellen, een redenaarster, een eerste en tweede opzieneres, een broeder en een zuster als secretarissen en een broeder als ceremoniemeester.

Naast deze would-be Vrijmetselaarsters bestaan er hier en daar, met name in Amerika, ook ,,Orden" (vereenigingen) van vrouwen, dochters en verwanten van Vrijmetselaren, doch dezulke kan men niet als eigenlijke maç.·. organisaties beschouwen, — wel echter als vereenigingen, wier leden voor den maç.·. invloed der echte loges uit den aard der zaak uiterst gevoelig zijn.

Een min of meer gemengd systeem van Adoptie-loge en vrouwenvereeniging is de, ook in ons land verbreide orde der ,,Ster in het Oosten", die den huisgenooten der Vrijmetselaren de aangename gewaarwording geeft, dat zij met man en vader van dezelfde vereeniging lid zijn. Zoo berichtte voor enkele jaren een Duitsch logetijdschrift:

No. 189.

***LATOMIA,** 1920, p. 95-97:

TEXT:

In Amerika ist die Maurerei der Frauen sehr verbreitet . . . 1830 verkündete Br. Moris den ,,Ritus adoptif

VERTALING:

In Amerika is de vrouwen-Vrijmetselarij zeer verbreid. . . In 1830 propageerde Br.·. Moris den ,,Adoptie-

Américain", den er 1855 umarbeitete und verbesserte in dem Buche du Rite Maçonnique Américain. Darin erklärt er, dasz er eine sehr breite Grundlage für diese neue Form des Frmrtums wählte in dem „Stern des Ostens", dem heute tausende von Mrn. samt ihren Familiengliedern angehören. Er soll nach dem Ritus von York der älteste sein. Deshalb hatte er groszen Erfolg und bis heute Bestand. 1778 begründet, 1876 erneuert unter der Form wie er heute noch besteht, besitzt er ein Groszkapitel in Amerika . . . Die fünf Grade liegen in den Händen von Frauen, Müttern, Witwen, Schwestern und Töchtern von Brn. . . und man hat in den Vereinigten Staaten ermutigende Erfolge, sodasz dieses System in allen amerikanischen Staaten an Ausbreitung gewinnt.

. . . Es wird die Zeit kommen, da auch das deutsche Frmrtum den „Stern des Ostens" als wertvolle und unschätzbare Hilfe ansieht und da jede Loge eine Abteilung dieses Ordens zur Seite hat.

ven Amerikaanschen ritus", dien hij in 1855 omwerkte en verbeterde in het boek „du Rite Maçonnique Américain". Daarin betuigt hij, dat hij voor dezen nieuwen vorm der Vrijmetselarij een zeer breede basis koos in de „Ster in het Oosten", waartoe heden ten dage duizenden Vrijmetselaren en hun gezinsleden behooren. Na den ritus van York heet hij de oudste te zijn. Daardoor had hij groot succes en een stevig bestaan tot heden. Gesticht in 1778, vernieuwd in 1876 onder den vorm, waarin hij thans nog bestaat, heeft hij in Amerika een groot-kapittel . . . De vijf graden zijn in handen van echtgenooten, moeders, weduwen, zusters en dochters van BBr.·. In de V. S. heeft men veelbelovend succes, zoodat dit systeem zich in alle Amerikaansche Staten meer en meer uitbreidt.

De tijd zal komen, dat ook de Duitsche Vrijmetselarij de „Ster in het Oosten" als een waardevolle, onschatbare hulp zal erkennen, en elke loge een afdeeling daarvan aan zich zal hebben toegevoegd.

In Nederland bestaat reeds „de Orde van de Ster in het Oosten". Zij hield 9 Augustus 1924 en volgende dagen te Arnhem een internationaal Congres.

Om deze soort van nagemaakte Vrijmetselarij is het den voorstanders der gelijkstelling van man en vrouw op maç.·. gebied echter niet te doen. Zij willen de vrouw tot werkelijke en echte Vrijmetselaarster gemaakt zien, met dezelfde „inwijding" in alle maç.·. symbolen en geheimen als den man. In de regelmatige Vrijmetselarij kan dit niet wegens het Landmerk-verbod:

dus lag de uitweg in het vormen van een „onregelmatigen" ritus. En zoo is het geschied.

De reeds vermelde mlle. Marie Deraismes, in 1882 door een loge van den Schotschen ritus in Frankrijk als regelmatig vrijmetselaar aangenomen, en de Fransche Vrijmetselaar-senator Br.·. dr. Georges Martin stichtten in 1893 een „Ordre Mixte International" van 33 graden, op den voet van het Schotsche stelsel ingericht. De Orde plantte zich door middel van de bekende theosofe en occultiste mrs. Annie Besant, die er lid van werd, over naar Engeland, waar ze den naam draagt van „Co-Masonry" of „Universal Masonry". Hier te lande, waar ze ook vertakt is, heet ze Algemeene Gemeenschappelijke Vrijmetselarij. De Orde had in 1915 ook nog loges of kernen van loges in Ned. Indië, België, Zuid-Afrika, Zuid-Amerika, Engelsch-Indië, Italië, Noorwegen, Zwitserland, Australië, Madagascar, terwijl ze in Amerika alleen meer dan 100 loges (lagere graden) en vele kapittels (hoogere graden) en areopagen (oppergraden) bezat. Van Ginkel geeft het aantal leden in genoemd jaar aan op ruim 24.000.

Orthodox-maçonniek — om deze vreemde maar juiste woordkoppeling eens te gebruiken — is de Gemeenschappelijke Vrijmetselarij niet. Zooals de Kath. Kerk niet de Kerken erkent der Anglicanen, Oud-Katholieken, Mariavieten enz., hoewel hare wijdingen van katholiek-gewijden afstammen, zoo erkent de officiëele Vrijmetselarij hare schismatieke uitspruitsels niet. Deze zijn toch heelwat anders dan de Adoptie-loges, die men met de kath. religieuze vrouwenorden, wat hare schikking onder hiërarchisch toezicht aangaat, zou kunnen vergelijken.

Het Ned. Gr.·. O.·. beschouwt de Gemeenschappelijke Vrijmetselarij dan ook als een onwettig en ongeldig samenstel; en aan polemische aanvallen en verweer tusschen beide partijen ontbreekt het niet[1]). Het Gr.·. O.·. heeft zelfs officiëel tegen de nieuwe groepeering ingegrepen:

No. 190.

***FIAT LUX!** p. 33, noot.

TEXT:

Door het Groot-Oosten der Nederlanden worden niet als wettige ma-

TRADUCTION:

Le Grand-Orient des Pays-Bas ne reconnaît pas comme des institutions

[1]) Zie o.a. *Hoe word ik Vrijmetselaar?* door Br.·. H. van Assendelft (Gr.·. O.·.-partij) en *Meerdere inlichtingen voor hen die het voornemen hebben om vrijmetselaar te worden*, door Br.·. H. J. van Ginkel (voorstander der Gemengde Vrijm.)

çonnieke instellingen erkend de vereenigingen der „Broeders van het Innerlijk Licht" en de Loges Mixtes van den Schotschen ritus, welke vrouwen toelaten; zij ontraadt het bezoek aan deze werkplaatsen, tevens wordt aan de leden dezer niet erkende vereenigingen den toegang tot de Loges onder het Groot-Oosten der Nederlanden geweigerd.

maç.·. légales les associations des „Frères de la Lumière Interne" et les Loges Mixtes du Rite Ecossais qui admettent des femmes. Il déconseille de fréquenter ces ateliers et refuse l'entrée des Loges ressortissantes au Grand-Orient des Pays-Bas aux membres de ces associations non reconnues.

Ook de Grootloges van den ritus van York in Amerika erkennen de Gemengde Vrijmetselarij niet, al beroepen zich dezen ook op het feit, dat aan de oude Mysteriën óók vrouwen deelnamen[1]).

Br.·. Van Ginkel, hoewel een voorstander van de gemengde loges, erkent intusschen proefondervindelijk, dat de bezwaren tegen de toelating der vrouw in de Vrijmetselarij, zooals die door de tegenstanders geopperd werden, inderdaad bestaan, doch ze zijn te overwinnen, zegt hij[2]), en hij doelt daarmee op de Gemengde Orde.

Het valt niet te ontkennen, dat deze instelling ook bij organen der officiëele Vrijmetselarij een gunstig onthaal vindt, misschien wel omdat ze er een welkome afleiding in zien van den stroom, die de vrouw in de officiëele mannenloges wil binnenstuwen.

Zoo zegt een Duitsch loge-tijdschrift:

No. 191.

***LATOMIA**, 1920, p. 96-97.

TEXT:

Eine neue Form des Frmrtums, die vielleicht aussichtsreich ist und mit denselben Erfolg als der „Stern des Ostens" ist der frmr. gemischte inter-

VERTALING:

Een nieuwe, wellicht succesvolle vorm der Vrijmetselarij, met dezelfde kans op uitzicht als „de Ster in het Oosten", is de maç.·., gemengde en

[1]) *De Vrouw in de Vrijm.*, v. Ginkel, p. VII.
[2]) Id., p. V.

nationale Orden „Menschenrecht" (Droit humain), gegründet 1893 von Br. Dr. George Martin und seiner Gattin. Er geht von dem Grundsatze aus, dasz die Frau auf dem Gebiete der Menschlichkeit dieselben Pflichten habe, als der Mann und daher auch dieselben Rechte in Familie und Staat genieszen musz. Der Orden nimmt also Frauen auf als völlig gleichberechtigt mit dem Manne. Er umfaszt 33 Grade . . . Alle Frmr. können dem Orden beitreten. Trotzdem will er kein Konkurrenzunternehmen des Frmr-ordens sein, er ist durchaus nicht mit dieser Absicht gegründet worden, vielmehr will er als Helfer und Bundesgenosse auftreten, der nur die Zulassung und Einführung der Frauen erlaubt. Er sagt daher ausdrücklich: es wäre sehr unklug von der Männerfrmrei, die Logen in gemischte Logen umzuwandeln, was wahrscheinlich zum Untergange des Frmrordens führen würde.

internationale Orde le Droit Humain („Het recht van den mensch"), die in 1893 door Br.·. dr. George Martin en diens echtgenoote is gesticht. Ze gaat uit van het beginsel, dat de vrouw op het gebied der humaniteit dezelfde plichten heeft als de man en daarom ook dezelfde rechten moet hebben in Staat en gezin. Deze orde neemt dus de vrouw op als volkomen gelijkgerechtigd met den man. Ze telt 33 graden . . . Alle vrijmetselaars kunnen er lid van worden. Ze wil echter geen mededingster wezen van de Vrijmetselarij; ze is volstrekt niet met deze bedoeling gesticht. Veeleer wil ze als helpster en bondgenoote optreden, die alleen de toelating en de intrede van de vrouw beoogt. Daarom zegt ze ook uitdrukkelijk, dat het zeer onverstandig van de mannen-Vrijmetselarij zou zijn, als deze hare eigen loges in gemengde loges omzette, wat waarschijnlijk den ondergang der Vrijmetselaarsorde na zich zou sleepen.

„Thans worden over de geheele wereld vrouwen-vrijmetselaars gevonden, in Oost en West. Hindoesche en Parsi-vrouwen zijn naast Engelsche, Schotsche, Fransche, Hollandsche, Duitsche, Zweedsche, Italiaansche, Russische, Australische en Amerikaansche vrouwen binnengelaten." Aldus Annie Besant[1]).

De Fransche Vrijmetselarij staat in haar geheel niet zoo afkeerig van het gemengde loge-systeem als het Ned. Gr.·. Oosten. Dáár wordt de Gemengde Loge erkend, en het wederkeerig bezoek toegelaten.

[1]) *De Vrouw in de Vrijm.*, v. Ginkel, p. XIV.

No. 192.

***VRIJMETSELARIJ,** H. J. VAN GINKEL, p. 39.

TEXT:

In Frankrijk, waar onze Gemengde Orde ontstond, is men. . . reeds een stap verder tot de oplossing genaderd en wel in dien zin dat de leden der exclusief mannelijke Orden geregeld de bijeenkomsten van de Loges der Gemengde Orde bijwonen, dat de mannen en vrouwen der gemengde Loges er erkend worden zóó dat de mannen alle en de vrouwen een groot deel van de bijeenkomsten van de mannelijke Loges (der Grande Loge de France) *mogen en kunnen bijwonen.*

TRADUCTION:

En France, où notre Ordre Mixte naquit, on s'est déjà un peu plus approché de la solution, c'est à dire que les membres des ordres exclusivement masculins assistent régulièrement aux réunions des loges de l'Ordre Mixte. Les hommes et les femmes des Loges mixtes y sont reconnus en ce sens que les hommes osent et peuvent assister à toutes les réunions des loges masculines (de la Grande Loge Française), les femmes à la plupart de ces mêmes réunions.

Men ziet de restrictie: de officiëele Vrijmetselaars mogen wèl alle vergaderingen (natuurlijk mits ze den gevorderden graad voor de betrokken bijeenkomst hebben) der gemengde loges bezoeken, maar de vrouwelijke leden der Gemengde Vrijmetselarij niet alle bijeenkomsten der officiëele mannen-Vrijmetselarij.

Opmerkelijk is intusschen, dat de Vrijmetselarij, die voor de loges der lagere graden het aanhechten van vrouwenloges verbiedt, aan de loges der oppergraden wèl zulke gemengde toevoegsels toestaat, al heeten die dan een afzonderlijken ritus te vormen:

No. 193.

***LE VOILE D'ISIS,** 4 mars 1896, p. 1-2.

TEXT:

Dans la Maç.·. du 30°, les femmes sont certainement admises, non dans les Aréopages des A.·. et des A.·.

VERTALING:

In den 30sten maç.·. graad worden zeker vrouwen toegelaten, niet in de aréopagen (vergaderingen 30sten

S.·. R.·., mais dans les réunions androgynes, qui illustrent les sublimes mystères du Kadosch pratiqués par le beau rite palladique, dont le rituel fut réformé par l'éminent initié et illustre F.·. Albert Pike. Les rites d'adoption sont très nombreux, spécialement en Europe, et nous pouvons dire que c'est dans les androgynes que la Maç.·. trouvera la clé des mystères de son ordre.

graad) van den Ouden en Aangenomen Schotschen Ritus (? — v. T.) maar in de gemengde bijeenkomsten, waar de hooge Kadosch-mysteriën worden gevierd van den mooien Palladischen ritus, welks rituaal door den hoogstaanden ingewijde en vereerden Br.·. Albert Pike werd hervormd. De aannemingsriten zijn, vooral in Europa, zeer verschillend, en we mogen wel zeggen, dat in de gemengde loges de sleutel der Maçonnieke mysteriën te vinden is.

Uit een uit de „Morning Star" vertaald artikel van dr. E. Blitz, president der C.·. S.·. voor de V. S.

Ten tijde van het uitlekken van het bedrog van Leo Taxil is er veel gesproken over een „Palladischen ritus", waarvan Taxil het bestaan onthuld had, en waarvan toen verklaard werd, dat zulk een ritus in de Vrijmetselarij in het geheel niet bestond. Uit vorenstaand citaat blijkt, dat de lagere vrijmetselaars, die deze ontkenning te goeder trouw uitten, in feite gedwaald hebben.

Die bijeenkomsten van Kadosch-ridders en vrouwen in den Palladischen ritus, waarvan *Le voile d'Isis* gewaagt, hebben blijkens het woord „mysteriën" het karakter van occulte vergaderingen, zooals er trouwens ook elders voorkomen. Br.·. Van Ginkel verzekert, dat er in Duitschland, onder het bestuur van Dr. Steiner, nog „een zeer Occulte Gemeenschappelijke Vrijmetselarij" bestaat, die eveneens vrouwen toëlaat op denzelfden voet als mannen. „Er zijn geen Loges, maar er wordt alleen vergaderd onder voorzitterschap van Dr. Steiner, telkenmale op een andere plaats. Officiëele gegevens hieromtrent zijn ons niet bekend"[1]).

[1]) *De vrouw in de Vrijm.*, p. XIX.

VERWANTE GENOOTSCHAPPEN.

Uit hetgeen omtrent de Orde „de Ster in het Oosten" hiervoren gezegd is, blijkt voldoende, dat er in de linie, waarvan de Vrijmetselarij in hare verschillende riten het hoofdleger met zijne verschillende wapens vormt, ook hulptroepen medewerken.

Het is al zeer moeilijk een opsomming daarvan te geven, daar zij zich onder de meest verschillende benamingen vertoonen, en het meestal slecht is uit te maken, hoever haar samenhang met de Vrijmetselarij gaat.

Dit echter kan men voor zeker houden: „dat de Vrijmetselarij rechtstreeks of zijdelings de aanverwante organisatie is van alle hedendaagsche geheime genootschappen, de goede en kwade zoowel als de onverschillige." Deze uitlating is geene profane onderstelling maar het getuigenis van een maç.·. wetenschappelijk werk[1]).

Tot de meest bekende en ook hier te lande vertakte geheime genootschappen behooren de Orde der Odd Fellows (I.O.O.F.) en de Ancient Order of Foresters (A.O.F.).

De Independent Order of Odd-Fellows(Onafhankelijke Orde van Rare Snaken) is opgericht te Baltimore (V.S.) in 1819 en telde in 1919 reeds 1.693.112 mannelijke en 767.108 vrouwelijke leden, verspreid over Amerika, Europa en Australië. Grootloges telt ze o.a. in Amerika, Duitschland, Zwitserland, Italië en Nederland. Grootmeester van laatstgenoemde was in voormeld eeuwjaar mr. P. IJssel de Schepper, groot-secretaris W. J. Verleur te Bussum[2]).

Hoe de Vrijmetselarij over deze instelling denkt, valt op te maken uit de volgende uitlating van het Nederlandsche

No. 194.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** 18 Mei 1918, p. 299.

TEXT:	TRADUCTION.
Van anderen valt altijd iets te leeren. Zoo is het ook het geval met de	On peut toujours apprendre des autres.

[1]) *Cyclopedia of Fraternities*, p. XV. — Den origineelen tekst kan men vinden in *O., S. en E. der Vrijm.·.*, v. Term, p. 246.

[2]) Gegevens ontleend aan een adres der Ned. Grootloge der I.O.O.F. dd. Jan. 1919 aan de Vredesconferentie te Parijs.

Odd-Fellows, wier doel en streven in vele opzichten verwant is aan dat van de Vrijmetselarij, of laten wij zeggen aan onze Orde van Vrijmetselaren.

C'est aussi le cas avec les Odd-Fellows, dont le but et les efforts présentent sous bien des rapports une affinité avec ceux de la Franc-Maçonnerie, disons plutôt avec notre Ordre de Francs-Maçons.

Het Katholicisme staat tegenover deze en dergelijke genootschappen dan ook op hetzelfde standpunt als tegenover de Vrijmetselarij: bij decreet der Congregatie van de Inquisitie van 20 Aug. 1894 werd door de Pauselijke Curie het lidmaatschap ervan aan alle katholieken uitdrukkelijk verboden.

In sommige landen doen geheime genootschappen van gewapenden een soort veemgerichtsdienst ten bate der Vrijmetselarij; men zou hier kunnen spreken van den gewapenden arm en het besturende hoofd:

No. 195.

BAUSTEINE, Juni 1915, p. 79 v.v.

TEXT:

Straffste Organisation mit unbedingter Unterordnung auf der einen, rücksichtsloser Ausnützung der Macht auf der andern Seite, das ist das Wesen dieser fast einzigartigen Bünde: der Camorra, der Carbonari, der Maffia, die in Italien ihr Wesen trieben und stellenweise noch treiben; und die Grundzüge dieses Wesens finden wir in der italienischen Freimaurerei wieder. Auch einem „Bruder", der auf Grund seiner Zugehörigkeit zum Groszorient recht hoch auf der politischen Leiter des Staatslebens steigen durfte, kann es unter Umständen sehr, sehr schlimm gehen im Leben, wenn

VERTALING:

Strengste organisatie met onvoorwaardelijke onderwerping aan den eenen kant, ongebreidelde machtsuitoefening aan den anderen, dat is het wezen dezer bijna eenig in hun soort zijnde bonden: de Camorra, de Carbonaria, de Maffia, die zich in Italië deden en deels nog doen gelden. En de grondtrekken van dit bedrijf vinden wij terug in de Italiaansche Vrijmetselarij. Ook eenen „Broeder", die op grond zijner onderhoorigheid aan het Groot-Oosten zeer hoog stijgen mocht op de politieke Staatsladder, kan het naar omstandigheden zeer, zéér slim in 't leven vergaan, als hij 't zich

er sich beikommen lassen wollte, wider der Stachel zu löken und eine andere Meinung zu haben, andere Wege zu wandeln, sein Staatsamt oder sein Abgeordnetenmandat anders ausüben zu wollen, als man es im Palazzo Giustiniani zu Rom, dem Sitz des Groszorients von Italien, für richtig befindet. Er setzt da unter Umständen nicht nur seine freimaurerische Existenz aufs Spiel. In dieser, hier nur in aller Kürze angedeuteten Einrichtung haben wir die Grundlagen, auf die sich die auszerordentliche Machtfülle der italienischen Freimaurerei resp. ihrer Leiter aufbaut.

in 't hoofd zou halen de verzenen tegen den prikkel te slaan en een andere meening te hebben, andere wegen in te slaan, zijn Staatsambt of zijn mandaat als volksvertegenwoordiger anders te willen uitoefenen, dan men geschikt acht in het Palazzo Giustiniani te Rome, den zetel van het Italiaansche Groot-Oosten. Hij zet dan, onder omstandigheden, niet enkel zijn maçonniek bestaan op het spel. In deze, hier slechts zeer beknopt aangeduide inrichting vinden we de grondslagen, waarop de buitengewone machtsontwikkeling van de Italiaansche Vrijmetselarij en hare leiders berust.

Geciteerd in *Die ∴Brüder im Weltkrieg*, von Dr. iur. H. Brauweiler, p. 23.

De nieuwste vorming op dit of aanverwant gebied schijnt te zijn de Ku-Klux-Klan in Noord-Amerika, het beloofde land der geheime genootschappen, — omtrent welke organisatie echter nog weinig innerlijks bekend is.

Ontleend aan *Dogme et Rituel de la Haute Magie*,
Eliphas Lévi, dl. I, p. 108-9.

III. NEVENVERSCHIJNSELEN

„Wij zijn het geheel met u eens, dat het zeer „jammer is, wanneer Meesters Vrijmetselaars, om alle „toestanden van de orde te kennen, ter markt moeten „gaan bij de bestrijders der Orde. Wij betreuren het, „dat men soms beter dáár inlichtingen krijgen kan dan „bij de BBr.·. zelven . . ."

(*Weekblad voor Vrijmetselaren*, 10 December 1882, blz. 411).

Zijn in de beide vorige hoofdstukken het karakter der Vrijmetselarij en de kenmerkende trekken van haren uitbouw en van enkele haar verwante genootschappen aangestipt, er vallen naast haar stroomingen waar te nemen, die zeker niet altijd met haar parallel loopen, en waarvan men, in zooverre geen feitelijk en welbewust contact is aan te toonen, de verantwoordelijkheid stellig niet op rekening der Orde mag schuiven.

Het zijn deze, die in het nu volgende hoofdstuk onder het oog worden gezien.

DE THEOSOFIE.

Br.·. H. van Assendelft te Gouda schreef in zijne brochure: „Hoe word ik Vrijmetselaar?" o.a. dat de Vrijmetselarij aan ieder het volle recht geeft zijner eigen godsdienstige belijdenis. Daarop antwoordt een dissident Br.·.

No. 196.

***MEERDERE INLICHTINGEN,** H. J. VAN GINKEL, p. 31:

TEXT:

Behalve wanneer men Katholiek is, of in een enkele Duitsche Orde Jood is of niet aan een persoonlijk God gelooft (Ierland) of wanneer men Theosoof is. In het laatste geval wordt men geenszins geweerd, dat zou moeilijk gaan, maar men wordt scherp in het oog gehouden als zijnde „van de nieuwe richting". (Zie Maçonniek Tijdschrift).

TRADUCTION:

(„La Maçonnerie laisse à tout le monde sa libre conviction religieuse").

Excepté quand on est catholique, ou — c'est le cas dans certains Ordres allemands — quand on est juif, ou quand on ne croit pas à un Dieu personnel (Irlande), ou bien quand on est théosophe. Dans ce dernier cas, on n'est pas du tout exclu, ce qui serait assez difficile, mais on est étroitement surveillé comme appartenant au „nouveau régime" (Voyez le Maç.·. Tijdschrift).

Hieruit blijkt, dat de officiëele lagere Vrijmetselarij de Theosofie met een wantrouwend oog beziet.

Hetgeen nog sterker uitkomt, als men een Ned. maç.·. tijdschrift hoort verklaren:

No. 197.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** 26 April 1913, p. 293.

TEXT:

Het is toch voor ieder, die ooren heeft om te hooren en oogen om te zien, duidelijk dat een kring van BBr.·.

TRADUCTION:

Pour quiconque a des oreilles pour entendre et des yeux pour voir, il doit être clair qu'un groupe de FF.·.

er naar streeft om de Vrijmetselarij naar de theosophie te vervormen . . .

Het wordt hoog tijd dat aan dat betreurenswaardig drijven . . . een einde komt en dat de BBr.·., die daarvan niet gediend zijn, vierkant zich verklaren tegen die ziekelijke verschijnselen van den laatsten tijd . . . wij zijn er heilig van overtuigd dat de meerderheid geen Vrijmetselarij op theosophischen grondslag wil.

s'efforce à réformer la Franc-Maçonnerie dans le sens théosophique . . .

Il est plus que temps qu'on mette fin à ces agissements déplorables, et que les FF.·. qui n'en veulent pas se déclarent carrément contre ces symptomes maladifs récents . . . Nous sommes profondément convaincus que la majorité ne veut pas d'une Franc-Maçonnerie à base théosophique.

De vraag mag hier gesteld worden: wijkt eene Vrijmetselarij, die zich naar de Theosofie laat drijven, af van hare grondwet, gelijk de toelating van vrouwen tot haar officiëel lidmaatschap door een Landmerk verboden wordt?

Er is in de Constitutie der Vrijmetselaarsorde niets, dat de beoefening der Theosofie verbiedt. Integendeel waren de stichters ervan Rozenkruisers, en vormen de hermetische graden een integreerend bestanddeel van de 33-gradige Vrijmetselarij.

Toen dan ook een Ned. Br.·. beweerd had, dat de Vrijmetselarij niets met Theosofie had uit te staan, rees er aanstonds een beslist protest:

No. 198.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** 20 Dec. 1913, p. 788-789.

TEXT:

Wat Vrijmetselarij toch is, zal niet . . . met meerdere juistheid geweten worden door hetgeen Br.·. André de la Porte ervan zegt. De zaak wordt niet duidelijker als een Vrijm.·. in het publiek verklaart:

,,Met theosophie heeft de vrijmetselarij niets te maken", gelijk de Schr.·. deed in zijn ingezonden stuk.

TRADUCTION:

Ce que le F.·. André de la Porte dit au sujet de la Franc-Maçonnerie n'éclairera pas la question: Qu'est-ce que c'est que la F.-M? Il déclare publiquement: ,,La F.-M. n'a rien de commun avec la Théosophie" (voir son article); cela n'apporte pas de clarté. Du reste, y a-t-il beaucoup de FF.·. qui souscriront à une telle

Zullen vele BBr.·. dergelijke uitspraken voor hun rekening nemen, zelfs al is theosophie hun een mystiekerige onwetenschappelijkheid? Heeft de Vrijmetselarij werkelijk met de theosophie niets gemeenschappelijks?

assertion, même si la théosophie, d'après leur opinion, est quelque-chose de mystique contraire à la science? Vraiment, la F.·. M.·. n'aurait-elle rien de commun avec la Théosophie?

Het verband, waarin de schrijver zijne slotvraag stelt, toont duidelijk de bevestigende bedoeling ervan aan.

De Theosofie is slechts een gewijzigde vorm van de kabbalistiek, gnostiek en andere occulte studiën, die in de symbolen der Vrijmetselarij zelve besloten liggen. Vele leden der Vrijmetselaarsorde weten dit echter niet, en het is eigenaardig het scherpe sarcasme te hooren, waarmee een theosoof-vrijmetselaar als Br.·. Wirth zijn politiseerende BBr.·. hoont:

No. 199.

L'INITIATION ADONHIRAMITE et les nouveaux Rituels du G.·. O.·. de France, conférence faite à la loge „Les Amis triomphants", de Paris, par le F.·. Oswald Wirth, le 7 février 1888.

TEXT:

Relisez le discours de clôture du dernier Convent. Le F.·. Doumer y trace magistralement le programme que s'impose notre Institution à l'heure actuelle. Vous verrez qu'il n'y est pas question de symbolisme, lequel devient gênant et encombrant dès qu'il ne s'agit plus de se livrer à des études occultes, mais d'entreprendre, au contraire, l'examen des réformes politiques et sociales bonnes à introduire dans nos institutions profanes. Ces dernières études sont certainement davantage dans vos goûts et s'accor-

VERTALING:

Herleest de sluitingsrede van het laatste Convent! Daarin schetst Br.·. Doumer meesterlijk het program, dat onze Instelling zich thans heeft opgelegd. Ge zult zien, dat daarin geen sprake is van symbolisme; dit wordt hinderlijk en belemmerend, zoodra er niet meer in de geheime wetenschappen wordt gestudeerd, integendeel de studie van staatkundige en maatschappelijke hervormingen wordt ondernomen, die men in onze profane instellingen wil invoeren. Deze laatste studiën vallen stellig meer in uw smaak

dent mieux avec vos aptitudes; je ne puis donc que vous encourager à vous y livrer avec ardeur, en laissant à d'autres les recherches cabalistiques et les travaux théurgiques dont vos Rituels renferment le mystérieux enseignement.

en passen meer voor uw aanleg; ik kan u dus slechts aansporen om er u met ijver op toe te leggen. Ge kunt dan aan anderen de kabbalistische nasporingen en theürgische werkzaamheden overlaten, die uwe ritualen omsluierd leeraren.

Geciteerd in *Masques et Visages*, Bidegain, p. 132.

Br.·. Oswald Wirth was een der leiders van de Fransche groep Vrijmetselaren, die willen dat de Vmm.·. zich meer op het occultisme dan op de politiek toeleggen. Hij stichtte o.a. de „Groupe Maçonnique d'études initiatiques", die van het beginsel uitging, dat de denkers zich boven de niet-denkers verheffen, en het denken de „Koninklijke Kunst" is. Hij vond echter onder de Blauwe Vrijmetselarij nagenoeg geen aanhang; zijn volgelingen kwamen hem hoofdzakelijk toe uit den Schotschen ritus.

Het zij wel verstaan, dat de Theosofie op zich zelf kan beoefend worden, zooals de alchymie, zonder dat men Vrijmetselaar is. Elke Theosoof is geen Vrijmetselaar, zoo min als elke Vrijmetselaar een Theosoof is. Maar toch bestaat er zooveel verwantschap tusschen beiden, dat er wel degelijk een theosofische of occulte Vrijmetselarij is, die bij voorkeur hare leden werft onder personen, die reeds met Vrijmetselarij of Theosofie vertrouwd zijn:

No. 200.

*VRIJMETSELARIJ, H. J. VAN GINKEL, p. 9-10.

TEXT:

Naast en boven deze vormen der Vrijmetselarij kan men beslist spreken van

De Occulte Vrijmetselarij, die slechts periodiek naar buiten optreedt en omtrent welker bestaan zelfs vele „Vrijmetselaren" in onwetendheid verkeeren. De hieronder vallende

TRADUCTION:

A côté et au-dessus de ces formes de la Franc-Maçonnerie on peut certainement mettre la Maçonnerie occulte, qui ne se manifeste publiquement que par intervalles, et dont l'existence même est ignorée par bien des maçons. Les groupements adhérants n'acceptent ordinairement com-

groepen . . . nemen gewoonlijk alleen leden aan die reeds lid waren in een der andere groepen . . .

Deze soort Vrijmetselarij vormt een overgang tot de speciaal magische genootschappen . . . en men zou in verband met gewone en occulte Vrijmetselarij kunnen spreken van lagere en middelbare scholen der magie.

me membres que ceux qui étaient déjà affiliés à un des autres groupes...

Cette espèce de Franc-Maçonnerie conduit aux associations spécifiquement magiques . . . Quant à la Franc-Maç.·. ordinaire et la F.·. M.·. occulte, on pourrait les appeler des écoles de magie primaires et moyennes.

Vandaar dat het orgaan der Ned. Theosoph. Vereeng. schrijven kon: „Maar toch kan niemand ooit een Occultist worden, als hij niet eerst Theosoof is . . ." en verder „dat wij de T(heosoph.) V(ereeng.) als een opleidingsschool beschouwen, waar het a-b-c van het Occultisme onderwezen wordt"[1]).

Er bestond nog een tweede Ned. orgaan van dien aard: „Licht en Waarheid", orgaan der vg. „Wie denkt, overwint", eveneens te Amsterdam verschijnend, met een titelkop in Egyptischen trant.

De Ned. Theos. Vereeniging is sinds 1897 zelfstandig door een charter van den president-stichter Olcott (Br.-Indië). Op Zondag 18 Juli van dat jaar hield ze hare eerste jaarlijksche samenkomst te Amsterdam. Loges (zoo heeten de plaatselijke afdeelingen) telde ze toen te Haarlem, Rotterdam, 's-Gravenhage en Vlaardingen.

Bij vele, ook Nederlandsche Vrijmetselaren, vindt haar streven warme sympathie. Zoo kan men lezen in:

No. 201.

*HET WEZEN DER VRIJMETSELARIJ, THIERENS, p. 15.

TEXT:

Studie en begrip van 'Occultisme', Cosmologie en geestelijke inzichten in het algemeen is noodwendig een deel van het uiterlijk werk der Vrijmetselarij in onzen tijd. Werken als

TRADUCTION:

L'étude et la compréhension de l'occultisme, de la cosmologie et des notions spirituelles en général font nécessairement partie du travail extérieur de la Franc-Maçonnerie con-

[1]) *Theosophia* (Amsterdam), Juli 1897, p. 48, 49.

Isis Ontsluierd en De Geheime Leer kunnen geen ongeschreven bladzijden meer blijven voor den vrijmetselaar van thans, evenmin als de boeken van Ragon, Waite, Buck en zoovele anderen, gezwegen nog van de theosofische, spiritistische, swedenborgiaansche en astrologische litteratuur, die niet tot gesloten maçonnieke bibliotheken beperkt is, en daarin ook nooit meer kan worden opgesloten.

temporaine. Des oeuvres comme ,,Isis dévoilée" et ,,La doctrine secrète" ne peuvent plus rester des pages nonécrites pour le franc-maçon actuel. Il en est de même des livres de Ragon, Waite, Buck et tant d'autres, ainsi que de la littérature théosophique, spiritiste, svédenborgienne et astrologique qui n'est pas uniquement destinée aux bibliothèques maçonniques privées et qui ne pourra plus jamais y être enfermée.

Eigenlijk, zegt een Duitsch maç.·. schrijver, is men, door het feit-alleen van theosoof te zijn, wezenlijk méér Vrijmetselaar dan vele leden der Vrijmetselaarsorde zelve:

No. 202.

*ENTENTE-FREIMAURAREI UND WELTKRIEG, KARL HEISE, p. 2-3.

TEXT:

Ideal betrachtet sind auch die Theosophisten und Spiritualisten den ,,Maurern" zuzuzählen, wenn schon die Grosszahl von ihnen in keiner Weise in Ordensgesellschaften organisiert ist, und obwohl viele von ihnen . . . heute einen tieferen Einblick haben können in die geistigen Untergründe des menschlichen Wesens und der Welt, als alles vielgegliederte, nieder- und hochgradige, dabei aber heute nicht wenig veräusserlichte Ordenswesen. Man kann

VERTALING:

Ideaal beschouwd, vallen ook de aanhangers van Theosophie en Spiritisme tot de ,,Metselaars" te rekenen, al is ook de massa ervan in 't geheel niet in genootschappen georganiseerd, en al kunnen velen hunner . . . tegenwoordig een dieper kijk hebben in de geestelijke onderstroomingen van het menschelijk wezen en van de wereld dan alle veelvertakte, laag- en hooggradige maar thans niet weinig veruiterlijkte orden. Men kan zeggen: ieder theosoof is Metselaar, hetzij hij

sagen: Jeder Theosoph ist Maurer, ob er nun das „Lammfell" oder den „weissen Schurz" oder die Regalie trägt oder nicht.

het lamsvel, het witte schootsvel of de regalia al dan niet draagt.

Deze grondgedachte wordt nog wat stelliger uitgewerkt door denzelfden Br.·. Wirth, dien we onder no. 199 aanhaalden, en die zijnen mede-BBr.·. in de Vrijmetselarij stoutweg de woorden toevoegde:

No. 203.

L'INITIATION ADONHIRAMITE et les nouveaux Rituels du G.·. O.·. de France, conférence faite à la Loge „Les Amis triomphants", de Paris, par le F.·. OSWALD WIRTH, le 7 février 1888.

TEXT:

. . . les Maçons d'aujourd-hui . . . qu'ont-ils fait de l'Initiation, cette suprême lumière brillante et pure, si ce n'est qu'un vain prétexte à cordons ridiculement chamarrés et à titres grotesquement pompeux?

Il faut que vous le sachiez, mes FF.·., vous n'avez aucun droit de prétendre à la qualité d'Initiés. Ne vous occupez pas de ce qui est en dehors de votre compétence. Ne, sutor, supra crepidam. Rendez à César ce qui est à César, et aux vrais Initiés ce Symbolisme, dont l'ampleur magistrale sied si mal à votre taille mesquine.

VERTALING:

Wat hebben de Vrijmetselaren van thans gemaakt van de Inwijding, dat opperste schitterend en zuiver licht, tenzij een ijdel voorwendsel voor belachelijk opgedirkte sjerpen en bespottelijk pompeuze titels?

Het is noodig, dat gij het weet, mijne BBr.·. : gij kunt niet de minste aanspraak doen gelden, ingewijden te zijn. Bemoeit u niet met wat buiten uw bevoegdheid valt. „Schoenmaker, houd u bij uw leest." Geef den keizer wat des keizers is en den waren ingewijden deze symboliek, welker meesterlijke weidschheid zoo slecht aan uw nietige gestalten past.

Geciteerd in *Masques et Visages*, Bidegain, p. 130.

Vele Vrijmetselaren, die neiging tot Theosofie gevoelen en geen deel uitmaken van die hoogere graden, waarin zij voor deze neiging eenige be-

vrediging vinden, vormen dan ook afzonderlijke riten. En zoo kende (in 1919) de Ned. Vrijmetselarij naast haar officiëel Groot Oosten onder den grmr.·. Van Lingbeek en de feministische Gemeenschappelijke Vrijmetselarij, sinds enkele jaren ook een „Humanistisch-Astrologische Vrijmetselarij".

De opkomst en organisatie van het Theosophisme in het moderne Westen dateeren van het laatst der vorige eeuw, toen de Theosophical Society den 17 November 1875 te New-York gesticht werd door den Amerikaanschen luitenant-kolonel en journalist Henry Steele Olcott en de Russische generaalsdochter Helena Petrowna Hahn von Rottenstern Hahn. De laatste is meer bekend onder den naam van haren man, Blavatzky, een Russisch Staatsraad, met wien zij op 17-jarigen leeftijd huwde, doch dien zij na drie maanden ontvluchtte, nog steeds jonkvrouw zijnde volgens hare verzekering[1]). Zij was 44 jaren oud, toen zij aan de stichting van voornoemd genootschap een werkzaam aandeel nam. In hare jeugd had zij allerlei zonderlinge visioenen; o.a. zag zij schrikkelijk-glinsterende oogen en beweerde zij als speelkameraad een gebochelden dwerg te hebben, die echter voor ieder ander onzichtbaar was. De Russische geestelijkheid was overtuigd, dat zij bezeten was, en haar vader liet enkele malen de duivelbezwering op het kind toepassen. Haar jongere zuster Vera getuigde van Helena, dat deze twee karakters had: het eene droomerig, mystiek, visionnair, het andere twistziek, koppig, vol leedvermaak. Zij reisde door Indië, waar zij godsdienstige studies maakte, beweerde te Mentana onder Garibaldi te hebben gevochten en stichtte in 1870 te Caïro een spiritistische club. Vier jaren na de oprichting der New-Yorksche Theosophical Society verlegde zij den zetel van het genootschap naar Adyar, eene voorstad van Madras (Britsch-Indië). In 1891 is Mme Blavatzky, zestig jaren oud, te Londen gestorven. Hare voornaamste werken, die bij de Theosofen in hooge eer staan, zijn: „Isis unveiled", „The secret doctrine", „The key to Theosophy" en „The voice of Silence".

Hare opvolgster was Annie Besant, die in 1888 met Mme. Blavatzky in aanraking was gekomen en na den dood van Olcott in 1907 de leiding van het Theosofisch Genootschap op zich nam. Tijdens den wereldoorlog schijnt zij tot alle „Magiërs" der wereld een oproep te hebben gericht om het Duitsche volk, „het nieuwe barbarendom", door zwarte kunst, tooverij en geestenbezwering te helpen uitroeien[2]).

---

[1]) *Moderne Theosophie*, Laun, p. 4.

[2]) Idem, p. 7.

In 1908 stelde zij haren aanhangers eenen toen 13-jarigen Hindoe-knaap, Krisjna Moerti — door de adepten Alkyon genaamd — als den Messias, den grooten toekomstleeraar der wereld voor. Deze knaap heette in zijn 33ste leven-van-wedergeboorte te verkeeren en vroeger ook in de gestalte en den persoon van Christus te hebben geleefd. Om dezen den weg te bereiden, richtte zij de orde van „de Ster in het Oosten" op, waarvan reeds hiervoren sprake was.

In Duitschland bestaat eene theosofische vereeniging, die door de Engelsch-Indische als een dissidente beschouwd wordt; ze is ook in Zwitserland vertakt, waar haar leider, de reeds genoemde dr. Rudolf Steiner, bij Dornach in het kanton Solothurn zijn „hoogeschool voor geesteswetenschap" heeft gevestigd, die hij — let op den naam — een „Johannesbau" noemt[1]).

* * *

Hoewel er geen eigenlijke internationale centraalbond van Theosofische organisaties schijnt te bestaan, houden dezen wel onderling voeling door middel van internationale congressen. Dat, hetwelk gedurende de laatste week van Juli 1923 te Weenen werd gehouden, was het achtste van dien aard. Het negende had in de tweede week van Augustus 1924 te Arnhem plaats.

De Theosophie is in hoofdzaak ontleend aan het Boeddhisme (de Yoga-leer van Krisjna), waaruit de magische en theürgische genootschappen zijn gesproten, die volgens Papus aan alle tegenwoordige theosofische scholen het aanzijn hebben gegeven[2]).

De leer der Theosofie vertoont inderdaad sterke punten van overeenkomst met de maç.·. geheimleer. Op de eerste plaats is ook de Theosofie pantheïstisch: „God is alles en alles is God", zooals mevr. Besant het samenvat[3]). De mensch heeft iets Goddelijks in zich, leert de Theosofie, wijl zijn oereigen wezen uit de Godheid voortvloeit. (Bewust of onbewust onder dezen invloed dichtte Willem Kloos zijn bekend vers „Ik ben een god in 't diepst van mijn gedachte"). Evenals de Vrijmetselarij verwerpt de Theosophie de erkenning van Christus als den Zoon Gods: „Aan den God der Christenen, den Vader van Jesus, den Schepper, gelooven wij niet"[4]). Olcott, de stichter van de

[1]) *Moderne Theosophie*, Laun, p. 9.
[2]) *A B C ill.*, p. 140.
[3]) *Why I became a Theosophist*, p. 18.
[4]) *Key to Theos.*, Blavatzky, p. 42 v.v.

Theosofische orde in Nederland, noemt het geloof in Christus waanzinnig[1]). Annie Besant ziet in den historischen Christus slechts een belichaming van Zarathustra (zie blz. 37—38 van dit werk) en daarnaast een mythischen Christus als verpersoonlijking van de idee der Zonnegodheid. De Theosofie gelooft, evenals de occulte Vrijmetselarij, aan geestelijke wezens boven den mensch en aan lagere, die de mensch door magie aan zich dienstbaar kan maken.

De Katholieke Kerk stelt zich even principiëel en beslist tegenover de Theosofie als tegenover de Vrijmetselarij: den 17 Juli 1919 bepaalde Paus Benedictus XV, dat geen katholiek de vergaderingen der theosofen bijwonen noch zelfs hun geschriften lezen mag.

Wat de Theosofie kenmerkend onderscheidt, is haar geloof in de wedergeboorte. Ze neemt aan, dat een mensch herhaaldelijk op de wereld komt, nu in dezen dan genen vorm, totdat zijn wezen genoeg gelouterd is om met het groote Heelal vereenigd te worden. De Boeddhisten leeren, dat de aarde zelve ook zeven wedergeboorten moet doormaken, en dat we thans in de vierde schepping zijn.

In Krisjna, Boeddha, Christus, Zarathustra, zien de theosofen de telkens-weder-belichaming van denzelfden Menschgod, — hetgeen een sterke gelijkenis vertoont met de leer der Vrijmetselarij, die alle godsdiensten goed vindt, mits men maar in eenen God gelooft.

Geeft dit geene aanduiding, waarom Nietzsche's „Also sprach Zarathustra" zoo in moderne eere is?

Volgens de Theosofische leer bestaat de mensch uit zeven deelen: 1e het lichamelijk lijf, 2e het aetherisch lijf, 3e het astraal lijf, 4e het eigenlijk ik, 5e den geest zelf, 6e den levensgeest, 7e den geestmensch. Deze laatste vormt den eenheidsband met de Godheid. Alzoo staat het „ik" in het midden van drie min of meer stoffelijke en drie min of meer geestelijke samenstellende deelen. Aan weerszijden strekken zich echter nog verfijningen van het menschelijk wezen uit, zooals bij den regenboog de infra-roode en ultra-violette stralen, doch zijn evenmin als deze zichtbaar. De heele omvang van den mensch strekt zich volgens deze leer viermaal zoo ver in de breedte en dubbel zooveel in de hoogte uit, als lichamelijk van hem zichtbaar is.

Om de theosofen te begrijpen, moet men allereerst in het oog houden, dat zij onder „astraal" niet verstaan iets wat volgens het profaan begrip op de

---

[1]) *Theos.*, p. 300.

sterren betrekking heeft, maar iets wat we ,,aetherisch" zouden kunnen noemen.

Tusschen hemel en aarde onderstellen zij in dezen zin een ,,astrale" wereld. De theosofen werken druk met cijfers, gelijk de Kabbalah; hoe eenvoudiger het cijfer, leeren ze, hoe dichter bij het hemelsche; de enkele cijfers geven dan ook de hemelsche sfeer aan, de in de 2e macht gestelde de astrale, de in het kubiek gebrachte de stoffelijke wereld. Daarom, zeggen ze, moet men een mensch, dien men wil opsluiten, in een kubus (kamer) zetten, terwijl men de geesten in platfiguren opsluiten kan (het pentagram, waarbinnen Mephisto in de ,,Faust" wordt opgesloten). De hoogste geesten kan men bannen en binden door lijnen en punten. — Een stelsel, dat reeds bij de middeleeuwsche en renaissance-Rozenkruisers overtuigde aanhangers vond.

De oneven cijfers gelden bij de Theosofen als mannelijk, de evene als vrouwelijk.

Voorts hechten ze bijzonder aan wat ze noemen de ,,mystieke optelling":

,,Zoo is het getal 1.521.748 het vierkant van 1.234. Telt men de cijfers op, die dat getal vormen, dan krijgt men 28; telt men deze nog eens op, dan heeft men 10. Tien is dus de geestelijke wortel van 1.521.748. Maar 10 is ook de wortel (cijfers-som, v.T.) van 1.234. Dit laatste getal echter geeft reeds bij eerste optelling 10, hetgeen zeggen wil, dat het nader bij zijn oorspronkelijke eenheid staat dan 1.521.748, dat pas in tweede optelling 10 geeft, wijl men eerst over 28 moet heenkomen, en dus verder van de oorspronkelijke eenheid af staat"[1]).

In hoeverre dit gecijfer nu een occulte waarde heeft, schijnt alleen ingewijden duidelijk te zijn. Dezen blijken er echter zooveel aan te hechten, dat er zelfs bij hen een doctorsgraad in de occulte wetenschappen bestaat. Papus had dien[2]).

Tot het fonds der hiervoor vereischte wetenschap behoort eenige kennis van het Hebreeuwsch (Kabbalah), Sanskriet (Hindoe-geschriften) en oud-Egyptisch (mysteriën), het laatste met eenige begrippen omtrent hiëroglyphisch, hiëratisch en demotisch schrift.

Ook de astrologie — de sterrenwichelarij verwarre men niet met de astronomie of sterrenkunde — behoort tot de kundigheden, die in practijk moeten gebracht worden.

---

[1]) *A B C ill. d'occ.*, Papus, p. 324. Waarom Papus het cijfer 1.521.748 geeft, terwijl het vierkant van 1234 toch 1.522.756 is, is niet recht verklaarbaar.

[2]) id., voorrede De Brhay, p. 14.

Men zou geneigd zijn te meenen, dat de ontdekkingen der nieuwere wetenschap toch wel een schok moeten hebben toegebracht aan het vertrouwen dier tijdgenooten in de stelligheid der geheime kundigheden van hun voorgangers in de astrologie. De geheele wetenschap dezer laatsten berustte op den grondslag — voor dien tijd een axioma — dat ons zonnestelsel bestond uit zeven planeten; de zon werd als zoodanig meegerekend; alzoo Saturnus, Jupiter, Mars, de Zon, Venus, Mercurius en de Maan. Latere bevindingen toonden aan, dat er twee planeten méér waren; ze werden Neptunus en Uranus genoemd. — Doorslaander bewijs voor de ongegrondheid der astrologische „wetenschap" kon al moeilijk geleverd worden!

Dit belet den modernen astrologen niet, een gerepareerd stelsel ineen te zetten: Zon en maan worden uit de reeks geschrapt, Neptunus en Uranus erin gevoegd. 't Gaat bezwaarlijk dezen ver verwijderden planeten de kwaliteiten van de lichtbron en haar spiegel te geven, alzoo werd aan Neptunus een der beide teekens van Jupiter, aan Uranus een der twee van Saturnus gegeven. Aan het „entweder-oder": òf de oude astrologie deugde niet, òf de nieuwe deugt niet, schijnen de aanhangers van de sterrenwichelarij niet te denken. De ontdekking van één nieuwe planeet — welke bij de voortschrijdende ontwikkeling der telescopie niet is uitgesloten — zou ook het gereorganiseerde stelsel weer omverwerpen.

Het klinkt misschien onwaarschijnlijk, dat wetenschappelijk onderlegde menschen in de XXe eeuw voor zulke wrakke stelsels geestdrift kunnen betoonen. Hier volge een enkel bewijs uit de vele voor de juistheid van het hier geschetste.

We laten het buiten de nummerreeks, als zijnde niet eene erkend-maç.·. uitgaaf.

*DICTIONNAIRE „RHÉA", p. 109, i.v. Planètes:

TEXT:	VERTALING:
Les anciens comptaient seulement 7 planètes . . .; les deux luminaires étant considérés comme planètes . . .	De ouden kenden slechts zeven planeten . . .; zon en maan werden medegerekend . . .
La découverte récente de Neptune et d'Uranus semblait devoir modifier ces données mais l'expérience a dé-	De latere ontdekking van Neptunus en Uranus scheen deze opvatting om te werpen, maar de ervaring heeft

montré que ces deux planètes . . . agissent chacune dans le même sens que l'une des planètes précédemment indiquées mais sur un plan de réalisation plus élevé. C'est ainsi qu'on a pu assigner à chacune un signe sur lequel elle paraît établir sa prédominance, à savoir: A Neptune le signe précédemment placé sous l'influence passive de Jupiter et à Uranus celui précédemment placé sous l'influence active de Saturne.

geleerd, dat deze twee planeten . . . op dezelfde wijze werken als een der reeds genoemde, doch in een meer verheven sfeer . . . En zoo heeft men elke hunner een teeken kunnen geven, waaronder ze haar overheerschende macht schijnt te doen gelden, n.l. aan Neptunus het teeken, dat reeds onder den vrouwelijken invloed van Jupiter stond, en aan Uranus dat, hetwelk reeds stond onder den mannelijken invloed van Saturnus.

Er blijkt echter oneenigheid onder de astrologen te bestaan over deze kwestie. Papus zegt in zijn *A B C*[1]), dat wie zich niet aan het oude stelsel der astrologen houdt, van de zaak geen behoorlijk begrip heeft.

Zoocals men ziet, komt deze heele opvatting van het sterrenwezen neer op het heidensche, later in de Kabbalah en de Gnostiek overgenomen begrip, dat de sterren geesten waren of belichaamden, die invloed op 's menschen levensloop uitoefenen. Volgens Papus is een ster niet slechts een bezield lichaam maar zelve een levend en verstandelijk wezen.

Ook den edelgesteenten en half-edelsteenen wordt door de Theosofen een bijzondere kracht toegeschreven, en daaruit is een heel stelsel opgebouwd van tusschen sterren-en-steenen overeenstemmende invloeden. ,,Een steen is een geluksaanbrenger voor menschen, die onder den invloed staan eener zelfde ster als die steen, en een geluksroover voor wie onder de afhankelijkheid staan eener vijandige ster", schrijft Papus[2]).

Uit deze weder opkomende theorieën is het weer veldwinnend geloof te verklaren aan ,,onheilbrengende juweelen" enz., zooals de uitdrukking ,,onder 'n geluksster geboren zijn", nog herkomstig is uit den invloed der oude astrologie op de taal der XVIIde eeuw.

Voor wie onder een bepaald teeken van den Dierenriem geboren is (deze vallen niet gelijk met de maanden maar van den 21sten tot den 21sten) is het overeenkomstig gedeelte ook de gelukssteen: voor den Stier de smaragd,

[1]) *A B C ill. d'occ.*, p. 407.
[2]) idem, p. 389.

voor de Tweeling de topaas, enz. Dan hebben de zeven dagen der week ieder nog een apart gesteente, en de diamant (kristal is ook goed) wordt geacht een gunstigen invloed op alles te hebben. „Als ge dus werkelijk hoffelijk wilt zijn", zoo raadt Papus zijn lezers aan[1]), schenk uwe verloofde dan den edelsteen van hare maand, omzet met drie of zeven diamanten (3 en 7 zijn heilige getallen in de kabbalistiek) „en zoo zult ge alle riten der astrologische magie in acht nemen". Papus bedoelt hier geen satyre maar hoogen ernst.

De opvattingen der Theosofie strooken zeker niet altijd met de bevindingen der wetenschap. Zoo neemt ze aan, dat er geen inwendig aardsch vuur bestaat, maar dat het binnenste der aarde bewoond wordt door menschvormige wezens, van kieuwen voorzien[2]). De vulkanische uitbarstingen zijn dan slechts kortsluitingen der aard-electriciteit.

De Theosofie wil ook tegenover de moderne wetenschap, koel-materialistisch als deze is, weer de vroegere in eere brengen, die sterk verband hield met de boven- en buitennatuurlijke beschouwingen. Papus[3]) geeft de volgende reeks van tegenstellingen:

Profane wetenschap,	*Occulte,*
Scheikunde,	Alchymie,
Natuurkunde,	Magie,
Sterrenkunde,	Astrologie,
Geneeskunde,	Hermetisme,
Wiskunde,	Kabbalah.

Iets nieuws is de Theosofie dus eigenlijk niet. Reeds Augustinus was, blijkens zijne *Confessiones*, 3e en 4e boek, in zijn jonge jaren een aanhanger der toenmalige theosophie: die van Manes (zie blz. 101). De XVI-XVII-d'eeuwsche Duitsche Rozenkruiser Jacob Boehme was theosoof[4]), gelijk de XVII-XVIIId'eeuwsche vrijmetselaar en kabbalist Swedenborg.

De Theosofie vaart dan ook met volle zeilen naar de oude alchymie en

[1]) *A B C ill. d'occ.*, p. 393.
[2]) idem, Papus, p. 178.
[3]) idem, p. 164.
[4]) *Dictionn. Rhéa*, p. 24.

aanverwante wetenschappen terug. Papus geeft in zijn reeds meermalen geciteerd werk (uitgave 1923) onder het hoofdstuk ,,Alchimie et Chimie'' een heele handleiding voor het alchymistisch bedrijf.

* * *

Aan deze uiteenzettingen hechte men geen overdreven beteekenis; ze hebben geen meerdere waarde dan de schets zou hebben van sommige ritueele plechtigheden der Loge. Uit de eene leert men zoo min het kernwezen der Theosofie kennen als uit de andere dat der Vrijmetselarij.

Het innerlijk karakter der Theosofie steekt in hare godsleer. En deze is geen andere dan het oud-Heidensche pantheïsme met zijn dualiteitsbeginsel van bevruchting der stof door de kracht:

***LA GNOSE,** VINDEVOGEL, p. IX, XIV:

TEXT:

Ce que l'on nomme Dieu n'est que le Principe primordial opérant dans cette hypothétique et primordiale Racine-Matière, dégageant I-EVE pour la réalisation du phénoménique.
... ...

Le Père est la Force-Vie; la Matière est la Mère, la Vierge fécondée par la Force-Vie qui s'en revêt et dégage, ipso facto, l'Esprit-Dieu, générant ainsi le Fils qui est le univers manifesté et évoluant. Ces trois établissent la Trinité Primordiale . . .

VERTALING:

Wat men God noemt is slechts het oer-Beginsel, dat op de onderstelde en oorspronkelijke Stamstof inwerkt, een tweeslachtigheid ontwikkelend ter verwezenlijking van het waarneembare ... ...

De Levenskracht is de Vader; de Stof is de Moeder, de Maagd die bevrucht is door de Levenskracht, welke zich met haar vereenigt en daardoor den Geest Gods loslaat, aldus den Zoon telend, die het zichtbare en wentelend heelal is. Deze drie vormen de Oorspronkelijke Drieënheid . . .

Vergelijk hiermede het ,,Onze Vader'' en het ,,Wees gegroet'' der Italiaansche Vrijmetselarij (cit. 153 en 154), en men zal de treffende overeenkomst aanstonds opmerken.

Dit is trouwens volkomen natuurlijk: waar de esoterische leer der Vrij-

metselarij en de Theosofie (occultisme) samen uit denzelfden oorsprong stammen, kunnen ze niet anders dan trekken van verwantschap toonen. Br.·. Papus, die den oorsprong van het Hermetisme in de Egyptische mysteriën ziet, erkent dit zijdelings, als hij de tegenwoordige ingewijden èn de vrijmetselaars in één adem als de erfgenamen ervan noemt, al heet hij de laatsten dan ook „ontrouwe bewaarders der traditie"[1]).

De oude heidensche leer van de dubbelgodheid: een goeden en een kwaden god, heeft ook de Theosofie tot de hare gemaakt:

No. 204.

***DOGME ET RITUEL DE LA HAUTE MAGIE**, ELIPHAS LÉVI, dl. I, p. 7 en 9.

TEXT:

Le mauvais en tout genre, c'est le beau et le bon mal réussis . . .

Deux esprits se trouvèrent autrefois, chacun desquels voulait la divinité pour lui seul: l'un réussit, et c'est lui qui est Dieu; l'autre échoua, et devint le démon!

Le magisme, en révélant au monde la loi universelle de l'équilibre et l'harmonie résultant de l'analogie des contraires, prend toutes les sciences par la base . . .

VERTALING:

Op alle gebied geldt het goede en schoone, dat niet geslaagd is, als kwaad . . . Indertijd ontmoetten elkaar twee geesten, waarvan ieder de godheid alleen voor zich opeischte. De een slaagde en is nu God; den ander mislukte het, en hij werd de duivel!

De Magiërsleer onthult de wereld de algemeene wet, dat uit de overeenkomst der tegenstellingen het evenwicht en de harmonie voortkomen, en begint dus alle wetenschappen bij den grondslag.

De plaat voorstellende de dubbel-godheid (zie blz. 13) geeft hier een illustratieve toelichting.

Men heeft wel eens gemeend, dat het geloof der Theosofen in de zielsverhuizing enkel aan het Boeddhisme is ontleend. Dit is niet juist. Ook het oud-Egyptische heidendom had dit begrip tot grondslag van zijne begrafenis-

[1]) *A B C ill. d'occ.*, p. 128.

practijken (zie blz. 45 v.v.). En de Theosofie, met haar geloof aan een ziel, een lichaam en een astraal tusschenwezen, vertoont sterke gelijkenis met het geloof der Egyptenaren aan een tweevoudige ziel: een *ka* (den dubbelganger des menschen) en een *ba* (de ziel, meestal in vogelvorm afgebeeld).

Dat dit oud-Egyptische geloof aan eene ziel, die in de nabijheid van het gestorven lichaam blijft en in een of anderen vorm op aarde blijft rondzwerven, het gemeengoed der geheime genootschappen ook van de middeleeuwen en lateren tijd is geweest, blijkt uit hetgeen Figuier uit een geschrift van I. Disreali aanhaalt[1]):

„Zoo herleven de dooden natuurlijkerwijze, en een lijk kan, als het maar niet al te diep begraven wordt, zijne schaduw laten ontsnappen. Men heeft lichamen zien wederkeeren, die reeds in het graf verrot waren; vooral doet zich dit voor bij vermoorden, want de moordenaar is genoodzaakt zijn slachtoffer inderhaast en onvolledig te begraven. Hunne lichaamszouten, door de gisting uitgedampt, voegen zich boven de oppervlakte der aarde weer aaneen en vormen die spooksels, waardoor voorbijgangers 's nachts zoo dikwijls verschrikt worden, gelijk de geschiedenis overtuigend aantoont. Het is dan ook verbazend hoeveel schimmen men gedurende de eerste nachten na een veldslag rechtop boven hunne lijken kan zien staan."

Tijdens den wereldoorlog, toen millioenen gesneuvelden zijn gevallen, is er gelegenheid genoeg geweest, om zich van de juistheid dezer bewering te overtuigen. Dat dienaangaande geen betrouwbare berichten tot de wetenschappelijke wereld zijn doorgedrongen, zal vermoedelijk hieruit moeten verklaard worden, dat volgens de Theosofen de te zeer gematerialiseerden den kijk op de astrale verschijnselen missen.

Met deze laatste aanhaling komen we midden in de geestenwereld van het Theosofisme. Waar ook dit laatste den tafeldans en dergelijke dingen kent, is men geneigd zich af te vragen: Is theosofie wellicht hetzelfde als spiritisme?

Zonder twijfel zijn het uitbotsels van één twijg. Het spiritisme echter is iets, dat meer proefondervindelijk beoefend wordt, ook door profanen, terwijl de Theosofie een leerstellig systeem is, meer uitgebouwd dan het andere.

1) *L'alchimie et les alchimistes*, p. 72.

De Theosofen, die zich aanhangers noemen van het spiritualisme, in tegenstelling tot het materialisme, zijn het spiritisme dan ook gunstig gezind, en zoo zegt Vindevogel: ,,Het hedendaagsche spiritisme, alhoewel niet het laatste woord der spiritualistische wetenschap, is er een mijlpaal van, die erkend dient te worden, en die aangeeft, dat de baan verlicht en wijd geopend is''[1]).

Men zou kunnen zeggen: zooals op de practische alchymie de Rozenkruiserij, zoo is op het spiritisme de meer theoretische Theosofie geënt.

Ook de ,,Christian Science'' van Amerika staat op theosofischen grondslag. ,,The Faithist Scientists Church of Kosmon'' stelt als eersten regel, dat hare aanhangers al hun geloof, hoop en vertrouwen moeten stellen in ,,den Opperbouwheer van het Heelal'' — de zuiver maç.·. uitdrukking — ,,Jehovih''. De mensch bestaat uit een aardsch lichaam, een geestelijk lichaam en een ziel (het denkende ,,ik'') — de theosofische opvatting — en moet in zich leeren ontvouwen de gaven van helderziendheid, voorzegging, somnambulisme enz. — de practijken van het spiritisme. De Faithist Scientists hebben een heel stelsel symbolen, waaronder den driehoek, het vierkant in den cirkel, de pyramide, den passer-en-rechthoek enz. Eenige hunner priesters verklaren zich ingewijd in de Egyptische, Perzische en andere mysteriën, en zij beoogen het stichten van een universeelen godsdienst[2]).

* * *

Opmerkelijk is de houding der theosofische vrijmetselaars tegenover de Katholieke Kerk, die evenals zij het bestaan van goede en kwade geesten erkent, een formulier van duivelbezwering (exorcisme) in hare riten heeft maar ook op deze punten van een heel andere leer uitgaat dan de theosofen, die bijv. gelooven, dat de zielen van misdadige afgestorvenen als ,,demonen'' ronddwalen, dat bezweringen en wenschen levende vormen aannemen en rondzwerven[3]).

No. 205.

***ENTENTE-FREIMAURERREI UND WELTKRIEG,** KARL HEISE, p. 1:

TEXT:

Wir wissen alle, dass sich die Freimaurer im Besitze zahlreicher, auch

VERTALING:

Wij allen weten, dat de Vrijmetselaars in het bezit zijn van tal van

[1]) *La Gnose*, p. 103.

[2]) *The F. Sc. Church of Kosmon*, Davies, p. 2, 3, 11, 15 en 16.

[3]) *La Gnose*, Vindevogel, p 105 en voet 114.

oft uralter geheimer Symbole befinden, die auf das Vorhandensein gewisser Reste alten, universalen Weisheitsgutes der Menschheit in diesen exklusiven Kreisen schliessen lassen. Damit sind die Freimaurer die Erben bestimmter Traditionen über die geistige Welt und in manchen Dingen auch die vorzeitigen Mitwisser von Geschehnissen in der physischen Welt geworden, von Geschehnissen, die wie eine Offenbarung aus der hierarchischen Welt des Geistigen heraus „real" werden können. In bestimmten Kreisen der Maçonnisten weiss man daher schon vor dem Eintreten bestimmter Ereignisse auf Grund okkulter Wahrnehmungen und Kenntnisse, die aus der „Welt der Ideen" geschöpft sind, dass eben diese bestimmten Dinge unter gewissen Voraussetzungen folgerecht und unbedingt eintreten müssen. Solcherlei okkulte Kenntnisse hat man aber auch in verschiedenen nichtfreimaurerischen Kreisen, und besonders innerhalb der katholischen Welt kann man sie finden.

geheime, soms overoude zinnebeelden, waaruit men besluiten kan tot het bestaan van zekere overblijfselen van een oud, universeel wijsheidsbezit des menschdoms in deze besloten kringen. Daardoor zijn de vrijmetselaars de erfgenamen geworden van zekere tradities over de bovennatuurlijke wereld en in vele gevallen ook de vóór-weters van zekere gebeurtenissen in de natuurlijke wereld, die werkelijkheid kunnen worden als uit eene openbaring der hiërarchische wereld van het geestelijk leven. Daardoor weet men in sommige kringen der vrijmetselenden reeds vóór het plaatsgrijpen van bepaalde gebeurtenissen — en wel op grond van occulte waarnemingen en kundigheden, die uit de „gedachtenwereld" zijn gegrepen — dat die bepaalde dingen onder zekere omstandigheden consequent en onvermijdelijk moeten gebeuren.

Dergelijke occulte kennis heeft men echter ook in verschillende niet-maçonnieke kringen; bijzonder kan men ze aantreffen binnen de katholieke wereld.

Nu moet men hierbij het volgende in het oog houden. De XVIIIde eeuw heeft met haar positivisme alle geloof in het bovennatuurlijke zoodanig doodgespot, dat de XIXde eeuw geheel in het teeken van het materialisme gestaan heeft. Vandaar dat de XIXd'eeuwsche Vrijmetselarij nooit hare afkomst uit de Rozenkruiserij wilde erkennen, waaraan de voor die eeuw zoo belachelijke smet der alchymie kleefde. Vandaar de tendenz-theorie, dat de Vrijmetselarij

louter herkomstig was uit de latere Engelsche bouwgilden, die een materiëel, tastbaar, algemeen-Christelijk en deugdelijk geprotestantiseerd type hadden.

Het einde der XIXde eeuw echter zag een spiritualistische golf opsteken. Na het verloochende Mesmerisme der XVIIIde eeuw maakten nu magnetisme en spiritisme steeds meerderen opgang. De feiten van Lourdes werden zelfs door Emile Zola toegegeven, al zocht men ze door auto- en massa-suggestie te verklaren. In de Vrijmetselarij begonnen velen het Rozenkruis als voorganger te erkennen. De pers, die vroeger alles, wat niet natuurlijk was, verwierp, begon zich bezig te houden met raadselachtige feiten: geestverschijningen, steenenregen, spookhuizen enz. De Theosofie groeide, als zelfstandige tak van beoefening zoowel als onderdeel van andere genootschappen. De gnostieke Theosofie en de katholieke Theologie ontmoetten elkander opnieuw, en de ontmoeting kon niet anders dan wederom eene botsing zijn:

No. 206.

*VRIJMETSELARIJ, H. J. VAN GINKEL, p. 14.

TEXT:

Behalve de magische genootschappen bezit de Katholieke Kerk veel kennis aangaande deze dingen . . . en zoo is er strijd tusschen dergelijke priestergroepen, waarvan de Jezuïeten de voornaamste zijn en de Vrijmetselaars, vooral die der occulte groepeeringen . . . Dit leidt tot een voortdurenden bitteren strijd in het verborgene van zeer hevigen aard, waarvan maar weinigen — zelfs leden der conventioneele Vrijmetselarij — begrip hebben; over het algemeen wordt er niet veel geloof aan gehecht en toch zijn enkele der grootste rampen op deze aarde uit dien strijd voortgekomen.

Het is een strijd, die zonder genade

TRADUCTION:

A côté des associations magiques l'Eglise catholique possède aussi de profondes connaissances au sujet de ces choses. Ainsi, il y a antinomie entre tels groupes de prêtres (dont les jésuites sont les principaux) et les Francs-Maçons, surtout ceux des groupements occultes. Cela mène à un combat continuel, âpre et secret, d'un caractère violent, dont peu de gens, même dans la F.·. M.·. conventionnelle, se font une idée. En général, on n'y croit guère, et pourtant quelques-unes des plus grandes calamités mondiales ont été les conséquences de ce combat.

C'est un combat qui ne connaît pas

gevoerd wordt en moet worden en tot slechts één noodzakelijk einde kan leiden.

de quartier et qui ne peut mener qu'à une seule fin inévitable.

Het is hier niet de plaats dieper op dit belangwekkende onderwerp in te gaan.

Ce n'est pas ici le lieu d'approfondir ce sujet intéressant.

Ook hier ter plaatse behoeft dit punt niet nader toegelicht te worden. Het zal duidelijker worden uit het verder beloop van dit werk.

* * *

Dat er dingen bestaan, die door het koele materialisme niet kunnen verklaard worden, staat uit de historie en uit de hedendaagsche ervaring vast. Het woord „metaphysica" (achter het natuurlijke) is geen hol woord, en nog altijd blijft Shakespeare's woord uit de „Hamlet" (I, 1) waar:

> There are more things in heaven and earth, Horatio,
> Than are dreamt of in your philosophy.

Nemen we eerst enkele feiten, waarbij men de uitlating in het pas aangehaald citaat gedenke, dat voorzeggingen zoowel in het eene als het andere kamp voorkomen, — wat overigens niets nieuws is, daar zoowel de Heidensche Sibylle als de Christen heiligen meermalen voorzeggingen deden:

Dertien jaren vóór het uitbreken van de Fransche Revolutie hield zekere pater Beauregard in de Notre Dame te Parijs een predikatie, die een geweldigen schrik onder zijn gehoor teweegbracht, en waarin hij deze voor de geloovigen toen onbegrijpelijke woorden uitte: „Ja, Heer, Uwe tempels zullen beroofd en vernield worden, Uw feesten afgeschaft, Uw naam gelasterd, Uw eeredienst uitgebannen! Op de gewijde lofzangen, die de heilige gewelven te Uwer eere deden weergalmen, volgen wulpsche en profane deunen! En gij, eerlooze godheid des Heidendoms, schaamtelooze Venus, gij zult hier-zelf stoutmoediglijk de plaats innemen van den levenden God, u nederzetten op den troon van het Heilige der heiligen en de schuldige bewierooking ontvangen van uw nieuwe aanbidders!"[1]).

Men weet, dat de Jacobijnen later een revolutionnairen kalender invoerden,

[1]) *Dictionnaire des Sciences Occultes*, Migne, dl. II, kol. 107, i.v. „Mesmer".

den wekelijkschen rustdag door één op de tien vervingen, en in de Notre Dame zelf eene vrouw van bedenkelijke faam als verpersoonlijking van de godin der Rede op het altaar deden plaats nemen.

Maar ook van andere zijde werd geprofeteerd.

In zijn „Lettre au peuple français", in 1786 te Londen uitgevaardigd, kondigde Cagliostro aan, dat de Bastille zou verwoest worden en een wandelplaats worden[1]).

La Harpe verhaalt in dl. I van zijn nagelaten werken (Parijs 1806), en het feit vond bevestiging bij mme. de Genlis, mme. de Beauharnais en andere geloofwaardige getuigen, dat in het begin van 1788 op een feestavond ten huize van den hertog van Nivernois, zekere Cazotte, die tot het genootschap der Illuminés de Lyon behoorde, elk der aanwezigen den aard van hun — en ook zijn eigen — gewelddadigen dood voorspelde, alsmede een bijzonderheid over den dood van Lodewijk XVI op het schavot. In 1792 gingen deze voorzeggingen in vervulling[2]).

Den 22 September van dat jaar begon de jaartelling der Fransche Republiek, die reeds 2½ eeuw tevoren door Nostradamus voorspeld was. Deze toch schreef in zijn Opdracht van 14 Maart 1547 aan koning Hendrik II, dat er in den jare 1792 („l'an mil sept cent nonante deux") „een Christenvervolging" zou plaats hebben, „die men als een vernieuwing des tijds zal beschouwen"[3]).

Een ander geval:

Saint-Simon en Louis Philippe van Orleans waren allesbehalve menschen, geschikt om zich tot dupen te laten maken. Doortrokken van den kouden, vaak cynischen spot en het filosofisch ongeloof der XVIIIde eeuw in bovennatuurlijkheden, zijn zij als getuigen voor een koel-wetenschappelijke waarneming volkomen te betrouwen.

Welnu, Saint Simon beschrijft een demonstratie van théurgie, die voor den prins gedaan werd, en zegt dan:

„De hertog van Orleans wilde weten, wat er met hem gebeuren zou . . . Na verloop van een kwartier grimassenmakerijen verscheen plotseling de gestalte van den hertog, gekleed zooals hij toen was, en in natuurlijke grootte,

---

[1]) *Dictionnaire des Sciences Occultes*, Migne, dl. II, kol. 108-110, i.v. „Mesmer".

[2]) Idem.

[3]) Idem.

op den muur, alsof ze erop geschilderd was, met een gedekte kroon op het hoofd. 't Was noch de Fransche, noch de Spaansche, noch de Engelsche, noch de Keizerskroon. De hertog van Orleans, die er uit alle macht naar staarde, kon ze niet thuisbrengen; hij had er nooit zoo eene gezien. Ze had slechts vier spangen en niets op den top. Deze kroon dekte hem het hoofd. Hij was er toen zeker nog 'n heel eind van af zich te verbeelden, dat hij ooit regent van het koninkrijk zou worden. Misschien beduidde deze zonderlinge kroon hem dat. Dit alles gebeurde te Parijs in tegenwoordigheid hunner naaste omgeving, daags voordat hij 't mij vertelde, en ik heb het zoo buitengewoon gevonden, dat ik er hier een plaats voor heb ingeruimd""[1]).

Sedert dien is het vertrouwen van velen in de geheime wetenschappen er niet op verminderd. Tot in de hoogste kringen toe heeft het geloof, dat de mensch zich met het bovennatuurlijke willekeurig in verband kan stellen, aanhang gevonden.

De voorspelling heeft trouwens altijd onverbreekbaar deel uitgemaakt van de z.g.n. „geheime kunsten":

No. 207.

***A B C ILLUSTRÉ D'OCCULTISME,** Papus, p. 373:

TEXT:

Il ne peut exister d'études d'occultisme, même élémentaires, sans qu'il ne soit question des arts divinatoires.

VERTALING:

De studie van het occultisme, zelfs de allereerste, is onbestaanbaar, zonder dat de kunst der waarzeggerij erbij in het geding komt.

Tot deze kunst behoort de voorspelling uit de lijnen der hand en andere gegevens. Het koffiedik, waarmee door z.g.n. waarzegsters nog wel gewerkt wordt, is een overblijfsel uit de magie der Arabieren, terwijl de juffrouw, die „werkt met het ei", meestal wel geen flauw besef heeft, dat ze een der oud-Heidensche symbolen van de wereld-generatie hanteert.

Als de meest hoogstaande voorzeggingskunst wordt echter die beschouwd, welke de sterren als objecten heeft; vandaar de hooge eer, waarin indertijd de astrologie stond.

[1]) *Dictionnaire des Sciences Occultes,* Migne, II, kol. 218, i.v. „Nostradamus".

Ook czaar Nicolaas, de laatste der Russische Czaren, behoorde tot de aanhangers van het Occultisme. Toen Papus, de reeds vaak genoemde vernieuwer van het Hermetisme in Frankrijk, in October 1905 te St. Petersburg kwam, werd hij aanstonds naar Tsarskoje Selo ontboden, waar hij op verzoek van Czaar en Czarin een groote ritueele plechtigheid van geestenbezwering en zwarte kunst inrichtte. Alleen het keizerlijk paar en een adjudant woonden de zitting bij, waar Nicolaas II de schim deed oproepen van zijn overleden vader Alexander III, om deze te raadplegen hoe hij zich te houden had tegenover de revolutionnaire beweging, die in Rusland het hoofd opstak[1]).

Als meesters op het gebied der bovennatuurlijke kunsten gelden wel de Indische fakirs, waarvan schr. dezes trouwens zelf verschillende staaltjes, vertoond door in Europa rondreizende leden dier groep, aanschouwd heeft. Sterker is echter een door Vindevogel[2]) verhaald geval van twee hoogstaande en zeer ontwikkelde Engelschen, die in Britsch-Indië in het vlakke veld een fakir ontmoetten, vergezeld van zijn zoontje. De kunstenmaker groet hen eerbiedig en vraagt, of hij hun een dier wonderlijke toeren mag vertoonen, waarvan de Westerlingen zich geen begrip kunnen vormen. Het aanbod wordt aangenomen. De kunstenmaker stelt zich in betrekking met de luchtgeesten, die de zintuigen der beide Engelschen begoochelen en hen aldus rare dingen doen zien, hooren en tasten. Ziehier, welke indrukken zij opdeden: de kunstenmaker werpt een touw in de lucht, dat aldoor rijst . . . tot het einde niet meer zichtbaar is. Dan wendt hij zich tot den knaap en beveelt dezen in het touw te klimmen. De jongen schreit, schreeuwt, maar het bevel wordt volgehouden, en de knaap moet het volvoeren. Hij klimt omhoog en verdwijnt in het uitspansel ten aanschouwen der verblufte toekijkers. Daar omhoog is hij buiten de straffende hand zijns vaders, en jouwt hij hem uit. „O zoo, manneke, wacht, ik zal je . . .!" En de vader klimt eveneens in het touw en verdwijnt evenzoo. Dan hooren de beide reizigers den jongen schreeuwen en jammeren, den vader vreeselijke bedreigingen uiten, en zij zien aan hunne voeten de bebloede armen, beenen, hoofd en romp van het kind neervallen. Starre ontzetting verlamt hen. Maar de vader komt langs het touw omlaag, raapt de bloedende ledematen op, doet ze in een zak en . . . haalt den jongen levend eruit. Beiden groeten onderdanig en gaan heen, na van de reizigers een ruime gift te hebben gekregen.

---

[1]) De Brhay, in de voorrede tot Papus' *A B C*, p. 16.

[2]) *La Gnose*, p. 111-112.

„Ziedaar nu", voegt de theosofische schrijver er aan toe, „een gezichtsbedrog, dat door de geesten der lucht ten dienste van den Indischen kunstenmaker is bewerkt."

Men zal toegeven, dat deze verklaring in wezen een treffende overeenkomst biedt met die, welke de Christen missionarissen en zendelingen in die streken van dergelijke, ook door hen vaak gerapporteerde voorvallen geven, wanneer zij ze toeschrijven aan inwerking van booze geesten, van duivelen, met wie zulke fakirs gemeenschap houden, — aan datgene alzoo wat met een enkel woord wordt aangeduid als „tooverij".

Dit klopt trouwens met de verklaring, door den theosofischen schrijver zelven gegeven:

*LA GNOSE, VINDEVOGEL, p. 109-110:

TEXT:

Innombrables, légions effrayantes sont les psychés, les monades, les êtres subtils qui vivent et évoluent dans le plan-astral . . . Nombre de ces psychés et êtres vivants . . . exercent un grand empire sur les sens de l'homme, mais ne peuvent rien sur . . . la volonté de l'homme éclairé, du Penseur hominal . . . Les occultistes, les magiciens, les jongleurs hindous et les Fakirs font commerce avec ces esprits de l'air, avec ces habitants de l'astral, et les utilisent pour fausser les sens et produire des hallucinations qui leur permettent de simuler foule de phénomènes illusoires, de tours de prouesse, de haute prestidigitation qu'ils semblent accomplir et qui ne sont acceptés pour vrais et réels que grâce au faussement des sens de la vue, de l'ouïe, du toucher des spectateurs

VERTALING:

Talloos, bij ontzagwekkende legioenen, zijn de geesten, de eenheden, de vluchtige wezens, die in de wereldruimte leven en zich bewegen. . . Een groot getal dier geesten en levende wezens . . . oefenen een belangrijke macht uit over de zintuigen van den mensch maar vermogen niets tegen den wil van den verlichten mensch, van den menschelijken Denker . . . De occultisten, de toovenaars, de Hindoesche goochelaars en Fakirs houden gemeenschap met die geesten in de lucht, met die bewoners der wereldruimte en bezigen ze om de zintuigen te bedriegen en zinsbegoochelingen te veroorzaken, die hen in staat stellen een menigte illusionnaire verschijnselen voor te spiegelen, krachttoeren van wondere goochelkunst, die zij schijnen te verrichten,

joués par ces sorciers. Les livres abondent de narrations de faits de ce genre, dits magiques, incompréhensibles, déconcertants, inouïs.

en die alleen maar voor wezenlijk en waar worden gehouden, doordien deze toovenaars het gezicht, het gehoor, den tastzin der toeschouwers parten spelen. De litteratuur boekstaaft een menigte feiten van dezen aard, die ze als tooverij, onbegrijpelijk, overbluffend, ongehoord betitelt.

. . . notez-le bien, ces esprits inférieurs sont sensibles aux hommages et au culte que leur donne l'esprit de l'homme et se mettent à exercer leurs talents au service de qui les encense... tous ont leurs faiblesses, leurs petites ambitions, leur orgueil . . .

. . . Merk wel, dat die lagere geesten gevoelig zijn voor de hulde en vereering, die de menschelijke geest hun brengt, en dat zij hun krachten in dienst stellen van dengene, die hen bewierookt . . . Allen hebben hun zwakheden, hun ijdelheidjes, hun hoovaardij . . .

Deze uitlegging: dat de spiritistische verschijnselen zinsbegoochelingen zijn — daargelaten dan de kracht, waardoor ze verwekt worden — strookt met de ons van betrouwbare zijde gegeven verzekering, dat die met de oogen waarneembare verschijnselen zich niet altijd op de fotografische plaat laten vastleggen. Dit zuiver-chemisch werkende en dus voor subjectieve aandoening ongevoelige apparaat neemt zoodanige duidelijk geziene vormen en gedaanten niet steeds op; indien deze bewering juist is, mag ze als een bijkomstig bewijs gelden, dat de waarnemingen niet tot de gewone stoffelijk-natuurlijke orde behooren.

Hiermede komen we rechtstreeks terecht in de sfeer der betrekkingen van den mensch tot de „lagere geesten", een onderwerp van zoodanige uitgebreidheid, dat het wel eenige afzonderlijke aanteekeningen verdient.

HET SATANISME.

Vatten we maar dadelijk de kern aan: is het bovenstaand opschrift gewettigd als onderdeel van een hoofdstuk over de Theosophie? Met andere woorden: is er verband tusschen Theosophie en Satanisme?

Na de overvloedige bewijzen, die elders gegeven zijn voor het verband tusschen sommige groepen der Vrijmetselarij en het Satanisme[1]), na de blijkbare geestverwantschap tusschen occulte Vrijmetselarij en Theosophie, zou het onlogisch zijn, zoo laatstgenoemd stelsel niet dergelijke afwijkingen vertoonde op metaphysiek gebied als de bedoelde maç.·. groepen.

De feiten strooken met deze redeneering. De voorgangers der moderne Theosophie houden zich met practijken bezig, die door een maç.·. auteur als volgt worden omschreven:

No. 208.

*DIE ENTENTE-FREIMAUREREI, KARL HEISE, p. 12-13.

TEXT:

Interessieren uns die Maçonnisten innerhalb der Entente, dann interessiert uns als Okkultisten nicht minder auch die General-präsidentin der „Theosophical Society", die Grossmeisterin Frau Annie Besant, von der Mr. C. W. Leadbeater auf S. 45 des „Adyar-Albums" — das von Annie Besant selbst verlegt wird — sagt:

„ . . . . Ich war zur Seite unserer Präsidentin in Gegenwart des höchsten Leiters der Entwicklung dieser Weltkugel, und ich weiss, wovon ich spreche. Lasset die Weisen meine Worte hören . . . ."

VERTALING:

Interesseeren ons de maçonnisten der Entente, dan interesseert ons als occultisten niet minder de algemeene presidente van het Theosophisch Genootschap, de grootmeesteres mevr. Annie Besant, van wie Mr. C. W. Leadbeater in het Adyar-Album, dat door Annie Besant zelve wordt uitgegeven, op blz. 45 zegt:

„ . . . . Ik bevond mij naast onze presidente in de tegenwoordigheid van den hoogsten leider der ontwikkeling van onzen aardbol, en ik weet, waarvan ik spreek. Laten de Wijzen mijne woorden hooren."

---

[1]) Zie *Ontstaan, Streven en Einddoel der Vrijm.·.*, v. Term, p. 308 v.v.

Annie Besant wird uns also hier vorgeführt als eine in die geheiligtesten Mysterien unseres Erdendaseins initiierte Meisterin, die selbst — mit Leadbeater gemeinsam — vor dem höchsten Geist unserer gesamten Evolution „geopfert" hat . . .

Es kann kaum einem Zweifel unterliegen, dass Besant-Leadbeater einer wesenhaften geistigen Macht irgendwann-und-wo gegenüber gestanden haben; einer Macht, die nachgerade das ganze Wirken dieser beiden entgleisten Maurertheosophen lenkt und leitet. Es ist auch für Okkultisten ausser Zweifel, dass durch gewisse magische Praktiken, Nekromantie usw. ein Verkehr mit überphysischen Wesenheiten erreicht werden kann. Und wir möchten vermuten, dass Besant-Leadbeater es mit einer jener Wesenheiten zu tun hatten, die in der in Verruf gekommenen Maurerei auch immer eine grosse Rolle gespielt haben, und wegen welcher Wesen die katholische Kirche nicht mit Unrecht anti-maurerisch zu sein berechtigt ist.

Annie Besant wordt ons hier dus voorgesteld als eene meesteres, die in de meest geheiligde mysteriën van ons aardsch bestaan is ingewijd, en die zelfs — met Leadbeater — aan den hoogsten geest onzer wereld-ontwikkeling geofferd heeft.

Het kan nauwelijks worden betwijfeld, dat Besant en Leadbeater zich ergens en ooit bevonden hebben ten overstaan van eene wezenlijke geestelijke macht, die het geheele optreden dezer buitenissige metselaar-theosofen tamelijk wel leidt en richt. Ook bij de occultisten lijdt het geen twijfel, dat men door zekere tooverpractijken, zwarte kunst enz. een verkeer met bovennatuurlijke wezens bereiken kan. Wij vermoeden bijna, dat Besant en Leadbeater te doen hadden met een dier wezens, welke in de berucht geworden Metselarij ook altijd een groote rol hebben gespeeld, en weswege de katholieke Kerk niet ten onrechte anti-maçonniek mag zijn.

Met de „berucht geworden" Vrijmetselarij bedoelt de Duitsche schrijver, die het woord blijkbaar niet wilde gebruiken, de „occulte" vrijmetselarij der hoogere graden.

In de geschiedenis der Tempeliers komt voor een afgodsbeeld, dat in de geheime bijeenkomsten der ingewijde ridders werd vereerd: de Baphomet, een beeld, dat menschelijke trekken van de beide geslachten en dierlijke vertoonde, de laatste in een vorm waarin de Christelijke symboliek den duivel placht af te beelden.

Het kwam vrijwel overeen met de afbeelding, die de lezer op blz. 95 van dit werk vindt.

De Tempeliers en hunne navolgers beweerden, dat dit beeld een mystiek symbool was van een hoogere, edele en goede macht. Van de erfgenamen der Tempelierstraditie zeggen nu velen, dat dit symbool door een latere richting begrepen wordt als de verpersoonlijking van wat het ook volgens de Christelijke tijdgenooten der schuldig bevonden Tempeliers in werkelijkheid was: een zinnebeeld der aan de Godheid vijandige macht.

Na deze toelichting zal het volgende citaat beter begrepen worden:

No. 209.

***DIE ENTENTE-FREIMAUREREI**, KARL HEISE, p. 13.

TEXT:

Und diesem echten Templer- und Maurersymbol [Baphomet; v.T.] *steht entgegen jene geheimnisvolle Macht, die alles entehrt, so dass nun in Tat und Wahrheit auch wieder ein Pseudo-Baphomet-Symbol „zutage" tritt: eine Wesenheit des Dunkels und der Unwahrhaftigkeit, — und diesem scheinen nicht nur Besant-Leadbeater, sondern auch andere Freimaurer verfallen zu sein . . . Diesem Pseudo-Baphomet, der dann also (trotz Taxils Lügenwerk über ihn!) wirklich existiert, ihm mag Annie Besant „geopfert" haben . . .*

VERTALING:

En tegenover dit echte Tempeliers- en Vrijmetselaars-symbool staat die geheimzinnige macht, welke alles onteert, zoodat er metterdaad en in waarheid weer een pseudo-Baphomet-symbool voor den dag komt: een wezen van duisternis en onwaarheid, — en hiertoe schijnen niet enkel Besant en Leadbeater maar ook andere Vrijmetselaars vervallen te zijn . . . Het zal aan dezen pseudo-Baphomet zijn, die dan, in weerwil van Taxil's leugenboek over hem, werkelijk bestaat, dat Annie Besant geofferd heeft.

Met weinig gesluierde woorden wordt hier dus verklaard, dat naar Br.·. Heise's opvatting het de Satan moet zijn, aan wiens geest de kampioene der moderne Theosofie en der „astrale" theorie offerde.

Vraagt men zich nu af, of zulke dingen in dezen tijd mogelijk zijn, dan mag men bedenken: waarom zou het *niet* mogelijk zijn, waar zelfs een kleine

litteratuur bestaat — in het Italiaansch, het Fransch, het Spaansch o.a. — van Satanshymnen.

Overigens wordt het feit vlotweg toegegeven door een schrijver als Papus, die vrij verstaanbaar zegt:

No. 210.

*A B C ILLUSTRÉ D'OCCULTISME, PAPUS, p. 410:

TEXT:

Le grand danger du maniement de la lumière astrale, c'est que le principe intelligent qui gît au centre de cette force est un être d'origine divine, mais qui s'est révolté contre son centre de création.

VERTALING:

Het groote gevaar in de behandeling van het astrale licht is, dat het in het centrum dezer kracht verblijvende verstandelijk beginsel een wezen is van goddelijken oorsprong, maar dat tegen zijn scheppingscentrum in opstand is gekomen.

Keurt de maç.·.-theosofische schrijver dan deze magie af als iets, dat tot de bedenkelijkste gevolgen kan leiden? Veroordeelt hij ze als tooverij, gelijk alle Christelijke Kerken met de meeste gestrengheid doen?

Heelmaal niet; hij voert er integendeel een pleidooi voor:

No. 211.

*A B C ILLUSTRÉ D'OCCULTISME, PAPUS, p. 395:

TEXT:

La Magie est l'étude et la pratique du maniement des forces secrètes de la Nature. C'est une science pure ou dangereuse comme toutes les sciences, et il faut que l'étudiant se rende bien compte d'un fait, c'est qu'il est anti-initiatique de dire du mal de la magie, sous prétexte qu'on y étudie des forces

VERTALING:

De Magie is: het bestudeeren en toepassen van de verborgen natuurkrachten. Het is 'n zuivere ofwel gevaarlijke wetenschap gelijk alle wetenschappen. De studeerende moet zich goed rekenschap geven van het feit, dat het strijdig met de inwijdingsleer is kwaad te spreken van de magie

mauvaises autant que des forces bonnes, comme il serait ridicule d'avoir peur de la chimie, sous prétexte qu' elle permet de fabriquer de la nitroglycérine et des corps explosifs.

op grond, dat men er zoowel de booze als de goede krachten in bestudeert. Even dwaas zou 't immers wezen, bang te zijn voor de scheikunde, op grond dat men er nitro-glycerine en ontploffingsmiddelen door leert bereiden.

Degenen, die zich met het oproepen en vereeren bezighouden van een geest, die volgens Papus' woord „tegen zijn scheppingscentrum in opstand is gekomen", stellen deze practijk zelfs voor als eene leerschool, om in nauwere betrekking te komen tot de goede geesten. Ziehier het bewijs dezer tegen elke Christelijke opvatting indruischende theorie:

No. 212.

*A B C ILLUSTRÉ D'OCCULTISME, PAPUS, p. 396.

TEXT:

. . . pour arriver à ce plan, il faut avoir passé par les épreuves nécessaires, comme pour bien comprendre les enseignements de l'occulte, il faut avoir été matérialiste.

La magie, pourrions-nous dire, c'est le . . . plan des épreuves au milieu des forces d'en-bas, qui, seules, permettent d'aborder avec fruit la communion future avec les forces d'en haut.

VERTALING:

Om tot deze sfeer te geraken, moet men de noodige beproevingen hebben doorgemaakt, evenals men materialist moet geweest zijn om de onderrichtingen van het occulte goed te begrijpen.

De magie, zoo zouden we kunnen zeggen, is . . . de sfeer der beproevingen te midden der krachten-van-omlaag, waardoor men alleen in staat is met vrucht te streven naar de toekomstige gemeenschap met de krachten-van-omhoog.

In de practijk echter komt het nagenoeg niet voor, dat personen, die zich met de hierboven geschetste magie afgeven, later andere wegen inslaan: zij voelen zich gebonden aan de bedenkelijke riten, die zij gekozen hebben, erger dan een opiumschuiver of morphinist verslaafd is aan het bedwelmings-

middel zijner voorkeur. De omgang met de aangeduide geestenwereld wordt hun een ware hartstocht. Hoor, hoe Papus zich in zijn meervermeld werk erover uitlaat:

No. 213.

***A B C ILLUSTRÉ D'OCCULTISME,** PAPUS, p. 432.

TEXT:

Rien n'est supérieur comme joie terrestre à cette douce sensation de la circulation des fluides cardiaques entre deux êtres qui s'aiment d'un amour sincère et profond . . . Or, cette joie spirituelle . . . n'est qu'une toute petite flamme à côté de l'immense bonheur que provoque la présence du Maître.

On conçoit que ceux qui ont participé à cette communion se détachent de toute la voie intellectuelle.

VERTALING:

Geen aardsche vreugd wordt overtroffen door het zoet gevoel van den omloop der harts-stroomingen tusschen twee wezens, die elkaar oprecht en diep liefhebben . . . Welnu, die geestelijke vreugd . . . is maar 'n heel klein vlammetje naast het onmetelijk geluk, dat door de aanwezigheid van den Meester veroorzaakt wordt.

Men begrijpt, dat degenen, die aan deze gemeenschap hebben deelgenomen, zich van den koel-verstandelijken weg geheel afkeeren.

De ervaring leert, dat wie zich eenmaal op dit gebied begeven heeft, zich hals-over-kop erin stort en er zich zoodanig in vastwerkt, dat hij het oorspronkelijke Godsbesef loslaat en de geesten, met welke hij gemeenschap heeft, als de ware vertegenwoordigers der godheid en hun ,,leidend centrum'' als de ware Godheid zelve aanziet. Papus geeft dit zeer verstaanbaar toe:

No. 214.

***A B C ILLUSTRÉ D'OCCULTISME,** PAPUS, p. 432-433.

TEXT:

Une dernière difficulté à vaincre dans les recherches concernant l'occulte, c'est l'oubli du sectarisme. On

VERTALING:

Een laatste moeilijkheid, die bij de nasporingen betreffende het occulte te overwinnen valt, is: zich van het

peut paraphraser l'idée de Racine, en disant que tout être qui commence à percevoir l'existence de cette voie spirituelle a tendance à dire, aux êtres des autres écoles: „Le mien seul est Dieu, Madame, et le vôtre n'est rien." . . . on a tendance à se figurer que le Dieu qu'on a perçu est le seul rayon vivant de toute divinité et l'on excommunie tous ceux qui ne pensent pas comme vous.

sectarisme los te maken. Men zou hierbij het denkbeeld van Racine kunnen omzetten door te zeggen, dat wie het bestaan van dezen geestelijken weg begint te zien, geneigd is om tot de leden van andere scholen te zeggen: „De mijne alleen is God, mevrouw, en de uwe is niets" . . . . Men is allicht geneigd zich te verbeelden, dat de God, dien men gezien heeft, de eenige levende uiting van de Godheid is, en men spreekt het banvonnis uit tegen ieder, die anders denkt dan gij.

Met andere woorden: men staat met beide beenen op het hellend vlak van het Satanisme.

Dit wonderbare, vaak meer groteske dan grootsche, schijnt voor sommige naturen een bijzondere aantrekkelijkheid te hebben. Zij laten zich niet afschrikken door de verklaring der leiders van het occultisme: dat de kennis hiervan diepgaande studiën vereischt in oude talen, astrologie enz.; het uitzicht op het verwerven van het vermogen om wondere dingen te kunnen doen, geesten te bezweren enz. verlokt hen als het flonkerlicht van den vuurtoren de trekvogels, die zich er tegen te pletter vliegen. De leiders der beweging zelven constateeren het ietwat minachtend:

No. 215.

*A B C ILLUSTRÉ D'OCCULTISME, PAPUS, p. 405.

TEXT:

La plupart des étudiants qui s'occupent d'occultisme n'ont, en réalité, qu'un but véritable: le maniement des forces invisibles de la nature ou de l'homme. Ils acceptent l'étude des

VERTALING:

De meeste studeerenden, die zich met occultisme bezighouden, hebben eigenlijk maar één wezenlijk doel: het hanteeren van de onzichtbare krachten in de natuur of in den mensch.

questions théoriques comme un gamin accepte la purgation dont l'absorption sera suivie d'un bonbon.

Zij getroosten zich de theoretische studiën daarbij, zooals een knaap een purgeermiddel slikt om daarna een stukje suikergoed te krijgen.

Ook de Theosofie heeft, gelijk de Mysteriën ze hadden, en de Vrijmetselarij en het Occultisme ze nog hebben, hare beproevingen, die de ingewijde moet doormaken, alvorens tot de eigenlijke geheimen te worden toegelaten. Volgens de occultisten gaan deze beproevingen van den geest zelven uit, waarmee men zich in verbinding wil stellen:

No. 216.

*A B C ILLUSTRÉ D'OCCULTISME, PAPUS, p. 432.

TEXT:

Traversant, sans être ému, les épreuves les plus dures que lui envoie „le Prince de ce monde" qui n'aime pas voir son domaine envahi par des étrangers venus du plan céleste, ce „Nouvel Homme", s'il domine toutes les épreuves, connaît enfin la joie de l'union intime avec le plan divin . . . Celui qui a eu le bonheur, une fois dans sa vie, de rencontrer „un Maître" nous comprendra.

VERTALING:

Als hij onbewogen de hardste beproevingen doorstaat, welke hem toegezonden worden door „den Vorst dezer wereld", die geen vreemdelingen uit hemelsche sfeer in zijn domein wil zien binnendringen, zal eindelijk deze „Nieuwe Mensch", alle verschrikking en beproeving overwonnen hebbend, ten slotte de vreugde smaken der innige vereeniging met de goddelijke sfeer . . . Wie het geluk gehad heeft eenmaal in zijn leven „een Meester" te hebben ontmoet, zal mij begrijpen.

„De Meester" is de gewone benaming, waarmee in de occultistenwereld de geest wordt aangeduid, dien men als zijn meerdere en leidsman erkent. Ook in de middeleeuwsche en latere tooverprocessen spreken de beschuldigden in de verhooren telkens van „den Meester", wanneer zij de verschijning willen aanduiden, waarmede zij al of niet erkenden, geestelijke of — onderstelde — lichamelijke gemeenschap te hebben gehad.

Den geheelen loop door van de beschavingsgeschiedenis is de practijk van het verkeer met de geestenwereld te volgen. Ook tijdens het hoogtepunt der vroeg-middeleeuwen, driehonderd jaren vóór het opkomen van de Hervorming.

Op het einde der XIIde eeuw ging er een Gnostieke strooming over Europa, die in de beweging der Katharen of Albigenzen hare bedding vond.

In de meeste geschiedboeken heet het, dat de slag bij Muret in 1213 een einde maakte aan het gevaar der Albigenzen; dit is in zooverre waar, dat hun dreigende overmacht gebroken werd, maar daarmee waren hunne denkbeelden niet uitgeroeid.

„Gnostisch-Manicheesche dwaasheden", zoo boekstaaft de Kerkgeschiedschrijver P. Albers S. J., „leerden ook de Luciferianen. Volgens hen was Lucifer met zijn aanhang tegen alle recht uit den hemel verstooten. Hij moest echter weer hersteld, en Michael met de zijnen naar de hel worden verwezen. Men zegt, dat zij een zwarten kater als den hoogsten god Asmodée vereerden. Naar het Chronicon Alberici verhaalt, vertoefde het hoofd der sekte te Maastricht en had er aanzienlijke volgelingen. Hij verdronk op zijne reis naar Engeland omstreeks 1240"[1]).

De zwarte kat keert telkens in de tooververhalen der heksenprocessen terug en geldt ook thans nog in het volksgeloof als een attribuut der heksen.

Görres geeft in zijne *Christliche Mystik* verschillende, soms weerzinwekkende bijzonderheden omtrent het ceremoniëel van middeleeuwsche vormen van duivelvereering.

Een korte schets geeft een maç∴ occultistisch schrijver ervan in de volgende bewoordingen:

No. 217.

***DOGME ET RITUEL,** ELIPHAS LÉVI, I, p. 314-5:

TEXT:

L'instrument des envoûtements n'est autre que le grand agent magique lui-même, qui, sous l'influence d'une volonté mauvaise, devient alors réellement et positivement le démon.

VERTALING:

De tooverij werd eenvoudig verricht met behulp van den grooten magischen factor zelven, die onder den invloed van een boozen wil, dan werkelijk en positief de duivel wordt.

[1]) *Handboek der Alg. Kerkgeschiedenis*, II, p. 80.

. . .C'est ce qui explique la bizarrerie et l'actrocité même des opérations de la magie noire chez les anciens et au moyen âge, les messes du diable, les sacrements administrés à des reptiles, les effusions de sang, les sacrifices humains, et autres monstruosités qui sont l'essence même et la réalité de la goëtie ou nigromancie. Ce sont de semblables pratiques qui ont attiré de tout temps sur les sorciers la juste répression des lois. La magie noire n'est réellement qu'une combinaison de sacrilèges et de meurtres gradués pour pervertir à jamais une volonté humaine et réaliser dans un homme vivant le fantôme hideux du démon. C'est donc, à proprement parler, la religion du diable, le culte des ténèbres, la haine du bien portée à son paroxysme . . .

Hieruit moeten het zonderlinge en zelfs wreedaardige der zwarte-kunstverrichtingen bij de ouden en in de middeleeuwen worden verklaard, evenzeer als de duivelsmissen, het toedienen van de Sacramenten aan kruipend gedierte, het vergieten van bloed, de menschenoffers en andere afschuwelijkheden, die het wezen en de werkelijkheid der goëtie of necromancie uitmaken. Dergelijke practijken zijn het, die te allen tijde de wetgeving terecht tegen de toovenaars hebben doen te keer gaan. De Zwarte Kunst is feitelijk slechts een bijeenraping van heiligschennissen en moorden, zoodanig opklimmend dat ze 's menschen wil voor altoos verderven en in den levenden mensch het afzichtelijk spooksel van den duivel verwezenlijken. Juist gezegd is ze dus de duivelaanbidding, de vereering van de duisternis, de tot in het krankzinnige gestegen haat tegen al wat goed is.

Een ander, niet-maç.·. schrijver verklaart, dat in de oude toovenarij z.g.n. sabbaths-(duivels-)Missen werden gecelebreerd, waarbij gebruik werd gemaakt van driehoekige zwarte hosties[1]).

Bij deze opzettelijke tegenstelling tot het gebruik van ronde blanke hosties in de Katholieke Kerk stelt zich weer duidelijk het denkbeeld van de vorming eener Tegenkerk op den voorgrond.

Vraagt men nu, hoe het te verklaren is, dat iemand als Eliphas Lévi, die zoo duidelijk stond aan de zijde der occultisten, zich zoo hard over het

[1]) *Le Juif*, des Mousseaux, p. 227, noot.

Satanisme kon uitlaten, dan moet men een vormelijk onderscheid in het oog houden.

Te allen tijde hebben onder de duivelvereerders zich twee richtingen geopenbaard: de ideëele, als men ze zoo noemen mag, en de contrasteerende. De eerste beschouwt den geest, dien de Christenen als het prototype van het Kwaad beschouwen, en dien zij daarom wel kortweg „den Booze" noemen, als een geest van verlichting, die de menschelijke rede alles wil doen kennen en haar aan de Godheid gelijkmaken. Dezen geest beschouwen de aanhangers dier richting als den goeden geest, den Lichtdrager: Lucifer. Zij vereeren hem met wierook, bloemen, gebeden en riten: de Theürgie of witte kunst.

De anderen huldigden dien geest als het beginsel van verzet en opstand tegen den God der Christenen, hangen hem als zoodanig, als den Satan (den Booze) aan en huldigen hem met alle denkbare practijken, die de Christelijke geloofs- en zedenleer het meest veroordeelt. De ritus van deze groep wordt de „Goëtie" of zwarte kunst geheeten.

Theürgisten en Goëtisten staan scherp tegenover elkander. Ook thans nog, in de occulte riten der Vrijmetselarij. Albert Pike bijv. was Luciferist, Giosue Carducci, de dichter van de *Inno a Satana*, was Satanist.

Uit het aangehaalde citaat no. 217 blijkt voldoende, dat Eliphas Lévi niet tot laatstgenoemde richting behoorde.

Het vormelijk onderscheid tusschen beide richtingen zal nu wel duidelijk zijn. Evenals 't duidelijk is, dat een *wezenlijk* onderscheid niet bestaat: beide richtingen toch vereeren hetzelfde, tegen de Godheid opponeerende wezen als een uit de dualiteit noodwendig contrast. Zooals in het Perzische dualisme de eenen vereerders waren van Ahura Mazda, den goeden god, en de anderen, de „Daeva"-aanhangers den boozen Ahriman en diens geestenstoet huldigden.

Voor den Christen is, filosofisch — niet practisch — Luciferist of Satanist alzoo hetzelfde. Waar het onderscheid niet absoluut vereischt wordt, wordt in dit boek gemakshalve steeds van Satanisme gesproken.

In betrokken kringen wordt trouwens zelf niet altijd het gradueele onderscheid gemaakt: in Ancona verscheen het blad *Il Lucifero*, waarvan de redactie in haar program-artikel zeide: „Satan is onze chef"[1]).

Beide vormen van duivelvereering kunnen zich op het systeem der Kabbalisten beroepen, die den duivel beschouwen eenvoudig als de negatie Gods:

[1]) *Le problème de l'heure présente*, Delassus, I, ch. 54. Gecit. in *Die Freimaurerei*, Walther, p. 121.

No. 218.

*MORALS AND DOGMA, PIKE, p. 102.

TEXT:

The true name of Satan, the Kabalists say, is that of Yaveh reversed; for Satan is not a black god, but the negation of God. The Devil is the personification of Atheism or Idolatry.

For the Initiates, this is not a Person, but a Force, created for good, but which may serve for evil. It is the instrument of Liberty of Free Will. They represent this Force, which presides over the physical generation, under the mythologic and horned form of the God PAN; thence came the he-goat of the Sabbat, brother of the Ancient Serpent, and the Light-bearer or Phosphor, of which the poets have made the false Lucifer of the legend.

VERTALING:

De ware naam van Satan, zeggen de Kabbalisten, is die van Jehova omgekeerd; want Satan is geen booze God, maar de loochening van God. De Duivel is de verpersoonlijking van de godloochening of van de afgoderij.

Voor de ingewijden is hij geen persoon maar eene ten goede geschapen kracht, die evenwel ten kwade kan dienen. Hij is het werktuig der vrijheid of van den vrijen wil. Zij beelden deze kracht, die de lichamelijke voortplanting regeert, af onder de fabelachtige en gehoornde gestalte van den god Pan. Vandaar kwamen de bok van den heksen-sabbath, de broeder van de Oude Slang, en de Lichtdrager of ,,Phosphor'', waarvan de dichters den valschen Lucifer der legende hebben gemaakt.

Men vindt hier, gelijk men ziet, den bok van den Sabbath (vandaar in de Christelijke symboliek de voorstelling van den Satan als een gehoornde menschenfiguur met bokspooten) en den Lichtengel der theürgisten naast elkaar gezet in de Kabbalistische ideeënwereld, die zooveel invloed heeft gehad op den gedachtengang der latere menschheid, tot op den huidigen dag toe.

Br.·. Proudhon heeft een groet aan Satan gericht, gelijk Br.·. Bartrina, terwijl Stanislas de Guayta (die o.a. *Le serpent de la Genèse* schreef, dat als de bijbel der moderne kabbalisten beschouwd wordt) er een aan Lucifer wijdde[1]).

---

[1]) Zie de teksten in *O., S. en E. der Vrijm.*, v. Term. p. 321-322.

Quinet wilde het Christendom verstikken en door het Satanisme vervangen[1]).

Bij de onthulling van het Mazzini-monument op 22 Juni 1882 werden door Genua zwarte vaandels met de Satansfiguur gedragen. Na afloop schreef de anticlericale bond te Genua aan het Turineesche blad *Unità Cattolica*, dat men van plan was te gelegener tijd de Satansbanier op alle kerken van Italië, met name ook op het Vaticaan te planten. En de *Epoca* gaf 21 Sept. 1883 haar vertrouwen te kennen, dat ,,trots het gekras der stervende zwarte raven", Satan spoedig over de gansche linie zou zegevieren. Ook bij de onthulling van het Garibaldi-monument in 1893 droeg het koor een Satanshymne voor[2]).

Dr. Steiner, de leider van een Duitsch theosofen-genootschap, gaf een tijdschrift uit, *Lucifer*, later *Lucifer-Gnosis* geheeten.

In zijn drama ,,Die Prüfung der Seele", laat hij Lucifer zeggen:

No. 219.

DIE PRÜFUNG DER SEELE, dr. STEINER, drama, rol van Lucifer.

TEXT:	VERTALING:
Wer offen wollt der Lüge dienen, Der müszte sinnbetört wohl sein, Wenn er im Glauben leben könnte, Die Menschen folgten seiner Führung . . . Man kann für Christi Gegenbild Am besten Menschenherzen fangen, Wenn man Christi Namen diesem Bilde gibt.	Dwaas ware degene wel, die openlijk de leugen zou willen voorstaan en dan meenen, dat de menschen hem volgen zouden . . . Menschenharten zijn het best voor Christus' tegenbeeld te vangen als men hieraan den naam van Christus zelven geeft.

Geciteerd bij Laun, *Moderne Theosophie*, p. 42.

En indien men nu zegt: maar dat alles gelijkt veel erop, alsof sommige Vrijmetselaren en Theosofen — niet alle, lezer; wil dat goed onthouden! — hun Tegenkerk tot een Satanistische willen maken, dan antwoorden dezulken: En waarom niet?:

[1]) Delassus, bij Walther gecit. t.a.p.

[2]) idem.

No. 220.

*A B C ILLUSTRÉ D'OCCULTISME, PAPUS, p. 279-280:

TEXT:

Comme il existe dans l'invisible des êtres mauvais comme des êtres de lumière, il peut y avoir des systèmes religieux soutenus par des influences à lumière noire, (si l'on peut nous permettre d'accoler ces deux termes), comme il peut y avoir des systèmes religieux soutenus par des influences véritablement angéliques.

C'est pour cela que des religions, en apparence amorales, comme celle qui, dans l'antiquité, avait pour base les sacrifices humains (Aztèques et Druidesses) ou certaines sectes nègres contemporaines, ont pu vivre et prospérer bien plus longtemps que n'importe quel système philosophique.

VERTALING:

Daar er in het onzichtbare zoowel boosaardige als lichtgeesten bestaan, kunnen er ook godsdienstsystemen bestaan, die gesteund worden door invloeden van zwart licht, als we deze twee termen mogen samenbrengen, — evengoed als er godsdienstsystemen kunnen bestaan, die door werkelijke engelen-invloeden worden gestut.

Vandaar dat er schijnbaar onzedelijke godsdiensten — zooals die antieke, welke het menschenoffer tot grondslag had (bij de Azteken en de Druïdessen), of sommige hedendaagsche negersekten, heelwat langer hebben kunnen bestaan en bloeien dan welk wijsgeerig stelsel ook.

Anders dan als eene apologie voor het bestaansrecht van het Satanisme als tegenkerk, is deze stijlwending toch moeilijk op te vatten!

Er bestaat zelfs een complete duivelenleer, waarin de daemonen hiërarchieke rangen hebben. Zoo bijv.:

,,GUSOYN, hellegrootvorst. Hij verschijnt onder de gedaante van een kameel. Hij beantwoordt (vragen) over het verleden, het heden en de toekomst en onthult verborgenheden. Hij bevestigt (de menschen in hun) eereambten en breidt de waardigheden uit. Hij beveelt over 45 legioenen (dienende geesten)'' [1]).

,,ASMOEG (Perzisch). Naam van een demon, die volgens de traditie der Magiërs of leerlingen van Zarathustra, een der voornaamste afgezanten

[1]) *Dictionnaire des Sciences occultes*, I, k. 782.

van Ahriman is. Zijn taak is, tweedracht in de gezinnen, processen tusschen buurlieden en oorlogen tusschen de volken te stoken"[1]).

„LARVEN. Kwaaddoende wezens uit de astrale sfeer, die in het astrale lichaam der menschen parasiteeren kunnen"[2]).

„ASTAROTH, zeer machtige hellegrootvorst. Hij ziet eruit als een zeer leelijke engel en verschijnt als ruiter op een helledraak. In de rechterhand houdt hij een adder"[3]).

„HAAGENTI, groot-voorzitter der hel. Hij verschijnt onder de gedaante van een stier met griffioenvlerken. Als hij zich vertoont met een menschelijk gelaat, stelt hij den mensch in staat tot alles. Hij onderwijst tot in de vol‑maaktheid de kunst, alle metalen in goud om te zetten en van zuiver water uitmuntenden wijn te maken. Hij beveelt over 33 legioenen"[4]).

Enz. enz. De demonologie (duivelenleer) der occultisten is een doorloopende tegenstelling tot de hagiografie (heiligenbeschrijving) van het Katholicisme.

Ook in die groepen der Vrijmetselarij, waar eenzelfde cultus als in de hoogere regionen der Theosophie beoefend wordt, doet zich een ritualisme in dien zin voor. Het heeft zelfs zijne — onbegrepen — vertakking in sommige symbolen der lagere vrijmetselarij.

De zon als lichtbron en de Lucifer of lichtgod gelden in de oude gnostiek beiden als symbolen van het voortbrengings- of Generatievermogen. Men weet, dat boven den stoel van den voorzittend mr.·. eener loge een verlichte ster prijkt, met de letter G erop: de z.g.n. Vlammende Ster. (Zie de teekening op blz. 185).

De „ingewijden" nu zien in dit symbool heelwat meer, dan de eenvoudige leden der Blauwe Vrijmetselarij doen.

Misschien beschouwen ze de Generatie, die ze in dit symbool door de letter G voorstellen, als een algemeen begrip, maar er zijn er ook, die het symboliseeren op zeer vleeschelijke wijze. Men zie bijv. de plaat op blz. 285 waar de vijfpuntige ster, thans in een cirkel, wederom verschijnt, nu echter in de plaats van een letter een mannelijke figuur vertoonend. Het generatie-orgaan, dat in de oorspronkelijke teekening afgebeeld staat, doch dat we

[1]) *Dictionnaire de la Fable*, Noël, I, p. 121.
[2]) *Dictionnaire Rhéa*, p. 78.
[3]) *Dict. des Sc. occ.* II, k. 135.
[4]) *Dict. des Sc. occ.*, II, k. 787.

in het facsimile kieschheidshalve hebben afgedekt — bevindt zich juist in het midden, ter plaatse waar op blz. 185 de letter G staat.

De vijfhoek heeft nog twee andere beteekenissen (veel maç.·. symbolen hebben een viervoudige); men hoore den ex-abbé Constant:

No. 221.

***DOGME ET RITUEL,** ELIPHAS LÈVI, II, p. 98, 99:

TEXT:

Le pentagramme, qu'on appelle dans les écoles gnostiques l'étoile flamboyante, est le signe de la toute-puissance et de l'autocratie intellectuelles . . .

Le pentagramme élevant en l'air deux de ses pointes représente Satan ou le bouc du sabbat, et il représente le Sauveur lorsqu'il élève en l'air un seul de ses rayons.

VERTALING:

De vijfpuntige ster, die in de Gnostieke scholen „de Vlammende Ster" wordt geheeten, is het teeken der verstandelijke almacht en zelfstandigheid . . .

De vijfpuntige ster, die twee harer punten omhoog heeft staan, stelt Satan voor of den bok van den Sabbath, en ze beteekent den Heiland, wanneer ze slechts één punt omhoog heft.

Bij de beoordeeling van dit citaat houde men het volgende in het oog: Eerstens dat Lévi slechts verstaanbaar bedoelt te zijn voor ingewijden. Herinnert men zich nu, wat op blz. 259 geschreven staat omtrent de goddelijkheid van de Zuivere Rede, dan wordt het duidelijker, wat eigenlijk met die „verstandelijke almacht" wordt bedoeld.

Uit de tweede alinea blijkt, dat dit symbool der theürgisten, door een kleine verschuiving van den stand, ook aan de symboliek der goëtisten dienstbaar kan worden gemaakt.

En nu verwondere men zich niet over dit samenvallen van de riten der moderne magie (Theosophie) met die van sommige groepen der Vrijmetselarij. Zelfs een zoo uiterst voorzichtig auteur als Br.·. Gould, zegt in eene bespreking van *The Occult Science*, een werk van Waite, dien hij (p. 85 van onderaangehaalde bron) „den meest critischen levensbeschrijver" der Rozenkruisers noemt:

No. 222.

*A CONCISE HISTORY OF FREEMASONRY, R. F. GOULD, p. 85-86:

TEXT:

To cite (without adopting) the words of the same talented writer: — ,,The existing connection of Masonry with the science of the mystics is now confined to its emblems, but the fraternity originated in magic, and among alchemists and magicians". This he deems to be well established by the fact, that during the whole of the eighteenth century, the European history of magic and hermeticism is coincident with that of Freemasonry; and he considers the conclusion inevitable, that symbolic Masonry originated in mysticism, and was to a large extent promulgated by magicians and alchemists. (Occ. sc., 225).

VERTALING:

Om de woorden van denzelfden begaafden schrijver aan te halen, al maken wij ze niet tot de onze: ,,Het tusschen de Vrijmetselarij en de wetenschap der mystieken bestaand verband bepaalt zich nu tot de symbolen maar de broederschap werd geboren uit de magie te midden van alchymisten en beoefenaars der zwarte kunst". Dit acht hij vast te staan op grond van het feit, dat gedurende de geheele XVIIIde eeuw de geschiedenis der toover- en andere geheimkunsten samenvalt met die der Vrijmetselarij; en hij acht de gevolgtrekking onafwijsbaar, dat de symbolieke Vrijmetselarij haar oorsprong nam in het Mysticisme en in belangrijke mate verbreid werd door magiërs en alchymisten.

Uit de reeds vermelde feiten en daadzaken bleek ondertusschen reeds, dat het tusschen de Vrijmetselarij en de Gnosis bestaand verband zich heusch niet zoo uitsluitend tot de symbolen bepaalt, als Waite, overigens de herkomst der Vrijmetselaarsorde uit de magie erkennend, scheen te gelooven.

Tot in de gewone lagere Vrijmetselarij toe is er een ritus geweest, die velen anti-maç.·. schrijvers een aanleiding tot spot geweest is, maar waarvan de strekking heelwat dieper ging, dan zij vermoedden.

In de XVIIIde eeuw heeft n.l. in Duitschland en Frankrijk, en vermoedelijk ook in Nederland, een maç.·. ritus voor mannen en vrouwen bestaan, waar het schijnbaar malle gebruik bestond, dat men bij de inwijding het achterdeel

van een, al of niet nagemaakt, hondje moest kussen. De eigenlijke strekking daarvan was echter niet zoo belachelijk, als het zich oppervlakkig laat aanzien. Ziehier wat een maç.·. auteur ervan zegt, die van de innerlijke beteekenis der geheime riten en symbolen een diepgaande studie gemaakt heeft:

No. 223.

***DOGME ET RITUEL,** ELIPHAS LÉVI, II, p. 240.

TEXT:

Les rites du sabbat gnostique se sont transmis en Allemagne à une association qui a pris le nom de Mopses; on y a remplacé le bouc cabalistique par le chien hermétique, et, lors de la réception d'un candidat ou d'une candidate (car l'ordre admet les dames), on l'amène les yeux bandés; on fait autour de lui ou d'elle ce bruit infernal qui a fait donner le nom de sabbat à toutes les inexplicables rumeurs; on lui demande s'il a peur ou si elle a peur du diable, puis on lui propose brusquement le choix entre baiser le derrière du grand maître et baiser celui du Mopse, qui est une petite figure de chien recouverte de soie, et substituée à l'ancienne grande idole du bouc de Mendès.

VERTALING:

De plechtigheden van den Gnostieken Sabbath zijn in Duitschland overgegaan op een genootschap, dat den naam van „Mopsen" aannam. De Kabbalistische bok werd er door den Hermetischen hond vervangen. Bij de toelating van een candidaat of candidate (want de orde laat ook vrouwen toe) worden die geblinddoekt binnengeleid. Om hem of haar henen wordt hetzelfde helsche leven gemaakt, dat den naam van Sabbath aan alle onverklaarbaar rumoer bezorgd heeft. Men vraagt hun, of ze bang voor den duivel zijn en stelt ze dan plotseling voor de keus het achterdeel van den grooten meester of dat van een mopsje te kussen. Dit laatste is een hondefiguurtje, dat met zijde overtrokken is en de plaats moet vervangen van het oude groote afgodsbeeld: den bok van Mendes.

Dat onder den koelen, vaak „cynischen" spot der XIXde eeuw deze letterlijk-cynische ritus spoorloos verdwenen is, doet niet af aan het feit, dat hij deel heeft uitgemaakt van de erkende Vrijmetselarij. De maç.·. hand-

en woordenboeken trachten, over het algemeen, dit niet te ontkennen doch bepalen zich tot de bewering, dat men den oorsprong der Mops-orde niet kan nagaan, en tot de onderstelling dat ze wel van kerkelijke zijde zal zijn ingelascht, — een suppositie die tegen de lichtste aanwaaiïng der critiek niet bestand is.

* * *

Occulte verschijnselen bij Heidenvolken. — Zoo nu en dan kan men in de geschriften van maç.·. en andere occultisten uitlatingen vinden, waarin met waardeering wordt gewag gemaakt van den hoogen graad van ontwikkeling, dien sommige volken bereikt hebben, welke uit het Europeesche cultuurstandpunt als onbeschaafd worden beschouwd.

Inderdaad valt niet te ontkennen, dat op het gebied der tooverij in heidensche landen thans nog verbazingwekkende dingen worden te aanschouwen gegeven. Een der meest eenvoudige is nog wel het willekeurig „regenmaken" zonder behulp van mechanische middelen, als in Europa en Amerika wel beproefd worden om door schokverwekking in vochthoudende luchtlagen het zweefvermogen der waterdeelen te breken. Men gaat er enkel met bezweringen toe over. Zoo deed begin 1923 in een groot deel der Ned. pers het volgende bericht de ronde[1]):

Te Chigangoskraal, een plaats in Zuid-Rhodesië aan de Portugeesche grens, hebben inlanders een hunner stamgenooten levend verbrand om de regengeesten er toe te bewegen, den hoognoodigen regen te geven ter voorkoming van een misoogst. Zij hadden van te voren den „regendokter" of toovenaar geraadpleegd, die hun zijn zegen had gegeven op hun plan, een menschenoffer aan de geesten te brengen. Het lot trof een inlander, die ongeoorloofde betrekkingen onderhield met de vrouw van een anderen inlander. Merkwaardigerwijs bleek dat het de eigen zoon was van den regendokter. De man werd gebonden en levend verbrand. Het offer hielp; zoodra het leven uit den man geweken was, kwam er regen.

Dat de politie ingreep en verscheidene inlanders arresteerde, doet aan het feit niet af of toe.

De Afrikaansche toovenaars maken er geen geheim van, dat zij hun sterke stukken verrichten door bezwering der hulp van geesten. In zooverre klopt

---

[1]) Zie o.a. *Limb. Koerier* van 26 Jan. 1923.

deze leer geheel met de opvatting der Theosophie en der occulte Vrijmetselarij. Een lid der laatste zegt daarvan:

No. 224.

***DIE ENTENTE-FREIMAURERE1,** KARL HEISE, p. 13.

TEXT:

Es sei hier nur auf einen Satz hingewiesen, den der Autor der „Hermetischen Lehrbriefe", S. 124, ausspricht, und der gewisse „Sphären" berührt, die dem Geistesforscher sehr wohl bekannt sind. Da sagt Raphaël: „In diesen Sphären wohnen zahlreiche Rassen spiritueller Wesen, von denen viele die höchsten Formen von Intelligenz und Schlauheit besitzen . . ."

VERTALING:

Laten we slechts wijzen op éène zinsneê, die de schrijver der „Hermetische Leerbrieven" op blz. 124 gebruikt en die betrekking heeft op zekere „sferen", welke den geestesonderzoeker zeer wel bekend zijn. Raphaël zegt ervan: „In deze sferen wonen tal van rassen van geestelijke wezens, waarvan vele de hoogste vormen van verstand en sluwheid bezitten . . ."

Bijzonder opmerkelijk zijn in dit verband de getuigenissen van Christelijke missionarissen en zendelingen omtrent hunne ervaringen met beoefenaars der geheime kunsten in China, Voor-Indië, Afrika en elders.

Een enkel type-relaas daaruit moge hier volstaan. Het is genomen uit *Fleurs noires et âmes blanches* van H. Trilles, missionaris der Congregatie du S. Esprit[1]), en vertaald door zijn Hollandschen ordesgenoot J. Teernstra pr. in *Schetsen en Verhalen uit Afrika*[2]).

Pater Trilles was indertijd werkzaam in de Fransche missie Gaboen. De gebeurtenis, waarover hij spreekt, maakte hij mee in het dorp Aveng, aan den voet van den berg Metshnémedzim, bij den volksstam Yebikon, onder den evenaar, ongeveer 1° Z.B. en tusschen 10° en 12° O.L. v. Gr. (Missieatlas Streit).

Trilles is Franschman van geboorte (1866) uit het bisdom Clermont. Als

[1]) Verschenen bij Societé St. Augustin, Desclée, de Brouwer et Cie.-Lille, Paris, Bruges, Bruxelles.

[2]) Uitgave van het Missiehuis te Weert (L.)

een kind der XIXde eeuw is hij tegenover het buitennatuurlijke vrij sceptisch en geeft het door hem geziene met critischen kijk zonder een conclusie te trekken, eenvoudig weer. Het vermeerdert slechts de waarde van zijn getuigenis.

Na een vrij achterdochtig oordeel te hebben geveld over de Afrikaansche toovenaars, beschrijft hij Ngema, wiens portret (een nog jonge neger, met een panterhúid van lendenen tot knieën gekleed) in de Holl. uitgave voorkomt (p. 77). Trilles beschrijft o.a. Ngema's nachtelijk toovergewaad, zooals hij hem aanschouwd heeft „met een masker uit dierenhuid gemaakt, en met al zijn belachelijken opschik, meestal besproeid met menschenbloed" — let op deze laatste toevoeging —. Van hem zag Trilles „wonderlijke dingen: plotselinge genezingen, die m.i. dikwijls aan hypnotisme waren toe te schrijven", enz.

Dan gaat de missionaris-ethnoloog voort[1]):

Menigmaal onderhield ik hem in die lange samenspraken over zijn „zwarte kunst" en vroeg hem bijwijlen met ware nieuwsgierigheid, of en welk vertrouwen hij er zelf in stelde. Zijn antwoord was dan meestal ontwijkend, maar herhaalde malen noodigde hij mij uit, zelf eens bij zijn oproeping van geesten te komen kijken, en niettegenstaande menig feit, dat anderen zeker als doorslaand beschouwd zouden hebben, bleef ik maar altijd twijfelen, want ik vermoedde dan, dat er meestal hier of daar eenig bedrog of list school, totdat ik eens getuige was van het volgende avontuur.

Het was na een prachtigen dag, dat ik tegen den avond bezoek ontving van Ngema. Wij keuvelden saampjes heel gezellig; een einde aan het gesprek willende maken, noodigde ik hem uit tot den volgenden morgen bij mij te blijven en dan mee uit visschen te gaan.

— Wat jammer, riep Ngema uit, met heel veel leedwezen over de streek van zijn maag strijkend, och hoe jammer, dat ik er niet bij kan zijn! En ik hou toch zoo veel van visch. Kunt u het niet een dagje uitstellen?

— Waarom? Je kan toch wel met ons meegaan?

— De „*Meester*" heeft ons allen, mijn collega's en mij, voor morgenavond samengeroepen.

— Wat? Welke meester?

— Wel, de „*Meester*" zeg ik toch, *hij die kan!*

Verdere uitleg was overbodig; ik begreep.

— O, juist, ging ik verder. En welke collega's komen er ook nog?

---

[1]) Overgenomen met verlof der uitgevers.

— Wel, alle uit den omtrek en van tamelijk ver nog al; er komen er, die meer dan dertig dagen moeten loopen.

— En waar wordt die bijeenkomst gehouden?

Ngema aarzelde een oogenblik, doch wijl hij me sinds geruimen tijd voor een witten toovenaar houdt — o, hij is de eenige niet: in Europa zijn er ook, die niet zonder reden ijzer zien aan te raken als ik hen voorbij ga! — daar hij me beschouwt als collega van een andere vereeniging en een anderen graad, antwoordde hij mij eindelijk:

— Op het tafelland van Yemvi, bij het oude verlaten dorp.

— Hoe is dat mogelijk? Hoe ben je dan nog hier? De plaats is toch vier dagreizen hier vandaan! Morgenavond . . .? Je komt er nooit!

Ngema keek me verontwaardigd aan.

— Blanke Collega, sprak hij tot mij, kunnen de toovenaars bij u niet reizen?

— Ja zeker wel, maar . . . niet zooals jij.

— Neen, zeker niet zooals ik.

En Ngema zette een hooge borst. Vervolgens liet hij zijn hoofd tusschen zijn handen rusten en dacht langen tijd na.

— . . .Kom morgenochtend met mij mee, bij mij kunt u eten en 's avonds zult u kunnen zien, hoe wij, zwarte toovenaars, kunnen reizen.

Ditmaal wachtte ik mij er wel voor, zoo'n mooie gelegenheid voorbij te laten gaan; het aanbod was te mooi om het van de hand te wijzen. Den volgenden dag met lichte en korte kleeren aan — vooral Ngema! — trokken we er vroeg op uit naar zijn dorp; de tocht viel bijzonder goed mee en geen noemenswaardige feiten grepen er plaats.

Ook de dag ging gezellig voorbij . . .

Tegen zes uur des avonds, op 't oogenblik dat de vallende nacht het hemelruim verduisterde en over het donkere woud zijn zwarten mantel wierp, die hier en daar slechts lichtende gaten vertoonde, wegens de schitterende sterren, nam Ngema het woord en sprak mij aldus toe op zeer plechtigen toon:

— Aanstonds begin ik met de toebereidselen voor mijn vertrek; als ik hiermee bezig ben, stoor mij dan niet, indien uw leven u dierbaar is; voor mij zoowel als voor u ware het anders een zekere dood.

Mijnerzijds beloofde ik plechtig geen woord te zullen zeggen; door geen enkele handeling of woord zou ik hem hinderen; ik zou zoo stil zijn als 'n muis.

— Maar, zei ik hem, mag ik nog een woordje zeggen? Je gaat toch, zooals je beweerde, naar het tafelland van Yemvi, is 't niet?

— Ja, zeker!

— Goed! Je zou me een mooien dienst kunnen bewijzen; wil je meteen een boodschap voor me doen?

— Heel graag.

— Op den weg naar het tafelland kom je toch door het dorp Nshong?

— Nu, wat dan?

— Ken je daar niet een zekeren handelaar in caoutchouc?

— Esaba, bedoelt u?

— Juist, dat is 'm.

Nu moet ik u even zeggen, dat Esaba, de zwarte caoutchouc-handelaar, een onzer christenen is; zijn doopnaam is Jozef; zoo noodig geeft hij wat catechismus, doopt bij stervensgevaar, geeft les aan de kleintjes en is heel ijverig voor de heilige zaak. Komen we in zijn dorp aan, dan is hij de gastvrijheid in persoon . . .

— Welnu, ga je voorbij zijn deur, zeg hem dan, dat ik hem onmiddellijk wensch te spreken; hij moet dus heel gauw bij me komen en een klein ijzeren kistje meenemen met patronen, dat ik laatst bij hem liet staan. Al het andere kan hij thuis laten. Begrepen?

— Uw boodschap zal ik overbrengen. Esaba krijgt vanavond nog bericht en morgen zal hij zich op weg begeven. En nu geen woord meer, is 't wel?

Voor zulk een vrijmoedigheid stond ik paf. De heele zaak werd mij een raadsel; ik zag nieuwsgierig uit naar den afloop van zoo'n duistere, geheimzinnige geschiedenis. Op wat wijze zou Ngema zich toch naar het feest begeven? Vier dagreizen afleggen in enkele minuten! Geen kleinigheid!

Ik had een uitstekenden waarborg in Esaba; er zijn drie dagen noodig om bij hem te komen, en dan nog mag men onderweg geen tijd verknoeien.

Inmiddels waren Ngema en ik in de hut gekomen, waar afgodsbeelden stonden uitgestald. Middenin brandde een vuur, waar reukende geurplanten en scherp riekend hout in groote hoeveelheden smeulden; heldere vlammen verlichtten van tijd tot tijd de geheele hut. Ik zette me in een hoek neer. Ngema was een wijsje begonnen te neuriën, waaronder hij zich van zijn gewone kleeren ontdeed; dan bekleedde hij zich met de verschillende afgodenbeeldjes, terwijl hij bij het nemen van elk er van even ophield, om een nieuw gezang aan te heffen, erg eentonig: het was een lied van aanbidding, een bede om de hulp der geesten . . .

Met het aankleeden klaar, begint Ngema langzaam om het vuur te dansen, terwijl hij ook op zich zelf draait, elke beweging precies afmetend met steeds versnellend tempo. Hij is nu omhangen met al zijn afgodsbeeldjes. Nog lang, zeer lang danst Ngema rond het vuur, net zoolang tot de bijna verbrande voorwerpen nog een zwak licht afwerpen, onvoldoende om de indringende duisternis te verjagen

Opeens staat Ngema stil: aan de zoldering hoor ik een scherp gesis; ik kijk omhoog en een gladde, lichtbewegelijke massa komt ritselend naar beneden: ik sidder van angst: het is een zwarte slang van het gevaarlijkste ras; ze kronkelt langs den grond, richt toornig den kop naar mij toe, en terwijl zij haar angel met ongelooflijke snelheid heen en weer beweegt, richt zij zich op, ziet mij vaag aan, kronkelt verder en werpt zich op den roerloozen toovenaar, omknelt hem en strengelt zich om hem heen . . .

Zonder de minste ontroering te toonen neemt Ngema een fleschje, begiet

zijn handen met een roode vloeistof en wrijft er zijn heele lichaam mee in, te beginnen met zijn voeten. De slang, ik heb het reeds bemerkt, is zijn Elangela, die zijn doodvonnissen ten uitvoer brengt; de zwarte slang maakt zich van het onderste gedeelte van zijn lichaam los en wikkelt zich om zijn hals, zwaait met den kop rondom het hoofd op de maat van Ngema's gezang.

Ik ontsteek een toorts, zonder dat de toovenaar door woord of daad er mij van weerhoudt; zoo kan ik alles nagaan.

Het vuur geeft een flauw schijnsel, een paar kleine vlammetjes nog, en alles is uit . . . Ngema ligt op een bed uitgestrekt; een scherpe geur vult de hut; een verdooving over al m'n ledematen overmant me; ik sta op, doch heb moeite op de been te blijven. Ik nader stilletjes Ngema: de slang is verdwenen, de toovenaar ligt in diepen slaap gedompeld, maar 't is een heel eigenaardige slaap, het lijkt een doodsslaap, een slaap, die gevoelloos maakt. Ik schuif een ooglid open: het oog is wit, glazig; ik til een arm, een been op; alles valt krachteloos terug. Ik prik hem met een speld: geen beweging. Alleen in de hoeken van den mond een witachtig schuim; zijn hartkloppingen zijn nauwelijks hoorbaar; Ngema slaapt.

Den ganschen nacht bleef ik bij hem; niets dat bij hem nog eenig teeken van leven gaf.

's Morgens, tegen acht uur, komt er een lichte beweging in Ngema; ik sla hem nauwkeurig gade; van lieverlede komt het leven terug; eerst zijn de bewegingen krampachtig, daarna als die van een ontwakende. Ngema staat op en kijkt me met een paar onnoozele oogen aan, alsof hij zich afvroeg wat ik daar kwam doen. Nog eenige oogenblikken en hij kreeg zijn volle bewustzijn terug.

— O, zeide hij, wat ben ik moe!

— Ah, was mijn antwoord, zie je wel, dat je de reis niet hebt kunnen maken!

— Wat zegt u daar, heb ik de reis niet gemaakt?

— Ben je dan vannacht op de hoogvlakte geweest van Yemvi?

— Niets zekerder dan dat; men is niet goed af, als men aan 's Meesters uitnoodiging geen gehoor geeft.

— Wat heb je daar uitgevoerd? . . .

Ngema zweeg en vervolgde daarna:

— Wij waren heel wat en hebben ons terdege vermaakt!

Meer kon ik er niet uitkrijgen.

— En heb je mijn boodschap gedaan?

— Zonder twijfel.

— Heb je vannacht Esaba nog gesproken?

— Ja, dezen nacht.

— Hoe kan dat; ik ben hier altijd bij je geweest; je hebt geen vin verroerd; den heelen nacht door heb je vast geslapen?

— Neen, klonk het terug, i k lag niet op bed, maar slechts mijn

l i c h a a m, maar wat is toch mijn lichaam? I k was op de hoogvlakte van Yemvi.

Voor het oogenblik wilde ik niet verder op de zaak ingaan. Ik sloeg weer den weg in naar de missie, mij afvragend, wat ik hier van denken moest: was het een droom, was het zinsbegoocheling, bedrog of werkelijkheid? . . .

Juist drie dagen later komt Esaba op de missie.

— Pater, zoo sprak hij mij aan, hier zijn de patronen, welke u mij door Ngema hebt laten vragen. En wat was er nog meer van uw dienst?

— Wanneer is Ngema bij je geweest?

— Drie dagen geleden, 's avonds tegen negen uur.

Juist op het oogenblik, dat Ngema was ingeslapen.

— Heb je hem gezien?

— O neen, pater, u weet wel, dat wij een afschrik hebben van 's nachts wandelende geesten. Ngema klopte op mijn deur en bracht mij aldus de boodschap over, maar gezien heb ik hem niet.

— O, dan is het goed.

En dat was alles.

Zonder eenigen twijfel is Ngema bij het feest tegenwoordig geweest; zijn ,,ik" had in eenige oogenblikken verschillende uren afgelegd, zijn ,,ik" had er gehandeld, gesproken, gehoord . . .

Was het een droom, was het zinsbegoocheling, bedrog of . . . werkelijkheid? Chi lo sa?

* * *

Opmerkelijk is ook wat pater Trilles' Nederlandsche ordesgenoot J. van der Heijden, uit Someren (N.-Br.) in het ,,Maandelijksch Missie-tijdschrift" van zijn Weerter Missiehuis (Juli en Aug. 1921) mededeelde omtrent de geheime sekte der Imani onder de negers in Midden-Afrika. Pater v. d. Heijden is werkzaam in Noord-Katanga (Belg. Congo) en beschrijft de Imani als een der groepen, die haar eenheid en werkmiddelen vinden in een totemiek verbond met de slang. Een totemiek verbond, zegt hij, ,,is een tooververbond, dat eene verwantschap behelst en vormt, eene verwantschap van geheime en buitennatuurlijke orde, waardoor onder de gedaante van een dier, een onzichtbare geest geassocieerd wordt met een persoon, een familie, een geslacht, een volksstam, of een andere geheime sekte, met het oog op de wederzijdsche diensten." Zoo meldt hij, dat de stammen der Wakenya's, in de nabijheid van Kindoe, zich de geesten trachten te verzoenen door een tooververbond met de kamhagedis of met de krokodil. Andere stammen der Wagegelé's, van Kilongalonga, van Loembelenga, van Shoemboe — alle in de buurt van Kindoe — hebben zich verwant gemaakt met een grooten kaai-

man. De wasomo (toovenaars), niet in staat om de geesten zelven te bereiken, trachten ze te doen handelen door zichtbare wezens, dieren, getransformeerd, bovennatuurlijk gemaakt in zekeren zin door de tegenwoordigheid van een geest.

Zou in dezen zin ook niet de dierenvereering in Oud-Egypte, van krokodil, ibis, kat, enz. te verklaren zijn?

De missionaris geeft eene beschrijving van een Imani-bijeenkomst:

„De vergaderingen geschieden 's nachts, midden in een heilig woud. De *somo* (toovenaar) laat zijn slang, het beschermdier *(totem)* komen; hij noemt het bij zijn naam, al klappend in de handen, zet haar eten voor op den grond . . . Daarna heeft de offerplechtigheid plaats; men offert vooral kippen. Het bloed wordt deels op den grond gegoten voor den geest, deels verzameld en zorgvuldig vergaard in een kleine vaas. De offerande wordt verdeeld tusschen de slang, den toovenaar en zijne „broeders." Na dit alles wordt de slang het voorwerp van eerbetuigingen en aanbidding van allen. Mannen en vrouwen werpen zich op de knieën voor de slang . . . Daarna geven de slang, de toovenaar en de „ouders", meer gewoon aan het beschermdier (totem), zich over aan de uiterste familiariteiten, totdat het „broederdier" vertrekt."

Zooals men ziet, wekt deze beschrijving in sterke mate herinneringen op aan die van den Heksensabbath in oud-Europa.

* * *

De Bokkenrijders. — Vermoedelijk hebben ook de Bokkenrijders, waarvan thans nog de heugenis in Zuid-Limburg voortleeft, een uitlooper gevormd van de groepen, die zich in onze streken met heksensabbath en dergelijk bedrijf ophielden.

Deze XVIIId'eeuwsche benden bestonden uit schijnbaar rustige en eerzame, vaak zelfs notabele ingezetenen van de streek, die zich thans over den voet van Ned. Limburg en de aangrenzende gebieden van België en Rijnland uitstrekt. Daar waren burgemeesters bij en schepenen, chirurgijns, een Limburgsch jonkheer enz. Des nachts trokken zij op roof en inbraak uit, waarbij naast hoeven en boerderijen ook kerken, kloosters en pastorieën het moesten ontgelden.

De justitie, zoowel van de Generale Staten als van de Oostenrijksche Nederlanden, de bisschop van Luik en de keurvorst van Keulen hebben

met galg en rad en beulszwaard deze roovende en moordende benden uitgeroeid; honderden hebben op de executie-plaatsen het leven verloren. Vaak werden zij tot groote verbazing hunner medeburgers gearresteerd, als zij vromelijk uit een kerkelijken Hoogdienst kwamen.

Alvorens in de bende te worden opgenomen, moest de nieuweling een eed afleggen in een eenzame veld- of boschkapel, waar de leden des nachts bijeenkwamen. De aanvoerder, in een zwarten mantel gehuld, stond dan voor het altaar waarop twee kaarsen brandden; naast hem een bentgenoot met een boek in de hand. Vóór het altaar lag een kruisbeeld of Mariabeeld op den grond. De deelnemers kropen op handen en voeten, de dierlijke wijze van loopen nabootsend, de kapel in en uit. De aannemeling moest ruggelings binnentreden, den eenen voet op het beeld zetten en de linkerhand omhoog steken tot het zweren van den eed. Daarbij verbond hij zich nooit iemand van zijn metgezellen te zullen verraden en liever de vreeselijkste folteringen te zullen ondergaan dan een hunner aan anderen te noemen. Hij verklaarde te verzaken aan God en alle Heiligen, zich aan den dienst van den duivel over te geven, alle kwaad te doen dat mogelijk was, nooit bij dag of op eigen hand, maar altijd bij nacht en in vereeniging te stelen, zich uiterlijk als een goed Christen te gedragen, de katholieke godsdienstoefeningen te zullen blijven bijwonen, de Sacramenten te ontvangen en nooit, tenzij door ziekte verhinderd, de bijeenkomsten der bende te zullen verzuimen.

Avé-Lallemant[1]) geeft den woordelijken tekst van het contract, dat de leden van Kerckhof's bende moesten onderteekenen. De volgende artikelen komen erin voor:

Ten 2e zal het genootschap uitsluitend uit manspersonen bestaan, en geen vrouwspersoon als medelid worden aangenomen, ook al staat zij feitelijk met de geesten in verstandhouding, dewijl dit onderaardsche geesten zijn, die zich slechts met koppelarij, waarzeggen en droomuitlegging afgeven . . .

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ten 4e zal hun (den leden) door hun vertrouwde geesten, en ieder in 't bijzonder door den zijnen, worden aangewezen, waar iets te verrichten valt...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ten 6e zullen de verbondenen steeds in den middernacht, die op den Maandag volgt, . . . zich naar hun vergaderplaats begeven, en kunnen dege-

[1]) *Die Mersener Bockreiter*, p. 107 en v.v.

nen, wien de tocht te verre of te ongelegen is, door hunnen geest daarheen gebracht worden . . .

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ten 15e. Tot aan de voleinding van den proeftijd beloven de broeders met lijf en ziel den geesten ten dienst te zijn; de geesten verlangen daartegenover van hen niets anders, dan dat zij daarbij steeds hun uiterlijken godsdienst vasthouden en de kerkregels opvolgen . . .

„De onderteekening geschiedde op een perkament, bij eene belichting, waarvan men niet wist, waarvan ze kwam, en waarbij ieder zich in den linker duim sneed en het bloed in de veêren schrijfpen deed."[1])

Het volk noemde hen „de Bokkenrijders", omdat het meende, dat de leden der bende zich naar hun nachtelijke samenkomsten lieten brengen door den duivel, die in de gedaante van een bok hen in een oogwenk door het luchtruim voerde.

Het niet toelaten van vrouwen tot het eedgenootschap verhinderde niet, dat zulke personen aan de zwelgerijen en uitspattingen en ook wel, in manskleeren gehuld, aan de boevenstreken der rooversbende deelnamen.

Jul. Melchior[2]) geeft eenen tekst van den afgelegden eed als volgt weer:

„Ik verzaak aan God en zijne Heiligen, beloof getrouw te blijven aan de bende en nooit iets te veropenbaren, zelfs op de pijnbank; en ware het dat mij onder de tortuur de eene of andere bekentenis zoude ontsnappen, dan zal ik ze daarna terugtrekken. Ik zal mij uiterlijk als goed Christen gedragen, te biechten en te communie gaan, maar niets aan den biechtvader belijden nopens de diefstallen, brandbrieven of moorden. Ik verplicht me tegenwoordig te zijn op alle nachtelijke bijeenkomsten, waarop men mij zal uitnoodigen, en geenen diefstal te begaan zonder bevel mijner oversten."

In het Rijksarchief te Maastricht worden nog vele processtukken betreffende de Bokkenrijders bewaard, waaruit blijkt, dat de eed gewoonlijk als aanhef had: „Ik wijd mij van God af en den duivel toe."

Aan den rechteroever der Maas liet men dezen eed wel zweren, terwijl de aannemeling gezeten was op een houten bok, draaiende op eene pin[3]).

Jos Russel, in zijn werk „De rooversbenden in de landen van Overmaas, Brabant, Holland en aan den Rijn" verzekert, dat de benden in hare vergade-

[1]) *Die Mersener Bockreiter*, p. 111.
[2]) *Limb. Bijdragen*, 1912-13, p. 42.
[3]) Idem, p. 34.

ringen een zilveren bokje als statuette ter tafel brachten, en dat dit zinnebeeld als het wapen hunner broederschap gold.

Een der gearresteerde Bokkenrijders, Michel Vallé, bekende in het verhoor, dat hij den eed aflegde in handen van zekeren Arnold van de Wal, en dat deze daarbij „allerhande spraecken maekte als of den duyvel hadde present geweest, dan groef dan fijn bulsende als een hondt, loopende van de eene plaets naer de andere . . . De capteyn en sijn soon spuwden eerst op het crucifix en ik deed dat daerna"[1]).

Kerckhof, de leider der bende, chirurgijn en een schijnbaar vroom man — hij was econoom van een Minderbroedersklooster — heeft zich volgens Avé-Lallemant bij zijne tooverpractijken ook schuldig gemaakt aan een daarbij niet ongewoon misdrijf: tegennatuurlijke ontucht, gepleegd op een knaapje, dat vervolgens gedood (in dit geval met opium vergiftigd) werd[2]).

Bij de huiszoeking in de woning van Kerckhof werden gedrukte en geschreven boeken over duivelskunstenarijen gevonden, waaronder een van Paracelsus Theophrastes Bombastus (zie blz. 115).

Ook opzettelijke onteering van geroofde Hostiën, Miskelken enz. kwam blijkens de getuigenverhooren bij de cultuspractijken der bende voor[3]), terwijl de slachtoffers vaak sadistisch (moorddadig-obsceen) werden behandeld.

De aanvoerders der verschillende Rijnlandsche, Zuid-Limburgsche, Waalsche en Vlaamsche Bokkenrijdersbenden stonden in onderlinge verstandhouding en schijnen op hun beurt weer onder een centrale leiding te hebben gestaan. De luitenant-drossaard Clercx, die een groot aandeel heeft gehad in de vervolging eener bende in Maas- en Kempenland, schreef o.a.: „Het is zonder twijfel, dat de kapiteins nog andere oversten hebben. 't Is als een verborgen sekte, die het gunstig oogenblik schijnt af te wachten om den godsdienst te vernietigen, de staetsbesturen te overweldigen en de soevereins te doen verdwijnen. Men kan ze hier te lande Bokkenrijders heeten, zij zijn en blijven samenzweerders en aenhangers van eene geheime sekte, elders Jacobijnen, vrijmetselaars genoemd"[4]).

Deze uitlating wil natuurlijk niet zeggen, dat de Bokkenrijders zelven vrijmetselaars waren; zij hadden met dit genootschap als zoodanig niets uit

[1]) *De Bokkenrijders*, Jul. Melchior, Limb. Bijdr. 1913-14, p. 137.
[2]) *Die Mersener Bockreiter*, p. 92.
[3]) *De Bokkerijders*, Jul Melchior, p. 78.
[4]) *De Bokkerijders*, Jul. Melchior, in Limb Bijdr. 1913-14, p. 51.

te staan. Maar dat zij het werk der Fransche revolutie, bevorderd door de Vrijmetselarij[1]), ondersteunden, blijkt uit het mede door Clercx vermeld feit, dat de meeste Bokkenrijders in Belgisch Limburg vooraan stonden „toen het gold de nieuwe municipaliteiten samen te stellen, de Fransche Constitutie aen te nemen en den godsdienst af te sweren".

Sommigen stierven, op het schavot nog spuwend naar het crucifix dat de priester hun voorhield, dezen naar de keel grijpend en vloekend.

De leden der bende hadden, blijkens hun verhooren in de gevangenis, communistische begrippen: „Alle menschen hebben gelijkelijk recht op de goederen der aarde. Waarom zouden tien datgene moeten bezitten, wat duizenden moeten ontberen?"[2]).

Art. I van hun verbond luidde, dat wie het geheim ervan aan derden verried „met alle denkbare foltering" zou worden terdood gebracht. Den 17 Juli 1787 werd te Sulz aan den Neckar de roover Hannikel geëxecuteerd, omdat hij zijnen kameraad Christoph Pfister uit een hinderlaag had overvallen, hem armen en beenen gebroken, den neus en de bovenlip afgesneden en de wonden met mestwater begoten had. — Deze wijze van foltering herinnert levendig aan hetgeen de dagbladen begin 1923 berichtten omtrent de wijze, waarop in Noord-Amerika twee verraders van de Ku Klux Klan door hunne medeleden waren terdood gebracht.

Opmerkelijk is het naar evenredigheid buitengewoon aantal Joden, dat van de Bokkenrijders deel uitmaakte. Eenige beschrijvers ervan raamden het aantal van een drietal hunner benden op 205 man, waaronder 112 Joden[3]).

Op ras-overwegingen valt dit niet terug te voeren; onder de slachtoffers der bende kwamen ook wel Joden voor[4]).

Volgens Avé-Lallemant[5]) bedienden de Meersener bokkenrijders zich bij hun theürgische bezweringen van de *Schem hamphorasch regis Salamonis* (d.w.z. de juiste woordelijke naam volgens koning Salomon). Dit boek verscheen voor 't eerst in druk in het begin der XVIde eeuw; de kabbalistische oorsprong ervan is volgens Avé-Lallemant onmiskenbaar, en hij verzekert (1880), dat het sindsdien zeer vaak „tot in den allerjongsten tijd toe" herdrukt is. De *Schem hamphorasch* heet door koning Salomon op den grondsteen van den tempel gebeiteld te zijn geweest.

---

[1]) Zie *Ontstaan, Streven en Einddoel der Vrijm.*, v. Term, p. 238 v.v.
[2]) Avé-Lallemant, t.a.p., p. 98.
[3]) *De Bokkerijders*, Jul. Melchior, in de Limb. Bijdragen 1912-13, p. 154.
[4]) Id., p. 134.
[5]) *Die Mersener Bockreiter*, p. 90; noot.

DE ZOOGENAAMDE „RITUEELE MOORD".

Er is veel strijd gevoerd over het al of niet bestaan van „den ritueelen moord" bij „de Joden". De eenen — ook niet-Joden — bestrijden de stelling van het bestaan van dezen ritus al even stellig, als anderen haar staande houden.

Het lijkt, alsof hier dezelfde fout gemaakt wordt, als degenen begaan, die beweren, dat „de Vrijmetselaars met den duivel omgaan".

Bij een deel der beoefenaren van sommige graden in de Vrijmetselarij bestaan Satanistische en Luciferistische practijken. Het is in dit werk voldoende aangetoond. Dit geeft echter niemand het recht te spreken van „den demonischen ritus" bij „de Vrijmetselarij."

Bij een deel der beoefenaren van sommige studiën in het Jodendom bestaan Kabbalistische en magische practijken. Zóó is de toestand juist geschetst. Het is ongerecht deze practijken ten laste te schuiven van allen, die de Talmudleer aanhangen.

Vast staat — zie o.a. cit. no. 217 — dat bij de zwarte-kunstbeoefening der magie ook vaak menschenbloed een krachtdadig en onmisbaar bestanddeel werd geacht van de vele zonderlinge middelen, die daarbij te baat werden genomen. Vast staat ook — zie o.a. cit. no. 28 — dat de Joodsche Kabbalisten als bijzondere leermeesters in de practijk der magie werden geacht.

Het ligt dus voor de hand, dat, zoo goed als de geschiedenis der tooverprocessen tal van gevallen aanwijst, waarin moorden door Christenen begaan werden, om zich menschelijk bloed te verschaffen, Joodsche kabbalisten daaraan niet onschuldig zullen zijn gebleven. En zoo is het ook. Het ware een hopeloos werk dit laatste te willen tegenspreken. De meest gezaghebbende historische bronnen stellen buiten kijf tal van moorden vast, door Joden op Christenen gepleegd met het enkele doel, zich het begeerde bloed te verschaffen. Ziehier een reeks daaraan ontleende gevallen:

1071. *Monum. Germ. Hist.* VI, 520. — Blois.
1146. *Bollandisten III*, Maart, 588. — Norwich.
1160. *Mon. Germ. Hist.* ibid. — Glocester.
1179. *Boll.* 591. — Parijs.
*1181. *Boll.* 589. — S. Robertus.
1236. *Mon. Germ. Hist.* XXV, 324. — Hagenau.

1244. *Baronius*, no 42. — Londen.
1250. *De Pseudo-Messiis*, Joann. a Lent. — Saragossa.
1255. *Boll*, VI, 494. — Lincoln [1]).
1257. *Cluverii Epit. Hist.*, p. 541. — Londen.
1260. *Annal. Colmar.* — Weissenburg.
1260. *Boll.* II, 838. — Pforzheim.
1283. *Baronius*, no. 61. — Mainz.
1285. *Mon. Germ. Hist.* XVII, 415. — Munchen.
1286. *Boll.*, Apr. 697. — Oberwesel.
1287. *Boll*, II Apr. — Bern.
1292. *Fontes*, Böhmer, II, 30. — Colmar.
1294. *Fontes*, Böhmer, II, 32. — Bern.
1302. *Fontes*, Böhmer, II, 39. — Remken.
1303. *Baronius*, no. 64. — Weissensee.
1345. *Raderus*, p. 351. — Munchen.
1401. *Hist. B. Alberti.* — Diessenhofen.
1407. *Hist. B. Alberti.* — Krakau.
1410. *Baronius*, no. 31. — Thuringen.
1429. *Bollandisten*, III, Apr. 978. — Ravensburg.
1454. *Sim. Habiki*, — Castilië.
1457. *Sim. Habiki.* — Turijn.
1463. *Bollandisten*, Juli 462. — Innsprück.
1475. *Bollandisten*, Mrt. 494. — Trente.
1480. *Bollandisten*, Apr. 838. — Venetië.
1490. *Bollandisten*, Apr. 3. — Toledo.
1494. *Bollandisten*, Apr. 838. — Tyrnau (Hong.)
1503. *Bollandisten*, Apr. 839. — Waltkirch (Elzas).
1520. *Bollandisten*, Apr. 839. — Tyrnau.
1547. *Sim. Habiki.* — Rava (Polen).
1569. *Sim. Habiki.* — Witow (Polen).
1574. *Sim. Habiki.* — Punia (Litthauen).
1590. *Sim. Habiki.* — Szydlow (Polen).
1595. *Sim. Habiki.* — Gostin (Polen).
1597. *Sim. Habiki.* — Szydlow.
1650. *Eisenmenger.* — Caaden.
1655. *Tentzel.* — Tunguch (Dtschl.)
1669. *Processtukken*, Parijs 1670. — Metz.
*1810. *John Barker.* — Aleppo.

---

[1]) Zie ook de klassieke *Canterbury Tales*, van den XIV d' eeuwschen Geoffrey Chaucer:

O younge Hew of Lincoln slaine also
With cursed Jews....

„Hew" = Hugh, Hugo.

1827. *Teoria del Giudaismo*, Chiarini, I, 355. — Warschau.
1831. Processtukken, Leipzig 1864. — St. Petersburg.
*1840. *Hist. de l'Eglise*, Rohrbacher. — Damascus.
*1882. De dagbladen. — Tisza Eszlar (Hong.)
*1889. De dagbladen. — Algiers.
1891. De dagbladen. — Xanten.
*1899. De dagbladen. — Polna.

Het kabbalistisch bijgeloof eischte, ter verzekering der vermeende krachtdadige werking van het menschenbloed, dat het bij voorkeur ontnomen zij aan een maagdelijk lichaam. Vandaar dat de slachtoffers dezer moorden bijna altoos kinderen zijn; een hoogst enkele maal vallen als offer een jong meisje, een priester of een man, van welke de kabbalisten overtuigd zijn, dat zij hunne maagdelijkheid nimmer geschonden hebben. In bovenstaande lijst betreffen alle gevallen, die niet met een sterretje zijn geteekend, jeugdige kinderen.

Dat deze moorden niet ritueele Talmud-moorden maar kabbalistische Magiërs-moorden verdienen te heeten, valt te staven uit een uitlating zelve van dr. Aug. Rohling, den grooten Hebraïst der universiteit van Praag (eind XIXde eeuw), die met veel wetenschappelijkheid en onverbiddelijke logica het bestaan van wat hij (o.i. ten onrechte) den ritueelen moord der Talmud-Joden noemt, uit rabbinistische teksten zelve bewezen heeft, door in zijn werk *Die Polemik und das Menschenopfer des Rabbinismus* meer dan 50 teksten te geven uit het Hebreeuwsch, welker getrouwe vertaling gewaarmerkt is door Oriëntalisten als dr. Brimann, dr. Victor (Leipzig) en prof. dr. Bickell. Welnu, Rohling heeft die teksten, gelijk hij zelf verklaart, geput uit de *Zohar*. Op blz. 81 kan men zien, dat dit boek niet een deel is van den Talmud maar van de Kabbalah, al steken er dan ook algemeen-Kabbalistische begrippen in den Talmud.

Christen en Joodsche Kabbalisten zijn hier even schuldig. En dat ook Christenen zich op weerzinwekkende wijze aan dezen gruwel overgaven, moge blijken uit één type-schets, die hier gaat volgen[1]) en waarvan de herinnering, zij het ook in sagevorm verhanseld, nog in het geheugen der Europeesche volken voortleeft als „de sproke van ridder Blauwbaard", gelijk op blz. 181 reeds kortelijk is vermeld.

[1]) Zie *Dictionnaire des Sciences Occultes*, II, k. 560 v.v.

Gilles de Laval, baron de Raiz, was een der rijkste edellieden van Frankrijk in de XVde eeuw, onder Karel VII, die hem maarschalk maakte. Hij bezat uitgestrekte goederen in Bretagne, Maine, Anjou en Poitou, had een inkomen van meer dan 50.000 livres (ruim een millioen goudfrancs thans) 's jaars en was verwant aan het koninklijk huis van Frankrijk en het hertogelijk huis van Bretagne. De dolle praal- en eerzucht van den man verleidde hem tot uitgaven, waartegen zelfs zijn geweldig vermogen niet bestand was. Zoo hield hij eene lijfwacht van tweehonderd ruiters en voerde een meer dan vorstelijke levenswijs. Kwam hij geld te kort, dan leende hij groote sommen en achtte het beneden zich, op de gevraagde woekerrente af te dingen. Het eind was, dat hij financiëel vastliep. Maar in zijn ijdelheid hield hij zich overtuigd, dat God te veel eerbied had voor het doorluchtig huis van Rohan en Laval, om hem in moeilijkheden te laten. In een zijner kasteelen liet hij een kapel bouwen, om Gods specialen bijstand voor zich in te roepen, en gaf aan het bedehuis den vorm eener kleine kathedraal, voor de bediening waarvan een deken, monniken, aartsdiakens, koorzangers en koorknapen werden aangesteld. Om de godsdienstige plechtigheden te verhoogen, liet hij de beste musici uit Italië komen. Een zijner kanunniken had den rang van bisschop en officiëerde met mijter en staf. De maarschalk zond meermalen boodschappen naar Rome, om voor zijn huis-bisschop den rang van aartsbisschop te verkrijgen; hij verlangde ook, dat zijne kerkzangers het recht zouden hebben den mijter der abten te dragen en was zeer verontwaardigd, dat de Paus hem, Gilles de Laval, dat dorst weigeren.

Intusschen hielpen hem de plechtigheden in zijne kathedraal-kapel niet: onder zijne steeds voortgezette verkwisting bleef zijn tekort onveranderlijk stijgen. Toen besloot heer Gilles 't bij een ander dan God te probeeren: boodschappers werden naar Duitschland en Italië gestuurd, om goudzoekers, toovenaars en beoefenaars der zwarte kunst op te halen. Een zijner vertrouwelingen was een afvallig priester uit het bisdom St. Malo. Weldra was de maarschalk omringd door een drom der meest verdachte elementen. De kelders van het kasteel Tiffanges werden ingericht voor werkplaatsen van alchymisten, voor schuilplaatsen van duivelbezweerders, en al de gruwelen der tooverkunst van den toenmaligen tijd vonden er plaats: een ceremoniëel van godslasteringen en ontucht, vaak de meest weerzinwekkende, het gebruik van menschenbloed bij het bereiden van toovermiddelen en bij het zoeken naar het poeder, dat onedele metalen in goud kon veranderen. Het verschaffen van menschenbloed leverde den maarschalk niet het minste bezwaar op: was hij niet heer en meester over uitgestrekte bezittingen, en wie zou hem, den machtigen heerscher, durven weerstaan? Hij liet vrouwen en kinderen rooven en, na ze schandelijk onteerd te hebben, slachten: met hun bloed smeerde hij het kuras in, dat hem moest beveiligen tegen de duivelverschijningen, die zijne toovenaars voor hem opriepen. Terwijl deze misdaden geschiedden, zaten zijne priesters in hun met fluweel bekleede koorbanken gedoken en

baden op zijn bevel voor de rust der zielen, die aan de lichamen zijner slachtoffers werden ontrukt.

De opgezetenen zijner landen, verschrikt en ontsteld door de gruwelen van den baron, vloden naar elders en stelden zich onder de bescherming van andere machtige heeren. De Laval was gedwongen zijn trawanten in steeds wijder kring op menschenroof uit te sturen. Steeds grooter stukken van zijn bezittingen verkocht hij aan edellieden, aan bisschoppen, en aan den hertog van Bretagne. Zijne naaste verwanten, ongerust over de verspilling van het familiegoed, trachtten hem onder interdict te stellen, maar toen dit mislukte, en de gedane verkoopingen als wettig en rechtsgeldig werden erkend, dienden zij aanklachten tegen hem in bij alle mogelijke wereldlijke en geestelijke rechtbanken. De maarschalk ging onverdroten met zijne levenswijs voort: de duivel zou hem helpen, en hij verklaarde zich bereid een contract met Satan aan te gaan. Toen er vijf of zes kinderen uit Nantes door de handlangers van Gilles de Laval waren opgelicht en meegevoerd, greep Jean de Malestroit, bisschop van Nantes en kanselier van Bretagne, in: door broeder Jean Blouyn, officiaal van Nantes en inquisiteur des geloofs in Frankrijk, voor de geestelijke macht, en door Pierre de l'Hospital, drost van Rennes en president van Bretagne, voor het wereldlijk gerecht, werd tegen Gilles de Laval een bevel tot aanhouding uitgegeven onder tenlastelegging van ketterij, tooverij, duiveloproeping, tegennatuurlijke ontucht en doodslag. Daar hij moeilijk in zijn geducht kasteel te belegeren was, werd hij in een hinderlaag gelokt, overweldigd en gevankelijk meegevoerd.

De huiszoeking in het kasteel Tiffanges leverde ontzettende bewijzen: men vond er de bloedlooze lijken of halfverbrande beenderen van meer dan honderd kinderen, die blijkens de getuigenverhooren aan den wellust en de wreedheden van den baron waren ten offer gevallen. Enkele ongelukkige meisjes, die nog in gevangenschap werden aangetroffen, werden op vrije voeten gesteld.

Den 19 September 1440 verscheen Gilles de Laval voor zijn rechters. Zijn voornaamste medeplichtige, de duivelbezweerder Prelati, een Florentijn, had op de pijnbank alles bekend. De beschuldigde, zich van God en den duivel verlaten achtende, bekende in zijne moedeloosheid alles zonder de folterkamer.

De uitspraak van de Kerkelijke jury luidde, dat Gilles de Laval, genaamd de Raiz, schuldig was bevonden aan inbreuk op de Kerkelijke rechten, aan ontucht gepleegd op kinderen van beiderlei geslacht, aan tooverij, oproeping van duivelen en ketterij, weshalve de Kerkelijke ban over hem werd uitgesproken, en hij aan het wereldlijk gerecht werd uitgeleverd met verzoek hem menschelijk en meedoogend te behandelen.

De sire de l'Hospital, president van Bretagne, wees toen het volgende vonnis: De Laval zou zonder uitstel gevoerd worden naar de weide van Bière, om aldaar te worden gesteld op een brandstapel, gebonden aan eene galg, en aldus levend te worden verbrand.

Een dichte menigte, uit alle deelen van Bretagne, Poitou, Maine en Anjou

samengestroomd, woonde de ten uitvoer-legging van het vonnis bij. De meest vermaarde biechtvader van het land vergezelde den sire van Laval naar de plaats der terechtstelling. De maarschalk toonde weinig moed en bleek zeer beangst voor den vuurdood. Op voorspraak zijner familie werd hij door den beul gewurgd, vóór de vlammen hem bereikt hadden.

Kort daarna stond de hertog van Bretagne toe, dat de overblijfselen van Gilles de Raiz, baron de Laval, in gewijde aarde werden begraven. Op de plaats der terechtstelling werd een steenen kruis opgericht, dat volgens de „Dictionnaire des Sciences occultes" in het jaar der uitgave (1860) nog bestond.

In een ander werk[1]) lezen we, dat Gilles de Raiz het stollend vlieslaagje, dat zich op het bloed zijner slachtoffers vormde, allerlei gistingen deed ondergaan en dit product deed verteren in het „filosofisch ei van Athanor", — zuiver dus de practijken, die in zekere kringen der alchymisten voorkwamen.

* * *

Nu valt tegen onze hypothese, dat de Joden, die zich aan het aftappen van menschenbloed schuldig maakten, dit evenmin als de Christenen deden uit Talmudisme maar ter beoefening der Kabbalistische magie en harer weerzinwekkende practijken, misschien op te werpen, dat uit de procedures blijkt, hoe zulke moorden veelal tegen het Paaschfeest geschiedden. Men houde daarbij echter het volgende in het oog.

De mensch gold in de hermetische wetenschap als „het microcosmos in het macrocosmos", d.w.z. de belichaming in het klein van het groote heelal, en het bloed werd beschouwd als de geconcentreerde levenskracht te bevatten. Gelijk de natuur hare levenssappen tot kiemkracht brengt in het voorjaar, werd ook aan het bloed zijne krachtigste werking in die periode toegekend, en maakte men zich bij voorkeur in dat tijdstip des jaars ervan meester. Daar nu Paschen altijd in het voorjaar valt, ligt het samentreffen voor de hand.

Ook de opwerping, dat de moord op Christenkinderen door Joden vaak vergezeld ging van formeele bespotting van het Christelijk geloof en den Gekruisigde — dit is o.a. al zeer duidelijk geschied bij den moord op den kleinen Hugo van Lincoln, in 1255 — geeft nog geen recht, dergelijke daden uitsluitend aan geloofsfanatisme, aan Talmudischen haat toe te schrijven. Dat bewust anti-Christelijk ceremoniëel maakte deel uit van de tooverpractijken der Zwarte Kunst, zooals o.a. uit de aanteekeningen over de Bokkenrijders, over Gilles de Raiz en tal van andere historische gegevens overvloedig blijkt.

Deze opvatting schijnt mij toe bevestiging te vinden in de gedenkschriften

[1]) *Le Juif*, des Mousseaux, p. 229-230.

van den tot het Christendom overgeganen opperrabbijn Serafinovief, geboortig uit Brest-Litofsk (1686), waar hij erkent zelf tweemaal een Christenkind gedood te hebben en — deze samenhang is teekenend — zich door omkooping ook Hosties te hebben verschaft „vòor het feest van Dagon"[1]).

Henri Desportes zelf, die een overtuigd aanhanger was van de these over den „ritueelen moord" schreef in zijn boek: „Le Mystère du sang chez les juifs de tous les temps", bij de vermelding van den moord op Hugo van Lincoln en de toevoeging dat de ingewanden uit het lijkje genomen werden: „men zegt, dat het was om die voor tooverij en duivelskunsten te gebruiken". Desportes maakt trouwens in zijne beschrijvingen der historische gevallen van dien aard telkens, zij het terloops en zonder dat hij er de conclusie van ziet, gewag van bijgeloovige practijken, waarvoor de Joodsche moordenaars het Christenbloed aanwendden: als geneesmiddel, voor minnedranken, enz., en ziet over het hoofd, dat de anti-Christelijke tendenz pas op de tweede plaats komt[2]).

Het is verklaarbaar, dat de kabbalistische Joden, met hun sterk rasbewustzijn en de idee hunner superioriteit boven andere rassen, bij voorkeur, wanneer zij menschenbloed noodig hadden, niet daarvoor een offer uit hun eigen kring kozen.

Edouard Drumont, dien niemand zeker om voorliefde voor de Joden zal wraken, voelde zelf de zaak juister aan dan Desportes, toen hij in de voorrede, welke hij voor diens werk schreef, zeide: dat het klaarblijkelijk was en op onbetwistbare wijze bewezen, „dat de monsterachtige gewoonte, die door mondeling onderricht door de aanhangers van eene zekere sekte werd verspreid, in de middeleeuwen bij de Joden doordrong . . . Er bestond daar een soort van algemeene inwijding in afgrijselijke geheimen, een afschuwelijke samenzwering als die der Bacchanaliën, waarvan de ontdekking Rome in de eerste tijden der republiek met ontzetting sloeg."

Er schijnen inderdaad redenen genoeg voorhanden te zijn om, zonder te ontkennen wat redelijk niet te ontkennen valt: het bestaan van moorden door Joden (en Christenen) op Christenen gepleegd, zich af te vragen, of degenen, die hier de schuld zoeken bij het Talmudisme — dat enkel door de Joden beoefend wordt — het spoor niet bijster zijn en hun nasporingen niet veeleer

[1]) *Judaïsme*, Joukowsky, p. 185-6. Dagon was een godheid der Filistijnen.

[2]) Desportes, Holl. uitgaaf, p. 239-240, p. 247 enz.

te stuwen hebben in de richting van het Kabbalisme, — dat door Joden èn niet-Joden wordt toegepast.

Dat er overigens nog speciaal Joodsch-kabbalistische scholen in de XIXde eeuw bestonden, kan men erkend zien in het slot van cit. no. 226. En bij de wederopleving der occulte wetenschappen sinds het eind der vorige eeuw is het meer dan onwaarschijnlijk, dat ze juist sedert dien zouden verdwenen zijn.

DERDE DEEL
NAAR HET PAGANISME

Eene wereldbeweging met enkel negatief doel is op den duur onbestaanbaar.

Om zich te handhaven door den loop der tijden, om immer weer adepten te werven, heeft zij een positief doel noodig.

De geestesstroomingen, die zich onder diverse vormen openbaarden: Heidensch-Joodsche Gnosis, Kabbalah, Tempelorde, Alchymisten, Vrijmetselarij, konden niet anders dan naar een bepaald punt vloeien. Uit het Heidendom gesproten, tegen het Christendom gekant, moeten zij noodwendig uitloopen op een aan hun oorsprong en werkwijze verwant doelwit; een nieuw, gereorganiseerd Heidendom, dat rekening houdt met wat de beide groote beschavingen van oud-Heidendom en Christendom hebben gebracht, — het Neo-Paganisme.

Dit zal zijn het derde tijdperk der menschheid, la Terza Età, waarover Br.·. Mazzini reeds in de XIXe eeuw schreef[1]).

De Vrijmetselarij heeft zich de verwezenlijking van dit niet-Christelijk ideaal voor oogen gesteld.

Beantwoordt zij in samenstelling en streven aan deze bedoeling?

Gaan we even, oppervlakkig — dit is reeds voldoende — de feiten na.

De Vrijmetselaars-orde van 1717, samengesteld door Rozenkruisers, die op hunne beurt de erfgenamen waren van de geheime leerstellingen hunner voorgangers, vertoont in de constructie zelve, waartoe zij zich heeft ontwikkeld, de onmiskenbare sporen harer afkomst. In hare graden en ceremoniën bewaart ze de huldevolle herinnering aan de geschiedkundige factoren, die haar wezen en vorm het aanzijn gaven.

Noemen we enkele voorbeelden, die zeker met vele zouden te vermeerderen zijn:

---

[1]) O.a. in *Opere*, XIV, p. 246.

HEIDENSCHE INSLAGEN:

In den ouden Schotschen ritus van 25 graden komen de volgende titulaturen voor[1]):

14e graad: Groot Antiek Uitverkorene; 23e Prins Adept[2]).

In den Ouden en Aangenomen Schotschen ritus van 33 graden[3]):

28e Ridder van de Zon.

TEMPELIERS-INSLAGEN:

In den ouden Schotschen ritus van 25 graden komen de volgende titulaturen voor[4]):

8e graad: Provoost en Rechter; 15e. Ridder van den Degen; 17e. Ridder van het Oosten en het Westen; 24e Commandeur van den Zwarten en Witten Adelaar[5]).

In den Ouden en Aangenomen Schotschen ritus van 33 graden[6]):

7e graad: Provoost en Rechter; 11e. Groot Uitverkoren Ridder; 15e. Ridder van het Oosten en het Westen; 17e. Ridder van Oost en West; 26e. Prins van Genade of Trinitarische Schot[7]); 27e. Souverein Commandeur van den Tempel; 29e. Groot-Schot van St. Andries[8]); 31e. Groot-Inspecteur-Inquisiteur-Commandeur; 33e. Souverein Groot-Inspecteur-Generaal.

HERMETISCHE INSLAGEN.

In den ouden Schotschen ritus van 25 graden komen de volgende titulaturen voor[9]):

18e graad: Rozenkruis; 21e. Grootmeester van den Sleutel[10]); 25e. Commandeur van het Koninklijk Geheim[11]).

---

[1]) Getrokken uit de gradenlijst van Cassard in zijn *Manual de la Masoneria*, p. 11 en 12.

[2]) Adepten heetten in de oude mysteriën de ingewijden.

[3]) Cassard, t.a.p. p. 12 en 13.

[4]) Getrokken uit de gradenlijst van Cassard in zijn *Manual de la Masoneria*, p. 11 en 12.

[5]) Zwart en wit waren de kleuren der Tempeliers-orde.

[6]) Idem Cassard, p. 12 en 13.

[7]) In Schotland vonden de meesten der Tempeliers, die na de ontbinding hunner orde de vlucht namen, eene wijkplaats.

[8]) Vele ex-Tempelridders verwierven in Schotland de St. Andreas-orde.

[9]) Getrokken uit de gradenlijst van Cassard in zijn *Manual de la Masoneria*, p. 1 en 12.

[10]) In de hermetische litteratuur is voortdurend van de „Clavicula Salomonis", het sleuteltje van Salomon, d.w.z. den sleutel van het hermetisch geheim, sprake.

[11]) De alchymisten en Rozenkruisers noemden hunne geheimkunst „de Koninklijke".

In den Ouden en Aangenomen Schotschen ritus van 33 graden[1]):

18e. Souverein Prins Rozenkruis; 32e. Dapper Prins van het Koninklijk Geheim.

BOUWGILDEN-INSLAGEN:

In den ouden Schotschen ritus van 25 graden komen de volgende titulaturen voor[2]):

1e graad: Leerling; 2e. Gezel; 3e. Meester; 4e. Geheim Meester; 5e. Volmaakt Meester; 7e. Opzichter der Gebouwen; 12e. Grootmeester Architect; 13e. Koninklijk Gewelf.

In den Ouden en Aangenomen Schotschen ritus van 33 graden[3]):

1e. Leerling; 2e Gezel; 3e. Meester; 4e Geheim Meester; 5e Volmaakt Meester; 8e Opzichter der Gebouwen; 12e. Grootmeester Architect; 13e. Koninklijk Gewelf; 14e Groot Volmaakt Uitverkorene en Verheven Metselaar; 20e. Grootmeester ad vitam of van alle Loges.

De symboliek der bouwgilden, hoewel dezen van Christelijke herkomst waren, voegde den Joden meer dan die van andere gilden, omdat zij daarin hun allegorieën (troffel, waterpas, schietlood enz.) voor den zinnebeeldigen herbouw van hun Tempel vonden.

JOODSCHE INSLAGEN:

In den ouden Schotschen ritus van 25 graden komen de volgende titulaturen voor[4]):

9e graad: Uitverkorene der negen[5]); 10e. Uitverkorene der vijf[6]); 11e. Hoofd der Twaalf Stammen; 16e. Prins van Jerusalem; 19e. Opperpriester; 20e. Groot-Patriarch.

In den Ouden en Aangenomen Schotschen ritus van 33 graden[7]):

9e. Uitverkoren Meester der Negen; 10e. Uitverkoren Meester der Vijf; 16e. Prins van Jerusalem; 19e. Opperpriester; 21e. Noachietisch Patriarch (ook wel Pruisisch ridder); 22e Prins van den Libanon (of Kon. bijl); 23e. Hoofd van het Tabernakel; 24e. Prins van het Tabernakel; 25e. Ridder van

[1]) Cassard, t.a.p., p. 12 en 13.

[2]) Getrokken uit de Gradenlijst van Cassard in zijn *Manual de la Masoneria*, p. 11 en 12.

[3]) Id., p. 12 en 13.

[4]) Getrokken uit de gradenlijst van Cassard in zijn *Manual de la Masoneria*, p. 11 en 12.

[5]) Negen is het kabbalistisch getal van het Messiaansche offer (Zie *Rhea*, i.v. „neuf").

[6]) Vijf is het kabbalistisch getal voor Stof en Leven, die onafscheidelijk heeten te bestaan (zie *Rhea*, i.v. „Quinaire").

[7]) Id. p. 12 en 13.

de Koperen Slang[1]); 30e. Groot Uitverkoren Ridder Kadosch[2]) (of: van den Witten en Zwarten Adelaar).

De beteekenis der drie eerstgenoemde inslagen is in den loop van dit werk reeds voldoende behandeld; de vierde heeft weinig andere dan formeele waarde; het is de Joodsche inslag, die in dit hoofdstuk aan een wat dieper gaand onderzoek onderworpen wordt.

Hieronder volgt nu de indeeling van het Schotsche leerstelsel der Vrijmetselarij, genomen naar het *Manual de la Masonería* van Cassard. De aandachtige lezer vindt daarin duidelijk de sporen der verschillende voorstroomingen, die aan het totstandkomen der moderne Vrijmetselarij hebben saamgewerkt.

I.

1. Leerling.
2. Gezel.
3. Meester.

II.

4. Geheim Meester.
5. Volmaakt meester.
6. Geheim-secretaris.
7. Provoost en rechter.
8. Opziener der gebouwen, of Meester in Israël.
9. Uitverkoren meester der 9.
10. Doorl. uitverkorene der 15.
11. Subliem verkoren ridder.
12. Groot meester-architect.
13. Koninklijke Ark, of Gewelf.
14. Groot-Uitverkoren, Volmaakt en Verheven Metselaar.

III.

15. Ridder van het Oosten, of van den degen.
16. Vorst van Jerusalem.

IV.

17. Ridder van het Oosten en het Westen.
18. Souverein Prins Rozenkruis.

---

[1]) Men denke aan de koperen slang, die Mozes in de woestijn oprichtte.
[2]) Een Hebreeuwsch woord, dat „heilige" beteekent.

V.

19. Opperpriester, of Verheven Schot.
20. Grootmeester van alle symbolieke loges, of meester ad vitam.
21. Noachiet, of Pruisisch ridder.
22. Ridder van de Koninklijke Bijl, of Prins van den Libanon.
23. Hoofd van het Tabernakel.
24. Prins van het Tabernakel.
25. Ridder van de Bronzen Slang.
26. Prins van Genade, of Trinitariër-Schot.
27. Souverein Commandeur van den Tempel, of Ridder-Commandeur van den Tempel van Jerusalem.
28. Ridder van de Zon of Prins-Adept.
29. Groot-Schot van St. Andries of Patriarch der Kruistochten.
30. Groot Uitverkoren ridder Kadosch, of van den Witten en Zwarten Adelaar.

VI.

31. Groot-Inspecteur-Inquisiteur-Commandeur.
32. Verheven Prins van het Koninklijk Geheim.

VII.

33. Souverein Groot-Inspecteur-Generaal.

Men vergelijke deze indeeling in 33 graden met hetgeen in het eerste deel van dit boek is opgemerkt omtrent de indeeling der heidensche stelsels volgens de tabellen van Meurin en omtrent het begrip van het heilig getal 11 × 3 volgens de Kabbalah (blz. 79).

Kostuum van den Maç.·. Opperpriester in den Schotschen ritus en in den ritus van York, volgens de *Landmarks of Freemasonry*, van Oliver[1]).

[1]) Ontleend aan *La Massoneria Speculativa*, van V. Longo, dl. I, p. 326-7.

I. DE JOODSCHE INSLAG IN DE VRIJMETSELARIJ

Les societés maçonniques ne savent pas plus maintenant la haute raison de leurs symboles que les rabbins ne comprennent le Sepher Jesirah et le Sohar.

Br.·. ELIPHAS LÉVI

(*Dogme et Rituel*, II, p. 77).

Om de beteekenis van het hierna volgende in zijn geheele strekking te waardeeren, moge de lezer nog eens vluchtig overzien, wat er in het eerste deel, tweede hoofdstuk van dit werk omtrent het ontstaan van de Kabbalah gezegd is (blz. 75 v.v.)

En wanneer hij zich dan nog even herinnert, wat er in den loop dezer bladzijden is gezegd omtrent het positivisme van de XVIIIde en het materialisme van de XIXde eeuw, die beiden weinig gunstig waren voor alles, wat maar naar het metaphysieke en buitennatuurlijke leek, zal hem de volgende verklaring van een bekend maç.·. onderzoeker duidelijker zijn.

No. 225.

INITIATION ADONHIRAMITE ET LES NOUVEAUX RITUELS DU G.·. O.·. DE FRANCE, Conférence faite le 7 février 1888 à la Loge „Les Amis triomphants", de Paris, par le F.·. Oswald Wirth.

TEXT:

L'examen des anciens Rituels va me faire entrer dans un ordre d'idées qui ne manquera pas, mes FF.·., de vous paraître fort étrange, étant donné que vous n'avez sans doute pas eu la fantaisie de vous occuper de ce que l'on appelle les Sciences occultes.

C'est dans ce domaine, plus que discrédité aujourd'hui, que nous sommes obligés cependant d'aller chercher la clef de nos mystères . . .

VERTALING:

Het onderzoek van de oude ritualen brengt mij tot een gedachtengang, die u, mijne BBr.·., ongetwijfeld zeer vreemd zal toeschijnen, gegeven de omstandigheid dat ge er stellig nooit aan gedacht hebt u bezig te houden met hetgeen „de geheime wetenschappen" genoemd wordt.

Hoewel dit gebied tegenwoordig allesbehalve meer in aanzien staat, zullen we dáár evenwel den sleutel

. . . C'est l'incommunicable grand Arcana des adeptes de la Kabbale; c'est la pierre philosophale des alchimistes hermétistes; c'est la Parole sacrée que cherchent les Maîtres Maçons . . .

tot onze geheimen dienen te gaan zoeken: in de niet voor mededeeling vatbare groot-Arcana der kabbalisten, in den steen der wijzen van de hermetische goudmakers; in het heilig woord, dat de Mr.·. Vrijmetselaren zoeken.

Geciteerd in *Masques et Visages*, Bidegain, p. 113-114, 115.

De toegevoegde vermelding van de alchymisten brengt geenerlei verwatering in de beteekenis van Wirth's woorden omtrent de Kabbalah. De alchymisten of Hermetisten toch hadden, gelijk reeds voldoende is uiteengezet, de Gnosis als basis hunner verborgen wetenschap, en „de Gnostici", zooals Ragon getuigde, „zijn uit de Kabbalisten geboren"[1])

---

[1]) *Maçonnerie occulte*, p. 78; gecit. in *Le juif*, Des Mousseaux, p. 505.

DE JOODSCHE INSLAG IN DE MAÇ∴ RITEN

De thesis, door ons opgezet in het eerste deel, tweede hoofdstuk van dit werk (blz. 84 v.v.): dat de maç∴ voorstrooming in het oude Jodendom niet zoozeer bij de Esseners moet worden gezocht, gelijk de meeste maç∴ historici bij voorkeur doen, doch eerder bij de Farizeeën, vindt zijdelingsche bevestiging in eene uitlating van niemand minder dan den Franschen maç∴ geschiedschrijver Clavel, die zich als volgt losliet:

No. 226.

*GESCHIEDENIS DER VRIJMETSELARIJ, CLAVEL (Holl. uitgaaf) p. 351:

TEXT:

Behalve de Esseniërs en de Therapeuten, was er onder de Joden eene andere geheimzinnige secte, welker leden bekend waren onder den naam van Kabalisten . . . Deze leer was grootendeels ontleend aan die der perzische magiërs en der egyptische priesters. Onder het getal der symbolen, die bij de Kabalisten op prijs stonden, moet men bijzonder dat der kolommen Jachin en Boas uit Salomo's tempel vermelden. Philo van Alexandrië behoorde tot die secte . . . De secte of liever de school der Kabalisten heeft nimmer opgehouden te bestaan, en hare leden zijn nog zeer talrijk onder de Joden in het Oosten, in Polen en in Duitschland.

RE-TRADUCTION:

A côté des Essènes et des Thérapeutes, il y avait parmi les Juifs une autre secte mystérieuse, dont les membres étaient connus sous la dénomination de Cabalistes . . . Cette doctrine était empruntée en majeure partie à celle des mages persans et des prêtres égyptiens. Dans le nombre des symboles qui étaient en honneur chez les Cabalistes, il faut mentionner particulièrement les colonnes Jachin et Boaz, du temple de Salomon. Philon d'Alexandrie appartenait à cette secte . . . La secte, ou plutôt l'école des Cabalistes n'a jamais cessé d'exister, et ses membres sont encore très nombreux parmi les Juifs en Orient, en Pologne et en Allemagne.

De kolommen Jakin en Boaz treft men nog heden ten dage in de vergaderzalen der Loges aan. Dat is eene, voor wie 't nog niet mocht weten,

veelzeggende aanduiding. Zij stellen n.l. voor: de stammen Juda en Benjamin, die trouw bleven aan Salomon. De tien kolommen langs de wanden van sommige loges verbeelden de overige tien stammen van Israël. Een touw met 12 eigenaardig gevormde lussen („lacs d'amour") ligt erop, ten teeken van den liefdeband, die hen toch nog verbindt. De beide uiteinden met den getanden rand rusten op de kolommen J en B.

Deze zuilen hebben ook nog een andere beteekenis; — de maç.·. schrijvers beroemen zich gaarne op de veelvuldige beteekenis der symbolen hunner orde — en wel eene, die op de heidensche generatie-idee der Kabbalah terugwijst. Ziehier, hoe Louis Constant dit erkent:

No. 227.

***DOGME ET RITUEL,** ELIPHAS LÉVI, I, p. 132-133:

TEXT:	VERTALING:
Bohas et Jakin sont les noms des deux colonnes symboliques qui étaient devant la porte principale du temple cabalistique de Salomon.	Boaz en Jakin zijn de namen der twee symbolische zuilen, die voor de hoofdpoort van den kabbalistischen tempel Salomon's stonden.
. . . ils expliquent la lutte génératrice de l'homme et de la femme.	. . . zij verbeelden den voortbrengingsstrijd van den man en de vrouw.

Eliphas Lévi ziet dus ook in deze beide kolommen een verwijzing naar de phallus-zuilen der Oudheid.

De Noord-Amerikaansche maç.·. schrijver Pike, die nogal eens openhartig kon zijn, verklaarde in zeer duidelijke woorden:

No. 228.

***MORALS AND DOGMA,** PIKE, p. 741.

TEXT:	VERTALING:
Masonry is a search after Light. That search leads us directly back . . . to the Kabalah. In that ancient and little understood medley of absurdity	Vrijmetselarij is een zoeken naar Licht. Dat zoeken brengt ons rechtstreeks terug . . . tot de Kabbalah. In dit oude en weinig verstane mengsel

and philosophy, the initiate will find the source of many doctrines; and may in time come to understand the Hermetic philosophers, the Alchemists, all the Antipapal Thinkers of the Middle Ages, and Emanuel Swedenborg.

van dwaasheid en wijsbegeerte zal de ingewijde de bron vinden van vele leerstellingen; en zal hij mettertijd tot het begrip geraken van de hermetische wijsgeeren, de alchymisten, al de anti-pauselijke denkers der middeleeuwen en Emmanuel Swedenborg.

En duidelijkheidshalve valt hier nog het getuigenis van Pike's Zuid-Amerikaanschen confrater aan toe te voegen:

No. 229.

***MANUAL DE LA MASONÉRIA,** CASSARD, p. 372.

TEXT:

No podriamos negar que la Masoneria actual nos ha sido transmitida por los hebreos. La fábula ó rito en que descansa, es una alegoria que nos convence de que nuestros misterios son una exposicion de las doctrinas de la iniciacion antigua, con las mismas precauciones de que los sabios entonces se rodeaban al tratar de conservar el carácter isotérico de su ensenanza.

VERTALING:

Het valt niet te ontkennen, dat de tegenwoordige Vrijmetselarij ons is toegekomen door de Joden. De legende of ritus, waarop zij berust, is eene allegorie, die ons overtuigt, dat onze geheimen eene uiteenzetting zijn van de leerstellingen der antieke inwijdingen, onder dezelfde voorzorgen, waarin de geleerden van toentertijd zich hulden bij hun pogen om den innerlijken aard van hun onderwijs te bewaren.

Pike, die een diepgaand kenner van de occulte litteratuur is, was een en al enthousiasme voor de Kabbalah, en de geestdrift klinkt door zijne woorden heen, als hij uitroept:

No. 230.

***MORALS AND DOGMA,** PIKE, p. 744, 745.

TEXT:

All truly dogmatic religions have issued from the Kabalah and return

VERTALING:

Alle waarlijk leerstellige godsdiensten zijn voortgekomen uit de Kab-

to it: everything scientific and grand in the religious dreams of all the illuminati, Jacob Boehme, Swedenborg, Saint-Martin, and others, is borrowed from the Kabalah; all the Masonic associations owe to it their Secrets and their Symbols.

The Kabalah alone consecrates the Alliance of the Universal Reason and the Divine Word; . . . it alone reconciles Reason with Faith, Power with Liberty, Science with Mystery; it has the Keys of the Present, the Past, and the Future.

. . . One is filled with admiration, on penetrating into the Sanctuary of the Kabalah, at seeing a doctrine so logical, so simple, and at the same time, so absolute.

balah en keeren ertoe terug: al wat wetenschappelijk en grootsch is in de godsdienstige overpeinzingen van alle verlichten: Jacob Böhme, Swedenborg, St. Martin en anderen, is aan de Kabbalah ontleend. Alle maçonnieke genootschappen zijn daaraan hun geheimen en zinnebeelden verschuldigd.

Alleen de Kabbalah bevestigt het verbond der Algemeene Rede en van het Woord Gods; . . . zij alleen verzoent de rede met het geloof, de macht met de vrijheid, de wetenschap met het geheimenis; zij heeft de sleutels van het heden, het verleden en de toekomst.

. . . Men voelt zich van bewondering vervuld, als men doordringt in het heiligdom der Kabbalah, als men een zoo logische, zoo eenvoudige en terzelfder tijd zoo stellige leer aanschouwt.

Cassard had waarlijk niet zoo omzichtig behoeven te zijn, toen hij onder voorbehoud schreef:

No. 231.

*MANUAL DE LA MASONÉRIA, CASSARD, p. 523.

TEXT:

Misterios de los Hebreos. Estos Misterios, aúnque menos célebres que los de Grecia, no dejan de inspirar el más vivo interés, pues, segun opinion de algunos eruditos, podemos

VERTALING:

De Joodsche Mysteriën. Deze, hoewel minder bekend dan de Grieksche, verdienen niettemin de grootste belangstelling, wijl zij naar de meening van sommige geleerden, den sleutel

encontrar en ellos la explicacion de muchos emblemas de la Masoneria.

kunnen geven tot vele symbolen der Vrijmetselarij.

Wie een weinig kijk heeft op de riten en gebruiken der Vrijmetselarij, ziet daarin reeds een voldoende aanwijzing van hare herkomst. Ragon heeft het zoo duidelijk gezegd:

No. 232.

*COURS PHILOSOPHIQUE, RAGON, p. 33:

TEXT:

Les initiés juifs accomodèrent à leur croyance les mystères égyptiens dont ils conservèrent le fond et la forme. Et comme depuis la destruction du temple de Jérusalem, sa reconstruction a toujours été le voeu du peuple juif, ces initiés, devenus chrétiens, adoptèrent, pour but de leurs mystères, l'édification d'un temple symbolique . . . Ils conservèrent la Bible comme livre sacré et loi fondamentale qui fournit au nouveau voile de l'initiation les mots et les formules hébraïques dont fourmillent la plupart de nos grades.

VERTALING:

De Joodsche ingewijden maakten voor hun geloof de Egyptische mysteriën pasklaar, waarvan zij wezen en vorm behielden. En dewijl sinds de verwoesting van den tempel van Jerusalem de herbouw daarvan altijd de hartewensch van het Joodsche volk is geweest, namen deze ingewijden, Christenen geworden, den opbouw van een symbolieken tempel tot doel hunner mysteriën . . . Zij behielden den Bijbel als heilig boek en grondwet, die aan de nieuwe omsluiering der inwijding de Hebreeuwsche woorden en formules verschafte, waarvan de meeste onzer graden wemelen.

Wat er met dien ,,symbolischen tempel'' beoogd wordt, zij voor het oogenblik daargelaten, teneinde niet in een uitweiding te vervallen; dit punt wordt in het slot van dit werk voldoende belicht.

Dat het in de Vrijmetselaarsorde inderdaad van Hebreeuwsche woorden en uitdrukkingen wemelt, daarvan moge hier 't een en ander tot staving worden toegevoegd.

Ze zijn in zoodanigen getale en omvang voorhanden, dat er geen twijfel

aan kan zijn, of de ritualen der verschillende ritussen moeten door Joden, of minstens door z.g.n. *judaïsants* zijn samengesteld.

Ons bij één enkel maçonniek woordenboek bepalend[1]) zijn de bewijzen bij honderden voor het grijpen. Slechts enkele uit de massa geven we hier weer:

HOOGERE GRADEN (zonder opgaaf van ritus).

1. *Aborchah eth Adonai beḳol gneth thamid thehillatho bephi.* Eene Hebreeuwsche zinsnede, beteekenend: „Ik zal den Heer te allen tijde prijzen; Zijn lof zij steeds in mijnen mond."
2. *Abda*, een herkenningswoord; naam van den opziener in den meestergraad van Israël.
3. *Abibalag*, een herkenningswoord; verbastering van het Hebreeuwsche woord *abibalah:* „hij vernietigt den vader."
4. *Acharon-schilton*, Hebreeuwsche woorden voor „de nieuwe regeerder."
5. *Achias*, verbastering van het Hebreeuwsche *Achyah:* „broeder des Heeren."
6. *Adonai*, herkenningswoord. Hebreeuwsch woord voor „God."
7. *Aduph*, Hebreeuwsch woord voor „majestueus."
8. *Aniham*, Hebreeuwsch voor „sterkte des volks."
9. *Aschard*, verminkt van het Hebreeuwsch *chasaḳ:* „sterk."
10. *Bagol*, het verbasterd Hebreeuwsche woord *bachur:* „rechtvaardig."
11. *Elchanan*, het Hebreeuwsch voor „barmhartigheid van God."
12. *Emerech*, Hebreeuwsch voor „welsprekend."

Enz. enz. enz.

RITUS VAN MIZRAIM.

1. *Haram*, verbasterd van het Hebreeuwsche *chacham*[2]): „wijze", „geleerde." Titel voor den bekleeder der 73ste en 74ste graden.
2. *Hasids*, van het Hebreeuwsche *Chasid:* „vroom". Titel voor den 75sten, 76sten en 77sten graad.
3. *Kadosch*, Hebreeuwsch woord, dat „heilig" beteekent en den 29en graad aanduidt.
4. *Libanon*, naam van den 32sten graad.
5. *Noachieten*, titel van den 35sten graad.
6. *Palestina-ridder*, titel van den 63en graad

[1]) *Algemeen wijsgeerig, geschiedkundig en biografisch Woordenboek voor Vrijmetselaren,* door eene vereeniging van vrijmetselaren. 3 deelen, Amsterdam, W. de Grebber, 1844.

[2]) Onder den titel *ḳakam* duiden de Joden nog ten huidigen dage hunne schriftgeleerde rabbijnen aan.

7. *Ranuka*, verbasterd van het Hebreeuwsche „inwijding." — 69ste graad.
8. *Prins van Jerusalem*, titel van den 45sten graad.
9. *Cahos*, „de zwijgende", 49ste en 50ste graad.
10. *Zeer wijze Israeliet*, titel van den 70sten graad.

FRANSCHE RITUS.

1. *Jevah*, verbasterd van het Hebreeuwsche *Jahveh:* „God."
2. *Jibulum*, verbasterd van het Hebreeuwsche *Zebulon*. Naam van den groot-schatmeester der Royal Arch.
3. *Johaben*, van het Hebreeuwsche *Jhaoben:* „Zoon Gods". 4°. graad.
4. *Juda*, naam van een der Israëlietische stammen; 6° graad.
5. *Kadosch*, (of *kodesch)* is het Hebreeuwsche woord voor „heilig". Titel van den drager van den 30sten graad.
6. *Nekam*, Hebreeuwsch voor „wraak". 4° graad.
7. *Noachiet*, titel van den 21sten graad.
8. *Zerubbabel*, kleinzoon van Zedechia, koning van Juda, die met zijn stam door Nebukadnezar naar Babylon werd gevoerd, keerde met de Joden naar zijn land terug. Naam van den candidaat in den 6° graad.
9. *Cyrus*, door de Joden dankbaar herdacht, omdat hij den Joden toestond uit de Babylonische gevangenschap naar Jerusalem terug te keeren en stad en tempel te herbouwen. Naam van den vz.·. mr.·. in den 6° graad.

SCHOTSCHE RITUS.

1. *Abdamon*, naam van den redenaar; verbasterd Hebreeuwsch woord *habdamon* (dienaar).
2. *Bagulkal*, verminkte uitspraak van het Hebreeuwsche *Bagognal Kol* („alles is walgelijk", Ezech. XVI, 5) — 9° graad.
3. *Bahanah*, van *bahabah:* liefde. — 30° graad.
4. *Benchorim hakar jakanaï*, een Hebreeuwsche volzin: „De zoon des edelen is onverwrikbaar voor dengene, die alles verwart." — 8° graad.
5. *Bendekar*, Hebreeuwsch voor „zoon der ootmoedigheid". — 10° graad.
6. *Bengeber:* Hebreeuwsch voor „zoon des sterken". — 11° graad.
7. *Berith Neder Schelemoth*, Hebreeuwsche uitdrukking: „beloofd verbond der volkomen vereeniging". — 6°, 11° en 14° graad.
8. *Edom*, Hebreeuwsch voor „rood" of „bloedig". — 11° graad.
9. *Gomez*, verbasterd van het Hebreeuwsche *gomel:* „goedertieren", „weldoen". — 26° graad.
10. *Hisar*, verminkt van het Hebreeuwsch *gnezer:* „hulp". — 11° graad.
11. *Hobed*, verminkt van het Hebreeuwsche *gnobed:* „dienaar". — 5° graad.

12. *Jah*, een Hebreeuwsch, naar kabbalistische wijze uit *Jehovah (Jahveh)* gevormd herkenningswoord. — 4°, 8° en 13° graad.

Enz. enz. enz.

NEDERLANDSCHE RITUS.

1. *Benaka*, verbastering van het Hebreeuwsche *ben-gnakar:* „zoon der onvruchtbaarheid". — 4° graad.
2. *Benjamin*, Hebreeuwsche naam. — 6° graad.
3. *Johaben*, verminkt van *Jhaoben:* „de Zoon Gods". — 5° graad.
4. *Juda*, naam van den eigenlijken Joodschen stam. — 15° graad.
5. *Mac benac*, Hebreeuwsch voor „het vleesch verlaat de beenderen". — 3° graad.
6. *Nebukadnezar*, een verdicht verhaal van de lotgevallen der Joden onder de Chaldeeuwen. — 6° graad.
7. *Nehemia*, een Hebreeuwsch woord: „Wien de eeuwige troost". — 32° graad.
8. *Nekam netah*, verbasterd van het Hebreeuwsche *nekam netar:* „wraak vol haat". 4° graad.
9. *Schemhamphoras:* „de uitgedrukte naam", een Hebreeuwsche uitdrukking om het noemen van Gods naam te vermijden. — 5° graad.

Niet alleen vormelijk, ook wezenlijk doet de Joodsche inslag in de Vrijmetselarij zich voelbaar gelden. Dit blijkt het beste uit de z.g.n. catechismussen der verschillende riten en graden, in welke den toegelatenen de daaraan verbonden leer in gesluierde taal onderwezen wordt. Ten bewijze volgen hier enkele grepen uit verschillende riten en graden.

SCHOTSCHE RITUS.

No. 233.

***MANUAL DE LA MASONERIA,** CASSARD, p. 174, 183, 187:

TEXT:	VERTALING:
Grado catorce	**Veertiende graad.**
Gran elegido, perfecto y sublime Mason.	**Groot uitverkoren, volmaakt en verheven Metselaar.**
... ...	... ...
Catecismo.	**Catechismus.**
... ...	... ...

P. Cuánto tiempo reinó Salomon?

R. Cuarenta anos, muriendo á la edad de cincuenta y ocho anos.

P. Quién le sucedió?

R. Su reino fué dividido en el de Judá é Israel, reinando sobre el primero solamente su hijo Rohoboan.

P. Cuándo cesó de reinar su dinastía?

R. Cuando Nabuzaradan, General de los Asirios, tomó á Jerusalem, destruyó el Templo y condujo cautivo á Babilonia al Rey Zedecias; en cuyo tiempo los Gr.·. Elect.·., que escaparon á la sana del conquistador penetraron en la Bóveda Sagrada, borraron el Nombre Inefable, deshicieron la plancha de oro en que estaba escrito y derribaron el pedestal.

P. Cuánto tiempo duró la cautividad?

R. Setenta anos, y dos de la guerra y sitio de Jerusalem.

P. Quién devolvió á los Judios la libertad?

R. Ciro, Rey de Persia.

P. Qué otra gracia les concedió?

R. La reconstruccion del Templo del Senor, y que les fuesen restituidos casi todos los ornamentos y vasos del Templo destruido por Nabuzaradan.

V. Hoe lang regeerde Salomon?

A. Veertig jaren; hij stierf op den leeftijd van acht-en-vijftig jaren.

V. Wie volgde hem op?

A. Zijn Rijk werd verdeeld in dat van Juda en Israel; over het eerste alleen regeerde zijn zoon Roboam.

V. Wanneer hield zijn huis op te regeeren?

A. Toen Nabuchodonosor, veldheer der Assyriërs, Jerusalem innam, den Tempel verwoestte en koning Zedechias gevankelijk naar Babylonië voerde. In dien tijd zijn de Gr.·. Uitverkorenen.·., die aan de woede van den veroveraar ontsnapten, in het H. Gewelf binnengedrongen; zij krasten den onuitsprekelijken naam uit en namen de gouden plaat weg, waarin hij was gegrift, en haalden het voetstuk omver.

V. Hoelang duurde de gevangenschap?

A. Zeventig jaren en twee na den oorlog en het beleg van Jerusalem.

V. Wie gaf den Joden de vrijheid?

A. Cyrus, koning van Perzië.

V. Welke andere gunst stond hij hun toe?

A. Den wederopbouw van den Tempel des Heeren, en dat hun bijna al de sieraden en vaatwerken van den Tempel, die door Nabuchodonosor verwoest was, werden teruggegeven.

FRANSCHE RITUS.

No. 234.

***MANUAL DE LA MASONERIA,** CASSARD, p. 417, 418, 419.

TEXT:

Setimo grado. — Caballero Rosa-Cruz.

... ...

Catecismo.

... ...

P. De dónde venis?
R. De Judea.
P. Por qué ciudad habeis pasado?
R. Por Nazaret.
P. Quién os condujo?
R. Rafael.
P. De qué tribu sois?
R. De la de Judá.

VERTALING:

Zevende graad. — Ridder Rozenkruis.

... ...

Catechismus.

... ...

V. Waar komt gij vandaan?
A. Uit Judea.
V. Door welke stad zijt gij getogen?
A. Door Nazareth.
V. Wie geleidde u?
A. Rafaël.
V. Van welken stam zijt ge?
A. Van dien van Juda.

UIT HET RITUAAL DER ADOPTIE-LOGE.

No. 235.

***MANUAL DE LA MASONERIA,** CASSARD, p. 445, 448, 450, 451:

TEXT:

Maestra Perfecta.
Grado cuarto.

... ...

Catecismo.

... ...

P. Qué representa el Gran Maestro en Lógia de Perfecta?

R. El guía de los Israelitas, ó Moisés.

VERTALING:

Volmaakt Meesteres.
Vierde graad.

... ...

Catechismus.

... ...

V. Wat stelt de Grootmeester voor in volmaakte loge?

A. Den leidsman der Israelieten, Mozes.

P. Qué significa la Gran Maestra?	V. Wat beduidt de Grootmeesteres?
R. Séfora su esposa.	A. Sephora, zijne echtgenoote.
P. Y el Hermano Inspector y los demás oficiales?	V. En de Broeder Inspecteur en overige officieren?
R. Aaron y sus hijos, oficiando en el Tabernáculo.	A. Aaron en zijn zonen, officiëerend in het Tabernakel.
P. Cuál es la significacion de las hermanas Inspectora y Depositaria?	V. Wat is de beteekenis der Zusters Inspectrice en Schatbewaarster?
R. María, hermana de Moisés y la mujer de Aaron.	A. Maria, de zuster van Mozes en de vrouw van Aaron.
P. Qué sentido tiene la joya de Perfecta?	V. Welken zin heeft het insigne der Volmaakte (Meesteres)?
R. El anillo que Faraon dió á Joseph, para demostrarle la estimacion que hacia de él y los honores que se deben rendir á la virtud.	A. De ring, dien Farao gaf aan Jozef om dezen de achting te betuigen, die hij voor hem koesterde, en de eer, die men aan de deugd moet bewijzen.
P. Cuál es el signo de Perfecta?	V. Wat is het teeken der Volmaakte (Meesteres)?
R. El que Dios dió á Moisés sobre el monte Horeb.	A. Dat, hetwelk God aan Mozes gaf op den berg Horeb.
... ...	... ...
P. Qué hora es?	V. Hoe laat is het?
R. La hora de visperas.	A. Het avonduur.
P. Qué significa?	V. Wat beteekent dat?
R. Aquella en que se retiraba Moisés del Tabernáculo, en donde habia estado ensenando los mandamientos de Dios á los Israelitas.	A. Het uur, waarop Mozes terugkwam uit het Tabernakel, waarin hij Gods geboden aan de Israëlieten onderwezen had.

Een zeer opmerkelijke ritus is de Zweedsche, die in Zweden, Noorwegen, Denemarken en de Groote Landesloge te Berlijn gevolgd wordt. Deze ritus laat geen Joden tot het lidmaatschap toe[1]) en heeft niettemin een zoodanige inrichting, dat een Duitsch logeblad[2]) wantrouwig de vraag stelde, of de ritus

[1]) *Alg Handb. d. Freim.* (1901), II, i.v. Schwedische Lehrart, p. 383, k. 1.
[2]) *Latomia*, 1869, p. 18. Gecit. in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 29.

in zijn geheel niet door een „wahrhafte(n) Israelit" wordt bestuurd. De indeeling is n.l. zoo: aan het hoofd van elke der vier ritueele provinciën staat niet een „grootmeester" maar een „plaatsvervanger van Salomon": „vicarius Salomonis". De Joodsche koning heet n.l. volgens de ritus-sage de stichter en eerste grootmeester van het systeem, en volgens hfdst. III, § 3 der grondregelen moet de grootmeesterlijke waardigheid *in zijn geslacht* blijven. De drager ervan is slechts den vier vicarissen bekend. Zijn bevelen moeten met dezelfde gehoorzaamheid worden opgevolgd, als waren ze van den levenden Salomon zelf afkomstig[1]).

Wanneer men op blz. 79 ziet, wat over de beteekenis der getallen tien en elf, volgens de Kabbalah, gezegd is, krijgt het volgende eene merkwaardige beteekenis:

Art. 66 der Groot-Constitutiën van den Schotschen ritus schrijft voor, dat de leden der centrale Grootloge een witte sjerp zullen dragen, *tien* à elf *duim* breed, aan weerskanten versierd met een gouden koord, *vijf streep* breed; hieraan hangen *drie* dooreengevlochten en vergulde *drie*hoeken, gedekt door een *kroon*.

Duidelijker zinspeling op de eerste en de negen andere *sephiroth* kan men bijna niet verlangen. De maat van het sjerplint stelt de tien *sephiroth* en den *Ensoph* voor, in de tien duim breedte en de 2 maal vijf streep = 1 duim van den gouden rand. Mgr. Meurin zegt, dat er van tien „à elf" duim lintbreedte gesproken wordt, om ruimte te laten voor het aanhechten van het boordselgalon[2]).

De meesters van den derden graad dragen een blauw lint, de geheime meesters van den vierden hetzelfde met zwart geboord; beide linten zijn elf duim breed.

De 29ste graad kent 7 teekenen, 3 aanrakingen en 1 algemeene aanraking; het getal dezer elf maçonnieke herkenningsteekenen wijst duidelijk op den *Ensoph*, de drie opperste en de zeven lagere *sephiroth*.

De vergaderlokalen van den Oppersten raad der 33ers.·. worden met elf vlammen verlicht. Hier heeft men echter eene andere indeeling te baat

---

[1]) Kap. IV en V der grondregelen; afgedrukt in *Latomia*, XXVIII, p. 26. — Gecit. in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 49.

[2]) *La Franc-Maçonnerie*, p. 6.

genomen, n.l. een kandelaar met 5 armen, een met 3, een met 1 en een met 2.

Wat beteekent dit? Meurin geeft de verklaring[1]).

Men plaatse, volgens het kabbalistisch cijfergeknutsel, die getallen eens naast elkaar; men krijgt dan het getal 5312. Wijl de Vrijmetselaarsorde van de schepping der wereld af rekent en vóór Christus 4000 jaren telt, wordt hiermeê het jaar 1312 bedoeld.

Is 1312 een merkwaardig jaar voor de Loge? Het was het jaar der vervallenverklaring van de orde der Tempeliers.

De „batterij" (het kloppen met de glazen aan tafel, in de loge) geschiedt in den 33sten Schotschen graad eveneens met elf slagen: eerst 5, dan 3, daarna 1, ten slotte 2.

Op deze bedekte wijze worden in het maçonniek ritueel tegelijk de Kabbalah gehuldigd en hare leerlingen de Tempeliers herdacht.

Waarom in den Franschen Ritus het bestuur wordt samengesteld uit 33 leden, door de algemeene jaarlijksche vergadering te kiezen, valt evenals het cijfer der 33 graden te verklaren uit hetgeen men in het hoofdstuk de Kabbalah (blz. 75 van dit boek) omtrent de verborgen beteekenis van dit cijfer kan lezen.

Dat Charleston, de primaatzetel van den Schotschen ritus, op 33 graden noorderbreedte is gelegen, wordt dan ook door de aanhangers der kabbalistische symboliek als een werk van uitverkiezing beschouwd!

Volgens het tweede Boek Mozes, hfdst. XXVIII, bestond het kostuum van den Joodschen hoogepriester uit een purperblauw statiekleed, van onderen met gouden klokjes en granaatappelvormige kwasten versierd; uit een rijk opperkleed, waarvan voor- en achterzijde op de schouders door gespen van onyx werden vastgehouden; uit een vierkant borststuk, dat de namen der 12 stammen Israël's vertoonde en met gouden kettingen werd bevestigd; en uit een tulbandachtige hoofdbedekking, die een gouden band had, waarop in Hebreeuwsche letters stond: „Heilig de Heer."

Men vergelijke nu met deze beschrijving maar eens de op blz. 382 voorkomende afbeelding van den maç.·. opperpriester in den Schotschen en den Yorkschen ritus en zal dan wel niet veel twijfel meer overhouden, van welk ambtsgewaad diens kostuum eene nabootsing is.

Na dit alles is het niet verwonderlijk te lezen, en bevroedt men pas den diepen zin:

---

[1]) *La Franc-Maçonnerie*, p. 6.

No. 236.

***WEEKBLAD VOOR VRIJMETSELAARS**, 6 April 1884, p. 115.

TEXT:

Er zijn, moet gij weten, zeer veel Israëlieten in de hoogere graden, en die zijn daar zeer op hunne plaats.

TRADUCTION:

Sachez que, dans les degrés supérieurs, il y a nombre d'Israélites, et ils s'y trouvent bien à leur place.

Hier doet zich de vraag voor: welke is nu de verhouding, niet van op zich zelf staande Israëlieten, hoe zeer of hoe weinig talrijk ook, tot de Vrijmetselarij, maar van de Joden als zoodanig.

Het is toch bekend, dat het orthodoxe Jodendom door de Vrijmetselarij al met een even weinig gunstig oog wordt aangezien als het rechtzinnig Protestantisme of het consequente Katholicisme. Ten blijke de volgende aanhaling:

No. 237.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD**, 5 Dec. 1914, p. 704:

TEXT:

Het is . . . voor mij ook aan twijfel onderhevig of wel elke godsdienstige overtuiging, in 't algemeen gesproken, met Vrijm.·.ij vereenigbaar is; of, met name verlicht R.-Katholicisme, gematigde Orthodoxie, 't zij Protestantsch of Joodsch ('t strenge komt vanzelf niet in aanmerking), of dus een opvatting, die niet ligt in de vrijzinnige lijn, . . . wel kan samengaan met de maçonnieke idee . . .

TRADUCTION:

Quant à moi . . . je doute que toute conviction religieuse, en général, puisse se concilier avec la Franc-Maç.·.; spécialement je doute qu'un catholicisme éclairé, une orthodoxie modérée, soit protestante, soit juive (les idées rigides s'excluent forcément), bref, qu'un cours d'idées illibéral, . . . soit compatible avec l'idée maçonnique.

Het artikel is ongeteekend en komt dus voor rekening van den redacteur van het weekblad, Br.·. H. van Assendelft.

't Strenge positief kerkgeloof, ook het Joodsche „komt vanzelf niet in aanmerking" als te strooken met de maç.·. grondidee, wordt hier gezegd. Men houde deze gedachte vast; ze zal nog veel verklaren.

Hoe staat het nu met de godsdienstige opiniën van het Jodendom, als ras genomen?

De Mozaïsche Joden, d.w.z. zij die nog het Jodendom in de oorspronkelijke zuiverheid van het Oud Verbond beoefenen en niet de leer aanhangen, welke door de Gnostiek-beïnvloede rabbijnen in den Talmud werd neergelegd, staan tegenover de Vrijmetselarij in dezelfde principiëele tegenstelling als alle orthodoxe Christenen. Het is echter een te weinig bekend feit, dat er nagenoeg geen Mozaïsche Joden meer zijn. De Joden, welke de moderne wereld kent, zijn allen Talmudisten, uitgezonderd een kleine groep in Zuid-Rusland, die zich van de anderen afzijdig houdt en door dezen als een dissidente sekte wordt beschouwd.

Een te Londen door het Russisch-Joodsche Comité bij Cassell & Co. uitgegeven[1]) orgaan schreef ervan:

It is true that nearly all the Jews of Russia are, as everywhere in Europe, Talmudist Jews . . . There is in South Russia (chiefly in the Crimea) a sect of Jews called *Karaites*, who obey the Law only, pure and simple, and disregard the Talmud, which is the traditional interpretation of the Law.

The sect numbers a few thousand (some say only a few hundred) souls. Very little is known of them, as they hold aloof from the other Jews. They are excepted from the Russian laws against the Jews, and practically have no disabilities. Hence Mme. Novikoff once wrote that it was quite untrue that Russia oppressed the Jews, for they had equal rights with the Russians; that it was only the Talmudic Jews who were subjected to disa-

Het is waar, dat nagenoeg alle Joden van Rusland, zoo goed als overal in Europa, Talmudjoden zijn. In Zuid-Rusland (met name in de Krim) bestaat een sekte van Joden, die Karaïeten genoemd worden; zij houden zich enkel en alleen aan de Wet van Mozes en verachten den Talmud, die toch de traditioneele uitlegging is van de Wet.

De sekte telt een paar duizend (sommigen zeggen: slechts een paar honderd) zielen. Er is zeer weinig omtrent hen bekend, daar zij zich van de andere Joden afzijdig houden. Zij zijn uitgezonderd van de tegen de Joden gerichte wetten in Rusland en genieten practisch alle burgerrechten. Vandaar kon mevr. Novikoff eenmaal schrijven, dat het volslagen onjuist is, dat Rusland de Joden verdrukte, en

[1]) *Darkest Russia*, Sept. 21, 1891, p. 3, 2e kol.

bilities; just as if the *Karaites* were the rule, and the Talmudic (or ordinary) Jews were the exception.

dezen gelijke rechten met de Russen hadden, maar dat alleen de Talmudjoden van burgerrechten werden uitgesloten. Alsof de Karaïeten regel, en de Talmudistische of gewone Joden uitzondering waren!

Hiermee staat dus vast, dat alle West- en Midden-Europeesche Joden en ook alle Joden van het Oosten het Talmudisme aanhangen, m.a.w. onderhevig zijn aan de Gnostieke begrippen, die daarin zijn neergelegd.

Dit wil echter niet zeggen, dat alle Joden ook de Kabbalah aanhangen, waarin de Gnostieke begrippen in veel sterker mate ontwikkeld zijn. Evenmin als bijv. alle Christenen liturgie studeeren, evenmin studeeren de meeste Joden in de Kabbalah.

De grondslag van de maç.·. wijsbegeerte nu is niet de Talmud maar de Kabbalah. Vandaar dat niet de streng-Talmudische Joden maar de Kabbalistische zich zoo volkomen aan de maç.·. kerngedachte aanpassen.

En de grondgedachte van de Kabbalah is: het Rijk der Joden herstellen in den geest, zooals we dien beschreven vinden in de geschiedenis van Ahasverus (Assuerus), welke dit werk als Inleiding opent.

Het Kabbalistische Jódendom heeft het geloof aan de komst van een persoonlijken Messias opgegeven: het verwacht die komst in den vorm van een stelsel, dat hun de door Mardocheus over heidenvolken geoefende macht zal terugbrengen. Het bereidt de komst van dat Messiaansche stelsel onvermoeid voor door de begunstiging van een systeem, dat alle volken van de verhevenheid zijner Kabbalistische leer doordringen zal, dezen als de leerlingen, hen als de meesters daarin zal stellen. Vandaar dat zij spreken van den wederopbouw van hun tempel, hun Hierodom, hun Heilig Huis, in geestelijken zin.

Ziehier de bevestiging ervan in de erkenning door een der klassieke schrijvers van de Vrijmetselarij:

No. 238.

MACKEY'S ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, p. 798

TEXT:

. . . *Almost all the symbolism of Freemasonry rests upon or is derived*

VERTALING:

Bijna gansch de symboliek der Vrijmetselarij berust op, of is afgeleid

from the 'House of the Lord' at Jerusalem. So closely are the two connected, that to attempt to separate the one from the other would be fatal to further existence of Masonry. Each Lodge is and must be a symbol of the Jewish Temple; each Master in the chair, a representative of the Jewish king; and every Mason a personation of the Jewish workman.

van, het Huis der Heeren te Jerusalem. Beide begrippen zijn zoo nauw verwant, dat elke poging om ze van elkander te scheiden, fataal zou zijn voor het voortbestaan der Vrijmetselarij. Elke loge is, en moet het wezen, een symbool van den Joodschen tempel; elke voorzittend meester een vertegenwoordiger van den Joodschen koning; en elk Vrijmetselaar een verpersoonlijking van den Joodschen arbeider.

Thus it must ever be, while Masonry endures.

Zóó moet het altoos wezen, zoolang de Vrijmetselarij bestaat.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 352.

Duidelijker toegeven, dat de Vrijmetselarij een specifiek-Joodsch-kabbalistisch doeleinde nastreeft, zou moeilijk kunnen verlangd worden.

Joodsch-kabbalistisch, d.w.z. heidensch-Joodsch: Het Heidendom op zich zelf is onvereenigbaar met het ware Jodendom; maar herhaald worde hier, wat reeds eerder in dit werk is gezegd: het kabbalistisch begrip spruit uit de neiging om de idee van een persoonlijken Messias los te laten en de zegepraal van een stelsel te bewerken, waarin de niet-Joodsche volken een wereldbeschouwing aanvaarden, die het Joodsche *ras* de leiding toestaat.

Vandaar dan ook, dat de Salomon-figuur, die zoo veelvuldig in de maç.·. symboliek voorkomt, er niet wordt opgevat, gelijk in den Bijbel, als de wel wankele maar toch welmeenende dienaar Gods, doch als de verdraagzame heerscher, die zoowel de heidensche godheden als Jehovah huldigde en voor de Joodsche natie een bouwgewrocht en eenheidsteeken stichtte, waarvan zelfs de bloote herinnering nog een harer fierheden uitmaakt.

Ragon zegt het zonder omsluiering:

No. 239.

***COURS PHILOSOPHIQUE,** RAGON, p. 33, noot:

TEXT:

Salomon . . . fut très-tolérant en fait de croyance et sacrifia à plusieurs divinités.

Après sa mort, les prêtres d'Israël, en reconnaissance de ses bienfaits, firent des apothéoses, et lui donnèrent la présidence allégorique dans leurs mystères; et, par imitation, les fabricateurs des hauts grades écossais conservèrent, dans quelques-uns, cette présidence.

VERTALING:

Salomon. . . was zeer verdraagzaam op het stuk van gelooven en offerde aan verschillende godheden.

Na zijn dood verheerlijkten hem de priesters van Israël uit dank voor zijn weldaden en gaven hem den allegorischen voorrang in hunne mysteriën. Uit navolging behielden de samenstellers der Schotsche hooge graden in eenige daarvan dien voorrang.

Elk oogenblik, bij het naslaan van de ritualen der Vrijmetselaarsorde, stoot men op bijzonderheden, die duidelijk de Joodsche herkomst van verschillende ceremonialiën aanwijzen. Ook het kabbalistische cijfergeknutsel heeft zijne intrede in de Maçonnerie gedaan:

No. 240.

***GESCHIEDENIS DER VRIJMETSELARIJ,** CLAVEL, (Holl. uitgaaf), p. 69, noot p. 71.

TEXT:

Er is in de Vrijmetselarij nog een ander punt van gelijkvormigheid met de leer der oude mysteriën; dit is het gebruik der geheimzinnige getallen, dat zich echter enkel tot de onevene, als de volmaaktste, bepaalt . . .: de Leerling is drie jaar oud, zijnde dit het getal der voortbrenging, welke onder

RE-TRADUCTION:

Il y a, dans la Franc-Maçonnerie, encore un autre point de ressemblance avec la doctrine des anciens mystères; c'est l'usage des nombres mystérieux qui cependant, se borne aux nombres impairs, ceux-ci étant les plus parfaits. L'élève a „trois ans", ceci étant le nombre de la génération qui existe

de drie voorwaarden: een werkend, een bewerkt en een voortgebragt wezen, bestaat. De Medgezel is vijf jaar oud, het getal van het werkdadig leven, in den mensch gekenteekend door de vijf zinnen. De Meester telt zeven jaar, het volmaakte getal, met zinspeling op de zeven aanvankelijk bekende planeten, welke het zonnestelsel vól maakten . . .[1]).

sous les trois conditions: un être actif, un être passif, et un être produit. Le Compagnon a ,,cinq ans''; c'est le nombre de la vie active, caractérisée dans l'homme par les cinq sens. Le Maître compte ,,sept ans'', le nombre parfait, par allusion aux sept planètes, jadis connues, qui complétaient le système solaire . . .[1]).

[1]) *. . . wij willen hierbij voegen, dat de uitlegging, die wij van de maçonnieke mythen en symbolen hebben gegeven, al staat die zoo woordelijk niet in de rituale cahiers, daarom toch niet minder naauwkeurig is; dat vele volzinnen uit die cahiers daarmede geheel eenstemmig zijn; dat deze uitlegging algemeen gangbaar is bij de Vrijmetselaars, en dat zij met meer of minder uitvoerigheid staat te lezen in vele reeds oude werken, zoo als de Spirit of Masonry van W. Hutchinson; The origin of Masonry van Thomas Payne; An exposure of Freemasonry van Richard Carlile; la Franc-Maçonnerie rendue à sa véritable origine van Alexandre Lenoir; de Dictionnaire maçonnique van Broeder Quantin; de Cours interprétatif des initiations anciennes et modernes van Broeder Ragon, enz. . . .*

[1]) Nous voulons ajouter que l'explication que nous avons donnée des mythes et des symboles maçonniques quoiqu'elle ne se trouve pas textuellement dans les cahiers rituels, n'en est pas moins exacte. Plusieurs passages dans ces cahiers y sont parfaitement conformes. Cette explication est généralement admise chez les Francs-maçons, et on peut la trouver, avec plus ou moins de détails dans bien des oeuvres déjà vieux, comme par exemple dans le ,,Spirit of Masonry'' de Thomas Payne; ,,An exposure of Freemasonry'' par Richard Carlyle; ,,la Franc-Maçonnerie rendue à sa véritable origine'', par Alexandre Lenoir; le ,,Dictionnaire maçonnique'' du Frère Quantin; le ,,Cours interprétatif des initiations anciennes et modernes'', du Frère Ragon, etc.

De Rozenkruisersgraad (18e van den Schotschen ritus) voert als embleem het kruis, met een roos in het midden. Men zou zeggen: dit is toch zeer bepaaldelijk een embleem van Christelijken oorsprong. Oppervlakkig schijnt dit ook zoo. Vooral daar men op het kruis de letters I.N.R.I. aantreft. En toch is deze vorm slechts schijn. Men leze:

No. 241.

***MORALS AND DOGMA,** PIKE, p. 291.

TEXT:

To the word INRI . . . many meanings have been assigned . . . The sages of Antiquity connected it with one of the greatest secrets of Nature, that of universal regeneration. They interpreted it thus: Igne natura renovatur integra . . . The Alchemical or Hermetic Masons framed for it this aphorism: Igne nitrum roris inventitur . . . The four letters are the initials of the Hebrew words that represent the four elements — Iammim, the seas or water; Nour, fire; Rouach, the air; and Iebeschah, the dry earth.

VERTALING:

Aan het woord INRI . . . zijn vele beteekenissen toegeschreven . . . De wijzen der Oudheid brachten het in verband met een der grootste geheimen van de Natuur, dat der algemeene wedergeboorte. Zij vertolkten het aldus: „De natuur wordt ongerept herschapen door het vuur." De Alchymisten of Hermetische Vrijmetselaren wrochtten er deze kernspreuk voor: „Het loogzout van den dauw wordt door het vuur gevonden" . . . De vier letters zijn de beginletters der Hebreeuwsche woorden, die de vier elementen aanduiden: *Iammim*, de zee of het water; *Nour*, vuur; *Rouach*, de lucht; en *Iebeschah*, de dorre aarde.

In beide lezingen vindt men de oud-Heidensche natuur-filosofie terug in Joodschen mantel.

Dit mengsel van heiden- en jodendom staat de moderne Vrijmetselarij niet tegen, beantwoordt integendeel geheel aan haren kabbalistischen ondergrond. Met zekere fierheid heeft een harer meest in aanzien staande auteurs dan ook geschreven:

No. 242.

COURS PHILOSOPHIQUE, RAGON, p. 129.

TEXT:

Les emblèmes des ministres de premier ordre, dans les mystères anciens, étaient les mêmes que ceux des chefs de la Maçonnerie. Ainsi, l'hiéro-

VERTALING:

De zinnebeelden der hoogstgeplaatste priesters in de oudheid waren dezelfde als die van de leiders der Vrijmetselarij. Zoo droeg de opper-

phante a (été?) revêtu des ornements de la divinité suprême, comme plus tard nous verrons le grand-prêtre de Jehovah représenté, dans nos loges, par le Vénérable, dont l'emblême est l'Etoile flamboyante.

priester versierselen van de opperste godheid, gelijk wij later den hoogepriester van Jehovah in onze loges zullen vertegenwoordigd zien door den Voorzittend Meester, die tot embleem de Vlammende Ster heeft.

Geciteerd in *La Mass. Spec.*, Longo, III, p. 284.

Nader wordt dit toegelicht door het volgende:

In den Amerikaanschen ritus der Vrijmetselarij worden ook Hoogepriesters gezalfd, en als een dezer een kapittel voorzit van Royal Arch-Vrijmetselaars, staat zelfs een koning in waardigheid bij hem achter. Aldus de *Ritualist*, die voortgaat:

No. 243.

MACKEY'S MASONIC RITUALIST, p. 343 en 344.

TEXT:

He represents . . . the High Priest of the Jews when they returned from the Babylonian exile. He is . . . clothed in the apparel of the ancient High Priest of the Jews. He wears a robe of blue, purple, scarlet, and white linen, and is decorated with a breastplate and mitre. On the front of the mitre are inscribed the words 'Holiness to the Lord'.

VERTALING:

Hij stelt . . . den Hoogepriester voor der Joden, toen dezen uit de Babylonische gevangenschap terugkeerden. Hij is . . . gekleed in het plechtgewaad van den ouden Joodschen Hoogepriester. Hij draagt n.l. een kleed van blauw, purper, scharlaken en wit lijnwaad, een plaat op de borst en een mijter op het hoofd. Voor op dien mijter staan de woorden: „Heiligheid aan den Heer."

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 88.

De plaat op blz. 382 geeft hier nadere toelichting.

Omstreeks het midden der XVIIIde eeuw moest de meester-vrijmetselaar in Engeland gekleed zijn in de kleuren purper, karmozijn en blauw[1]). Is het

[1]) *De Vrijmetselarij in wezen en strekking.* Opnieuw vrij bewerkt naar G. Oliver. Uitgegeven met toestemming van het College van Groot-Officieren. Inleiding blz. 15.

[Dit boek is bewerkt naar *The symbol of Glory*].

niet opmerkelijk, dat dit dezelfde kleuren zijn, waarmee het voorhangsel van den tempel van Salomon prijkte?

Deze verklaring van Oliver „welke thans wel door de zaakkundigen in geheel de metselwereld voor den voornaamsten Engelschen schrijver in het vak wordt gehouden"[1]) is niet zonder beteekenis. „Gelijk doorgaans de Engelsche schrijvers over VMrij, heeft bij uitstek Oliver er den slag van, om zich zoo uit te drukken, dat alleen BB.·. welke niet geheel onoplettende vreemdelingen in de K.·. K.·. zijn gebleven, het regte en fijne kunnen verstaan van hetgeen de meer eigenlijke verborgenheden betreft"[2]).

Na wat aan deze mededeeling is voorafgegaan in dit boek, zal de profane lezer er echter geen moeilijkheid meer mee hebben.

En 't zou hem wellicht verwonderen, als hij ook de demonologie van de Kabbalah hare sporen niet zag zaaien in het ceremoniëel van de moderne Vrijmetselarij.

Dat zaaisel ontbreekt inderdaad ook niet. Men leze eens aandachtig het onderstaand citaat en hetgeen daarna volgt:

No. 244.

*DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LÉVI, II, p. 103.

TEXT:

Le G que les francs-maçons placent au milieu de l'étoile flamboyante signifie GNOSE et GÉNÉRATION, les deux mots sacrés de l'ancienne Kabbale. Il veut dire aussi GRAND ARCHITECTE, car le pentagramme, de quelque côté qu'on le regarde, représente un A.

VERTALING:

De letter G, die door de Vrijmetselarij in het midden van de Vlammende Ster geplaatst wordt, beteekent *Gnosis en Generatie*, de twee heilige woorden der oude Kabbalah. Ze wil ook zeggen *Groote-Architect*, daar de vijfpuntige ster, van welke zijde men ze ook bekijke, een A vormt.

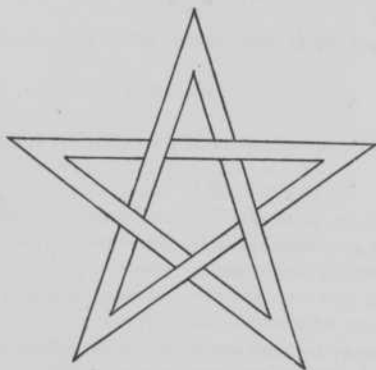
Deze laatste bewering van den maçonniek-occultistischen schrijver is niet houdbaar tegenover de critiek. De woorden „gnosis" en „generatie" zijn in alle talen bekend en hier is dus voor de Vrijmetselarij, die in landen van allerlei

[1]) Voorrede van F. W. van Marle op S. van Delden Az's „Geschiedenis der inwijdingen", naar het Engelsch van G. Oliver, blz. VI.

[2]) Idem, idem.

spraak gevestigd is, het letterteeken G als universeel-verstaanbare uitdrukking bruikbaar. De beteekenis van ,,Grand Architecte" kan er in Latijnsche en Angelsaksische landen voor opgegeven worden, maar wie nadenkt, zal zich onmiddellijk afvragen: En de Germaansch-sprekende landen? Dan zou men in Duitschland, waar men van een ,,Weltenbaumeister" spreekt, de vlammende ster een B-vorm moeten geven met een W erin, in Nederland (,,Opperbouwheer des Heelals") een ster in H-vorm met een O erin, enz. In de Angelsaksische en Germaansche landen tracht men den naïeven diets te maken, dat de G ,,Gott", ,,God" beteekent, — vergetend dat men in Frankrijk, Italië, Spanje er dan een D zou moeten plaatsen.

Neen, de waarheid ligt in de eerste verklaring van Eliphas Lévi. Hetgeen ook blijkt, waar bij elders (p. 129 loc. cit.) de figuren beschrijvend, op een pentagram te graveeren, o.a. noemt ,,een G voor Venus". En hij had erbij kunnen voegen, dat de kabbalistiek zoozeer aan den vijfhoek hecht, omdat deze te beschouwen is als te zijn samengesteld uit drie over elkaar gelegde driehoeken:

Een diepere beteekenis heeft de ,,vlammende ster" voor de occultisten. Eliphas Lévi geeft die onomwonden aan, waar hij, over het pentagram sprekend, onmiddellijk na het in vorenstaand citaat aangehaalde laat volgen:

No. 245.

*DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LÉVI, II, p. 103:

TEXT:

En le disposant de manière que deux de ses pointes soient en haut et une seule pointe en bas on peut y voir les cornes, les oreilles et la barbe du bouc hiératique de Mendès, et il devient le signe des évocations infernales.

VERTALING:

Als men de 5-puntige ster zóó opzet, dat twee punten ervan omhoog wijzen en één omlaag, kan men er de horens, de ooren en den sik in zien van den hiëratischen bok van Mendes, en wordt dit het teeken der oproeping van hellegeesten.

Men behoeft slechts het pentagram in de aangegeven richting voor zich te leggen en het te vergelijken met het silhouet van den kop op de plaat op blz. 95 om de juistheid dezer bemerking aanstonds in te zien.

HET JOODSCHE AANDEEL IN DE MAÇ.·. GESCHIEDENIS

Een resultaat moet een oorzaak hebben.

Waar we den Joodschen inslag in de Vrijmetselarij duidelijk merkbaar zien, moet de daaraan voorafgaande geschiedenis ermeê strooken. Dat doet ze ook.

Uit hetgeen in dit boek reeds is behandeld, weet de lezer, dat de Joodsche kabbalistiek in de Gnose aan Tempeliers en alchymisten is overgedragen, en dat uit deze laatstgenoemde groepeering, waarbij zich dan de dragers van de Tempeliers-traditie aansloten, de Orde van Vrijmetselaren geboren is.

Reeds vóór de Kruistochten waren kabbalistiek en alchymie in Europa bekend. Yarker, in zijn *Speculative Masonry*, zegt, dat die invoer hoofdzakelijk geschiedde door Joden, die in de VIIIste eeuw uit Egypte waren gekomen, en hij voegt erbij: „De Joodsche stempel op onze maçonnieke geheimen kan afgeleid worden uit de verbreiding der kabbalistische school, welke later genoemd werd de school der Wijsgeeren van het Vuur, of Rozenkruisers".

De Joodsche transmissie-factor wordt ook door een Fransch maç.·. schrijver erkend:

No. 246.

*COURS PHILOSOPHIQUE, RAGON, p. 34-35:

TEXT:

Les grades chapitraux et autres ne sont que des additions . . ., faites aux trois premiers grades dans des temps déjà reculés, et qui sont dues en partie aux philosophes hermétiques, lorsqu'ils travaillaient à la recherche de la pierre philosophale . . .; et en partie à un reste de doctrine judaïque conservée par les initiés de l'Orient qui la transmirent aux Templiers . . .

Ainsi les . . . Templiers reçurent en

VERTALING:

De kapittel- en andere graden zijn slechts toevoegsels van de drie eerste, sedert reeds achter ons liggende tijden; zij stammen gedeeltelijk af van de hermetische wijsgeeren, die den steen der wijzen zochten, . . . deels van een restant Joodsche leer, dat door de ingewijden van het Oosten behouden was en door dezen werd overgedragen aan de Tempeliers . . .

Aldus . . . ontvingen de Tempeliers

Asie l'initiation avec les formules et le voile judaïques.

. . .Les Croisés, pendant leur séjour en Orient, . . . se sont attachés aux doctrines des Gnosticiens et des Manichéens.

in Azië de inwijding met Joodsche formules en onder een Joodschen sluier.

. . . Gedurende hun verblijf in het Oosten . . . namen de Kruisvaarders de leerstellingen der Gnostieken en Manicheeërs over.

Waar Br.·. Ragon hier van „de" Tempeliers en „de" Kruisvaarders spreekt, moet men dit generaliseeren niet naar de letter opvatten: hij bedoelt natuurlijk dat gedeelte der Tempeliers en overige Kruisvaarders — het was verreweg de minderheid — dat de Oostersche sekteleeringen aannam en heimelijk in practijk bracht.

Hoewel de stichting der Orde van Vrijmetselaren in 1717 door Christen Rozenkruisers geschiedde, heeft het Joodsche element van den aanvang af een zeer sterk aandeel genomen in het uitdragen en overplanten der hoogere organismen van het Genootschap.

Stephan Morin, die in 1762 de hooge graden overbracht naar Noord-Amerika, waar men tot dan toe slechts de drie laagste graden kende, was een Jood.

Hyman Isaac Long en Moses Holbrook, die mede in de XVIIIde eeuw hoogere maç.·. propaganda in Amerika uitoefenden, waren Joden.

Moses Hayes en Moses Cohen, die hun werkzaamheid in dezelfde richting ontplooiden, behoorden mede tot het Oude Volk.

Martinez Pasqualis, die in 1754 een kabbalistisch-maçonniek genootschap in Frankrijk stichtte: den „rite des Elus Coën" („ritus der uitverkoren priesters") — gemeenlijk genoemd de Martinisten of Illuminés français — was een Jood van Portugeesche richting.

In 1866 drukte Ad. Franck een gedeelte af van een handschrift, waarin Pasqualis' leer is ontwikkeld[1]). Die leer vertoont de oude dwalingen der Kabbalah over de afkomst der wezens uit de emanatiën der godheid enz. en onderwijst evenals zij tooverkunst, om gemeenschap te krijgen met de geesten.

Een andere Illuminaat of „Verlichte" was Swedenborg, die een maçonnieken ritus stichtte. Hij was weliswaar van Christen bloede maar in levens-

---

[1]) *La philosophie mystique à la fin du XVIIIième siècle*, A. Franck.

beschouwing volslagen judaïseerend. Zijn systeem was volgens Pike „niets anders dan de Kabbalah, zonder het hiërarchiek beginsel evenwel"[1]).

Een herleving van de Tempeliers-organisatie werd in 1763 in Duitschland gepredikt door een zich noemenden „ritmeester vrijheer Von Johnson", een man met een volgens verschillende maç.·. schrijvers verre van onberispelijk verleden, en die noch ritmeester noch vrijheer was, noch Johnson heette, maar een Duitsche Jood was, zekere Leucht.

Alexander graaf van Cagliostro, die in vele Europeesche landen grooten bijval vond in de loges om zijne sterke occulte kunst, en die de stichter was van een Egyptischen ritus, droeg evenzeer een valschen naam en titel. Hij heette Giuseppe Balsamo en werd in 1743 uit Joodsche ouders op Sicilië geboren.

De beide Bédarride's: Joseph en Michel, die op de basis van nagelaten papieren van Cagliostro een nieuwen ritus stichtten: dien van Misraïm (90 graden) waren eveneens Joden. (Misraïm is het Joodsche woord voor Egypte).

De ongeveer gelijksoortige ritus van Memphis (95 graden) werd in 1814 in Frankrijk gevestigd door den uit Caïro herkomstigen Samuel Honis.

Een zeer critisch aangelegd maç.·. schrijver als Begemann erkent, dat bij de stichting van den Herodom-ritus de Joden een overwegende rol hebben gespeeld in de verbreiding der hoogere graden.

Gotthold Ephraïm Lessing, die als de vaandrager der maç.·. wereldbeschouwing in de profane litteratuur wordt beschouwd, en wiens „Nathan der Weise" en „Ernst und Falk" als klassieke modellen in de Vrijmetselarij gelden, was eveneens een Israëliet.

Toch was het begrip, dat de Joden eene afzonderlijke kaste van burgers vormden, de maatschappij nog zóózeer uit den tijd van vóór de XVIIIde eeuw bijgebleven, dat de Joden eenige moeite hebben gehad zich door hun geesteskinderen als gelijkgerechtigden ter toelating in de Vrijmetselarij te doen erkennen. Het Convent van Wilhelmsbad (1782) was noodig om de uitspraak te vellen, dat zij niet uit de Vrijmetselarij mochten geweerd worden om hun ras alleen.

De door de Loge veroorzaakte Fransche Revolutie bracht kort daarna de vrijmaking en gelijkstelling der Joden ook voor de burgerlijke maatschappij. („Waarheid is, dat de Fransche Revolutie door òns gemaakt is", gaf de *Monde maçonnique* van April 1883 toe).

[1]) *Morals and Dogma*, p. 823.

Voltaire heeft zich nooit in den dieperen geest der Vrijmetselarij kunnen inwerken. Voor hem was het genootschap, waarin hij op zijn ouden dag toetrad, slechts een bevrediging van zijne fel anti-kerkelijke en revolutionnaire neigingen; de verdraagzaamheid jegens de Joden, een der beginselen van de Vrijmetselarij, heeft hij nooit tot de zijne kunnen maken. In tegenstelling tot de meeste filosofen der XVIIId'eeuwsche school, heeft hij heel zijn leven lang een bepaalden afkeer tegen de Joden aan den dag gelegd. Maçonniek staat hij dan ook niet in aanzien.

Ook in den lateren tijd zijn telkens teekenen merkbaar van de verhouding tusschen Loge en Jodendom. In Hongarije waren eind vorige eeuw omstreeks 80 % der Loge-leden Israelieten.

Lemmi was in 1822 te Livorno uit katholieke Italiaansche ouders geboren. In 1844 zat hij te Marseille in de gevangenis wegens diefstal. In 1846 was hij te Constantinopel, waar hij, in dienst bij een kabbalistischen drogist, tot het Talmudisme overging, zich besnijden liet door een uit Russisch-Polen uitgeweken rabbijn en met dezen kabbalah studeerde. In 1848 liet hij zich in de Vrijmetselarij opnemen door Engelsche BBr.·. te Constantinopel. Dezen bezorgden hem, toen in 1849 Kossuth aldaar kwam, het postje van diens particulier secretaris. Aldus kwam Lemmi in briefwisseling met Mazzini. Hij vergezelde Kossuth op diens reis naar Amerika en kwam later in Italië, met Crispi, in dienst van Mazzini en Kossuth. Crispi, die den 33en gr.·. verwierf, is nadien minister-president in Italië geworden. Lemmi werd grootmeester der Italiaansche Vrijmetselarij en stond in relatie met den Amerikaanschen grootmr.·. Albert Pike.

Ernesto Nathan, die na Lemmi als grootmeester der Italiaansche Vrijmetselarij een belangrijke rol gespeeld heeft, was de natuurlijke zoon van Mazzini en eene Joodsche vrouw van Engelsche nationaliteit[1]) en was in den Joodschen godsdienst opgevoed.

Br.·. Carducci, de dichter van de befaamde *Inno a Satana* (Satanshymne) was een Bologneesche Jood.

Het Fransche logeblad *l'Acacia* (no. 49, p. 52—53) vond Saloniki „een ongemeen gunstig oord" voor de Vrijmetselarij, om er voet te vatten, „daar er op de 110.000 inwoners 70.000 Joden zijn"[2]).

Overigens herleze men nog even citaat no. 238 in dit werk.

---

[1]) *Freimaurerei*, Löffler, p. 173.

[2]) *Freimaurerei*, Walther, p. 72.

De Engelsche Vrijmetselarij wordt veelal beschouwd als het type der wel verdraagzame maar Christelijk-getinte maçonnerie. Is dit juist? Wichtl[1]) gaf in 1919 het aantal vrijmetselaren in Engeland — Engelsche en Schotsche ritus saamgerekend — op als 225.000, waarvan 43.000 Joden. Deze verhouding van bijna 20 percent staat buiten alle evenredigheid tot de bevolkingscijfers.

[1]) *Weltfreimaurerei*, p. 60.

DE KABBALISTISCHE GODSLEER DER VRIJMETSELARIJ

Om dit onderdeel goed te verstaan, zal men wel doen zich nog even vluchtig rekenschap te geven van hetgeen men gelezen heeft in het onderdeel „de Kabbalah", blz. 75 en v.v. van dit boek.

Men weet, dat het Heidensche godsbegrip: het Heelal, samengesteld uit Stof en Kracht, is de Godheid, door de Joodsche kabbalisten werd overgenomen. Dit was een breken met de strenge Mozaïsche leer, welke een God erkende, die de stof schiep en met levenskracht bezielde. Deze Mozaïsche leer is door het Christendom, de kabbalistische door de Gnosis en op dezer voetspoor door de Vrijmetselarij overgenomen.

Pike (33.·.), die niet aarzelt de Kabbalah te prijzen als den grondslag der diepere maçonnieke leer, wijst er dan ook uitdrukkelijk op:

No. 247.

***MORALS AND DOGMA,** ALBERT PIKE, p. 765.

TEXT:	VERTALING:
In the view of the Kabalah, God and the Universe were One; . . .	Volgens de zienswijs der Kabbalah waren God en het Heelal één; . . .

Ook het begrip der Gnostieken, dat de Opperste Godheid een vaag, abstract wezen was, hetwelk voor de ordening van den chaos 'n uitvloeisel-van-zich, een „demiourgos", een Wereldbouwer noodig had ,is door hen aan hun kabbalistische voorgangers (en door dezen aan de heidensche wijsheid der Magiërs) ontleend. Niet alleen den Opperbouwheer der Heelals, zelfs diens betrekking tot den oer-God vindt men zuiver in de wijsbegeerte der hedendaagsche Vrijmetselaarsorde terug:

No. 248.

ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, MACKEY, p. 390.

TEXT:	VERTALING:
The Supreme Being, say the Kabbalists, is an absolute and inscrutinable unity, having nothing without Him and	Het Opperwezen is volgens de Kabbalisten een volstrekte en ondoorgrondelijke eenheid, buiten hetwelk niets

everything within Him. He is called EN SOPH, 'The Infinite One' . . . But he could not become the direct creator; because, being infinite, he is without will, intention, thought, desire, or action, all of which are qualities of a finite being only.

is, en binnen hetwelk alles is. Het wordt „En Soph": de Oneindige, genoemd . . . Maar het kon niet de rechtstreeksche Schepper worden, omdat het oneindig zijnde, geen wil, bedoeling, gedachte, begeerte of daad heeft, — al hetgeen hoedanigheden zijn enkel van een eindig wezen.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 189.

Hieruit valt de opvatting van vele consequente Vrijmetselaren te verklaren: dat de mensch aan zijn redelijk inzicht maar niet aan „den wil Gods" gebonden is, zooals de Christen kerken leeren, — omdat, als het Opperwezen geen wil heeft, het dien ook niet aan anderen kan opleggen.

De mensch wordt, in de uiterste consequentie dier maç.·. filosofie, in zekeren zin zelfs boven de opperste Godheid geacht. Immers, van de algeheele Natuur — de al-Godheid — is de redelijke mensch, in het zinnelijk waarneembare, de hoogste volmaaktheid. De mensch wordt beschouwd als de samenvatting-in-het-klein van de ontplooiïng-in-het-groot. De mensch heeft wèl een wil; staat dus boven de willooze Godheid. Ziedaar, hoe de triomfkreet van de overwinning des menschen over God (cit. no. 146) te verklaren is.

Al deze wijsheid vloeit voort uit de door de Joodsche kabbalisten aangebrachte vervorming van de Mozaïsche godsdienstleer.

Pike gaat zoover, dat hij, zich daarop en op het heidensche dualiteitsprinciep baseerend, het wezen der Godheid verklaart uit de saamvoeging — met een zinspeling op de vleeschelijke vereeniging — van de menschheid in hare beide seksen:

No. 249.

*MORALS AND DOGMA, ALB. PIKE, p. 771.

TEXT:

Adam is the human Tetragram, which is summed up in the mysterious Yod of the Kabalah, image of the Kaba-

VERTALING:

Adam is het menschelijk Tetragram, dat zijn samenvatting vindt in de geheimzinnige Yod van de Kabbalah,

listic Phallus. Add to this Yod ['] the ternary name of Eve, and you form the name of Jehova, the Divine Tetragram, the transcendent Kabalistic and magical word, JHVH.

de beeltenis van de kabbalistische Phallus. Voeg bij deze Yod (') den drieletterigen naam van Eva, en ge krijgt den naam Jehova, het Goddelijk Tetragram, het bovennatuurlijke kabbalistische en magische woord JHVH.

JHVH wil zeggen Jehovah of Jahveh. — Men weet, dat het oud-Hebreeuwsche schrift geene vocalen kent.

Hoe nu met dit alles te rijmen, dat de naam Gods, zooals Joden en Christenen dien kennen uit het Oude Testament, in hooge eere staat bij de Vrijmetselarij?

Jehovah is of all the significant words of Masonry by far the most important. Reghellini very properly calls it 'the basis of our dogma and of our mysteries' . . . In Hebrew it consists of four letters, JHVH, and hence is called the Tetragrammaton, or four-lettered name; and because it was forbidden to a Jew, as it is to a Mason, to pronounce it, it is also called the Ineffable or Unpronounceable name[1]).

Van alle beteekenisvolle woorden der Vrijmetselarij is „Jehova" verreweg het belangrijkste. Reghellini noemt het zeer terecht den grondslag van ons dogma en onze geheimenissen . . . In het Hebreeuwsch bestaat het uit vier letters: JHVH en wordt daarom het Tetragram of de vierletterige naam genoemd. En daar het den Jood, evenals den Vrijmetselaar nog, verboden was hem uit te spreken, wordt hij ook de Onuitsprekelijke naam genoemd.

Eerstens zij opgemerkt, dat een deel der Vrijmetselaren te dezen aanzien eene afwijkende meening heeft gehouden. Zooals de Fransche Vrijmetselarij den „Opperbouwheer des Heelals" uit hare statuten schrapte, zoo hebben in den Schotschen ritus van York en in den Amerikaanschen ritus vele Loges het woord Jahveh of Jehovah geschrapt en vervangen door de woorden Jah—On—Bel.

Wat deze woorden beteekenen? Jah was de zonnegod der Syriërs, On die der Egyptenaren en Bel of Baäl de vuurgod der Babyloniërs.

---

[1]) *Encyclopaedia of Freemasonry,* Mackey, p. 376-381. Vgl. *American Freemasonry,* Preuss, p. 171

Het maçonniek gezag in Amerika is daartegen opgekomen: het woord JHVH moest behouden blijven, maar . . . het behoud van de drie andere, Heidensche namen, werd daarnaast toegestaan.

Wie deze mededeeling minder waarschijnlijk zou voorkomen, hij leze:

No. 250.

ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, MACKEY, p. 112 en 380.

TEXT:

Bel is the contracted form of Baal, and was worshiped by the Babylonians as their chief deity . . . It has with Jah and On, been introduced into the Royal Arch system, as a representative of the Tetragrammaton, which it and the accompanying words have sometimes been ignorantly made to displace. At the session of the General Grand Chapter of the United States, in 1871, this error was corrected, and while the Tetragrammaton was declared to be the true omnific word, the other three were permitted to be retained as merely explanatory.

. . .but this declaration of what might be called a truism in Masonry, has been met with open opposition or reluctant obedience in some places.

VERTALING:

Bel is de verkorting van Baäl; hij werd door de Babyloniërs als hun voornaamste godheid vereerd . . . Ze is met Jah en On in den (maç.·.) Royal Archgraad gebracht als vertegenwoordigster van het Tetragram, hetwelk met de bijbehoorende woorden soms door onkunde erdoor verdrongen is. In de zitting van het Generale Groot-kapittel der V.·. S. van 1871 werd deze dwaling hersteld, en terwijl het Tetragram verklaard werd het ware alvermogende woord te zijn, werd toegestaan de drie andere te behouden als louter verklarend . . .

. . . maar deze verklaring van hetgeen een gemeenplaats in de Vrijmetselarij zou kunnen worden genoemd, stuitte hier en daar op openlijk verzet of inschikkelijkheid-met-weerzin.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 173 en 172.

Vrage: waarom hecht de Vrijmetselarij, die toch elk Godsbegrip toestaat[1]), zoozeer aan het woord Jehovah?

---

[1]) Zie *Ontstaan, Streven en Einddoel der Vrijm.*, van Term, citn. nos. 255, 256, 258.

Het antwoord is treffend: omdat zij de Joodsch-gnostieke traditie wil handhaven. Wie twijfelt, overtuige zich door de uitspraak van een der meest gezaghebbende leeraars der Vrijmetselarij.

No. 251.

*ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, MACKEY, p. 381.

TEXT:

To call anything else but this four-lettered name an omnific word — an all-creating and all-performing word — either in Masonry or in Hebrew symbolism, whence Masonry derived it, is to oppose all the doctrine of the Talmudists, the Kabbalists, and the Gnostics, and to repudiate the teaching of every Hebrew scholar from Buxtorf to Gesenius.

VERTALING:

Wie iets anders dan dezen naam van vier letters een alvermogend, een alles scheppend en alles verrichtend woord noemt, hetzij in de Vrijmetselarij of in de Joodsche symbolenleer, waaraan de Vrijmetselarij hem ontleende, — die verzet zich tegen alle leeringen van Talmudisten, Kabbalisten en Gnostieken en verwerpt de leering van elken Hebraïst, van Buxtorf af tot Gesenius toe.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 174.

In een ander zijner bekende werken zet Mackey de beteekenis van het Joodsche Tetragram voor de maçonnieke innerlijke leer wat ruimer uiteen. Zijn betoog luidt als volgt:

No. 252.

THE SYMBOLISM OF FREEMASONRY, MACKEY, p. 187-189.

TEXT:

The ineffable name, the Tetragrammaton . . . consists of four letters, yod, heh, vau, and heh . . .

Of these letters, the first, yod, is equivalent to the English i, pronounc-

VERTALING:

De onuitwischbare naam, het Tetragram, bestaat uit vier letters: Yod, Heh, Vau en Heh. De eerste daarvan klinkt als de open i in ,,machine". De tweede en vierde is de H, de

ed as e in machine.

The second and fourth letter heh is an aspirate and has here the sound of the English h.

And the third letter vau has the sound of open o.

Now . . . we have the word . . . IH-OH . . .

But, thus pronounced, the word gives us no meaning, for there is no word in Hebrew as ihoh; and . . . all the Hebrew names were significative of something . . .

In the Cabala, a hidden meaning is often deduced from a word by transposing or reversing its letters . . .

Lanci applied this Cabalistic mode to the Tetragrammaton, when he found that IH-OH, being read reversely, makes the word HO-HI.

But in Hebrew, ho is the masculine pronoun, equivalent to the English he; and hi is the feminine pronoun, equivalent to she; and therefore the word HO-HI, literally translated, is equivalent to the English compound, HE-SHE; that is to say, the ineffable name of God in Hebrew, being read cabalistically, includes within itself the male and female principle; the generative and prolific energy of creation; and here we have, again, the widely-spread symbolism of the phallus and cteis, the lingam and the yoni, or their equivalent, the point within a circle, and another pregnant proof of the

derde klinkt als de open O. We krijgen dus het woord IHOH.

Aldus uitgesproken, heeft het echter geen zin, want zulk een woord bestaat niet in het Hebreeuwsch, en al de Hebreeuwsche namen beteekenden iets.

In de Kabbalah wordt de verborgen beteekenis van een woord dikwijls afgeleid uit de omkeering of verschikking.

Dit Kabbalistisch stelsel toepassend op het Tetragram, vond Lanci, dat het woord IHOH, van achteraf gelezen, HOHI gaf. In 't Hebreeuwsch nu is ho het mannelijk voornaamwoord: hij, en hi is het vrouwelijke: zij. Letterlijk vertaald, wil het woord HOHI dus zeggen ,,hij-zij." M.a.w. de onuitsprekelijke naam Gods in 't Hebreeuwsch, op kabbalistische wijze gelezen, bevat in zich het mannelijk en het vrouwelijk beginsel: de telende en de voortbrengende scheppingskracht. Hier hebben we opnieuw de wijdverbreide symboliek van phallus en cteis, van lingam en yoni, of van wat hetzelfde is: de punt binnen den cirkel, en daarmee een nieuw overtuigend bewijs van de verwantschap tusschen de Vrij-

connection between Freemasonry and the ancient Mysteries . . .

And here, perhaps, we may begin to find some meaning for the hitherto incomprehensible passage in Genesis (i, 27): 'So God created man in his own image; in the image of God created he him; male and female created he them'. They could not have been 'in the image' of IHOH, if they had not been 'male and female'.

metselarij en de oude Mysteriën . . .

Hier kunnen we misschien de tot dusver onbegrijpelijke zinsneê in Genesis I, 27 op het spoor komen: „En God schiep den mensch naar Zijn evenbeeld; naar het beeld Gods schiep Hij hem, man en vrouw schiep Hij hen." Zij konden het evenbeeld van IHOH niet geweest zijn, waren ze niet mannelijk èn vrouwelijk geweest.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 176-177.

Evenwel is heel deze verklaring volslagen onhoudbaar. Eerstens is de naam Gods in het Hebreeuwsch geen IH-OH maar JHVH en tweedens zijn de voornaamwoorden hij en zij in het Hebreeuwsch niet HO en HI maar HUA en HIA. Dit laatste blijkens Brown's *Dictionary of Genesius*[1]); het eerste blijkens . . . Mackey zelf! Inderdaad schrijft hij in zijn

No. 253.

ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, p. 377-378:

TEXT:

The Hebrew alphabet consists entirely of consonants. The vowel sounds were originally supplied by the reader while reading, he being previously made acqainted with the correct pronunciation of each word; and if he did not possess this knowledge the letters before him could not supply it, and he was, of course, unable to pronounce the word. Every Hebrew, however, knew from practice

VRIJE VERTALING:

Het Hebreeuwsche alphabet bestaat geheel uit medeklinkers. De klinkers werden er oorspronkelijk door den lezer zelf aan toegevoegd. Natuurlijk moest hij tevoren de juiste uitspraak van elk woord kennen; was dit niet het geval, dan kon het geschrift hem niet helpen en kon hij het woord niet lezen. Elke Jood echter kende uit de practijk de klinkers, waarmede de medeklinkers in de verschillende

[1]) *American Freemasonry*, Preuss, p. 180.

the vocal sounds with which the consonants were pronounced in the different words, in the same manner as every English reader knows the different sounds of a in hat, hate, far, was, and that knt is pronounced knight . . .

Now this incommunicable name of God consists of four letters, Yod, He, Vau and He, equivalent in English to the combination JHVH.

woorden verbonden waren, evengoed als elk Nederlandsch lezer de verschillende e-klanken kent in „de", „pet", „eland", en weet dat „dHr." wordt uitgesproken als „de heer" . . .

Die onuitsprekelijke naam Gods nu bestaat uit vier letters: de yod, de he, de vau en de he, en geeft dus de samenstelling JHVH.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 179.

De bewijsvoering van de onhoudbaarheid van Br.·. Mackey's inzicht wordt hier door Preuss wel overtuigend gegeven.

Het kabbalistisch letterspel wordt echter met blijkbare voorliefde in de hoogere regionen der maç.·. wijsbegeerte beoefend. Een levendig staaltje ervan is een andere vinding van Mackey:

No. 254.

ENCYCLOPAEDIA OF FREEMASONRY, MACKEY, p. 957:

TEXT:

G. O. D. The initials of *Gomer, Oz, Dabar. It is a singular coincidence and worthy of thought, that the letters composing the English name of Deity should be the initials of the Hebrew words wisdom, strength and beauty, the three great pillars, or metaphorical supports, of Masonry.*

VERTALING:

G. O. D. De aanvangsletters van Gomor, Oz, Dabar. Het is een eigenaardig toeval en de overweging waard, dat de letters, die den Engelschen naam der Godheid vormen, de beginletters zijn van de Hebreeuwsche woorden Wijsheid, Kracht, Schoonheid, de drie groote pijlers of zinnebeeldige zuilen der Vrijmetselarij.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 151-152.

Eigenlijk moet men de woorden omgekeerd lezen. Wijsheid luidt in het Hebreeuwsch „Dabar", Kracht „Oz", Schoonheid „Gomer". Men weet

echter, dat het Hebreeuwsch van rechts naar links gelezen wordt, en alleen op kabbalistische wijze de beginletters der drie maç.·. spreukwoorden aaneenrijgend, krijgt men de toevalligheid, waarop Mackey zoo voldaan wees.

Nu zal men van al dit woordgespeel weinig of niets in de lagere Vrijmetselarij aantreffen. De graden 1—3, de z.g.n. Blauwe Vrijmetselarij, hebben de kern der kabbalistiek wel in hun symbolen verborgen liggen, maar de meeste leden ervan halen ze er niet uit. Deze verdere doorwerking ervan is meer de taak der hoogere en oppergraden, die zich dan ook „de verdieping" en uitbreiding van de leer der lagere graden noemen.

Uiteraard vindt men dit het beste in den Schotschen ritus, die met zijn stelsel van 33 graden een volledig samenstel van lagere, hoogere en oppergraden bevat.

Terecht zegt dan ook een Fransche maç.·. uitgave:

No. 255.

***LE VOILE D'ISIS,** 4 mars 1896, p. 2.

TEXT:

. . . *le Rite Ecossais ancien et accepté . . . est devenu un véritable centre d'initiation où l'étudiant peut se familiariser avec la philosophie de Pythagore, la religion des Gnostiques, la tradition des Kabbalistes, la doctrine des Hermétistes et les spéculations mystiques des Théosophes . . .*

VERTALING:

De Oude en Aangenomen Schotsche ritus is een waar middelpunt van inwijding geworden, waar de studeerende zich vertrouwd kan maken met de wijsbegeerte van Pythagoras, den godsdienst der Gnostieken, de overlevering der Kabbalisten, de leer der Hermetisten en de mystieke beschouwingen der Theosofen . . .

Hier in Nederland, waar vroeger de Kamers van Uitverkoren en Opper-Uitverkoren Meesters een afzonderlijk samenstel van middelbare en hoogste graden vormden, hebben zij zich, naar ons werd medegedeeld, sinds eenigen tijd als Rozenkruiser-kapittels en Kadosch-areopagen bij den Schotschen ritus aangesloten en vormen dus een afdeeling van den ritus, die wel geroepen is de overwegende vorm der Wereldvrijmetselarij te worden.

* * *

Een schijnbare moeilijkheid tegen de verklaring, dat de godsleer der Vrijmetselarij niets anders is dan het door de Farizeeën en andere Kabbalisten verwrongen Joodsche godsbegrip, is: hoe kan, waar toch de Joden, de Mozaïsche zoowel als de Talmudische, de erkenning van Christus verwierpen, de Vrijmetselarij ook Christus huldigen als een godsdienststichter?

Dat de Vrijmetselarij-als-zoodanig de Goddelijkheid van Christus als leerstuk buitensluit, is uit hetgeen dienaangaande reeds is uiteengezet (zie citn. nos. 138, 147, 148, 157, 159 enz.) voldoende bekend.

Maar ook als stichter van een godsdienst, dien ze niet belijdt, in vele zijner uitingen zelfs principiëel bestrijdt, huldigt menig maç.·. schrijver den Christus meer als zoon van Joodschen bloede dan als grondlegger van een ideale belijdenis.

Het Christendom „handelde in strijd met de bedoelingen van hem", leeraart de vermaarde Engelsche auteur G. Oliver in zijn werk „De Vrijmetselarij in wezen en strekking", waarvan een nieuwe vrije bewerking in het Nederlandsch werd uitgegeven „met toestemming van het College van Groot-Officieren". En de maç.·. auteur wijst er nadrukkelijk op, dat de broederschap slechts „een zichtbare herinnering overhoudt aan dien Joodschen leeraar", en dat de Vrijmetselaren moeten „met eerbied opzien naar den grooten Rabbi van Nazareth"[1]).

Oliver doet dan opmerken, dat de Vrijmetselarij het nooit gewaagd heeft Jesus als een van de patroons harer Orde op te nemen Behalve Christus bespreekt de schrijver de vier „candidaten" (zooals hij het noemt) naar het „paralelisme" (patroonschap) der Orde, n.l. Mozes, Salomo, Zerubabel en Herodes. Herodes schrapt hij, als niet beantwoordende „aan de allereerste beginselen der vrijmetselarij": „'t Is bekend, dat zelfs de Romeinsche (d.i. de het Jodendom overheerschende) „partij door hem ijverig werd gediend".

Resten dus Mozes (de stichter van den Joodschen Tabernakel), Salomon (de bouwer van den Joodschen Tempel) en Zerubabel (de herbouwer van den Tempel der Joden).

In dezen zin leze men Oliver's uitlating: „De Joodsche godsdienst was slechts voor één volk, al is ze de bron geweest dier andere, die, goed begrepen, de bestemming heeft wereldgodsdienst te worden"[2]).

En deze:

[1]) T.a.p. blz. 254. Spatiëeringen van mij. v. T.
[2]) Idem, p. 173.

„We zijn leden van een verbond dat de geheele menschheid omvat . . . Zoo is de vrijmetselarij in werkelijkheid reeds wat de onderscheidene kerken worden moeten, en daardoor een levende profetie van beter dagen . . . Ziet! Er bestaat dan op aarde een broederschap, een genootschap dat alle godsdienstigen kan verbinden"[1]).

* * *

Hoe nu staat de Joodsche massa tegenover dit streven van sommige harer leiders ten opzichte der goïm (niet-Joden)?

Ze staat er tegenover als elk volk tegenover de leiding zijner aanvoerders. De richting, waarin een land zijne staatkunde jegens vreemde Staten voert, wordt niet uitgemaakt door de massa, noch aan de stembus, noch in het parlement. Die wordt uitgemaakt door weinige ingewijden in besloten kabinetten en kanselarijen; en de massa, door ras- en aanhoorigheidsgevoel gedreven, volgt kuddevormig, wanneer op die aangeboren gevoelens in de beslissende ure een beroep wordt gedaan.

De massa van het Joodsche volk weet niets af van het drijven van sommigen zijner leiders ten opzichte der Vrijmetselarij, — zoo min als de massa der Vrijmetselarij (de lage graden) weet van den ritueelen, historischen en geestessamenhang der hoogere graden met het Kabbalistisch Jodendom.

Maar in de Vrijmetselarij van allen ritus heerscht een sterk aanhoorigheidsgevoel. Wanneer de leidende geesten eene beweging ineenzetten, kunnen zij zeker zijn van de volgzaamheid hunner geestverwanten.

Ook in het Jodendom leeft een onwrikbare stamverwantschap. Over heel de wereld verspreid, burgerrechtelijk behoorende tot allerlei nationaliteiten, voelt de eene Jood zich altoos door den band des bloeds verbonden aan den anderen.

Niet door den band des geloofs. Deze bindt geestelijk hooger maar wereldlijk niet zoo sterk als het rasbewustzijn. In den wereldoorlog bleek dat: Fransche katholiek stond tegenover Beierschen, Russische schismatiek tegenover Bulgaarschen, — maar Franschen, Italianen, Portugeezen, Rumeniërs trokken als Latijnen samen tegen het Germaansche element.

De band van het ras bindt het Joodsche volk tot een wereldnatie.

Het heeft zich altijd als een eigen zelfstandig volk beschouwd, wel verspreid en versplinterd, maar toch altijd ééne natie.

---

[1]) Idem, p. 113 en 114.

Men zegt: de Joden vermengen zich met de volken, waaronder zij wonen. Is dat juist?

Zeventienhonderd jaren woonden zij reeds in Europa, en in dien tijd bewaarden de Duitsche Joden hun eigen tongval, uit plat-Hebreeuwsch en latere elementen saamgesteld. Omstreeks 1779 gaf Mozes Mendelssohn (de grootvader van den componist) eene Duitsche vertaling van de boeken Mozes' uit. De rabbijnen verboden de lezing ervan en zetten hierop de straf van den ban uit de Synagoge, waarschijnlijk vooral omdat zij het Joodsche volk, dat slechts de Talmudische omzetting van den Pentateuch kende, niet met de zuivere Mozaïsche leer wilden laten kennismaken, maar toch ook, en dit was zelfs alleen de aangewezen reden: „daar de Joodsche jeugd de Duitsche taal en letterkunde zou leeren, ten nadeele der studie van de Schrift en den Talmud"[1]).

Zóó weinig was er van aanvaarding der Joden van het nieuwe „vaderland" te bespeuren, dat zij diengene hunner vloekten, die de landstaal dorst verspreiden.

Eerst tegen het midden van de XIXde eeuw kreeg onder de Engelsche Joden de landstaal eenig burgerrecht. Een Nederlandsch blad, waarvan de eene der beide hoofdredacteuren zelf een Jood, en dat dus in kwesties als deze niet onbeslagen was, schreef, dat eerst nà 1826, voor 't eerst in Engeland, in eene synagoge in 't Engelsch gepreekt werd[2]).

Maar tegenwoordig is dat toch anders, zegt men.

Dat is zoo. Althans in de beschaafde Staten van West-Europa. De Joden spreken daar, ook onderling, de landstaal. Een Parijsche Jood spreekt Fransch, zooals een Amsterdamsche Hollandsch en een Berlijnsche Duitsch. In zóóver heeft de emancipatie der Joden niet overal even gunstig op de uiterlijke vormen hunner eenheid gewerkt.

Maar ook innerlijk niet. — De Joden zijn in twee hoofdgroepen gescheurd: de liberale of reform-joden, en de orthodoxen.

Over het algemeen kan men zeggen, dat de hoogere klassen der West-Europeesche en de Noord-Amerikaansche Joden liberaliseeren. Zij verloochenen niet alleen de Kabbalah maar verwerpen ook een groot deel van den Talmud. Van den laatsten geven zij het onaannemelijk-fabelachtige in

[1]) *Histoire des juifs*, par Graetz, dl. XI, blz. 44.
[2]) *Alg. Handelsblad*, 20 Nov. 1897, ochtendblad.

vele beschouwingen, het benepene in vele voorschriften toe, — de Kabbalah laten zij prijzend los als ,,een schitterende uitspatting van den geest" (une éblouissante débauche de l'esprit").[1]) Het is deze groep, waarvan de intellectueele leiders het heil zoeken in de door de Vrijmetselarij gevolgde richting.

Zij vormen echter de minderheid. De lagere klassen der Europeesche en Amerikaansche Joden zijn doorgaans geloovig-Talmudistisch. Van de Joden in Midden- en Oost-Europa, Azië en Afrika kan over het algemeen hetzelfde getuigd worden. Wanneer we van het totale aantal Joden, dat over de wereld verspreid leeft: 11 à 12 millioen, drie-vierden tot de orthodoxie rekenen, blijven we eerder nog te laag dan te hoog. De massa kent den Talmud slechts in uittreksel: den Schulchan Aruch, maar houdt zich daaraan. Talmudstudiën worden slechts door meer ontwikkelden, godsdienstleeraars en rabbijnen gedaan; de Kabbalah is slechts verstaanbaar voor de in den Talmud gevorderden en wordt evenmin algemeen door de Joden bestudeerd, als alle Christenen zich op liturgie, patristiek enz. toeleggen.

Hierop zij uitdrukkelijk gewezen, teneinde vast te leggen waarom men niet alle ontwikkelde en orthodoxe Joden verantwoordelijk stellen mag voor laakbare dingen, die wel eens op grond van Kabbalistische leerstellingen — trouwens ook door kabbalisten van Christen bloede — werden bedreven.

Het is onder de orthodoxe Joden, dat de Zionistische beweging haren steeds groeienden aanhang vindt. Deze tracht een zoo groot mogelijk deel der verspreide rasgenooten weder bijeen te brengen en hen terug te voeren naar het land hunner vaderen, naar Palestina, om daar weer een Joodschen Staat te stichten met eigen wet en het Hebreeuwsch als volkstaal.

Over het algemeen voelen de vrijzinnige, de vereuropeaniseerde Joden meer voor het verblijf binnen de gebieden der Arische en andere rassen. Hetzelfde verschijnsel herhaalt zich als na het einde der Babylonische gevangenschap, toen het grootste deel der Joden aldaar weigerde van de gelegenheid gebruik te maken om naar Jerusalem terug te keeren.

Toch mag men deze scheiding niet te scherp nemen. Zooals de staatkundige ,,proletariërs"-partijen der XXste eeuw vaak hoogstaande intellectueelen als leiders en medewerkers hebben, voelen, gelijk de deskundige medewerker van een Nederlandsch weekblad[2]) getuigde, ook ,,vrijzinnige,

[1]) *Univers israëlite*, 1866, XXI, p. 107-8.
[2]) *Zondagsblad van ,,De Amsterdammer"*, 14 April 1895.

zeer ontwikkelde Israëlieten . . . wellicht hun sympathieën zweven tusschen de idealen van hun stam en de idealen van hun vaderland".

Hier wordt het dilemma zuiver gesteld: de orthodoxe Jood snakt naar de herleving van het land zijner vaderen, het herstel der nationaal-godsdienstige eenheid; de vrijzinnige Jood ziet, ook ideaal, meer heil in de algemeene verspreiding van zijn ras en de doorwerking daarvan op de lotgevallen der volkeren. Hier gaat het feitelijk tusschen het godsdienstig bewustzijn en het rasgevoel, met terzijdestelling van het eigenlijk religieuze element, als overheerschende gemoedsdrijfveer.

En dat rasgevoel onder de moderne Joden doet hen vaak, al willen zij niet mede-emigreeren naar Palestina, sympathiek staan tegenover den Zionistischen trek onder hunne meer orthodoxe broeders. Karakteristiek in dit opzicht (ook in een ander: men lette op het paganiseerend opschrift, dat als titel werd gebezigd) was eene beschouwing, reeds bijna 30 jaar geleden in een thans gestaakt tijdschrift geplaatst door een Nederlandsch Israëliet, wiens mooi proza wel aantoont, hoezeer hij met zijn aangenomen volk vergroeid was. ,,Een Joodsch gebed tot de Venus van Milo" was het getiteld, en daarin luidde het:

,,Ik ben een kind van verre streken. Niet het dal van Cythera . . . was mijn vaderland; ook niet het vlakke wazige noorderrijk, waar zilveren voorhoofdsbanden gelijk de slootzichten zich striemen dwars over het groen gelaat der aarde, al stond daar ook mijne wiege, al zong ook mijn moeder het eerste sluimerliedeke in Neêrland's tale.

,,Mijner is het verre Oosten, waar troostend murmelend de blauwe Jordaan de eeuwig groene oevers van het verloren land liefkoozend lekt . . . Doch mijn gedoemde vaderen uit den heimlande verdreven trokken betraand van oog en gebogen van rug naar de koude Noorderlanden. Daar hebben ze geleden dwinglandij en verachting en smaad en hoon en laster"[1]).

Nog in het eerste decennium der XXste eeuw betoogde een Fransch logeblad den natuurlijken samenhang tusschen Jodendom en Vrijmetselarij op grond hiervan: dat de ,,Joodsche kerk" evenmin dogma's had als de Vrijmetselarij, maar evenals deze slechts symbolen. ,,Daarom," zeide het, ,,is de Israëlietische kerk onze natuurlijke bondgenoot, daarom steunt zij ons, daarom zijn er een menigte Joden in onze rangen"[2]).

---

[1]) *Zondagsblad van ,,De Amsterdammer"*, 14 April 1895.

[2]) *L'Acacia*, 1908, no. 62. Gecit. in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 54.

Men moet zich van deze kerngedachte, die het Joodsche ras doortrilt, een zuiver denkbeeld maken, om het probleem in zijn vollen omvang te kunnen benaderen.

De Joden voelen zich een zelfstandig, autonoom ras. Hetzij samenlevend, hetzij verspreid onder de andere volken, willen zij de kenmerken daarvan behouden. Zij zijn tegen bloedsmenging; het gemengde huwelijk met lieden uit andere natiën wordt door hen afgekeurd. Dat zich daar uitzonderingen op voordoen, bewijst evenmin tegen den algemeenen regel, als dat de aanwezigheid van mulatten, sinjo's en andere halfbloeden het feit kan vernietigen, dat het blanke ras de bloedsmenging met kleurlingen laakt.

De Joden voelen zich het uitverkoren volk Gods, gelijk zij 't zich voelden in de dagen van het Oude Testament. De gedachte der eenvoudigen is: dat volk vrijhouden van vreemde smetten. Het streven der meer ruimhartigen onder hen is: van de andere volken, de gojim, die in den Talmud worden gelijkgesteld met dieren[1]) *menschen* te maken in den Kabbalistischen geest. Daardoor zullen dezen niet worden aan hen, de uitverkorenen, gelijk, — maar zij zullen althans niet geheel onrein zijn en waardig Gods uitverkorenen te dienen. De maatschappij moet hun worden als de Tempel van Jerusalem, waarvan Flavius Josephus schrijft, dat hij gebouwd was op drie terrassen: in het laagste hadden de heidenen toegang wanneer zij er de Joodsche gebruiken wilden leeren kennen; in het middelste de Joden, die deelgenooten, gezellen in de leer waren; in het bovenste mochten alleen de levieten komen, de cohen's, die de meesters waren in Israël.

Zoo bevat de Vrijmetselarij in hare drie grondgraden van leerling, gezel en meester (ook het rabbinisme omvat deze drie trappen) inderdaad de basis der Joodsche Tempelgedachte.

De uitlating, dat de Kabbalah de gojim niet hooger stelt dan dieren moge in moderne ooren zoo cru klinken, dat men allicht geneigd zou zijn ze te beschouwen als een beeldspraak, die hare verontschuldiging vindt in de lijst van haren lang voorbijgeganen tijd, — in de Vrijmetselaarsorde, die toch van nà het intreden der XVIIIde eeuw dagteekent, is deze opvatting zuiver overgenomen:

[1]) Tr. Baba, m.f. 114,2. — Gecit. bij Rohling, *Talmudjude*, p. 31.

No. 256.

MASONIC MINSTRELS, p. 30:

TEXT:

As men from Brutes distinguished are,
A Mason other men excels.

VERTALING:

Gelijk de menschen staan boven de dieren,
Zoo overtreft een Vrijmetselaar andere menschen.

Geciteerd in *La Mass. Spec.*, Longo, III, p. 390.

Ook K. Chr. Fr. Krause, de bekende maç.·. historievorscher[1]) geeft dezen tekst, die aan het officiëel gezangboek der Vrijmm.·. van den tweeden graad in de XVIIIde eeuw ontleend is.

Het bewustzijn van eigen voortreffelijkheid boven anderen is uit de Kabbalistische grondleer onverminkt door de Vrijmetselaarsorde overgenomen.

Wie twijfelen mocht aan het bestaan van dit gevoel, dat in veler oogen allicht den schijn van eigendunk en zelfoverschatting moet krijgen, leze:

No. 257.

***EEN EN ANDER OVER VRIJMETSELARIJ**, RÖMER, p. 33.

TEXT:

De vraag ligt nu voor de hand, of de Vrijmetselaar zich hooger staande acht dan zijne omgeving?

Niets minder waar dan dat; . . . zonder dat ooit het woord van den Farizeeër . . . over zijne lippen zal komen, gevoelt hij zich wel hooger in geestelijke eigenschappen dan menig ander in zijne omgeving, doch evenzeer lager dan de méér gevorderden in de Koninklijke Kunst.

TRADUCTION:

Maintenant la question se pose, si le Franc-Maçon s'estime supérieur à son entourage.

Rien n'est plus vrai. Sans que jamais la parole du pharisien tombe de ses lèvres, il se sent sans doute supérieur en qualités morales à bien d'autres dans son entourage, mais en même temps il s'estime inférieur à ceux qui sont plus avancés que lui dans l'Art Royal.

[1]) *Die drei ältesten Kunsturkunden der Freimaurerbrüderschaft*, 2e Aufl., I, 1 Teil, p. 273.

Het Joodsche volk acht zich te zijn onder de natiën het volk van Koninklijken bloede. Het beoefenen van zijne wijsbegeerte, neergelegd in de Kabbalah, acht het te zijn een Koninklijke Kunst.

Ook de Vrijmetselarij noemt zich in hare geschriften herhaaldelijk de Koninklijke Kunst. En de eenvoudigste beoefenaren daarvan achten zich evenwaardig aan koningen en prinsen.

Reeds in de allereerste jaren der XIXde eeuw, toen het aanzien van den rang der vorstelijke waardigheid nog vrij wat hooger was dan na de invoering der constitutioneele koningschappen en het wegvagen van zoovele monarchieën, zong men in de Amerikaansche loges:

No. 258.

***THE FREE MASON'S COMPANION** (1805), p. 183:

TEXT:

High honour to Masons the craft daily brings,
Who are brothers of princes, and fellows of kings.

VERTALING:

De Orde strekt voortdurend en dagelijks haren leden tot eer: broeders van vorsten zijn zij en ranggenooten van koningen.

Hooger nog gaat de dunk: zoo de gewone Vrijmetselaren als prinsen en koningen zijn, de hoogere rangen, die de opvolging van de oude inwijdingsscholen trachten te zijn en hare leden kwistig met titels sieren (de 18de graad heet ,,Souverein Prins Rozenkruis", — en dit heeft dieper beteekenis dan de door velen vermeende speculatie op menschelijke ijdelheid), — de hoogere rangen brengen den mensch tot den rang van halfgoden:

No. 259.

L'INITIATION ADONHIRAMITE ET LES NOUVEAUX RITUELS DU G.·. O.·. DE FRANCE. Conférence du F.·. Oswald Wirth à la Loge ,,Les Amis triomphants", de Paris, le 7 février 1888.

TEXT:

L'initiation est une école supérieure destinée à former des ,,Sages", ou ce qui signifie la même chose, des ,,Ma-

VERTALING:

De inwijding is een hoogere leerschool, bestemd om Wijzen te vormen of, wat op het zelfde neerkomt,

ges", c'est-à-dire de ces êtres invraisemblables, ne conservant de l'humanité que l'aspect extérieur, mais dont l'esprit émancipé s'élève jusqu'à ces hauteurs inouïes où l'homme se transfigure en demi-dieu.

„Magiërs", d.w.z. van die eigendommelijke wezens, die uiterlijk op menschen lijken, maar wier vrijgevochten geest zich verheft tot de onzienlijke hoogten, waar de mensch tot een halfgod wordt.

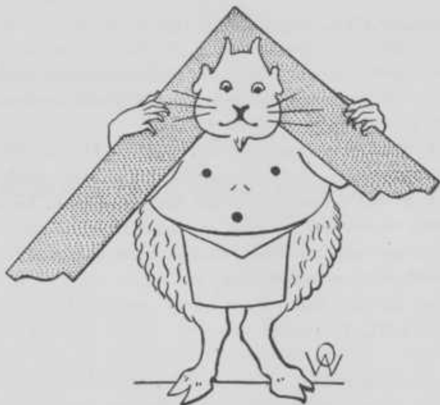
Geciteerd in *Masques et Visages*, Bidegain, p. 118.

Dit is wel een der karakteristieke eigenschappen van de Loge: de hoogmoed, — opgevoerd tot het punt, waarop het verlokkingswoord betrekking heeft: . . . „en gij zult worden Gode gelijk."

Hetgeen volkomen strookt met hare leer: dat de Humaniteit, tot het hoogst bereikbare punt opgevoerd, deel der Godheid uitmaakt, doch haar in aperte tegenstelling zet tot het Christendom, dat aan de leer uit het oude boek der Joodsche psalmen vasthoudt: „Scitote quoniam Dominus ipse est Deus: ipse fecit nos, et non ipsi nos": „Weet, dat de Heer zelf God is: Hij is 't die ons gemaakt heeft, niet wijzelven" . . .[1]).

---

[1]) *Liber Psalmorum*, XCIX, 3.

MAÇONNIEK ZINNEBEELD

uit *„Le Symbolisme"*, het tijdschrift van Br∴ Oswald Wirth. 1913, blz. 177.[1])

[1]) Ontleend aan het *Antivrijmetselaarsblad*, Juni 1913, p. 150.

II. JOODSCHE INSLAG IN ANDERE FACTOREN

Masonry . . . . uses false explanations and misinterpretations of its symbols to mislead those who deserve only to be misled.

Br.·. ALBERT PIKE
(*Morals and Dogma*, p. 104-105)

IN GNOSE, THEOSOPHIE ENZ.

Waar nu, zoowel uit de riten als uit de geschiedenis der Vrijmetselaarsorde, overtuigend blijkt, dat de Joodsche inslag niet te miskennen valt, en van den anderen kant zoowel de afstamming van de Vrijmetselaarsorde uit de beoefening der Gnosis als de herkomst dezer laatste uit de Heidensch-Joodsche Kabbalah vaststaat, doet zich nog slechts de aanvullende vraag voor: zijn er ook historische aanwijzingen voor een Joodschen inslag in de geschiedenis der Gnose binnen het tijdperk, dat van haar ontstaan tot aan de stichting van het moderne maçonniek genootschap loopt.

Ook als deze aanwijzingen niet voorhanden waren, zou men redekundig uit den loop der feiten tot de aanwezigheid van zulk een geheimen invloed op de deels verholen stroomingen vanaf de eerste tot de achttiende eeuw onzer jaartelling moeten besluiten.

Doch ze zijn er. Een der eerste grondleggers van de Gnosis, Simon de Toovenaar, een tijdgenoot der Apostelen, was een Kabbalist[1]).

Ruimt de Kabbalah een groote plaats in aan bezweringen, tooverformules, enz., de Gnostieken gingen aan hetzelfde euvel mank. Hun priesters, zegt Rohrbacher in zijn kerkelijke geschiedenis, „legden zich toe op de zwarte kunst, op tooverij, op bezweringen om liefde in te storten, op droomuitlegging en op allerlei ijdele nieuwsgierigheid"[2]).

[1]) *Le Gnosticisme*, Haus, p. 18.

[2]) *Hist. Univ. de l'Eglise Cath.*, Rohrbacher, V, p. 39-40.

Een menigte gedenkpenningen en gegraveerde steenen, van de Gnostieken afkomstig, getuigen nog thans in de museums van deze practijken. In het Britsche Museum kan men ze bij honderden vinden. De meeste bevatten een inschrift, dat een tooverformule gebleken is, en het is wel opmerkelijk, dat de formules, die het krachtigst moesten werken, heel of half-Hebreeuwsche woorden zijn.

Een Fransch vrijmetselaar-occultist getuigt dan ook zonder omwegen:

No. 260.

HISTOIRE DE LA MAGIE, ELIPHAS LÉVI, p. 28:

TEXT:

La doctrine cabalistique qui est le dogme de la haute magie, est contenue dans le Sepher-Jesirah, le Zohar et le Talmud.

VERTALING:

De Kabbalistische leer, die het dogma der hoogere tooverkunst is, ligt vervat in de Sepher-Jesirah, den Zohar en den Talmud.

Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 518.

Het boek Jesirah en de Zohar zijn de hoofdbestanddeelen van de Kabbalah (zie blz. 81 van dit werk).

Op alle groote geestesbewegingen hebben de Kabbalisten getracht hun invloed te doen gelden.

Arabische schrijvers verklaren, dat de Joden in den beginne twaalf hunner wetgeleerden naar Mahomed zonden, om hem in de samenstelling van zijn Koran behulpzaam te zijn[1]). Daarna echter vatte Mahomed een onverzoenlijken haat tegen hen op, en de Koran, zooals hij dien ten slotte vaststelde, vertoont daarvan de onmiskenbare bewijzen.

De eerste uiting naar buiten, van de Gnose, in de middeleeuwsche maatschappij was de opstand der Albigenzen in het begin der XIIIde eeuw. Einde der XIde eeuw waren de Kruistochten begonnen, en de leer der Gnostieken, waarmede de Kruisvaarders al zeer spoedig hadden kennis gemaakt, verbreidde zich gedurende de geheele XIIde eeuw met groote snelheid in verschillende Europeesche landen. Vandaar dat deze godsdienstige revolutie onder verschillende benamingen: Katharen („reinen") in Bulgarije, Patarini

[1]) *Histoire des juifs*, par Malo, blz. 170.

in Italië, Albigeois in Frankrijk, zulk een groote uitbreiding kon nemen. Hunne leer was zuiver het Gnosticisme, in den vorm dien het Manicheïsme eraan gegeven had. En in tegenstelling tot de middeleeuwsche maatschappij-leer, die vasthield dat Staat en Kerk één waren, en dus geene niet-Christenen als openbare ambtenaren konden worden geduld, gaven de Albigenzen den Joden het recht ambten te bekleeden, kenden hun zelfs het in dien tijd zoo verantwoordelijke baljuwschap toe[1]).

Het handhaven van recht en zede naar Christelijk gebruik door Joden druischte zoozeer tegen de toenmalige opvattingen in, dat, toen de graaf van Toulouse, hoofd der Albigenzen, in 1209 zijne dwaling afzwoer voor den Pauselijken legaat, deze hem als voorwaarde voor de ontheffing van den ban o.m. stelde: de Joden uit alle ambten te verwijderen. Ook zestien baronnen, leenmannen van den graaf, moesten zich bij eede verbinden geen ambt meer aan een Jood toe te kennen[2]).

Uit de geschiedenis der Alchymisten in dit werk is gebleken, in welke hooge eer de Kabbalah en de Joodsche meesters in de geheimkunst bij de middeleeuwsche beoefenaren daarvan stonden:

No. 261.

DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LÉVI, II, p. 220, 2e éd.

TEXT:

Il est certain que les Juifs, dépositaires les plus fidèles des secrets de la Cabale, ont été presque toujours, en magie, les grands maîtres du moyen-âge.

VERTALING:

Het is zeker, dat de Joden, die de trouwste bewaarders van de geheimen der Kabbalah waren, in de middeleeuwen bijna altijd de grootmeesters der tooverkunst waren.

Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 506.

En in een ander zijner werken herhaalt dezelfde schrijver:

---

[1]) *L'entrée des israëlites dans la société française*, par l'abbé Joseph Léman, p. 349 (2e éd.)
[2]) *Innocent III*, by Hurter, III, 79 (cit. d. Meurin 152/3).

No. 262.

HISTOIRE DE LA MAGIE, ELIPHAS LÉVI, p. 247.

TEXT:

Ils sont véritablement nos pères dans la science.

VERTALING:

Zij zijn waarlijk onze vaderen in de Wetenschap.

Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 518.

In vele gebruiken kan men de nawerking van het Kabbalisme terugvinden.

Nog thans wordt voor het kaartleggen vaak het ,,Tarot"-spel gebruikt, een bij occultisten en theosofen nog in eere gehouden stel van 74 geheimzinnige afbeeldingen, waarvan beweerd wordt, dat het door de Zigeuners uit hun land van oorsprong (Indië of Egypte) is meegebracht. Volgens Gedalge[1]) staan de ,,heilige woorden" en de ,,paswoorden" der Vrijmetselarij met de Tarot in betrekking. Een dier kaarten stelt een man voor, ondersteboven opgehangen aan een galg, bestaande uit twee palen met een dwarsboom, — den vorm van de Joodsche letter Tau, doet een Fransch occultist opmerken, die dan de volgende verklaring ervan geeft:

No. 263.

*DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LÉVI, I, p. 273, 274:

TEXT:

Pour les cabalistes juifs, ce pendu, qui correspond à leur douzième dogme, celui du Messie promis, est une protestation contre le Sauveur reconnu par les chrétiens, et ils semblent lui dire encore: Comment sauverais-tu les autres, toi qui n'as pu te sauver toi-même?

. . . Dans les anciennes écritures antérieurs à la captivité, le Tau hébreu a la figure d'une croix.

VERTALING:

Voor de Joodsche kabbalisten is deze gehangene, die op hun 12e geloofspunt: dat van den beloofden Messias, betrekking heeft, een protest tegen den dcor de Christenen erkenden Verlosser, en zij schijnen hem thans nog te zeggen: hoe zoudt gij anderen kunnen verlossen, gij, die u zelf niet eens bevrijden kondt? . . .

In de oude geschriften vóór de (Babylonische) gevangenschap heeft de Hebreeuwsche Tau den vorm van een kruis.

[1]) Dictionnaire ,,Rhéa", p. 143, kol. 1 en 2, i.v. ,,Tarot".

Om kort te gaan: in alle min of meer mystieke bewegingen, die tegen de Christelijke orthodoxie zijn gericht, treft men den invloed der Kabbalah aan: ook bij Jakob Böhme, den Protestantschen theosoof, die een eeuw vóór de stichting der Vrijmetselarij leefde; bij Saint Martin, die het stelsel van zijn Joodschen leermeester Martinez Pasqualis ontwikkelde; bij Swedenborg, (1688—1772), die, zonder zich direct met de Vrijmetselarij in te laten, door zijn systeem grooten invloed heeft uitgeoefend op verschillende maçonnieke ritussen[1]).

Ziehier eene onverdachte bevestiging:

No. 264.

***DOGME ET RITUEL,** ELIPHAS LÉVI, I, p. 100.

TEXT:

Toutes les religions vraiment dogmatiques sont sorties de la cabale et y retournent; tout ce qu'il y a de scientifique et de grandiose dans les rêves religieux de tous les illuminés, Jacob Boehme, Swedenborg, Saint-Martin, etc., est emprunté à la cabale; toutes les associations maçonniques lui doivent leurs secrets et leurs symboles.

VERTALING:

Alle waarlijk leerstellige godsdiensten zijn voortgekomen uit de Kabbalah en keeren ertoe terug; al wat wetenschappelijk en grootsch is in de godsdienstige overpeinzingen van alle verlichten: Jacob Böhme, Swedenborg, St. Martin en anderen, is aan de Kabbalah ontleend. Alle maçonnieke genootschappen zijn daaraan hunne geheimen en zinnebeelden verschuldigd.

Als men dit citaat vergelijkt met de onder no. 230 aangehaalde uiting van Albert Pike, zal men zien, dat zoowel de Amerikaansche als de Fransche kabbalist-vrijmetselaar zich woordelijk hetzelfde uitdrukken, — als om te doen zien, dat dit de zuivere internationaal-maçonnieke opvatting is.

[1]) *Allg. Handbuch der Freimaurerei*, II, p. 444, i.v. „Swedenborgsches System".

DE PROFANE ORGANISATIE VAN HET JODENDOM

In 1860 werd gesticht de Alliance Israélite Universelle.

Het is een historische datum, o.i. van minstens evenveel belang als 1717: het jaar der stichting van de Vrijmetselaarsorde.

De verspreide krachten van de beoefenaren der Gnostieke wetenschap, bevorderd en gedoceerd door Kabbalistische leeraren, waren in 1717 in een moderne organisatie saamgevat. Nog vóór de eeuw der stichting ten einde was, had de Vrijmetselaarsorde het Fransche koningschap, dat de Tempelorde had ontbonden en haren grootmeester J. B. Molay ter dood gebracht, weggevaagd en den drager ervan op zijne beurt den dood op het schavot doen ondergaan. De leiders der Revolutie: Robespierre en Lafayette, de hertog van Orleans en de abbés Sieyès en Grégoire waren Vrijmetselaren[1]), Danton, Mirabeau, Santerre, Lazare Carnot, Guillotin behoorden tot hetzelfde eedgenootschap[2]), Marat was een Illuminaat, beoefenaar alzoo van de Gnostiek in een organisatie naast en met de Vrijmetselaarsorde[3]). De Fransche Revolutie bracht den Joden hun burgerlijke emancipatie. Tot dusver buiten de Staatsambten der Christelijke Staten gehouden, werden zij in den ontkerstenden Staat op gelijken voet als de overige burgers toegelaten.

De volgende eeuw werd gebruikt om het Pausschap, dat de veroordeeling der Tempeliers goedgekeurd en bevestigd had, van zijn koningschap te berooven. In 1870 waren het Pausdom Rome en de Kerkelijke Staten ontnomen, en behield het nog slechts een paleis, een kerk en een tuin. De leiders der Italiaansche Revolutie: Victor Emmanuel II, Mazzini, Cavour, Garibaldi, behoorden zonder uitzondering tot de Vrijmetselarij.

De ontkerstende volgelingen van de leermeesters der Gnose hadden hun werk gedaan. Thans was het tijd voor de leiders om hun eigen nauwere organisatie ter hand te nemen.

Isaac Adolphe Crémieux, een der aanzienlijkste Joden van Frankrijk, bekend als advocaat, politicus en schrijver, later minister en senator, stichtte in 1860 de Alliance Israélite Universelle: een bond van over gansch de wereld

---

[1]) *La Franc-maçonnerie et la Révolution*, d'Estampes & Janet, p. 199-200.

[2]) *Dictionnaire d'occultisme*, Desormes et Basile, p. 172-175.

[3]) *Des sociétés secrètes*, de Guaita, p. 309.

verspreide Joden. Niet het samenbrengen van de massa's onopgevoeden en halfbeschaafden, die het oude volk in Oost-Europa en West-Azië telt, was zijn doel, maar het samenbundelen der verspreide krachten van de vooraanstaanden en ontwikkelden onder de Joden in de beschaafde Staten: artsen, rechtsgeleerden, hoogleeraren, journalisten enz. in West-Europa en Noord-Amerika.

Van den aanvang af plaatste de All. Isr. Univ. zich op het ras-standpunt. Ze wees het geloofs-standpunt niet af, maar ze hechtte daaraan niet. De orthodoxe Jood was welkom, maar evenzeer de moderne, de liberale, zelfs de ongeloovige Jood, die door den rechtzinnigen belijder van den Talmud als een afvallige beschouwd wordt.

De Talmudist — het is hier de plaats om even het onderscheid tusschen den rechtzinnigen Jood en den vrijzinnigen uit te lijnen — gelooft aan de te wachten komst van een persoonlijken Messias.

Een bekend oud-rabbijn van den aanvang der XIXe eeuw: Drach, wiens studiën hem tot het Katholicisme deden overgaan, schetste de Messiaansche verwachting zijner rasgenooten in dezer voege: De Messias zal spruiten uit het bloed van David en op de gewone menschelijke wijze geboren worden. Hij zal met den geest der voorzegging begaafd zijn en een zoo scherp kenvermogen hebben, dat hij alle dingen zal kunnen onderscheiden. Hij zal evenwel niet de volmaaktheid van Mozes bereiken. Zijne zending zal wezen: het verstrooide Israël te verlossen uit de ondergeschiktheid, waarin de volkeren het houden, en het terug te voeren naar het H. Land, na Gog en Magog (d.w.z. de leiders der vijandelijke machten) te hebben verslagen.

Het uitverkoren volk zal dan Jerusalem en den tempel weder opbouwen, en de Messias zal een wereldrijk stichten, dat tot het einde der dagen zal duren. Alle volkeren zullen het dan ondergeschikt wezen, en Israël zal naar welgevallen beschikken over hunne personen en goederen. De Messias zal meerdere vrouwen huwen, en zijne kinderen zullen de lijn zijner opvolgers vormen, als hij zijne langjarige en roemrijke loopbaan zal hebben voleind.

Op dit standpunt staat de z.g.n. „liberale" Jood, de man van de All. Isr. Univ., n i e t.

De moderne Jood laat het begrip van een persoonlijken Messias los en gelooft aan de heerschappij van een toekomstig stelsel. Zoo bijv. Hippolyte Rodrigue, wiens woorden aldus worden weergegeven door de:

ARCHIVES ISRAÉLITES, XIV (1866) p. 628-9:

TEXT:

Que partout des temples s'élèvent, recevant dans leur enceinte tous les hommes, sans distinction d'origine religieuse! Que tous les coeurs remplis des mêmes sentiments d'amour, s'épanchent devant le même Dieu, père de tous les êtres. Que tous soient nourris des mêmes principes de vertu, de morale et de religion, et les haines de sectes disparaîtront, et l'harmonie règnera sur la terre, et les temps Messianiques, prédits par les prophètes d'Israël seront réalisés.

VERTALING:

Laten er overal tempels verrijzen, die onder hun gewelven alle menschen opnemen, zonder onderscheid van godsdienstige herkomst. Laten alle harten, die dezelfde gevoelens van naastenmin koesteren, zich uitstorten voor denzelfden God, den vader van al wat leeft. Laten allen gevoed worden met dezelfde opvatting van deugd, zedelijkheid en godsdienst, — en de sektehaat zal verdwijnen, eendracht zal op aarde heerschen, en het Messiaansche tijdperk, door Israël's profeten voorspeld, zal tot werkelijkheid worden.

Geciteerd in *Le Juif*, Des Mousseaux, p. 262.

Hier heeft men de maçonnieke idee in hare absolute zuiverheid.

Kon het anders? Niet de All. Isr. Univ. heeft ze aan de Vrijmetselaarsorde ontleend, maar beiden ontleenden ze aan de Kabbalistisch-Gnostieke leer, welke door de vaderen der A. I. U. onderwezen, door de stichting van 1717 beleden werd.

Isaac Adolphe Crémieux — hij placht zijn eersten voornaam weg te laten — bekleedde trouwens óók in de Vrijmetselarij den hoogsten graad en wist zich in zijn land tot leider ervan op te werken:

ARCHIVES ISRAÉLITES, VI, (1869), p. 187:

TEXT:

M. A. Crémieux vient d'être élu souverain grand maître du rite écossais de la franc-maçonnerie. C'est la plus haute dignité de l'ordre maçonnique en France.

VERTALING:

De heer A. Crémieux is tot Souverein Grootmeester van den Schotschen ritus der Vrijmetselarij gekozen. Dit is de hoogste waardigheid der Vrijmetselaarsorde in Frankrijk.

Geciteerd in *Le Juif*, Des Mousseaux, p. 428.

De lezer ziet, dat de citaten uit het orgaan der Alliance Israélite Universelle buiten de nummerreeks worden gehouden. Er zou alle reden zijn om ze erin te brengen, daar de A. I. U. in wezen nog maçonnieker is dan de Vrijm.·. Orde zelve. Maar om geen vat te geven aan het bezwaar, dat er in dit boek ook met uitlatingen van formeel-buitenstaanders gewerkt wordt, blijven ze uit de serie van 333.

Den 29 Juni 1869 en volgende dagen werd te Leipzig het eerste internationaal congres van Europeesche Joden gehouden onder den naam „Israëlietische Synode". Vertegenwoodigers van Joodsche gemeenten uit Duitschland, Engeland, Frankrijk, Nederland, België, Oostenrijk, Rusland, Turkije en elders namen eraan deel. Bij acclamatie werd daar het volgende besluit genomen:

„De Synode erkent, dat de ontwikkeling en verwezenlijking der moderne principepen de zekerste waarborgen zijn voor het heden en de toekomst van het Jodendom en van zijne leden. Ze zijn de allereerste levensvoorwaarden voor het uitzettingsvermogen en de hoogere ontwikkeling van het Jodendom"[1]).

De Synode stelde zich alzoo op hetzelfde standpunt als de Alliance.

Hoe deze idee ook metterdaad reeds toepassing vond, blijkt uit het volgende voorval, dat drie jaren vóór de Leipziger Synode voorviel:

In 1866 stierf in België Michel Berend, een Joodsch journalist en vrijdenker. Hij werd in tegenwoordigheid eener vrijdenkers-deputatie op het Joodsche kerkhof begraven, waar de opperrabbijn van België het graf zegende. Dit wekte ergernis bij de vrijdenkers, die daaraan in hun blad „Le Moniteur des Solidaires" uiting gaven. Waarop de opperrabbijn, Aristide Astruc, antwoordde en daarbij de volgende opmerkelijke uitlatingen deed:

ARCHIVES ISRAÉLITES, XXI (1866). p. 927-928:

TEXT:

Le judaïsme n'exclut personne de ses temples pendant la vie, ni de ses cimetières après la mort. Non seulement il admet dans les uns et dans les autres les Israélites qui ont cessé de pratiquer ses rites, mais encore il

VERTALING:

Het Jodendom sluit niemand buiten zijne tempels gedurende diens leven, noch uit zijne kerkhoven na diens dood. Niet slechts laat het in beiden Joden toe, die zijne riten niet meer beoefenen, maar het ontvangt er ook de

[1]) *Le Juif*, des Mousseaux, p. 331-332.

y reçoit les étrangers, sans leur demander sur le seuil aucune formule de concession. Il les appelle tous, sans distinction, à la fraternité ici-bas et à l'immortalité dans la vie à venir.

Voilà pourquoi Bérend a pu devenir libre penseur en restant Israélite... Voilà pourquoi, enfin, la franc-maçonnerie, et aussi la libre pensée, ont pu intervenir sans obstacle à côté du judaïsme sur le tombeau d'un frère, d'un ami, d'un coreligionnaire que tous, Israélites, francs-maçons et libres penseurs regrettent également.

vreemdelingen, zonder hun op den drempel eenige toezegging te vragen. Het roept hen allen zonder onderscheid op tot de broederschap hier beneden en tot de onsterfelijkheid in het toekomstig leven.

Daarom is Berend vrijdenker kunnen worden en toch Israëliet kunnen blijven . . . Daarom ook hebben de Vrijmetselarij en de Vrijdenkerij zonder hinder naast het Jodendom kunnen staan aan het graf van een broeder, een vriend, een geloofsgenoot, die door allen: Israëlieten, vrijmetselaars en vrijdenkers gelijkelijk betreurd wordt.

Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 269.

Het was bij eene strooming als deze in het West-Europeesche Jodendom niet te verwonderen, dat de stichting van Crémieux van den aanvang af grooten bijval onder zijne rasgenooten vond. Zooals de snelle verspreiding der Vrijmetselaarsorde in de XVIIIde eeuw te verklaren valt uit de ontvankelijkheid van het sinds lang doorploegde terrein, kan ook de opgang der Alliance I. U. in de XIXde eeuw slechts redelijk uit een dergelijke oorzaak verklaard worden.

Zoo kon dan ook het orgaan der stichting reeds in het jaar na hare geboorte schrijven:

ARCHIVES ISRAÉLITES, XXV (1861), p. 514-5.

TEXT:

L'Alliance-israélite-universelle commence à peine, et déjà son influence salutaire se fait sentir au loin . . . Elle ne s'arrête pas à notre culte seul, elle s'adresse à tous les cultes. Elle veut

VERTALING:

De Alliance Israélite Universelle bestaat nauwelijks, en reeds doet haar heilzame invloed zich in wijden kring gelden . . . Zij bepaalt zich niet enkel tot ons kerkgenootschap, zij richt

pénétrer dans toutes les religions comme elle pénètre dans toutes les contrées. Que de nations disparaissent ici-bas!... Que de religions s'évanouissent à leur tour! Israël ne finira pas. Cette petite peuplade, c'est la grandeur de Dieu! La religion d'Israël ne périra pas; cette religion, c'est l'unité de Dieu!

zich tot alle. Zij wil in alle godsdiensten doordringen, zooals zij in alle streken doordringt. Wat al volkeren verdwijnen hier beneden! Wat al godsdiensten vergaan op hunne beurt. Israël zal geen einde hebben. Dit kleine volk is de grootheid Gods. De godsdienst van Israël zal niet vergaan, omdat hij de eenheid Gods is.

Geciteerd in *Le Juif*, Des Mousseaux, p. 265.

De in het slot dezer uitlating geuite gedachte vervult heel het wezen van het Jodendom, van het liberale evengoed als van het orthodoxe: de Joden zijn Gods uitverkoren volk:

UNIVERS ISRAÉLITE, no. II, Oct. 1886, p. 70 v.v.

TEXT:

Dieu a choisi Israël pour être le porte-flambeau de l'humanité.

VERTALING:

God heeft Israël verkoren om de fakkeldrager der menschheid te zijn.

Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 68.

Alleen onthouden de liberale Joden zich voorzichtiglijk van te zeggen hetgeen de orthodoxe (zie het résumé van Drach op blz. 439) ronduit verklaren: De Joden zijn Gods uitverkoren volk, en de overige natiën zijn bestemd om het te dienen.

Toch kan ook het moderne Jodendom een enkele maal zijn innerlijk gevoel niet terugdringen, en laat het een triomfkreet hooren als dezen:

ARCHIVES ISRAÉLITES, XIV (1867).

TEXT:

Israël dispersé depuis dix-huit siécles sur la surface du globe, n'avait plus de centre, plus de représentants, plus de défenseurs des intérêts communs.

VERTALING:

Israël, sedert achttien eeuwen over het oppervlak van den aardbol verstrooid, had geen middelpunt meer, geen vertegenwoordigers, geen verde-

Maintenant tout est changé! Une société florissante, et qui trouve accès auprès des trônes les plus puissants, est là, toujours prête à revendiquer nos droits, à combattre ces hommes qui sont tout à la fois les ennemis de notre race et ceux de la lumière et de la liberté!

digers van het gemeenschappelijk belang. Thans is dit alles veranderd! Een bloeiend genootschap, dat toegang heeft tot de machtigste tronen, is daar, altijd gereed om op te komen voor onze rechten, om den strijd op te nemen tegen die lieden, welke de vijanden zijn van ons ras zoowel als van het licht en de vrijheid!

Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 267.

De Alliance Israélite Universelle spreekt nog niet van heerschen, maar ze getuigt reeds, dat ze een overwinnenden strijd voert tegen degenen, die zich in de burgerlijke rechtsorde den Christelijken Staat als ideaal hebben gesteld.

Uit den aard van haar wezen is hare werking internationaal. En zoo zeggen ook de:

ARCHIVES ISRAÉLITES, I. (1869) p. 8.

TEXT:

Notre politique sera essentiellement universelle, cosmopolite, comme le sont nos lecteurs.

VERTALING:

Onze staatkunde zal in wezen universeel zijn, cosmopolietisch, gelijk ook onze lezers 't zijn.

Geciteerd in *Le Juif*, Des Mousseaux, p. 436.

Een der eerste opzienbarende feiten van het ingrijpen der Joodsche organisatie — de Alliance Israélite Universelle was toen nog niet gegrondvest — is gebeurd bij gelegenheid van het proces, dat de Turksche justitie te Damascus in 1840 voerde tegen de bedrijvers van den moord, in de lijst op blz. 371 van dit werk vermeld. Slachtoffer was de Capucijner monnik Thomas. Er werden tien doodvonnissen geveld. Door tusschenkomst van de Joodsche organisatie te Parijs, die de heeren Crémieux, Mozes Montefiore en Munk als hare vertegenwoordigers naar Damascus zond, werd door den gouverneur Mehmet Ali de invrijheidstelling der veroordeelden gelast. De feiten staan vast door het zeer gedocumenteerde doch inmiddels zeer zeld-

zaam geworden werk van Ach. Laurent: *Histoire des affaires de Syrie* (1846). De officiëele processtukken zijn volgens Chauliac[1]) uit het Fransche departement van buitenlandsche zaken verdwenen tijdens de tweede republiek, toen Crémieux deel van het voorloopig gouvernement uitmaakte.

Sir Mozes Montefiore, hierboven genoemd, was een Italiaansche Jood en Vrijmetselaar, geboortig uit Livorno. Hij vestigde zich in Engeland, won er de gunst der koningin, werd tot ridder benoemd en later tot baronet verheven.

De Alliance Israélite maakte er geen geheim van, dat zij de grondstellingen, die zij aanhing, tot de wereldbeheerschende wilde maken:

ARCHIVES ISRAÉLITES, XXV (1861), p. 514-520.

TEXT:

La voilà, cette loi qui sera un jour la loi de l'univers. Toutes les religions révélées l'ont prise de ce petit peuple . . . Sa morale devient la morale de tous les peuples. La religion juive est la mère des religions qui répandent la civilisation. Aussi, à mesure que la philosophie émancipe l'esprit humain, les aversions religieuses contre le peuple juif s'effacent . . . Que les hommes éclairés, sans distinction de culte, s'unissent dans cette Association-israélite-universelle dont le but est si noble, si largement civilisateur . . . Donner une main amie à tous ces hommes qui, nés dans une autre religion que la nôtre, nous tendent leur main fraternelle, reconnaissant que toutes les religions dont la morale est la base, dont Dieu est le sommet, sont soeurs et doivent être

VERTALING:

Ziedaar dan de wet, die eenmaal het heelal zal regeeren. Alle geopenbaarde godsdiensten hebben ze aan dit kleine volk ontleend . . . Zijne zedenwet wordt die van alle volkeren. De Joodsche godsdienst is de moeder der beschavende godsdiensten. Naarmate dan ook de wijsbegeerte den menschelijken geest vrijmaakt, verdwijnt de godsdienstige afkeer tegen het Joodsche volk . . . Dat alle verlichten, zonder onderscheid van kerkgezindte, samengaan in dezen Algemeenen Israëlietischen Bond, wiens doel zoo edel, zoo bij uitstek beschavend is . . . De vriendenhand reiken aan allen, die, in een anderen godsdienst dan den onzen geboren, ons de broederhand toesteken, erkennende dat alle godsdiensten, die de moraal tot grondslag hebben,

[1]) Charles Chauliac, in zijn Préface op de 2e uitgave van Des Mousseaux, *Le Juif*, p. VIII

amies entre elles; faire tomber les barrières qui séparent ce qui doit se réunir un jour: voilà . . . la belle, la grande mission de notre Alliance-israélite-universelle . . . Marchons fermes et résolus dans la voie qui nous est tracée. J'appelle à notre association nos frères de tous les cultes; qu'ils viennent à nous; . . . le moment est venu de fonder sur une base indestructible une immortelle association.

en waarvan God het toppunt is, zusters zijn en onderling bevriend moeten wezen; de slagboomen doen vallen, die scheiden wat eenmaal één moet zijn, — ja, dat is de schoone, de grootsche taak van onze Alliance Israélite Universelle. Laten we met vasten en welberaden tred optrekken langs den weg, die voor ons ligt. Ik roep tot onzen Bond onze broeders van alle gezindten. Laat hen tot ons komen . . . Het oogenblik is daar om op een onverwoestbare basis een onsterfelijk Verbond te vestigen.

Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 266-7.
Woorden van den president Crémieux.

Hier wordt duidelijk hetzelfde gedaan, als de Vrijmetselarij doet. Er is dit verschil, dat de Vrijmetselaarsorde een min of meer Christelijken schijn heeft en hare Kabbalistische beginselen in geheimleer voor de hoogere, in symbolen voor de lagere graden verbergt, — terwijl de Alliance Israélite Universelle allen zonder omwegen uitnoodigt zich openlijk onder de Joodsche vaan te scharen.

Crémieux, verblind door zijn succes onder zijne geloofsgenooten, heeft zich in de keuze van het tijdstip vergist. De maçonnieke beginselen hadden nog niet zoover doorgewerkt, dat ze in dermate de ras- en godsdienstige tegenstelling van de Arische en Christenbevolking tot de Semietische hadden weggeslepen. Christenen zijn er maar weinig tot de Alliance toegetreden, en tegenwoordig hoort men er zelden meer van; ze is gedaald tot een organisatie, die zich nog hoofdzakelijk met het behartigen der belangen harer geloofsgenooten in Algiers, Tunis en Marokko bezighoudt.

Maar de Jood blijft het vaste vertrouwen koesteren, dat de komst van het Messianisme niet verre meer is. Ook de reform-Jood is van deze overtuiging en ziet in de Henoch-figuur, die luidens het Oude Testament levend ten hemel werd opgenomen om tegen het einde der tijden terug te keeren, de symboliek van het Kabbalisme: In overoude tijden ontstaan, zal de Joodsche Kabbalah eenmaal zegerijk en zegenrijk op de wereld neerdalen.

Ziehier hoe een judaïseerend Ariër, oppervrijmetselaar en occultist, deze gedachte in woordbeeld bracht:

No. 265.

***DOGME ET RITUEL**, ELIPHAS LÉVI, I, p. 142-3:

TEXT:

. . . Hénoch, le même que les Egyptiens ont appelé Hermès, . . . le père de la cabale, celui, disent les saintes allégories, qui n'est pas mort comme les autres hommes, mais qui a été enlevé au ciel pour revenir à la fin des temps. On disait à peu près la même chose de Saint Jean lui-même, qui a retrouvé et expliqué dans son Apocalypse les symboles du Verbe d'Hénoch. Cette résurrection de saint Jean et d'Hénoch, attendue à la fin des siècles d'ignorance, sera le renouvellement de leur doctrine par l'intelligence des clefs cabalistiques qui ouvrent le temple de l'unité et de la philosophie universelle, trop longtemps occulte et réservée seulement à des élus que le monde faisait mourir.

VERTALING:

. . . Henoch, dezelfde, dien de Egyptenaren Hermes noemden, . . . de vader der Kabbalah; hij, die naar de heilige beeldspraak zegt, niet gestorven is gelijk andere menschen maar ten hemel is opgenomen om op het einde der tijden terug te keeren. Ongeveer hetzelfde zeide men ook van St. Jan zelven, die in zijne Apocalyps de symbolen van Henoch's Woord heeft teruggevonden en uitgelegd. Deze opstanding van St. Jan en Henoch, die tegen het einde der eeuwen van onwetendheid verwacht wordt, zal de hernieuwing zijn van hunne leer door het begrip der kabbalistische sleutelen, welke den tempel der eenheid en der algemeene wijsbegeerte ontsluiten, een begrip dat maar al te lang verborgen is gebleven en enkel bekend aan de uitverkorenen, die door de wereld werden ter dood gebracht.

* * *

Mede een belangrijke Joodsche organisatie, die ook in Amsterdam aanhang telt, is de „Agoedath Jisroël", die in 1905 te Kattowitz door driehonderd orthodoxe Joden uit alle landen van Europa werd gesticht om de Zionistische beweging te steunen en het Joodsche rasbewustzijn in het Oosten te sterken. Het te New-York verschijnende Joodsche nieuwsblad schreef daarover:

„De grootste gebeurtenis van onzen tijd is voor ons wel de Agudath Jisroel . . . De verdedigers van het Thora-Jodendom zijn te zamen gekomen en hebben eene wereld-organisatie in het leven geroepen, om voor de belangen van de Joodschheid en het Jodendom in den geest der Thora op te komen. Daarmee is het fundament voor een reuzenbouwwerk gelegd, voor een vuurtoren, dat ons den rechten weg zal toonen tot in het verste nageslacht"[1]).

In het Duitsche tijdschrift *Janus* (no. 2, 1912) besprak de Joodsche criticus Cheskel Zur Klötzel den pas bij Axel Junker verschenen herdruk van den roman „Ein Jude," door Meyer Aaron Goldschmidt, die daarin de tegenstelling tusschen Joden en niet-Joden had betoogd. Klötzel zegt daarvan o.m.[2]):

Mit diesem Leitmotiv hat Goldschmidt einen Gedanken ausgesprochen, den zu äuszern sich heute Jeder hütet: den Gedanken der ewigen Feindschaft zwischen Judentum und Nichtjudentum! Vor nichts hat man heute mehr Angst auf seiten des Judentumes als vor dem offenen und ehrlichen Bekenntnisse: „Dem Antisemitismus, dem Judenhasse, steht auf jüdischer Seite ein groszes Hassen alles Nichtjüdischen gegenüber; wie wir Juden von jedem Nichtjuden wissen, dasz er irgendwo in einem Winkel seines Herzens Antisemit ist und sein musz, so ist jeder Jude im tiefsten Grunde seines Seins ein Hasser alles Nichtjüdischen." Ich hüte mich wohl, „Antichrist" oder ähnliches zu sagen, denn vielleicht gerade dem Christentume gegenüber ist unser Hassen am Lauesten, weil wir im Christentume von heute einen Feind nicht zu sehen brauchen.

Dieses grosze „jüdische Hassen" hat einmal in der Weltlitteratur eine

Met dit leidmotief heeft Goldschmidt eene gedachte geuit, welke iedereen zich wel wacht thans uit te spreken: de gedachte der eeuwige vijandschap tusschen Jodendom en niet-Jodendom! Voor niets is men thans meer beducht van den kant van het Jodendom dan voor de eerlijke en openlijke bekentenis: „Tegenover het antisemitisme, den Jodenhaat, staat aan Joodsche zijde een groote haat jegens al wat niet-Joodsch is; zooals wij, Joden, van elken niet-Jood weten, dat hij ergens in een hoekje van zijn hart anti-semiet is en zijn moet, zoo is elke Jood in den diepsten grond van zijn wezen een hater van al het niet-Joodsche." Ik laat wel na „anti-christen" of iets dergelijks te zeggen, omdat juist tegenover het Christendom onze haat het flauwst is, daar we in het Christendom van tegenwoordig geen vijand behoeven te zien.

Deze groote „Joodsche haat" heeft eenmaal in de wereldlitteratuur eene

[1]) Gecit. in *Die Geheimnisse der W. v. Z.*, Zur Beek, p. 169-170.

[2]) Idem, p. 194 v.v.

wahrhaft geniale künstlerische Würdigung gefunden: in Shakespeares Shylock. Über all das Übertriebene, dem Charakter des Lustspieles Entsprechende, sehen wir notgedrungen hinweg; vor uns steht ein Jude, mehr der Jude, der Jude der haszt!

. . . Aber — trotz alledem: wie im innersten Herzen eins jeden Christen das Wort „Jude" kein völlig harmloses ist, so ist jedem Juden der Nichtjude ein „Goi", was beileibe keine Beleidigung ist, aber ein deutliches, nicht misszuverstehendes Trennungszeichen. Und seien wir offen: wir mögen den einzelnen Nichtjuden noch so hoch schätzen, wir mögen mit ihm befreundet und sogar verschwägert sein: das Nichtjudentum als unpersönliche Masse, als Geist, Wirkungssphäre, Kultureinheit, das stellt Jeder von uns — wer wagt das zu leugnen! — hinter das Judentum. Ich glaube, man könnte beweisen, dasz es im Judentum eine Bewegung gibt, die das getreue Spiegelbild des Antisemitismus ist, und ich glaube, dieses Bild würde vollkommen werden, wie nur je irgend eins. Und das nenne ich das „grosze jüdische Hassen"...

Wer unter uns kein seelischer und geistiger Kastrat ist, wer nicht überhaupt impotent ist, zu hassen, der hat an diesem Hasse teil! Gerne sei zugegeben, dasz es Manchem gegen den Strich geht, aber das ist nur ein Beweis für die Lebenskräftigkeit dieses Hasses! Ich bin nicht befugt, im Namen des Judentumes zu sprechen; vielleicht habe ich gerade über diese Dinge noch nie ein Wort mit Juden gewechselt; aber diese Verwahrung ist rein juristischer Form, in Wirklich-

waarlijk geniaal-artistieke erkenning gevonden: in Shakespeare's Shylock. Over al de overdrijving, voortkomend uit den aard van het blijspel, zien wij noodwendigerwijs heen: voor ons staat een Jood, meer: „de" Jood, de Jood die haat!

. . . Trots alles: zooals voor geen Christen in het binnenste van zijn hart het woord „Jood" een volmaakt onschuldig is, zoo is voor elken Jood de niet-Jood een „Goi", wat heusch geen beleediging is maar een duidelijk, niet te miskennen scheidingsteeken. En laten we openhartig zijn: we mogen den afzonderlijken niet-Jood nog zoo hoogachten, we mogen met hem bevriend en zelfs aanbehuwd zijn, — het niet-Jodendom als onpersoonlijke massa, als geest, arbeidssfeer, cultuur-eenheid, wordt door ieder onzer, wie waagt het te loochenen? achter het Jodendom gesteld. Ik geloof, dat te bewijzen valt, hoe er in het Jodendom een beweging bestaat, die het trouwe tegenbeeld van het antisemitisme is, en ik geloof, dat dit beeld zoo volmaakt zou zijn als maar één. En dat noem ik „den grooten Joodschen haat" . . .

Wie onzer naar ziel en geest geen ontmande is, wie niet heelend'al impotent is tot haten, heeft aan dien haat deel! Gaarne zij toegegeven, dat het menigeen tegen de borst stuit, maar dit is slechts een bewijs voor de levenskracht van dezen haat. Ik ben niet bevoegd, uit naam van het Jodendom te spreken; misschien heb ik juist over deze dingen nog nooit een woord met Joden gewisseld; maar dit voorbehoud is van zuiver juridischen vorm; in werkelijkheid is niets zoo levendig

keit ist nichts in mir so lebendig als die Überzeugung dessen, dasz, wenn es irgend etwas gibt, was alle Juden der Welt eint, es dieser grosze, erhabene Hasz ist.

. . . Ich fühle diesen Hasz gegen etwas Unpersönliches, Unangreifbares, als ein Stück meiner Natur, das in mir reif geworden ist, für dessen Wachstum und Entwicklung ich ein Naturgesetz verantwortlich machen musz. Und darum erscheint es mir schamlos, wenn man sich dieses Hasses, als eines Stückes Natur, schämt, niedrig und gemein, wenn man ihn versteckt . . .

. . .An der Tatsache, dasz ein starkes Judentum eine Gefahr für alles Nichtjüdische ist, kann Niemand rütteln. Alle Versuche gewisser jüdischer Kreise, das Gegenteil zu beweisen, müssen als ebenso feige wie komisch bezeichnet werden. Und als doppelt so verlogen wie feige und komisch! Aber noch sonderbarer musz es anmuten, wenn Nichtjuden allen Ernstes an uns das Verlangen stellen, der Betätigung unseres natürlichen Hasses zu entsagen, wenn sie Zurückhaltung, Bescheidenheit, Demut von uns erwarten. Wenn sie verlangen, ernstlich verlangen, uns unseres gefährlichen Charakters zu entkleiden, geistig abzurüsten, unsere Waffen zu verbrechen, noch ehe der Kampf begonnen, uns auf Gnade und Ungnade zu ergeben!

. . .Wir können nach Recht hier nicht fragen, denn auf unserer Seite steht das höchste Recht, das der Lebensnotwendigkeit! Ob wir die Macht

in mij als de overtuiging, dat, wanneer er iets is, wat alle Joden der wereld vereenigt, het deze grcote, verheven haat is.

. . . Ik voel dezen haat tegen iets onpersoonlijks, ontastbaars als een stuk mijner natuur, dat in mij rijp is geworden, voor welks wasdom en ontwikkeling ik eene natuurwet verantwoordelijk moet stellen. En daarom schijnt het mij schaamteloos toe, wanneer men zich over dezen haat, als een stuk natuur, schaamt; laag en gemeen, wanneer men hem verbergt . . .

Het feit, dat een sterk Jodendom een gevaar voor al het niet-Joodsche is, kan niemand verwrikken. Alle pogingen van zekere Joodsche kringen om het tegendeel te bewijzen, moeten even laf als belachelijk genoemd worden; en dubbel zoo leugenachtig als laf en belachelijk. Maar nog zonderlinger moet het aandoen, wanneer niet-Joden in allen ernst van ons verlangen, dat wij ons ervan zullen onthouden onzen natuurlijken haat in daden te belichamen, wanneer zij terughouding, bescheidenheid, nederigheid van ons verwachten. Wanneer zij verlangen, ernstig verlangen, dat wij ons van ons gevaarlijk karakter ontdoen, ons geestelijk ontwapenen, onze wapens stukbreken, nog eer de strijd begonnen is, ons op genade of ongenade overgeven.

. . . Wij kunnen hier niet naar recht vragen, want aan onze zijde staat het hoogste recht: dat van de levensnoodzaak. De eenige vraag, die ons belang inboezemt, is, of wij de macht hebben of niet, en daarom moeten wij ernaar

haben oder nicht, das ist die einzige Frage, die uns interessiert, und darum müssen wir danach streben, eine Macht zu sein und zu bleiben.

streven eene macht te zijn en te blijven".

Na de teleurstelling, welke de onontvankelijkheid van het Hindo-Germaansche Europa voor den Semietischen organisatie-vorm der Alliance Israélite Universelle het bereidde, heeft het Israëlietische ras zich met meer kracht dan voorheen toegelegd op de besloten organisatie in eigen kring, teneinde aldus verband te zoeken, niet met de groote buitenwereld maar met de leidende rangen der aan het Kabbalisme verknochte geheime genootschappen.

HET JOODSCHE LOGE-WEZEN.

De aangewezen weg voor het Jodendom, om zich den 't historisch toekomenden invloed op den gang van zaken in de Vrijmetselaarsorde te verzekeren, was: zijne kabbalistische voormannen zich te doen indringen in de nederzettingen der stichting van 1717.

Dit is het slechts ten deele gelukt. Het eveneens historische vooroordeel der Christenrassen in Europa tegen het Semietische bestond begin XVIIIde eeuw nog volop en hoewel de Fransche Revolutie de gelijkstelling der Joden met de overige Europeesche burgers op het einde dier eeuw proclameerde, had dit niet genoeg effect — vooral niet in die landen, waar zich de geest der Revolutie het matigst deed gevoelen — om de geheele XIXde eeuw tot eene Judaeophiele om te zetten. Lieten de Fransche en Engelsche loges de Joden vlot toe, en getuigde een Engelsch maç.·. tijdschrift (zie p. 236) met recht dat de Joden in de Loges zeer op hunne plaats waren, in Duitschland bijv. hebben verschillende Grootloges tot diep in de XIXde eeuw toe de uitsluiting der Joden gehandhaafd, gelijk de Noord-Amerikaansche loges nog ten huidigen dage de uitsluiting der leden van het negerras handhaven.

De Joden deden, wat de maç.·. kleurlingen in N.-Amerika deden: zij vereenigden zich — natuurlijk gevolg van de omstandigheden — in loges van eigen ras.

Reeds vroeg werd daartoe overgegaan. In 1805 bijv. werd te Amsterdam een Joodsche loge gevestigd[1]).

De eigenlijke organisatie van Joden in een afzonderlijk maçonniek verband geschiedde echter eerst later. In 1843 werd te New-York n.l. de „United Order Bnaï Berith" (Vereenigde Orde der Zonen des Verbonds) gesticht. Binnen de veertig jaren hadden de Bnaï Berith (de naam wordt verschillend gespeld, daar het oud-Hebreeuwsch geen medeklinkers heeft; gewoonlijk wordt hij uitgesproken als „Bnei Briss") vestigingen in Europa. Voor 1882 bestond er een afdeeling van in Duitschland. In 1889 waren er in Oostenrijk en Rumenië, terwijl ook in het Oosten, waar het Jodendom sterk verspreid is, afdeelingen werden opgericht.

De tegenzin der Christen-loges voor het Semitisme was toen nog niet dood. Nog in 1887 verklaarden de Duitsche Grootloges de orde der Bnaï Berith voor

---

[1]) *Verslag der Feestviering van 19 Mei 1856*, p. 155 (tabel).

een geheim genootschap[1]) — hetgeen eenigszins naïef mag heeten doch aantoont, dat de Joodsche loges haar geheim karakter zelfs tegenover het geheim genootschap der Vrijmetselarij bewaarden. De Duitsche Grootloges verboden zelfs haren Joodschen leden op straffe van ontslag, in de orde der Bnaï Berith toe te treden.

De Duitsche Vrijmetselarij heeft evenwel ook deze tegenkanting moeten opgeven. Door den invloed der grootloges van Hamburg, Bayreuth en Frankfurt, waarin het Joodsche element zeer sterk is, werd op den Duitschen „Grosslogentag" van 1906 de erkenning van de Bnaï-Berith-orde, tegen de stemmen der Oud-Pruisische Grootloges in, doorgedreven.

Sedert dien maakt de U(nited) O(rder) B(naï) B(erith) officiëel deel uit van de erkende wereldvrijmetselarij.

De Symbolieke Grootloge van Hongarije, die sterk onder Fransch-maçonnieken invloed stond, had dit bezwaar niet gemaakt en reeds in 1894 de U.O.B.B. als authentieke Vrijmetselaars-grootmacht erkend.

Trouwens, reeds eerder had de Noord-Amerikaansche Vrijmetselarij, althans de belangrijkste ritus: de Schotsche, de Bnaï Berith erkend. In een mijner aanteekeningen vind ik, dat den 12 Juli 1874 tusschen de Amerikaansche Vrijmetselarij, vertegenwoordigd door Albert Pike, en de drie bonden van Bnaï Berith in Amerika, Engeland en Duitschland, vertegenwoordigd door Armand Lévy een overeenkomst zou gesloten zijn, waarbij de „Algemeene bond der geheime Israëlietische loges" door eerstgenoemde werd erkend. — Opgemerkt zij, dat deze aanteekening slechts aanvullenderwijs wordt gegeven, en ik ze niet door aanhaling van een authentieke bron kan staven.

De orde heeft drie graden en omvat hier en daar ook vrouwen- en jeugdloges. De Constitueerende Grootloge te New-York is het hoogste gerechtshof[2]).

Men mag dus, behoudens nadere gegevens, aannemen, dat het bestuurscentrum der Joodsche wereldvrijmetselarij te New-York gevestigd is.

Stellige informatiën omtrent het doen en laten der U.O.B.B. orde zijn moeilijk te krijgen, daar met uitzondering van enkele feestgeschriften geen drukwerk of andere documenten ervan in de openbaarheid dringen. Schrijver dezes is nog nooit eenige authentieke uitgaaf van die zijde in handen gekomen. Erkend moet worden, dat de Joodsche loges beter hun geheim weten te bewaren dan de niet-Joodsche.

---

[1]) *Allg. Handbuch der Freim.*, 3e Aufl., I, 112, i.v. „B'nai B'rith".
[2]) Id. id., t.a.p.

Indien er al eens iets wordt losgelaten van den kant der U.O.B.B. is het om het volmaakt onschuldig karakter dezer organisatie te betoogen. Zoo schreef in 1866 de *Univers israélite*, p. 129:

TEXT:

Il a été fréquemment question de l'ordre israélite de Beni-Berith, c'est-à-dire des fils de l'alliance, qui s'est créé aux Etats-Unis. Comme l'importance de cet ordre s'accroît incessamment, et qu'il est fort peu connu, il nous paraît utile d'analyser, d'après les feuilles américaines, le dernier message du grand maître de l'Ordre, Mr. B. F. Peixolto.

L'ordre des Beni-Berith a envoyé aux victimes israélites du choléra, en Orient, près de 5.000 dollars (25.000 fr.). Le grand maître visite aussi souvent que possible les loges affiliées. Cette année, il a visité celles de onze villes considérables. Il y a ouvert des conférences et prononcé des allocutions pour les instruire sur leurs devoirs comme fils du covenant, pour fortifier en eux le sentiment et l'amour des objets supérieurs que poursuit l'Ordre, à savoir: l'avancement moral et intellectuel de la famille d'Israël, et l'union la plus parfaite entre ses membres. Cette tâche est d'autant plus urgente que la population israélite de l'Amérique s'étant formée de races et de nationalités diverses, il a dû s'y produire des

VERTALING:

Er is herhaaldelijk sprake geweest van de Joodsche orde der Bnaï Berith, d.w.z. van de Zonen des Verbonds, die in de V. S. gesticht is. Daar de beteekenis dezer orde voortdurend groeit, en ze zeer weinig bekend is, schijnt het ons nuttig, aan de hand der Amerikaansche bladen, de laatste kennisgeving van den grootmeester der orde, B. F. Peixolto, uiteen te zetten.

De orde der Bnaï Berith heeft voor de Joodsche slachtoffers der cholera in het Oosten bij de 5000 dollar (12.500 gld.) gestuurd. De grootmeester bezocht zoo dikwijls mogelijk de aangesloten loges. Dit jaar heeft hij die van elf groote steden bezocht; hij heeft er conferenties belegd en redevoeringen gehouden om ze voor te lichten over hun plichten als kinderen des verbonds, om het gevoel en de liefde voor de hoogere strevingen der Orde in hen te versterken, n.l. de zedelijke en verstandelijke ontwikkeling van het volk van Israël en de meest volmaakte eendracht onder zijne leden. Deze taak is te noodwendiger, daar de Israëlietische bevolking van Amerika samengesteld is uit ver-

divergences et des antipathies qu'il faut amortir.

schillende rassen en nationaliteiten, en er dus verschillen en tegenstellingen zijn moeten ontstaan, die weggenomen dienen te worden.

Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 345-346.

Toch, hoe simpel en natuurlijk deze uiteenzetting van het doel klinkt, tipt ze wel even het kernpunt aan: beoogd wordt den invloed, dien de verschillende omwonende rassen op de over de wereld verspreide Joden in uiteenloopenden zin hebben uitgeoefend, te nivelleeren, allen weer tot één volk te maken en dit geestelijk vooruit te brengen.

Er is door enkele anti-maçonnieke schrijvers eene overdreven voorstelling gegeven van de numerieke macht der Bnaï Berith. Het heette[1]), dat dit genootschap einde der vorige eeuw omstreeks een half millioen leden telde. Voorts verluidde[2]), dat van die 500.000 leden er 60.000 tevens lid zijn van erkende Vrijmetselaarsgenootschappen. Dat alles dateert uit den tijd, dat men uitgelekte geruchten over de vestiging van de Bnaï Berith in Duitschland had opgevat in den zin, alsof de zetel van deze Joodsche internationale uit Noord-Amerika naar Hamburg was verlegd. Vermoedelijk is te Hamburg slechts de zetel van het Duitsche verband der U.O.B.B. gevestigd. Een maçonnieke uitgave van zeker gezag[3]) geeft veel lagere en — met het oog op de relatief zwakke getalsterkte van het Joodsche ras — veel aannemelijker cijfers. In den jare 1900 gaf deze het aantal in Amerika wonende Bnaï Berith op als ± 30.000, dat der in Duitschland wonenden als 4500, de laatsten over 36 loges verdeeld.

De beteekenis der Bnaï Berith-orde steekt echter niet zoozeer in de getalsterkte als wel in de omstandigheid, dat de kern harer leden in hoofdzaak schijnt te bestaan uit Joden, die reeds in de gewone Vrijmetselarij posten en ambten bekleeden en alzoo in de gelegenheid zijn om in onderlinge beraadslaging, buiten de „profane" maçons om — de woordkoppeling klinkt komisch maar is juist — en met raadpleging van hun buiten die profane Vrijmetselarij staande vertrouwelingen gedragslijnen vast te stellen en oogmerken op te

[1]) *La France Libre Illustrée* (Lyon), 25 Aug. 1895. Gecit. in *Le Juif*, De la Rive, p. 307-9.
[2]) De la Rive, loc. cit., p. 306.
[3]) *Allg. Handb. der Freim.*, 3e Aufl., I, 112, i.v. „B'nai B'rith".

zetten, welke dan in de gewone Vrijmetselarij — lagere èn hoogere — eendrachtig en tactisch kunnen worden nagestreefd.

De Bnaï Berith voelen zich dan ook metterdaad de Oppervrijmetselarij. Is de Vrijmetselarij niet Joodsch werk, is ze niet gebouwd op Joodsche symboliek? Ze propageert de Joodsche idee, en met zekere hooghartigheid wil ze d e z e Christensekte dan ook wel naast zich dulden, wat welverstaan het recht op een afzonderlijke Joodsche keurbende niet wegneemt.

Hoe weinig deze resumtie een fantasie is, blijkt wel uit de volgende erkentenis. Waar de Bnaï Berith officiëel als een maçonnieke ritus erkend zijn, zal men toegeven, dat deze uitlating in de nummerserie onzer citaten mag worden opgenomen:

No. 266.

FESTSCHRIFT ZUR FEIER DES ZWANZIGJAHRIGEN BESTEHENS DES U. O. B. B. (United Order B'nei B'rith) von der Groszloge für Deutschland, 20 März 1902:

TEXT:

Die Idee des Freimaurertums ist ebenfalls mit innerer Naturnotwendigkeit aus dem Judentum hervor gegangen; führt es ja auch den Ursprung seines Ordens bis auf den König zurück, der Israels höchste Blüte gesehen, nimmt ja ein wichtiger Teil seines Ceremonials ausdrücklich auf den Bau des salomonischen Tempels Bezug, und seine Phraseologie ist demselben vielfach entnommen.

Darum konnte es auch niemals auffallen, wenn die Fanatiker anderer Religionen sich mit Eifer gegen die Freimaurer erklärten . . . Das Judentum konnte die Freimaurerei neben sich dulden, und für die Juden fiel

VERTALING:

De idee der Vrijmetselarij is evenzeer door innerlijken natuurdrang uit het Jodendom ontsproten. Zij toch leidt den oorsprong harer orde tot van den koning af, die Israël's hoogste bloeitijdperk heeft aanschouwd. Een belangrijk deel van haar ceremoniëel heeft uitdrukkelijk betrekking op den Tempel van Salomon, en hare manier van zeggen is veeltijds daaraan ontleend.

Daarom kon het ook niet verbazen, dat de dwepers van andere godsdiensten zich ijverig tegen de Vrijmetselarij keerden . . . Het Jodendom kon de Vrijmetselarij naast zich dulden, en de Joden behoefden ook bij de

auch bei der eifrigsten Hingabe an diese Ideen nicht ein Titelchen von ihren eignen religiösen Anschauungen und Verplichtungen weg, denn das Judentum glaubt, dasz seine Lehre, seine ganze unveränderte Lehre für die Menschheit, seine spezifische Erscheinung aber nur für die Söhne Israels bestimmt sei, indem diese jene bis zur Zeit der Erfüllung tragen und erhalten sollen.

ijverigste toewijding aan deze ideeën geen jota van hun eigen godsdienstige opvattingen en verplichtingen op te offeren, — want het Jodendom gelooft, dat zijne leer, zijne volle ongewijzigde leer voor de menschheid, zijne specifieke verschijning echter alleen voor de zonen Israël's bestemd is, die ze dragen en behouden zullen tot de dagen der vervulling.

Geciteerd in *Die Geheimnisse der Weisen von Zion*, G. zur Beek, p. 163-4.
De woorden zijn van dr. Gustav Karpeles in een opstel „Der Orden und das Judentum".

In zijn maç.·. organisatie-vorm voelt het Jodendom zich sterk. Een geschrift: *Das Wesen und die Leistungen des Ordens U.O.B.B.*, dat met het schild van David is versierd en omstreeks 1910 bij Max Cohn (A. M. Brodacz, Berlin S. W. 68, Ritterstrasse 78) gedrukt werd, begint met den aanhef: „De wereldomvattende orde Bnei Briss, in wier bereik de zon niet ondergaat, ontvouwt sinds bijna zeventig jaren eene werkzaamheid, die in alle lagen van het Jodendom hoogachting en erkenning gevonden heeft"[1]).

Nu zij hier aangeteekend, dat de Joodsche strevingen in de Vrijmetselarij lang niet enkel op ideëele begrippen gericht waren. De coryphee der Italiaansche vrijmetselarij, Mazzini, had zich eene Joodsche vrouw tot bijzit genomen, en uit deze onwettige verbintenis sproot de bekende Ernesto Nathan voort, die later het grootmeesterschap der Italiaansche Vrijmetselarij bekleedde. Over hem liet een Duitsch loge-tijdschrift zich schamper als volgt uit:

No. 267.

BAUSTEINE, Juni 1915, p. 99:

TEXT:

Unter den Schürern des Krieges konnte natürlich er nicht fehlen, der

VERTALING:

Onder de steunpilaren van den oorlog mocht natuurlijk degene niet

[1]) *Die Geheimnisse der W. v. Z.*, Zur Beek, p. 164.

einst in der italienischen Freimaurerei die höchste Stelle mit derjenigen im Gemeinwesen der Ewigen Stadt bekleiden durfte und der hier wie dort ruhmvoll gescheitert war. Aber für Ernesto Nathan war darum weiter gesorgt: er erhielt durch seine „Beziehungen" die vielbegehrte Stelle des Königlichen Kommissars für die Weltausstellung in San Franzisko, die er dann wieder in der „richtigen" angeführten Weise, nämlich zugunsten seiner Freunde und Macher ausnützte.

ontbreken, die eenmaal de hoogste plaats gelijktijdig in de Italiaansche Vrijmetselarij en in het gemeentebestuur der Eeuwige Stad mocht bekleeden, en die in beide glansrijk mislukt was. Maar er was toch verder gezorgd voor Ernesto Nathan: door zijne „relaties" verkreeg hij den begeerlijken post van regeeringscommissaris bij de Wereldtentoonstelling te San Francisco, welk ambt hij dan weer uitbuitte op de vermelde „juiste" wijze, n.l. ten profijte van zijne vrienden en beschermers.

Geciteerd in *Die ∴ Brüder im Weltkrieg*, Brauweiler, p. 25.

Het kon niet anders, of de invloed der Joodsche loges op de gewone kon evenmin voor de scherpzinnigen onder de leden der laatstbedoelde verborgen blijven als hunne werkwijze geheel verborgen bleef. En zoo schreef dan ook een Duitsche Vrijmetselaar van naam:

No. 268.

*DIE ENTENTE-FREIMAUREREI, KARL HEISE, p. 7.

TEXT:

Und so bekommt Guido v. List in seinem Werk „Armanenschaft der Ariogermanen" II, S. 28, Recht, wenn er schreibt:

„Man lasse sich durch das Mäcenastum einzelner ja nicht täuschen, denn diese sind einfach vorgeschobene Strohmänner als Wissende der Einen Partei, deren Geschäftsstellen unter den verschiedensten Firmen, wie z.

VERTALING:

En zoo krijgt Guido von List in zijn boek „Armanenschaft der Ariogermanen", dl. II, blz. 28, gelijk, als hij schrijft:

„Men late zich door het Maecenasschap van sommigen niet om den tuin leiden, want dezen zijn eenvoudig voorgeschoven stroopoppen als ingewijden der eene partij, wier zakencentra bekend staan onder de meest

B. „Alliance Israélite Universelle", der „Freimaurerei", der „Odd Fellows", der „Adyarloge", der „Druidenhaine" u. s. w. bekannt sind . . . Freilich, deren niedere Grade wissen nicht, wer ihre „unbekannten Oberen" sind, und was diese anstreben, weshalb sie, ohne Meineid zu begehen, es ruhig beschwören können, dass sie von einem Zusammenhang mit der „Grossen Internationale" und von „Unbekannten Oberen" nichts wissen.

verschillende benamingen als: Alliance Israélite Universelle, Vrijmetselarij, Odd Fellows, Adyarloge, Druidenhaine enz. . . . Waarlijk, hun lagere graden weten niet, wie hunne „onbekende superieuren" zijn, en wat dezen najagen. Zonder meineed te begaan, kunnen zij dan ook gerustelijk beweren, dat zij niets weten van een verband met de „Groote Internationale" en van „onbekende chefs".

Zelfs een man als Findel, die zich als schrijver in de maç.·. wereldliteratuur een vooraanstaande plaats verwierf, voelde ten slotte den tegenzin in den steeds sterker wordenden invloed van het Jodendom op de Vrijmetselarij hem te machtig worden en wendde er zich met een vijandelijken kreet van af:

No. 269.

VERMISCHTE SCHRIFTEN, J. G. FINDEL, II Band, S. 92 en 212.

TEXT:

Die Freimaurerei wendet sich überall in gleicher Weise an den Menschen als solchen, und zwar unter dem Gesichtspunkt, dasz ihre Jünger als Menschen sich zu einem Bruderbunde verbänden, während der Jude allenthalben Jude bleibt, der alle ihm fremden Völker lediglich als Objekt der Ausbeutung betrachtet.

— — — — — — — — —

Ich bin früher warm für die Juden eingetreten, weil ich sie für die Unter-

VERTALING:

Overal richt de Vrijmetselarij zich op gelijke wijze tot de menschen als zoodanig, en wel van het standpunt, dat hare leerlingen zich als menschen in een broederbond vereenigd hebben, — terwijl de Jood overal Jood blijft, die alle hem vreemde volken louter als voorwerp van exploitatie beschouwt.

— — — — — — — — —

Ik ben vroeger warm voor de Joden opgekomen, daar ik hen voor de ver-

drückten hielt. Seitdem ich erkannt habe, dasz sie unsere Unterdrücker sind, bekämpfe ich sie.	drukten hield. Sedert ik ingezien heb, dat zij onze verdrukkers zijn, bestrijd ik hen.

Geciteerd in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 63 en 64.

Findel was uitgever van het loge-orgaan „Die Bauhütte", eerelid van meer dan dertig blauwe Loges en van eenige Groot-Oostens, hetgeen aan zijne houding ongatwijfeld zekere beteekenis bijzet.

Men meene intusschen niet, dat de Bnaï Berith het eenige geheime Joodsche verband vormen.

In Engeland bestaan verschillende Joodsche genootschappen in maçonnieken vorm. In 1920 werden ze als volgt opgegeven[1]):

Grand Order of Israel, met 24 dochterloges.

Hebrew Order of Druids. Friendly Society, met 19 dochterloges.

Order „Achei Ameth", met 19 dochterloges.

Order „Achei Berith", met 31 dochterloges.

Order of Ancient Maccabaeans, met 19 dochterloges.

Alle werken getrouwelijk samen, naar de leus: *Kol Jisroël chawerim:* „Heel Israël tezaâm".

---

[1]) *Die Geheimnisse*, enz., Zur Beek, p. 175.

GIUSEPPE MAZZINI

III. DE VERBORGEN ROERSELEN IN DE NIEUWERE HISTORIE

De Logeleden zijn in het algemeen geen reuzen in het denken.

Br∴ M. G. CONRAD.
(*Wbl. v. Vrijm.*, 19 Nov. 1882, p. 384.)

De nieuwere geschiedenis wordt door velen gerekend te beginnen met de Fransche Revolutie. Voor wie zich met de uiterlijke verschijnselen bezighoudt, is deze gebeurtenis zeker een alleszins te aanvaarden grenssteen. Waar in dit werk meer de innerlijke gang der dingen wordt gadegeslagen, dient gerekend te worden vanaf het vormelijk ontstaan der naaste oorzaak dezer wereldschokkende gebeurtenis: het ontstaan, in 1717, van de Orde der Vrijmetselaren, die volgens eenparig getuigenis van vele maç∴ schrijvers zelven de Fransche Revolutie tot uitbarsting bracht.

Dat wij 1717 als aanvangsjaar nemen der moderne geschiedenis is geen willekeurige daad. Het jaar ligt in de periode der groote vorsten, die een nieuwen tijd inluidden: Peter de Groote reisde erin door Europa; Karel XII regeerde in Zweden; prins Eugenius verdreef de Turken uit Belgrado; Lodewijk XIV, die het bloeitijdperk der Fransche koningen schitterend had afgesloten was pas twee jaren dood; de prins-regent van Orleans regeerde in Frankrijk, waar de nieuwe wind van individualisme, twijfelzucht en democratie begon op te steken; de Vereenigde Nederlanden waren eene republiek zonder de Oranje's, — dat was het tijdperk, waarin het jaar 1717 stond. De XVIIde eeuw, de gouden, was afgesloten. Een nieuwe tijd was in barenswee.

Vóór de XVIIIde eeuw ten einde was hadden de hervormingsgezinde strevingen zich ontwikkeld tot twee groote feiten, die in de Nieuwe Wereld en in de Oude over het verloop der geschiedenis in de XIXde en de XXste eeuw zouden beslissen: de Vrijmaking van Noord-Amerika in 1783 en de Omwenteling in Frankrijk van 1789.

Ook de eerste dezer beide wereldgebeurtenissen wordt door vele Vrij-

metselaren beschouwd als eene van maçonnieken stempel. Zoo Br.·. prof. Carpentier Alting, uit Leiden, die in eene voor de Groningsche loge *L'Union Provinciale* gehouden rede wees „op La Fayette, op Washington, op Franklin waarvan de eerste, met het maç.·. Schootsv.·. getooid, den eersten steen legde van het Kapitool, en de laatste in den azuren hemel met sterren aan de vlag der Vereenigde Staten een maçonniek symbool gaf"[1]).

Meerdere schrijvers geven den maçonnieken oorsprong der Vereenigde Staten onomwonden toe:

No. 270.

***PIT EN MERG,** p. 13.

TEXT:

Maçons ontwierpen, verhaastten en brachten tot een succesvol einde onze Amerikaansche Revolutie tegen tirannie en verdrukking; onze beminde, God-inspireerende, symbolische vlag en ons openbaar niet-ontcijferd zegel zijn van oorsprong, plan en teekening maçonniek.

TRADUCTION:

C'étaient des Maçons qui projetèrent et favorisèrent notre Révolution américaine et la firent aboutir heureusement contre la tirannie et l'oppression. Notre vénéré drapeau symbolique, inspirant [l'idée de] Dieu, ainsi que notre sceau public non-déchiffré sont maçonniques d'origine, de projet et de dessin.

En dan deze andere bekentenis, waarvan de waarde niet verminderd wordt door de omstandigheid, dat de auteur behoort tot eenen door het Gr.·. O.·. der Nederlanden niet erkenden maç.·. ritus:

No. 271.

***HET WEZEN DER VRIJMETSELARIJ,** THIERENS, p. 6-7.

TEXT:

Aan het eind der achttiende eeuw werd de Amerikaansche Republiek en daarmee een nieuwe beschavings-

TRADUCTION:

Vers la fin du 18ième siècle la République américaine, et par cela même une nouvelle période de civi-

[1]) *Maç.·. Weekblad.* 25 Jan. 1913, p. 69.

periode gegrondvest door de vrijmetselaars Washington en Lafayette met hunne medestanders.

Frankrijk . . . moest de crisis nog doormaken aan het einde der achttiende (eeuw), *toen het andermaal de maçonnieke genootschappen waren, die de maatschappelijke omwenteling voorbereidden en leidden . . .*

lisation, fut fondée par les francs-maçons Washington, Lafayette et leurs coopérateurs.

A ce moment, la France devait encore passer par la crise; ce furent de nouveau les sociétés maçonniques qui préparèrent la révolution sociale . . .

Kort voor het uitbreken van de Fransche Revolutie in 1789 bestonden in Parijs alleen niet minder dan 154 loges. Gustave Bord heeft buitendien het bestaan van 322 loges in de provincie en van 22 regiments-loges aangetoond[1]).

Het is overbodig hier in de herhaling te treden van een betoog, dat van de Vrijmetselarij de stoot tot de Groote Revolutie is uitgegaan. Het Fransche logeblad *l'Acacia*[2]) heeft het zelf uitvoerig betoogd. Overigens zal een erkentenis als de volgende wel volstaan:

No. 272.

***DISCOURS DU T∴I∴F∴ AMIABLE** au Congrès maçonnique international réuni à Paris le 16 et 17 juillet 1889.

TEXT:

Les Francs-Maçons français du XVIIIe siècle ont fait la Révolution; ils l'ont marquée à leur empreinte . . . Ils avaient par avance élaboré ses doctrines, qui ne furent pas des improvisations.

VERTALING:

De Fransche Vrijmetselaren der achttiende eeuw hebben de Revolutie gemaakt. Zij hadden er tevoren de leerstellingen van klaargemaakt, die dus niet voetstoots werden opgeworpen.

Op p. 71 van het officiëel Verslag, uitgegeven door het Gr∴ O∴ van Frankrijk.

Gustaaf III, koning van Zweden, werd op een gemaskerd bal in 1792 door den kapitein of ritmeester Anckarström vermoord, toen hij met Rusland,

[1]) *La Franc-Maç∴ en France*, I, p. 155. Gecit. bij Walther, *die Freimaurerei*, p. 30.
[2]) No van Mei 1908, no. 65, gecit. bij Walther, *die Freim.*, p. 30 v.v.

Oostenrijk en Pruisen in onderhandeling was om gezamenlijk de Fransche Revolutie te onderdrukken. Meerdere schrijvers zien in feit en omstandigheid verband. In hoeverre dit juist is, valt historisch niet uit te maken.

Dit is het karakter der hoofdfeiten, die men bij de verdere ontwikkeling der gebeurtenissen in hét oog houde: Engeland, het moederland en de bakermat der Vrijmetselarij, — Noord-Amerika, een staatsbestel van zuiver maçonnieken oorsprong, — Frankrijk een van gelijken aard.

Gaan we nu na, hoe de feiten zich in de XIXde en XXste eeuw ontplooid hebben.

* * *

De geschiedenis der XIXde en van 't eerste kwart der XXste eeuw is een aaneenschakeling van revoluties.

ENGELAND BLEEF ERVAN GESPAARD.

In Engeland had men al zeer spoedig doorzien, welke verborgen oorzaak de eigenlijke drijfveer der Fransche Revolutie was geweest, die het langzaam ineengevoegde raderstelsel in beweging had gezet. Het Parlement, beducht voor een overslaan van den omwentelingsgeest naar de Britsche eilanden, vaardigde in 1799 eene wet uit, waarbij de geheime genootschappen met revolutionnaire strekking werden verboden. Lord Moira, lid van het Hoogerhuis, wist te bewerken, dat de Vrijmetselarij met name daarbij werd uitgezonderd. Lord Moira was grootmeester der Engelsche Grootloge[1]).

Het Engelsche koningshuis heeft trouwens van de zijde der Vrijmetselarij nooit gevaar geloopen. Zijne leden waren reeds vroegtijdig aan het genootschap verknocht. In de tweede helft der XVIIIde eeuw was er een vinnige strijd tusschen de uit de Rozenkruiserij ontsproten Orde van 1717 en de opvolgers der Tempeliers, die op de oudste brieven aanspraak maakten doch pas in 1742 eveneens een maçonnieke organisatie aannamen. Alhoewel dus in den vorm jonger dan de Orde van 1717, noemden de Schotten zichzelven „de ouden" — wat zij ook naar het wezen waren — en duidden de Londensche Grootloge als „de modernen" aan. Aan het hoofd van elke der beide organisaties stond een broeder des konings: de hertog van Kent en die van Sussex. Ten slotte begreep men, dat verdeeldheid in eigen boezem slechts verzwakken kon: in 1813 smolten de beide Grootloges tot één „Vereenigde Grootloge van Engeland" saam, waarbij de Engelschen de Schotten erkenden, en deze laatsten wat van hun meer radicaal program moesten ten offer brengen.

[1]) *l'Acacia*, Mai 1908, gecit. bij Walther, *Die Freimaurerei*, p. 18.

OPSTAND EENER SPAANSCHE KOLONIE IN 1823.

Weinige jaren tevoren — omstreeks 1810 — had de Schotsche ritus zich genesteld in Mexico, toenmaals een Spaansche kolonie. Ook daar ontspon zich al spoedig de strijd tusschen den meer aristocratischen geest der Tempeliers en den meer democratischen zin der Rozenkruiserszonen. De tegenstelling pakte het volk zoodanig, dat het land al spoedig in twee partijen verdeeld was: de Schotten en de Yorkers, en deze partijschap des volks week niet voor de bovenvermelde samensmelting der beide maç.·. ritussen in Engeland. De Yorkers behaalden de overhand: in 1823 werd de republiek uitgeroepen, de grootmeester van den Yorkschen ritus, dr. Vincent Guerro, werd tot eersten president aangesteld, en alle geboren Spanjaarden werden het land uitgezet[1]).

In 1863 greep Frankrijk wegens een schuldvordering in en installeerde er het volgend jaar aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk als keizer van Mexico. In 1867 trok de Fransche bezetting af; Maximiliaan werd door de opstandelingen onder aanvoering van Br.·. Juarez gegrepen en, toen hij niet verklaren kon, of wilde, tot de Vrijmetselarij te behooren[2]), door hen gefusilleerd.

ZUID-NEDERLAND VAN 1721—1830.

De geschiedenis der Loge in het tegenwoordige België is van den aanvang af revolutionnair. In 1721 werd de Vrijmetselaarsorde er uit Engeland — waar ze pas vier jaren bestond — overgeplant. De Zuidelijke Nederlanden stonden toen onder de heerschappij van het Oostenrijksche keizershuis. Arm in arm met de Fransche BBr.·. werkten de loge-leden in de Oostenrijksche Nederlanden in revolutionnairen zin, zoodat keizer Jozef II, alhoewel hij zoon van een Vrijmetselaar was en zelf onderwijs in de Kabbalah had gevolgd, elf Loges deed sluiten en er slechts drie in Brussel onder het onmiddellijk toezicht der landvoogdij duldde. Twee jaren vóór de Fransche Revolutie uitbrak, ontdekte Brussel, dat er heimelijk toch loges waren blijven bestaan, en sloot ze daarop alle.

Maar de zegepraal der Fransche Revolutie werd de val der Habsburgers in de Zuidelijke Nederlanden, en onmiddellijk werden alle loges heropend,

---

[1]) *Hist. of Freem.*, Gould, VI; p. 369-370.

[2]) *Budapesti Naplo*, (een maç.·. gezind Hongaarsch dagblad), 15 Jan. 1897; geciteerd bij Wichtl, *Weltfreimaurerei*, p. 120.

die zich aanstonds onder het gezag van het Fransche Groot-Oosten stelden.

Het besluit van het Weener Congres van 1815, dat de Zuidelijke Nederlanden bij het koninkrijk Holland voegde, bracht ook de vereeniging der loges in Noord- en Zuid-Nederland te weeg. De jongere zoon van koning Willem I, prins Frederik, werd grootmeester. Maar de sympathieën der meeste Zuid-Nederlandsche loges lagen aan Fransche zijde. Dit bemerkende, legde de prins zijn grootmeesterschap over de Zuidelijke loges neer. Het werd toen aangeboden aan diens ouderen broeder, kroonprins Willem (den lateren koning Willem II), die ook als lid der Vrijmetselarij was aangenomen; maar deze weigerde eveneens. De staatkundige scheiding tusschen Zuid en Noord, die onder Franschen invloed tien jaar later volgen zou, vond reeds haar voorspel in de Loges.

In 1830 besteeg prins Leopold van Coburg, die 6 Augustus 1813 te Bern in de Loge *Zur Hoffnung* als vrijmetselaar was aangenomen, den Belgischen troon; en twee jaren later vereenigden zich bijna alle Zuidelijke loges tot een „Groot-Oosten van België", welks akten het opschrift droegen: „Ter eere van den grooten Bouwmeester des Heelals en onder de bijzondere bescherming van Leopold, koning der Belgen", — die inmiddels de oudste dochter van zijn beschermheer, Br.·. Louis Philippe, koning van Frankrijk, had gehuwd.

DE VAL VAN HET EERSTE FRANSCHE KEIZERRIJK.

In 1799 stiet generaal Napoleon Bonaparte het revolutionnaire Directoire in Frankrijk om, wierp zich op als dictator (eerste-consul) en drong met militaire vuist de tegen hem gerichte samenzweringen neêr. Vijf jaren later was hij keizer.

Het behoeft niet gezegd, dat daarmee de vele loges in Frankrijk en in het leger (dit telde afzonderlijke militaire loges) niet verdwenen waren. Maar ze hielden zich rustig, beducht voor de geweldige hand des keizers, die niet geaarzeld zou hebben de hardste maatregelen tegen hen te nemen. Napoleon zelf wilde zich de organisatie, waarvan hij de macht volkomen kende, niet al te zeer te onvriend maken. Er kwam een stille vrede tusschen hen tot stand: het Gr.·. O.·. koos, of aanvaardde, Napoleon's broer, Joseph Bonaparte, tot grootmeester, prins Joachim Murat, Napoleon's zwager, en vorst Cambacérès, Napoleon's aartskanselier, tot Gedeputeerde (vice-)Grootmeesters.

In Napoleon's leger bleven de regiments-loges geduld, en het waren deze,

die veel tot de verbreiding der Vrijmetselaarsorde hebben bijgedragen. Als een regiment of bataillon van „la Grande Armée" een stad in Duitschland, Nederland, Oostenrijk, Italië, Spanje of Portugal bezet had, installeerde de veldloge er zich. „Dan werden de liberalen der stad en alle vereerders van de Revolutie opgeroepen. Zij werden ingewijd of tot hoogere graden bevorderd. En als de militaire loge met haar regiment aftrok, liet zij een geheime loge achter, wier leden in de leerstellingen der Revolutie onderricht waren"[1]).

Toen keizer Napoleon onder de slagen van het tegen hem verbonden Europa viel, „haalde de Vrijmetselarij weer ruimer adem"[2]). Joseph Bonaparte, Murat en Cambacérès werden van hun maçonnieke waardigheden ontzet; „zij waren toch niet veel meer geweest dan louter decoratieve grootmeesters en adjunct-grootmeesters"[3]). De Loge erkende de Bourbons: hadden niet Lodewijk XVIII, toenmaals graaf van Provence en zijn broer, de graaf van Artois, later Karel X, in de loge *Les trois frères réunis* te Versailles in 1776 „het licht gezien"?[4]) En Lodewijk XVIII wachtte zich wel, de moordenaars van zijn ongelukkigen broeder te straffen . . .

DE VAL VAN HET FRANSCHE KONINGSCHAP IN 1848.

Br.·. Lodewijk XVIII was in 1824 overleden; zijn broer — ook mede-Br.·. — Karel X volgde hem op. Maar beiden waren niet van denzelfden zin. Lodewijk XVIII was Voltairiaansch gebleven, Karel X vertoonde beslist katholiciseerende neigingen. Gevolg: de Fransche loges, die Lodewijk XVIII met rust gelaten hadden, begonnen onrustig te worden. Een neef des konings: Louis Philippe van Orleans, zelf ook Vrijm.·., liet zich vinden om het spel te herhalen, dat zijn vader — Br.·. Philippe Egalité — tegen Lodewijk XVI gespeeld had. In 1830 brak de opstand uit, Karel X vluchtte, een voorloopige regeering vormde zich en benoemde Br.·. Louis Philippe eerst tot stadhouder-generaal, dan tot koning.

Louis Philippe viel tegen. Zijn regeerwijze was in de oogen der Loges reactionnair. Men had spijt, in 1830 niet de republiek te hebben uitgeroepen.

In 1848 brak opnieuw de opstand uit. Louis Philippe vluchtte, en thans hield men aan den republikeinschen regeeringsvorm vast.

---

[1]) *l'Acacia*, juin 1908, gecit. bij Walther, *die Freimaurerei*, p. 36-37.

[2]) Id., février 1908, bij idem, p 37.

[3]) Id., juin 1908, bij idem p. 38.

[4]) Als voren.

Die, zooals men weet, uit persoonlijke eerzucht te eigen bate in 1852 verbroken werd door Br.·. prins Louis Napoleon, die zich tot keizer opwierp.

Op het in 1852 te Parijs gehouden congres van leiders van geheime genootschappen in Europa werd de Fransche regeeringsvorm besproken. Frankrijk was eene republiek, met prins Louis Napoleon Bonaparte als president aan het hoofd. Bonaparte wenschte keizer te worden. Het genootschap der Carbonari, waartoe hij als 23-jarige in 1831 was toegetreden, was hem gunstig gezind; hij was een zoon van koning Lodewijk Napoleon, die in 1804 adjunct-grootmr.·. van het Fransche Gr.·. O.·. was. Wel pleitten Mazzini en drie anderen voor den republikeinschen regeeringsvorm, maar Napoleon's belofte, dat hij als keizer meer macht zou hebben om de — toen nog zeer sterke — macht van Frankrijk ten gunste der geheime genootschappen aan te wenden, gaf den doorslag. Hetzelfde jaar maakte een goed-ineengezette volksstemming hem keizer.

Engeland maakte geen bezwaar. Leider der Britsche staatkunde was toen lord Palmerston, lid der oppergraden van de Vrijmetselarij.

DE HONGAARSCHE OPSTAND VAN 1848.

De revolutie van 1848 in Hongarije tegen de heerschappij der Habsburgers had het Rijksdaglid Lajos Kossuth tot voorbereider en aanvoerder. Kossuth had warme sympathieën voor de Vrijmetselarij. De keizerlijke opperbevelhebber over de troepen in Hongarije, generaal Lamberg, werd vermoord. In 1849 deed Kossuth het Habsburgsche huis vervallen verklaren en zichzelven tot president-gouverneur uitroepen. Met den steun van Rusland, dat twee hulplegers zond, onderdrukten de Oostenrijkers den opstand. Kossuth vluchtte naar Turkije en vandaar naar Noord-Amerika.

Aldaar werd hij den 20 Februari 1852 in de loge Cincinnati no. 133 opgenomen, ontving de hoogere graden tot den 33sten toe op zijne rondreis door de V. S. en trad als gast en redenaar op in de Grootloge-vergadering te Boston[1]), waar hij geestdriftig door de BBr.·. gehuldigd werd. Van Amerika trok hij naar Londen, vandaar naar Zwitserland, en ten slotte vestigde hij zich te Turijn, waar hij met zijn mede-opstandeling, generaal Br.·. Türr, ijverig aan de werkzaamheden der revolutionnaire loge Ausonia deelnam[2]).

---

[1]) *Allg. Handb. d. Freim.* (1900), dl I, i.v. Kossuth.

[2]) *Bauhütte*, 26 Mrt. 1910, gecit. bij Walther, *die Freimaurerei*, p. 84.

DE KERKELIJKE STATEN 1848—1870.

De kardinaal-aartsbisschop graaf Mastaï Ferretti was in 1846 tot Paus gekozen. Pas twee jaren de tiaar dragend, had hij het revolutie-jaar te doorstaan, dat in heel Europa zijn weeromstuit deed gevoelen. Pius IX droeg den liberaal-katholiek graaf Pellegrino Rossi het eerste-ministerschap over de Kerkelijke Staten op. Den dag, dat Rossi de Kamers zou openen, (15 Nov. 1848) werd hij op straat met dolksteken afgemaakt. De Paus vluchtte in vermomming, en te Rome vestigde zich een revolutionnair gouvernement met als leider den carbonaro (lid van 'n gewapend geheim genootschap) Armellini, als legeraanvoerder Br.·. Garibaldi en als raadsman Br.·. Mazzini. — Spanje zond een vloot, Frankrijk een leger en in 1849 was de koninklijke macht van het Pausdom hersteld.

Op het in 1852 te Parijs gehouden congres van leiders van geheime genootschappen (zie blz. 469) was ook besloten tot de opheffing van de wereldlijke macht des Pausen en de vestiging van de Italiaansche eenheid onder het huis van Savoye. Twee maanden later betoogde lord Palmerston in het Engelsche parlement, dat Rome nooit beter bestuurd was dan tijdens de afwezigheid des Pausen, en dat deze zich slechts tegenover den wil des volks kon staande houden door vreemde wapenmacht.

In Mei 1855 vaardigden de loges van Ancona in vereenigde zitting de volgende verklaring uit:

> „De Italiaansche Vrijmetselarij vormt door hare eenheid een gesloten phalanx, wier taak het is de huurtroepen van het Vaticaan te verjagen . . . De Italiaansche Vrijmetselarij kan fier gaan op grootmeesters, wier ledematen de lidteekenen vertoonen der boeien, welke zij heldhaftig gedragen hebben om wille van hun doel: de vernietiging van de tijdelijke macht des Pausen"[1]).

De Fransche troepen verlieten echter Rome niet. Onder de Carbonari heerschte verbittering tegen Napoleon III, die, eenmaal keizer geworden, zijn genootschapseed van 1831 en zijne belofte van 1852 scheen te vergeten. Den 14 Januari 1859 wierp een Italiaansche Carbonaro zijne bom onder het rijtuig van den keizer. Het was Orsini, de zoon van den Carbonaro, in wiens handen in 1831 de toenmalige prins Louis Napoleon zijn eed van trouw aan het genootschap had afgelegd.

[1]) *Riv. della Mass. It.*, XII, 339 en XVI, 167. — Gecit. bij Brouwers: *l'Action de la F.M. dans l'histoire moderne*, p. 103.

Orsini werd terechtgesteld, maar het jaar daarna sprong Frankrijk Piëmont bij, dat met Oostenrijk in oorlog was geraakt en hielp het dit verslaan. De gevangengenomen Hongaren lieten zich inlijven in de vrijwilligersscharen van Garibaldi. Lombardije kwam aan Piëmont, dat daarvoor Nizza en Savoye aan Frankrijk afstond.

De eerste minister van Piëmont was de oppervrijmetselaar Br∴ Cavour. In de Pauselijke Romagna, in het groothertogdom Toscane, in het hertogdom Modena werden opstanden georganiseerd, Piemonteesche troepen kwamen er „de vrije uiting van den volkswil" beschermen en de uitgeschreven referendums brachten de annexatie ervan bij Piëmont.

In den Franschen Senaat voorspelde het lid Pietri: dat het nu gedaan was met de tijdelijke macht des Pausen. En het officiëel orgaan der Fransche Vrijmetselarij schreef daarover:

„Wij bevelen dengenen onder onze lezers, die een inzicht van Frankrijk's politiek in Italië willen hebben, aan: de rede van den heer Pietri met aandacht te bestudeeren. Deze rede is des te belangrijker, daar de geachte senator sedert lang het vertrouwen geniet van het hoofd der regeering en in de innerlijkste bedoelingen der keizerlijke staatkunde moet zijn ingewijd"[1]).

Pius IX verweet openlijk den geheimen genootschappen hun ondermijnenden arbeid, en het officiëel orgaan der Italiaansche Vrijmetselarij vond daarin aanleiding om te schrijven:

„De Paus slingert zijn anathema's tegen de Vrijmetselarij, die hij als de werkdadigste leidster der revolutie beschouwt. Hij heeft gelijk, want het is zoo. Aan de Vrijmetselarij, zoo niet als organisme dan toch als bezielende geest, is alles verschuldigd, wat sedert 1859 in Italië gebeurd is om het zedelijk juk van het Vaticaan af te schudden"[2]).

„De Vrijmetselarij niet als organisme doch als bezielende geest", dit wil zeggen, dat de leden der Vrijmetselarij niet als zoodanig komplotteerden, te wapen liepen en revolutie maakten maar hiervoor het Carbonarisme als werktuig bezigden. Dit laatste was de uitvoerende hand, die verrichtte wat het denkend hoofd opwierp. Zijne Orde verheerlijkend, schreef een maç∴ blad o.m.: „Zijn niet de Carbonari hare zonen?"[3]).

[1]) *L'action de la F.M.*, enz. Brouwers, p. 107.
[2]) *Riv. della Mass. It.* XVIII, 114. Gecit. bij Brouwers: *L'action de la F.M.* enz., p. 108.
[3]) *Freim. Ztg.*, 24 Dec. 1864. — Cit. no. 248 in *O., S. en E. der Vrijm.*, v. Term, p. 240.

Garibaldi trok met zijne troepen naar Sicilië op twee stoomschepen, door de Piëmonteesche regeering te zijner beschikking gesteld en met munitie, hem door den minister van oorlog verstrekt. Carletti, oud-secretaris van den grmr.·. Cavour, verhaalde in een boek, dat in Italië veel opgang gemaakt heeft, dat Garibaldi's strijdmacht versterkt was met een Piëmonteesch regiment, dat de uniform voor het roodhemd had verwisseld.

Op voorstel der loge „Garibaldi" te Livorno werd den 1 Januari 1862 besloten, dat aan Garibaldi een gouden gedenkpenning zou worden aangeboden met de opschriften: „De eerste Constitueerende Vergadering van Italië" — „aan Giuseppe Garibaldi, den eerste-Vrijmetselaar van Italië".

In 1863 benoemde de Opp.·. Raad van den Schotschen ritus te Palermo hem tot Souverein Gr.·. Commandeur en benoemde het Maç.·. Convent te Florence hem tot Grootmeester der Orde in Italië.

Het koninkrijk Napels viel door verraad: generaal Nunziante gaf zijn troepen, admiraal Persano zijne vloot, minister Liborio Romano de hoofdstad zonder verzet aan de Piëmonteezen over.

De Belgische generaal Chazal verklaarde 4 Mei 1861 in den Senaat te Brussel: „Ik heb mij willen overtuigen van wat er te Gaëta gebeurde en heb er eenige officieren heengezonden". (De koning van Napels was in deze vesting als laatste bolwerk teruggetrokken). „Zoo hebben wij kunnen constateeren, dat de overgave der vesting aan laaghartigheid en verraad te wijten is. De officier, die het voornaamste kruitmagazijn opzettelijk verkeerd had gebouwd, is naar den vijand overgeloopen, en volgens zijne aanwijzingen richtten zij hun vuur op het kruithuis, dat zij aldus deden springen".

Een afvallig priester, Nicotera, viel met een vrijschaar de Pauselijke provinciën Umbrië en de Marken binnen, aanstonds gevolgd door Piëmonteesche troepen. De Pauselijke generaal de Pimodan, die tegenstand wilde bieden, werd te velde met een schot in den rug neergelegd door een zijner soldaten. Het was zekere Biambilla, dien ik, zegt Br.·. Carletti in zijn herinneringsboek, een paar maanden tevoren als Pauselijk vrijwilliger had laten aanwerven. In het Piëmonteesche kamp werd hij aanstonds tot wachtmeester bij de karabiniers bevorderd.

Carletti verklaart ook een aantal Piëmonteesche soldaten te hebben doen dienstnemen in het Pauselijk legertje, dat door generaal de Lamoricière werd bijeengebracht. Zij moesten in hun garnizoenen zooveel mogelijk Pauselijke soldaten tot desertie overhalen en konden de daarvoor noodige gelden bij

de Piëmonteesche consuls krijgen; te velde moesten zij hun officieren neerschieten en door het geroep „Vluchte wie kan!" en de wijk te nemen, verwarring in de gelederen brengen. „Zij waren ons te Castelfidardo van groot nut", schreef Carletti.

Inderdaad hebben de Italiaansche troepen van den Paus, in weerwil van het aandringen van eenige officieren en van den aalmoezenier Vermeulen, geen schot op het slagveld van Castelfidardo willen lossen.

Carletti's boek, hoewel in den vreemde gedrukt en te Napels, Rome, Bologna en Florence herdrukt, is zeer zeldzaam geworden. Men kan er evenwel een groot uittreksel van vinden bij Etienne de San Pol[1]), een minder groot bij Deschamps[2]) en een beknopt bij Brouwers[3]).

De Becdelièvre, oud-kolonel der Pauselijke zouaven, verhaalt[4]), dat hij na den slag van Loreto een onderhoud te Ricanati had met den Piëmonteeschen generaal Cugia, en deze hem op zijn vraag, of hij Frankrijk's ingrijpen niet vreesde, lachend antwoordde: Och, Vrijdag nog zeide uw keizer te Chambéry tot onzen opperbevelhebber Cialdini: Ga je gang, en maak voort! *(„Entrez, et faites vite!")*

Om den schijn te redden, had Piëmont bij tractaat van 15 September 1864 zich tegenover Napoleon III moeten verbinden om de rest der Pauselijke Staten ongemoeid te laten. Dit belette Garibaldi niet, met 10.000 man, waaronder weer vele verkleede Piëmonteesche soldaten, naar Rome op te rukken.

De toenmaals in Frankrijk nog zeer sterke katholieke partij oefende echter zulk een druk op de regeering uit, dat deze niet dorst na te laten een hulpleger naar den Kerkelijken Staat te sturen, dat den 3 November 1867 de Garibaldisten te Mentana versloeg. Toen Lamarmora daarover te Parijs verwijtingen kwam doen, kreeg hij ten antwoord: „Ik had jullie acht dagen tijds gelaten; waarom hebt ge daar niet beter partij van getrokken?"

Deze tegenslag ontmoedigde de Vrijmetselarij en hare medestanders dan ook niet. Rusteloos werd in pers en vergaderingen de campagne voor „Rome als hoofdstad van het ééne Italië" voortgezet, en, schreef een buitenlandsch

---

[1]) *Quarante vérités dites à la cour de Turin*, traduites et imprimées à Paris, chez Brunet.
[2]) *Les sociétés secrètes* (1874) dl. II, p. 363 v.v.
[3]) *L'action de la F.M. dans la soc. mod.* (1892) p. 108 v.v.
[4]) *Souvenirs de l'armée pontificale*, p. 84. Gecit. bij Brouwers: *l'Action de la F.M.* enz. p. 113.

maç.·. orgaan, deze strevingen werden krachtdadig door de BBr.·. van alle landen ondersteund"[1]).

DE COMMUNE VAN 1870.

De val van Napoleon III bracht ook den val van den Franschen keizerstroon. Een herstel van het koningschap der Bourbons vreezend, haastten maç.·. politici zich de republiek uit te roepen. Dit geschiedde den 4 September 1870. Het driemanschap, dat zich aan het hoofd van het voorloopig gouvernement plaatste, bestond uit Br.·. Gambetta, zoon van een Joodschen vader, Br.·. Jules Favre, een Jood, en Br.·. Crémieux, mede een Jood en president van de Alliance Israélite Universelle.

Mede maakten deel uit van de voorloopige regeering de Joden Jules Simon (hij stierf als katholiek), Magnin en Picard. Prefect van politie werd de Jood Edmond Adam, secretaris van binnenlandsche zaken de Jood Camille Sée.

De verkiezingen (8 Februari 1871) vielen echter anders uit, dan het gouvernement waarvan inmiddels Br.·. Thiers (Kadosch, 30ste graad) president was geworden, gehoopt had: er was een groote meerderheid van katholieke en koningsgezinde volksvertegenwoordigers. De Vrijmetselarij besloot tot allen prijs het herstel van het koningschap te keeren: den 18 Maart brak te Parijs de communistische revolutie uit. Thiers deed niet de minste poging om ze te onderdrukken maar stuurde het garnizoen naar Versailles en begaf zich eveneens daarheen. Den 22 April ontving hij een deputatie van Parijsche Vrijmetselaren, die de zaak der Commune bij hem kwam bepleiten. Thiers gaf niet toe. Den 26sten kwamen 1800 vrijmetselaren in het Théâtre du Châtelet bijeen en besloten hunne maç.·. banieren op de wallen van Parijs te plaatsen naast de roode vaandels der Commune. Als spreker trad op Br.·. Floquet, de latere eerste-minister der derde Republiek. In optocht trok men naar het stadhuis. Onderweg groeide de stoet steeds aan, zoodat hij volgens Brouwers[2]) 10.000 Vrijmetselaren telde, toen hij ten stadhuize aankwam. De leden der Commune ontvingen een deputatie uit den stoet op het eereplein, en hun woordvoerder Br.·. Lefrançais, zelf lid van de Vrijm.·. naar den Schotschen ritus, betuigde, dat het doel van dit genootschap en dat der Commune eenerlei waren: de maatschappelijke wedergeboorte. Namens de

[1]) *Bauhütte*, 1870, p. 318. Gecit. bij Brouwers: *L'action de la F.M.*, p. 116.

[2]) *Action de la F.M.*, p. 130.

deputatie sprak Br.·. Thirifocq, die verklaarde dat de Vrijmetselarij in de Commune den grondslag der maatschappelijke hervorming ziet. Waarop een Mr.·. van den Schotschen ritus betuigde, dat de Commune de nieuwe tempel van Salomon was. De deputatie nam een roode vlag in ontvangst en vertrok daarmee.

Den 29 April trokken de aanhangers van het Gr.·. O.·. en de BBr.·. van den Schotschen ritus wederom gezamenlijk uit, allen met de kenteekenen hunner graden omhangen, om de maçonnieke banieren op de door de Communisten bezette vestingwallen van Parijs te planten.

In de provincie zonden vele loges verzoekschriften naar de Nationale Vergadering om haar te verzoeken een vergelijk te treffen met de Parijsche Commune.

Toen niettemin ten slotte de Commune gewapenderhand was onderdrukt, vaardigde het Gr.·. O.·. den 29 Mei een proclamatie uit, protesteerende tegen degenen, die getracht hadden de Vrijmetselarij solidair te verklaren met de oproerlingen.

Welk deugdzaam betoog nu niet precies steun vond in de omstandigheid, dat den 17 April 1872 de Londensche loge „Les Philadelphes et la Concorde" een feestmaal gaf ter eere der uit Parijs geweken Communistische aanvoerders[1]).

De Nationale Vergadering had het koningschap niet durven herstellen maar koos tot president der republiek den maarschalk Mac Mahon, die van 1873—1877 Br.·. Louis Decazes als minister naast zich had. Decazes richtte den 29 Dec. 1876 een open schrijven van verstandhouding aan Br.·. Crémieux, groot-commandeur van den Schotschen ritus en president der Alliance Israélite Universelle.

DE VAL VAN HET BRAZILIAANSCHE KEIZERRIJK (1889).

De vrijmaking der V. S. van Noord-Amerika en de Fransche Revolutie hadden in geheel de nieuwe wereld een machtigen weerklank gevonden. Ook in de Portugeesche kolonie Brazilië gistte het. In 1822 verklaarde ze zich onafhankelijk en riep prins Pedro van Portugal, een zoon des konings, tot keizer uit; deze moest echter in 1831 ten gunste van zijn zoon afdanken. Ook Pedro II kon de steeds wassende republikeinsche strooming, die vooral in de loges voedsel vond, niet bedwingen. In 1889 brak een plotselinge

[1]) *Chaîne d'Union* (.·.), 1872. Gecit. bij Brouwers *L'action de la F.M.* enz. p. 134.

opstand uit van leger en vloot, onder leiding van Br.·. maarschalk Deodoro da Fonseca, die den keizer op een schip zette en naar Europa zond, als president der republiek Brazilië optrod en aanstonds de scheiding van Kerk en Staat volgens het program der loges invoerde. Een de Vrijmetselarij en het Jodendom zeer gunstig gezind blad heeft later uitdrukkelijk erkend, dat de Braziliaansche revolutie van maç.·. oorsprong was[1]).

OPSTAND DER SPAANSCHE KOLONIËN IN 1897.

Sinds geruimen tijd bestonden in de laatste bezittingen, die Spanje waren overgebleven: Cuba en Portorico in West-Indië, de Filippijnen in den Grooten Oceaan, maçonnieke organisaties, niet enkel onder de Europeanen maar ook onder de inboorlingen. Deze laatsten, onder wie een sterk anti-clericale geest merkbaar werd, wilden zich van de Spaansche heerschappij, die zij een Roomsche priesteroverheersching noemden, vrijmaken, en stonden op. De Amerikaansche pers beweerde, dat zij verdrukt werden, en wekte een strooming van sympathie voor de opstandelingen.

Het ontploffen van een helsche machine aan boord van het in de Cubaansche wateren stationneerend Amerikaansch oorlogsschip de „Maine" — later bleek, dat het incident niet van Spaansche zijde veroorzaakt was, gelijk beweerd werd — gaf den grooten stoot aan de oorlogsverklaring. Spanje werd verslagen, Cuba werd een schijnrepubliek onder Amerikaansche suzereiniteit, Portorico en de Filippijnen werden Amerikaansche bezittingen.

Een Amerikaansche maç.·. brochure, die in 1900 in Nederlandsche vertaling hier te lande verscheen, erkende ronduit:

No. 273.

***PIT EN MERG,** p. 9.

TEXT:

Achter de door den hemel geinspireerde poging der Cubanen stonden Cubaansche Maçons, die den gewonen godsdienst beleden, doch niettemin plannen maakten, arbeidden en vochten voor stoffelijke en geestelijke vrijheid, zooals de Maçons deden in

TRADUCTION:

Derrière l'effort des Cubains que le ciel leur avait inspiré se trouvaient des Maçons cubains qui tout en professant la religion commune forgeaient des projets, travaillaient et se battaient pour la liberté matérielle et morale, ainsi que l'avaient fait les Maçons

[1]) *Berliner Tageblatt,* 10 Oct. 1910. Geeit. in *Weltfreimaurerei,* Wichtl, p. 159.

onze eigen Amerikaansche Revolutie.

De opstand der Filippinos was niet tegen het Spaansche gezag als zoodanig, maar tegen het openlijk schaamtelooze optreden van een bedorven priesterheerschappij. In hunne benarde positie bewezen de Maçon-inboorlingen, die van geen ander godsdienstig geloof waren, denzelfden hoogen dienst als de Cubanen.

dans notre propre Révolution américaine.

L'insurrection philippine ne se tourna pas contre l'autorité espagnole comme telle, mais contre l'action publique et sans vergogne d'un gouvernement dépravé de prêtres. Dans leur position embarrassée, les Maçons indigènes qui professaient cependant la même foi, rendaient le même service insigne que les Cubains.

DE REVOLUTIEPOGING IN SPANJE, 1906.

Het ontnemen van zijn koloniaal bezit aan Spanje moest volgens het maç.·. plan door de innerlijke verzwakking dezer katholieke mogendheid worden gevolgd.

Zes jaren tevoren werd de gebeurtenis reeds van maç.·. zijde voorspeld:

No. 274.

***PIT EN MERG**, p. 14:

TEXT:

Sedert aan het Jezuïetengezag in Spanje den genadeslag is toegebracht, zijn haar lankmoedige, geduldig afwachtende doch machtige Maçons bezig geweest nieuw leven te brengen aan de ontwakende noordelijke provincies in hun pogen het Spaansche volk op te heffen en te bevrijden.

TRADUCTION:

Depuis qu'on a porté le coup de grâce à l'autorité jésuitique en Espagne, ses Maçons longanimes, patients, mais en même temps puissants, n'ont cessé d'apporter une nouvelle vie au réveil des provinces septentrionales, en s'efforçant d'élever et de libérer le peuple espagnol.

Den 31 Mei 1906 slingerde Morral een bom naar het rijtuig van koning Alfonso XIII. Of de misdadiger tot de Vrijmetselarij behoorde, is schr. dezes niet bekend; zeker is, dat hij in nauwe betrekking stond tot Br.·. Ferrer, die den 31n graad in den Schotschen ritus bekleedde en dat hij ten processe verdedigd werd door Br.·. Bulot. Ferrer werd, als van medeplichtigheid verdacht, aangehouden doch weer losgelaten.

Kort daarna brak de opstand in Barcelona uit. Het ging niet enkel tegen de regeering: kerken werken geplunderd, priesters gedood, nonnen onteerd. Aanvoerder was Ferrer. De opstand werd manu militari onderdrukt, Ferrer gegrepen, door den krijgsraad ter dood veroodeeld en op de vesting Montjuich gefusilleerd. De maçonnieke pers is daarover geweldig tegen Spanje te keer gegaan, en met deelneming der Loges is te Brussel een monument ter eere van „den martelaar Ferrer", getooid met de maç.·. ster, opgericht. Tijdens de Duitsche bezetting in 1914—18 werd het verwijderd. Na den terugkeer der Belgische troepen heeft de Brusselsche gemeenteraad het weer opgesteld.

Nog altijd gist het te Barcelona, en de val van het Spaansche koningshuis is slechts een kwestie van tijd.

DE TURKSCHE OMWENTELING VAN 1908.

Ook de omwenteling van 1908 in Turkije is het werk der Vrijmetselarij geweest. In Januari 1907 wees een Fransch Logeblad erop, dat, hoewel de Vrijmetselarij in Turkije verboden was, iedereen wist, dat ze er toch bestond. Inderdaad waren er in Saloniki vijf loges, waarvan twee onder het Gr.·. O.·. van Italië stonden, een onder dat van Frankrijk, een onder het Gr.·. O.·. van Spanje en een onder dat van Griekenland. Het blad vond Saloniki daartoe eene ongemeen geschikte plaats, daar van de 110.000 inwoners 70.000 Joden waren[1]). Volgens de *Temps* van 20 Aug. 1908 zijn het in hoofdzaak de twee Italiaansche loges geweest, die den stoot gegeven hebben. Voorzittend mr.·. van één daarvan was de invloedrijke Jood Emanuele Carasso.

De Jong-Turksche of revolutionnaire partij in Turkije bestond uitsluitend uit vrijmetselaars[2]), en toen de staatsgreep had plaats gehad, erkende Br.·. Pontet volmondig, dat 't het werk der Vrijmetselarij was geweest[3]). De nieuwe regeering, die Sultan Abdul Hamid afzette, stond aanstonds de vorming van een Ottomaansch Gr.·. O.·. toe, dat in Augustus 1909 reeds 45 loges en 2 kapittels (loges van Rozenkruisers, 18e graad) omvatte en in 1910 ook een Oppersten Raad van den Schotschen ritus (en dus ook leden van den 30en—33en graad) had.

---

[1]) *L'Acacia*, no. 49, p. 52-53; Gecit. bij Walther, *die Freimaurerei*, p. 72.

[2]) Id. no. 57, p. 148-149. Gecit. als voren.

[3]) Id. no. 68-69, p. 135-138. Gecit. als voren.

De afgezette Sultan — lid van de deputatie, welke hem zijn vervallenverklaring van den troon mededeelde, was Br.·. Carasso voornoemd — werd in Saloniki geïnterneerd. De Loge vond Turkije niet rijp voor de republiek: Abdul Hamid's broeder Mahomed V werd op den troon geplaatst doch was slechts een schijn-Sultan, dien men zich voorbehield weg te sturen, wanneer men dit noodig zou achten (dit is inderdaad in 1922 geschied). Br.·. Ahmed Riza, een anticlericaal journalist, werd voorzitter der Kamer en feitelijk leider der Turksche politiek.

DE REVOLUTIE IN PORTUGAL VAN 1910.

Dr. Sebastiao de Magalhaes Lima, 33e gr.·., grootmeester van het Portugeesche Gr.·. O.·., trad 19 November 1907 als spreker op voor de loge „Cosmos" te Parijs. Hij werd er ontvangen door den H.Ew.·. Br.·. Moses, lid van het hoofdbestuur der Grootloge van Frankrijk. Onderwerp zijner rede was, luidens den beschrijvingsbrief: „Portugal. Ondergang van het koningschap. Noodzakelijkheid van het republikeinsche stelsel. De vestiging der republiek".

Den 25 December waarschuwde de Fransche abbé en anti-maçon Tourmentin openlijk in zijn tijdschrift *La Franc-Maçonnerie démasquée* het Portugeesche koningschap voor de gevaren, die het bedreigden. Zeer kort daarna had de dubbele moord op koning dom Carlos en den kroonprins dom Felipe plaats.

De jongere prins dom Manuel besteeg den koningstroon. „Lang zal de Portugeesche monarchie zich niet staande vermogen te houden", schreef Walther[1]) in 1910: „spoedig zal men ook in Portugal de Vrijmetselarij wel over troon en altaar zien triomfeeren".

Den 5 October van hetzelfde jaar werd Manuel door een revolutie van leger en vloot — de Vrijmetselarij telde onder de officieren tal van aanhangers — van den troon gestooten en nam de wijk naar Engeland.

President der republiek werd Br.·. Braga.

„Het waren de Loges, die in Portugal de republiek hebben gesticht", riep Br.·. Furnémont in de zitting van 4 Februari 1913 der Belgische Kamer uit[2]).

---

[1]) *Die Freimaurerei*, 2e Aufl., p. 60.

[2]) *Annales Parlementaires de Belgique*, session 1912 13, p. :17.

No. 275.

DER HEROLD, Berlin, 17 Januar 1915, p. 11:

TEXT:

Die Mehrzahl der bedeutenden Männer der religiösen, politischen und literarischen Umwälzungen Portugals in den letzten zwei Jahrhunderten haben der Freimaurerei angehört . . .

Fast alle bedeutenden Köpfe der Staatsumwälzung vom 5. Oktober 1910 sind Angehörige der Freimaurerlogen gewesen.

VERTALING:

De meeste mannen van beteekenis in de godsdienstige, staat- en letterkundige omwentelingen van Portugal gedurende de beide laatste eeuwen behoorden tot de Vrijmetselarij . . .

Bijna alle hoofden van beteekenis der revolutie van 5 October 1910 zijn leden der Vrijmetselaarsloges geweest.

Geciteerd in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 99.

De hierboven staande uitlatingen zijn van den Portugeeschen prof. Borges Graînha in een werk over de Geschiedenis der Vrijmetselarij in Portugal van 1733-1912 en zijn instemmend vertaald door het *Bundesblatt*, orgaan der Oud-Pruisische Grootloge „In den drei Weltkugeln", waaruit de *Herold* ze overnam.

DE AANSLAG IN PORTUGAL VAN 1918.

Op het oogenblik der instorting van de Centrale mogendheden op 't einde van den wereldoorlog regeerde in de republiek Portugal als Staatspresident senhor Sidonio Paes. Hij stond buiten de partijen, had een ministerie gevormd uit mannen van linker- en rechterzijde en volgde eene verzoeningspolitiek: de genaaste Kerke-goederen werden teruggegeven, onderhandelingen met het Vaticaan aangeknoopt. Einde December 1918 werd hij vermoord; de dader werd gegrepen, en volgens de Parijsche „Croix"[1]) werden in zijn zakken de verstrekte orders bevonden van Br.·. Magalhaes Lima.

[1]) Vgl. *Maasbode*, 27 Dec. 1918, Avbl. 1o bl., 1o p., 5o k.

DE GANG NAAR DEN WERELDOORLOG.

De geweldige catastrophe, die in 1914 over de wereld losbrak, is niet plotseling gekomen. Geen enkele groote gebeurtenis komt uit de lucht vallen maar spruit uit een, soms lang tevoren gegroeid, samenstel van aanleidende feiten.

Hetgeen in vorige hoofdstukken van dit werk reeds is gezegd omtrent het deels verborgen, deels meer openlijk ingrijpen van de Vrijmetselarij op den gang der historie en omtrent den invloed van het Jodendom op de leer en gezindheid van de geheime genootschappen, maakt verklaarbaar, hoe de Engelsche Staatsman Disraeli, zelf van Joodsche afkomst, in 1844 zeggen kon: „De wereld wordt door heel andere figuren geregeerd, dan de menschen denken, die niet achter de schermen kunnen zien"[1]).

Welbewust en met vaste hand streefde de in 1717 gestichte Vrijmetselaarsorde naar haar doel: het doen verdwijnen der afzonderlijke Staten en de samenvoeging ervan tot ééne groote Republiek, waarin de maçonnieke leer de voor allen aanvaardbare wijsbegeerte zou zijn. Reeds in 1740, nog geen kwart-eeuw na de grondvesting der orde, liet de Fransche grootmeester, de hertog van Antin, zich onomwonden in dien geest uit[2]).

Dat dit doel niet onmiddellijk bereikt kon worden, stond de Vrijmetselaarsorde klaar voor oogen. Er moest met étappes te werk worden gegaan: tijdelijke handhaving van den monarchalen regeeringsvorm in voor de republiek nog niet rijpe landen, het dulden van bestaande eeredienstvormen, waar een gewelddadig ingrijpen de niet achter de coulissen doorziende volken te zeer tot argwaan en verzet zou prikkelen, vorming van nieuwe Staten, waar de federatieve of centrale regeeringsvorm nog te veel op rassen-tegenstellingen stiet . . .

Er zou veel omwenteling in den bestaanden staat van zaken noodig zijn. De voorgaande verhandeling bewijst genoegzaam, dat de Vrijmetselaarsorde evenmin voor de revolutionnaire als voor de evolutionnaire methode terugdeinsde.

Onverzwakt hield zij haar doel voor oogen. Mazzini, die lord Palmerston

---

[1]) *Coningsby*, p. 183-4: „The world is governed by very different personages to what is imagined by those who are not behind the scenes".

[2]) *Der franz. Geist und die Freim.*, Ohr, p. 31. — Het citaat is onder no. 291 te vinden in *Ontstaan, Streven en Einddoel der Vrijm.*, v Term, p. 282

als leider der maç.·. wereldpolitiek opvolgde en hem zoowel als zijn eigen opvolgers: Pike, en daarna Lemmi, aan invloed overtrof, — Mazzini, die het eigenlijke politiek program der Wereldvrijmetselarij tot in bijzonderheden ontwierp en uitwerkte, zeide het nog in de tweede helft der vorige eeuw:

No. 276.

OPERE DI GIUSEPPE MAZZINI, vol. XIII, p. 182.

TEXT:

L'iniziativa di questa rivoluzione europea e mondiale, che deve condurre agli Stati Uniti d'Europa, è possibiltà; quindi dovere d'Italia.

VERTALING:

Het is mogelijk den stoot te geven tot die revolutie van Europa en de wereld, welke tot de Vereenigde Staten van Europa leiden moet; de plicht daartoe rust dan ook op Italië.

Geciteerd in *Giuseppe Mazzini*, Gruber, p. 59.

Mazzini had het denkbeeld, dat Rome, hetwelk de gloriezetel der Heidensche cultuur is geweest, daarna het middelpunt werd van de Christelijke beschaving, ook het centrum dient te worden van de Derde Wereldperiode: de Maçonnieke, die in haar wezen eene kabbalistische zal zijn, d.w.z. eene gemengd Heidensch-Christelijk-Joodsche, onder stuwkracht van den laatstgenoemden factor.

En het daartoe onontbeerlijke revolutionnaire middel werd door hem gepreekt zonder eenig voorbehoud:

No. 277.

OPERE DI GIUSEPPE MAZZINI, vol. X, p. 9.

TEXT:

L'insurrezione deve dunque predicarsi dai nostri al popolo come unica via di salute.

VERTALING:

Alzoo moeten de onzen het volk den opstand aanprijzen als het eenige middel tot heil.

Geciteerd in *Giuseppe Mazzini*, Gruber, p 57.

De feiten, op blzn. 469—473 van dit werk uiteengezet, toonen, dat de Italiaansche Vrijmetselarij voor de roepstem van haren meester niet doof is gebleven.

Hij was trouwens de eenige niet, die zoo sprak. Nog tijdens de regeering van den derden Napoleon werd door een van diens onderdanen, zij 't meer bedekt en verholen, gewezen op den ommekeer, dien de Loge zich voorstelde in de maatschappelijke verhoudingen aan te brengen:

No. 278.

MONDE MAÇONNIQUE, IV, p. 742-749.

TEXT:

Ne sentez-vous pas que le vieux monde se meurt, qu'il lui faut une formule nouvelle, que l'humanité qui s'éveille a besoin de dogmes appropriés à ses aspirations, que la jeune société a soif de croyances plus harmoniques. A vous donc, mes frères, de les rechercher, de les discuter dans le silence de nos Temples ces articles de foi de l'avenir. Je ne puis en dire davantage.

VERTALING:

Voelt gij niet, hoe de oude wereld sterft, hoe ze nieuwe vormen noodig heeft, hoezeer de ontwakende menschheid behoefte heeft aan grondwaarheden, die aan haar streven passen; hoe de jonge maatschappij dorst naar eene meer harmonieuze geloofsleer? Uw werk is 't mijne broeders, die geloofsartikelen der toekomst op te zoeken en ze te bespreken in de stilte onzer tempels. Meer mag ik er niet van zeggen.

Geciteerd in *la Franc-Maçonnerie*, Onclair, p. 326.

De woorden zijn ontleend aan een rapport van Br.·. Hayman aan het Parijsche Gr.·.O.·. op het Winter-Zonnestilstandsfeest van 1863.

En als de Vrijmetselarij het huis van Savoye op den Italiaanschen koningstroon had geplaatst, hield een volgeling van Mazzini, hoewel deze zich noode bij de oplossing had neergelegd, niet op, zijnen BBr.·. voor oogen te houden, dat dit toch de ideale oplossing niet kon zijn, noch de definitieve: „De Vrijmetselarij moet een republikeinsch genootschap zijn!" riep Br.·. Strocchi op de in 1872 te Rome gehouden Maç.·. Constituante uit[1]).

[1]) *Resoconti* enz. (officieel verslag), p. 64. — Gecit. in de *Riv. Antimass.* Juni 1898, p. 254.

De jaren 1870—71 zijn voor de Vrijmetselarij een universeele datum geworden. Bracht het einde der XVIIIde eeuw haar den val van het Fransche koningschap met als bijverschijnsel de vestiging der Amerikaansche republiek, de tweede helft der XIXde eeuw bracht haar den val van de Pauselijke koningsmacht, met als bijverschijnsel het herstel van den nu en dan aangevochten republikeinschen regeeringsvorm in Frankrijk.

Thans ging het met vasten tred aan op de verwezenlijking van het groote volkenconflict, waaruit de nieuwe wereldorde moest geboren worden.

Engeland, Amerika, Frankrijk en Italië waren volgens de verborgen maç.·. staatkunde historisch aangewezen om daarin ééne lijn te trekken. Mazzini had reeds aangewezen, waartegen 't moest gaan[1]): tegen de twee groote Rijken, waarop „het gebouw der Europeesche dwingelandij, de loochening van het nationaliteitsbeginsel rust": Oostenrijk en Turkije.

Mazzini detailleerde: De kaart van Europa moet herzien worden. Engeland moet het steunpunt voor den hefboom zijn, waarmee zal worden te werk gegaan. Italië en de Zuid-Slavische landen zullen Oostenrijk verbrokkelen. Griekenland moet grooter worden. Polen moet worden hersteld[2]).

Merk wel, dat dit vóór 1872 — Mazzini's sterfjaar — werd geschreven, ruim veertig jaar vóór den oorlog, die deze eischen verwezenlijkte.

Van een oorlog tegen Duitschland was nog geen sprake. Het nieuwe Duitsche keizerrijk was de Vrijmetselarij niet ongevallig: Wilhelm I was vrijmetselaar, zijn zoon, kroonprins Friedrich, eveneens. De keizer was zoodanig aan de Loge verknocht, dat Bismarck in zijn „Gedanken und Erinnerungen", I, 204[3]) klaagt, dat Wilhelm I „zijn plichten jegens de BBr.·. met een bijna religieuze trouw vervulde", zoodat daardoor onbekwame ambtenaren niet altijd konden verwijderd worden[3]).

De geheime Loge-diplomatie: een Engelsch-Amerikaansch-Fransch-Italiaansch verbond tegenover Oostenrijk en Turkije klopte echter niet geheel met den officiëelen diplomatieken toestand. Bismarck, buiten de sekte staande, trachtte een goede verstandhouding te scheppen tusschen Duitschland, Oostenrijk en Rusland.

Frankrijk nam op zich, Rusland daarvan te weerhouden en het naar den Fransch-Engelschen kant te brengen. Men weet, dat het daarin slaagde, en

[1]) *Opere*, XIII, 178-181.
[2]) Id., VI. p. 147.
[3]) Gecit. bij Löffler, *Die Freim.*, p. 182.

dat Bismarck, eene minderheid in Italië ten spijt, die door de maç.·. groepen geleid werd, Italië tot een verbond met Duitschland en Oostenrijk wist te bewegen.

Het stond toen: Engeland, Frankrijk, Rusland tegen Duitschland, Oostenrijk, Italië. De schaal hing in evenwicht, Amerika was nog niet geneigd zich in de Europeesche zaken te mengen, — én voor een verwezenlijking van Mazzini's politiek testament konden de voorstanders der Loge-tactiek geen gewillig oor vinden in de Europeesche kanselarijen en kabinetten, waar zij nog lang niet overal den doorslag gaven.

De Vrijmetselarij is met geduld en overleg te werk gegaan. Zij weet wel, dat men niet in vijf of tien jaren tijds wereldgeschiedenis kan maken.

Er waren er, die reeds eerder kijk hadden op den loop, dien de gebeurtenissen zouden nemen, en die Duitschland in denzelfden kolk zouden sleepen, als voor Oostenrijk en Turkije gereed lag.

Aan Duitschland werd door de Vrijmetselarij verweten niet Joodschgezind te zijn.

Reeds tijdens de anti-semietische beweging in Duitschland, bij het einde der 70'er jaren van de vorige eeuw, trok de Italiaansche Br.·. Bacci in zijne *Rivista Massonica* partij voor het ,,oud, vervolgd en werkzaam ras, dat . . . de eeuwen heeft doorworsteld, in zijn nederige maar machtige wakkerheid den val overschouwende van zoovele hoovaardigen en de vernedering van zoovele trotschaards". En Br.·. Bacci liet zich de toen holklinkende, door de feiten echter vervulde bedreiging ontvallen: ,,Wij zouden nu reeds het aanstaande en noodlottig verval kunnen voorspellen van het nieuwgeboren keizerrijk niet alleen maar ook van de oude en groote Duitsche natie. De vervolgingen, den Joden aangedaan, zijn immer de voorloopsters geweest van den val en den ondergang der landen, die ze hebben toegelaten . . . Deze ongehoorde daad zal niet zonder weerklank blijven; daarom toch zullen ontmaskerd en als met den vinger aan de verontwaardiging van alle weldenkenden worden aangewezen de rampzaligen, die getracht hebben van het vrije Duitschland een werktuig te maken tegen de vrijheid en de onafhankelijkheid der beschaafde wereld"[1]).

De lezer zal zich herinneren, dat volgens de Entente-pers de wereldoorlog van 1914—18 gevoerd werd voor de Vrijheid, de Onafhankelijkheid der volken en de Beschaving.

---

[1]) *Riv.·. Mass.·.*, Nov. 1880. Geciteerd in *Het Jodendom, nevenvader der Vrijm.·.*, p. 3 en 4.

Des Mousseaux, de in dit werk meermalen aangehaalde schrijver, voorzag de ontwikkeling van dit streven zeer goed, — hij stierf in 1876 en uitte zich minstens 40 jaren vóór den wereldoorlog — toen hij schreef[1]: „De Italiaansche, de Germaansche, de Slavische eenheid enz., in één woord de afzonderlijke eenheden die op den in 't algemeen valschen en willekeurigen grondslag van het nationaliteiten-beginsel worden gegrondvest, bereiden die algemeene eenheid voor en" — hij cursiveert de hierna volgende woorden met nadruk — *„moeten bijgevolg vroeg of laat noodlottiglijk tot stand komen"*.

* * *

De toestand werd voor Duitschland bedenkelijker in 't verborgene, toen Br.·. Wilhelm I in 1888 stierf, en Br.·. Frederik, die hem op den keizerstroon opvolgde, nog hetzelfde jaar ten grave daalde.

Prins Wilhelm besteeg als tweede keizer van dien naam den troon. Vrijmetselaar was hij nooit willen worden. Het beschermheerschap over de Duitsche Vrijmetselaarsbonden, dat zijn vader en zijn grootvader hadden uitgeoefend, liet hij aan prins Friedrich Leopold van Pruisen over.

Datzelfde jaar 1888 dreigde het *Bulletin Maçonnique*[2]) met de omzetting van Duitschland in eene republiek. En het jaar daarop verklaart een bekend Italiaansch oppergraadsvrijmetselaar, Br.·. Aurelio Saffi, dat de verbroedering van de volken niet verre meer was en gebeuren zou op den dag, dat een Jong-Duitschland zou optreden in de plaats van het feodale en keizerlijke[3]).

De Vrijmetselarij werkte aan de ineenstorting van het toenmalige Europa. En zij wist het. Hoor, hoe het officiëel orgaan van het Italiaansche Gr.·. O.·. zich uitliet:

No. 279.

RIVISTA DELLA MASSONERIA ITALIANA, 1888, p. 249.

TEXT:

Il vecchio mondo si sfascia: che importa? — Dalle sue ruine ne sorge

VERTALING:

De oude wereld valt uiteen. Wat doet het ertoe? Uit haar puinen rijst

[1]) *Le Juif*, Des Mousseaux, p. 527. noot.

[2]) Geciteerd bij Br.·. Karl Heise: *Die Entente-Freim.·.*, p. 24.

[3]) *Riv. della Mass. It.*, 1889, p. 3 v.v. Geciteerd in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 152. Ook vermeld in *Die Entente-Freim.*, van Br.·. Karl Heise, p. 24.

un nuovo e più bello. Lavoriamo armati al tempio dell' Umanità e confortiamoci al pensiero, che il nemico più temibile è gia debellato; che nessuna forza di reazione vale ad arrestare il progresso, e che si avvicina quel giorno, in cui tutte le genti comporranno una sola famiglia di liberi, di eguali e di fratelli e, perfezionandosi alla scuola del reciproco amore daranno leggi ed auspici al regno dell' umana felicità.

een nieuwe en schoonere. Laten we in volle wapenrusting arbeiden aan den tempel der Menschheid en ons gesterkt voelen door de gedachte, dat de meest geduchte vijand reeds verzwakt is; dat geen terugstribbelende macht den vooruitgang kan tegenhouden, en dat de dag nadert, waarop alle volkeren een enkel gezin zullen vormen van vrijen, gelijken en broeders, en, zich vervolmakend in de school der onderlinge liefde, de wet en de lotsbestemming zullen regelen van het tijdperk van 't menschelijk geluk.

Geciteerd in *Giuseppe Mazzini*, Gruber, p. 184.

Zoo gaat de XIXde eeuw haar laatste tiental jaren in.

De toestand was voor de Vrijmetselarij gunstig. In Frankrijk was het aantal maç.·. Kamerleden zoo talrijk, dat er, tegenover een afgevaardigde op 17.241 niet-maç.·. kiezers, op elke 131 Vrijmetselaars een afgevaardigde stond[1]). De Fransche vrijmetselarij steunde zonder veel geheimenis de revolutionnaire bewegingen in het buitenland. Ter zitting van den Conseil de l'Ordre van 6 Juni 1898 waren o.a. ingekomen twee voorstellen van de loge ,,La Sincère Union'', O.·. van Avignon: *a* om de revolutionnaire beweging te Milaan te steunen en een inschrijving te openen voor de slachtoffers van het oproer; *b* om aan de Cubaansche opstandelingen de sympathie te betuigen der Fransche Vrijmetselarij[2]).

In de hoogere kringen der Vrijmetselarij was algemeen het gevoelen verspreid, dat het begin der XXste eeuw de verwezenlijking van het ideaal der Vrijmetselarij met zich zou brengen. Had niet reeds in 1828 het *Zeitschrift für Freimaurerei* ,,als Manuscript für Brüder gedruckt'', uitgeroepen: ,,Nog

[1]) *Masques et Visages*, Bidegain, p. 151, noot. (1906).
[2]) Idem, p. 155-6.

éëne eeuw slechts schenke ons de Wereldbeheerscher, — dan zullen wij zijn aan het beoogde doel"[1]).

Den 16 en 17 Juli 1889 vierde het Fransche Groot-Oosten met groote feestelijkheid het eerste eeuwfeest van de ,,glorieuze" Revolutie. Blijkens het uitgegeven officiëel verslag[2]) heeft Br.·. Francolin, de feestredenaar, toen o.a. gezegd: ,,De dag gaat komen, waarop bij de volken, die noch een XVIIIde eeuw noch een 1789 gekend hebben, de monarchieën en godsdienststelsels zullen ineenstorten. Die dag is niet verre meer. Het is de dag, dien wij verwachten . . . Hij zal ons de algemeene verbroedering van volkeren en wereld brengen . . . Ziedaar het toekomst-ideaal, dat ons toelacht. Onze taak is 't, het aanbreken van dezen dag . . . te bespoedigen".

In de negentiger jaren was die verwachting levendiger dan ooit. Ze uitte zich ook hier te lande:

No. 280.

*JAARBOEKJE VOOR NED. VRIJMETSELAREN, 5895, p. 125-129:

TEXT:

Bellamy's Looking Backward heeft haast tallooze navolgingen gevonden, die alle ons wonderveel schoons weten te verhalen van den tijd die komen moet, als wij maar eenmaal dat tijdperk in de ontwikkeling der menschheid achter den rug zullen hebben, waarop de negentiende eeuw haren onuitwischbaren stempel heeft gedrukt. De menschheid . . . strekt . . . smeekend de handen uit naar het nieuwe evangelie der toekomst.

. . .Verschijn, ach verschijn spoedig, gij nieuwe Messias en breng uwe

TRADUCTION:

Le livre ,,Regard Rétrospectif" de Bellamy a trouvé des imitations presque innombrables qui, toutes, nous racontent beaucoup de choses merveilleuses sur le temps à venir, — pourvu que nous ayons traversé cette période du développement humain sur laquelle le dix-neuvième siècle a laissé son empreinte indélébile. L'humanité tend en suppliant les mains vers le nouvel Evangile de l'avenir.

Ah, nouveau Messie, apparais donc bientôt et apporte ton évangile à ceux qui ont passé l'âge de la

[1]) Origineele text en context in *Ontstaan, Streven en Einddoel der Vrijm.*, van Term, als citaat no. 289 te vinden p. 278.

[2]) *Congrès maç.·. internat. du Centenaire 1789-1889*, p. 148.

blijde boodschap aan hen, die ontgroeid zijn aan het oude geloof . . . breng rust aan ons arm, gefolterd hart, dat . . . snakt naar . . . een vrede, die niet wordt verstoord... Die overtuiging dat wij staan aan het eind van een tijdperk, hetwelk weldra zal zijn afgesloten, maar tevens dat, wat ook moog ten gronde gaan en in puin storten, een nieuwe dag zal dagen, een betere toekomst zich daaruit ontwikkelen, bevestigt zij niet . . . onze hoop op eene eindelijk bevredigende oplossing der wereldraadselen . . .?

Verwacht geenszins van mij, BB.·.! dat ik eene poging zal wagen om den sluier voor u op te lichten, waarmee die oplossing tot dusverre is bedekt. Och, het is niet de eerste maal, dat het voorgevoel van te staan aan den vooravond van eenen nieuwen tijd zich der menschheid opdrong met onweerstaanbare kracht . . . Maar evenmin zal het de laatste maal zijn, dat . . . eensklaps als fata morgana kan verdwijnen, wat als het morgenrood van den nieuwen dag pas met gejubel was begroet . . .

. . .Juist omdat wij het niet weten en niet weten kunnen, willen wij ons niet verdiepen in ijdele droomerijen, maar eenvoudig datgene doen, wat onze hand vindt om te doen . . .

vieille foi . . . Apporte le repos à notre pauvre coeur meurtri, qui aspire à une paix non troublée. Nous sommes convaincus de nous trouver à la fin d'une période qui sera bientôt clôturée mais aussi nous sommes assures qu'une nouvelle aurore pointera, qu'un meilleur avenir germera, — quoi qui puisse être demoli et ruiné. Cette conviction, n'affermit-elle pas notre espoir d'une solution finalement satisfaisante des problèmes mondiaux . . .?

N'attendez pas de moi, mes FF.·. que je m'efforce à lever pour vous le voile dont cette solution est couverte jusqu'ici. Non, ce n'est pas la première fois que le pressentiment de se trouver à la veille d'une ère nouvelle s'imposait irrésistiblement à l'humanité.

Mais ce ne sera non plus la dernière fois que tout ce qui était salué joyeusement comme l'aurore d'un nouveau jour, peut disparaître tout à coup comme une fata morgana.

Précisément parce que nous l'ignorons et devons l'ignorer, nous ne nous plongerons pas dans de vaines rêves, mais ferons simplement ce que notre activité trouve à faire.

Uit een bouwstuk „Fin de siècle", door Br.·. A. Bloembergen Ez.

Met vooropzet werd gebruik gemaakt van elk sensationeel middel om

een wereld-agitatie in anti-clericalen zin te stoken. Met name de veroordeeling wegens landverraad van den Joodschen kapitein Dreyfus in Frankrijk werd uitgebuit, tot men in 1899 een revisie van het vonnis verkreeg, die wederom met een veroordeeling maar tegelijk met een begenadiging afliep. Felix Faure, de president der Fransche Republiek, die zich tegen een herziening van het Dreyfus-proces verklaard had, was een maand later in nog onopgehelderde omstandigheden gestorven. Eenige uren na den dood werd het lijk gebalsemd. Het vaststellen van de doodsoorzaak was daarmee voorgoed onmogelijk gemaakt.

Kapitein d'Attel had verklaard, dat Dreyfus kort voor diens degradatie in zijne tegenwoordigheid een volledige bekentenis had afgelegd. Van een uitstapje in de omstreken van Parijs terugkeerend, maakt hij van den trein gebruik. Aan het eindstation vindt men hem dood in zijn wagon.

D'Attel had zijn vriend, den afgevaardigde Chaulin-Servinière nauwkeurige bijzonderheden over Dreyfus' verklaring gedaan. Chaulin reist in zijn kiesdistrict; zijn lijk wordt op de rails gevonden.

De prefect van het dép. du Nord, Laurenceau, rapporteerde aan de regeering, dat goudzendingen uit het buitenland aan het adres van bekende Dreyfusards de grens waren gepasseerd. Op rapport naar Parijs ontboden, stapt hij in het hotel Terminus af. Den volgenden ochtend vindt men hem dood in zijn kamer.

De gevangenisbeambte Rocher verklaarde Dreyfus te hebben hooren zeggen: „Ja, ik ben schuldig, maar ik ben niet de eenige schuldige". Rocher stierf.

Kapitein Valerio, een der hoofdgetuigen in het Dreyfus-proces te Rennes, keert terug naar zijn garnizoen. Kort daarna sterft hij[1]).

Indien dit alles toeval is geweest, hadden de Dreyfusistische bladen gelijk, toen ze spottend schreven: Waarlijk, het noodlot is Dreyfusard.

Dreyfus werd voorgesteld als de verpersoonlijking van de vrijzinnige, menschlievende, verdraagzame idee, — zijne tegenstanders als de aanhangers der duistere macht, die slechts tyrannie, slaafschheid en kerkdwingelandij beoogde.

Zóó, zegt een maç.·. uitgave:

[1]) *Die Freim.*, Walther, p. 123.

No. 281.

***PIT EN MERG,** p. 3:

TEXT:

Zoo heeft de wereld zich in vijandelijke slagorde verdeeld voor de zaak van kapitein Dreyfus, . . . die in zijn schijnbaar hopeloozen, doch verheven strijd voor de principes van Rechtvaardigheid en Vrijheid vocht tegen een corrupte combinatie . . . van verstandelijke onderdrukking en geestelijken moord, onder den dekmantel van vroomheid en zorg voor het geestelijk welzijn van de menschheid als de plaatsvervanger Gods.

. . . Op hetzelfde principe was, hoewel minder kenbaar, ons conflict met Spanje(*) gebaseerd.

(*) *De Spaansch-Amerikaansche oorlog 1898.*

TRADUCTION:

Ainsi, le monde s'est divisé en deux camps au sujet de l'affaire du capitaine Dreyfus . . . qui — dans son combat apparemment sans issue mais néanmoins élevé pour les principes de la Justice et de la Liberté — luttait contre une combinaison corrompue... d'oppression intellectuelle et d'assassinat spirituel, — laquelle combinaison sous le prétexte de la piété et de sollicitude pour le bien-être de l'humanité se faisait passer pour le vicaire de Dieu.

. . . Notre conflit avec l'Espagne*) était basé sur le même principe, quoique moins reconnaissable.

---

*) La guerre hispano-américaine de 1898.

Uit de houding van het Fransche officierskorps tijdens de behandeling van het Dreyfus-proces was overvloedig gebleken, dat de groote meerderheid niet aan de zijde der ,,verlichten'' en ,,vrijzinnigen'' stond. Dit verontrustte het Gr.·. O.·. van Frankrijk; het belastte zich met de taak, door de loges in de provincies gegevens te doen verzamelen over de gezindheid der officieren en hun familiën, en het zond die op aan het departement van oorlog, aan welks hoofd generaal Br.·. André stond. Minister-president was Br.·. Combes. Op het departement van oorlog werden de gegevens volgens het kaartsysteem in ,,fiches'' verwerkt, en daarnaar geschiedde de bevordering, verplaatsing of het ontslag der officieren. Br.·. Bidegain, hoofdambtenaar aan het secretariaat van het Gr.·. O.·. stiet dit verklikkings- en spionnage-

systeem tegen de borst. Hij nam zijn ontslag, zegde de Loge vaarwel en deed mededeeling van de feiten aan het Kamerlid Guyot de Villeneuve. Diens onthulling deed een storm van verontwaardiging in Frankrijk opgaan. In de Kamer sloeg de afgevaardigde Syveton Br.·. André om de ooren. Het ministerie viel. Syveton nam de leiding van den strijd tegen de Vrijmetselarij op zich. Vóór hij den beslissenden slag kon slaan, werd hij dood in zijne woning gevonden.

Rusteloos werkten de geheime genootschappen voort. Mazzini had de uitbreiding van Griekenland, den ondergang van Turkije en de bevordering van het nationaliteiten-princiep in zijn politiek testament geschreven.

Op het eiland Kreta (tot dan toe onder Turksche heerschappij) arbeidden geheime komplotten ijverig aan het afschudden van de Turksche souvereiniteit. Een der voornaamste samenzweerders was Venizelos. De Vrijmetselarij in Griekenland wekte onder het volk eene fel-patriottische stemming, en de Grieksche regeering steunde onder dezen druk de oproerige actie der Kretenzers. Het gevolg was, dat in 1897 de oorlog tusschen Grieken en Turken uitbrak.

Ook in dit geval hebben maç.·. stemmen onverholen het aandeel der Vrijmetselarij in deze gebeurtenis erkend:

No. 282.

***PIT EN MERG**, p. 13.

TEXT:

Jaren voor het uitbreken van den oorlog tusschen Griekenland en Turkije had de Grieksche Maçonnerie langzamerhand een krachtig en gezond gevoel van Herstelde Nationaliteit in het volk aangewakkerd . . . Teneinde dit . . . nog in hoogere mate op te wekken en aan te vuren, wapenden de Maçons het volk en verhaastten zij het uitbreken van den oorlog . . .

TRADUCTION:

Depuis bien des années avant la déclaration de la guerre gréco-turque, la Maçonnerie grecque avait peu à peu fait naître chez le peuple une vigoureuse et saine conscience de nationalité restaurée . . . Afin d'exciter et de stimuler cet état d'esprit les Maçons armèrent le peuple et hâtèrent l'explosion de la guerre.

De toeleg slaagde ditmaal niet zoo goed, als de opzet tegen Spanje gelukt was: de Grieken werden verslagen en verloren grond, in plaats van er te winnen.

Dit kon echter geen ontmoediging brengen in den toon der maç.·. uitgaven. Voor hen scheen de hoofdzaak te zijn, dat Spanje genoegzaam vleugellam was gemaakt om in den toekomenden wereldstrijd niet op ongewenschte wijze zich daarin te mengen, en tweedens dat de Dreyfus-affaire had aangetoond, hoe de maçonnieke pers voldoende op de groote massa der Joodsche, liberale en neutraal-heetende wereldpers kon rekenen, om de meerderheid der openbare meening in alle landen wederom aan hare zijde te hebben, als zij de slagwoorden: Nationaliteit, Cultuur, Vrijheid enz. in de wereld zou slingeren.

Zoo kon de Amerikaansche schrijver van de reeds meergenoemde profetische brochure met rustige pen bij de intrede der XXste eeuw boeken:

No. 283.

***PIT EN MERG,** p. 18:

TEXT:

Den toestand resumeerende, vinden wij . . . dat recht en rechtvaardigheid hebben gezegevierd in de proefschermutselingen en de voorbereidende veldslagen; . . .

Het is duidelijk, dat . . . de tegenover elkander staande krachten . . . wederom in slagorde staan; dat het Onvermijdelijke Conflict is begonnen . . .

Met . . . eensgezinde handeling . . . van de zijde der Maçons en der weinige conscientieuse leiders van menschen en naties, kan dit nu geconcentreerde Pogen en Doel der Eeuwen gemakkelijk een verwezenlijkt feit worden.

TRADUCTION:

En résumé, nous voyons que le droit et la justice ont triomphé dans les escarmouches d'épreuve et les batailles préparatoires.

Il est évident que les forces ennemies se sont rangées de nouveau en ordre de combat, et que le conflit inévitable a commencé.

En agissant de concert, les Maçons et les rares conducteurs consciencieux d'hommes et de nations, pourront maintenant réaliser aisément cet Effort concentré et ce But Séculaire.

Het wordt hier vrij verstaanbaar gezegd: we kunnen straks den wereldoorlog wagen, als we maar eensgezind zijn. Doch in Amerika ergerde men zich een beetje, dat Engeland, waaraan Mazzini toch de functie van „hefboom" had toebedeeld, zich niet bijster repte. Er werd geklaagd over „de(n) vertraagde(n) evolutionnaire(n) vooruitgang der menschheid", die toch zulk een grooten stap voorwaarts kon doen, als ieder „intelligent" mensch zich rekenschap gaf van de juistheid van zijn standpunt[1]).

Frankrijk was druk in de weer en wapende zich tot de tanden; de revanche-idee: Elzas-Lotharingen terugwinnen, werd naarstig onder het volk levendig gehouden.

En de algemeene toestand was gunstig: ongeveer over de heele wereld waren de gouvernementen over landen van beteekenis in vertrouwde handen:

No. 284.

***PIT EN MERG,** p. 17:

TEXT:

Met bijzondere en beteekenisvolle betrekking tot het zich klaarblijkelijk uitwerkende plan is het feit op te merken, dat op dit gewichtige tijdstip menschen van alle geloofsovertuigingen, volken, naties en rassen, beschaafd en onbeschaafd, doordrongen van de goddelijke principes van Broederschap of Maçonnerie aan het roer staan van 's werelds zaken.

TRADUCTION:

Quant au projet qui est apparemment en voie d'exécution, il faut spécialement attirer l'attention sur le fait significatif qu'à cette époque importante les affaires du monde sont conduites par des hommes de toute croyance, de toute nationalité, de toute race, civilisés et sauvages, tous pénétrés des principes divins de Fraternité ou de Maçonnerie.

Kroonprins Edward van Engeland, hoewel grootmeester der Vrijmetselarij, legde niet veel ijver aan den dag in de door de Loge gewenschte richting. Een duidelijke vingerwijzing van het machtige Loge-wezen in de V. S. werd hem in de volgende woorden gegeven:

---

[1]) *Pit en merg*, p. 6.

No. 285.

***PIT EN MERG,** p. 14:

TEXT:

Fransche Maçons, opgewekt door de Jezuïetisch aangestichte misdaad tegen Dreyfus, zijn bezig gehoor te geven aan de roepstem om Frankrijk te helpen zichzelf te beschermen . . .

Hetzelfde zal naar waarheid gezegd kunnen worden van Engeland, als de Koninklijke Groot-Meester der Maçonnerie aldaar zichzelf wil opwekken. . .

TRADUCTION:

Eveillés par le crime, commis par le jésuitisme contre Dreyfus, des Maçons français sont en train de répondre à l'appel d'aider la France à se protéger soi-même . . .

On pourra dire en vérité la même chose de l'Angleterre, si le grand-maître royal de la Maçonnerie là-bas veut s'éveiller lui-même . . .

Maar Br.·. Edward was nog slechts kroonprins, en zijne moeder, koningin Victoria, regeerde met vaste hand; zij liet geen inmenging in haar bestuur toe, zelfs niet van de zijde van den troonopvolger. Eerst het volgend jaar, in 1901, zou Edward VII zelf de teugels van het Britsche Rijk in handen nemen.

Br.·. Edward is na eenig talmen — zag hij op tegen de geweldige gevolgen, die zijn daad moest hebben? — werkdadig geworden in den door zijn genootschap verlangden zin. Persoonlijk reisde hij vele hoven af, om zijne „omsingelingspolitiek" tegen Duitschland ten uitvoer te leggen. De naijver van zijn volk tegen Duitschlands groeiende vloot, koloniaal bezit en handelsconcurrentie kwamen hem daarbij uitstekend te stade, om den steun der Britsche natie in den rug te krijgen; — het volk toch kon, zooals Disraeli reeds gezegd had, niet zien, wat eigenlijk achter de schermen gebeurde.

Dat Edward VII gewillig zou blijken en gehoorzamen, wist de Amerikaansche Vrijmetselarij van te voren. Op volmaakt stelligen toon had het reeds in 1900 — een jaar vóór zijne troonsbestijging — geklonken:

No. 286.

***PIT EN MERG,** p. 8:

TEXT:

Spanje, eens fier, trotsch en sterk — de overheerschende macht in Eu-

TRADUCTION:

L'Espagne, jadis si fière, orgueilleuse et forte, la puissance régnante

ropa — aanvaardde de priesterheerschappij. Als het rechtstreeksch gevolg daarvan staat dit edele volk thans als natie vernederd, bankroet, machteloos en onteerd.

De andere Europeesche naties, die grootendeels of geheel door dezelfde priestermacht beheerscht worden, zullen spoedig hetzelfde lot ondergaan.

de l'Europe, agréa la domination du clergé. La conséquence directe en est que ce noble peuple se trouve maintenant humilié, banqueroutier, impuissant et déshonoré en tant que nation.

Les autres nations européennes, dominées par ce même pouvoir clérical, soit en majeure partie soit complètement, subiront bientôt le même sort.

En twee jaren nadat Br.·. Edward zijne moeder Victoria op den Britschen troon was opgevolgd, was de Amerikaansche Vrijmetselarij zoo zeker van hare zaak, dat, gelijk Br.·. Voltaire 25 jaren tevoren het uitbreken der groote Fransche Revolutie voorspeld had[1]), een Joodsch oppervrijmetselaar in de V. S. aan zijn maç.·. hoorders kon zeggen:

No. 287.

ACCOUNT OF THE RECEPTION of the Heart oi Our Martyred Brother Ex-Governor Ygnacia Herrera y Cairo. Oakland, California, April '24, 1903, p. 31.

TEXT:

. . . coming events cast their shadows before. I see in the distance — I shall not live to see it, but there are men here who will — I see that inevitable conflict approaching, between the forces of freedom and the usurpation of that terrible tyranny that has its throne in Rome. Some of you may be called to bear arms in defense of that freedom you now

VERTALING:

Komende gebeurtenissen werpen hun schaduwen vooruit. Ik zie van verre — ik zal 't niet meer beleven, maar anderen hier zullen 't wel — ik zie dat onvermijdelijk conflict naderen tusschen de strijdkrachten der vrijheid en de overweldiging dier geduchte tyrannie, die haren zetel in Rome heeft. Sommigen uwer zullen misschien geroepen worden om de

[1]) Zie *Ontstaan, Streven en Einddoel der Vrijm.*, van Term, p. 238.

possess. When you shall do so, remember that old man who foresaw the event far in the distance — and not so very far.

You young men, when the time comes buckle on your armor and take the sword, and let the Scottish Rite be known, and let Masonry stand firm and fearless and foremost; there you will find your brethern leaders in that great struggle on behalf of freedom which will be a war of American citizens to protect and defend liberty for wife and babe.

wapens op te vatten ter verdediging van de vrijheid, die ge nu geniet. Als dat gebeurt, denkt dan eens aan den ouden man, die het feit uit de verte voorzag, — en niet uit zoo'n héél wijde verte.

Gij, jongelieden, gespt uw wapenrusting aan, als de tijd gekomen is, neemt uw zwaard en doet den Schotschen ritus eer aan. De Vrijmetselarij sta vast en onbevreesd vooraan. Gij zult er uw BBr.·. vinden als leiders in dien grooten strijd voor de vrijheid, en 't zal een strijd zijn van Amerikaansche burgers voor de bescherming en verdediging der vrijheid van vrouw en kind.

Woorden van Br.·. William S. Moses, 32o, oud-grootmeester van het Groot-Consistorie van Californië, vrijmetselaar sedert 44 jaren.

Geciteerd in *American Freemasonry*, Preuss, p. 282-283.

Duidelijk wordt hier de Schotsche ritus met — in tegenstelling tot de andere meest nationale ritussen — zijn geweldige internationale organisatie (we hebben ze, mutatis mutandis, al eens meer vergeleken met den Latijnschen ritus in de Katholieke Kerk) aangewezen als de stuwkracht naar den grooten oorlog, die in het maç.·. hervormingsplan lag als vermeend eenig middel om tot de gewenschte wijzigingen in de staatkundige en maatschappelijke wereldverhoudingen te komen. In de maç.·. wereld zelve onderschatte men den invloed van den Schotschen ritus niet. Toen eenmaal de kogel door de kerk was, erkende een Duitsch maç.·. auteur het openlijk:

No. 288.

***DIE ENTENTE-FREIMAURERI,** KARL HEISE, p. 6.

TEXT:

Wer heute einigermassen orientirt ist über die moderne Maurerei, der

VERTALING:

Wie tegenwoordig ook maar ietwat op de hoogte is van de moderne Vrij-

weiss, welchen Einfluss gerade der „Schottische Ritus" im Weltkriege einnimmt.

metselarij, weet, welk een invloed juist de Schotsche ritus op den wereldoorlog uitoefent.

De Schotsche ritus kan de Duitsche Vrijmetselarij niet gunstig gezind zijn geweest. De Duitsche Grootlogebond toch had zich uitgesproken tegen dien ritus en zelfs zijnen leden verboden, zich in het buitenland in de hoogere graden te laten inwijden[1]). Zoodat, om te Berlijn een „vrij en onafhankelijk" kapittel van Rozenkruisers op te richten en later tot de vorming van een Oppersten Raad van dien ritus te komen, men zijne hoop moest stellen op daar aanwezige leden of oud-leden van kapittels in België, Nederland en Italië en op het verkrijgen van een constitutie-brief (akte van erkenning) uit het buitenland[2]).

In Nederland is de Schotsche ritus wel erkend. In de jaarvergadering van het Groot Oosten van 15 Juni 1913 werd het voorstel van het hoofdbestuur om een „convenant" te sluiten met den opgerichten Oppergraad van den 33sten graad aangenomen met zoo goed als algemeene stemmen. De H.·. E.·. (= Hoog Eerwaarde; titel van den Grootmeester) had in de gedachtenwisseling aangevoerd, dat een soortgelijk convenant zonder bezwaar ook gesloten was met de Hooge Graden[3]), (d.w.z. de kapittels van den 18en graad, de middelbare Vrijmetselaars-organisatie, om zoo te zeggen).

Zonder ophouden zette de internationale Vrijmetselarij haar voorbereiding van de groote botsing voort. Reeds in 1900 ging zij fier op hare snelle uitbreiding en roemde:

No. 289.

***PIT EN MERG,** p. 15.

TEXT:

. . . *dat overal over de geheele wereld heen, onder alle naties, rassen en volken, beschaafde of zoogenaamd*

TRADUCTION:

Partout, dans le monde entier, chez toutes les nations, toutes les races et tous les peuples, civilisés autant que

[1]) *Maç.·. Weekblad*, 7 Juni 1913, p. 395.

[2]) Idem, p 396

[3]) *Maç.·. Weekblad*, 28 Juni 1913, p. 438-439.

wilde, de formeele Maçonnerie werkzaam is als nooit te voren — en zich zelfs buitengewoon uitbreidt — onder de beste en meest intelligente klassen.

barbares, la Maçonnerie déploie une activité inouïe parmi les classes les plus aisées et les plus intelligentes, et elle y fait même des progrès extraordinaires.

In Rusland brak in 1905 een revolutionnaire beweging uit. ,,Alle Republikeinen", zoo schreef een Parijsch loge-blad[1]), ,,en des te meer alle Fransche vrijmetselaars moeten vurige wenschen koesteren voor de spoedige zegepraal der Russische revolutie". De toeleg mislukte: de Czaristische regeering bedwong den opstand. Daarop werden pogingen gedaan om het bestaande verbod tegen het vormen van vrijmetselaars-loges in Rusland opgeheven te krijgen. Minister Stoljipin weigerde volstandig. In November werd Stoljipin vermoord; de dader is nooit ontdekt.

Toch deden zich ook in de Duitsche Vrijmetselarij teekenen voor, die den eenvoudigen BBr.·. de oogen hadden kunnen openen voor de geestesrichting hunner eigen leiders en woordvoerders. Had niet een hunner logeorganen[2]) een breede verheerlijking gepubliceerd van den wegens samenzwering en oproer terechtgestelden Spaanschen Br.·. Ferrer? Dat was niets nieuws, niet een zich onbedacht laten meesleepen in een algemeene maç.·. manifestatie: reeds vroeger had de Duitsche Vrijmetselarij zich lijdelijk door buitenlandsche grootmachten brieven laten toesturen over ,,het despotisme" in haar eigen land, zooals door den Italiaanschen grootmeester Petroni aan Br.·. Feustel, grootmeester der Bayreuther Grootloge[3]), en had de Saksische Grootloge den Italiaanschen grootmeester Lemmi — den te Marseille wegens diefstal veroordeelden medewerker van Mazzini, Garibaldi en Cavour — geprezen als ,,den koning der Vrijmetselaren, niet slechts in Italië, maar in geheel de wereld"[4]).

Ook de Duitsche keizer had geen erg in hetgeen er in het verborgene woelde. Hij was op de hoogte van vele geheimen der officiëele diplomatie, maar wat daaronder en daarachter gebeurde, bleef voor hem diep mysterie. heeft hij 't ooit geweten, dat een Fransch loge-blad[5]) in 1908 hem signaleerde

[1]) *L'Acacia*, April 1905, no. 28, p. 253 v.v. Geciteerd in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 135.

[2]) *Der Herold*, 5 Dez. 1909, no. 45, p. 4. — Geciteerd in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 153.

[3]) Afgedrukt in de *Riv. della Mass.*, 1883, p. 67. Vgl. *Weltfreim.*, Wichtl, p. 154.

[4]) *Weltfreim.*, Wichtl, p. 154.

[5]) *Bull.·. Maç.·.*, gecit. in *die Entente-Freim.*, Br.·. Karl Heise, p. 24.

als „door zijn eerzucht gevaarlijk voor alle volken, ook voor het zijne"?

Wilhelm II, ofschoon zelf geen Vrijmetselaar, was, in zijne onkunde op dit stuk, de Orde niet vijandig gezind. Dit bleek o.a., toen hij de loge *Zur Freundschaft* te Heiligenstadt, in begin 1910 ter gelegenheid van haar honderdjarig bestaan, zijn levensgroot olieverfportret schonk, in gouden lijst en met eigenhandige opdracht en onderteekening. Uit de door een Duitsch blad[1]) toen spottend aan de Centrumpers gerichte vraag: wat deze wel zeide „van deze nieuwe onderscheiding eener Vrijmetselaarsorde door den keizer", valt op te maken, dat dit niet het eerste gunstbewijs van den kortzichtigen vorst aan eene Loge is geweest.

Het was ook niet het laatste. In een Ned. maç.·. orgaan[2]) vonden we vermeld, dat de Duitsche keizer den 6 December 1912, ter gelegenheid van het 175-jarig bestaan der loge *Absalom zu den drei Nesseln* (die Frederik den Groote, nog kroonprins zijnde, in de Orde van Vrijm.·. had opgenomen), aan deze oudste Duitsche loge zijn levensgroot borstbeeld met eigenhandige onderteekening schonk.

De Oostenrijksche auteur dr. Hugo Walther had een scherper kijk op de toestanden, toen hij in de in 1910 verschenen 2e uitgave van zijn werk[3]) erop wees, dat de Engelsche regeering de Vrijmetselarij in haar land als werktuig gebruikte en er bijvoegde: „Daar de Engelsche politiek tegenwoordig niets anders najaagt dan den ondergang van het Duitsche Rijk en diens Oostenrijkschen bondgenoot, zijn de Grootloges van het Vereenigd Koninkrijk ongetwijfeld in staat de Duitsche en Oostenrijksche belangen ernstig te schaden".

Niet alleen de Duitsche keizer, zelfs de Duitsche Vrijmetselarij liet zich verblinden.

In Juni 1912 brachten de drie Grootmeesters der Oud-Pruisische Grootloges („Zu den drei Weltkugeln", „Grosze Landesloge" en „Royal York") met hun Groot-Officieren (lees: bestuursleden) een vriendschappelijk bezoek aan de Vrijmetselaren te Londen. En in Mei 1913 werd dit bezoek beantwoord door de komst van den pro-Gr.·. Mr.·. lord Ampthill der Vereenigde Grootloge in Engeland, drie provinciale grootmeesters en een tiental andere aanzienlijke BBr.·. aan Hannover en Berlijn. Onder de Duitsche BBr.·. werd

---

[1]) *Breslauer Zeitung*, 28 Mei 1910.

[2]) *Maç.·, Wbl.·.* van 4 Jan. 1913, p. 23.

[3]) *Die Freimaurerei*, p. 19.

zelfs een eere-comité gevormd om Br.·. Ampthill eene portret-plaquette aan te bieden met een begeleidend adres „voor zijn verdienste ten aanzien van de verhouding tusschen de Engelsche en Duitsche Vrijmetselarij en de bevordering der vredesbeweging"[1]).

Men behoeft hier niet aan een geveinsde houding van Engelsche zijde te denken. De Engelsche Vrijmetselarij is een dier nationale ritussen, welke niet door den Schotschen, den leidenden geest, in het diepste vertrouwen genomen worden.

Onder de Vrijmetselaren van lageren graad, die het gevaar ook wel zagen aankomen, was een goed-gemeende beweging gaande om het te bezweren.

En zoo kon men, het jaar vóór de Wereldoorlog uitbrak, in een Ned. maç.·. orgaan lezen:

No. 290.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** 30 Augustus 1913. p. 522-523.

TEXT:

Hoe is bij uitnemendheid de Vrijmetselarij geschikt om de vredesgedachte te propageeren, zij, die wij noemen konden „de blauwe internationale". Zij heeft een idealistischen grondslag . . .

TRADUCTION:

C'est par excellence la Franc-Maçonnerie qui est capable de propager l'idée de la paix, celle qu'on pourrait nommer „l'Internationale bleue". Sa base est idéaliste.

De Blauwe Internationale, ja! Men weet, dat blauw de kleur is der lagere graden in de Vrijmetselarij; de hoogere voeren roode, zwarte en witte kleuren, en 't is dáár, waar de politiek wordt gemaakt[2]), niet in de lagere, waarvan grmr.·. Alb. Pike verachtelijk schreef, dat ze van de eerste beginselen der Vrijmetselarij geen begrip hebben[3]).

Den Duitschen BBr.·. scheen geheel de beteekenis te zijn ontgaan van het feit, dat de loges in Oostenrijk, waar ze van Staatswege verboden waren doch niettemin ijverig werkzaam bleven — in Weenen alleen waren dertien

[1]) *Maç.·. Weekblad*, 24 Mei 1913, p. 358-359.

[2]) *Freim Ztg.·.*, gecit. bij v. Term: *O., S. en E. der Vrijm.*, cit. no. 107, p. 121.

[3]) *Inner Sanct.·.*, gecit. als boven, no. 93, p. 111-112.

loges — dat de Oostenrijksche loges onder de obediëntie stonden van de Hongaarsche Grootloge, wier anti-monarchaal karakter en nauwe verstandhouding met het Fransche Groot-Oosten toch voor niemand een geheim waren. Het maç.·. maandblad „Kelet", orgaan der Symbolieke Grootloge van Hongarije, had nog in zijn Juli-no. van den jaargang 1911 ronduit en uitdagend geschreven: „Wij zijn samenzweerders; wij zweren dagelijks samen in heilige overtuiging en verbittering tegen de huidige maatschappelijke orde"[1]). De overwegende meerderheid der Hongaarsche loge-leden bestond uit Joden, in wier handen ook bijna uitsluitend de leiding ervan berustte, gelijk Br.·. Karl Koller, de latere hoofdredacteur van het vrijzinnige Weener „Vaterland" getuigde[2]). De geest der Hongaarsche Vrijmetselarij was trouwens reeds genoegzaam gebleken in 1883, toen ze bij de behandeling van het proces wegens den z.g.n. ritueelen moord te Tisza Eszlar (zie blz. 371) uitdrukkelijk partij koos voor de Joodsche beklaagden. Ook in Bohemen was de geest der Vrijmetselarij republikeinsch, zooals de buitengewone jubel getuigde, waarmee Br.·. Ferrer uit Barcelona op het Internationale Vredescongres te Praag begroet werd. Bekend is de openlijke verklaring, van Czechisch-radicale zijde in den Rijksraad afgelegd: „Er is geen hoogverraad. Hoogverraad is geen misdrijf". Leiders der radicale Czechen waren Br.·. Kramarsch en Br.·. Masaryk.

Een Weener vrijmetselaar, Br.·. Oskar Erstling, aarzelde niet te schrijven: „In Oostenrijk leeft en regeert het maçonniek beginsel zoo krachtig als wellicht nergens anders ter wereld"[3]).

Vooral de Hongaarsche Grootloge roerde zich. Kort nadat Br.·. Magalhaes Lima de revolutie van 1910 in Portugal had tot stand gebracht, werd hij door genoemde grootmacht naar Budapest genoodigd en daar feestelijk gehuldigd.

Maar de Duitsche Vrijmetselarij bleef zich blind staren op de pacifistische beweging onder de welmeenende BBr.·. der lagere graden.

Zoo werd van 23—25 Augustus 1913 in de loge-lokalen op den Fluweelen Burgwal te 's-Gravenhage een bijeenkomst van een 400-tal BBr.·. en ZZr.·. van verschillende nationaliteit gehouden[4]) als „Zesde Maçonnieke Betooging

[1]) Gecit. in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 67.
[2]) *Weltfreim.*, Wichtl, p. 54.
[3]) *Der Zirkel*, 13 Dez. 1908. Gecit. in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 123.
[4]) *Maç.·. Wbl.*, 6 Sept. 1913, p. 533 v.v.

voor den Vrede". Het plan was, het volgend jaar te Frankfort bijeen te komen.

De discussies liepen in hoofdzaak over het groote gevaar eener spanning tusschen Frankrijk en Duitschland. Men keek er de feiten aan als de gewone krantenlezer, die de façades ziet en nooit het binnenwerk.

Toch hadden ook de Blauwe Vrijmetselaars zich rekenschap kunnen geven, dat het zwaartepunt niet dáár lag, waar de Haagsche Maç.·. vredesconferentie meende. Dat lag aan de overzijde van den Atlantischen Oceaan, daar waar meer dan de helft van het geheele aantal Vrijmetselaren der wereld is saamgegroept, en waar de hooge en occulte graden bloeien als wellicht nergens anders. Reeds dertien jaren tevoren had ook de Blauwe Vrijmetselarij kunnen lezen:

No. 291.

***PIT EN MERG,** p. 14.

TEXT:

De Vereenigde Staten zijn de „Hoeksteen", de vurig begeerde Buit, waarvan het bezit op dit oogenblik in belangrijke mate het lot van de menschheid voor eeuwen beslist. De bewijzen hiervoor liggen overal voor 't grijpen; ten eerste in de meer dan ooit leidende en unieke positie, die wij hebben ingenomen onder de naties gedurende de laatste achttien maanden tot verdediging van „broeders in nood"; dan in de groote bestemming, die ons blijkbaar wacht...

TRADUCTION:

Les Etats-Unis sont la pierre angulaire, le butin vivement désiré, dont la suzeraineté décidera actuellement en grande partie du sort de l'humanité. Les preuves de cette assertion, on les retrouve partout: d'abord dans la position, unique et plus que jamais dirigeante, que nous occupons depuis les derniers dix-huit mois parmi les nations en faveur de la défense de nos „frères en détresse"; puis dans la haute destinée qui nous attend apparemment...

De „verdediging van Broeders in nood gedurende de laatste 18 maanden" heeft waarschijnlijk betrekking op den steun, door de V. S. verleend aan de maç.·. opstanden in Cuba en de Filippijnen tegen Spanje. (De Hollandsche vertaling der brochure verscheen omstreeks 1900).

Toch waren er ook wel buiten Amerika Vrijmetselaars, blijkbaar dieper-

ingewijden, die het groote conflict zagen aankomen. Een paar dagen na de sluiting van de Maç.·. Vredesconferentie in de Haagsche loge-gebouwen kwam een Ned. maç.·. tijdschrift uit met eene beschouwing, waarin de volgende uiterst sceptische uitlatingen voorkwamen:

No. 292.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** 30 Aug. 1913, p. 518 en 520.

TEXT:

. . . er zijn droomers van een wereldstatenbond, van een wereld-politiemacht, . . .

We zijn niet zoo naïef om te meenen dat met het Vredespaleis de wereldvrede staat, en dat van Augustus 1913 afaan intrige en eigenbelang niet meer in staat zullen zijn de booze oorlogsdemonen te ontketenen en de mogendheden tegen elkaar in 't geweer te roepen.

Op alles, ook op de bitterste teleurstellingen, dienen we voorbereid te zijn. Een mensch met idealen is daarom nog geen heilige. En een menschheid met een Vredespaleis is daarom nog niet trouw aan den vrede.

TRADUCTION:

. . . il y des gens qui rêvent d'une alliance mondiale des nations, d'une puissance policière universelle . . .

Nous ne sommes pas assez naïfs pour croire que le Palais de la Paix est synonyme de paix universelle, et que depuis août 1913 les intrigues et l'égoïsme ne seront plus capables de déchaîner les démons de la guerre et de mobiliser les puissances l'une contre l'autre.

Nous devons nous préparer à tout, même aux désillusions les plus cruelles. C'est pourquoi un idéaliste n'est pas encore un saint. Et une humanité possédant un palais de la Paix n'est pas nécessairement fidèle à la paix.

Inderdaad, tot den Europeeschen wereldoorlog was reeds minstens veertien jaren voor zijne uitbarsting niet alleen besloten, maar de bijzonderheden waren al zoover uitgewerkt, dat toen ook reeds het nemen van zijn aandeel daarin door het Afrikaansche werelddeel vaststond. Alleen h o e de strijd ontbranden zou, was toen nog niet uit te maken; men stelde zich voor, dat in Afrika de lont in het kruitvat zou worden gestoken. En zoo werd van maç.·.-Amerikaansche zijde in 1900 geschreven:

No. 293.

***PIT EN MERG,** p. 5.

TEXT:

Zij, die de vrijheid liefhebben op het groote slaven-vasteland, zijn naar hunne opvatting van de zaak bezig de vlag der vrijheid te planten en haar te verdedigen tegen vreemde invallen en overheersching.

In verband met de geschiedenis en de betrekkingen van de Europeesche naties in het verleden, verdeeld als ze zijn . . . en niet op haar gemak uit vrees voor de zwangere toekomst, kan dit Afrikaansche kampvuur gemakkelijk de vuren van geheel Europa doen ontvlammen en daardoor van de geheele wereld, de verandering van haar kaart, reeds begonnen door de Vereenigde Staten — vooraan in den strijd voor Recht en Vooruitgang — voltooiende.

TRADUCTION:

Ceux qui, sur le grand continent d'esclaves, sont amoureux de la liberté sont occupés, d'après leur conception de la question, à planter le drapeau de la liberté et à le défendre contre les invasions et la domination étrangères.

En rapport avec l'histoire et les relations antérieures entre les Etats européens, divisés et inquiets sur le sombre avenir, ce feu africain pourrait bien faire enflammer les feux de toute l'Europe et de tout l'univers, achevant ainsi la révision de sa carte, — révision déjà entreprise par les Etats Unis, toujours les premiers dans le combat pour le Droit et le Progrès.

De strijd in de Afrikaansche kolonies van Duitschland heeft later deze woorden in vervulling gebracht.

Ook met het deelnemen van de Nieuwe Wereld aan den strijd in de Oude werd tevoren rekening gehouden, in die mate zelfs dat er gewezen werd op de zwakke plekken en op hetgeen dienaangaande te doen viel:

No. 294.

***PIT EN MERG,** p. 14.

TEXT:

Vele van de Zuid-Amerikaansche Staten hebben Maçons aan 't roer, en

TRADUCTION:

Plusieurs Etats de l'Amérique du Sud sont gouvernés par des Maçons,

de ervaring van het verleden zal ze voldoende geleerd hebben, nooit weer hun oude, onbetrouwbare loodsen op de commandobrug te moeten toelaten.

In Canada is de blijkbaar besturende macht aan de zijde van de achteruitstuwende kracht, en zijne Maçons behoorden den stroom te wijzigen en te brengen in zijne van nature sterke en vrije atmosfeer.

et l'expérience du passé leur aura appris suffisamment à ne plus jamais tolérer leurs anciens pilotes suspects sur la passerelle de commandement.

Au Canada le pouvoir dirigeant est apparamment entre les mains de la force réactionnaire, et les Maçons devraient y changer le courant et le conduire dans son atmosphère naturellement forte et libre.

Canada en, in Zuid-Amerika, Brazilië hebben later, het eerste meer werkdadig, het laatste zij 't ook meer nominaal, aan den Wereldoorlog deelgenomen.

De houding der Vrijmetselarij in Amerika, waar op dat oogenblik voor de groote menigte nog in sterke mate het beginsel van non-interventie in Europeesche zaken gold, moet op vele niet-ingewijden aldaar wel een ietwat vreemden indruk hebben gemaakt. Ook met dat bezwaar werd in het profetisch maç.·. geschrift rekening gehouden:

No. 295.

***PIT EN MERG,** p. 5:

TEXT:

De insulaire „Monroe leer" is alreeds weggesmolten in de breedere wereldbelangen, waarin wij plotseling en onverwacht een uniek en leidend aandeel hebben genomen.

Een reusachtige figuur is verschenen boven den horizon . . . één . . . voet plantende op de Antillen, . . . den anderen . . . uitstrekkend . . . om zich... neer te zetten op den drempel

TRADUCTION:

La doctrine insulaire de Monroe s'est déjà fondue dans les grands intérêts mondiaux auxquels nous venons de prendre brusquement et à l'improviste, une part unique et dirigeante.

Une figure gigantesque a apparu au-dessus de l'horizon, . . . mettant un pied sur les Antilles, . . . avançant l'autre afin de le poser sur le seuil

van Azië's onontgonnen stapelplaats . . . Hij is . . . de ziel der menschheid in actie; de toortsdrager van Waarheid, Licht en Bevrijding voor de ontmoedigden en de verdrukten . . .

Met een zuiver motief en hoog principe als onze drijfveer en gids, zal onze doortocht door de Roode Zee van zelfzucht naar het Beloofde Land van Universeele Broederschap veilig en glorierijk zijn.

du marché mondial peu exploité de l'Asie . . . Elle est . . . l'âme de l'humanité en action portant le flambeau de la Vérité, de la Lumière et de la Libération aux découragés et aux opprimés . . .

Prenant pour mobile et pour guide un motif pur et un principe élevé, notre passage à travers la Mer Rouge de l'égoïsme vers la Terre Promise de la Fraternité Universelle sera sûr et glorieux.

Een ernstig bezwaar voor de uitvoering van den opzet was de vredesbeweging, het pacifistische streven, dat zich openbaarde onder vele vrijmetselaren, vaak hiërarchisch-hoogstaande maar blijkbaar niet in den politieken opzet ingewijd, en dat o.a. uiting vond in de maç.·. vredesconferenties, waarvan op blz. 502 v.v. sprake was. De gevreesde oorlog is inderdaad te vermijden, schreef de maç.·. uitgave voornoemd, wanneer de wereld zich vrijwillig naar onze eischen plooit. Doch is dit niet het geval — en het was 't geval niet — dan zal ze door een zee van bloed moeten waden:

No. 296.

***PIT EN MERG**, p. 15-16.

TEXT:

Door . . . Concentratie van Maçonnieke „Gedachte"... zal eene Bloedelooze Revolutie van de Wereld worden teweeggebracht, en de Menschheid zal . . . worden opgevoerd tot . . . een ware en Universeele Maçonnieke Broederschap.

TRADUCTION:

La concentration de l'Idée maçonnique aura pour effet la révolution pacifique du monde et conduira l'humanité à la vraie et universelle fraternité maçonnique.

Zonder deze geconcentreerde gedachte . . . zal de wereld . . . door een zee van bloed moeten waden . . .

Sans cette idée concentrée, le monde devra traverser un océan de sang.

Dit is de Onvermijdelijke Keuze en Arbeid van de Maçonnerie . . .

C'est le dilemne inévitable et l'oeuvre de la Maçonnerie.

En wie nog aarzelen mocht in maç.·. kring werd uitdrukkelijk tot een vast besluit opgewekt in dezer voege:

No. 297.

***PIT EN MERG,** p. 16-17.

TEXT:

Twijfelen de Maçons . . . aan den goddelijken oorsprong, aan de roeping . . . der Maçonnerie? . . . zij zullen te staan komen tegenover het feit, dat het hun plicht is de tegenwoordige Redders der Menschheid te zijn; . . .

Is de Maçonnerie. . . god-menschelijk. . . genoeg om. . . den. . . plicht te aanvaarden, waartoe zij nu geroepen wordt . . .?

Dit volmaakt georganiseerde, universeele en homogene lichaam bestaat . . . uit de meest verlichte, . . . vooruitstrevende . . . menschen van alle naties, rassen en geloofsovertuigingen, die . . . elkander begroeten onder het ,,paslood'' van een . . . gemeenschappelijk . . . einddoel.

TRADUCTION:

Les maçons doutent-ils de l'origine divine, de la vocation de la Maçonnerie? Ils se verront placés devant le fait qu'il est de leur devoir d'être les Sauveurs contemporains de l'humanité.

La Maçonnerie, est elle assez Dieu-Homme pour accepter le devoir auquel elle est maintenant appelée?

Ce corps parfaitement organisé, universel et homogène se compose des gens les plus éclairés et avancés de toutes les nations, races et croyances, se saluant sous le ,,niveau'' d'un même but final.

Ziedaar den betoogtrant: de plicht is er, de mogelijkheid tot uitvoering bestaat. En het resultaat? Is dit de zwaarte der te brengen offers waard? Ook

hier geeft de mysterieuze brochure — aan welker samenstelling occulte invloeden blijkbaar niet vreemd geweest zijn — het antwoord: de Vrijmetselarij is het uitverkoren werktuig van een hoogeren geest, van den „Grooten Meester", en op haar rust de taak eene gouden eeuw in te luiden, waar het wereldbestel zal zijn in hare handen:

No. 298.

***PIT EN MERG,** p. 19.

TEXT:

Bij alle . . . keerpunten in de wereldgeschiedenis is de Maçonnerie steeds der bedreigde menschheid te hulp gekomen en haar redder geworden.

Nu in der Wereldhistorie Meest Ernstige Crisis . . . zijn de universeele . . . krachten van Goed en Kwaad . . . de voorposten-gevechten van den laatsten reuzenstrijd op leven en dood reeds begonnen; . . . in deze gewichtige crisis moet en zal de Maçonnerie hare sluimerende geestelijke reuzenkracht . . . weder opwekken en zal zij uitgaan als des Grooten Meesters uitverkoren oorspronkelijke vertegenwoordiger om . . . triomfeerend slag te leveren.

Dan zal onze . . . Orde hare . . . glorie van „de Gouden Eeuw" herwinnen, en onder het herstelde, weldadige bestuur der Maçonnerie zal de afstraling van die flauwherinnerde Eeuw het hart andermaal verwarmen en den geest der menschheid verlichten.

TRADUCTION:

A chaque tournant de l'histoire universelle, la Maçonnerie est toujours venue en aide à l'humanité menacée et elle est devenue son sauveur.

Maintenant, que l'histoire du monde passe par la crise la plus grave qu'elle ait jamais connue, les grandes forces du Bien en du Mal ont déjà entrepris les combats d'avant-garde de la gigantesque bataille de vie ou de mort. Dans cette crise décisive, la Maçonnerie réveillera sa force titanique mais sommeillante et elle se portera en avant comme le représentant élu et original du Divin Maître afin de porter le coup victorieux.

Alors, notre Ordre regagnera sa gloire de „l'Age d'Or", et sous le gouvernement restauré et bienfaisant de la Maçonnerie, le rayonnement de cet âge presque oublié réchauffera le coeur et illuminera l'esprit des hommes.

Zóó is de wereld den grooten strijd ingegaan.

In de jaren zijner regeering (1901—1910) heeft koning Br.·. Edward VII gevolg gegeven aan de opwekking, hem van maç.·. zijde toegestuurd (zie blz. 495), en wel op eene wijze, die hem 5 à 6 jaren na zijnen dood — de mede door hem voorbereide oorlog was toen in vollen gang — van de zijde van het orgaan der wereld-moederloge te Londen[1]) den posthumen eeretitel verwierf van „den grootsten Vrijmetselaar der moderne tijden".

De loop der gebeurtenissen legde het ontstekingspunt van de oorlogsbom elders, dan de Amerikaansche voorspelling had verwacht.

Zooals in de XIXde eeuw de Carbonari van Italië zich verzetten tegen het vasthouden van door ras-Italianen bewoonde provinciën door Oostenrijk, vormde zich in Servië naar het Carbonari-model een geheim genootschap, dat de in 1908 door Oostenrijk ingelijfde gewesten Bosnië en Herzegowina aan Servië wilde doen overgaan. De definitieve organisatie kwam in 1911 tot stand. Zooals de Carbonari het ééne Italië beoogden, zoo streefde de „Narodna obrana" (Volksweer) naar de vorming van een Groot-Servië, omvattende alle Zuid-(„Yoego-")Slavische elementen. Ze had reeds haar martelaar en held in Zerajicz, die den 15 Juni van het jaar tevoren een aanslag op den Oostenrijkschen landvoogd van Bosnië-Herzegowina, Von Varesjanin, gepleegd en zich daarna gezelfmoord had. Onder de talrijke Servische elementen in het nieuwe Oostenrijksche grensgewest telde de „Narodna Obrana" tal van eedgenooten. Velen hunner bezochten de te Belgrado gevestigde vrijwilligersschool, aan welker hoofd majoor Tankosicz stond, een der medeoprichters van de Narodna Obrana. Er werd onderricht gegeven in schieten, bommenwerpen, mijnenleggen, vernielen van spoorwegen, bruggen, tunnels, telegraafdraden enz.

In maçonnieke kringen was sedert lang bepaald, dat bij den dood van keizer Frans Jozef van Oostenrijk opstanden in de verschillende deelen des Rijks zouden plaats hebben, die de Donau-Monarchie in verschillende stukken, naar gelang van de nationaliteiten, zouden doen uiteenvallen. Dit was zoo weinig een geheim, dat vóór den dood van den ouden keizer dit vooruitzicht — zij het onder weglating van de aanduiding der Vrijmetselarij als drijfveer — herhaaldelijk in de openbare dagbladpers werd vermeld.

Reeds in 1908 had de gewezen Servische minister-president Swetomir Nicolajewicz, grootmeester der loges te Belgrado, een oproep tot de Euro-

[1]) *Freemason*, 1915-16, no. 89.

peesche Vrijmetselarij gericht, waarin hij haar aanspoorde „den Serviërs in hun strijd tegen Oostenrijk den werkdadigen steun van alle BBr.·. te bezorgen"[1]).

Een ernstige hindernis voor de uitvoering van dit plan vormde de persoon van den Oostenrijkschen troonopvolger, aartshertog Frans Ferdinand, van wien men verwachtte, dat hij als opperbevelhebber des legers — hij was een man met bijzondere militaire kwaliteiten — wellicht het oproer zou weten te bedwingen, en van wien men, om zijne uitgesproken katholieke overtuiging en korte vastberadenheid, een „reactionnair" en anti-maçonniek bestuur in Oostenrijk verwachtte. Daarbij kwam, dat hij in bijzondere vriendschap stond tot den Duitschen keizer, die hem zijn huwelijk met de Czechische gravin Chotek had mogelijk gemaakt en haar den rang van hertogin had bezorgd. Het was te voorzien, dat Wilhelm II in Frans Ferdinand, wanneer deze eenmaal keizer van Oostenrijk zou zijn, een trouw en bekwaam bondgenoot zou hebben.

De Narodna Obrana besloot tot den dood van Frans Ferdinand. Uit de processtukken[2]) is gebleken, dat het plan, zacht gezegd, met medeweten van het Fransche Groot-Oosten gevormd is. Wichtl maakt hier de zeer juiste opmerking, dat het ook de Fransche Grootloge (Schotsche ritus, v. T.) kan geweest zijn; zulk een verwisseling is in getuigenissen zeer wel mogelijk. Dat een dergelijke daad trouwens niet tegen de principiepen der Entente-Vrijmetselarij inging, getuigde de hulde, in het jaar 1914 zelf gebracht door het orgaan van het Italiaansche Groot-Oosten[3]), dat den bommenwerper Wilhelm Oberdank wegens diens aanslag, in 1882 tegen het leven van keizer Frans Jozef gepleegd, als „held en martelaar" vereerde.

Zeker van de sympathieën der Groot-Oosten's van Parijs en Rome toog de Servische bij-organisatie van den Oppersten Raad.·. te Belgrado aan 't werk.

Twaalf van Tancosicz' leerlingen, allen scherpschutters, werden naar Serajewo uitgezonden om op 28 Juni 1914 langs de straten te staan, waardoor de Oostenrijksche troonopvolger-legercommandant rijden zou. Een der uit-

---

[1]) *Die.·. Brüder im Weltkrieg*, Brauweiler, p. 37.

[2]) *Der Procesz gegen die Attentäter von Serajewo*, Aktenmäszig dargestellt van Prof. Pharos. Mit Einleitung von Geheimem Justizrat Prof. Dr Josef Kohler Berlin 1918, v Decker's Verlag.

[3]) *Rivista Mass. Ital.*, 1914, p. 435-v.v. — Geciteerd in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 110.

verkorenen, had gansche nachten aan het graf van Zerajicz doorgebracht, om zich voor zijne daad te begeesteren.

Het drietal Princip, Cabrinovicz, Grabez pleegde den moord op den aartshertog en diens gemalin.

In het later tegen hen gevoerd proces beweerden de beide eersten, dat zij deel uitmaakten van de Vrijmetselarij. Of dit, met het oog op hun jeugdigen leeftijd, vormelijk juist is, zij daargelaten. Zeker is, dat er sinds Mei 1912 een Opperste Raad van den Schotschen ritus te Belgrado bestond, met meerdere onderhoorige loges[1]).

Tancosicz heeft later zelf aan den verslaggever van een Italiaansch blad[2]) verklaard: „Mijn leerlingen hebben hun opdracht zeer goed uitgevoerd".

Cabrinovicz verklaarde voor het gerecht, dat hij zijne denkbeelden naar den trant van Mazzini wilde verwezenlijken.

De geldmiddelen voor den aanslag werden blijkens de processtukken verschaft door Br.·. Radoslaw Kazimirovicz, na diens terugkeer van eene reis, waarop hij o.a. Londen, Parijs en Budapesth bezocht had. Dit laatste moge verwonderlijk klinken, — het is niet zoo zonderling meer, als men een Oostenrijksch auteur hoort verzekeren, dat er geen persoon op de heele aarde was, die in Hongarije, met name in vrijmetselaarskringen, zoo gehaat was als Frans Ferdinand[3]). En het past nog meer in het kader der omstandigheden, als men weet, dat kort voor het uitbreken van den wereldoorlog de bestuursleden der Hongaarsche Grootloge een bezoek brachten aan de Grootloge te Belgrado.

Wichtl[4]) verzekert ook, dat Tankosicz voordurend betrekkingen onderhield met den Engelschen majoor Susley, die aan het hoofd stond van het te Londen, Southend, Hamptoncourt Street no. 112 gevestigd bureau van den Britschen geheimen dienst, dat jaarlijks een budget van vijf millioen pond sterling krijgt toegewezen.

De moord op den Oostenrijkschen troonopvolger is de directe aanleiding geworden tot den wereldoorlog.

De Duitsche Vrijmetselarij had zoo weinig kijk op hetgeen er in de internationale Schotsche en Joodsche loges achter haar zich afspeelde, dat ze nog

---

[1]) *Riv. d. Mass. It.*, 1916, p. 42; gecit bij Gruber: *Der Doppelmord*, p. 127.

[2]) *Giornale d'Italia*, Juni 1916. Gecit. als boven, p. 123.

[3]) Wichtl, *Weltfreimaurerei*, p. 129

[4]) Idem, p. 140 en 141.

den 31 Mei 1914, alzoo twee maanden vóór het uitbreken der oorlogsverklaring de nieuw Servische Grootloge (van het Schotsche systeem) officiëel erkende. De Duitsche Grootmachten.·. vormen n.l. een onderling verband: den Deutschen Groszlogenbund, bestaande uit de acht Duitsche Grootloges, waarvan de drie Pruisische bekend staan als nationaal en protestantsch-christelijk, de Hamburgsche en de Frankfurter (de Eklektische) als meer cosmopolietisch en Joodsch-gezind.

Zoowel op den „Groszmeistertag", waarin de Servische Suprême Conseil werd erkend als in Juli 1914, toen de oorlog uitbrak, stond aan het hoofd van den Deutschen Groszlogenbund de voorzitter van den Frankfurter Eklektischen Bund. Br.·. Kohn, wiens naam genoegzaam zijne nationaliteit verraadt. De maç.·. kalenders en andere uitgaven van dien tijd verzwijgen deze omstandigheid met opmerkelijke zorg[1]).

Ook de hervatting der vriendschappelijke betrekkingen met het Fransche Gr.·. O.·. wist de Frankfurter Grootloge op den 34sten „Groszlogentag" te Berlijn, in 1909, door te drijven met vijf stemmen tegen de drie der Oud-Pruisische Grootloges.

De Duitsche loges zijn werkelijk blind geweest voor de teekenen des tijds. Twee jaren vóór den wereldoorlog (25—27 Mei 1912) vond de Internationale Vrijmetselaars-conferentie in Luxemburg plaats. Daar werd uitdrukkelijk gepleit voor de vestiging van een vereeniging tusschen alle maç.·. grootmachten om te kunnen komen tot de stichting van een Wereldvredebond[2]).

Men meene niet, dat de Duitsche Vrijmetselaren in het algemeen onbetrouwbare Rijksburgers waren. Zoowel de meeste loges als de individueele leden hebben volledige aanhankelijkheid aan hun vaderland betoond; 4000 vrijmetselaren hebben te velde het IJzeren Kruis verdiend. Maar dat zij niet op de hoogte waren van de machinatiën in de hoogere regionen van hun internationaal verbond, mag wel als vaststaande aangenomen worden.

Einde Juli 1914 brak de ramp uit.

In Frankrijk vreesde men zeer de pacifistische gezindheid van den socialistenleider Jaurès — zelf een vrijmetselaar — wiens groote welsprekendheid en buitengewone invloed op de volksmassa's allicht een strooming ten nadeele van de oorlogsgeestdrift konden ontketenen.

---

[1]) *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 64 v.v.

[2]) *Amtlicher Bericht über die Luxemb-Konferenz*. Neuenburg i. Schw. 1912, p. 12

Den 31 Juli 1914 werd Br.·. Jaurès in het café Croissant te Parijs doodgeschoten. Zijn moordenaar, Vilain, werd aangehouden maar gedurende den ganschen oorlog in voorarrest gelaten. Eerst na den wapenstilstand, begin 1919, werd hij gevonnist en . . . vrijgesproken.

In de „Hessische Landeszeitung"[1]) werd vlotaf beweerd, dat geldmiddelen voor het voltrekken van den moord verstrekt waren door het op blz. 512 genoemde bureau van den Britschen geheimen dienst: Hamptoncourt Street, Londen.

In hoeverre dit juist is, valt moeilijk te controleeren. Wat echter uit de profane documenten betreffende de voorgeschiedenis van den oorlog vaststaat, is, dat naar later gebleken was, Rusland reeds vóór den moord te Serajewo troepen in Siberië in 't geheim gemobiliseerd en naar het Westen vervoerd had. (Zie daarover citaat no. 299).

---

[1]) Vgl. *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 141

TIJDENS DEN WERELDOORLOG.

Een groot gevaar bij het behandelen van een stof als deze in het verband van dit werk is: een eenzijdig en bevooroordeeld turen op den samenhang der feiten, het overal willen zien van de hand der verborgen kracht, waar de bewijzen hiervoor niet voldoende zijn.

Ongetwijfeld liggen de gebeurtenissen der laatste tien jaren nog te kort achter ons om een volledigen, laat staan een dieper gaanden kijk op het weefsel ervan toe te laten. Zeker is nog niet alles bekend, wat later geweten zal worden, en het schijnt schr. dezes dan ook beter toe onvolledige maar betrouwbare grepen hier en daar te doen dan een min of meer voltooide schets te leveren, die echter op vele punten het merk der hypothese in plaats van het geconstateerde feit zou dragen.

Het verder verloop der jaren zal vanzelf wel de noodige gegevens brengen, die de nu geschetste stippellijn tot steviger contouren en misschien wel detailleerende nuances kunnen uitzetten.

* * *

Uit den aard der zaak verdienen de uitlatingen, door Germaansche vrijmetselaren tijdens den oorlog gedaan, meer dan gewone aandacht, wijl 't viel aan te nemen, dat zij, in den tweestrijd tusschen de liefde voor hun land en de gehechtheid aan hunne Orde, zich allicht nu en dan woorden zouden laten ontsnappen, die het aanhooren waard konden zijn.

Zoo rijst allereerst de vraag: indien Servië onder den invloed van de Narodna Obrana de lont in het kruitvat stak, hoe is 't dan te verklaren, dat Servië tegenover Oostenrijk kon gesteund en aangemoedigd worden door Rusland, welks Czaristische regeering toch zeker niet kon gerekend worden tot de officiëele vrienden van het geheim-genootschapswezen?

Br.·. Karl Heise heeft daarop het volgende antwoord gegeven:

No. 299.

***ENTENTE-FREIMAURERREI UND WELTKRIEG,** KARL HEISE. p. 52.

TEXT:

Wir gehen nun zu Ruszland über, als zu der Groszmacht, die Serbien

VERTALING:

Laten we thans Rusland bespreken, de groote mogendheid, die Ser-

zum „hinterwärtsigen" Treiben der „Narodna Obrana" anstiftete und selbst auch zuerst mobilisierte. Ruszland anerkannte — seit der endgültigen Schlieszung der Freimaurerlogen unter Nikolaus Pawlowitsch im Jahre 1826 — die Maçonnisten nicht; dessenungeachtet war Ruszland von einem ganzen Netz von Geheimbünden überzogen und wurde vom internationalen Maurerbund gelenkt.

vië tot het onderduimsche woelen der Narodna Obrana opstookte en zelf ook het eerst mobiliseerde. Sedert de definitieve sluiting der vrijmetselaarsloges onder (czaar) Nicolaas Paulowicz in 1826, erkende Rusland de maçons niet. Desniettemin was het land door een geheel net van geheime bonden overspannen en werd door de internationale Vrijmetselarij geleid.

De mate van invloed, dien de Loges op de regeeringspersonen van 1914 aan de Newa konden uitoefenen, daargelaten (zie ook citaat no. 303) is het meest merkwaardige van het hierboven aangehaald citaat, dat ook een Duitsch Loge-lid van beteekenis alzoo zonder aarzelen erkent, dat de Vrijmetselarij een factor in het ontstaan van het onheilvolle wereldconflict is geweest.

Wellicht heeft hij op het werkelijk verband der feiten niet den juisten kijk; waarschijnlijk heeft de toenmaals in zijn vaderland algemeen bestaande verbittering tegen Engeland („Gott strafe England!" heette het er) hem de verporties bij de beoordeeling der factoren uit het oog doen verliezen; vermoedelijk overschatte hij het gewicht der Engelsche, en onderschatte hij de rol der Amerikaansche vrijmetselarij in een tijd, dat vele Duitschers hun hoop goeddeels gebouwd hadden op een volharden van de V. S. in hun aanvankelijk neutrale en jegens het Duitsche Rijk somwijlen zelfs schijnbaar welwillende houding. Heise bekeek den staat van zaken aldus:

No. 300.

*DIE ENTENTE-FREIMAUREREI, KARL HEISE, p. 20, 36.

TEXT:

Wir gehen nun im besonderen ein auf die politischen Ziele der Entente-Freimaurerei . . . Das Hauptziel ist

VERTALING:

We gaan thans in 't bijzonder in op de staatkundige doeleinden der Entente-Vrijmetselarij. . . Haar hoofd-

Englands dauernde Vorherrschaft über die ganze Welt. Dabei müssen England alle Staaten der Erde dienen, alle Staaten sind bestimmt zur Vasallenschaft Grossbritannien gegenüber. Auch die Vereinigten Staaten von Nordamerika haben als Satrapie Englands zu gelten, wie ja auch die Grossmeisterin Annie Besant betont . . . Richtiger freilich der „internationalen Einen Loge", die in England ihren Hauptsitz, sonst aber in der ganzen Welt ihre „Filialen" (Grosslogen) hat. Die Erdkarte soll nach Englands Plan (d.h. nach dem Plan der Obersten Gross- oder Weltloge) aufgezeichnet werden . . .

doel is Engelands blijvende overheersching van de heele wereld. Daarbij moeten alle Staten der aarde Engeland dienen; alle zijn bestemd ter vazallendienst jegens Groot-Brittannië. Ook de V. S. in N.-Amerika zijn als een landvoogdij van Engeland te beschouwen, gelijk ook de grootmeesteres Annie Besant uitdrukkelijk verklaart . . . Juister zou men kunnen zeggen: als een landvoogdij der internationale loge-eenheid, die in Engeland haren hoofdzetel maar overal in de wereld hare filialen (grootloges) heeft. De wereldkaart moet naar Engelands inzicht (d.i. te zeggen naar dat der Opperste Groot- of Wereldloge) opnieuw geteekend worden.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

So nennt denn Ludwig Keller in seinem Buche „Die Freimaurerei" (S. 144) England „die führende maurerische Macht".

In dezen zin noemt Ludwig Keller in zijn boek „Die Freimaurerei", blz. 144, Engeland „de leidende maçonnieke mogendheid".

Ludwig Keller is een der meest vermaarde hedendaagsche maç.·. auteurs van Duitschland.

Bovenstaande uitlating zou allicht doen gelooven, dat de Vrijmetselaarsorde over de wereld één georganiseerd geheel vormt met een besturende centrale macht in Engeland.

Dit nu is, voor zoover wij weten, voor het oogenblik althans nog niet het geval. Wel wordt sinds jaar en dag in de richting eener centralisatie van alle loge-verbanden gestreefd, maar de diverse ritussen met hunne eigen belangen, de verschillende nationaliteiten met hare eigen opvattingen zijn tot dusver daartegen een beletsel geweest. De samenhang der maç.·. grootmachten bepaalt zich tot het hebben van vertegenwoordigers bij elkaar, het onderhouden van min of meer vriendschappelijke betrekkingen, het hebben van een internationaal secretariaat (het was in Zwitserland gevestigd doch

schorste zijne werkzaamheid bij het uitbreken van den oorlog), het houden van internationale congressen enz. Er is in de Vrijmetselarij dus niet een éénhoofdig gezag, zooals bijv. in de Katholieke Kerk, waar de Paus, geassisteerd door zijn kardinalen-college, het onbetwiste hoofd is niet alleen van den Latijnschen maar ook van den Grieksch-katholieken, de katholieke Koptische, Armenische en andere geüniëerde ritussen. Wel schijnen de Joodsche loges en de Schotsche ritus ieder een afzonderlijk internationaal bestuur te hebben, welke beiden onderling in nauwe voeling staan. De algemeene eenheid van doel en streven der verschillende andere maç.·. verbonden doen hen echter in gewichtige internationale kwesties, ook zonder vormelijk centraal verband, als het ware één gelijkgezinde federatie uitmaken, wier invloed op den gang der wereldzaken niet moet onderschat worden. En in deze federatie geniet de Engelsche grootloge, als de moederloge waaruit de andere formaties in hare nuanceeringen ontsproten zijn, buiten kijf het hoogste aanzien, en heeft zij een groot moreel overwicht.

De drijvende politieke kracht naar buiten is echter de Schotsche ritus, waarvan de hoofdzetel niet in Engeland ligt maar in Noord-Amerika. De Zuidelijke maç.·. jurisdictie der V. S., vroeger te Charleston, thans te Washington gevestigd, geldt n.l. als de moeder-Supreme Council der 33ers.·. (hoogsten graad Schotschen ritus).

Waar nu in Engelsche zoowel als in Amerikaansche regeeringskringen het maç.·. lidmaatschap zeer sterk tot onder de hoogste waardigheidsbekleeders, staatslieden en hoofdambtenaren verspreid is; waar zoowel te Washington als te Londen de hoofdzetels gevestigd zijn van de meest invloedrijke maç.·. grootmachten, die met elkander, zoo niet altijd in de beste verstandhouding staan, dan toch eendrachtig een gemeenschappelijk doel nastreven; daar zou het verwonderlijk zijn, indien de officiëele politieke gedragslijnen van de Engelsche en Amerikaansche gouvernementen onderling principiëele afwijking vertoonden.

En wanneer men nu bedenkt, dat ongeveer de helft van het aantal leden der wereld-Vrijmetselarij in Noord-Amerika en een vierde in Groot-Brittannië woont, dan kan men nagaan, hoe sterk juist in deze beide landen de maçonnieke gedachte geconcentreerd is.

Dat is het, wat Br.·. Karl Heise o.i. bij de beoordeeling der toestanden te zeer uit het oog heeft verloren. Hij zag slechts de Londensche Grootloge als leidende kracht en meende dus, dat de Opperste Raad van Washington

daarnaast eene ondergeschikte rol vervult. Terwijl de samenhang der feiten er veeleer op wijst, dat de Engelsche en de Amerikaansche opperloges samenwerken, en de eerste daarbij, om zoo te zeggen, meer het leerstellig, de andere meer het uitvoerend bewind vormen.

De Amerikaansche Vrijmetselarij voelt zich dan ook allesbehalve de mindere van de Engelsche, zooals Heise meent, dat ze is. Integendeel: de Amerikaansche loge wil wel de historische eerwaardigheid van maç.·. Londen boven maç.·. Washington erkennen, maar, practisch als de volksgeest er is, vindt ze dien voorsprong vrijwel platonisch. Effectief acht ze zichzelve aan de spits der wereldvrijmetselarij te staan: ,,De Vrijmetselarij heeft in de V. S. den hoeksteen der democratie gelegd'', schreef een Amerikaansch loge-blad in een zijner nos. van het laatste oorlogsjaar[1]). En wat ze daaronder verstaat, zie men in citaat no. 303.

Er is o.i. meer van een streven naar Angelsaksische dan van een Britsche opperheerschappij sprake, — indien men ten minste de voor 80 percent uit niet-Britsche elementen saamgestelde Noord-Amerikaansche natie op grond van haar algemeene omgangstaal onder het Angelsaksische begrip wil omvatten.

De houding der V. S. nà den oorlog met Spanje, hun verwerven van grondbezit in Azië, hun — hoewel met het oog op de ingewortelde Monroeleer nog schuchter-omzichtig — ingrijpen in Europeesche aangelegenheden schijnen veeleer te duiden op een streven om voor het door de Maçonnerie beoogde broederverband der volken een basis te leggen in de nauwere toenadering tusschen twee wereldrijken, wier bewoners door de Joodsche loges worden beschouwd als het bij uitstek aangewezen ras om de rol te vervullen, die de oude Perzen vervulden tijdens de jaren van Esther en Mardocheus: het Joodsche volk tot rang en aanzien te brengen. Het stroomen van het Europeesche goud, in den wereldoorlog, naar New-York, in veelal Joodsche handen, het benoemen, door Engeland, van Joden tot gouverneurs van Britsch Indië en Palestina zijn wellicht als teekenen in deze richting te beschouwen.

In dezen zin valt wel het steunen van Engelands imperialistische uitbreidingspolitiek door de Engelsche loges te verstaan. In Duitsch-maçonnieken kring heeft men dit te laat begrepen. Men heeft er steeds te veel geloof gehecht aan de beweringen der Engelsche Vrijmetselarij, dat, zoo er al door vele vastelands-loges, voornamelijk in de Latijnsche landen, politiek gevoerd

[1]) *The New Age Mag.*, XXVI, Jan. 1918, p. 7.

werd, de voorbeeld-oorspronkelijke, de Engelsche Vrijmetselarij zich daarvan steeds zorgvuldig onthield. Slechts schoorvoetend kwamen Duitsche BBr.·. tot het inzicht, dat in de volgende aanhaling ligt uitgedrukt:

No. 301.

***ENTENTE-FREIMAURERENI UND WELTKRIEG,** KARL HEISE, p. 62.

TEXT:

Der Einflusz der englischen Logen auf die Politik ist unbestritten. Der deutsche Br.·. Dr. jur. J. C. Schwabe schreibt in der Festschrift des „Unsichtbaren Tempels", 1917: „Englands Logen, über die ganze Erde verbreitet, haben es verstanden, dem englischen Imperialismus in jeder Beziehung zu dienen. Und es haben . . . auch die englischen Logen sich in der Kriegszeit anscheinend zu politischen Schriften entschlossen, anders kann man ihre Teilnahme an einigen politischen Kongressen romanischer Freimaurerei in Rom, Paris usw. wohl kaum auffassen."

VERTALING:

De invloed der Engelsche loges op de politiek staat buiten kijf. De Duitsche Br.·. mr. J. C. Schwabe schrijft in het feestno. van „der Unsichtbare Tempel", van 1917: „De Loges van Engeland, die over heel de aarde verspreid zijn, hebben de kunst verstaan het Engelsche imperialisme onder elk opzicht te dienen. En de Engelsche loges . . . schijnen tijdens den oorlog ook besloten te hebben tot het voeren van politiek over te gaan; anders kan hunne deelneming aan eenige politieke congressen der Romaansche Vrijmetselarij, te Rome, Parijs en elders, bezwaarlijk verklaard worden.

Inderdaad trok de Engelsche Vrijmetselarij één lijn met de Romaansche, waaronder de Schotsche ritus sterk vertegenwoordigd is. Duitsche BBr.·. zagen het wel, maar zij begrepen de volle toedracht niet, schenen ze althans niet te begrijpen. Bij het lezen van het volgende citaat herinnere men zich, dat het „Groot-Oosten" het bestuur is van een maç.·. verband, niet tot den Schotschen ritus behoorend; het bestuur eener Schotsche grootmacht heet Opperste Raad, Suprême Conseil enz.:

No. 302.

*ENTENTE-FREIMAUREREI UND WELTKRIEG, KARL HEISE, p. 43.

TEXT:

Die Loge nun freilich, die wir meinen, die Entente-Weltloge, . . . sie treibt ganz anderes, als des Menschen tiefstes innerliches Sehnen nach seelischer Wiedergeburt zu fördern. Blavatsky schon nannte die „Schottische Loge" eine politische Geheimbrüderschaft, und unsere Tage sahen diese Schottenloge in enger Verbrüderung mit dem „Grosz-Orient" am 20 September 1915 in den italienischen Städten ein Manifest an die Mauern anheften, in dem die im Geiste wahrer Maurerei gehaltenen Friedensbemühungen Papst Benedikt XV verhöhnt wurden . . .!

VERTALING:

De Loge nu, die wij bedoelen: de Entente-wereldloge . . . doet heelwat anders dan het diepe streven van den mensch naar een geestelijke wedergeboorte te bevorderen. Reeds Blavatsky noemde de Schotsche loge een politiek geheimgenootschap. In onze dagen nog zagen we de Schotsche loge in nauwe samenwerking met het Groot-Oosten, op 20 Sept. 1915 in de steden van Italië een manifest aan de muren plakken, in hetwelk de vredespogingen van Paus Benedictus XV, die toch aan den geest der echte Vrijmetselarij beantwoordden gehoond werden . . .

Uit de toevoeging van Br.·. Heise, dat het streven naar vrede echt-maçonniek is, blijkt genoegzaam, dat hij tot het groote aantal Vrijmetselaren behoort, die ethisch-idealistisch zijn aangelegd en te eerlijk-kortzichtig zijn om te bemerken, wat er achter de voorhangsels der vergaderzalen van de leiders hunner grootverbanden gebeurt.

Het gezamenlijke optreden van Grootloge en Groot-Oosten tegen het Pauselijke vredespogen lag integendeel volkomen in de lijn der officiëele Vrijmetselarij. Deze wilde de staking van den oorlog niet, zoolang ze niet haar doel bereikt had, maar de voortzetting ervan tot allen prijs. Ze maakte er geen geheim van, dat de Entente-mogendheden de kroon zetten op het door haar lang en geduldig voorbereide werk.

Herhaaldelijk hebben de Londensche en Parijsche bladen tijdens den oorlog verzekerd, dat de Entente streed voor de Democratie tegen het Absolutisme. Het klonk aanvankelijk ietwat vreemd, daar het czaristische Rusland, hetwelk aan Entente-zijde stond, toch zeker in volksvrijheden bij Duitschland en Oostenrijk achterbleef. Een Amerikaansch logeblad liet zich later ontvallen, dat „Democratie" hier slechts een pseudoniem was voor Vrijmetselarij.

No. 303.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, January, 1918, Number 1, p. 7.

TEXT:

Freemasonry in England, and Freemasonry in France, Belgium and Italy — and even in Russia, in spite of imperial ukase — have been silently but effectually working for centuries, preparing the minds of the people for an understanding of the true meaning of democracy in its best sense . . .

From the very dawning of civilization the irrepressible conflict between the two opposing forces represented in this World War by the principles of democracy (which are the principles of Freemasonry applied to political government), upon the one hand, and the Germanic philosophy upon the other, has been waging. Two mighty tides of human thought have set in directly opposite directions through the affairs of men . . .

VERTALING:

In Engeland en in Frankrijk, in België en Italië, en ten spijt van keizerlijke oekasen zelfs in Rusland, is de Vrijmetselarij gedurende eeuwen aan den arbeid geweest om den volksgeest voor te bereiden tot een begrijpen van de ware beteekenis der democratie in haren besten zin . . .

De onvermijdelijke botsing tusschen de twee tegenovergestelde krachten is gevoerd van het eerste krieken der beschaving af. En die krachten worden in dezen wereld-oorlog vertegenwoordigd: eenerzijds door het beginsel der democratie, dat het maçonnieke beginsel is, toegepast op het Staatsbestuur, anderzijds door de Germaansche wijsbegeerte. Twee geweldige stroomingen van menschelijk inzicht golven in vlak-tegenovergestelde richting door de belangen der menschheid.

Uit een artikel „Freemasonry and the World War", door John Leisk Tait, 32o.

Wat in dit citaat gezegd wordt, zou licht kunnen worden misverstaan.

Het is niet de filosofie van Kant, Schopenhauer, Hegel, Häckel, Nietzsche, welke hier bedoeld wordt (Kant bijv. was zelf vrijmetselaar); de Vrijmetselarij heeft daartegen niets, staat er heelwat vriendelijker tegenover, dan bijv. de Kath. Kerk doet. Ook hier treft men hetzelfde gespeel met woorden aan als bij het gebruik van het woord „democratie". De „„Duitsche filosofie", waartegen het gaat, is die, welke in tegenstelling staat tot de democratie in den zin van „Vrijmetselarij". Er wordt mede bedoeld de tot een stelsel gecondenseerde zin voor de christelijke Staatsidee en het daarop berustend vorstelijk gezagsprinciep: de duister-middeleeuwsche opvatting, naar de meening der Vrijmetselarij, die zelve de humaniteit, de vereering van de menschheid als het leidend beginsel in de wereld aanziet.

Het ging dan ook niet tegen het Duitsche en het Oostenrijksche volk als zoodanig; het ging tegen de Christelijke monarchieën als zoodanig. In de Entente-pers werd men niet moede, den Duitschen keizer voor te stellen als den man, die den wereldoorlog had uitgelokt; de naam Hohenzollern werd afgeschilderd als het kort begrip van de schuld ,dat millioenen menschen het leven moesten verliezen, maar aan het Duitsche volk zelf werd verzekerd, dat het welkom zou zijn in den broederbond der natiën.

De omstandigheden waren gunstig: in Frankrijk, waar Br.·. Poincaré aan het hoofd der Republiek stond, was de natie licht in geestdrift te brengen voor de revanche-idee op den erfvijand, aan wien de in 1870 verloren provinciën weder konden ontnomen worden. In België was het volk geërgerd over de neutraliteitsschennis. Portugal was sinds den val van dom Manuel een werktuig in handen der Engelsche politiek.

En zoo kon een Duitsch Br.·. constateeren:

No. 304.

*DIE ENTENTE-FREIMAURERREI, KARL HEISE, p. 27.

TEXT:

Der erste Punkt der Ziele der internationalen Groszloge (der Einen Groszen Internationale): Einführung der freimaurerischen Weltrepublik, verbunden mit der Idee des Sturzes des

VERTALING:

Het eerste onder de doeleinden der internationale Grootloge (der Eene Groote Internationale), n.l. de vestiging der maç.·. wereldrepubliek, samengaande met het denkbeeld der

deutschen Kaisertums, wurde übrigens auch auf dem in April 1917 zu Paris stattgehabten Internationalen Freimaurerkongresz erneut verhandelt. Der Minister Costa von der Freimaurer-Republik Portugal war dort auch zugegen. „Wichtigster Gegenstand" der Beratungen war, in Deutschland selbst eine starke Bewegung gegen die Monarchie hervorzurufen; denn Grundlage des Weltfriedens müsse die Absetzung des deutschen Kaisers sein. In Amerika, so hiesz es auf dem Kongresz, nähmen die Freimaurer bereits den selben Standpunkt ein, und in Argentinien seien (von der Loge) grosze Kundgebungen gegen Deutschland veranstaltet worden.

omverwerping van het Duitsche keizerschap, werd trouwens ook opnieuw besproken ter Internationale bijeenkomst van Vrijmetselaren in 1917 te Parijs. Costa, de minister van de Vrijmetselaarsrepubliek Portugal was daar ook aanwezig. Hoofdpunt der beraadslagingen was, in Duitschland zelf een krachtige actie tegen de monarchie uit te lokken; want de onttroning van den Duitschen keizer moest de basis van den wereldvrede zijn. In Amerika, zoo werd ten Congresse verzekerd, stonden de vrijmetselaars reeds op hetzelfde standpunt, terwijl in Argentinië groote betoogingen (vanwege de loge) tegen Duitschland op touw gezet werden.

De strijd der Vrijmetselarij gaat niet tegen alle koningschap zonder uitzondering. In beginsel is althans de Romaansche Vrijmetselarij wel republikeinsch gezind, maar de leerstellig-gezagvolle Engelsche moederloge verdraagt het koningschap zeer goed, mits de kroondragers eene regeerwijze volgen, die haar niet onaangenaam is. Schreef niet reeds in 1875 een Engelsch maç.·. tijdschrift[1]), dat de Vrijmetselaars zich alleen keeren tegen „a bad government": eene (in hunnen zin) slechte regeering?

Dat heeft Karl Heise zeer juist aangevoeld, toen hij — men denke aan de beteekenis van het woord democratie in maç.·. zin — de woorden schreef:

No. 305.

*DIE ENTENTE-FREIMAUREREI, KARL HEISE, p. 10.

TEXT:

Es liegt . . . im Grundsatze demokratischer Einrichtungen nicht die

VERTALING:

Het beginsel van . . . democratische staatsinstellingen brengt niet de uit-

[1]) *Freem. Chronicle*, I, p. 81. Citaat onder no. 229 in *O., S. en E. der Vrijm.*, v. Term, p. 224.

Ausschliessung der Dynastien, und es werden daher auch heute noch auch innerhalb der Ententemaurerei Majestäten, die sich der Willkür der betreffenden Logen eingliedern, unbehelligt gelassen.

sluiting der dynastieën mede. Ook thans nog worden binnen de Entente-Vrijmetselarij kroondragers, die zich naar de willekeur der betrokken loges schikken, ongemoeid gelaten.

Tot deze behoort de Belgische dynastie. Was ze aanvankelijk de Vrijmetselarij aangenaam, omdat haar grondlegger, Leopold I, vrijmetselaar was, de drang der omstandigheden heeft in 1914 den regeerenden koning Albert buiten zijn toedoen gedrongen in de door de Schotsche loge gewenschte paden, toen hij en zijne ministers de door Duitschland gepleegde neutraliteitsschennis beantwoordden met een fier verzet.

Dat België daarmee onbewust in de kaarten der Vrijmetselarij gespeeld heeft, getuigt het volgende, ook door Brauweiler[1]) geboekstaafde feit:

No. 306.

*DIE ENTENTE-FREIMAUREREI, KARL HEISE, p. 34.

TEXT:

Endlich bestätigte der belgische Deputierte und Groszmeister Br.·. Graf Goblet d'Alviella, der zugleich Vizepräsident des belgischen Senats ist, in einem Schreiben an den verstorbenen Florenzer Groszmeister Br.·. Fera die freimaurerische Politik mit den Worten: „Wir haben das Selbstbewusztsein, (im jetzigen Weltkriege) für die freimaurerischen Grundsätze . . zu kämpfen . . .“

VERTALING:

Ten slotte verklaarde de Belgische afgevaardigde en Grootmeester Br.·. graaf Goblet d'Alviella, die tevens ondervoorzitter van den Belgischen Senaat is, in een brief aan nu wijlen den Florentijnschen grootmeester Br.·. Fera de vrijmetselaarspolitiek in deze woorden: „Wij hebben de overtuiging, dat wij (in den tegenwoordigen wereldoorlog) strijden voor de maçonnieke beginselen . . .“

Goblet d'Alviella was grootmeester van den Schotschen ritus in België. Zijn schrijven dateert in elk geval van vóór einde September 1915.

[1]) *Die* .·. *Brüder i. W.*, p. 38.

Zooals de toestanden thans staan, zou zich zeker het geval niet herhalen van vóór den oorlog, toen Br.·. Furnémont in de Belgische Kamerzitting van 4 Februari 1913 den Belgischen officieren verweet, niet den moed te hebben, evenals hun Portugeesche collega's, om het koningschap omver te werpen.

* * *

Omtrent de houding, door Italië en Rumenië aangenomen, die, hoewel door bondgenootschapstractaten gebonden: het eerste aan Duitschland en Oostenrijk, het laatste aan Oostenrijk alleen, hun verbond niet gestand deden maar zich achtereenvolgens aan de zijde der Entente plaatsten, is nog weinig aangaande de innerlijke drijfveeren bekend. Vast staat, dat het Gr.·. O.·. van Italië een campagne vóór de aansluiting gevoerd heeft, en de redevoering van Br.·. Gabriele d'Annunzio te Quarto, den doorslag heeft gegeven.

De bijeenkomst te Quarto, bij Genua, was belegd als Garibaldi-feest. Nagenoeg alle maç.·. grootwaardigheidsbekleeders en afgevaardigden van alle Italiaansche loges — een vierhonderdtal — namen er met hun vaandels aan deel.

De Duitsche Br.·. Müffelmann zag zich dan ook genoodzaakt te erkennen, en hij heeft het in een geschrift met vele bewijsstukken gedaan[1]), dat niet afzonderlijke Italiaansche vrijmetselaars maar de Italiaansche Vrijmetselarij als zoodanig Italië in den oorlog heeft gedreven.

Dat ook de uitbreiding van Servië, ten koste van Oostenrijk, tot een groot Yoego-Slavië is voorbereid in overleg met de Vrijmetselarij, althans geschied is nadat deze hare wenschen dienaangaande had kenbaar gemaakt, kan afgeleid worden uit het volgende, waarbij men in het oog houde, dat het Kapitool te Rome het groote Italiaansche regeeringsgebouw is:

No. 307.

*DIE ENTENTE-FREIMAUREREI, KARL HEISE, p. 51, 52.

TEXT:

Letzthin, am 8. April 1918, tagte auf dem Kapitol in Rom die irredentistische Slavenkonferenz, zu deren Be-

VERTALING:

Onlangs, den 8sten April 1918, vergaderde in het Kapitool de Conferentie ter Bevrijding van Slavische gebie-

[1]) Vgl. *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 169.

such nur die Regalie (das Abzeichen der Freimaurer) berechtigte. Nicht zugelassen wurde u.a. der Direktor der Zeitschrift „Jugoslavie" in Genf, Gustinicic, weil er nicht im Besitz des nötigen Maurerdiploms war.

den, welke slechts kon worden bijgewoond op vertoon van de „regalia" (onderscheidingsteekenen der vrijmetselaars). Afgewezen werd o.a. de leider van het tijdschrift „Yougo-Slavië" uit Genève, Gustinicicz, dewijl hij niet in het bezit van het vereischte maç.·. diploom was.

In Rumenië ontving de loge „Le Travail", die onder het Fransche Groot-Oosten stond, van dit eene aanschrijving om in de pers stemming te maken voor Rumenië's deelneming aan den oorlog aan de zijde der Entente. Te Parijs kende men echter de samenstelling der loge „Le Travail" slecht: men wist niet, dat ze hoofdzakelijk uit Duitschers bestond. Dezen hebben den aandrang vol verontwaardiging afgewezen en het geval publiek gemaakt. Hetgeen niet verhinderd heeft, dat Rumenië ten slotte toch in den oorlog aan den kant der Geallïëerden werd gedreven.

In Spanje hebben de Vrijmetselaars eveneens getracht hun land in den oorlog aan de zijde der Entente te schuiven. Reeds in October 1914 gaf een circulaire van het Spaansche Gr.·. O.·. dien wensch te kennen en het Ferrergenootschap te Barcelona, onder leiding van Br.·. Lerroux, veroorzaakte de in de dagbladen algemeen vermelde straatbetoogingen ten gunste van het denkbeeld. Ook het internationale Vrijmetselaarscongres, den 31 October 1916 te Lissabon gehouden, drong op Spanje's toetreden in de rijen der Geallïëerden aan. De Spaansche regeering bleef echter bij haar besluit om de onzijdigheid des lands te handhaven.

Portugal was aanvankelijk evenmin geneigd als Spanje om aan den oorlog deel te nemen. Van den aanvang af werden er echter vóór intrede in den krijg betoogingen georganiseerd, waarvan de Fransche journalist Br.·. Hervé openlijk getuigde, dat ze met medeweten van den Portugeeschen minister-president (Br.·. Teofilo Braga) geschiedden. De toeleg stuitte echter op den tegenstand van generaal Pimento Castro. In Mei 1915 brak daarop een „revolutie" uit, die Castro deed vallen. Dit geschiedde met behulp van het genootschap Formiga Bianca (de Witte Mier), die voor de Loge hetzelfde werk vervulde, als indertijd de Carbonarii voor de Italiaansche en later de Narodna Obrana voor de Servische Vrijmetselarij. Aanstonds daarop — 7 Juni

1915 — eischte Br.·. Affonso Costa als leider der democraten Portugal's ingrijpen in den oorlog. Het werk werd met succes bekroond.

In Griekenland trachtte Br.·. Venizelos tevergeefs koning Constantijn tot deelnemen aan den oorlog aan de zijde van Servië te bewegen. Constantijn's weigering heeft hem later zijne kroon gekost.

De gebeurtenissen brachten een diepe tweespalt in de Loge-wereld zelve Zóóver waren de cosmopolietische tendenzen der Vrijmetselarij nog niet doorgewerkt, dat overal de Vrijmetselaren hun vaderlandsliefde het zwijgen oplegden voor de strevingen van hun orde. Integendeel: de Duitsche loges kozen van den aanvang af beslist de partij van hun keizer en rijk, hetgeen tengevolge had, dat de Fransche en Engelsche loges felle anathema's tegen hen slingerden, — hetgeen wel een verrassende echo vormde op hun gezamenlijke vredesmanifestaties der voorafgegane maç.·. congressen. Opmerkelijk is, dat in het staatkundig neutraal gebleven Zwitserland de groot-loge Alpina niet neutraal bleef maar openlijk uitdrukking gaf aan hare sympathie voor het standpunt der Entente-vrijmetselarij.

De tweedracht tusschen de Angelsaksisch-Romaansche en de Germaansche Vrijmetselarij spitste zich met den dag toe. In het Parijsche Gr.·. O.·. kwamen 7 November 1915 een 800-tal Fransche, Engelsche, Belgische, Italiaansche en Russische vrijmetselaren bijeen om door een protest stemming te maken tegen de „Duitsche barbaren", die Edith Cavell vermoordden en zich daardoor in de oogen der „beschaafde" wereld onteerden. Dat ook de Franschen vrouwelijke spionnen terechtstelden — de Ned. onderdane Mata Hari was eene daarvan — werd zonder protest gelaten. Van den anderen kant werd in den zomer van 1918 eene bijeenkomst te Berlijn uitgeschreven van de grootmeesters der Hongaarsche, Turksche en Bulgaarsche grootloges, om nauwere aaneensluiting te krijgen met de Duitsche grootloges en persoonlijke betrekkingen aan te knoopen met de Duitsche vrijmetselaars[1]).

Heelwat duidelijker dan verschillende andere dingen staat thans reeds het feit ~~de daadzaak~~ vast, dat de V. S. van Noord-Amerika onder maç.·. invloeden den oorlog zijn ingegaan, toen zij inzagen, dat Engeland en zijne bondgenooten niet bij machte waren den strijd tegen het Duitsche en het Oostenrijksche keizerrijk tot eene beslissing te brengen.

[1]) *Het Vaderland*, 19 Juli 1918, Avbl. A (post-editie).

In Engelsche loge-bladen werd meermalen erkend, dat de goede betrekkingen tusschen Groot-Brittannië en de V. S. zeer bevorderd werden door de verstandhouding tusschen Engelsche en Amerikaansche vrijmetselaars[1].

Daarbij kwam, dat de Engelsche pers, die een groote stuwkracht op de openbare meening uitoefent, voor een goed deel in maç.·. handen is. Lord Northcliffe, de eigenaar van vele invloedrijke bladen, was Br.·. vrijmetselaar en van Joodsche afkomst; zijn overgrootvader was de heer Isaac Stern te Frankfurt a. M. De *Times* vertoont de Vrijmetselaars-emblemen voor iedereen zichtbaar in mozaïek boven den ingang van haar gebouw. Een maç.·. tijdschrift[2]) vermeldde zelf de ingenomen betuiging van den plvv. grootmeester der Vereenigde Engelsche Grootloge, Br.·. lord Ampthill: „Tot de Vrijmetselarij behooren tal van journalisten, wier macht feitelijk onbegrensd is".

Lees nu in dit verband, wat bijv. de *Westminster Gazette* — om bij één staaltje uit de duizenden te blijven — het argelooze publiek voorzette na een angstige week in de tweede helft van Maart 1918, waarin het Duitsche leger in Noord-Frankrijk weer een offensief had ingezet:

> „De gebeurtenissen der laatste tien dagen hebben ons in het besluit om vol te houden tot de overwinning slechts gesterkt, en niet alleen tot een overwinning in militairen zin, maar een overwinning, die een nieuwe richting zal geven aan het bestuur der geheele wereld"[3]).

In 1917 plaatsten de V. S. zich aan de zijde der Geallieërden. Het was moeilijk anders te verwachten in een land, waar de meerderheid van het Congres uit Loge-leden, veelal hooggeplaatste, bestaat. Wichtl[4]) geeft het aantal maç.·. leden in het Huis van Afgevaardigden aan op 213 — d.i. bijna twee derden van het geheele aantal — en in den zoo invloedrijken Senaat op 48 — d.i. dus meer dan de helft.

En nu moge, in tegenstelling met Wichtl's meening, het waar zijn, dat president Wilson *niet*, gelijk zoovele zijner voorgangers en zijn in Augustus 1923 overleden opvolger Harding, deel uitmaakte van de Loge (aldus een schrijven van zijn particulieren secretaris aan een Zwitserschen Br.·.[5]), den

---

[1]) *The Freemason's Chronicle*, 1901, II, p. 135; gecit. bij Gruber: *Freimaurerei, Weltkrieg und Weltfriede*, Wien 1917.

[2]) *The Freemason*, 1910-11, p. 190.

[3]) *Alg. Handelsblad*, 31 Maart 1918, Ocht.bl.

[4]) *Weltfreimaurerei*, p. 78.

[5]) *Maç.·. Tijdschrift*, 1 Juni 1919, p. 314.

algemeenen koers der Washingtonsche politiek naar werkdadige aansluiting bij de Entente heeft hij wel een tijdlang maar niet op den duur vermogen te weerhouden.

In de regeering der V. S. hadden verscheidene maç.·. ministers zitting. Onder hen waren Wilson's rechterhand en eerste-minister, de Staatssecretaris Lansing, alsook McAdoo, de minister van financiën, wien de zorg voor het bestrijden van de reusachtige oorlogskosten was opgedragen. McAdoo aarzelde niet om officiëel de met de Vrijmetselarij samenhangende fondsen en over geldmiddelen beschikkende organisaties daartoe te hulp te roepen:

No. 308.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, no. 1, January 1918, p. 33.

TEXT:

Secretary of the Treasury, Brother William G. McAdoo, invited the executive heads of the various Secret, Fraternal and Fraternal Insurance organizations of the United States to come to Washington for a conference with him on December 13, for the purpose of enlisting their aid to our government in the present great crisis. About 220 representatives listened intently to his splendid address, telling how the millions of membership in these societies can render extraordinary aid to the Government in financing the war and in other ways.

VERTALING:

Br.·. William G. McAdoo, minister van financiën, heeft de leiders der verschillende geheime genootschappen, corporaties en onderlinge verzekeringsmaatschappijen der Vereenigde Staten uitgenoodigd om den 13 December naar Washington te komen teneinde met hem te bespreken het verleenen van hunne hulp aan onze regeering in den tegenwoordigen crisis-nood. Omstreeks 220 vertegenwoordigers luisterden met gespannen aandacht naar zijn pakkende rede, waarin hij hun uiteenzette, welk een waardevolle hulp de millioenen leden dier genootschappen de regeering kunnen bewijzen door het verstrekken van de noodige geldmiddelen voor den oorlog, en ook op andere wijze.

Uit een redactioneel artikel: „Secretary McAdoo's appeal".

Het ministeriëel beroep viel bij de Amerikaansche Vrijmetselarij in goede aarde. Bovendien maakte ze van de gelegenheid gebruik, om de vriend-

schappelijke verstandhouding met de Fransche loges, die indertijd eenigszins geleden had door het atheïstisch standpunt, waarop dezen zich plaatsten, weer te herstellen:

No. 309.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, no. 1, January 1918, p. 34.

TEXT:

On the evening of December 13, the Grand Master of Masons of the District of Columbia invited the representatives of the various Grand Lodges who were present to meet with him for an informal conference at the Masonic Temple. About twenty-five were present and informally discussed the ways and means of carrying out the suggestions of Secretary McAdoo, and also the relationship which our Mason soldiers hold towards the Masons of Europe, more especially France. As many Grand Lodges do not recognize the Grand Lodge of France, the following resolution was adopted, which is self-explanatory:

„Resolved, that we, the Grand Masters of Masons of California, Utah, North Dakota, Texas, Oklahoma, Iowa, Louisiana, Wisconsin, Illinois, Kentucky, Tennessee, Georgia, Indiana, Michigan, Ohio, West Virginia, Virginia, New York, Rhode Island, New Hampshire, Connecticut, and the District of Columbia, in conference

VERTALING:

In den avond van 13 December noodigde de Grootmeester der Vrijmetselarij in het district Columbia de aanwezige vertegenwoordigers der verschillende Grootloges uit tot een onvormelijke bespreking in den Maçonnieken Tempel. Ongeveer 25 waren er present en beraadslaagden buitenvormelijk over de beste manier om de denkbeelden van minister McAdoo te verwezenlijken; ook de verhouding tusschen onze maçonsmilitairen en de Europeesche vrijmetselaars, meer bijzonder de Fransche, kwam daarbij ter sprake. Daar vele Grootloges de Fransche Grootloge niet erkennen, werd de volgende motie aangenomen; ze behoeft geen nadere toelichting:

„Wij, Grootmeesters der Vrijmetselarij in Californië, Utah, Noord-Dakotah, Texas, Oklahoma, Jowa, Louisiana, Wisconsin, Illinois, Kentucky, Tennessee, Georgië, Indiana, Michigan, Ohio, West-Virginië, Virginië, New-York, Rhode-Island, New-Hampshire, Connecticut en het district Columbië, in vergadering bijeen ter

assembled, in the City of Washington on December 13, 1917, voting in our own proper persons and through our accredited representatives, send these, our cordial and fraternal greetings, to Beloved and Most Worshipful Brother Lurtin R. Ginn, Past Grand Master of Masons of the District of Columbia, and through him to the Masons of France; and commission him as our ambassador to express to them our very great regret that conditions are such as to preclude some of our American Grand Lodges from holding full Masonic intercourse with their grand bodies, and we fully empower and urge him to use all proper means within his power to bring about such changes as will permit the closest affiliation and co-operation between the Masons of France and the Masons of the United States.

JAMES W. WITTEN,
Grand Master of Masons
of District of Columbia,
Chairman of Conference.

Attest:
WALTER L. STOCKWELL,
Past Grand Master of
Masons of North Dakota,
Secretary.

stede Washington, den 13 December 1917, persoonlijk ofwel door middel onzer rechtmatige vertegenwoordigers handelend, zenden bij deze onze hartelijke en broederlijke groeten aan den Geliefden en Hoog Eerwaarden Broeder Lurtin R. Ginn, gewezen Grootmeester der Vrijmetselarij in het district Columbië, en door hem aan de Fransche Vrijmetselaren; en stellen hem aan als onzen afgezant om hun onze zeer groote spijt te betuigen, dat sommige onzer Amerikaansche Grootloges door omstandigheden weerhouden worden van het onderhouden van volledige maçonnieke betrekkingen met de Fransche grootmachten. Wij machtigen hem en sporen hem aan om van elk passend en binnen zijn bereik liggend middel gebruik te maken teneinde zoodanige veranderingen in den toestand uit te lokken, dat de nauwste verwantschap en samenwerking mogelijk wordt tusschen de Fransche Vrijmetselaren en die der Vereenigde Staten.

JAMES W. WITTEN,
Maç.·. Grootmeester in
het district Columbië,
voorzitter der bijeenkomst.

Gezien:
WALTER L. STOCKWELL,
Gewezen Grootmeester.·.
in Noord-Dakota,
Secretaris.

Uit een redactioneel artikel „Secretary McAdoo's appeal".

Dan was het noodig de lagere vrijmetselaren aan te vuren tot geestdrift voor het maçonnieke oorlogsdoel. Ook daarvan kweet het maç.·. tijdschrift zich in een vorm, waarbij men, om dien wel te begrijpen, nog even overleze, wat als toelichting tot cit. 303 op blz. 523 van dit werk geschreven is. Duidelijk wordt te kennen gegeven, dat het erom gaat de zegepraal der maç.·. leerstellingen over de denkwijze der wereld te verzekeren:

No. 310.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, January 1918, Number 1, p. 3 en 6.

TEXT:

If we would really understand the signification of this war — if we would learn exactly what has brought it to pass — we must . . . read what the masters of the Germanic philosophy have written . . .

That this philosophy must be absolutely discredited in the eventuation of the World War. . . . cannot be doubted for one moment... And when peace finally comes . . . there must ensue a mighty rebuilding . . . of the ideals and the philosophy of mankind. In that rebuilding, the position, the purposes and the power of Freemasonry will become plainly manifest; for then shall dawn the great morning of Masonic opportunity and responsability toward the world.

VERTALING:

Als wij inderdaad de beteekenis van dezen oorlog willen begrijpen, — als wij een juist begrip willen verwerven, wat hem heeft veroorzaakt, dan moeten we lezen, wat de meesters der Duitsche wijsbegeerte geschreven hebben . . .

Dat deze wijsbegeerte door den afloop van den oorlog beslist om hals moet worden gebracht, kan geen oogenblik worden betwijfeld . . . En wanneer eenmaal de vrede komt, moet er een machtige wederopbouw volgen van de idealen en de wijsbegeerte der menschheid. Bij dien wederopbouw zullen de toestand, het oogmerk en de macht der Vrijmetselarij volkomen duidelijk worden; want alsdan zal de groote uchtend aanbreken van de aanpassing en verantwoordelijkheid der Vrijmetselarij ten opzichte van de wereld.

Uit een artikel „Freemasonry and the World War", door John Leisk Tait, 32°.

Den lageren Vrijmetselaars werd voorgehouden, dat de oorlog in Europa de vestiging der V. S. van Europa zou meebrengen en alle oorlogen in de toekomst zou voorkomen[1]), ja dat daardoor het gouden tijdperk der volkenverbroedering en algemeene menschenmin zou aanbreken[2]).

De Amerikaansche openhartigheid stond ook niet stil voor het verdekte bijdoel dezer campagne: door de zegepraal der maçonnieke leer tevens te bewerken den ondergang der Christelijke, met name van de meest gefundeerde en hechtst geordende Christelijke kerk: de internationaal-katholieke. In den oorlogsroes laait het anti-papisme vlammend uit. God des Heelals, zoo bruist een dichter van een der hoogste maç∴ graden op in dit Amerikaansche loge-tijdschrift:

No. 311.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, no. 1, January 1918, p. 27.

TEXT:	VERTALING:
God of the Universe! Hast turned [Thine ear	God des Heelals, hebt Gij U afgewend
Away from Earth's despair? Darest [Thou not hear	Van 's werelds wanhoop? Hoort gij niet meer naar
— — — — — — — — —	
The jumbled gibbering of the mitred [fool	Het jamm'ren van den mijterdwaas
For victory? . . .	Om zegepraal? . . .
Or . . . is the burning city's ghastly [light,	Of is het laaie licht van stedenbrand,
Spreading its gruesome firetongues [through the night,	Die vuurge tongen slingert in den nacht,
Freedom's and Brotherhood's heaven-[holy fire;	Het heilig hemelvuur van Vrijheid, Broederschap:
Kings', emperors', tyrants', final [funeral pyre?	De graftoorts van den laatsten kroon-tyran?
— — — — — — — — —	

[1]) *The Am. Freemason*, Jowa, 1916, p. 185. — Gecit. in *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 180.
[2]) *The Am. Tyler-Keystone*, April 1916, p. 78. — Vgl. *Weltfreimaurerei*, Wichtl, p. 181.

Or shall this pregnant Madness soon [give birth
To a regenerated, free-made Earth?

Zal deze waanzin 't aanschijn schenken aan
Een vrijgevochten, een herboren Aard'?

Uit een gedicht „Apostrophe" door N. J. Herby, 32º.

En nader, scherper drong het blad aan tegenover de herhaalde vredespogingen van Paus Benedictus XV:

No. 312.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, no. 1, January 1918, p. 19-20.

TEXT:

All good Americans, particularly Masons, while they do all they can to circumvent and overcome our Teutonic enemies, should not for a moment lose sight of the doings and machinations of our ancient enemy, the Roman Catholic hierarchy, which, in the name of religion, is laboring mightily to enslave the world.

. . . It is now believed that the Pope is responsible for all the peace overtures that have been made, and in many quarters it is insisted that he is responsible for the recent Italian losses in that, through the machinations of his agents, a large number of the Italian troops were induced to lay down their arms and so open the way for the German and Austrian successes. Indeed it is impossible to account for the great number of prisoners said

VERTALING:

Een goed Amerikaan, vooral als hij Vrijmetselaar is, moet bij het doen van 't mogelijke om onzen Teutoonschen vijand te omsingelen en neer te vellen, nooit één oogenblik het gedoe en geknoei uit het oog verliezen van onze aloude vijandin, de Roomsch-Katholieke hiërarchie, die, onder het mom van den godsdienst, zich inspant om de wereld in slavernij te ketenen.

. . . Men mag nu aannemen, dat de Paus verantwoordelijk is voor al de vredesaanbiedingen, die er gedaan zijn, en menigeen denkt ook, dat hij de schuld draagt van de jongste Italiaansche verliezen, waarbij een groot deel der Italiaansche troepen door de manoeuvres zijner handlangers bewogen werd tot het neerleggen van hun wapens en aldus den weg effende voor de Duitsche en Oostenrijksche successen. Inderdaad valt het groote aantal ge-

to have been taken by them in any other way. If the Pope is indeed responsible for these things, he is surely going to regret it. We long have believed him responsible for bringing on the war in the beginning, being convinced that his attempt to corral the Serbians and force them to adopt the Roman Catholic brand of religion was the prime cause of the outbreak. The Pope, you see, has been hopeful of being able to bring about the reestablishment of the Holy Roman Empire.

Brethern, let us hear now the conclusion of the whole matter: Autocracy of all kinds and shades must go!

vangenen, dat door hen heet gemaakt te zijn, niet anders te verklaren. Welnu, als de Paus inderdaad van deze dingen de schuld draagt, zal hij 't zich nog berouwen. Wij hebben hem langen tijd de verantwoordelijke oorzaak van den oorlog geacht, overtuigd als we zijn, dat zijn pogen om de Serviërs te isoleeren en ze tot den Roomsch-Katholieken godsdienstvorm te dwingen de eerste aanleiding tot de uitbarsting geweest is. Gelijk ge ziet, had de Paus gehoopt in staat te zijn het Heilige Roomsche Rijk weer op de beenen te zetten.

Broeders, laten we de slotsom van dit alles wel verstaan: Alle autocratie, van elke soort en gading, moet verdwijnen!

Uit een redactioneel artikel: „Our ancient enemy".

Duidelijker, steeds duidelijker wordt den Amerikaanschen Vrijmetselaren het eigenlijke, het voor de groote buitenwereld verborgen doel van den ondernomen strijd voor oogen gehouden:

No. 313.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, January, 1918, Number 1, p. 7.

TEXT:

. . . The same forces are at war in the realm of religion, the one represented by the arrogance of an organized priesthood, the other by the protagonists of individualism.

The conflict between these forces,

VERTALING:

. . .Dezelfde krachten beoorlogen elkaar op godsdienstig gebied; de eene vindt hare vertegenwoordigers in de aanmatiging van een georganiseerde priesterschap, de andere in de voorstanders der individualiteit.

De botsing tusschen deze krachten,

in both fields, has been inevitable, is inevitable and will probably remain inevitable for a century to come . . .

In the State, the supreme conflict has come . . . The effort will be made — is now being made in other than German quarters as well as beyond the Rhine — to . . . prevent the recognition of the triumph of Masonic principles . . .

. . . let Freemasons beware of the sinister machinations of the mother of religio-political intrigue, whose eyes are already staring in anticipation of her own death struggle with Masonic principles upon an arena which is being made less favorable to her by every foot of ground gained by the Entente Allies . . .

That strife, which must also end eventually in the triumph of the principles for which Freemasonry stands, will probably be a bloodless one. The more crushing the defeat inflicted upon the Central Powers in the present conflict, the greater the probabilities that it shall remain bloodless. But it will tax Freemasonry to the last ounce of her strength, and test her resources as they have never yet been tested.

. . . In the coming struggle, in philosophical fields, lie the mightiest responsability and the greatest oppor-

op beiderlei gebied, is onvermijdelijk en zal waarschijnlijk nog een eeuw lang onvermijdelijk blijven . . .

Op staatsrechtelijk terrein is de eindstrijd begonnen . . . Zoowel aan gene zijde van den Rijn als in buiten-Germaansche kringen zal men trachten en wordt reeds getracht, een erkende zegepraal der maçonnieke beginselen te verhinderen.

Dat de Vrijmetselaars zich wachten voor het slinksche gedoe der moeder van alle godsdienstpolitisch gekonkel; hare oogen zijn reeds aan 't verstarren bij het vooruitzien van haren eigen doodstrijd met het maçonniek beginsel in een strijdperk, dat ongunstiger voor haar wordt bij elken voet gronds, dien de Entente-genooten winnen . . .

Die strijd, welke alzoo behoort te eindigen met den triomf der door de Vrijmetselarij voorgestane beginselen, zal waarschijnlijk een onbloedige zijn. Hoe verpletterender de nederlaag is, die de Middelmachten in den tegenwoordigen strijd lijden, hoe grooter de kans dat die strijd onbloedig blijven zal. Maar, — hij zal van de Vrijmetselarij de uiterste krachtsinspanning vergen en haar arbeidsvermogen op de proef stellen, als nog nooit is gebeurd.

. . . In dien toekomstigen strijd: dien op wijsgeerig gebied, ligt de zwaarste taak doch ook de schoonste kans,

tunity which the World War, and perhaps the world itself, can possibly bring to Freemasonry.

welke de Wereldoorlog, ja de wereld zelve, bij mogelijkheid aan de Vrijmetselarij bieden kunnen.

Uit een artikel „Freemasonry and the World War", door John Leisk Tait, 32°.

En ten slotte verzwijgt het maç.·. tijdschrift zelfs niet de ondergedachte van gansch dien strijd: de apotheose van het Jodendom, de hergeving aan het verspreide Joodsche volk van weer een kern-koninkrijk, dat als tastbaar verzamelpunt van de herstelde Joodsche eenheid, als geestelijk centrum van het over de wereld verstrooide Joodsche ras in nieuwen luister moet herrijzen:

No. 314.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** vol. XXVI, no. 1, January 1918, p. 18 en 19.

TEXT:

This delivery of Jerusalem may have far-reaching effects. The Zionites look forward to establishing a Jewish State in Palestina. Who knows what may happen? . . .

The delivery of Jerusalem is of particular interest to Freemasons. Is it not a grand thing to contemplate — the building of a great Masonic Temple in Jerusalem, erected by the subscriptions of lodges throughout the world, dedicated to God and humanity, as a memorial of Masonry for all time?

VERTALING:

Deze bevrijding van Jerusalem kan vèr-strekkende gevolgen hebben. De Zionisten hopen een Joodschen Staat in Palestina te grondvesten. Wie weet, wat er gebeuren kan? . . .

De bevrijding van Jerusalem is van bijzonder belang voor de Vrijmetselaars. Is het geen grootsch schouwspel: de bouw van een grooten Maçonnieken tempel in Jerusalem, opgericht uit de bijdragen van Loges der geheele wereld, toegewijd aan God en de Menschheid als een gedenkteeken der Vrijmetselarij voor alle tijden?

Uit een redactioneel artikel: „Jerusalem delivered".

Hoopgevend gloorde het ideaal der verwezenlijking in de verte. Wel hielden Duitschland en zijn Oostenrijksche bondgenoot nog ongebroken stand, maar reeds zag de Amerikaansche Loge van over de zee beloftevolle teekenen.

No. 315.

***THE NEW AGE MAGAZINE,** XXVI, Jan. 1918, no. 1, p. 7.

TEXT:

Even in Germany, in spite of multiplied disadvantages and drawbacks, the Masonic work has gone forward. Its effects there are seen, as yet, but ,,as through a glass, darkly"; but in the dawning of peace they will be manifest.

VERTALING:

Zelfs in Duitschland heeft de maçonnieke arbeid voortgang gemaakt trots veel tegenspoed en terugslagen. Tot dusver ziet men hare uitwerking aldaar slechts dof, als door eene ruit, maar bij het gloren van den vrede zal ze duidelijk worden.

Men weet, hoe het einde van Amerika's tegenstanders gekomen is. De revolutie brak uit in Oostenrijk en in Duitschland. Het Duitsche keizerschap werd opgeofferd. En de vorstelijke kanselier van het Duitsche Rijk en van Pruisen, prins Max van Saksen, die er zijne medewerking toe verleende, was volgens Zur Beek[1]) vrijmetselaar.

---

[1]) *Geheimnisse der W. v. Z.*, p. 180.

NA DEN WERELDOORLOG

Duitschland en Oostenrijk waren gevallen. Turkije en Bulgarije hadden eveneens den strijd opgegeven. In November 1918 bezetten de Geallieërde en Amerikaansche troepen de streken, die hun goeddochten.

Begin volgend jaar waren de toebereidselen in gang tot het beleggen van de samenkomst der vertegenwoordigers van de overwinnende mogendheden te Versailles, waar de vernederende vredesvoorwaarden zouden worden ontworpen, die men den overwonnenen zou opleggen.

In Maart berichtte een Amerikaansch loge-tijdschrift, dat er alstoen een maçonnieke missie onder leiding van Br.·. George Fleming Moore in Europa verwijlde[1]). Deze Br.·. was „Souverein Grootcommandeur" van den Schotschen ritus der Zuidelijke jurisdictie in de V. S., alzoo van de moederloge (Washington) der 33ste oppergraden. In Duitsche bladen is toenmaals de onderstelling geuit, dat deze missie zich te Parijs had neergelaten en in geregelde verstandhouding stond met vele gedelegeerden der Entente-mogendheden ter Vredesconferentie, met name met Amerikanen en Engelschen.

Omtrent de juistheid dier meening mag eenige twijfel worden gekoesterd, daar reeds op een oogenblik, dat het einde van den oorlog nog niet was te voorzien, n.l. in een congres van den Supr.·. Council 33.·. te St. Louis, Mo., van 23—26 September 1918, de opdracht tot die Europeesche reis aan Br.·. Fleming Moore c.s. was gedaan, met het aangegeven doel, te onderzoeken of er ook speciale steun-organisaties voor in land- of zeemacht dienende BBr.·. vielen op te richten[2]). Genoemde Groot-Commandeur reisde in gezelschap van twee andere Groot-Officieren den 6 October 1918 naar Europa af.

Aangezien de deputatie zich in Maart d.a.v. nog in Europa bevond, zou het niet onmogelijk zijn, dat zij hare aanwezigheid in den geest van de onderstelling der Duitsche pers benut heeft, — gezien het feit, dat de Amerikaansche Vrijmetselarij een zoodanig aandeel in de voorbereiding en de beëindiging van den oorlog heeft gehad, dat zij voor de regeling der vredesvoorwaarden

---

[1]) *The American Tyler-Keystone*, Maart 1919, p. 53. — Geciteerd door H. Gruber in de *Germania*, Beilage, 1 Mai 1919.

[2]) *New Age*, 1918, p. 467 v.v.

niet onverschillig kon zijn. Maar tot een verder strekkende conclusie geven de tot dusver bekende feiten geen recht.

De oprichting van den Volkenbond is ongetwijfeld ook een stap geweest in de richting van het programpunt der wereldvrijmetselarij: vereeniging der volken.

Aan de vergetelheid worde ook ontrukt, wat in bladen van dien tijd openlijk geschreven werd omtrent de keuze der zetelplaats van den Volkenbond. Twee steden kwamen in aanmerking: Brussel en Genève. België deed de aanspraak gelden, dat het, als in den oorlog betrokken en zwaar geteisterd land, meer rechten kon doen gelden dan Zwitserland, dat neutraal was gebleven en geen offer voor „de vrijheid der wereld" had over gehad. De keus viel niettemin op Genève, wijl, zooals in Engelsche bladen van dien tijd te lezen stond, Brussel te zeer herinnerde aan de langdurige heerschappij, die de Habsburgers er hadden gevoerd, en het karakter der bevolking te eenzijdig (katholiek) was, terwijl Genève, als bakermat van Calvijn, het glorieuze embleem was van de bevrijding der volken uit den middeleeuwschen Kerkdwang.

Is het niet opmerkelijk, dat de Parijsche *Matin* — volgens het judaïseerende blad *Frankfurter Nachrichten* van 28 Februari 1919 — berichtte, dat de Volkenbond blauw-en-wit als zijne kleuren zou kiezen. (Blauw en wit zijn de kleuren van David, van de Zionistenbeweging). Een zelfde bericht had de *Neue Berliner 12 Uhr* den 20 Februari tevoren reeds telegrafisch van den Arbeiders- en Soldatenraad te Hamburg ontvangen: drie breede banen, de middelste blauw, de beide andere wit, zouden het symbool vormen van de vereeniging der volkeren.

* * *

Ook wat in de afzonderlijke Centrale landen gebeurde, verdient de opmerkzaamheid.

CZECHIË. De Oostenrijksch-Hongaarsche Monarchie werd uiteengescheurd. Het door Czechen bewoonde Bohemen werd met het aangrenzende Slowakije vereenigd tot één Czecho-Slowaaksche republiek. President van den nieuwen Staat werd de reeds op blz. 502 van dit werk vermelde Br.·. Masaryk.

Aan SERVIË werden Croatië en Slavonië toegewezen. De bevolking dier

streken heeft gedurende de jaren dier inlijving van een onmiskenbaren tegenzin in die aansluiting langs electoralen en parlementairen weg blijk gegeven. De maçonnieke groepeeringen in haar midden deelden dien afkeer blijkbaar niet; zij werden aan de Servische Vrijmetselarij ondergeschikt gemaakt, en alhoewel deze, de nieuwe BBr.·.-landgenooten blijkbaar maar ten halve vertrouwend, hun de vernederende bepaling oplegde, dat zij slechts de drie laagste graden mogen bekleeden, en het bereiken der hoogere graden aan de Servische loge-leden blijft voorbehouden, is mij niet bekend, dat daartegen ernstig verzet gerezen is. Zelfs in het neutrale Nederland constateerde een maç.·. uitgave kalmpjes:

No. 316.

***MAÇONNIEK TIJDSCHRIFT,** 1 Juni 1919, p. 314.

TEXT:

Joego-Slavië. Tengevolge van den oorlog, die Oostenrijk-Hongarije verscheurd en in verschillende nieuwe Staten gesplitst heeft, moesten de maçonnieke groepeeringen aldaar noodwendig den invloed der gewijzigde politieke omstandigheden ondergaan. Daar Servië en Slowakije tezamen een' onafhankelijken staat zijn gaan vormen, hebben de Slowaaksche Loges zich bij de Servische aangesloten. Alle Zuid-Slavische Loges te zamen hebben zich thans onder 't zeggingsrecht der Groot-Loge van Servië geplaatst en hebben daarmee één Joego-Slavische Grootloge tot stand gebracht. Deze nieuwe Grootloge zal in de eerste drie graden alleen arbeiden; de Hooge Graden zullen uitsluitend door het Groot-Oosten van Servië worden beoefend.

TRADUCTION:

Yougo-Slavie. A la suite de la guerre qui a déchiré l'Autriche-Hongrie et l'a divisée en plusieurs Etats nouveaux, les groupements maçonniques devaient inévitablement y subir l'influence des circonstances politiques modifiées. Puisque la Serbie et la Slovaquie, formaient ensemble un état indépendant, les loges slovaques se sont unies aux loges serbes. Toutes les loges yougo-slaves se sont placées maintenant sous la juridiction de la Grande Loge Serbe et forment avec celle-ci une seule Grand-loge Yougo-Slave. Cette nouvelle Grand-Loge ne travaillera que dans les trois degrés primitifs; les Hauts Grades seront pratiqués exclusivement par le Grand Orient Serbe.

De nieuwe Grootloge zal haar zetel te Belgrado hebben.

La nouvelle Grand-Loge aura son siége à Belgrade.

Dat de vorming van dit „Yoego-Slavië" reeds vóór het einde van den oorlog bij de maçonnerie in de pen lag, kan men zien, als men nog even citaat 307 opslaat en daaruit leest, dat ruim een half jaar vóór den wapenstilstand reeds een tijdschrift van dien naam werd uitgegeven van maç.·., althans van met de Vrijmij. in verstandhouding levende zijde. De omstandigheid, dat dit blad te Genève uitkwam, leze men in verband met hetgeen omtrent de maç.·. belangstelling voor deze stad op blz. 541 van dit werk is vermeld.

In OOSTENRIJK zelf had, na de revolutie die het keizerschap verjoeg en de republiek proclameerde, zich eene regeering aan het hoofd geplaatst met sterk-socialistische tendenzen, en waarin het Joodsche element een ongewoon groot aandeel nam. Een der eerste besluiten van deze regeering[1]) is geweest de toelating van de tot dan toe in Oostenrijk verboden Vrijmetselarij en de erkenning van de Grootloge, die zich als bestuurslichaam daarover vormde.

Zijdelings erkende deze den invloed der wereldvrijmetselarij op den gang van zaken te Versailles, door nog geen half jaar later een oproep te richten tot alle Vrijmetselaarsbonden der wereld om niet te dulden, dat een (nu) „vrijheidlievend en democratisch" (geworden) volk zou worden vernietigd[2]). De cosmopolietische geest, die, geheel in de lijn der Vrijmetselarij, in Joodsche kringen te Weenen heerschte, kwam al zeer duidelijk tot uiting in deze uitlating van een semietisch gezind blad:

„Laten we eerlijk zijn: ons is het precies eenerlei, of wij in naam Engelsch of Italiaansch zijn, als wij binnen onze bestuursgebieden maar vrije menschen zijn, die met de menschen in andere bestuursgebieden in goede verstandhouding leven en hunne handels- en andere belangen goedschiks regelen en verzorgen kunnen"[3]).

HONGARIJE. De ommekeer in Oostenrijk was een heele stap vooruit in maç.·. zin: van een Christelijk-monarchaal bestier tot een Joodsch-republikeinsche regeering. Maar meer nog kon onder maç.·. opzicht van Hongarije

[1]) *Limb. Koerier*, 18 Jan. 1919, 1o bl., 1o p., 2o k.

[2]) *Alg. Handelsbl.*, 23 Juni 1919, av.bl., 2o bl.

[3]) *Wiener Montags Journal*, 26 Mei 1919.

verwacht worden, waar de Loge, door den Staat geduld en erkend, sinds lange jaren rusteloos werkzaam was, en waar Br.·. Karolyi de teugels der regeering in handen had genomen. In dien geest liet zich dan ook een Nederlandsch loge-orgaan uit:

No. 317.

***MAÇONNIEK TIJDSCHRIFT,** 1 Juni 1919, p. 313.

TEXT:

Bij de nieuwe staatsorde (dat was de democratische republiek van graaf Karolyi. Red.) staat de Vrijmetselarij er heel wat gunstiger voor dan voorheen. Vroeger konden ambtenaren en politici slechts met allerlei voorzorgen den drempel der Loge overschrijden, en vele gaven van heilige energie bleven uit vrees voor de zwarte reactie onbenut. Thans staan de deuren der Loges open en de bevrijde zielen stroomen toe. Zelfs roomsche geestelijken melden zich als candidaten aan. De opvoeding der jeugd in maçonnieken geest zal door het thans juist uitgekomen Jeugdblad Uj Vilàg (de Nieuwe Wereld) gunstig beïnvloed worden. Dit blad wordt ook door de Loge uitgegeven en dezelfde schrijvers, die in de Vilàg tot volwassenen spreken, spreken hier tot de jeugd.

TRADUCTION:

Dans ce nouvel ordre de choses (c'est à dire la république démocratique du comte Karolyi. — Réd.) la Franc-Maçonnerie se trouve dans des conditions bien plus favorables que jadis. Alors les employés et les politiciens ne pouvaient franchir le seuil de la loge qu'avec toutes sortes de précautions, et bien des dons d'énergie sacrée restaient inutilisés par crainte de la réaction noire. Aujourd'hui, les portes des loges restent ouvertes, et les âmes affranchies y affluent. Même des prêtres catholiques demandent l'initiation. Quant à l'éducation de la jeunesse, elle sera favorablement influencée par la fondation du nouveau journal pour la jeunesse „Uj Vilàg" (le Nouveau Monde). Cette feuille est aussi publiée par la loge, et les mêmes rédacteurs qui s'adressent aux personnes d'âge mûr dans le „Vilàg", parlent ici à la jeunesse.

Er gebeurde echter iets, waarmee de Vrijmetselarij, democratisch in leuze maar autocratisch in wezen, niet genoegzaam rekening had gehouden: wie

wind zaait, oogst storm. Ze had het zich kunnen herinneren uit de Fransche Revolutie, die, door haar opgezet, velen harer eigen leden het hoofd gekost heeft, toen de leiders niet meer in staat waren de ontketende massa te beteugelen. Ze was het blijkbaar vergeten. Ze had dienen te begrijpen, dat, wie van misdadige groepen als Carbonari, Narodna Obrana, Formiga blanca e.d. gebruik maakt om revolutionnaire doeleinden te bereiken, zich niet verwonderen moet, als dezen van het geleerde wenschen partij te trekken ook op oogenblikken en in eene mate, die de leermeesteresse niet welgevallig zijn. Reeds in den loop der vorige eeuw had een der meest ingewijde leden van het genootschap erop gewezen, welk gevaar de eclectische, streng-hiërarchisch geordende Vrijmetselarij dreigde:

No. 318.

HISTOIRE DE LA MAGIE, ELIPHAS LÉVI, p. 407.

TEXT:

La Maçonnerie a non seulement été profanée, mais elle a servi même de voile et de prétexte aux complots de l'anarchie . . . Les anarchistes ont repris la règle, l'équerre et le maillet, et ont écrit dessus: liberté, égalité, fraternité.

Gecit. bij *la Fr. M. dém.*, Sept. 97, p. 307.

VERTALING:

De Vrijmetselarij is niet alleen geprofaneerd, ze heeft zelfs tot sluier en dekmantel gediend voor de komplotten der anarchie . . . De anarchisten hebben liniaal, rechthoek en hamer ter hand genomen en er „Vrijheid, gelijkheid en broederschap" op geschreven.

De anarchie brak uit in HONGARIJE, en ze deed het in den vorm, eigen aan het begin der XXste eeuw: dien van het Joodsche communisme of, zooals het naar het in Rusland tot stand gekomen oer-type veelal geheeten wordt: het bolsjewisme.

In de Hongaarsche Raden-regeering zaten naast den hoofdleider Bela Khun — die eigenlijk Cohn heette — volgens de *Deutsche Zeitung* van 17 October 1919 de Joden: Alexander Garbai — die eigenlijk Grünbaum heette — als voorzitter van den regeeringsraad; Kunfi — die eigenlijk Kohn heette —

voor Onderwijs; Bostanzi — die eigenlijk Bienenstock heette — voor de Landsverdediging; Ronai — die eigenlijk Rosenstengel heette — voor Justitie; Varga — die eigenlijk Weichselbaum heette — voor Financiën; Vince — die eigenlijk Weinstein heette — voor de hoofdstad; Moritz Erdelyi — die eigenlijk Eisenstein heette — voor de Voedselvoorziening; Bela Vago — die eigenlijk Salzberger heette — als Volkscommissaris; Bela Biro — die eigenlijk óók Bienenstock heette — voor de Politie. Volgens de *Deutsche Tages-Zeitung* van 4 October 1919 behoort hiertoe nog de plaatsvervangende Volkscommissaris voor buitenlandsche zaken Julius Aegary — die eigenlijk Mozes Adler heette. Al deze menschen hadden hunne Duitsch-Joodsche namen vermagyaarscht.

Zelfs den meesten Vrijmetselaren gingen deze menschen ten slotte te ver. De contra-revolutie der Christen-massa vond ook steun in maç.·. kringen en dezen slaagden er zelfs in, aan het hoofd der nieuwe regeering een der hunnen te plaatsen: Br.·. Friedrich. De kijk, welken deze in zijne nieuwe kwaliteit uit de Staatsstukken op het gebeurde kreeg, was van dien aard, dat hij zijn ontslag als loge-lid inzond en tegen de Vrijmetselarij een gerechtelijk onderzoek deed instellen op aanklacht van steun te hebben verleend aan de bolsjewistische revolutie[1]).

In 1923 heeft de Hongaarsche regeering alle geheime genootschappen, en daaronder ook de Vrijmetselarij, verboden.

Herhaaldelijk heeft men van maç.·. zijde getracht stemming te maken voor het opleggen van een andere regeering aan Hongarije. Hoewel de Vrijmetselarij in principe voor den republikeinschen staatsvorm is — de uitlatingen van Amerikaansche loge-tijdschriften en de nagelaten werken van Mazzini laten daaromtrent geen twijfel — werd in de vrijzinnige wereldpers herhaaldelijk gepleit voor de keuze van een vorst op den Hongaarschen koningstroon. Als zoodanig werd aanbevolen de hertog van Connaught, een der prinsen uit het Engelsche koningshuis. Als men zich nu herinnert, dat de hertog van Connaught een broer is van den als Vrijmetselaar vermaarden, overleden koning Edward VII, den mede-voorbereider van den Europeeschen oorlog, dat hij grootmeester is van de Engelsche Vrijmetselarij, en dat tot de daarvoor pleitende couranten o.m. de *Vilàg* behoorde (zie de slotregels van cit. no. 317), dan is de samenhang van den toeleg duidelijk.

[1]) *Deutsche Zeitung*, 7 Oct. 1919.

In DUITSCHLAND heeft het Joodsche communisme ook getracht zich in den zadel te zetten.

Te Munchen, waar een korten tijd gepoogd is een Raden-regeering te vormen, was de reform-Jood Kurt Eisner, die eigenlijk Salomon Kosmanowsky heette, de leider dier beweging.

Het bestuur werd in handen genomen door een Raad van elf, — allen Joden: Kurt Eisner, Max Löwenberg, dr. Kurt Rosenfeld, Caspar Wollheim, Max Rothschild, Karl Arnold, Kranold, Rosenhek, Birnbaum, Reis en Kaiser, — die allen deel uitmaakten van de Geheimloge no. 11, die haar zetel in de Briennerstrasse 51 te Munchen had[1]).

Andere personen, die bij de Beiersche Raden-revolutie op den voorgrond traden, maakten deel uit van de uitsluitend Joodsche Geheimloge no. 7 of van de Bnaï-Berith-loge, die in het gebouw der loge „Zur Kette" aan de Schwanthalerstrasse 60 te Munchen vergaderde. Hun rasgenooten Levine Nissen, Levien en Axerold, die een groote rol gespeeld hebben, waren vrijmetselaars; Br.·. Fechenbach, secretaris van Kurt Eisner, wiens geloofsgenoot hij was, behoorde tot de Munchener loge „Zum aufgehenden Licht an der Isar"[2]).

De „Spartacisten" hebben zich aldus genoemd naar Weishaupt, den vrijmetselaar, die in de XVIIIde eeuw het revolutionnair genootschap der Illuminaten stichtte en daarin — de leden kenden elkaar bij een schuilnaam — Spartacus heette.

In Mei 1919 had zich te Berlijn een comité gevormd voor de uitroeping van een communistische regeering. De oproep draagt meerendeels Joodschklinkende onderteekeningen als Ballot, Cohn, Geyer, Haase, Moissi, Rosenfeld, Sachs, Simon, Werthauer, Weyl, Wurm, Zietz. En de bekende publicist Max Harden, die zich van den republikeinsch-socialistischen staat van zaken verre van afkeerig betoont, heet eigenlijk Samuel Witkowsky.

Henry Ford verklaart in een zijner werken[3]) — en de Duitsche vertaler maakt er geen andere bemerking op, dan dat hij de Rijksregeering verkeerdelijk als „Staatsministerie" betitelt — dat het volgende in Duitschland gebeurde bij den overgang van den monarchalen tot den keizerlijken regeeringsvorm

---

[1]) Wichtl, geciteerd in *Le péril judéo-maçonnique*, Jouin, p. 161.

[2]) Als voren, p. 162.

[3]) *Der Internationale Jude*, I, p. 24-25. Vertaling van P. Lehmann.

(teneinde noodelooze herhalingen te vermijden, zijn de Joodsche namen met een sterretje geteekend):

In het uit zes man bestaande Kabinet werd de hoofdinvloed uitgeoefend door Haase* en Landsberg*; eerstgenoemde leidde de afd. buitenlandsche zaken met behulp van den Czech Kautsky*, die in 1918 nog niet eens het Duitsche burgerrecht bezat. Verder hadden zitting Cohn* en Herzfeld*. Schiffer* werd minister van financiën, Bernstein* zijn assistent. Staatssecretaris van binnenlandsche zaken werd Preuss*, bijgestaan door Fremd*. Fritz Max Cohen*, berichtgever te Kopenhagen van de Frankfurter Zeitung, werd chef van den berichtendienst.

In Pruisen was het, volgens Ford, niet anders. Leiders van het kabinet waren Hirsch*, minister van binnenlandsche zaken, en Rosenfeld*, minister van justitie. Onderstaatssecretaris van financiën werd Simon*, die het heele Pruisische ministerie van financiën met Joden bezette. Directeur van volksopvoeding werd de Rus Futran*, onder assistentie van Arndt*; directeur van koloniën Meyer Gerhard*; directeur der afdeeling Kunsten, Kastenberg*. Het oorlogsvoedingsdepartement kwam in handen van Wurm*, in het ministerie voor economie zaten dr. Hirsch* en geheimraad dr. Stadthagen*. De Arbeiders- en Soldatenraad werd geleid door Cohen*, verder hadden daarin zitting Stern*, Herz*, Löwenberg*, Fränkel*, Israelowitz*, Laubenheim*, Seligsohn*, Katzenstein*, Lauffenberg*, Heimann*, Schlesinger*, Merz* en Weyl*.

Politie-president van Berlijn werd Ernst*, van Frankfurt a. M., Sinzheimer*, van Essen, Lewy*.

President der republiek Beieren werd Eisner*. Jaffe* werd zijn minister van financiën. Handel, verkeer en nijverheid werden gesteld onder Brentano[1]).

In Wurttemberg zaten Thalheimer* en Heimann*, in Hessen, Fulda* als ministers.

Twee Duitsche afgevaardigden ter Vredesconferentie waren Joden; in de Duitsche delegatie zaten als deskundigen en adjuncten: Max Warburg*, dr. Von Strauss*, Merton*, Oskar Oppenheimer*, dr. Jaffe*, Deutsch*, Brentano, Bernstein*, Rathenau*, Wassermann* en Mendelssohn Bartholdy*.

Algemeen is de opvatting, schrijft Ford[2]), dat de bovengenoemde lieden

---

[1]) Deze eenige niet met een sterretje geteekende naam wordt door Ford-Lehmann aangeduid als die van een „Halbjuden", waarmee klaarblijkelijk bedoeld wordt, dat hij uit een gemengde (Christelijk-Joodsche) verbintenis stamde.

[2]) T. a. p., blz. 26.

hunne posten zeker niet bekomen zouden hebben zonder de revolutie; en de revolutie zou niet gekomen zijn, hadden zij ze niet gemaakt.

In RUSLAND is de Vrijmetselarij nog meer haar doel voorbijgeschoten dan elders. Na den val van het keizerrijk steunde zij de regeering van Br.·. prins Lwow, daarna die van Kerensky, een Joodsch Vrijmetselaar, die echter op zijn beurt ten val werd gebracht door de uitsterste elementen, welke in hun geestdrift voor de Fransche Revolutie deze met bloedbaden en al ten voorbeeld namen.

Ook hier deed zich het geval voor, dat deze revolutie tegen de maç.·. revolutie feitelijk werd geleid door mannen van Joodsch ras, — niet van Joodsch geloof.

De bolsjewistische leiding werd er gegeven door een groep van 457 mannen, waarvan de bladen van dien tijd meldden, dat 422 hunner Joden waren. Lenin, de aanvoerder, was geen Jood maar een Vrijmetselaar en gehuwd met een Joodsche vrouw[1]). Russische emigranten waren van oordeel, dat dit een voorzichtigheidsmaatregel was, om het aan zijn nationaal Christendom zeer gehechte Russische volk niet te zeer te stooten. Zijn evenknie Trotzki (Braunstein) is een Jood, die op voordracht van zijn eigen vader, een orthodoxen Jood, uit de godsdienstige gemeenschap van Israël gebannen werd. Radek heet eigenlijk Sobelsohn.

Ook de vertegenwoordiging der Sovjets in het buitenland werd doorgaans aan Joden opgedragen. De Berlijnsche correspondent van een tegenover het Jodendom zeer verdraagzaam blad[2]) constateerde, dat van het Sovjet-gezantschap aldaar en zijn personeel geen van Slavische afstamming was. „Zij waren zonen van het Oude Volk", op de twee Duitsche portiers na.

Trotzki behoorde in die mate tot de reform-Joden, dat het te Berlijn verschijnende Russische emigrantenblad *Prisyw* in zijn nummer van 5 November 1919 het volgende bericht kon opnemen:

SATANISTEN DER XXSTE EEUW.

Uit Moskou aangekomen personen melden een vreeselijke godslastering, welke onlangs binnen de muren van het heilige grijze Kreml(in) moet zijn begaan. In tegenwoordigheid van Trotzki en eenige andere hooggeplaatste Sovjet-vertegenwoordigers is in het Kreml(in)

[1]) *Morning Post* van 19 Juli 1920, gecit. in *Le péril judéo-maçonnique I*, Jouin, p. 16.
[2]) *N. Rott. Ct.*, 5 Juli 1923, Ocht.bl.

eene zoogenaamde zwarte Mis of Satans-liturgie gehouden. De aanwezigen baden tot den god van het kwaad en smeekten hem om hulp om over hunne vijanden te zegevieren.

Dit geval is bekend gemaakt door een Lettisch militair van het Roode Leger, die op den bewusten dag in het Kreml(in) juist op post stond en heeft in Moskou allerwegen een verbijsterenden indruk gemaakt. Den dag daarop heeft de Let op bevel van Trotzki met zijn aardsche leven moeten afrekenen.

Volkomen in dit genre ligt de door de dagbladen vermelde onthulling van een standbeeld voor Judas Iscarioth te Moskou. Evenzeer de te Moskou gehouden spot-processie met Kerstmis 1922, waarbij o.a. de beelden van Osiris, Boeddha, Marduch, Mithra, Christus ,,en andere goden" werden meegevoerd en verbrand. De correspondent der *Daily Mail*, die de betooging uitvoerig beschreef, meldde, althans volgens het ons ter beschikking staande résumé[1]) niet, dat er ook de beeltenissen van Mozes en Mahomed bij waren; hetgeen strookt met zijne mededeeling, dat de meeste deelnemers aan den optocht jonge Joden waren en Mahomedanen uit Turkije, Perzië, Afghanistan en Indië. ,,Er was geen enkele Rus onder hen". (Zie Crémieux, p. 571).

De *Evening Standard* van begin April 1923 verklaarde rondweg, dat de bolsjewistische regeering ,,zonder eenige beperking en onomwonden aanstuurt op de vernietiging van het Christendom in Rusland". Zoo zij, volgens het niet-katholieke blad, daarbij een bijzonderen haat tegen de R.K. Kerk aan den dag legt, omvat haar afkeer van allen godsdienstvorm ook het orthodoxe, geloovige Jodendom, zoodat volgens een bericht uit Moskou[2]) de Zionistische partij in Rusland definitief werd ontbonden, en verboden werd een andere Joodsche organisatie te stichten. Verscheiden synagogen werden in beslag genomen.

De Engelsche opperrabbijn Hertz maakte ook een protest openbaar tegen het verbod van alle godsdienstonderwijs in Rusland[3]).

Zelfs het bidden in den familiekring en het godsdienstonderricht, door moeders aan haar kleine kinderen gegeven, werd erdoor verboden.

Een correspondent van de *Times*[4]) meldde, dat niet alleen de Kerkgoederen

[1]) *Limb. Koerier*, 29 Jan. 1923.

[2]) Telegram van 27 Maart 1923, uit Berlijn, aan het *Alg. Hbl.*

[3]) Reuter-telegram van 28 Mrt. 1923 aan de bladen.

[4]) Vgl. *Maasbode*, 22 Mrt. 1923, Av.bl., 2e bl.

door de regeering werden genaast, maar er in 2½ maand tijds meer dan 60 orthodoxe bisschoppen van hun zetels waren verjaagd, en er eind 1921 reeds 28 bisschoppen en 1200 priesters waren gedood.

Zeer zeker hebben deze feiten bij de meeste leden der Europeesche Vrijmetselarij afkeuring gevonden. Toch schijnt bij een ander deel der BBr.·., zij 't ook een minderheid, het gebeurde verdedigers aan te treffen. Tot staving hiervan strekke de volgende uitlating in een aanzienlijk Duitsch Loge-orgaan:

No. 319.

***LATOMIA**, 1922, p. 144.

TEXT:

Frmtum und Bolschewismus. Darüber berichtet die „Zirkelkorrespondenz" Nr. 16 aus dem „Libre Parole" folgendes: Im Groszorient von Frankreich am 20. Dezember 1919 soll der Vorsitzende Corneau betont haben, welche groszen Dienste der Bolschewismus dem Frmtum erwiesen habe, weshalb dieser die warme Unterstützung des Groszorients verdiene. Mehrere Brr. wiesen auf die Streitigkeiten hin, die deswegen z.Zt. in der Loge Renan entstanden seien, Br.·. Dupré erklärte aber, die schweizerische Groszloge „Alpina", besonders die Brr. Quartier-la-Tente und Reverchon, seien überzeugt, die gesamte Frmrei müsse ohne Aufsehen die revolutionäre russische Bewegung unterstützen. Derselben Meinung sei auch der portugiesische Groszmeister. Die Sitzung schlosz mit dem Ergebnisse,

VERTALING:

Vrijmij. en Bolsjewisme. Hierover bericht de „Zirkelcorrespondenz", no. 16, uit de Libre Parole het volgende: In het Groot-Oosten van Frankrijk moet de Voorzitter Corneau den 20 December 1919 nadruk gelegd hebben op de groote diensten, welke het Bolsjewisme aan de Vrijmij. zou hebben bewezen; reden waarom het den warmen steun van het Gr.·. O.·. heette te verdienen. Verschillende BBr.·. wezen op de oneenigheid, die hierover indertijd in de loge Renan ontstaan was. Br.·. Dupré echter verklaarde, dat de Zwitsersche grootloge Alpina, met name de BBr.·. Quartier-la-Tente en Reverchon overtuigd waren, dat de geheele Vrijmetselarij zonder opzien de revolutionnaire Russische beweging diende te steunen. Van dezelfde meening heette ook de Portugeesche grootmeester te zijn. De

dasz man die bolschewistischen Anschauungen und Bestrebungen unterstützen wolle unter dem Namen: Beschäftigung mit der bolschewistischen Gedankenwelt. (Leider kann man nicht untersuchen, wieweit der Bericht auf Wahrheit beruht oder nur erfunden ist, um dem Frmtum zu schaden . . .)

zitting leidde tot het besluit, dat men de opvattingen en het streven van het bolsjewisme wilde steunen onder den naam: Bestudeering van de bolsjewistische idee. (Jammer genoeg kan niet onderzocht worden, in hoeverre het bericht op waarheid berust dan wel slechts een verzinsel is om de Vrijmij. nadeel toe te brengen . . .)

Opmerkelijk in deze slot-aanteekening van maçonnieke zijde is, dat daarin de mogelijkheid eener steunbeweging van de Fransche Loges jegens het bolsjewisme zwijgend erkend en opengelaten wordt.

ROME EN JERUSALEM.

Het ideaal der Vrijmetselarij is de vestiging van eene wereldrepubliek, die de geheele menschheid omvat. Ook in Nederlandsche maç.·. uitgaven is dat met even zoovele woorden meermalen erkend[1])

Men stelle zich echter niet voor, dat zij daarbij rechtstreeks en onmiddellijk op haar doel afgaat. De leiders hebben te veel gezond verstand en inzicht om niet te weten, dat staatkundige veranderingen in 't algemeen niet gebruskeerd moeten worden maar tijd dienen te hebben om zich geleidelijk te ontwikkelen. Ze trachten niet in-eens den aardbol te omvademen maar bepalen zich vooreerst, naar den raad van Mazzini[2]), tot een streven naar het stichten van de Vereenigde Staten van Europa.

Het plan ligt reeds lang gereed; en de eerste schreden op den weg der uitvoering zijn gezet. Het zal evenwel niet te verwezenlijken zijn, zoolang de Vrijmetselarij, althans de Europeesche Vrijmetselarij, zelve niet eene eenheid vormt En daar is 't, in weerwil van herhaaldelijk in dien zin beproefde pogingen, nog verre van.

Br.·. Encausse voelde dit zoo goed aan, toen hij in een van zijn vele werken schreef:

No. 320.

*A B C ILLUSTRÉ D' OCCULTISME, PAPUS, p. 316.

TEXT:

Les Etats-Unis d'Europe doivent être précédés de la Constitution de la Fédération maçonnique universelle.

. . . La Fédération des Rites précédera la Fédération des Puissances de l'Europe et nous respecterons tous les rites qu'ils soient avec nous ou contre nous . . .

VERTALING:

Aan de V. S. van Europa zal de vorming van den Algemeenen Maçonnieken Bond vooraf moeten gaan.

. . . De federatie der riten zal de federatie der Europeesche mogendheden voorafgaan, en wij zullen alle riten eerbiedigen, ze mogen voor of tegen ons zijn . . .

---

[1]) *Weekbl. v. Vrijm.*, 18 Juni 1882, p. 207. *Maç. Weekbl.*, 5 Aug. 1872, p. 3. De teksten zijn als citaten nos. 290 en 293 afgedrukt in *O. S. en E. der Vrijm.*, v. Term, p. 281 en 284.

[2]) *Opere*, XI, p. 246.

Nous aurons tous disparu du plan physique depuis longtemps sans doute, lorsque les FF.·. qui viendront cueilleront sur nos tombeaux la branche d'acacia et la présenteront à la première assemblée fédérale des Puissances maçonniques, en disant: Debout et à l'Ordre, mes FF.·., voilà le plan d'Hiram qui s'accomplit. Les ouvriers sont classés selon leur genre de travail et ils vont réaliser une partie du Grand Œuvre de l'humanité terrestre.

Wij zullen allen ongetwijfeld reeds lang uit dit ondermaansche verdwenen zijn, als de BBr.·., die na ons zullen komen, op onze graven den acacia-tak zullen plukken en dien aan de eerste Bondsvergadering der Maçonnieke Verbanden zullen aanbieden met de woorden: Mijne BBr.·., rechtop en in de orde: het plan van Hiram komt tot verwezenlijking. De werklieden zijn naar den aard van hun arbeid gerangschikt, en zij gaan een deel van het Groote Werk der aardsche menschheid verwezenlijken.

De uitdrukking ,,Grand Œuvre'' slaat op het ,,Magnum Opus'': (het Groote Werk), waarmee de Rozenkruisers en Alchymisten het doel van hun streven aanduidden.

Hiram wordt in de maç.·. mythologie geacht te zijn de bouwmeester van den tempel van Salomon.

Niet alle ingewijden in de Vrijmetselarij achten de bereiking van dit doel mogelijk. Er zijn er, die aan de verwezenlijking van hun ideaal twijfelen maar niettemin krachtig in de richting van het gestelde doel meewerken, omdat zij de nastreving alleen reeds in het belang der menschheid achten. Zoo kon men lezen in het:

No. 321.

***MAÇONNIEK WEEKBLAD,** 11 Oct. 1913, p. 613-615.

TEXT:

Lijkt of is het niet een wanhopige arbeid, dien wij, Vrijmetselaren, verrichten, het bouwen van den Tempel der Humaniteit?

Moet niet ontmoedigend zijn de gedachte, dat het ontworpen plan wel schoon kan zijn, maar dat de Tempel

TRADUCTION:

Ne dirait-on pas que c'est un travail désespéré, auquel nous autres Francs-Maçons, nous nous vouons: la construction du Temple de l'Humanité?

Ne doit-elle pas décourager, la pensée que le projet conçu a beau

nimmer zal zijn voltooid?

We zijn er wel zeker van dat de menschheid na geen duizenden en na geen millioenen jaren van trouwen, volhardenden maç.·. arbeid zóó zal zijn geworden, dat . . . gezegd kan worden: . . . de Tempel staat daar voltooid.

Het is . . . een ideaal, heerlijk om te worden gedroomd, maar niet te verwezenlijken . . .

Geslachten komen en geslachten gaan, en elk geslacht zal onverbiddelijk kennen de disharmonie.

. . . Onbereikbaar is ons ideaal, maar ook onmisbaar, want wie niet leeft voor dat ideaal, zal tevreden worden met het lagere en mindere, zal in arbeidslust gaan verflauwen.

. . . Laten wij met telkens vernieuwde kracht, ons opmaken naar een toekomst, die alleen in onze gedachte kan bestaan. Laten wij ijverig voortbouwen aan een Tempel, dien we alleen in onze verbeelding voltooid kunnen zien.

être admirable mais que le Temple ne sera jamais achevé?

Nous sommes bien sûrs qu'après un probe et persévérant travail maç.·. de milliers et de millions d'années, l'humanité ne sera pas encore telle qu'on pourra dire: voilà le Temple construit.

C'est un idéal magnifique à rêver, mais irréalisable.

Les générations se suivent, et chacune d'elles connaîtra inexorablement la désharmonie.

. . . Notre idéal ne pourra être atteint, et cependant nous ne pourrons nous en passer, car celui qui ne vit pas pour cet idéal se contentera de choses d'une qualité inférieure et commune et verra s'affaiblir son activité.

. . . Préparons-nous, avec une force toujours nouvelle, à un avenir qui ne peut exister que dans nos rêves. Construisons avec zèle un Temple que nous ne pourrons voir achevé que dans notre fantaisie.

Andere maç.·. schrijvers echter zijn vertrouwvoller dan deze sceptische Hollander, en zoo kan men een Fransch auteur, die den Wereldbond in gedachten reeds voor zich ziet, hooren jubelen:

No. 322.

*LA FRANC-MAÇONNERIE MODERNE, E. GILON, p. 159-160.

TEXT:

Quelle obligation n'a-t-on pas à ces hommes supérieurs qui. . . ont imaginé

VERTALING:

Welke verplichtingen heeft men niet aan de hoogstaande mannen, die

un établissement dont l'unique but est la réunion des esprits et des coeurs, pour les rendre meilleurs et former, dans la suite des temps, une nation toute spirituelle, où, sans déroger aux divers devoirs que la différence des Etats exige, on créera un peuple nouveau qui, étant composé de plusieurs nations, les cimentera toutes . . .

. . . eene stichting tot stand hebben gebracht, wier eenig doel 't is, aller geest en hart samen te brengen om ze beter te maken en mettertijd ééne geestelijke natie te scheppen, waarin, zonder schade voor de velerlei plichten, door het verschil van Staten voorgeschreven, een nieuw volk zal worden gevormd, hetwelk, saamgesteld uit verschillende rassen, ze alle zal samensmeden.

In hoeverre de kansen op verwezenlijking van het staatkundig doeleinde der Vrijmetselarij sterk staan tegenover de rassenverschillen en het engere nationaliteitsgevoel in de wereld, valt buiten de sfeer der bespreking van dit werk.

Met een enkel woord zou kunnen worden aangestipt, dat de Vrijmetselarij blijkbaar beoogt het overwicht in een Europeeschen Statenbond te leggen in het land van haar oorsprong: Engeland. Het staat buiten kijf, dat het Jodendom zich met het Angelsaksische ras het beste verdraagt, en eene Britsche suprematie over Europa — over Azië en Afrika bestaat die reeds voor een goed deel, over Australië geheel — naast eene suzereiniteit der V. S. over Noord-, Midden- en Zuid-Amerika tot eene gemakkelijke verstandhouding der beide Angelsaksische natiën over de Oude en de Nieuwe Wereld zou kunnen leiden.

De kaartjes, op de bladzijde hierneven, omtrent de uitzetting van beider invloedssferen sedert de oprichting van den Vrijmetselaarsbond toonen, dat de practijk der feiten geheel in de richting van het gestelde doel loopt. „Gij kunt metterdaad de kern worden van een toekomstige wereldregeering", zeide de Zuid-Afrikaander generaal Smuts op het feestmaal, hem den 15 Mei 1917 te Londen door de leden van Hooger- en Lagerhuis aangeboden.

* * *

Op zichzelf ware tegen een Europeeschen Statenbond of zelfs een Wereldbond, die de mogelijkheid van onderlinge oorlogen uitsloot, zeker niets in te brengen. Er ware zelfs alles voor te zeggen, indien het denkbeeld niet

1717.

1817

1917

met zich medebracht de uitgesproken bedoeling, dat deze bonden dan ook geheel in den geest der Vrijmetselarij zouden geregeerd worden. Op de puinen der vernielde verhoudingen zullen we onze maç.·. beginselen doen gelden, schreef zelfs een Duitsch Vrijmetselaar[1]).

Tot dusverre heeft de Vrijmetselarij jegens de tegenover haar staande staatkundige begrippen geen bewijs van groote verdraagzaamheid gegeven. Het woord, de leuze der tolerantie kan men wel elk oogenblik in hare geschriften ontmoeten, maar wie op p. 465 en v.v. van dit werk nog even de lijst der historische feiten doorbladert, zal moeilijk kunnen beweren, dat woord en daad elkander hier dekken. Het is dus alleszins te verklaren, dat velen niet warm kunnen loopen voor een wereldbond, waarin de stichting van 1717 de bestuurderen zou inspireeren.

Er is echter nog een andere kant dan de staatkundige aan dit vraagstuk, en dat is de godsdienstige. De Vrijmetselarij is niet tevreden met de vorming van een Statenbond, waarvan zij de politieke richtlijnen zal bepalen, — ze wil ook de godsdienstige opvattingen der door haar te besturen maatschappij vervormen in den door haar gewenschten zin.

Hieromtrent zijn alle maçonnieke genootschappen het eens. Verbanden, die door andere maç.·. grootmachten niet als wettig en rechtmatig worden erkend (ook in de maç.·. wereld is veel sektegeest en onderlinge verkettering) staan het streven naar het einddoel met evenveel overtuiging voor als de meest orthodoxe en z.g.n. authentieke Groot-Oostens of Opperste Raden. Zoo kan men bij Br.·. Van Ginkel lezen:

No. 323.

***VRIJMETSELARIJ,** H. J. VAN GINKEL, p. 21-22.

TEXT:

... *de Vrijmetselarij moet zijn een School tot aankweeking van leiders der menschheid, ... een hiërarchie van leidende krachten: ... Terecht zal dan opgemerkt worden, dat men*

TRADUCTION:

La Franc-Maçonnerie doit être une école qui forme les conducteurs de l'humanité, une hiérarchie de forces dirigeantes. On pourra faire remarquer à bon droit que cette force di-

[1]) *Die Bedeutung des Freimaurertums,* Br.·. Caspari, p. 259 vv. Geciteerd als no 301 in *O. S. en E. der Vrijm.,* v. Term, p. 290.

in den tegenwoordigen tijd van zulk een leidende macht der Maçonnieke Orden niet veel bemerkt. Wij willen dit gaarne toegeven, maar wat niet is kan komen of liever, wederkomen, want in vroeger tijd waren de met Maçonnieken geest bezielde Orden wel degelijk de groote stille krachten achter de beschavingsrevolutie . . .

In ieder geval, het succes der Vrijmetselarij is noodzakelijk voor de evolutie der menschheid; een krachtig, gezond, progressief godsdienstig leven en een goede staat kan slechts bestaan wanneer de ware Vrijmetselaren krachtig en gestadig de Koninklijke Kunst beoefenen . . . men ontwikkelt vrijwillig uit innerlijken drang, of men wordt van buiten af door drang- en dwangmiddelen gedreven . . . De Almachtige Opperbouwheer van het Heelal . . . gebruikt . . . dat deel der menschheid als middelaren — in hiërarchische orde gerangschikt — om de groote massa te leiden in de banen van Zijn bouwplan.

Men kan dus zeggen dat een aantal menschen zich intuïtief of uit inzicht aanpassen bij Gods plan, zich ontwikkelen volgens bepaalde methoden en ten slotte meer en meer bewuste mede-bouwers worden . . . Zij zijn de Bouwers aan den Tempel der menschheid, waarin de jongere broeders zullen worden opgevoed, wanneer die Tempel onder de leiding van den

rigeante des Ordres maçonniques ne se manifeste guère à nos jours. Nous le concédons volontiers, mais ce qui n'est pas encore, peut venir, — ou plutôt: peut revenir car jadis les Ordres, animés de l'esprit maçonnique, étaient incontestablement les grandes forces secrètes de l'évolution de la civilisation . . .

En tout cas, le succès de la Franc-Maçonnerie est indispensable à l'évolution de l'humanité. Une vigoureuse, saine et progressive vie religieuse, ainsi qu'un bon Etat ne peuvent exister que quand les vrais Maçons pratiquent vigoureusement et inlassablement l'Art Royal. Or, on se développe volontairement grâce à une impulsion intérieure, ou bien on est poussé par des forces ou une coërcition de dehors. C'est de cette partie de l'humanité que le tout-puissant G.·. A.·. de l'U.·. se sert comme d'intermédiaires, rangés en ordre hiérarchique, afin de mener les grandes masses dans les voies qu'il a tracées.

Ainsi l'on peut dire que bien des hommes se conforment, par intuïtion ou par conviction, au projet divin, qu'ils se développent suivant des méthodes determinées, et qu'ils deviennent, à la longue, des co-architectes plus ou moins conscients . . . Ils sont les constructeurs du Temple de l'Humanité dans lequel leurs jeunes frères seront élevés quand

Neen, de Vrijmetselarij is ook nu, veertig jaren nadat deze woorden verschenen, nog niet met haar werk gereed. En 't is de vraag, of zij 't ooit zal voltooien. Want zoo de vereeniging van alle Staten in een wereldbond onder maçonniek beheer reeds niet te onderschatten moeilijkheden aanbiedt, nog wanhopiger staan de kansen op het invoeren van een nieuwen wereldgodsdienst.

Toch streeft de Vrijmetselaarsbond — mogen sommige leden ervan (zie citaat no. 321) dan ook sceptisch zijn omtrent de resultaten — met volhardenden ijver in die richting voort:

No. 326.

*DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LÉVI, I, p. 105.

TEXT:

Ce que personne donc n'a pu ou n'a osé faire avant nous, le temps est venu où nous aurons l'audace de l'essayer. Nous voulons comme Julien rebâtir le temple . . . Le temple pour nous a deux colonnes, sur l'une desquelles le christianisme a écrit son nom.

VERTALING:

De tijd is gekomen, waarin wij de stoutheid zullen hebben te beproeven, wat nog niemand vóór ons gekund of gedurfd heeft. Wij willen, gelijk Juliaan, den tempel herbouwen . . . Die tempel heeft voor ons twee draagzuilen, op eene waarvan het Christendom zijn naam gegrift heeft.

De zuilen J en B der maç.·. vergaderlokalen hebben meerdere beteekenissen. Dit verwondere niet; een maç.·. geschrift van aanzien[1]) erkende, dat de meeste oude symbolen in de Vrijmetselarij vier verschillende beteekenissen hebben, waarvan den twee laagsten graden alleen de beide eerste worden onderwezen. De gewone verklaring is, dat die kolommen Jakin en Boaz heeten ter gedachtenis van twee gelijknamige zuilen in den tempel van Salomon; een tweede is, dat ze het mannelijk en het vrouwelijk element in de natuur voorstellen; een derde, dat zij de trouwgebleven Joodsche stammen Juda en Benjamin beteekenen (zie blz. 34) en hierboven krijgt men de onvolledige aanduiding eener vierde bediedenis.

[1]) *The Porch and the Middle Chamber*, p. 128. — Citaat als no. 95 te vinden in *O., S. en E. der Vrijm.*, v. Term, p. 112.

Als een van die twee zuilen het Christendom voorstelt, welke voorstelling geeft dan de andere?

Denkt men even aan de Terza Età, het „Derde Tijdperk", dat volgens uitlatingen van Italiaansch-maç.·. zijde de Vrijmetselarij de wereld wil doen ingaan, dan vindt men den sleutel van het raadsel. De antieke wereld was het tijdperk van het Heidendom, de wereld der 19 laatste eeuwen dat van het Christendom. De nieuwe wereldheerschappij zal op de draagkracht harer voorgangers rusten. De beide zuilen staan onafgedekt: de bekroning ontbreekt, het groote driehoekige sluitstuk, dat op de zuilen voor het front der antieke tempels rustte. Dit tympanon, dat zijne schraagzuilen onderdrukt en toch saamhoudt, zal worden de Maçonnieke Wereldheerschappij in haren drieledigen vorm van Koningschap, Rechterstaak en Leeraarsambt.

Dat een maç.·. schrijver als Eliphas Lévi in eene maatschappij als de tegenwoordige, waarvan de Christelijke geest slap doch de Christelijke traditie nog altijd zeer sterk is, de Christelijke halfbasis van het maç.·. wereldplan erkent maar over het Heidensche contrapart zwijgt, getuigt slechts voor de omzichtigheid van zijne uitlating.

Maar de ingewijden weten zeer goed, wat het zeggen wil, wanneer op de toekomstige wereldorde wordt gezinspeeld, en als, op het Convent der Fransche Loges van 1883 bijv. Br.·. Blatin, de Redenaar der bijeenkomst, voor de aanwezigen het toekomstbeeld der Vrijmetselarij als volgt uitlijnde[1]):

Ce jour-là, MM.·. FF.·., notre oeuvre aura véritablement accompli ses destinées. Dans ces édifices élevés de toutes parts, depuis des siècles, aux superstitions religieuses et aux suprématies sacerdotales, nous serons peut-être appelés, à notre tour, à prêcher nos doctrines et, au lieu des psalmodies cléricales qui y résonnent encore, ce seront les maillets, les batteries et les acclamations de notre Ordre qui en feront retentir les larges voûtes et les vastes piliers.

Dien dag, mijne BBr.·., zal ons werk inderdaad zijn einddoel hebben bereikt. In die allerwegen, sinds eeuwen, voor godsdienstig bijgeloof en priesterheerschappij opgerichte gebouwen zullen wij wellicht op onze beurt geroepen worden om onze leer te verkondigen; in plaats van de kerkpsalmen, die er nu nog weerklinken, zullen de maç.·. voorzittershamers, de batterijen en toejuichingen onzer Orde de ruime gewelven en de forsche pijlers doen daveren.

[1]) *Masques et Visages*, Bidegain, p. 136.

„Batterijen" zijn de klopslagen, waarmee de BBr∴ hun bijval betuigen.

In zooverre komen Vrijmetselarij en reform-Jodendom overeen, dat beiden aan een toekomstig wereldrijk gelooven, dat ontstaan zal niet door de komst van een persoonlijken Messias (het geloof der orthodoxe Joden) maar door de zegepraal van een stelsel, waaraan velen medewerken, en dat zij „het Messianisme" noemen.

No. 327.

***DOGME ET RITUEL DE LA HAUTE MAGIE,** ELIPHAS LÉVI, I, p. 55.

TEXT:

Cet avenir prochain du christianisme retrempé à la source de toute révélation, c'est-à-dire dans les fortes vérités du magisme et de la cabale, a été pressenti par un grand poète polonais, Adam Mickiewisch, qui a créé pour cette doctrine un nom nouveau, et l'a nommé le Messianisme.

VERTALING:

Deze nabijzijnde toekomst van een aan de bron aller openbaring ververscht Christendom, d.w.z. in de kloeke waarheden van Magie en Kabbalah, is voorgevoeld door een groot Poolsch dichter, Adam Mickiewicz, die voor deze leer een nieuwen naam gevonden heeft en ze „het Messianisme" noemde.

Ook hier wordt nog weer eens erkend, dat de leer der eerste reform-Joden, zooals die sinds den tijd der Farizeeën in de Kabbalah is neergelegd, de kern van den toekomstigen maç∴ wereldgodsdienst uitmaakt. Met het rationalisme van onzen tijd achten de kabbalisten hun stelsel wonderwel te vereenigen:

No. 328.

***DOGME ET RITUEL DE LA HAUTE MAGIE,** ELIPHAS LÉVI, I, p. 14, 15, 16.

TEXT:

Or, voici le grand problème de notre époque:

Tracer, compléter et fermer le cer-

VERTALING:

Dit nu is het groote vraagstuk van onzen tijd:

den cirkel der menschelijke weten-

cle des connaissances humaines, puis, par la convergence des rayons, trouver un centre qui est Dieu.

schappen te trekken, te voltooien en te sluiten, vervolgens door het samenvloeien der stralen een middelpunt te vinden, dat God is.

. . . On pourra aussi entrevoir comment le Messianisme parviendra à l'union finale de la philosophie et de la religion, . . . en les ramenant . . . à la raison absolue qui est leur source commune.

. . . Men zal ook kunnen nagaan, hoe het Messianisme de eindelijke vereeniging van wijsbegeerte (.·.) en godsdienst bereiken zal, . . . n.l. door ze terug te brengen. . . tot de absolute rede, die hun gemeenschappelijke oorsprong is.

. . . Et l'on comprendra alors comment la raison absolue . . . qui, dans le Messianisme, doit détruire jusqu'à la source de l'erreur et du péché, forme, sous l'expression allégorique de la VIERGE QUI DOIT ÉCRASER LA TÊTE DU SERPENT *l'accomplissement de cette prédiction sacrée.*

. . . En dan zal men begrijpen, hoe de absolute rede, . . . die in het Messianisme tot de kiem zelf van alle dwaling en zonde verstikken zal, onder de allegorische figuur van „de Maagd, die den kop der slang zal verpletten", de vervulling dezer heilige voorzegging brengt.

Uit dat mengsel van Joodsche — in oorsprong heidensche — wijsbegeerte, Christelijken zin en modern scepticisme hoopt dezelfde maç.·. schrijver de „heerlijkheden" van het Oude Heidendom weder te zullen zien opbloeien:

No. 329.

***DOGME ET RITUEL,** ELIPHAS LÉVI, II, p. 18.

TEXT:

. . . Lorsque la science et la philosophie, réconciliées avec la foi, réuniront en un seul tous les différents symboles, alors toutes les magnificences des cultes antiques refleuriront dans la mémoire des hommes, en proclamant le progrès de l'esprit humain dans l'intuition de la lumière de Dieu.

VERTALING:

. . . Als wetenschap en wijsbegeerte, verzoend met het geloof, alle verschillende symbolen in één enkel zullen vereenigen, zullen alle heerlijkheden van de godsdiensten der Oudheid weer opbloeien in der menschen heugenis, den vooruitgang van den menschelijken geest verkondigend in de aanvoeling van het licht Gods.

Dat de Joodsche Kabbalah en de Heidensche Magiërswijsheid op één wortel stoelen, wordt door Constant geen oogenblik ontkend. Hij vindt er veeleer aanleiding in om alle Israëlieten op te roepen, om tot dit doel met de Vrijmetselarij samen te werken:

No. 330.

***DOGME ET RITUEL DE LA HAUTE MAGIE, ELIPHAS LÉVI, I, p. 57.**

TEXT:

D'ailleurs, la synthèse de tous les dogmes nous ramène à un seul symbolisme, qui est celui de la cabale et des mages. Les trois mystères et les quatre vertus réalisent le triangle et le carré magique. Les sept sacrements manifestent les puissances des sept génies ou des sept anges, qui, suivant le texte de l'Apocalypse, se tiennent toujours devant le trône de Dieu . . . Ramenés par des études profondes à l'antique théologie d'Israël, nous nous inclinons devant les hautes vérités de la cabale, et nous espérons que les sages Israélites, à leur tour, reconnaîtront qu'ils n'étaient séparés de nous que par des mots mal entendus.

VERTALING:

De samenvatting trouwens van alle geloofsleer voert ons tot een enkel symbolisme: dat van de Kabbalah en de Magiërs. De drie geheimen en de vier hoofddeugden stellen den driehoek en het magische vierkant voor. De zeven Sacramenten beduiden de zeven machtige genii of engelen, die volgens den tekst der Apocalyps, steeds voor Gods troon staan . . . Door diepgaande studiën gekomen tot de oude geloofsleer van Israël, buigen we ons voor de hooge waarheden der Kabbalah en hopen, dat de verstandige Israëlieten op hunne beurt zullen erkennen, dat zij van ons slechts gescheiden waren door woorden van misverstand.

Hier komen we tot een belangrijk punt, dat ten goeden verstande van de zaak, waarover het gaat, een nadere belichting vereischt.

Hoe staat het Jodendom tegenover de pogingen der Vrijmetselarij om de wereld een nieuw-Heidendom, het Neo-Paganisme op te dringen?

* * *

Evenmin als de Vrijmetselarij, zelfs in landen waar ze enkel leden van Christelijke belijdenis toeliet, op rekening van het Christendom is te stellen,

evenmin mag men het aandeel, dat Kabbalistische en maçonnieke Joden in de uitvoering van het wereldplan der Vrijmetselarij nemen, ten laste brengen van „het" Jodendom.

Zoo min als waarlijk rechtzinnige Christenen in de Vrijmetselarij treden of, hare ware bedoelingen doorziende, erin blijven, zoo min voelt de geloovige Jood sympathie voor de heidensche strevingen van het Maçonnisme.

In het algemeen genomen — er zijn uitzonderingen, die den regel niet breken — zijn de Vrijmetselaren geen orthodoxe Christenen. En in het algemeen gaat de steun van een Joodsch element aan de Loge niet van geloovige Joden uit.

Zooals er naam-Christenen zijn, zijn er ongeloovige Joden. Hun rassympathieën behouden zij; hun geloof legden zij reeds lang af. Dit is het verschil tusschen een ongeloovig Christen Franschman en een dito Duitscher, dat hen noch de geloofs- noch de nationaliteitsband bindt. De Fransche en de Duitsche Jood, geloovig of niet, voelen zich altijd leden van één ras. Dit geeft hun eene eenheid, die zij op de Christenen vóór hebben.

Een bekeerling uit het Jodendom, die ook als Katholiek priester steeds de uiterste zachtzinnigheid heeft betracht jegens zijne rasgenooten, zóó zelfs dat hij met zijn broeder, abbé gelijk hij, aan Paus Pius IX verzocht uit het liturgisch gebed op Goeden Vrijdag een voor de Joden hinderlijk woord te schrappen (een verzoek, waaraan de Paus niet voldeed), schrijft over de beteekenis der „vrijzinnigheid" onder een deel der Joden:

„In hunne tegemoetkomingen zal altijd zekere grens zijn, waarachter men het oude Jodendom weer rechtop vindt staan . . . Er is dit hoofdonderscheid tusschen Christenen en Joden op het einde der XVIIIde eeuw, dat de eersten hunne Katholieke overleveringen en Evangelische zeden geheel wegwerpen, terwijl de anderen zich zorgvuldig onthouden van het verlaten hunner Sinaitische traditiën, en vooral van den band van het ras. Zij kunnen voorzeker, vooral later, verschillen in de verklaring, van den nog steeds verwachten Messias te geven, en over de meerdere of mindere waarde van sommige ritueele gebruiken; maar de Tien Geboden van Mozes behouden zij; de hechte samenstelling van het Israëlietisch gezin behouden zij; de broederlijke eenheid behouden zij; en zij behouden ook de hoop op de wereldheerschappij"[1]).

---

[1]) *L'entrée des Israélites*, Lémann, blz. 358 en 359.

Maar overigens is er een sterke afwijking tusschen de rechtzinnige en z.g.n. reform-Joden.

De door de Vrijmetselarij begunstigde beweging om het over den aardbol verspreide volk der Israëlieten weer naar Palestina terug te voeren, hun een hersteld Jerusalem en een herstelden tempel te geven — het z.g.n. Zionisme — vindt haren aanhang vooral onder de reform-Joden.

Dit bleek al zeer sterk in den zomer van 1923, toen de Zionisten onder hun leider prof. Weissmann te Karlsbad vergaderden en den eisch stelden, dat Engeland als mandataris over Palestina nog verder zou gaan in zijne tegemoetkoming aan het Zionistische streven, terwijl de orthodoxe Joden hun „Keneisio Gedoulo" (wereldcongres) te Weenen hielden van 15—20 Augustus.

Het Zionisme stelt zich eenvoudig op het ras-standpunt, de „Agoedas Jisroëil", de in Mei 1912 te Kattowitz gestichte wereld-organisatie der Talmud-Joden, op het godsdienst-standpunt. (Wegens den minder gunstigen klank, dien de naam Talmud-Jood door de actie van het anti-semitisme in veler ooren gekregen heeft, noemen de orthodoxen zich bij voorkeur Thora-Joden. De Thora is de wet van Mozes).

Dan is er nog een derde groep van Joden: de communistische, die alle geloof overboord heeft geworpen en zoowel in Engeland en Amerika als in Duitschland en Rusland aanhang heeft. Het zijn de bolsjewiki en hun partijgenooten.

Ten slotte dus een nuanceering, die men ook bij de niet-Joden terugvindt: geloovigen, vrijzinnigen en revolutionnairen.

Tegenover de laatsten heeft het Congres van 1923 der Agoedas Jisroëil zich zeer scherp uitgesproken. Met name tegen de godsdienstvervolging, door de bolsjewiki in Rusland ook ten opzichte der geloovige Joden ondernomen, werd nadrukkelijk geprotesteerd. — Hieruit blijkt, dat het uitbuiten, van anti-semietische zijde, van het gedrag der Joodsche bolsjewiki-regeering in Rusland, tegen „de" Joden ongerechtvaardigd is.

Met de Zionisten daarentegen, alhoewel zij dezer ongodsdienstigheid veroordeelen, staan de orthodoxe Joden op verdraagzamen voet. Het rasgevoel, waarvan de abbé Lémann sprak (zie blz. 567), doet zich hier merkbaar gelden. Ten Congresse van de Agoedas Jisroëil bracht eene commissie bij monde van dr. Kohn uit Weenen rapport uit over de besprekingen, die met

de „Misrachim" — d.i. de meer orthodoxe groepen der Zionisten — over samenwerking waren gevoerd[1]).

De orthodoxen hebben blijkbaar geen bezwaar tegen de Joodsche vestiging in Palestina — het Congres trok 63.000 pond sterling voor dit doel uit — maar komen op tegen den ongodsdienstigen zin der Zionisten, die den leidenden factor daarbij vormen. En dit is te begrijpen, als men weet, dat de man die het Hebreeuwsch weer als volkstaal in Palestina invoerde, Ben-Jehoedah, een leerling van de kweekschool der Alliance Israélite Universelle te Parijs, een man van zooveel invloed, dat hem na zijn dood een nationale begrafenis ten deel viel, — dat deze man zich aan geen godsdienstwet stoorde en o.a. een verbruiker van spek en ham was[2]).

De wereldorganisatie van de orthodoxe Joden: Agoedas Jisroëil, is van belang naast het Zionisme, dat in nauw verband met de Vrijmetselarij staat, en tegenover het Joodsche bolsjewisme, dat — al moge het ook bij een maç.·. minderheid steun vinden (zie cit. 319) — zeker de hiërarchiek-autocratische bedoelingen der Vrijmetselarij voorbijstreeft.

Op het Congres te Weenen van 1923, waar naast orthodoxe Joden uit Europa ook gelijkgezinde geloofsgenooten uit Azië en Amerika tegenwoordig waren, is als bestuur der wereldorganisatie een Groote Raad gekozen, bestaande uit honderd leden, en een algemeen bestuur van 25 leden uit verschillende landen der Oude en der Nieuwe Wereld. Tevens werd een Rabbijnenraad gevormd, die in hoogste instantie over alle godsdienstige vraagpunten uitspraak zal doen.

In hoever de Agoedas Jisroëil zich ook op staatkundig gebied bewegen zal, staat nog niet vast. Er zijn voor- en tegenstanders van het denkbeeld. De New-Yorksche rabbijn Jung betoogde ten Congresse „de noodzakelijkheid van politieke actie in den zin der Thora"[3]).

Wanneer de Agoedas Jisroëil zich werkelijk op het standpunt der Thora, en niet op dat van Talmud en Kabbalah, plaatst, zal hare lijn veelal samenloopen met de door de Christenen gevolgde, en zijn de sympathieke brieven te verklaren, die de Oostenrijksche Bondskanselier dr. Seipel, een katholiek prelaat, en de Pauselijke nuntius te Weenen tot het congres richtten.

[1]) Telegram van 22 Aug. '23 uit Weenen aan het *Alg. Hbl.*

[2]) Mr. Jacob Israël de Haan in het *Alg. Hbl.* van 3 Jan. 1922, Ocht.bl., 2e blad, feuilleton.

[3]) Telegram van 20 Aug. uit Weenen aan het *Alg. Hbl.* (21 Aug. 1923, Ocht.bl., 1o blad, 1o p., 4o k.)

Het Congres der Zionisten te Karlsbad, dat enkele weken vóór het Congres der Agoedas te Weenen gehouden werd, vertoonde duidelijk de tweespalt dezer organisatie. Aan den eenen kant stonden de liberale Joden, meer burgerlijk en niet anti-orthodox, de z.g.n. Misrachim, aan de andere zijde de ongeloovige Joden, meest socialistisch gezind. De laatsten protesteerden o.a. heftig, toen de Canadeesche opperrabbijn Levensohn uitriep: „Een Palestina, waar men treifo (on-Joodsch-ritueel) eet, is geen Eretz Israël"[1]).

Hoever het liberale element in het Jodendom van de orthodoxe opvatting afwijkt, blijkt wel hieruit, dat, terwijl volgens de rechtzinnige Joodsche leer een kerkdienst niet mogelijk is zonder de aanwezigheid van mannen, een algemeene vergadering van Amerikaansche rabbijnen zich zelfs heeft uitgesproken voor toelating van vrouwen tot het ambt van rabbijn[2]).

De leiding der Zionistische beweging is in handen van Weissmann, die tot de liberale richting behoort en vooral steun vindt bij de rijke Amerikaansche Joden. O.a. wil hij het oud-Joodsche huwelijksrecht in Palestina door het Europeesche vervangen zien.

De actieve organisatie van de Zionisten is de „Jewish Agency".

Wat Palestina zelf betreft, onderscheiden de Joden zich in ingeboren bevolking (Sefardische) en geïmmigreerde elementen (Azkenazische). In 1923 maakte het gezamenlijke Joodsche volksdeel in Palestina slechts een negende deel der bevolking uit. Volgens de eerste officiëele volkstelling bedroeg de verdeeling der 757.189 zielen: 590.890 Mahomedanen, 83.794 Joden en 82.505 Christenen[3]).

Het streven nu van het Zionisme, dat in zooverre door de Agoedas Jisroëil gesteund wordt, is, het Joodsche element in Palestina zooveel mogelijk te versterken en het, ook minderheid zijnde, op historische gronden eene bevoorrechte staatsrechtelijke positie te geven, — iets wat met het meerderheidsrecht, waarop het moderne Staatsrecht is gebaseerd, maar moeilijk vereenigbaar is, hoezeer de Britsche mandaathouder ook geneigd is, aan den mede daarop gerichten aandrang van maç.·. zijde toe te geven. De eerste Hooge Commissaris, dien Engeland over Palestina aanstelde, was een Jood: sir Herbert Samuel, wiens echtgenoote te Jerusalem les nam in het Hebreeuwsch bij Ben-Jehoedah (zie blz. 569).

[1]) Correspondentie uit Karlsbad, 12 Aug., aan de *Telegraaf*, 15 Aug. 1923, Ochtendbl.
[2]) *Die Christl. Welt*, gecit. in *'s-Hert. Ct.* van 18 Aug. 1923, 3o blad.
[3]) *Maasbode*, 2 Juli 1923, Av.bl., 2o bl., p. 2, k. 1.

De bevoorrechting van het Joodsche element in Palestina ten nadeele van het Mahomedaansche en het Christelijke heeft reeds meermalen aanleiding gegeven tot protest van Arabische zijde en tot nota's van het Vaticaan aan het Foreign Office.

* * *

Het is zaak een algemeen overzicht te hebben over deze verhoudingen en toestanden, daar zich in de toekomst der maç.·. wereldgeschiedenis nog menig feit van beteekenis hieromtrent zal voordoen.

Want het doel der Joodsche Vrijmetselarij, die ter verwezenlijking ervan ongetwijfeld steun zal vinden zoowel bij een groot deel van het niet-maç.·. Jodendom als van de niet-Joodsche Vrijmetselaren, is niets minder dan het zedelijk-godsdienstig overwicht in de wereld uit Rome over te plaatsen naar Jerusalem, — Rome te onttronen als godsdienstig wereldcentrum en de stad van den Salomonischen Tempel diens rang te doen innemen.

Het is reeds een halve eeuw geleden, toen er nog van geen Zionisme sprake was, overduidelijk gezegd door den Joodschen grootmeester der Fransche Vrijmetselarij, Isaac Adolphe Crémieux, in het orgaan zijner Alliance Israélite Universelle:

TEXT:

. . . (Tel, Jésus) . . . s'est substitué d'autorité aux dieux établis et a trouvé sa plus haute manifestation dans le sein de Rome; tel, un Messianisme des nouveaux jours doit éclore et se développer; telle, une Jérusalem de nouvel ordre, saintement assise entre l'Orient et l'Occident, doit se substituer à la double cité des Césars et des Papes. Or, je ne m'en cache pas, depuis une longue suite d'années je n'ai nourri d'autre pensée que l'avenir de cette oeuvre. Autant que mes forces ont pu le permettre j'en ai dressé le drapeau; il ne tardera pas à flotter

VERTALING:

. . . (Gelijk Jesus) . . . zich gezagvol in de plaats heeft gesteld der erkende goden en zijn hoogste uiting gevonden heeft in het hart van Rome, zoo ook moet een Messianisme van den nieuwen tijd ontluiken en opbloeien; zoo ook moet een nieuwsoortig Jerusalem, heiliglijk gelegen tusschen het Oosten en het Westen, de plaats innemen der dubbelstad van Caesars en Pausen. Ik ontveins het niet: sinds een lange reeks van jaren heb ik geen andere gedachte gekoesterd dan de komst van dat werk. Zooveel mijn krachten 't veroorloofden,

avec efficacité entre des mains plus jeunes que les miennes.

heb ik er de banier van geheven; ze zal weldra krachtig wapperen in jongere handen dan de mijne.

Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 264-265.

Daar waren en zijn er ook onder de Joden, die dit alles een hersenschim achten, een onbereikbaarheid. In gloeiende woorden keert een aanhanger van het idee der uitverkiezing van het Joodsche volk zich tegen die twijfelaars:

TEXT:

,,Vous dites: Nous ne croyons cette idée, — du Messie, et de son retour triomphal à Jérusalem, — ni réalisable ni acceptable! Avez-vous bien réfléchi à la gravité de ces paroles? Car elles constituent la négation complète de notre foi et de notre mission dans le monde! . . . Comment! vous ne croyez pas à la mission finale de la maison de Jacob? Jérusalem serait pour vous un vain mot? Mais ce serait là le renversement immédiat de notre culte, de notre tradition, de notre raison d'être; et, à ce compte, il faudrait aussitôt brûler tous nos livres sacrés . . . Notre rituel, ordinaire ou extraordinaire, toujours nous parle de la mère-patrie; en nous levant, en nous couchant, et en nous mettant à table, nous invoquons notre Dieu pour qu'il hâte notre retour à Jérusalem, sans retard, et de nos jours! Ce seraient donc là de vaines paroles? . . .

VERTALING:

Gij zegt, dat gij dit denkbeeld: van den Messias en zijn zegepralenden terugkeer naar Jerusalem, niet aannemelijk acht en niet voor verwezenlijking vatbaar! Hebt gij den ernst dier woorden wel overdacht? Want zij vormen de volledige loochening van ons geloof en van onze taak in de wereld! . . . Welhoe, ge gelooft niet aan de eindzending van het huis van Jacob? Jerusalem zou voor u een ijdel woord zijn? Maar dat zou de rechtstreeksche omverwerping zijn van onzen eeredienst, van onze traditie, van ons bestaansrecht, en op dien grond zouden we op staanden voet al onze heilige boeken moeten verbranden . . . Ons rituaal, het gewone zoowel als het buitengewone, spreekt ons altijd van het moederland; als we opstaan, als we slapen gaan, als we ons aan tafel zetten, roepen wij onzen God aan om onzen terugkeer naar Jerusalem te bespoedigen, zonder verwijl, bij ons leven nog. En dat zouden ijdele woorden zijn? . . .

Heureusement qu'il n'en est pas ainsi; . . . si beaucoup d'entre nous ont oublié l'importance du retour, Dieu nous a suscité des frères nouveaux qui comprennent parfois mieux que nous-mêmes ce miracle, unique dans la vie du monde, d'un peuple tout entier dispersé depuis dix-huit cents ans dans toutes les parties de l'univers sans se confondre ni se mêler nulle part avec les populations au milieu desquelles il vit! . . .

Je l'ai dit plus haut, toute la religion juive est fondée sur l'idée nationale. — Et qu'ils en aient ou non conscience, — il n'est pas une pulsation, pas une aspiration des fils d'Israël qui ne soit vers la patrie. Je le répète, il faudrait fermer depuis le premier jusqu'au dernier de nos livres s'il fallait chasser Jérusalem de nos pensées!

Et ces aspirations, ces pensées, ce ne sont pas seulement une chose intime, personnelle à notre race, mais c'est un besoin universel; c'est la réalisation des paroles des prophètes; que dis-je? des paroles de Dieu. C'est la preuve de sa présence éternelle parmi nous . . .

Si, . . . en un mot, il n'est plus permis de se faire justice à soi-même, mais plutôt de s'en remettre à des juges généralement acceptés et désintéressés dans le litige, n'est-il pas naturel, nécessaire, et bien autrement important, de voir bientôt un autre

Gelukkig, dat het niet zoo is; . . . mogen al velen onzer het belang van dien terugkeer over het hoofd zien, God heeft ons nieuwe broeders gewekt, die soms beter dan wij zelven dit wonder beseffen, eenig in de wereldgeschiedenis: dat een sinds achttien eeuwen in alle deelen der wereld verspreid volk nooit is uiteengevallen, nergens zich gemengd heeft met de rassen, waartusschen het leeft! . . .

Zooals ik hierboven zeide, is de Joodsche godsdienst gegrondvest op het nationaal besef. — En of zij 't zich bewust zijn of niet, geen polsslag, geen ademtocht der zonen Israël's, of ze richten zich naar het vaderland. Ik herhaal: men zou onze boeken van het eerste tot het laatste moeten sluiten, als men Jerusalem uit onze gedachten wilde jagen!

En die verlangens, die gedachten zijn niet enkel iets innerlijks, persoonlijks van ons ras, maar een universeele behoefte; ze zijn de vervulling van de woorden der profeten, — wat zeg ik? van het woord Gods! Ze zijn het bewijs Zijner altijddurende aanwezigheid in ons midden . . .

Als, . . . in één woord, 't niet meer geoorloofd is zichzelf recht te verschaffen maar we ons regelen moeten naar rechters, die algemeen erkend worden en onpartijdig zijn, is het dan niet natuurlijk, noodzakelijk en van het hoogste belang, weldra de groote

tribunal, un tribunal suprême, saisi des grands démêlés publics, des plaintes entre nations et nations, jugeant en dernier ressort, et dont la parole fasse foi? Et cette parole, c'est la parole de Dieu, prononcée par ses fils aînés (les Hébreux), et devant laquelle s'inclinent avec respect tous les puînés, c'est-à-dire l'universalité des hommes, nos frères, nos amis, nos disciples.

openbare geschillen, de twisten tusschen natiën gebracht te zien voor een andere rechtspraak, een opperste gerechtshof, dat in hoogste uitspraak vonnist, en welks woord aanvaard wordt? En dit woord is het woord Gods, uitgesproken door zijn oudste zonen, de Hebreeuwen, en waarvoor zich eerbiedvol buigen allen, die na ons kwamen, d.w.z. alle menschen ter wereld, onze broeders, onze vrienden, onze leerlingen.

Uit een ingezonden artikel van Lévy Bing.
Geciteerd in *Le Juif*, des Mousseaux, p. 464-466.

Dat is dus het streven der Joodsche Maçonnerie: een Jerusalem, dat het Heidensch en het Christelijk Rome verdringen zal.

Met welke leer? Met die van het oude Jodendom?

De tegenkanting der Zionistische Joden ten aanzien van het standpunt der Thora-Joden, hun losmaking van de Mozaïsche en Talmudische voorschriften getuigen genoegzaam, dat zij iets anders beoogen. Zij wenschen het beginsel van het oude Heidendom, waarop ook hun Kabbalah berust, terug: hetzelfde wat ten slotte de Vrijmetselarij beoogt: de vergoddelijking van het menschdom.

Is dit te stout gezegd? Hoor dan, wat een afvallig Katholiek geestelijke, overgegaan tot de Kabbalah, zoodat hij tot zijnen naam toe judaïseerde, Vrijmetselaar der hoogere graden, uitriep:

No. 331.

*DOGME ET RITUEL, ELIPHAS LÉVI, p 147-8:

TEXT:

Voulez-vous savoir quelle est la vraie religion? Cherchez celle . . . qui humanise Dieu et divinise l'homme;

VERTALING:

Wilt gij weten, welke de ware godsdienst is? Zoek dan dien, . . . die de Godheid vermenschelijkt en

celle . . . dont la doctrine convient à tous et peut s'adapter à tout; . . .

den mensch vergoddelijkt; dien, . . . welks leer een ieder past en zich naar alles kan schikken; . . .

En de leiding in dit Nieuw-Heidendom zal volgens de Kabbalisten hebben, niet de Thora, de oude wet van Mozes, maar de tweede Synagoog, het Talmudisme in de vrije opvatting. Het is te voorzien, dat dit een oogenblik moge kunnen duren, gelijk in Rusland, waar enkele tienduizenden een honderd-millioenenvolk tijdelijk kunnen regeeren, — op den duur is het ondenkbaar, dat 12 millioen Joden, over de wereld verspreid, de leiding kunnen behouden van 1500 millioen aardbewoners. Toch, meent de Vrijmetselarij, zal haar tijd komen; de „Zonen der Weduwe" zullen hunne moederinstelling zien zegevieren, en dezen zullen op den grondslag van het neopaganistische begrip de Joodsche en de Christelijke wereldbeschouwing vereenigen.

In quasi-profetische taal, de ideeën symboliseerend in persoonsfiguren, kondigde Eliphas Lévi dit fata morgana aldus aan:

No. 332.

*DOGME ET RITUEL DE LA HAUTE MAGIE, ELIPHAS LÉVI, I, p. 61-62.

TEXT:

Ne tremble pas, Aaswérus . . . le crime de ton peuple est devenu celui de l'univers, car les chrétiens aussi ont crucifié leur Sauveur; ils l'ont crucifié en foulant aux pieds sa doctrine . . ., ils l'ont crucifié en te maudissant toi-même et en proscrivant ton exil; mais le crime de tous les hommes les enveloppe tous dans le même pardon; . . . Après toi viendra le fils de la seconde synagogue, le pontife de la loi nouvelle, le successeur de Pierre;

VERTALING:

Vrees niet, Ahasverus . . . de misdaad van uw volk is die van het heelal geworden, want ook de Christenen hebben hun Heiland gekruisigd; zij kruisigden hem, toen zij Zijne leer met voeten trapten, . . . zij kruisigden hem, toen zij u vervloekten en in ballingschap joegen; maar de misdaad aller menschen verwerft hun allen dezelfde vergiffenis;. . . Na u zal de zoon komen der Tweede Synagoge, de hoogepriester der nieuwe wet, de op-

lorsque les nations l'auront proscrit comme toi, lorsqu'il n'y aura plus d'autre couronne que celle du martyre, et lorsque la persécution l'aura rendu soumis et doux comme le juste Abel, alors reviendra Marie, la femme régénérée, la mère de Dieu et des hommes; et elle réconciliera le Juif errant avec le dernier des Papes, puis elle recommencera la conquête du monde pour le rendre à ses deux enfants.

volger van Petrus; wanneer de volkeren hem verbannen zullen hebben gelijk u, wanneer er geen andere kroon meer is dan die van het martelaarschap, en de vervolging hem gedwee en zachtaardig zal hebben gemaakt als Abel den gerechte, — dan zal Maria komen, de herboren vrouwe, de moeder van God en de menschen; en zij zal den Wandelenden Jood verzoenen met den laatsten der Pausen, en daarna de verovering der wereld hervatten om ze aan hare beide kinderen te geven.

„De moeder van God" wil in Br.·. Constant's gedachtengang dit zeggen: De Absolute Rede, het hoogste in den mensch, is God. De Absolute Rede ligt het veiligst bewaard in de Wetenschap, — in de Vrijmetselarij, die zich „de" Wetenschap noemt. De Vrijmetselarij is dus de moeder der Wetenschap of der Godheid.

En met haar trekken mede alle groepen, die de bijverschijnselen van de belichaming harer grondleer vertoonen. Hoor een woordvoerder der Theosofie de stelling der Kabbalistische Vrijmetselarij bevestigen:

***LA GNOSE,** VINDEVOGEL, p. 420-426.

TEXT:

Alors il y aura une Eglise une, universelle ou catholique, vraiment chrétienne, consommée en Jésus, en Krishna, en Bouddha et en tous les Sauveurs et Instructeurs, Rayons vivants du Dieu éternel . . .

Ainsi s'accomplira la Déification de l'Humanité.

VERTALING:

Dan zal er één enkele, algemeene of „katholieke" Kerk zijn, waarlijk Christelijk, voltooid in Jesus, in Krisjna, in Boeddha en in alle Verlossers en Leeraren, levende Stralen van den eeuwigen God . . .

Aldus zal zich de Vergoddelijking der Menschheid voltrekken.

Dat is het ideaal: het Heidendom, dat verdienstelijke menschen tot den rang van helden, halfgoden, goden verhief — Egypte deed het zijne Farao's, Rome zijne Caesars — moet herleven. Het menschenverstand, dat volgens Pike (zie cit. no. 145) de godheid is, moet de plaats innemen, die de Allerhoogste thans bekleedt naar het begrip van alle monotheïstische godsdiensten:

No. 333.

***DOGME ET RITUEL DE LA HAUTE MAGIE, ELIPHAS LÉVI,** I, p. 64:

TEXT:

Alors une porte s'ouvrira dans le ciel et la montagne de Golgotha en sera le seuil, et devant cette porte, l'humanité verra avec étonnement la croix rayonnante gardée par le Juif errant qui aura déposé à ses pieds son bâton de voyage, et par le sphinx qui étendra ses ailes et aura les yeux brillants d'espérance comme s'il allait prendre un nouvel essor et se transfigurer!

VERTALING:

Dan zal er in den hemel eene poort opengaan, en de berg van Golgotha zal er de drempel van wezen, en voor deze poort zal de menschheid met verbazing het stralend kruis zien, bewaakt door den Wandelenden Jood, die zijn reisstaf ten gronde zal hebben gelegd, en door de Sphinx, die hare vleugelen zal uitspreiden, en wier oogen zullen schitteren van verwachting, als wilde ze een nieuwe vlucht nemen en van gedaante veranderen.

Dat is het symbool van het eindstreven der Vrijmetselarij: Jodendom, Kruis en Heidendom vereenigd in éêne triade.

Een Heidendom in herboren vorm.

Het Neo-Paganisme.

NASCHRIFT.

Op blz. 210 wordt gesproken van ,,den Duitschen pater Gruber". Men leze ,,den Duitsch-schrijvenden pater Gruber". De bekende auteur is Oostenrijker van geboorte.

Na het afdrukken der betrokken vellen bespeur ik tot mijn leedwezen, dat één citaat tweemaal in de nummerserie is gebezigd (nos. 28 en 261). Teneinde niet tekort te doen aan het toegezegde getal van 333 citaten, volgt alhier nog een plaatsvervangende aanhaling, die het best in verband met het aangevoerde in deel III, hfdst. I (,,de Joodsche inslag in de Vrijmetselarij") is te lezen. Ze is ontleend aan het in de Bronnenlijst van dit boek nog niet vermelde maç.·. werk van Joh. Ferch: ,,Bekenntnisse eines Freimaurers. 1924. Anzengruber. Verlag Brüder Suschitzky. Leipzig-Wien"[1]).

No. 333 *a*.

*BEKENNTNISSE EINES FREIMAURERS, JOH. FERCH, p. 145:

TEXT:

Ich will an einem Vorwurf nicht vorbeigehen, der aus gewissen Kreisen gegen die Freimaurerei in schädigender Absicht gemacht wird, dass sie nämlich ,,verjudet" sei . . . Tatsächlich überwiegen Angehörige der mosaischen Konfession die christlicher Konfession in der Mitgliedschaft, woraus aber nur wieder die Tatsache ersteht, dass der Jude — vermöge

VERTALING:

Ik wil een verwijt, dat uit zekere kringen tegen de Vrijmetselarij opgaat niet onbeantwoord laten. Met de bedoeling haar te benadeelen, heet het n.l., dat zij ,,verjoodscht" is. . . Inderdaad overtreft het aantal Joodsche leden ervan dat der Christelijke. Dit komt, doordat de Jood — dank zij zijn vrije denkwijze — meer ontvankelijk en werkdadig is voor beschavings-

[1]) Dit werk bevat overigens in 't geheel geen ,,bekentenissen" doch is, behoudens een dozijn bladzijden loftuiting op de Vrijmetselarij, een pleidooi voor kinderbeperking.

seines freieren Denkens — für Kulturideale, besonders für die Humanität, empfänglicher und aktivistischer ist. Der Deutsche ist eben der Mensch des Gestern, der Jude der des Heute. Unter seiner kulturellen Mithilfe erhoffen wir den Menschen des Morgen.

idealen, bijzonder voor de Humaniteit. De Duitscher [schr. bedoelt den Ariër. — v. T.] is feitelijk de mensch van gisteren, de Jood die van het heden. Met zijn cultureele medewerking hopen we den mensch van morgen te krijgen.

Als toelichting op het slot van dit werk is bovenstaande aanhaling misschien niet zonder waarde.

JAC. P. VAN TERM,
MAASTRICHT.

